J. C. Heuch

Vitnesbyrd om Kristus, bind 1

Prekener over kirkeårets høymessetekster. Advent til treenighetssøndag

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

J. C. Heuch: *Vitnesbyrd om Kristus, bind 1* (Prekener over kirkeårets høymessetekster. Advent til treenighetssøndag).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Første søndag i advent: Se, din konge kommer til deg, saktmodig 1
Andre søndag i advent: Dommedag, forferdelsens eller forløsningens dag . . 13
Tredje søndag i advent: Faren for å ta anstøt 23
Fjerde søndag i advent: Hva sier du om deg selv? 34
Juledag: Julebudskapets glede 45
Andre juledag: Besøkelsens tid – dens velsignelse og dens ansvar 53
Søndag etter jul: Kristus må bli oss enten til fall eller til oppreisning 64
Nyttårsdag: Jesus-navnets innskrift over våre år 71
Søndag etter nyttår: Som de som ingenting har, men likevel eier alt 80
Første søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Den tolvårige Jesus som forbilde for sine troende 90
Andre søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Hvordan Herren Jesus åpenbarer sin herlighet 100
Tredje søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Vil du bli frelst? 110
Fjerde søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Dødens angst og befrielsen fra den 118
Femte søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Den falske og den sanne fordrageligheten 129
Septuagesima: Arbeiderne og arbeidet i Herrens vingård 140
Seksagesima: Hindrer du Guds ord i å bli deg til velsignelse? 150
Fastelavnssøndag: Vår dåps nåde 159
Første søndag i fasten: Herrens fristelse og våre fristelser 166
Andre søndag i fasten: Guds kall gjennom trengselen 178
Tredje søndag i fasten: Hvem har grunn til å frykte djevelens makt? 188
Midfastesøndag: Er livet ditt kort og lutter jammer, eller evig og lutter glede? 198
Marias budskapsdag: Jesus, vår hellige bror 206
Palmesøndag: Hyller du Herren Kristus? 216
Skjærtorsdag: Den hellige nattverd 226
Langfredag: Se det mennesket! 238
Påskedag: Som hodet, så lemmene 244
Andre påskedag: Vår Herre Jesu sjelesorg 253
Første søndag etter påske: Kristenlivets kår 264
Andre søndag etter påske: Den gode hyrde og leiekarene 276
Tredje søndag etter påske: Å føle sannheten i Guds ord og å tro den 285
Bededag: Søk Herren! 294
Fjerde søndag etter påske: Vantroens synd 305

Femte søndag etter påske: Bønnen i Jesu navn 315
Kristi himmelfartsdag: Troen på den himmelfarne Frelser 325
Sjette søndag etter påske: Vitnesbyrdet om Kristus 335
Pinsedag: Den Hellige Ånds samfunn 345
Andre pinsedag: Guds kjærlighet og verdens skyld 353
Treenighetssøndag: Å bli født på ny 361
Om J. C. Heuch 370

Første søndag i advent: Se, din konge kommer til deg, saktmodig

Bønn. Kom, Herre Jesus! Kom inn i våre hjerter med all din nåde og gave, med all din frelsende makt. Kom som vår konge og ta makten fra oss, så du kan styre oss etter din vilje. Kom saktmodig, så vi kan kjenne at det er nådens makt du øver når du tukter, likeså vel som når du trøster. Ja, kom som den du er: vår saktmodige konge, og åpne øynene våre, så vi kan se din frelserherlighet og få det som er våre sjelers innerste begjær: å være dine i all evighet. Amen.

Matt 21,1–9

«Se, din konge kommer til deg, saktmodig.»

I dette hovedordet i evangeliet vårt har vi, som i en sum, hele innholdet i den forkynnelsen som skal lyde i Herrens hus gjennom hele kirkeåret. Den kristelige prekenen har ingen annen hensikt enn å vitne om Kristus, så hjertene kan skue hans frelserkjærlighet og få vilje og makt til å gi seg helt og fullt hen til ham.

Den kristelige prekenen vitner om syndenes mengde, om syndens makt og skam og fare, men bare for at hjertene i inderlig lengsel etter frelse skal åpne seg for ham som kommer saktmodig, uten å true og uten å bebreide – og likevel som den eneste som med sitt herredømme kan fri oss fra syndens nød.

Og prekenen gjør lovens dom kjent for hjertet og tvinger den sløve samvittigheten til å føle Guds vrede, men bare for at sjelen skal kjenne trang til å skue ham som selv er det liflige evangeliet om nåde og forsoning. Og prekenen trenger inn i det indre, skjulte livet i sjelens dyp og folder det ut i lyset fra Guds ord. Like mye belyser den det ytre livet i alle dets skikkelser, i sorg og glede, i hjemmet og i verden, den enkeltes liv og folkets liv.

Men alt dette skjer bare for at en skal erkjenne og kjenne at et menneskeliv bare har verdi når det leves i Kristus – han som hjertet gir seg hen til når det ser ham komme saktmodig og likevel med all makten i sin frelserkjærlighet.

Ja, innholdet i den kristelige prekenen kan sammenfattes i dette ene ordet: Kristus. Enten vi forkynner ham som den som «for oss er blitt visdom fra Gud», eller som vår rettferdighet eller helliggjørelse eller forløsning (1 Kor 1,30), forkynner vi likevel alltid bare ham. For kristendommen er ingen samling av forskrifter og læresetninger, verken av Kristus eller om Kristus. Kristendommen er Kristi levende åpenbaring. Den er ham selv, Guds kjærlighet i legemlig

skikkelse, som drar til seg og frelser alle som får skue inn i hjertet til ham som kommer saktmodig og likevel som vår konge, fordi han er den eneste som eier frelsens makt.

Men gjennom alle kirkeårets søndager har vi bare denne ene og samme Kristus å forkynne. Selv om Gud lar oss stå mange år som hans vitner i menigheten, kan eller vil vi aldri komme med noe nytt, aldri komme ut over det gamle evangeliet. Kan det da ikke se ut til at de får rett som sier at det ikke lønner seg å høre en preken, fordi de på forhånd vet hva presten vil si, ja, kan det utenat? Kan ikke vi prester frykte at vi til slutt får uttømt dette ene emnet vårt, så vi ikke lenger har noe å si om det?

Nei, det trenger vi sannelig ikke å frykte. Så visst som «hele guddommens fylde» bodde «legemlig» i Kristus (Kol 2,9), og så visst som ingen kan tømme den uutgrunnelige rikdommen i Guds vesen, like lite kan noe menneske uttømme all den rikdommen av frelse og salighet som navnet til vår Herre Jesus Kristus rommer. Ikke noe menneskeliv strekker til for å utlegge denne rikdommen og legge den fram for menigheten.

Riktignok: Siden vi alltid taler om Kristus og hans frelse, vil de samme grunntankene alltid komme igjen. Og det er godt mulig at en trofast og oppmerksom tilhører mer enn én gang selv kan fullføre en setning når han hører presten begynne på den. Men et friskt menneske spiser hver morgen det ferske brødet med like stor glede, enda han for lengst vet hvordan brød smaker. Slik vil også det sunne troslivet alltid på ny begjære det gamle evangeliet, så velkjent og likevel alltid nytt og friskt. Gjennom det gir Kristus, «livets brød» (Joh 6,35), sine troende sitt liv og sin kraft.

Det er sant at en kan tømme Kristi evangelium for livsfylden og gjøre det om til en sum av døde formularer og tomme talemåter. Det er også sant at en kan forkynne om Kristus så tørt og kjedelig at det er som om vi så et beinrangel og hørte de tørre knoklene slå uavlatelig mot hverandre. Prekenen skulle i stedet la oss se og møte den Frelser som selv er det evige liv, og som kom for at vi «skal ha liv og ha overflod» (Joh 10,10).

Men er det slik med prekenen vår, kommer det bare av at vi fattige forkynnere ikke senker oss dypt nok og inderlig nok ned i rikdommen av Kristi nåde. Den er i seg selv uuttømmelig, og den makter å nære og styrke Herrens troende uavlatelig gjennom alle deres år, ja, slekt etter slekt gjennom alle kirkens år til dagenes ende.

Men merk deg vel: Det er bare Herrens troende som ser ham i hans evangelium og erfarer hans livskraft gjennom hans ord. For alle andre blir evangeliet hans altfor snart en gammel historie, en kjedelig lekse som de for lengst kan utenat, ja, som de kunne ramse opp i søvne.

For Herrens troende er et nytt kirkeår begynnelsen på et nytt nådeår. I det vil Herren Jesus søndag etter søndag komme til dem med alle velgjerningene fra sitt liv og sin død, med all den tukt, veiledning og trøst som hans kjærlighet gir, med all styrken og inderligheten i hans frelsermakt. Han leger sårene deres, overvinner fristelsene deres og bevarer dem i troens fellesskap med seg, mens stunden stadig kommer nærmere da de skal skue ham klart i det evige liv.

For alle andre er begynnelsen på et nytt kirkeår bare den tiden da presten snur alterboken og begynner å lese de gamle tekstene om igjen. Tenker de på hva søndagene kan bringe dem i Herrens hus, får de vel bare en følelse av at de kommer til å kjede seg enda mer enn før – hvis de ikke i løpet av året skulle være heldige nok til å spore opp en prest som kunne tale om de gamle historiene på en ny måte.

Herrens troende ser hver søndag Herren Jesus komme til dem og handle med dem som deres saktmodige konge når nådemidlene blir forvaltet i menigheten. De andre ser hver søndag bare et menneske som taler og handler slik de har hørt ham tale og sett ham handle så mange ganger før.

Men å la søndag etter søndag, kirkeår etter kirkeår gå uten å få se Kristus, er en farlig sak for hver den som lever i menigheten, der Kristus er til stede og handler gjennom nådemidlene med hver sjel som vil se ham med troens øye. Det er det samme som å forspille frelsens tid og gjøre all Guds nåde forgjeves. Derfor sier vi med hele troens alvor og hele kjærlighetens bekymring til hver vantro sjel: Gni søvnen ut av øynene dine, den late, sløve, likegyldige, egenrettferdige og hovmodige vantroens søvn! La deg da frelse, nå når Kristus lyser for deg. *Se, din konge kommer til deg, saktmodig!*

Ja, *se* ham, slik hans troende ser ham. Se ham som *din*, og se ham som din *konge*. Se ham som den som kommer *saktmodig* og kommer *til deg*. Ser du ham slik, da kan også du bekjenne med alle hans troende: «Vi så hans herlighet, en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet» (Joh 1,14). Og da vil også du forstå at Kristi evangelium har en uuttømmelig rikdom på liv og kraft og trøst.

Så hør og forstå hvordan Herrens troende ser Kristus, sin saktmodige konge, komme til seg alle kirkeårets dager.

I.

De ser ham i hans evangelium, så ofte de hører det forkynt rent og uforfalsket. Da kjenner de at han handler med dem etter deres innerste behov. Når Herrens troende lar hans ord få virke på hjertene sine, erfarer de hans kraft. Fra evangeliet får de en trøst, en tukt, en styrke, en klar visshet, et mektig håp, en kjærlighetens varme som de godt vet at ikke noe menneskeord kan gi dem. De blir frelst gjennom det ordet som troen griper. Derfor ser de Frelseren i ordet, og derfor er evangeliets ord herlig for dem, selv om herligheten blir formørket av forkynnerens skrøpelighet.

La oss tenke oss en preken – ikke en som folk snakker om i gater og smug en dags tid, heller ikke en som med sin eggende makt vekker både ros og angrep, men en helt enkel, helt vanlig kristelig preken, slik de holdes hver søndag i mange av kirkene våre. Gjennom den prekenen er Kristus kommet nær til sine troende, og gjennom ordene i den er livsfellesskapet deres med ham blitt styrket. Mens evangeliet ble forkynt, glemte de tjenerens skrøpelighet, fordi de så herligheten i Herrens evangelium, som tjeneren bar fram.

Hvem ville spørre om et gledelig budskap som hjertet hans lengtet etter, ble båret fram med stammende tunge? Hvem ville henge seg opp i om kongen sendte en klosset eller lite begavet tjener, som forsto seg dårlig på å føye ordene

sammen, når disse ordene likevel brakte en usigelig stor nåde? Bare når budskapet var likegyldig for deg og nåden unødvendig, kunne den stammende eller klossete tjeneren legge slik beslag på oppmerksomheten din at du ikke merket deg selve budskapet han brakte.

Men for Herrens troende er evangeliets budskap over all måte viktig. Det er jo budskapet om deres evige frelse fra alle fordervelsens makter. Så senker de sjelene sine ned i evangeliets ord. Og Herren, som ordet springer ut fra, og som er ordets innhold, trer fram for sjelen og handler med den, og sjelen skuer og kjenner ham med usigelig glede.

Da skjer det som han selv sier: «Mine får hører min røst, og de kjenner meg, og de følger meg. Og jeg gir dem evig liv, de skal aldri i evighet gå fortapt, og ingen skal rive dem ut av min hånd» (Joh 10,27–28).[1]

Og Herrens troende ser ham i de hellige sakramentene. De ser ham i dåpen, der han tar de små i favn og gir dem hele velsignelsen fra sin død og sitt liv. De ser ham i nattverden, der han gir seg selv til dem slik bare hans allmektige frelserkjærlighet har evne og vilje til å gi seg selv.

Og når Herrens troende vender blikket innover i sine egne hjerter, skuer de igjen Jesus som den som har gjort dem til nye mennesker. Langt fra alt i dem er blitt hellig, men alt er likevel blitt nytt siden de fikk troens åpnede øyne for Jesu frelserherlighet. De har erfart at det er som skrevet står: «Om noen er i Kristus, da er han en ny skapning, det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt» (2 Kor 5,17). De har fått en ny tankegang, et nytt hjertelag, en ny vilje.

For da de fikk øye for Kristus, fikk de en ny visdom, en ny glede, en ny kjærlighet og derfor også et nytt mål for livet. Det strever de for å nå ved den nye kraften de får i fellesskapet med ham.

Og slik de troende ser Kristi frelsermakt åpenbart i sitt eget liv, skuer de ham også i folkenes liv som verdenshistoriens sanne midtpunkt. De ser hvordan hele menneskeslektens utvikling før han kom, hadde som mål å føre fram til «tidens fylde» (Gal 4,4), da verden som aldri før og aldri siden var beredt til å ta imot Guds frelse. De ser hvordan folkenes skjebne etter at han kom, har vært bestemt av hvordan de har stilt seg til ham og hans rike.

Hvert folk som evangeliet er kommet til, har med eller mot sin vilje måttet ta imot velsignelse eller dom, alt etter hvordan det stilte seg til hans frelse. Samtidig må alt som har skjedd og skjer i verden, tjene til at hans rike blir utbredt til jordens grenser. De ser hvordan hans ord blir oppfylt også under vår tids store opprør mot ham og dype frafall fra ham, og hvordan tiden blir beredt for at han skal komme igjen i herlighet for å dømme verden og utfri menigheten.

Om de troende kaster blikket utover i verden eller innover i sin egen samvittighet – overalt og alltid skuer de Frelseren. Og de forstår at for de enkelte og for folkene kommer alt an på at de vil hylle ham som sin konge, han som kommer saktmodig til dem.

De derimot som ikke tror på Kristus, ser ham ingen steder og i ingen ting. Når den troende under forkynnelsen av ordet ser Kristus og opplever at han handler med ham og gir ham de største velgjerninger, ser den vantro bare en prest som

[1] NB: «… jeg kjenner dem, og de følger meg.»

står og snakker. Noen ganger kan talen være ganske underholdende, men som oftest får en lyst til å se på klokken for å se om ikke den kjedelige prekenen snart er slutt.

Og i sakramentene ser den vantro bare de tommeste av alle tomme seremonier, prestebedrag og menneskepåfunn. De er egnet til å holde de enfoldige fast i overtroens religiøse ærefrykt for det uforståelige. Men de er helt ute av stand til å gjøre inntrykk på den som har lært å tenke så langt at han skjønner at rent legemlige ting som litt vann, litt brød og litt vin umulig kan være midler til å virke inn på menneskets åndsliv og gi det nye krefter.

Og når den vantro ser på dem som sier at de er Guds barn ved troen, vet han ikke om han skal harmes over hovmodet deres eller smile av tåpeligheten deres. Han ser jo den samme synden hos dem som hos andre mennesker. Det faller ham slett ikke vanskelig å peke på deres trangsyn, deres utålsomhet, deres smålighet og deres mange slags skrøpeligheter i det daglige liv. Samtidig ser han bare svake og tvilsomme spor av den hellige kjærligheten og den moralske renheten som han mener en må kunne kreve av dem som framfor andre kaller seg Guds hellige barn.

Og når den vantro ser på folkenes historie, klarer han ikke å få øye på Kristus som dens midtpunkt. Riktignok kan han se at også kristendommen har vært en av de åndsmaktene som har øvd innflytelse på slektens utvikling. Men den har likevel bare vært én makt blant mange, og ikke engang den sterkeste. I alle fall mener han å se at kristendommen nå er gått av moten, og at tiden for hver dag kommer lenger ut over den.

Slik den vantro er blind for alt Guds ord, er han også blind for at nå blir det ordet oppfylt som sier at det skal komme en tid som innbiller seg å være kommet ut over den gammeldagse kristendommen.

Men hva kommer det så av at noen mennesker har så lett for å se Kristus, mens andre slett ikke kan skue ham? Det kommer da vel neppe av at tåpelighet og uvitenhet gir troens syn, mens begavelse og opplysning tvinger fram vantroens blindhet.

For hvis alle som mangler troens syn for Kristus, var begavede og opplyste, måtte det finnes svært mange begavede og opplyste i verden. Da måtte den fulle spotteren i kneipa og den frekke skriblenten i smussbladet også regnes blant opplysningens bærere. Og hvis tro og uvitenhet var ett, måtte de vitenskapsmennene som vi ser bøye kne ved Herrens nattverdbord og frimodig bekjenne sin tro, være mer uvitende enn den stakkars fornektende studenten de eksaminerer.

Nei, vantroen får nok være så snill å innrømme at begavelse og opplysning ikke er dens forrett. Den kan sikkert nevne mange tåpelige og uvitende troende, men kommer det an på det, er det ingen kunst for troen å gjøre gjengjeld.

Om et menneske i tro får se Kristus som sin frelser, eller i vantro forblir blind for ham alle sine levedager, avhenger nemlig slett ikke av tilstanden i hodet hans, men av tilstanden i hjertet hans. De som ikke kan se Kristus, kan det ikke fordi de ikke vil. Slik lærer Guds ord.

For når Guds ord sier at «den som ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har trodd på Guds enbårne Sønns navn» (Joh 3,18), stempler det med dette vantroen som synd, ja, som synden til døden – som om den var den eneste synd. Den gjør det nemlig umulig å ta imot den frelsen som ville gi forlatelse for og frigjøring fra all synd. Men bare det som beror på vår vilje, kan være synd. Gud må ha gjort det mulig for alle som hører hans evangelium, å tro, siden de alle skal dømmes etter sin tro eller vantro.

Men når Guds ord uten videre stempler vantroen som synd, mener det sannelig ikke at den vantro uten noen vanskelighet skulle kunne få troens syn på Kristus som Frelseren som utfører sin gjerning gjennom nådemidlene i menigheten – slik enhver som tar seg bryet med å gå i teatret, kan få se helten i et skuespill. Nei, Guds ord vet godt at den vantros øyne er formørket, så han ikke kan se «Guds herlighet i Jesu Kristi åsyn» (2 Kor 4,6), og ikke kan fatte «det som hører Guds Ånd til», fordi «det er en dårskap for ham» (1 Kor 2,14).

Og likevel dømmer ordet vantroen som synd, fordi den til sist alltid beror på at hjertet ikke vil se det som ligger hjertet aller nærmest.

Alle vet jo at enhver er seg selv nærmest. Så naturlig som egenkjærligheten faller oss, så naturlig og selvinnlysende er også dette ordet for oss. Å se seg selv, sitt eget hjerte, er da ingen umulig ting. Det som ligger nærmest, må vi vel kunne se. Men veien til å få se Jesus som den han er, synderes Frelser, er å se deg selv som den du er: synderen som trenger hans frelse. Derfor bærer de som ikke får troens syn på Jesus, selv skylden. Blindheten deres for ham kommer av at de har lukket øynene for sin egen synd.

Det finnes en synd som det skulle være lett for oss å se, fordi den er grunnsynden hos oss alle sammen: egenkjærlighetens synd. Den består i at vi har oss selv som vår gud, som midtpunktet i tilværelsen vår, som livet vårt dreier seg om. Av naturen er vi sannelig verken Gud eller vår neste, men oss selv nærmest. At vår vilje må skje, vår lyst bli tilfredsstilt og vår skade unngått – det lever vi for, så lenge vi ennå har det hjertet vi kom til verden med. Det burde da hvert ugjenfødt menneske kunne se.

Du gjør kanskje ikke krav på å være et særlig gudfryktig menneske. Du innrømmer gjerne at du er et verdens barn, som har sjelen opptatt av helt andre ting enn omsorg for din evige frelse. Det kan vel være at du generelt burde ta selvprøvelsen, gudsdyrkelsen og samvittighetens krav litt mer alvorlig. Og hadde du bedre tid ved siden av alle de mange forretningene som ikke kan vente, skulle du nok også tenke litt mer over forholdet ditt til Gud. Du innrømmer altså nok at du ikke er uten feil.

Men at du skulle være en gjennomført egoist, som bare lever for deg og ditt – den beskyldningen avviser du bestemt som like krenkende som urettferdig.

Du vet kanskje at du er en godmodig og snill mann, som det så ofte er blitt sagt om: Det finnes ikke ondt i ham. Du vet at om du døde, ville ikke bare slekt og venner, men også fattige og undertrykte stå gråtende rundt båren din. Mange ganger når samvittigheten på en uforklarlig måte begynte å gjøre deg urolig, har du lett fått dysset den til ro igjen ved å minnes kjærlighetsgjerninger du hadde gjort. Og så skulle du kunne sammenlignes med disse harde, kalde,

egenkjærlige menneskene som bare lever for sin egen fordel, disse ubarmhjertige som ligner edderkoppen som vikler den troskyldige fluen inn i nettet sitt!

Og likevel er det slik, hvor mye du enn nekter for det: Vet du ikke at det bare er egenkjærlighetens form, og ikke egenkjærligheten selv, som er forskjellig hos deg og hos dem, da vet du svært lite om deg selv. Du er svak. Du har ikke kraft som de til å trosse menneskene. Derfor gir du lett etter for ethvert press, og derfor liker de mange vennene dine deg og sier at det ikke er ondt i deg. I din svakhet trengte du menneskenes velvilje, og du hadde lyst til å eie den.

Men hvordan var det med deg når du av kjærlighet til rett og sannhet skulle finne deg i å stå alene og miste vennene dine? Valgte du da ikke heller å tie og få være i fred enn å tale og utsette deg for ubehageligheter? Eller når du ble fristet til synder som verden ikke fikk vite om, eller som den ikke legger vekt på – hvis lyst fulgte du da, om ikke din egen?

Eller når det ble krevd virkelige offer av deg – ikke slike som å gi en fattig en større eller mindre skjerv som du lett kunne unnvære, nei, virkelige offer som du bare kunne bringe med følelig smerte for ditt kjære jeg – trakk du deg da ikke unna? Hadde du ikke straks unnskyldninger ferdige som fritok deg fra offerets tunge plikt?

Å, prøv deg selv: Hvem er det du streber og arbeider, handler og lider for? Da skal du nok få se at det er deg selv og alt som er ditt, som fyller hele sjelen din. Til sist er det hensynet til deg selv som bestemmer deg, enten du handler godt eller ondt, enten du fortjener ros eller daddel.

Jeg har her bare nevnt én enkelt form for egenkjærlighet: den formen den har hos godmodige, skikkelige folk med en snever synskrets, der tanker og lyster ikke rekker langt. Å nevne alle egenkjærlighetens former er umulig, for den har sitt eget preg hos hvert slags menneske.

Men hvem vi enn tenker på – den rikt begavede som har sin lyst i tankens arbeid, den som er utrustet med handlekraft og makter det ingen annen kan, den strengt rettferdige som har sin lyst i å nyte sin egen dyd i motsetning til menneskenes sletthet, eller kjødets treller – hos dem alle vil vi finne det samme igjen. Det som dypest og sterkest bestemmer livet deres, både storheten og svakheten i det, er egenkjærligheten. Å tilfredsstille den er livsmålet for dem alle; bare at hver enkelt søker å få den tilfredsstilt på sin måte, etter sin egen lyst.

Men tenk om et menneske for alvor fikk øye for at han søker sitt eget og bare sitt eget i alle ting, i sin kjærlighet som i sitt hat, i sin oppofrelse som i sin vinning. Tenk om han fikk se, hver gang hjertet hans ville svulme av selvfølelse over dyden hans, at denne dyden ikke er noe annet enn sminket, falsk egenkjærlighet – når skinnets glitter og selvbedragets slør blir tatt av den, og den blir sett i all sin nakenhet. Da ville han komme til å dømme seg selv og forakte seg selv.

Jo mer han visste at han ble æret, jo dypere folk tok av seg hatten for ham som den edle og rettskafne mannen, desto elendigere ville han føle seg. Verdens ros ville klinge som spott i ørene hans. Han ville føle trang til å rope ut at han ikke var den han ble holdt for å være, og likevel være for feig til å gjøre det. Det ville jo heller ikke nytte ham om han gjorde det. Verden, som ikke forstår sin egen egenkjærlighet, ville heller ikke forstå hans.

«Verden vil bedras, så la den bli bedratt» – i dette trøstesløse ordet ville han finne sin sanneste livserfaring uttrykt. Han ville dømme sitt eget liv som usant og skyldig, og hele tilværelsen ville synes ham falsk og slitsom. Han er skapt til å gi kjærlighet og til å eie kjærlighet, og likevel ser han at han aldri slipper unna egenkjærligheten. Da kunne vel lengselen etter frelse, sukket «Hvem skal fri meg, jeg elendige menneske?» (Rom 7,24), stige opp fra hans innerste hjerte.

Men når denne lengselen etter frelse er kommet i et menneskes hjerte, er han på vei til å få skue Kristus. For da vil han få se at nettopp Kristus er den som den frelsesløse trenger. Han trenger ikke en lærer – å, de gode læresetningene kan han utenat. Dem kan han gjerne lære andre, men det nytter ham lite å kjenne veien nå, når han har lært seg selv å kjenne som den lamme som ikke kan gå den.

Han trenger ikke et forbilde. Å, hvor mange forbilder har en ikke vist ham! Men han har ikke kunnet nå dem mer enn skolegutten med blyantstrekene sine kan etterligne et maleri av Rafael. Og likevel har han en mistanke om at selv disse glimrende forbildene, om han kom dem riktig nær, ville vise seg å ha hjerter av samme stoff som hans eget.

Nei, han trenger en virkelig frelser – en som gjør hans gjerning og lider hans lidelse for ham, en som har allmakt til å kunne og kjærlighet til å ville gi ham forlatelse for synden og evne til å elske, en som gir ham en god samvittighet, kjærlighetens livskraft, et nytt hjerte.

Men nettopp en slik frelser sier jo Kristus at han er. Skulle så ikke herligheten i Kristi bilde kunne gå opp for den som har erkjent at han er uten frelse? Selv om han ennå bare så Kristus langt borte, ja, så langt borte at det ennå syntes ham umulig at synet var virkelighet, og selv om han slett ikke skjønte hvordan han skulle komme til Kristus og få del i hans frelse, måtte han likevel inderlig ønske at Kristus var sannheten, og at han selv måtte få erfare det i sitt eget hjerte.

Han måtte si: Å, om det bare var til å tro at det fantes en slik frelser, at det fantes en som kunne fri meg ut av synden og løgnen jeg lever i, så ikke gjerningene mine lenger vitnet om én ting og hjertelivet mitt om noe annet!

Men er det blitt et menneskes begjær å finne Kristus, da vil det frelseslengtende sinnet søke ham der han er å finne: i hans evangeliums ord. Og når hjertet åpner seg for ordet, vil det erfare hans frelsermakt og få se hans frelserherlighet, og før eller senere vil det falle ham til fote med troens hyllest: «Min Gud og min bror!»

Å se seg selv i sin sanne frelsesløshet er veien til i sannhet å få se Jesus som sin frelser. Vil noen ikke gå den veien, får han aldri skue ham. Men hver den som går denne veien, får skue ham som sin.

II.

Dette er de kristnes rikdom: at de eier sin Frelsers kjærlighet. Hva de enn må savne og miste, kjærlighet savner de ikke så lenge de tror på ham. Men hva trenger hjertene våre mer å eie enn kjærligheten fra et annet hjerte, en kjærlighet som ingenting kan forandre, og som aldri blir uttømt?

Likevel er det mange som med bitterhet vitner at det har vært deres livserfaring at en uforanderlig kjærlighet ikke finnes i verden. I ungdommen skiltes de fra venner som de mente de var hjertelig knyttet til for hele livet. Etter mange år

traff de vennene igjen med nye ansikter, men enda mer med nye sinn. De kjente dem ikke lenger. Fremmede hadde trengt seg imellom, ulik utvikling og ulike livsmål hadde fjernet dem fra hverandre, og den gamle hjertelige forståelsen var forbi.

Eller – som for eksempel så ofte i ekteskapet – de som elsket hverandre, holder nok sammen, ja, de merker bare altfor godt at de er nødt til å løpe banen sammen helt til enden.

Men kjærligheten, den som en gang fant sin glede i å søke den andres beste og ikke sitt eget, i å bære hans byrde, i å forstå og dele hans strid – den er blitt trett, ja, død. Den har veket for en kald pliktfølelse eller til og med for en likegyldighet som bare bryr seg om å holde oppe et skinn av velvilje, så verden ikke skal se hvor tomt og uthult samlivet er blitt.

Og så er det dem som har gjort en gladere erfaring. Etter mange år kan de bekjenne at den kjærligheten de vant i ungdommen, ennå kan kalles deres; den har bestått prøven gjennom livets skiftninger og er ennå like rik og frisk og inderlig. Men selv de blir likevel alltid forfulgt av frykt for å miste den kjærligheten som er deres livs glede. Døden kommer jo. Ingen menneskelig kjærlighet er sterk nok til å hindre at den skiller dem fra hverandre. Og jo inderligere og rikere et samliv har vært i kjærlighet, desto mer knusende og forferdelig vil tapet være når den uunngåelige atskillelsen kommer.

Kjærlighet, uuttømmelig, umistelig kjærlighet trenger vi alle. Men ingen eier den unntatt de som kan kalle *Kristus* sin. Og de eier den. De som ser ham med troens øye, erfarer at han lever med dem. Misforstått og miskjent av mennesker blir de forstått og kjent av ham. Og de kjenner ham ikke mindre. De kjenner at hans trøst er den rikeste kjærlighet, men også at hans smertefulle tukt er kjærlighetens gjerning. De finner hvile hos ham når hjertet vansmekter under verdens nød, men de får også kraft fra ham til å handle og lide.

Svært ofte føler de seg helt uverdige til hans minste nåde, og likevel erfarer de at han aldri forlater dem og aldri forandrer seg, så lenge de søker fellesskapet med ham. De kan mistro ham, men hans kjærlighet gjør dem alltid til skamme: «Ja, er de troløse, så forblir han trofast. For han kan ikke fornekte seg selv» (2 Tim 2,13).

Noen ganger forstår de ikke hva han gjør, men siden forstår de at alt sammen var kjærlighetens oppdragelse. Alt de kan elske i fellesskapet med ham, kan de elske trygt og uten frykt for å miste det. For slik døden ikke kan skille dem fra hans kjærlighet, kan den heller ikke for evig skjære over noe bånd som hans kjærlighet har knyttet.

Å eie Kristus som sin, det er å være sikker på aldri å falle i fortvilelse og aldri bli ensom og forlatt. For det er det samme som å eie en evig kjærlighet og derfor å eie livet midt i døden.

III.

Men den som ser Kristus som sin, ser ham som sin konge. Det er umulig å se at hjertet har alt det trenger i evighet i ham, uten samtidig å bli tvunget av hans kjærlighet til å ville gi ham herredømmet over hjertet. Ser du ham først, da begjærer du at han og ingen annen skal herske over deg. Men hans herredømme

har sin egen art. Han hersker ikke over hjertet med vold og skrekk, slik tyrannene med jernhånd bøyer de undertvungne folkene i støvet.

Du husker hvordan han grunnla sitt rike og sitt herredømme i verden. Det sto ikke noe folk ferdig til å gi ham makt ved å hylle ham og gjøre seg til hans undersåtter. Han skapte selv sitt folk ved at han alene betvang alle fiender og gjorde det mulig for syndens treller å bli Guds frie barn og hans troende menighet.

Han vant seire som ingen konge noen gang har vunnet. Men seieren ble ikke vunnet og kongemakten hans grunnlagt ved at han hersket og lot seg tjene, men ved at han adlød og tjente; ikke ved at han selv slo, men ved at han lot seg slå; ikke gjennom stolte triumfer, men gjennom vanærende nederlag.

Og slik han vant seg kongemakten helt alene, og ikke ved vold og makt, men ved offer og kjærlighet, slik øver han også sitt herredømme over hjertene. Han krever ikke at undersåttene skal tjene ham, men at de skal la seg tjene av ham. Han spør ikke hva de har å gi ham, men vil at de skal la ham gi dem sine gaver.

En gang seiret han for dem og overvant synden, døden og djevelen, så den fulle frelsen ligger ferdig for hver den som i tro på ham vil ta imot den som hans nådegave. Slik seirer han også nå i dem og overvinner fiendene som vil hindre dem i å ta imot frelsen, så sant de som hans troende vil la ham virke i seg.

«Uten ham kan hans troende intet gjøre» (Joh 15,5). Han, deres allmektige konge, er den eneste som kan styre dem til seier. Men «i ham som gjør dem sterke», skal de makte alt (Fil 4,13): å bevare troen, å overvinne fristelsene, å reise seg etter fall, å bli i fellesskapet med ham, å seire i anfektelser og få ny kraft, å gripe det evige liv i døden – alt skal de makte ved sin konges allmektige nåde.

Derfor, du troende sjel, vær ikke bekymret for noe annet enn dette ene: at du virkelig har ham til din konge, han som du vil skal herske over deg. Er bare dette sant, så lar du ham virke på deg ved sin Ånd gjennom ord og sakrament, og da sørger han for at du aldri i evighet går fortapt.

Å, vi har ikke en konge som sitter tusener av mil oppe i himmelen med armene i fanget og ser på hvordan vi stakkarer i avmakt strever for å tilegne oss den frelsen han en gang vant for oss. Nei, vi har en konge som «er med oss alle dager» (Matt 28,20), og som selv fører striden i oss til seier mot alle våre fiender. Ved tukt, trøst og veiledning virker han velsignelsen fra sin frelse inn i oss gjennom sin Ånds helliggjørende nåde, og han oppdrar oss for det evige liv i fellesskapet med seg.

Det får gå med oss som det vil; vi har likevel den mektigste kongen. Han har seiret for oss. Sannelig, han makter også å seire i alle dem som gir seg hen under hans herredømmes makt.

IV.

Hvordan skulle vi kunne tvile på dette når vi tenker på hvor han kommer fra, og hvilke gaver han har med seg når han nå som vår konge vil ta herredømmet over hjertene våre? Han kommer fra krybben i Betlehem med den hjemstavnsretten i himmelen som han vant oss da han lot seg føde som et fattig barn på jorden, for at vi ved hans fattigdom skulle bli evig rike. Han kommer fra livs-

vandringen i Judeas bygder, der han hver dag dekket over vår daglige ulydighet med sin lydighet.

Han kommer fra blodsvetten og dødskampen i Getsemane, der han for oss overvant dødens angst og helvetes gru. Han kommer fra Golgatas kors, der han naglet vårt skyldbrev til korsets tre, da han ble en forbannelse for oss. Han kommer med all sin fortjeneste, med all velsignelsen fra sitt liv og sin død, for å gi den inn i hjertene våre.

Men han kommer også fra den åpne graven med sin oppstandelses kraft og sitt livs guddommelige allmakt. Den kraften han vant for oss, vil han gi inn i hjertene våre, så vi skulle få bli Guds barn, ikke lenger trellbundet under synden, men frie til å kjempe mot den som en mann mot sin fiende. Slik kommer han med all den rettferdiggjørende og helliggjørende nåden fra sitt liv, sin død og sin oppstandelse. Han kommer for å skape og opprettholde det evige liv i hjertene våre som vår konge, ved sin nådes makt.

V.

Og han kommer saktmodig. Ja, kom han ikke saktmodig – kom han som en som straks krevde hyllest og ikke kjente til langmodighet og overbærenhet – hvem av oss hadde da fått ham som sin frelser? Hvem av oss hadde da lært ham å kjenne som vår konge? Vi har jo sannelig ikke lett for å se ham, nettopp fordi egenkjærligheten vår så mektig hindrer oss i å se oss selv og med det også vår trang til hans kjærlighet. Hvem av oss har vel åpnet døren til hjertekammeret for ham allerede første gang han kom nær sjelen vår?

Men han står saktmodig for døren og banker. Det er som om han var en fattig mann som av nød ikke så lett går sin vei. En slik blir stående ved døren og banker og banker; den fattige vet at han må vente til vi finner for godt å lukke opp.

Slik står Herren Jesus saktmodig utenfor hjertets dør og banker, mens det kanskje er larmende selskap nok inne i hjertekammeret. Der inne myldrer lyster og begjær om hverandre. Der holder de finere og de grovere attråene den ene skåltalen høyere enn den andre for å beruse det stakkars mennesket. Og det er stor uro og forvirring der inne, både av glede og sorg, av forhåpninger og skuffelser, av klage og jubel – en stor larm av mange stemmer.

Under alt dette banker det på døren, en stille, men stadig banking, som sjelen mer eller mindre tydelig fornemmer trass i all uroen i hjertet. Det er Herren Jesus, den saktmodige, som ber om at hjertet skal lukke seg opp for ham. Hjertet har vel en fornemmelse av at det kanskje er Frelseren som vil inn, men det går snart over. Når en er opptatt med et stort selskap, har en ikke lyst til å ta seg av den fattige som står utenfor døren.

Men det er ikke alltid larm i hjertekammeret. Noen ganger slumrer lystene, og stemmene til de mange slags begjær tier. Da kan det være stille nok, og da høres kanskje Jesu banking sterkt og tydelig nok. Men da handler du kanskje nettopp som om han var en påtrengende tigger. For hvis du gjennom vinduet har sett en slik komme, sier du kanskje: Uff, er han der nå igjen, det uutholdelige mennesket! Bare ikke lukk opp. La ham stå der og banke, så blir han vel lei av det.

Ja, det finnes dem som har gjort slik med Herren Jesus. De visste godt at det var han som forstyrret roen i hjertet deres, fordi han ikke vil la dem ha ro i verden. De kjente en påminnelse i samvittigheten om at det var nødvendig å gjøre alvor av å la seg frelse. Men de prøvde å dysse ned uroen. Når de hadde holdt ut en stund, ville det vel gå over; tiggeren blir jo til slutt lei av å banke når ingen lukker opp.

Og det kan også lykkes. Du kan for en tid tvinge Herren Jesus til å forlate deg. Men bare for en tid; så fornemmer du igjen hans banking. For din Frelser er saktmodig; han tåler fornærmelser så godt. Han kommer igjen. Du blir ikke kvitt ham så lenge nådetiden din varer.

Men du, kjære sjel, som har lukket opp for Herren Jesus, du vet best hvor lenge han banket før han kom inn til deg. Du vet sikkert best hvordan det var da du, overvunnet av hans kjærlighet, falt ham til fote og ba om forlatelse for alle dine synder. Da kjente du særlig dette som din store synd: at du hadde latt ham stå og banke så lenge før du lukket opp hjertedøren.

Ja, det er kjærlighetens under at det er som om Herren Jesus trengte å frelse oss, enda det er vi som uendelig trenger å bli frelst av ham. Og det er underlig at han, som kan frelse alle menneskenes millioner, likevel med utrettelig kjærlighet søker hver eneste enkelt, som om denne ene var den eneste han hadde å frelse.

Men du vet jo at det er slik. Du husker jo lignelsen om den tapte mynten og om den tapte sauen. Du husker hvordan han gikk etter tollere og syndere. Du vet det best selv, kjære sjel, hvordan han gikk etter deg, som om du var den eneste han kunne herske i med frelsens makt.

Og når vi er blitt hans troende – hvor trenger vi ikke da at han hersker over oss som den saktmodige! Dersom han var som vi, dersom han like lett ble trett av vår uforstand og vår synd som vi blir av vår nestes, dersom han ga oss opp like fort som vi gir opp vår neste, hvis han slapp oss slik vi slipper den som en gang har bedratt oss – hvem ville da bli frelst? Men han er saktmodig og langmodig. Derfor kan han være synderes Frelser.

Så se da din konge, som kommer til deg saktmodig. La synet av hans frelsermakt og frelserkjærlighet bøye din innerste vilje mot ham. La det i hele dette nådeåret lyde stadig sterkere og sannere fra hjertet ditt: Hosianna, frels, kjære Herre! Og sannelig, du skal få kjenne det: Han frelser alle som ser ham med troens blikk; han kommer som din konge og likevel saktmodig. «Han står for døren og banker, og til hver den som lukker opp for ham, vil han gå inn og holde nattverd med ham» (Åp 3,20). Det skje med oss alle i dette kirkeåret! Amen i Jesu navn.

Andre søndag i advent: Dommedag, forferdelsens eller forløsningens dag

Bønn. Herre Jesus, for din domstol skal vi alle en gang åpenbares. Hjelp oss å dømme oss selv nå, så vi ikke skal bli dømt når du kommer igjen. Hjelp oss å gjøre det riktig levende for oss om din dommedag vil bli forferdelsens eller forløsningens dag for oss, så vi med oppriktige hjerter søker deg mens du nå kommer saktmodig i nådens tid for å frelse oss alle.

Ja, hjelp oss, du vår kjære Herre og Frelser, så vi tror på deg av hjertet og kan møte deg med glede på den dagen, fordi du selv vil vitne for oss at vi har latt oss frelse. Da lover du oss jo at vi ikke skal komme til dom, men gå forbi dommen inn til det evige liv. Amen i ditt navn.

Luk 21,25–36

Evangeliet for denne søndagen har noe som skiller det fra alle andre evangelier i kirkeåret: Det inneholder en del av vår egen historie og forteller oss hva vi selv skal oppleve. For vi skal alle være med på dommens dag. Så visst som vi nå ser hverandre med våre øyne, så visst skal disse øynene våre se «Menneskesønnen komme i skyen med kraft og stor herlighet» (Luk 21,27).

Og disse hjertene våre, som i dag banker i vårt bryst, vil på den dagen banke i usigelig angst hvis vi først da, når han kommer som dommer, får se ham – han som gjennom hele nådetiden ønsket å åpenbare sin frelserkjærlighet for oss. Eller også vil hjertene våre banke i usigelig lengsel og glede mot ham. Vi frykter ham ikke, selv ikke på dommens dag, fordi vi også da kjenner ham som den Frelser som kom saktmodig til oss i nådens tid.

I alle fall – vi skal oppleve dagen. Skal vi først gjennom dødens nød og ligge i gravene våre i hundrer eller tusener av år, så skal vi likevel være levende nok på den dagen, når dommens basun lyder. Og skal dagen komme mens vi ennå ferdes i dette livet, vil den komme over oss som en snare vi ikke kan unnfly.

Er dagen nær eller fjern? Jeg vet det ikke. Vår tid, tiden etter den store revolusjonen i forrige århundre, bærer sannelig sterke tegn på at den delen av menneskehetens historie som ender med dommedag, er begynt – og det nettopp i det som særpreger den.

Aldri, så lenge kristendommen har hatt makt i folkenes liv, har den bevisste fornektelsen av den levende Gud, det frekke opprøret mot hans lov og menneskets selvtilbedelse vært så utbredt og blitt forsvart slik som nå. Det er tegn nok på at vi nå lever i begynnelsen av den antikristelige tiden. Eller hvem kunne kjenne denne tidens ånd og likevel tvile på at den dag for dag mer «står imot og opphøyer seg over alt som blir kalt gud eller helligdom, så den setter seg i Guds tempel og gir seg ut for å være Gud» (2 Tess 2,4)?

Blir det ikke lært vidt og bredt at ingenting er større enn mennesket, ingenting høyere enn tidens menn, dens guder? Blir det ikke forkynt i de skriftene som gir uttrykk for tidens tanker – i vitenskapelige verk så vel som i dikternes arbeider og i dagspressen – at Guds lov må vike for menneskets lov, og hans tanker bøye seg for menneskets tanker? Men ifølge Skriften skal nettopp en slik tid med opprør og fornektelse gå forut for dommen.

Og på den andre siden har ikke Guds rike på mange hundre år bredt seg ut slik som i våre dager. I vår tid går misjonærene ut til jordens grenser. Evangeliet blir forkynt for folkeslag som ingen for ikke lenge siden visste fantes, og hvert år blir tusener av hedninger innlemmet i Herrens menighet. Og slik Skriften lærer at det store frafallets tid skal gå forut for dommen, heter det også at «dette evangeliet om riket skal bli forkynt over hele jorden til et vitnesbyrd for alle folkeslag, og så skal enden komme» (Matt 24,14).

Og endelig er det noe enhver må kunne merke: Det er en rastløshet og uro over tiden som minner om uroen hos en døende. Det er som om tiden ikke hadde tid lenger, som om det gjaldt å skynde seg for at utviklingen kunne nå sitt mål.

For den som tror på Guds ord og gir akt på tidens tegn, er det sannelig mangt og mye som tyder på at den delen som ender med dommen, nå er begynt. Men en del av menneskehetens historie kan jo godt omfatte hundrer, ja, tusener av år, og det er ikke alltid gitt oss å tyde tegnene riktig. Vi kan ikke bestemme Herrens tid og time.

Men la dagen være nærmere eller fjernere – så mye er visst: Den kommer for oss alle. Og det vi trenger å vite, er ikke om dommedagen er nærmere eller fjernere, men om den vil bli forferdelsens eller forløsningens dag for oss. Det må du vite i dag.

For tenk om du døde i dag – og det ville jo ikke være noe rart – og så ble liggende i graven i tusener av år. Og tenk om du hadde rett i det du innbiller deg: at sjelen din var bevisstløs og ikke fikk kjenne noen dom før du våknet ved basunens lyd. Du vet jo likevel at så lenge du sover, er natten for deg som om den ikke var, enten den er kort eller lang.

Om det så rullet århundre etter århundre mellom dødsdagen din og dommedagen, ville du likevel føle det som om du våknet i morgen, når dagen kom og du ble vekket til dommen. Derfor: Siden vi ikke vet om vi skal dø i natt, la oss prøve hva dommedag ville være for oss om den kom i morgen.

Vil dommedag være forferdelsens eller forløsningens dag for oss?

Det er kanskje ingenting vår tid roser seg så mye av som av sine framskritt. Når den sammenligner seg med tidligere tider, slik den så gjerne gjør, svulmer den av fariseisk selvgodhet. Om den ikke takker Gud, takker den i alle fall seg

selv og sine menn for at den kan se ned på de tidligere tidene som på «mørke århundrer», med fordommer, uvitenhet og laster som nåtiden har lagt langt bak seg.

Tiden roser seg slett ikke bare av de ubestridelige framskrittene i all verdslig opplysning, i alle kunster og vitenskaper. Og den sterke selvfølelsen skyldes heller ikke bare at den har maktet å løse så mange gåter som fortiden måtte la stå uløst. Nei, det blir forkynt i så mange aviser, det kan leses i så mange bøker, og det blir trodd av så mange som et ufeilbarlig evangelium: at tidens store opplysning har gjort menneskene bedre, mer sedelige og renere, og gjør dem enda mer slik for hver dag.

Opplysning, mener tiden, er det eneste rette middelet til å skape sann og edel menneskelighet, et liv som er mennesker verdig. La oss bare få menneskene til å innse hva deres sanne natur krever, la oss bare opplyse dem om hva som er rett og godt, så gjør de det nok!

Og tiden kan synes å ha en viss rett til å tale slik. Opplysningens framgang har ubestridelig gjort sedene mildere. Nå brenner ingen hekser lenger, og ingen klyper en anklaget med glødende tenger for å få ham til å tilstå. Nå kan ingen mann handle med sin neste som sin rettsløse eiendom, og ingen hersker kan bygge seg slott for undersåttenes blod – solgt for å bli utgytt i fremmed krigstjeneste. Slike eksempler kunne nevnes i hundrevis. De viser at den økende opplysningen har makt til å avskaffe en grusomhet og råhet som bare tidligere tiders fordomsfulle uvitenhet gjorde mulig.

Og likevel må vi spørre: Makter virkelig noen som helst opplysning alene å forandre menneskenes hjerter? Kan opplysningen gjøre mer enn å forandre formene i samfunnslivet? Kan den også tømme egenkjærlighetens grunnsynd ut av hjertet og fylle det med hellig kjærlighet? I så fall ville det være underlig at den ikke har gjort det for lenge siden. For dette har menneskene jo vært opplyst om fra gammel tid: at kjærligheten til Gud og nesten er det store budet som alle andre henger på.

Nei, i sannhet: Menneskets elendighet ligger ikke i at det har en sløv og uopplyst forstand, men i at det har en fordervet vilje, et ondt hjerte. Opplysning kan lære mennesket å legge av mange enkelte synder. Men synden selv, hjertets egenkjærlige selvgodhet, fortsetter å herske over det. Formene kan skifte, råhet og trelldom kan vike for forfinelse og tøylesløshet, men selve saken blir den samme.

Eller er kanskje syndene i vår tids mest opplyste kretser så mye mindre enn syndene hos de uopplyste? Er kanskje de glatte ordene den fint dannede verdensmannen bruker for å ramme sin uvenn på hans såreste punkt, mindre syndige enn de saftige skjellsordene som den ene sjaueren overøser den andre med? Eller er den dannede mannen som med sin høflige, kalde likegyldighet får hjertet til sin hustru til å fryse til is, så mye mindre syndig enn arbeideren? Hans hustru må nok iblant tåle harde ord og slag, men hun forstår likevel at han angrer sin hardhet og har hjertelag for henne.

Gjelder det her ikke å plukke enkelte giftige frukter av det onde treet, men å forvandle selve treets art, da trengs det sterkere midler enn selv den klareste

opplysning av forstanden. Her kreves det at en ny kraft blir skapt i viljen: kraften til å elske. Men å skape kan bare Gud. Intet menneske kan gi seg selv en ny vilje, langt mindre andre, om han så var jordens mest opplyste mann.

Men siden hvert menneske som kommer til verden, blir født med en fordervet vilje, må Guds gjenfødende gjerning skje på helt samme måte med hver enkelt som skal frelses, uansett hvilken tid og hvilken slektsfølge han hører til. Det er ikke slik tiden tenker seg, at en slekt som er mer opplyst enn en annen, kan gi en større renhet i hjertet og en edlere menneskelighet i arv til etterkommerne.

Mennesket blir alltid født med det samme hjertet, fortapt i egenkjærlighet og egenvilje. Overfor hver enkelt må Gud gjøre sin gjenfødelsesgjerning gjennom Ånden og ordet og sakramentene. Først slik kan det skapes nye mennesker i hver slekt. Vilkårene for frelse er alltid de samme.

Var det ikke slik, måtte jo vår slekt stå umåtelig mye høyere enn slekten på Kristi tid. Vi har hatt så mange hundre år å utvikle oss i, vi har gjort så mange tunge og avgjørende erfaringer, og vi har en så storslått vitenskap og en så overmåte stor opplysning – i alle fall forkynner tidens menn oss at vi har det. Da måtte vi stå langt høyere enn den slekten.

Og tenker vi oss nå at verden ennå får bestå noen hundre, eller la oss si tusen år, måtte jo slekten arbeide seg stadig oppover, helt til den til sist nådde englenes renhet. Og den slekten som bodde på jorden på dommedag, ville ikke ha noe til felles med den slekten som en gang i Judea korsfestet herlighetens Herre og ikke kjente Gud da han kom til den i syndig kjøds lignelse.

Venner, les dagens historie og se om den vitner om at vi er kommet så mye nærmere englenes renhet enn den slekten! Har du i de mørke århundrene funnet mer skrekkelige mord enn dem du kan lese om i avisene nå? Har du under det store sedelige forfallet i det 9. og 10. århundre funnet større utukt enn den som møter deg når du ser hvordan det går til i de landene som fører an i verden? I hvilken tid har ekteskapsbrudd og alle slags unaturlige kjødets synder hersket som i vår?

Les de bladene som framfor andre er tidens munn, og som gir deg diktningen til det folket som særlig er tidens folk – det franske. Les skildringer som selv kaller seg naturalistiske og realistiske, fordi de gir tiden slik den er. Les og se om du i de mørkeste århundrene finner større fordervelse, større dyriskhet, større fornektelse av ånden og en dypere nedsenkning i kjødet enn vår tid kan vise fram.

Vi får nok se at vår tid har svært lite å rose seg av når det gjelder renhet, hellighet og kjærlighet. Trass i alt opplysningen har lært slekten, er det vanskelig å spore noe framskritt i hellighet.

Nei, Herrens ord står ved lag: Slekten er nå som den var i hans kjøds dager, og den vil fortsette å være slik til dagenes ende. «Denne slekt skal slett ikke forgå før det er skjedd alt sammen» (Luk 21,32).

Herren har vel ikke talt noe ord som vantroen har spottet mer enn dette. I dette ordet mener den nemlig å ha beviset for at Herren Kristus har talt løgn. Alle Herrens samtidige, den slekten han tilhørte, gikk jo i graven for årtusener

siden uten å oppleve at han kom igjen til dom. Og likevel er det om «denne slekt» Herren sier at den «skal slett ikke forgå før det er skjedd alt sammen». Hva mer trenger da vantroen som bevis på at Herren bedro seg selv, eller kanskje til og med ville bedra andre, da han sa disse ordene?

Men før vantroen så sikkert slår fast at Herrens forutsigelse har slått feil – at «denne slekt» skal bestå til han kommer igjen – burde den legge merke til noe: Rett etter denne forutsigelsen sier han et ord som tydelig viser at han var fullt klar over hvilket anstøt og hvilken tvil den ville vekke. Han legger nemlig til: «Himmel og jord skal forgå, men mine ord skal slett ikke forgå» (Luk 21,33).

Det er som om han ville si: Jeg vet godt at det i framtiden vil bli tungt å tro mitt ord om at denne slekten skal bestå til jeg kommer igjen. Men tro meg likevel; jeg vet godt hva jeg sier. Jeg taler ikke overdrevne, svermeriske ord. Mine ord skal ikke forgå; de skal bevise at de er sanne, de skal bestå når himmel og jord forgår.

Kan en virkelig bare redde sannheten i disse ordene ved å gjøre kunster med dem? Er det vanskelig å forstå at Herren mener dette: Når han kommer i himmelens skyer, vil han møte akkurat den samme slekten, den samme slags mennesker som han forlot ved sin himmelfart, fordi den slekten som da lever, vil stille seg på helt samme måte til ham og hans frelse som den slekten han forlot? De enkelte menneskene som slekten består av, skifter med tidene. Men slekten selv blir den samme, så lenge den ikke rommer mennesker som i hjertet stiller seg annerledes til Herren enn hans samtidige gjorde.

Ingen nekter jo for at Kristi menighet nå er den samme som fra begynnelsen, selv om den ene slektsfølgen etter den andre har gått gjennom den jordiske menigheten inn i menigheten der oppe. Menigheten er likevel alltid den samme. Den har den samme tro, det samme håp, den samme kjærlighet, den samme frelse, de samme nådemidler og den samme kamp sin første og sin siste dag på jorden.

Slik er det også med slekten. Den er helt den samme nå som på Herrens tid, og den vil fortsette å være den samme til dommens dag. Når det gjelder det som da kommer an på – å ha latt seg frelse av Kristus – vil det ikke være noen forskjell, ikke noe framskritt. Det evangeliet som lyder for den siste slekten, er akkurat det samme som har lydt for alle tidligere slekter. Slik vil også den siste slekten svare på evangeliets tilbud om frelse nøyaktig slik alle de tidligere har svart.

Vi ser dette når vi minnes hvordan Herrens samtidige tok imot hans frelse. Hørte de ikke alle enten til de vantro saddukeerne, som foraktet og spottet evangeliet – eller til de egenrettferdige fariseerne, som tok anstøt av evangeliet og harmet seg over det – eller til den sløve, likegyldige mengden, som var opptatt av dette livets lyst og smerte og lot frelsens evangelium klinge for ørene uten å gi akt på det – eller endelig til disiplenes lille flokk, som tok imot evangeliet med sterkere eller svakere tro, fordi det var blitt det evige livs ord for dem?

Men disse fire gruppene, som rommer hele den slekten som levde samtidig med Herren, finnes jo ennå på akkurat samme måte og rommer hele slekten den dag i dag.

Eller kjenner vi ikke i vår slekt saddukeere som sier at det ikke er «noen oppstandelse, heller ikke noen engel eller ånd» (Apg 23,8), og som spotter Kristi evangelium som et eventyr for uvitende barn? Og har vi ikke fariseere blant oss, som har dyd nok til å klare seg uten evangeliets nåde, og som tar dypt anstøt av læren om at et menneske blir frelst ved troen uten lovens gjerninger? Og trenger vi å lete med lykt for å finne den mengden som lar evangeliet være evangeliet og bare kjenner bekymringen for hva en skal spise og drikke og kle seg med?

Og finnes det ikke til slutt også blant oss en disippelskare som trass i saddukeernes spott, fariseernes anstøt og mengdens sløvhet tror evangeliet av hjertet og vil overgi seg til dets frelsende makt? Nå som da hører alle som lever i et folk som kjenner evangeliet, til en av disse gruppene. Sannelig, «denne slekt» er ikke forgått og vil ikke forgå før dagenes ende.

Men når det er slik, gjelder det for enhver å gjøre seg klart hvor han hører hjemme i slekten. For det avgjør om dommens dag vil bli forferdelsens eller frelsens dag for ham.

Hører du til saddukeerne? De sier nå som i begynnelsen, bare litt mer høyrøstet: «Hvor er det blitt av løftet om Kristi gjenkomst? For fra den tid fedrene sovnet inn, forblir alt slik det har vært fra skapningens begynnelse (2 Pet 3,4). Der går vi og begraver likene våre i jordens fang, år etter år, århundre etter århundre, og over hver grav blir det sagt: Av jorden skal du igjen oppstå. Men ennå har aldri noen stått opp av jorden. Det er ikke tegn til at de dødes oppstandelse og med den dommedag står for døren. Og hvordan skulle også dommedag komme, når det er høyst sannsynlig at det ikke finnes noen verdensdommer? Vi opplyste og kyndige menn, som ikke kan nøye oss med å tro det som blir budt oss som Guds åpenbaring, har selv undersøkt alle ting. Med kniven har vi blottlagt de aller fineste og innerste trevlene, med forstørrelsesglasset har vi sett inn i det uendelig små, med kikkerten har vi skuet de fjerneste kloder. Men ingen steder har vi funnet Gud. Det finnes ingen kniv som kan blottlegge hans vesen, ikke noe forstørrelsesglass så fint at det kan gi øyet makt til å se ham, ingen kikkert som når fram til hans bolig. Så finnes det vel heller ingen Gud. Vi har undersøkt i det høye og i det dype, men Gud har vi aldri funnet, og ham har vi aldri trengt for å kunne forklare naturens hemmeligheter.»

Og saddukeismens fornektelse vil ikke tie, selv når dommedags tegn begynner å skje. Når de store stjerneskuddene kommer og det ser ut som om himmelens stjerner falt ned – enda hver skolegutt for lengst vet at det er umulig – når solen formørkes og månen mister sitt skinn, mørket dekker jorden og menneskene vansmekter i fortvilelse, hva vil da disse saddukeerne gripe til? De vil gripe til dette: å forklare tegnene som nødvendige utslag av naturens lover.

Det kan jo hende at det finnes naturlover som gjør at solen en gang vil miste sitt skinn. Det er høyst rimelig at Gud ikke vil føre dommedag over jorden i strid med naturens evige lover, men i kraft av dem. Han pleier jo å handle slik at hans frie vilje blir fullbyrdet i samsvar med naturens faste orden.

Men dette vil saddukeerne bruke for å holde fast på sin vantro helt inn i undergangen. Slik de i dag bare ser lovene og ikke Gud, som handler gjennom dem, slik vil de også da i trassig fortvilelse la seg knuse av naturlovene. De vil

bare se lovene i all deres ubønnhørlighet, men ikke ham som sendte de redselsfulle tegnene for å få hjertene til å ta imot nådens frelse før den ugjenkallelige dommen rammet dem.

Nei, saddukeeren kan forbli seg selv lik til det siste. Trassig og fortvilet, med spott på leppen og fornektelse i hjertet, hyller han seg i kappen sin og styrter inn i døden med det eneste håp at han går over i den evige tilintetgjørelse.

Men hvem kan måle hans forferdelse når han erfarer at døden ikke dreper, når han forgjeves roper til fjellene at de skal falle over ham, fordi han må fram for dommen og se Herren komme i himmelens skyer – han som forgjeves hadde sagt ham alt dette på forhånd, for at han skulle la seg frelse? At saddukeerne fornekter dommens dag til det siste, er rimelig nok. For den blir forferdelsens dag for dem.

Men ikke mindre forferdelig blir den dagen for de mange slags fariseere som nå mener de kan gå død og dom rolig i møte – ikke fordi de har latt seg frelse av Kristus, men fordi de ikke vet om noe de har å skamme seg over.

De er godt fornøyd med seg selv; så må vel Gud også være fornøyd med dem. De ser klart at mange er verre enn de; så må vel Gud se det samme. Hos seg selv kan de bare finne feil og svakheter, som iblant til og med kan være riktig elskverdige, men ingen skammelige misgjerninger og skrikende synder; så finner vel heller ikke Gud mye å laste hos dem. Med ett ord: De frikjenner seg selv; så må vel Gud også frikjenne dem.

Den fariseiske samvittigheten slumrer rolig og er sikker og tilfreds fordi den alltid gjør sin egen mening og dom til rettesnor for Guds dom og måler Guds hellighet etter sin egen vanhellighet. Hver fariseer lever slik en anklaget forbryter ville gjort hvis han hadde full sinnsro fordi han hadde funnet grunn nok til å unnskylde seg for seg selv – og derfor var likegyldig til hva dommeren mente. Men da har fariseernes gode samvittighet riktignok heller ikke bedre grunnlag enn en slik forbryters sinnsro ville ha.

Du som har det som et munnhell at Gud kan komme når han vil, og at du skal gå dommen i møte med rolig samvittighet – tenk deg at dommedags tegn begynte å skje. Tenk deg at mørket hyllet inn jorden, at jorden skalv som i fødselsveer og bølgene bruste. Ville ikke redselen da gripe hjertet ditt?

Du kan være viss på at jo tettere mørket ble omkring deg, desto klarere ville fortvilelsen lyse opp inni deg og tvinge deg til å se at du vil forgå av skam når ditt innerste skal vrenges ut for Guds dom. Vet du ikke om noe hos deg selv som du ville krympe deg over å se i alle aviser? Da skal boken om livet ditt, hver gjerning, hver tanke og hvert begjær du har hatt, leses for hele verden.

Er du viss på at du vil få munnen opp når du står overfor Menneskesønnen og skal legge fram alle unnskyldningene dine, alle gjerningene dine og all din rettskaffenhet? Vær viss på at ett eneste blikk på ham, han som du mente du ikke trengte å bli frelst av, vil lukke munnen din og få deg til å glemme alt unntatt dette ene: at du har levd og er død i fornektelse av hans frelsende kjærlighet.

Nei, havets bølger vil ikke bruse og larme mektigere enn angstens bølger i disse hjertene, når egenrettferdighetens filler blir revet av dem og de blir stilt

fram for dommen i all sin nakne ubotferdighet. Den dagen vil bli forferdelsens dag for dem.

Men på den dagen, som i alle slekter, vil nok de fleste være slike som i sløv likegyldighet for sin frelse aldri har tenkt over om de trodde eller ikke, om de trengte nåden i Kristi evangelium eller ikke. Det er om dem Herren sier at de er som slekten i dagene før vannflommen, som «åt og drakk, tok til ekte og ga til ekte, helt til den dagen da Noah gikk inn i arken, og de visste ikke av det før vannflommen kom og tok dem alle» (Matt 24,38–39).

Også mengden vil nok bli forferdet når dommedags tegn begynner å skje – den som er fortapt i det jordiske strevet, i verdens lyst og smerte. Når himlenes krefter rokkes, når alle slags uår og naturulykker strømmer inn over folkene, når mørket begynner å hylle inn jorden fordi solen mister sitt skinn, når havet bruser og kaster bølgene sine inn over det faste land og ødelegger mang en by, når det høres forvirrede rykter om krig og undergang overalt – da vil det nok også hos dem som bare har sans for det jordiske, være stor sorg og kvide, hyl og jammer, gråt og tenners gnissel.

Men over hva? Over den jordiske ulykken tiden fører med seg. Over tapet av formuen, over fattigdommen, over tapet av sine kjære som omkommer, over den ulykkelige framtiden, over håpløsheten i denne verden – over alt dette vil menneskene hyle. Men dette hylet behøver ikke å bli til botens gråt, og angsten for å omkomme behøver ikke å bli forvandlet til bekymring for å bli frelst ved Guds nåde. Også da kan hjertene fortsatt være sløve og likegyldige for evangeliet.

Også da kan slekten svare Herrens vitner, når de forkynner at Herren snart kommer, og at omvendelse og tro er nødvendig: «Kan vi få livsopphold ved å omvende oss? Kan vi få solen til å skinne igjen hvis vi begynner å be om det? Kan vi få igjen våre kjære som har omkommet i havbølgene, ved å tro? De store lærde har jo bevist at alle disse skrekkelige hendelsene går helt naturlig til, og at det er ubønnhørlige naturlover som fører til all elendigheten, som slett ikke har noe med dommedag å gjøre. Hva skulle så bønner nytte? Nei, ingen bønner kan få solen til å skinne igjen. Kornet kan ikke lenger vokse på marken; vi må dø alle sammen. Det finnes ingen frelse.»

Slik vil den store mengden si på den dagen. For på den dagen, som i dag, har den bare sans for nettopp dette: Hva skal jeg spise, hva skal jeg drikke, hva skal jeg glede meg over i denne verden?

Og derfor vil den store mengden på den dagen, som i dag, falle i hendene på den vantro saddukeismen. Den er vant til bare å bekymre seg for det kroppens sanser kan gripe, og også da vil den bare ha sans for sin timelige nød. Og den nøden vil nok kunne forklares ut fra naturens lover, og ingen omvendelse og bønn vil kunne avhjelpe den. Slik vil mengden riktignok fortvile, men også forherde seg mer og mer jo flere av tegnene som skjer.

Aldri vil næringssorgen og kampen for tilværelsen ha rast slik på jorden, aldri vil den sterkere ha hevdet sin rett så hensynsløst, aldri vil all tro på Gud være blitt spottet så frekt, aldri vil kjærligheten ha vært så kald og død blant

menneskene som nettopp da – når en skulle tro at tegnene på den forestående dommen måtte slå hjertene med en redsel som tvang dem til å omvende seg.

Men så kommer Menneskesønnen i skyene. Da viser det seg i dommens alvor at næringssorgen, vellystene og kampen for tilværelsen – ja, alt det jordiske sinnet har kjempet for – er det usleste tant. Og den nåden som mengden syntes var tomme ord, og den frelsen den ikke betenkte seg på å forakte, viser seg å være det eneste som kunne forvandle dommen til frifinnelse.

Hvem kan da skildre forferdelsen hos dem som nå får se at de har drømt og lekt bort sin nådetid? De bekymret seg til vanvidd for det som i dommen er mindre enn ingenting, men var helt sløve for den frelsen som det i dommen betyr alt å eie. Skulle ikke den som er fortapt i verden, kunne kjenne allerede nå at dommedag blir forferdelsens dag for ham?

For Kristi troende alene vil dommedag være forløsningens dag. De vil kjenne seg båret av Herrens nåde gjennom alle tidens trengsler. Når tegnene begynner å skje, vil de huske Herrens ord og løfte hodet, fordi deres forløsning stunder til (Luk 21,28). De vil oppmuntre hverandre til å våke og be, så de ikke faller i fristelse, men er rede til å ta imot Herren når han kommer.

De vil bli plaget som aldri før. For vi vet at kirkens ende skal være som dens begynnelse. Herren sier selv: «Mon jeg da vil finne troen på jorden når jeg kommer?» (jf. Luk 18,8). I den siste tiden vil Herrens folk bli hatet enda mer enn i begynnelsen. Ja, ifølge Guds ord skal trengslene bli så store at ingen ville bli frelst «dersom ikke de dagene ble forkortet» (Matt 24,22).

Men under endetidens trengsler vil disiplenes hjerter svulme desto høyere av lengsel etter frelsen. Og selv om de skjelver av frykt når de venter på det som skal komme, vil de likevel midt i frykten være frimodige fordi de tror på ham som de venter skal komme i skyene. For de kjenner ham som Frelser før de skal kjenne ham som dommer. Og om det skjer med frykt og beven, vil de likevel i inderlig sannhet legge hele hjertets lengsel inn i bønnen: Kom, Herre Jesus, kom snart!

Venner! Det som gjelder på den dagen, er om du hører til Jesu disiplers flokk eller ikke. For det er ditt hjertes forhold til den fornedrede Menneskesønnen som skal bedømmes på den dagen. Som den opphøyde kommer Kristus for å prøve nettopp dette: hvordan ditt hjerte var mot ham da han kom som den fornedrede. Nå kommer han jo, som du vet, til frelse. Nå kommer han, som jeg sa deg sist søndag, saktmodig og ber deg la deg frelse. Da kommer han for å prøve om du har latt hans saktmodige kjærlighet bli til frelse for deg.

Når hans tegn skinner fra øst til vest – hans tegn, korsets tegn; for hva skulle vel være dommens tegn over dem som forakter nåden, om ikke det som er nådens tegn for alle som vil ta imot den? – hvordan vil da ikke hjertene til alle som tror på ham, løfte seg mot ham!

De vet jo at han som kommer til dom, er den samme som døde for dem på korset, for at de aldri skulle komme til dom. De vet jo at de nok må skamme seg når hjertene deres blir vrengt ut og all den synd og urenhet som hittil lå skjult i dypet av dem, blir åpenbart for hele verden. Men nettopp når det skjulte blir åpenbart, vil det jo også vise seg at det sanneste og innerste i dem ikke har vært synden og ugudeligheten, men troens kamp og kjærlighetens liv i Gud.

De vet at «når Kristus, deres liv, åpenbares, da skal også de åpenbares med ham i herlighet» (Kol 3,4), fordi det da blir kjent at livet deres hadde sine røtter «skjult med Kristus i Gud» (Kol 3,3).

Og når de tenker på dommeren, den høye og herlige, som kommer med alle Farens engler som følge og med stjernekransen i stedet for tornekransen i håret – når de tenker på ham i all hans majestet, kan nok hans hellige herlighet få synderhjertet til å skjelve.

Men likevel vet de at de også i hans herlighet vil kunne kjenne ham som sin Jesus. For det er «denne Jesus», den samme som fór opp til himmelen, som kommer igjen i himmelens skyer (Apg 1,11). Også når han kommer som dommer, har han frelsens merketegn i hendene. Også da kan de påkalle ham selv som vitne om at de har latt seg frelse av ham. Også da er han deres Frelser. Og de vet og forstår at det er salig å bli dømt av sin Frelser, å ha dommeren til vitne om at sjelen har latt seg frelse i nådens tid.

Den vantro saddukeeren forherder seg i sin fortvilelse til det siste. Han hyller seg stolt i kappen sin og kommer fram for dommen med fortvilelsens trass. Den egenrettferdige fariseeren harmer seg over Guds nåde, for han vil ikke innrømme at han trenger den. Med hemmelig redsel går han til grunne i sin egenrettferdighet og kommer så til dommen, mens angsten gjennomrister ham og fillene faller av ham.

Den sløve, likegyldige flokken, som bare levde for det jordiske, omkommer i sin verdslige sorg og får den aldri stillet. Men når den kommer for dommen, erfarer den med gru at det fantes en sorg som var langt mer alvorlig enn sorgen over de jordiske tingene.

Men Herrens disipler, de som har gitt nåden rom i hjertene sine, går ikke til grunne. De blir rykket opp for å møte Herren i luften (1 Tess 4,17). De kommer ham i møte med jubel og takkesanger. De kjenner ham som sin Jesus på dommertronen, slik som på korset. For lenge siden har de lært å ligge i støvet for ham, men de har også lært å trøste seg ved hans nåde og kjærlighet. De vil gå forbi dommen. For slik står det skrevet: De som tror, «kommer ikke til dom», men de «har evig liv» (Joh 5,24). For Kristi troende, men for dem alene, er dommedag forløsningens dag.

Venner! I dag er det ikke dommedag; nå er det nådens tid. Men så visst som det nå er nådens tid, så visst er det også at dommens tid snart kommer for hver og en av oss. Møt da Jesus nå som din Frelser, så du ikke skal møte ham første gang som din dommer.

Så hjelpe Herren oss alle, så vi kan se ham med glede når vi med disse øynene våre skal se ham komme, fordi vi her har åpnet hjertene våre for ham og kjenner ham som vår Frelser! Ja, Herre Jesus, hjelp oss å kjenne deg, hjelp oss å tro på deg, hjelp oss å elske deg, så vi kan bestå for deg når du kommer. Amen.

Tredje søndag i advent: Faren for å ta anstøt

Bønn. Salig er den som ikke tar anstøt av deg, Herre Jesus! Alle vi som tror på deg, vet at du aldri har talt et sannere ord. For vi har jo all vår salighet i troen på deg. Derfor frykter vi mest av alt å ta anstøt av deg. Herre, bevar oss alle som tror på deg, fra det! Hvilke fristelser vi enn skal møte, hvilken skrøpelighet vi enn skal falle i, og hvilken synd vi enn må bekjenne for deg med tårer – hjelp oss i alle fall å unngå å ta anstøt av deg, Herre Jesus.

Og vi ber deg for alle som ikke vil tro, men velger å ta anstøt: La dem få makt til å kjenne at de ikke får noen fred i hjertet, ingen erfaring av Guds kjærlighet, fordi de forkaster deg, den eneste som er kommet for å bringe syndere fred. Herre, la det bli slik med oss alle at vi i vår siste stund kan bekjenne: Salige er vi som har lært ikke å ta anstøt, men å tro på deg. Amen i ditt navn.

Matt 11,2–11

Ingenting er så lett for det naturlige menneskehjertet som å ta anstøt av Kristus. Hele hans person og gjerning er så helt annerledes enn våre tanker, så helt motsatt det vi kan forstå, at forstanden slett ikke trenger å være særlig utviklet for å fatte at den ikke kan løse gåten i Kristi vesen.

Så snart et menneske – klokt eller dumt, opplyst eller uvitende – bare begynner å tenke alvorlig over kristendommen, vil han skjønne at det her gjelder enten å tro evangeliet om Kristus trass i at innholdet er ufattelig, eller å ta anstøt av at det er ufattelig. Men selv den dummeste vil ikke ta imot det uten å bli oppmerksom på at det strider mot menneskets tanker.

Derfor kunne vantroen selv fortjene å bli anklaget for dumhet og uvitenhet, når den stadig forutsetter at troen på Kristus bare kan ha sin grunn i de troendes dumhet og uvitenhet. For hvis ikke alle som tror, like godt som noen vantro kunne innse at Guds Sønns menneskevordelse er et ubegripelig under, måtte de jo uten unntak mangle alminnelig menneskeforstand.

Trenger vi da virkelig å forstå lærde utredninger om forholdet mellom det endelige og det uendelige, eller kjenne alt som er sagt om hvorvidt det uendelige kan gå inn i det endelige? Trengs det for å se at det strider mot alle våre tanker at han som alle ting er blitt til ved, og uten hvem ikke noe er blitt til (Joh 1,3), har ligget som et spedbarn på sin mors fang?

Eller er det bare den som kjenner livets og dødens lover, som finner at det strider mot hans tanker at Guds allmektige Sønn har hengt på et kors som et avmektig lik – mens den uopplyste ikke makter å la forstanden innvende noe mot det?

Eller tenk på midlene som Herren, etter det de troende er overbevist om, ennå i dag gir seg selv til dem gjennom: hans ord og hans sakramenter. Kreves det da så mye tankeevne og innsikt for å se at hans ord må finne seg i å bli revet i stykker, spottet, forfalsket og vrangt utlagt like mye som noe menneskeord?

Eller trengs det virkelig en klar og dyp forskerånd for å merke at vi ikke kan forstå hvordan dåpens bad kan sette i gang sterke åndskrefter som skal forandre hjertelivet i dets dypeste grunn? Eller må en kjenne naturlovene for å finne at det strider mot alt vi kan iaktta, at Kristi sanne legeme blir gitt sammen med brødet og hans blod sammen med vinen i nattverden?

I sannhet, det er ikke lett å skjønne hvorfor vantroen mener at det er dens store opplysning og klokskap som får den til å ta anstøt av Kristus og finne hele kristendommen frastøtende og opprørende. For den må kunne forstå at den dummeste og mest uopplyste kan støte sin forstand mot kristendommens under og få anledning til fornektelse og anstøt – like så vel som den klokeste og mest opplyste.

Vantroen kan ikke nekte for at mange av dem som av fullt hjerte bekjenner troen på Guds og Marias Sønn, likevel viser seg like kloke som andre folk på alle andre områder av livet, og har like mye kunnskap som de fleste. Burde det da ikke ligge nær for den å tenke at troen kanskje kunne ha en annen og bedre grunn enn dumhet og uvitenhet?

Mange andre ting kan virke helt rimelige for den tåpelige og uvitende, mens den opplyste forstanden ser hvor urimelige de er. Slik er det ikke med kristendommen. Kristendommens grunnleggende kjensgjerninger er skikket til å vekke anstøt hos ethvert menneskes forstand. Og likevel finnes det mennesker som ikke tar anstøt, men tror – og det både forstandige og tåpelige. Hvordan kan det da være noe annet enn hovmodets tåpelige selvbehag å si at troen har sin grunn i at de troende mangler forstand og opplysning?

Nei, troen har en langt bedre grunn. Den har sin grunn i at hjertet har opplevd og erfart at evangeliet er sant. Hvis ikke menneskene kunne bli visse av erfaring på at Jesus virkelig er Frelseren og gjør Frelserens gjerning på hjertene, ville ikke noe menneske kunne tro. Ingen tror fordi han innbiller seg å ha fattet Guds råd til vår frelse. Men hver troende er viss i sin sak fordi han erfarer at han blir frelst når han tror evangeliets ord.

De troende erfarer at Kristus kan gi syndsforlatelsens fred og den gode samvittighets glede. De erfarer at han lever og virker gjennom nådemidlene: Han fører dem inn i kjærlighetens fellesskap med Gud, oppdrar dem gjennom tukt og trøst og gir dem kraft til å tro og håpe, elske og lide som Guds barn i den verden der de før måtte leve uten fellesskap med Gud.

De vet at de ikke bedrar seg fordi de har erfart at ingen menneskelig lærdom eller lærer har kunnet gi dem det liv i Gud som de ble gjenfødt til da de trodde evangeliet. De tror på Kristus fordi de har sitt liv i ham.

Og likevel kan fristelsen til å ta anstøt av Kristus komme over enhver troende. For riktignok vet den troende at han er frelst, og riktignok vet han at hvis han fornektet Kristus, ville han samtidig fornekte sin sikreste erfaring: sannhetens makt, som har skapt om hans innerste liv.

Men likevel får han ofte smertelig kjenne at han ennå bare er «frelst i håpet» (Rom 8,24), med et håp om det som ikke ses, og at han er langt borte fra skuelsens salighet. Han kan jo ikke se med øynene at Kristus er nær, ikke gripe ham med hendene, ikke høre med ørene at hans stemme forklarer hvert ord og hver førelse i livet som han synes er uforklarlig og tung. Og likevel er det naturlig for den troende, som for alle mennesker, å regne det synlige for vissere enn det usynlige.

Derfor kan det skje at gru og tvil griper den troende, så han blir fristet til å ta anstøt av Kristus. Det kan skje når sterke røster reiser seg for å motsi evangeliet, eller når sjelen i utålmodighet selv har vanskelig for å bøye seg under førelser den ikke kan se meningen med.

Han kjenner tvilen som synd. Selv under anfektelsen er han så viss på å være frelst ved Kristus at han kjenner seg redningsløst fortapt hvis han forkaster ham i vantro. Og likevel kan han ikke bli kvitt tvilen. Likevel er det noe i det Jesus sier, eller i måten Jesus handler med ham på, som vekker hjertets motsigelse og frister det til å vende seg bort fra ham med anstøt.

Da ligner den troende et menneske som blir nødt til å lene seg ut over en avgrunn. Når han stirrer ned i dypet, griper svimmelheten ham. Han vil flykte, han gruer for dypet. Og selv om han står bak det sikre brystvernet og i virkeligheten ikke kan falle ut, har han likevel en følelse av at avgrunnen drar ham til seg med en uimotståelig makt for å knuse ham i fallet.

At det ikke finnes noen Kristus, ingen sannhet, ingen frelse, ingen salighet, kan den kristne umulig tro. Da måtte han tro at løgnen kunne skape sannhet, og at innbilning kunne skape livsfylt kjærlighet i hans sjel.

Og likevel kan fornektelsens tanker nok storme inn på ham. Det skjer når den troende støter på en vantro som er så mye klokere enn ham at han ikke kan svare ham ett ord av tusen. Eller det skjer når han blir ført på veier han ikke vil gå – trass i sine bønner og trass i at han er overbevist om at han ikke kan bære fristelsene. Da stirrer han ned i den håpløse fortvilelsens avgrunn. Da kommer anstøtets svimmelhet over ham med en forferdelse lik dødsangsten. Da trenger han nok å høre ordet: «Salig er den som ikke tar anstøt av meg» (Matt 11,6).

Men på denne måten er det vel helst den svake troen som faren for anstøt kommer nær. Anstøtet kan også komme nær på en annen måte, og da angriper det særlig den sterke troen. Jo mer inderlig og omfattende et menneskes tro er, desto mer elsker han sin Frelser, og desto mer lengter han – slik kjærligheten alltid gjør – etter å leve fullt og helt i fellesskap med ham.

Men også om den som tror sterkest, gjelder det at han elsker Jesus, enda han ikke har kjent ham, og tror på ham, enda han ikke har sett ham (1 Pet 1,8). Også den som tror sterkest, må nøye seg med å være «frelst i håpet» og må «med tålmodighet» lengte etter det han ikke ser (Rom 8,24–25). Men det er tungt å måtte vente og vente tålmodig på den sjelen elsker, kanskje gjennom mange år.

Om du fikk vite at en som var deg helt likegyldig, skulle komme på besøk i dag, ville du kanskje glemme det i samme stund du hørte det. Eller om du ikke akkurat glemte det, ville det i alle fall ikke oppta deg noe særlig: Kom gjesten, var det godt; hvis ikke, kunne det være det samme.

Men tenk deg at du hadde en du elsket som ingen annen, og han hadde sagt til deg at han snart ville komme til deg, så du kunne vente ham hver dag. Hvor tungt ville det da ikke bli for deg å vente i tålmodighet fra den ene dagen til den andre! Hver gang du hørte at noen trakk i klokkestrengen, ville du løpe ut og se om det var ham. Og når det bare var en helt likegyldig person, og dette gjentok seg mange ganger – hvor trett ville du ikke bli!

Og når det så varte svært lenge, kunne du vel til sist i utålmodighet komme til å ta anstøt av ham som aldri kom, og tenke at han bedro deg og ikke ville holde løftet sitt. Jo mer du elsket ham, desto tyngre ville det bli for deg å holde ut tålmodig i tro på hans ord.

Men nettopp slik er det jo med den troende i hans forhold til Herren Kristus. Han har ikke kjent ham som en han har sett med sine øyne, og likevel kjenner han ham nok til å gi ham hele sitt hjertes tillit og lengsel og kjærlighet. Så må han vel vente på den stunden da han skal få se Herren – og desto mer jo sterkere troen hans er.

Og Frelseren har sagt til ham: «Se, jeg kommer snart» (Åp 22,12), og befalt ham alltid å være rede til å ta imot ham, lik tjeneren som venter på sin herre. Og likevel trekker det så lenge ut. Fremdeles er han bare frelst i håpet. År etter år har han bare Herrens ord å holde seg til; Herren selv kommer ennå ikke.

Da kan nok det troende hjertet bli trett av å vente på ham som all dets lengsel gjelder. Og er hjertet først trett, kommer snart den motløsheten og forsagtheten som føder tvil og svekker troens styrke til å ta imot Guds nåde i ord og sakrament. Men da er anstøtet nær. I sannhet, hver den som tror på Kristus, enten han er svak eller sterk i troen, trenger å høre ordet: «Salig er den som ikke tar anstøt av meg.»

Selv døperen Johannes måtte erfare at anstøtet kom ham nær. Hvis noen har trodd – og trodd nettopp når det var så lett å ta anstøt – så er det Johannes. Han hadde kjent troens trang til Jesu frelse, han som først av alle ga fullt uttrykk for hvordan det troende hjertet i undring tilber forsoningens herlighet, da han sa: «Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» (Joh 1,29).

Han hadde troens dype ydmykhet, han som – enda han var Israels store profet – bøyde seg for den ringe Menneskesønnen, tømmermannsbarnet fra Galilea, og sa: «Jeg er ikke verdig til å løse skoremmen hans» (jf. Joh 1,27). Han kjente det rette forholdet mellom vår forstand og Guds veier og tanker, han som sa om seg selv og Jesus: «Den som er av jorden, er jordisk og taler av jorden. Han som kommer fra himmelen, er over alle» (Joh 3,31).

Mer enn noen hadde han gitt seg hen i den kjærligheten som troen føder i hjertet, han som kalte seg selv brudgommens venn, som «er full av glede over å høre brudgommens røst» (Joh 3,29). Mer enn noen hadde han erfart at troen er sann, han som hadde sett himmelen åpen, hørt Farens røst og sett Ånden fare ned i en dues skikkelse over den enbårne.

Og likevel: Mens Johannes satt i det mørke fengselet i festningen, falt anstøtets skygger også over hans sjel, og tvilens spørsmål kom opp i ham: Er Jesus den som skal komme, eller skal vi vente en annen? Han kunne ikke lenger gjøre sitt vante arbeid og satt i det dystre fengselet med døden for øye. Der fikk han kjenne motsetningen mellom det han visste om Jesus i troen, og det hans naturlige sans sa om ham.

Han visste at Messias skulle komme som sitt folks befrier, opprette sannhetens og rettferdighetens rike på jorden og legge alle hedninger under seg. Men han så at urettferdigheten hersket i landet, og at hedningenes åk hvilte like tungt på Guds folks nakke nå som før Jesus sto fram. Og det var ingen tegn til at dette ville bli annerledes.

Jesus ferdedes blant folket som den fattige mesteren fra Nasaret; han lærte og gjorde vel, men det var ikke spor av kongelig makt hos ham. Jesus hadde ikke engang kunnet eller villet hindre at Johannes ble fengslet. Hjelpeløs forsmektet han – profeten, forløperen, som trofast hadde holdt ut i sin gjerning uten å svikte et øyeblikk.

Hvem hadde større rett enn han til å få være med da Messias-riket ble opprettet, og få se Kristus i hans herlighet? Og likevel måtte han nå gå til grunne fordi han hadde sagt sannheten fra Guds ord til en ubetydelig småfyrste. Kunne Jesus da være den sanne Messias, som skulle herske over alle hedninger, når han ikke engang kunne frelse sitt trofaste vitne fra tyranniet til denne lille romerske underkongen?

Slik truet anstøtet med å overvelde troen i Johannes' hjerte. Men troen tapte ikke; midt i anstøtet viste den at den ennå levde i hjertet. For det står jo at Johannes sendte bud til Jesus og lot spørre: «Er du den som skal komme, eller skal vi vente en annen?» (Matt 11,3).

Det kan virke underlig selvmotsigende å sende bud til den en tviler på, for å spørre hva han sier om seg selv. Hvis tvilen er begrunnet, må jo den du tviler på, være en bedrager. Men ingen bedrager tar av seg masken fordi en ber ham om det. Hva kan det da hjelpe å få hans vitnesbyrd om seg selv?

Derfor har også mange, på grunn av dette spørsmålet, ment at Johannes slett ikke selv var anfektet av tvil om Jesus. De mener at han bare sendte disiplene sine til ham for deres egen skyld: De skulle se og høre Jesus og slik bli i stand til å overvinne all tvil som kunne komme opp hos dem etter at mesteren deres var død.

Og likevel handler ikke Johannes her annerledes enn den anfektede troen alltid gjør. Det er alltid typisk for troen og dens liv å søke hjelp hos Jesus mot faren for å ta anstøt av ham. Her, som så ofte, handler troen helt forstandig, enda den naturlige sansen synes den handler helt dåraktig.

I fengselets ødslighet og mørke kjente Johannes at anstøtet kom ham nær som en fristende makt. Men samtidig visste han likevel i hjertets dypeste grunn at anstøtet ikke var sannhet. Selv da han tvilte, visste han at ikke tvilen, men troen var sannhet. Og nettopp fordi han visste dette og bare ønsket å bli befridd fra tvilens pine, sendte han bud til Jesus. Hvordan Jesus kunne overvinne tvilen hans, visste han ikke. Men på en eller annen måte – det var han overbevist

om i troen – ville disiplene bringe med seg tilbake fra Jesus et budskap som måtte drepe tvilen i hjertet hans.

Johannes står her helt på linje med alle anfektede troende. Gjennom deres egen synd eller fristelsene i verden kan anstøtet få makt til å gripe dem, føre dem bort til tvilens avgrunn og tvinge dem til å stirre ned i dypet mens det svimler for dem. Men også under anfektelsen står de trygt bak troens brystvern. Selv om det svimler, kaster de seg ikke ut i avgrunnen i vantro. Også under anfektelsen er de troende og vet godt at Jesus er sannheten, selv om sannhetens lys i øyeblikket blir formørket av tvilens mørke.

Derfor søker de alltid hjelp hos Kristus. Anstøtet skremmer dem ikke bort fra ham, men driver dem til ham, likesom sauene flokker seg om hyrden når de merker at ulven er nær. Og fordi Herrens troende søker hjelpen hos ham, får ikke anstøtet makt til å drepe troen deres. De får se ham gjøre frelsens gjerninger, og stadig på ny får de erfare i sine egne hjerter at han er Frelseren.

Johannes fikk hjelp ved at Herren viste ham at han selv sto midt i nettopp den gjerningen det var forutsagt at Messias skulle gjøre – med ord som er en gjenklang av profeten Jesajas forutsigelse. Johannes kjente alle profetenes skrifter så godt.

Han trengte bare å høre at disiplene hadde funnet Jesus i ferd med å helbrede syke, vekke opp døde og forkynne evangeliet for de fattige, for å se det profetiske bildet av Messias ikledd kjød og blod. Bildet av Guds barmhjertige tjener, som skulle salves «til å forkynne et godt budskap for de fattige» og sendes «til å forbinde dem som har et nedbrutt hjerte, til å utrope frihet for de fangne» (Jes 61,1), sto klart for hans sjel.

Men når han så Kristus gjøre sin gjerning i fullt samsvar med forutsigelsene, lærte han å dømme seg selv og dømme sin egen tvil. Det var ikke Kristus, heller ikke ordet om ham, som hadde slått feil; hans egen blindhet var årsaken til anstøtet.

Nå erkjente Johannes klarere og dypere enn noen gang at den som er av jorden, taler av jorden og tenker av jorden. Men han som kommer fra himmelen, er over alle. Han oppfyller sitt ord og gjør sin gjerning også når det skjer i en form og på en måte som vårt sløve og blinde øye ikke straks kan se, og som vår utålmodighet ikke vil nøye seg med fordi vi blir trette av å tro og vil skue Guds herlighet.

Sannelig finnes det nok i vår tid som kan friste Herrens troende til å ta anstøt av ham. Jeg synes vi daglig må minnes Herrens ord om at også de utvalgte skulle bli ført vill, om det var mulig (Matt 24,24).

Vi ser halvtroen svekke og vantroen fornekte Kristi evangelium. Vi ser Guds ord og menneskers tanker listig rørt sammen, så de enfoldige ikke merker at det er hedenskap som blir rakt dem under kristendommens navn. Vi ser hvordan kristendommen mer og mer blir trengt ut av folkenes liv som noe utlevd og gammelt, som noe som må vike for vantroens nye, livsfriske, kraftige tanker og mål. Da kan nok anstøtet nærme seg og det tvilende spørsmålet reise seg: Er Jesus virkelig den som er kommet til frelse for verden?

Men la oss bare søke ham der han gjør sin gjerning, og se ham gjøre den. Så vil vi også i vår tid kunne kjenne – så sant vi har troens forståelse – at hvis vi tar anstøt, er det vår synd, og hvis vi tror og tilber, gir vi ham bare det han har rett til.

Se ham handle i sin kirke gjennom sin nådes hellige midler! Det er underlig, men det kan ikke nektes: I vår tid, mens Kristi ord blir revet i stykker, mens både den fine og den frekke fornektelsen når en høyde ingen tidligere tid har kjent, gjør Herren i all stillhet sin gjerning til sjelenes frelse nettopp gjennom dette spottede, sønderrevne ordet sitt. Vi ser at han nettopp i vår tid samler seg en menighet rundt om i landene, en menighet som henger ved ham med klar bevissthet om sin tro og sin motsetning til verden, og som er rede til å gjøre hans gjerning.

Det er mange i vår tid som gleder seg over å avdekke samfunnets skader skånselløst: hykleriet, ubarmhjertigheten, de mange slags nød. Som oftest skjer vel dette for å vise hvor lite kristendommen har maktet å bringe hjelp. Ja, iblant blir det sagt rett ut at kristendommen har framkalt elendigheten ved å hemme og forkvakle menneskets natur.

Men la oss se nøyere etter hvem det er som ikke nøyer seg med å tale store ord om nøden, men arbeider for å bringe virksom hjelp: hvem det er som besøker de fattige, ofrer seg i kjærlighet for å tjene de syke, tar seg av de løslatte og søker å reise opp de dypest falne – kort sagt hvem som tar det som en misjon å arbeide for å frelse de elendige ved kjærlighetens gjerninger.

Da vil det nok vise seg at hjelpen ikke kommer fra de kretsene som forakter Herrens kirke. Den kommer ikke fra dem som har det travelt med å spore opp skrøpeligheter ved hver virksomhet og hver forening som i Jesu navn tar fatt på arbeidet for å bringe hjelp. Nei, der det finnes utholdende, offervillig arbeid, der virkelig kjærlighet får åpenbare seg i verden, der kan den føres tilbake til Kristi gjerning på hjertene, til den frelsens gjerning han gjør gjennom nådemidlene på de sjeler som tror på ham.

Eller hvis det iblant er andre som prøver det samme, blir de snart trette – med mindre de gjør sine gjerninger i bevisst trass mot Herren Kristus og hans menighet, for å bevise at en også uten Kristi kjærlighet kan gjøre kjærlighetens gjerninger. I så fall aper de etter Kristi menighet, slik den frafalne keiseren gjorde da han innførte offentlig fattigpleie. Det ergret ham nemlig at de kristne hadde det fortrinnet framfor hedningene at de sørget for sine fattige.

Å være Kristi menighets aper – det er det høyeste hans fornektere kan drive det til på gjerningenes område. Men snakk – det har de nok av; i så måte overgår de langt Herrens menighet.

Slik er det på alle livets områder. Tenk deg to hjem. Om det ene vet du at Kristus og hans ord er utestengt som avlagt overtro, mens ektefellene tror seg i stand til å bygge sin lykke på sin egen kraft og kjærlighet. Om det andre vet du at Kristus er husets Herre, og at hans ord bestemmer alt der.

I hvilket av disse hjemmene tror du det er godt å være? Hvor vil du rimeligvis finne den trofaste kjærligheten som holder ut gjennom årene og har glemt at det finnes noe som heter skilsmisse mellom ektefolk?

Hvor kan du etter all erfaring helst vente å finne den kraften som makter å bære den andres byrde: hos ektefolk som vil bevise sin egen styrke ved det, eller hos ektefolk som vil «oppfylle Kristi lov» ved det (Gal 6,2)? Hvor mener du at ydmykhet i de gode og tålmodighet i de onde dager som oftest hører hjemme: i det hjemmet som mener å kunne klare seg uten Kristus, eller i det som ville falle sammen om det mistet ham, fordi han er grunnvollen?

Spurte jeg deg hvor du kunne finne mest ånd og vidd og dannelse, ville du kanskje foretrekke det vantro hjemmet. Men når spørsmålet gjelder hjertefred, trofasthet, overbærenhet og den kjærligheten som verken er avgudsdyrkelse eller kjødets lyst, tror jeg samvittigheten din så sikkert vil si deg at det kristne hjemmet står først, at du bare kan komme bort fra det ved å tenke på de mange hjemmene der kristendommen, som du selv godt vet, bare er en ferniss smurt utenpå og derfor heller ikke har noen virkelig innflytelse på livet i hjemmet.

Men gå framfor alt til dødsleiene. Døden har evne til å rive hyklermaskene av og tvinge sannheten fram. Hvor finner du da det evige livs glede midt i døden? Ja, jeg vet nok at egenrettferdighetens sløvhet kan være så stor at samvittigheten går sovende inn i døden, slik den har sovet gjennom livet. Og jeg har nok sett trassen hos den vantro som har nektet for sin egen skjelving til siste øyeblikk, og den livstrettheten som selv i døden har syntes det var godt å bli kvitt livets byrde.

Men aldri har jeg – og heller ikke du – sett det evige livs glede midt i døden hos andre enn dem som har hatt Kristus, det evige liv, i hjertene sine. Bare troende har jeg hørt dø med ord som disse: Takk Gud, alle sammen, nå er jeg hjemme! – eller: Nå ser jeg Herren, halleluja! Bare hos troende hender det at gleden over Guds frelsende kraft bryter fram i den stunden da vi kjenner vår avmakt aller dypest, og kommer til uttrykk som om vi hørte de første jubeltonene av de saliges lovsang i det evige liv.

Sannelig, Kristus gjør sin gjerning blant oss. Riv hans ord i stykker! Spott dem som bekjenner ham! Framstill alle hans troendes skrøpeligheter ti ganger så store som de er! Han gjør likevel sin gjerning blant oss, åpenbar for hver den som vil se. Han og han alene kan skape livets glede i dødens nød. Salig er den som ikke tar anstøt av ham!

Det er så lett å ta anstøt av Kristus, og likevel er det i en annen forstand så vanskelig å ta anstøt av ham. For det er så vanskelig å lukke øynene helt for at han lever, og at han virker i sine troende det ingen annen kan.

Du som med full bevissthet forkaster Herren Jesus som din Frelser og hans ord som fabel og menneskepåfunn – er du virkelig blitt så kvitt ham at han nå på alle måter er likegyldig for deg? Du vil ikke tro på ham som er åpenbart, og slik være i hans kjærlighet. Blir du så ikke værende under redselen fra ham når du tar anstøt av ham?

Det er én ting som viser at den vantro ikke er sikker i sin fornektelse: Han blir aldri så ferdig med spørsmålet om Kristus at det ikke lenger betyr noe for ham. Alltid trenger han nye bevis for å rettferdiggjøre sin vantro for seg selv.

Han kan lese Guds ord gang etter gang bare for å bli desto sikrere på at det motsier seg selv og mangler troverdighet. Iblant nøyer han seg ikke med den

vantro litteraturen vi selv har, men henter kassevis av bøker fra utlandet, som alle ser ut til å vise tydelig at kristendommen ikke lar seg forsvare. Med sine likesinnede snakker han om kristendommen som om det var hevet over tvil at den er usann.

Så skulle vi jo tro at han var ferdig med den saken, at tanken på at Kristus muligens kunne være Frelseren, aldri mer et øyeblikk kunne oppta ham. Han er jo så viss på å ha bevist at evangeliet er dårskap.

Og likevel blir han aldri ferdig med å sanke nye bevis. Har han to, vil han ha hundre; har han hundre, vil han ha tusen. Men aldri får han så mange at han rolig legger kristendommen på hyllen blant avgjorte saker. Hvor bestemt han enn mener å ha svart nei på spørsmålet om Kristus er Frelseren, er han likevel ikke et øyeblikk sikker på at spørsmålet «Er Kristus den som skal komme?» ikke kan reise seg i hjertet hans igjen, forstyrre roen hans og tvinge ham til å ta opp forhandlingen på ny.

Vi ser det i den heftige vreden fornekterne møter troens vitnesbyrd med, i iveren de viser for å påvise at hver ytring av troslivet er svermeri eller hykleri, i deres triumferende glede over all påviselig navnekristendom og i deres aldri opphørende spott og forvrengning av evangeliets ord. Alt viser at kristendommen for dem ikke er en overvunnet og derfor likegyldig makt, som ikke lenger kan få tak i dem. Tvert imot er den en makt de stadig på ny blir nødt til å verge seg mot, hvis den ikke skal overvinne dem.

Og den troende forstår hvorfor det må være slik. Den som en gang har lært Kristi evangelium å kjenne, kan ikke siden få ro i sin fornektelse. For som en kirkefar har sagt, er sjelen anlagt på å være kristen, og derfor får den et umiddelbart inntrykk av at evangeliet er sant. Det inntrykket kan tankens kunst og kløkt nok svekke og trenge tilbake, men ikke fullstendig utrydde.

Samvittigheten samtykker i evangeliets innhold, selv der tanken fornekter det. I sin samvittighet kjenner hvert menneske at syndenes forlatelse, gjenfødelse, kjærlighet, liv i Gud – alt det som Kristi frelse alene byr oss – er det vi virkelig og sant trenger.

Derfor farer en gru gjennom fornekteren mot hans vilje: Tenk om evangeliet likevel er sant, om det likevel er evig liv å få ved troen på Kristus, om fornektelsen trass i alt likevel er hans store synd! Selv om han stadig vil stampe mot brodden, skal han likevel også stadig få kjenne at det er en brodd i evangeliet som han stamper mot (jf. Apg 26,14).

I dagliglivet er det så mange anledninger til å kjenne at samvittigheten stemmer overens med evangeliet. Det kjennes når hjertet blir gjennomrystet av fredløsheten i et liv uten Gud og av den tomme forfengeligheten i verdenslivet. Da vitner samvittigheten: Hadde du tro på Kristi evangelium, ville du eie fred og et rikt innhold i livet ditt.

Det kjennes når fornekteren ser et kristenliv folde seg ut i gjerning og lidelse, et liv han ikke makter å tvile på er ekte. Da fornemmer han at bare troen på evangeliet ville gi ham kraft til et slikt liv.

Det kjennes når tankene på død og dom griper sjelen i den stille natten og ikke lar seg riste av i øyeblikket. Da kan han kjenne hjertet vånde seg under savnet

av den nåden Kristi evangelium rekker hver den som tror. Ja, så ofte samvittigheten kan komme til å røre seg, kjenner den vantro – trass i all motsigelse fra tanken – at samvittigheten ikke blir stilt tilfreds før hjertet åpner seg for den nåden det trassig forkaster.

Skulle den som kjenner Kristus og tar anstøt av ham, bli sikker på aldri å bli forstyrret av tvil om evangeliet likevel kanskje var sant, måtte han først helt ha tilintetgjort samvittighetens makt, som er sterkere enn tanken hans. Jo mer forherdet samvittigheten blir – enten i egenrettferdighet, i fortapelse i verden eller i trass –, desto roligere blir hjertet i sin fornektelse, og desto sjeldnere vil det kjenne tvil om at evangeliet er usant. Men helt sikker i sin sak blir fornekteren aldri fordi det alltid er mulig at selv den sløveste samvittighet kan røre seg og stille sine krav.

Bare hvis fornekteren kunne vite sikkert at Kristus slett ikke gjorde sin frelsende gjerning på noen – at det altså enten ikke fantes noen sanne troende, eller at de bare innbilte seg at de hadde fått nye hjerter –, ville han kunne føle seg trygg. For en frelser som ikke frelste noen, kunne en trygt fornekte; en tro som bare grep en innbilning, kunne en trygt forkaste.

Det er derfor fornekterne alltid har så skarpt blikk for all navnekristendom og passer så nøye på hver skrøpelighet hos dem som bekjenner Kristus. Det er livsnødvendig for dem å kunne holde fast ved at all kristendom er hykleri eller svermeri.

Og vi som bekjenner Kristi navn, må med skam innrømme at vi altfor ofte gjør det lett for dem å bli styrket i sitt anstøt når de ser hvor vanmektige Kristi troende er. Det er så lett å peke på syndene våre. Det er så mye tom form uten kjærlighetens innhold. Det skjer så ofte at munnen bekjenner én ting og livet en annen. Svært ofte er vi skyld i at Kristi gjerning ikke blir sett, fordi vår skrøpelighet hindrer hans kraft.

Men likevel: Det er ikke sant at fornektelsen kan slå seg til ro med at Kristi frelsermakt og frelsergjerning ikke kan ses blant oss. Ennå kan hver den som vil, nevne store syndere som er blitt nye mennesker ved evangeliets makt. Ennå går kjærlighetens virksomhet ut fra dem som bekjenner Kristus. Ennå kan fornekterne kjenne menn og kvinner som vitner om at Kristus gir livet deres en kraft som fornekterne ikke forstår. Ennå har vi dødsleier der troen på Kristus seirer over dødens nød. Ennå kan vi peke på Kristi gjerninger og si: Se dem og forstå at salig er hver den som tror på ham og ikke tar anstøt.

Dette er den troendes visshet, og i den hviler han så trygt som ingen vantro noen gang kan hvile i sin fornektelse. Hver dag han lever i fellesskap med Kristus, erfarer den troende inderligere og sannere makten i Kristi frelse. Derfor gruer han for å ta anstøt av Kristus som for den største synd og fare. Men kommer anstøtet nær, er han ikke hjelpeløs. Den samme Herre som hjelper ham å stride mot all synd, vil hjelpe ham også i denne faren. Som Johannes tror han på Kristus, selv når han blir fristet til å ta anstøt. Derfor får han også, som Johannes, makt til å overvinne anstøtet.

Det er lett å ta anstøt av Kristus dersom du vil. Og likevel får du aldri hvile i anstøtet. For samvittigheten din vitner mot din vilje at Kristus er den Frelseren

som skulle komme. Det er vanskelig å unngå anstøtet. Og likevel skal det aldri overvinne deg, dersom du i tro vil la Kristus hjelpe deg. For da vil han trass i all anfektelse vitne om sannheten i sin frelse i samvittigheten din, så du med erfaringens fulle visshet må bekjenne: Han er den Frelser som skulle komme; jeg trenger ingen annen i evighet.

Herre, hjelp oss alle til å avlegge en slik bekjennelse av hjertet, så vi alle må erfare at de er salige som ikke tar anstøt av deg. Amen.

Fjerde søndag i advent: Hva sier du om deg selv?

Bønn. Det er det evige liv å kjenne deg, du eneste sanne Gud, og ham du utsendte, Jesus Kristus – å kjenne din frelsende kjærlighet slik den er åpenbart og gitt oss i din Sønn.

Herre, lær oss da å kjenne deg i din frelsernåde, ved at vi lærer å kjenne oss selv og vår trang til din nåde. Gi oss å kjenne døden og fortapelsen i oss, så vi kan kjenne livet og frelsen i deg. Gi oss sannhet og alvor i vår syndserkjennelse, sannhet og alvor i vår syndesorg, så det også kan bli sannhet og dybde i vår takk og vår glede over din frelse. Herre, bered du oss selv, så vi med alle botferdige og troende sjelers lengsel kan ta imot frelsens evangelium og feire frelsens fest med glede for ditt åsyn. Amen i Jesu navn.

Joh 1,19–28

«Hva sier du om deg selv?»

Et menneske som vil bli bedre enn det er, må begynne med å erkjenne klart og sant hvordan det er. Her ser alvorlig tenkende hedninger og kristendommen ut til å være enige. Den hedenske livsvisdommen begynner med å oppfordre til selverkjennelse; kristendommens forkynnelse begynner med å kalle til omvendelse og til den syndserkjennelsen og selverkjennelsen som følger av den.

Men denne likheten mellom kristendommen og hedenskapet er bare et skinn. Når hedenskapet krever at et menneske skal kjenne seg selv for å bli hjulpet, er meningen at mennesket selv skal kunne bøte på sine skrøpeligheter så snart det har lært seg selv å kjenne og slik har fått klar innsikt i sine egne mangler og synder. Da består frelsen nettopp i at et menneske legger av de feilene og manglene som det gjennom den smertefulle selverkjennelsen har lært å innrømme for seg selv og skamme seg over.

Men når kristendommen vil at mennesket skal kjenne seg selv, mener den slett ikke at selverkjennelsen på noen måte gjør det i stand til å frelse seg selv. Tvert imot nekter kristendommen på det bestemteste at det naturlige mennesket, som er «dødt ved overtredelser og synder» (Ef 2,1), makter å forandre hjertets tilstand, hvor godt det enn kjenner seg selv og sine synder.

Når det gjelder evnen til å frelse seg selv, kan det være helt likegyldig om et menneske kjenner seg selv eller ikke. For den som er helt lam, så han slett ikke kan gå, kommer jo like lite av flekken enten han innbiller seg at han nok kunne

gå bare han ville, eller vet at han ikke er i stand til å røre beina. I alle fall vil han ikke kunne komme på beina ved egen kraft.

Men den lamme må skjønne fullt ut hvor fullstendig og hvor farlig lamheten hans er, for at han skal bli drevet til å søke legen. Dette mener kristendommen når den krever at hvert menneske som vil bli frelst, må begynne med å kjenne seg selv. Den mener ikke på hedensk vis at selverkjennelsen kan hjelpe oss til å frelse oss selv, men at den kan hjelpe oss til å søke Frelseren. Kjenn deg selv, så får du trang til å kjenne Kristus, din Frelser – det er kristendommens mening.

Og i den meningen lyder spørsmålet til oss i dag: Hva sier du om deg selv? Hva vet du om deg selv, du som nå går julehøytiden i møte – den høytiden som bare sjeler som lengter etter frelse, kan feire, fordi bare de har hjerte til å kjenne den store gleden over at det er født dem en frelser? Hva sier du om deg selv?

Er du noenlunde vant til å gå i kirken og høre kristen forkynnelse, vet du selvsagt hva du først av alt skal svare på dette spørsmålet: «Jeg sier at jeg er en synder.» Jeg er sikker på at om jeg gikk ned gjennom kirken og spurte hver enkelt: Er du ikke en synder? – ville ikke én eneste svare nei. Det er vel bare sinnssyke som ville nekte for at de er syndere.

Hvor fast alle er overbevist om at de er syndere, ser vi kanskje best av at svaret på spørsmålet «Er du en synder?» kommer så naturlig, så helt av seg selv: «Ja, jeg som alle andre.» Det er så selvsagt at jeg må være en synder, fordi alle mennesker er det. Å spørre meg om jeg er en synder, er akkurat det samme som å spørre om jeg er et menneske.

Nå skulle jo nettopp det at synden er så allmenn – at hvert menneske går i garnet dens – gi bekjennelsen «Jeg er en synder» virkelig alvor. For hvor sterk syndens makt er, og hvor fullstendig vi er uten frelse, ser vi nettopp av at det ikke blir født et menneske uten at synden makter å legge ham i sine bånd og gjøre ham til en synder alle hans dager.

Hvis det ikke var blitt som en ubrytelig naturlov at hvert menneske er en synder – hvis det i hver slekt fantes noen, om enn ganske få, som en måtte si ikke var syndere – da kunne et menneske jo håpe å komme til å høre til dem. Selv om det var vanskelig, og selv om han allerede var blitt en synder, ville det likevel alltid være mulig for ham å arbeide seg opp til ikke lenger å være en synder, siden andre hadde klart det før ham.

Men nå, når hver og en av oss så trygt sier: «Jeg er en synder, jeg som alle andre», bekjenner vi samtidig at vi er ute av stand til å fri oss fra den synden som stempler oss alle, så sant vi hører til Adams falne slekt. Når vi erkjenner at alle, ingen unntatt, er underlagt synden, skulle det derfor tvinge oss til virkelig å ta til hjertet at vi står uten frelse.

Og likevel opplever de fleste slett ikke at syndsbekjennelsens byrde blir tyngre av at vi alle er syndere. Tvert imot kjenner de det som en stor lettelse. Nettopp derfor er de så raske til å si: «Ja visst er jeg en synder, jeg som alle andre» – fordi de mener at den synden de har felles med alle, verken fører skam eller fare med seg.

Å være syndere er nå en gang menneskenes alminnelige lodd; slekten er skrøpelig og kan ikke være annerledes. Det kan da ikke være farlig for meg å måtte bekjenne at jeg er det som alle er og etter sin medfødte natur må være.

Men nettopp derfor vitner bekjennelsen «Jeg er en synder» i utallige tilfeller slett ikke om at et menneske kjenner seg selv. Den kan avlegges med den største likegyldighet, i fullkommen tankeløshet, uten spor av anger eller skyldfølelse eller trang til frelse. Svært ofte er det akkurat det samme om en sier «Ja visst er jeg en synder» eller «Ja visst er jeg et menneske». Men i så fall er selve syndsbekjennelsen et vitnesbyrd om at du ikke vet hva du sier om deg selv når du sier at du er en synder.

Men riktignok finnes det også dem som ikke nøyer seg med å si at de er syndere på en helt alminnelig måte, akkurat som alle andre, når de skal svare på hva de sier om seg selv. De tar dypere i og bruker sterkere ord om synden sin, ofte mange og tunge ord. De nekter ikke, men framhever ofte sterkt at de er fortapte og fordømte syndere.

Er dette det du har å si om deg selv, da svarer jeg deg: Du arme sjel! Er du virkelig en fortapt og fordømt synder, og har du slett ikke noe mer å si om deg selv? Hvordan er det da med hjertet ditt? Så ille du må ha det!

Hvis du taler sant, må det jo være for deg som om jorden du går på, var glødende, mens lynet av Guds vrede er over deg og helvete gaper under deg. Du som kaller deg selv en fortapt og fordømt synder og vet at du kan dø i dag og komme for dommen – hvordan kan du finne fred et øyeblikk hvis du ikke har noe annet å si om deg selv? Hvordan holder du ut å leve?

Likevel kjenner jeg mange som mer enn villig bekjenner at de er fortapte og fordømte syndere, og som lever like godt og rolig for det. Hvordan er det mulig? Jo, fordi denne sterke syndsbekjennelsen ikke kommer av at hjertet har erfart syndens forferdelige makt og den dommen fra Gud som synden fører over sjelen. Den kommer bare av at en så ofte har hørt at det er rett å anklage seg selv riktig sterkt. En kan lære å si: Jeg er en fortapt og fordømt synder, like lett og like overfladisk som en kan lære å si: Jeg er et dydig og rettskaffent menneske.

I en rekke år er det jo blitt forkynt blant oss at det er syndig fariseisme å påberope seg sine dyder og sin rikdom, mens tollerens sinn, som er Gud til behag, bekjenner sin synd og sin fattigdom. Igjen og igjen blir det gjentatt i prekenene våre at det bare er de fattige, i seg selv fortapte syndere som finner fram til nåden og frelsen, mens all selvros og alle unnskyldninger stenger ute fra fellesskapet med Kristus.

Derfor har mange endelig lært å klage over sin fortapthet og å finne sin ros og sin trøst i å bruke riktig sterke ord om sin synd. Likevel aner de ikke at hvert av disse ordene måtte fylle hjertet deres med forferdelse hvis de brukte dem som det sanne uttrykket for det de visste om seg selv.

Før i tiden roste folk seg stadig som dydige mennesker, enda de sannelig ikke riktig visste hvilke store dyder de hadde å rose seg av; de hadde nå en gang lært at det var riktig å bekjenne seg som en som elsker og øver dyden. Slik kan folk nå gjerne og villig bekjenne seg som fortapte syndere, enda de sannelig ikke har stor erkjennelse av hvorfor de skulle være fortapt, og hvorfor det er rettferdig

at de blir fordømt. De har lært at det sømmer seg for et kristent menneske å si slik – det er det hele.

Men du må da kunne skjønne at hvis du i sannhet kunne si om deg selv at du var en fortapt og fordømt synder, og hvis du slett ikke hadde noe annet og mer å si om deg selv, så måtte jo fortvilelse fylle sjelen din.

Tenk hva det vil si å være redningsløst fortapt, å være fordømt – altså å være som en som har fått sin dom og bare venter på at henrettelsesdagen skal komme! Kan du tenke deg at en slik fange kunne leve ubekymret og rolig de siste timene i fengselet? Nei, den som ikke bekymrer seg over at han må si om seg selv at han er en fortapt synder, han har aldri talt sant når han sa om seg selv at han var det.

Dette gjelder også dem som sier om seg selv at de er fortapte syndere – ikke tankeløst, ikke uten bitter selvforakt, men uten å bekymre seg for å finne frelse. Den sløve egenrettferdigheten kjenner synden bare som den uunngåelige skrøpeligheten alle mennesker har, og som ikke fører noen videre skyld eller fare med seg. Men ved siden av den møter vi i vår tid ikke så sjelden en annen selverkjennelse: Med en underlig blanding av selvforakt og selvbehag vedkjenner den seg synden som en fordervelse som gjennomsyrer alt, men gjør likevel ikke det minste for å bli frelst.

Jeg tenker på dem som virkelig har levd i verden, nytt dens lyst og erfart hvilken tilfredsstillelse den kan by sjelen, helt til de er blitt trette av alt sammen, eller i alle fall innbiller seg at de er det – de som er blitt stående ved Forkynnerens livserfaring: «Alt er tomhet og atter tomhet» (Fork 1,2).

De forakter verden som hul, skuffende og kjærlighetsløs, men de forakter samtidig seg selv, fordi de har erfart at også deres hjerter er av samme art. De gjør seg ingen forhåpninger lenger. Verden er slett, og selv er de ikke bedre enn den. Bare dette mener de å ha forut for andre: at de ikke lar seg bedra av skinnet.

De kjenner menneskene og vet at all deres dyd er markspist, hvor vakkert skallet enn kan se ut. De kjenner seg selv og blir slett ikke fornærmet når de blir kalt store syndere. Det er de, og det vedstår de seg. De vil ikke, som de fleste, gjøre seg umak for å virke bedre enn de er; til det er livstrettheten og verdensforakten deres altfor stor. Verden er ikke verdt bryet med å bedra den.

Riktignok er selve åpenheten deres ofte hykleri, særlig hos dem som gjerne stiller livstrettheten sin til skue ved enhver anledning. Nettopp talen deres om hvor dårlig verden og menneskene er, vitner om hvor sterkt de trenger menneskenes anerkjennelse. De bruker nemlig sin tilsynelatende smerte over verden og sin spott over menneskene og seg selv bare som et middel til å gjøre seg interessante og fryktet. Men det kan likevel ikke nektes at det i vår tid finnes dem som virkelig har lidd skibbrudd på all tro, ikke bare troen på Gud, og som derfor grundig nok forakter både seg selv og andre.

Disse mener nok helt ærlig at både verdens ros og verdens daddel er dem likegyldig, og de sier virkelig om seg selv at de er fortapte syndere, om enn i en annen forstand enn Skriftens. De vet at de er fortapt i den forstand at de har oppgitt håpet om å finne noen virkelig lykke og tilfredsstillelse for sjelen. De kjenner seg som syndere i den forstand at de like lite hos seg selv som hos andre finner noe som er verdt ros. Og likevel har ikke disse mer virkelig syndserkjen-

nelse enn de andre, de som bare bruker ordene «fortapte syndere» som tomt munnsvær.

Det viser seg ved at følelsen av elendighet ikke driver dem til å søke frelse. Uten at de selv er klar over det, er den nemlig en nytelse for dem. De vet at de ikke lar seg dåre av det skinnet som ellers dårer menneskene, og at de har gjennomskuet all verdens hule tomhet og sett også sin egen dårlighet. Dette gir hovmodet deres større tilfredsstillelse enn de selv vet.

De er som et menneske som har et sår på armen. Det gjør nok vondt, men når han rører ved det, kjenner han likevel en ikke ubehagelig pirring i nervene. Hjertet svulmer uvilkårlig når en har en følelse av å stå på ruinene av verden og seg selv og kunne forakte alt sammen.

Men nettopp dette viser at det ikke er noen sannhet i bekjennelsen deres: at disse menneskene med ikke liten selvfølelse kan si om seg selv at de er fortapte syndere, ja, at denne selvfølelsen, sett dypere, er deres lyst.

Vi trenger bare å tenke på den dagen da ingen synder kan kalle seg fortapt uten at det er sant: dommens dag. Da ser vi at ingen noen gang sannferdig kan avlegge denne bekjennelsen uten en hjertekval som gjør alt selvbehag umulig.

Hver synder som vet hva han sier om seg selv når han kaller seg fortapt, blir forferdet og fortviler hvis han ikke har noe mer å si om seg selv enn dette. Bare hvis han kan si at han, som i seg selv er en fortapt og fordømt synder, ved Kristi nåde er blitt Guds frelste og rettferdiggjorte barn, kan han i sannhet bekjenne sin synd uten fortvilelsens gru.

Alle som på den ene eller andre måten bare bruker tomme ord når de kaller seg syndere, sier i virkeligheten slett ikke om seg selv at de er fortapte syndere. Deres virkelige bekjennelse lyder snarere slik: Jeg er min egen Kristus, min egen frelser. For hvis ikke dette var hjertets innerste mening, måtte vel de som sier at de er fortapte, kjenne trang til å lære å kjenne ham som vitner om seg selv at han er kommet for å «frelse det som var fortapt» (Luk 19,10). Den som ikke trenger en frelser, må vel mene at han kan være sin egen frelser.

Men trenger du Frelseren, du som går rolig og ubekymret gjennom livet og aldri spør om du etter Guds ord har fått del i Kristi frelse eller ikke – enda du etter din egen mening vet godt at du er en fortapt synder? Kjenner du Kristus?

Med en lignelse skal jeg vise deg hvordan Kristus blir kjent av dem som i fullt alvor har begynt å bekjenne seg som fortapte syndere. Tenk deg en kvinne som i ungdommen hadde sveket mannen som elsket henne, for en annen manns skyld. Hun hadde tvunget ham til å forlate henne, og han hadde dratt bort til et fjernt, fremmed land.

Så ble hun selv forlatt av ham som hun hadde sveket sin ungdoms kjærlighet for. Alle viste seg troløse mot henne, og nøden og forlattheten hennes ble større etter hvert som årene gikk. Stadig bedre skjønte hun hvor ille hun hadde handlet den gangen hun sveik den eneste som hadde ment det godt og oppriktig med henne. Men nå trodde hun at han var død i det fjerne landet; aldri mer kunne hun vente ham tilbake.

Da skjedde det, som ved et under, at han likevel kom til henne. Og han kom med det samme hjertet og sinnet som han hadde forlatt henne med. Han sto der

med makt til å gjenopprette alt som var brutt ned hos henne; ja, la oss tenke oss at han hadde større makt enn noe menneske har – makt til å gjøre det som var skjedd, ugjort.

Hvordan tror du da hun ville kjenne ham? Hvordan ville hun ta imot ham og gi seg hen til ham? Hvor dyp ville ikke angeren hennes være, hvor inderlig gleden! Ville hun ikke siden vie livet sitt til ham som var så trofast, i sorg og glede? Og når hun ble fristet til å bli troløs igjen, ville det da trenges noe annet enn minnet om hva hun hadde vært uten ham, og hva hun skyldte ham, for at fristelsen skulle dø bort? Ville det ikke være slik at det store vendepunktet i livet hennes var den dagen da den elskede kom tilbake?

Du forstår jo lignelsen. Slik denne kvinnen kjente vennen sin da han kom fra det fjerne landet til henne i hennes selvforskyldte nød, med den samme kjærligheten som før, slik blir Herren Kristus kjent av de sjelene som har lært å si sannferdig om seg selv at de er fortapte og fordømte. I nøyaktig samme grad som erkjennelsen av å være fortapt i sine synder og skyldig for Guds dom kommer over sjelen med all sin isnende gru og all sin bevende angst, i nøyaktig samme grad går det også opp for sjelen at den har sveket og støtt bort den Frelser som har elsket den fra dens tidligste år.

Selv om du aldri selv har kjent hva det er å være en fortapt synder, må du likevel kunne tenke deg hvordan den har det som i fullt alvor bekjenner dette om seg selv. Tenk deg da et slikt menneske, ensom midt i vår myldrende by i denne høytiden.

Han sitter alene på kammeret sitt julaften, mens barndommens juleminner blir levende for sjelen. Han ser seg selv igjen som et lite barn i kretsen av sine kjære, jublende av glede over julegavene. Han hører igjen de gamle julesalmene som barna sang av fullt hjerte, og evangeliet om Jesu fødsel, som førte de små takkende fram til krybben i Betlehem. Nå er alt dette forbi. Hans kjære er spredt, salmene i hjemmet har forstummet, og for ham finnes det ikke noe juleevangelium lenger.

For han har for lenge siden sveket sin Frelser og hatt hjertet i verdens lyst og verdens smerte. Synd på synd har i en rekke år hopet seg opp mellom Frelseren og ham, og hjertet er stadig blitt hardere og mer lukket for Jesu nåde. Nå vet han ikke lenger veien, verken til krybben i Betlehem eller til korset på Golgata.

Nå kjenner han bare at synden hans er for stor til å kunne tilgis, og at han har spilt bort nådens tid. Fortapt! Fortapt! lyder det i hjertet hans, og i fortvilelse, uten å be, legger han hodet i hendene. Han har ikke noe håp lenger; han har sagt alt om seg selv når han har sagt at han er en fortapt synder.

Hvis det likevel ble jul for denne synderen – hvis han nå fikk kraft til å tro at englene også for ham forkynte den store gleden over Frelserens fødsel, og hvis han fikk kjenne at Jesu trofasthet og kjærlighet var sterkere til å frelse og gjenopprette enn hans egen troløshet hadde vært til å fortape og forderve sjelen – kan du da tvile på at en slik erfaring ville bli vendepunktet i livet hans?

Fra den stund Herren Jesus i sitt evangelium kom nær til den fortaptes hjerte med syndenes forlatelse, med gjenopprettet barnekår og med gjenfødelsens nye krefter, ville lyset fra Jesu nåde opplyse sjelens fjerneste kroker, og varmen fra

hans kjærlighet strømme gjennom den. Aldri ville en slik sjel kunne bli det den var før, glemme Jesus eller være i uvisshet om den kjente ham eller ikke. Fordi denne sjelen i fullt alvor visste at den var fortapt, kunne den heller ikke nøye seg med mindre enn å vite i fullt alvor at den var frelst, og i sannhet kjenne Jesu nåde.

Men nå vet nok alle de som uten hjertekval bekjenner at de er syndere, fortapte syndere, at de aldri har hatt noen hjerteglede av å kjenne Jesus. De lyver når de bekjenner synden sin; derfor lyver de også når de bekjenner sin tro på synderes Frelser. Hvordan skulle de kunne tro på Kristus når de aldri har kjent ham virke i hjertene sine? Hvordan skulle de kunne tro på den levende Frelser når de aldri har erfart at han lever?

De sier at de tror at Guds Sønns død var nødvendig for å sone syndene deres, og likevel har de kanskje ikke én synd som ligger tyngre enn en fjær på samvittigheten. Hvordan kan de da tro at det måtte koste Guds Sønn livet å utslette den synden som det aldri har kostet dem en bitter time å angre?

De sier at de setter sin lit til Kristi kjærlighet, og likevel har de aldri kjent seg tvunget av den til å gi Kristus hjertene sine, som fortsatt hører verden til. De sier at de kjenner Kristus, og likevel er deres indre og ytre liv akkurat det samme som det ville vært om Kristus aldri hadde levd. Er det da ikke løgn når de sier om seg selv at de er fortapte syndere som tror på Kristus?

Men det er ikke løgn at de innbiller seg at denne navnekristendommen frelser dem. Denne innbilningen har de fordi de ikke skjønner hva de i virkeligheten svarer på spørsmålet: Hva sier du om deg selv? De ville bli forferdet over et slikt utrolig hovmod hvis de hørte noen svare: Jeg er Kristus, min egen frelser. Og likevel er dette svaret fra deres eget hjerte; de forstår bare ikke sitt eget hjerte. For de vil bli frelst ved det de kan gi seg selv – navnekristendommen – og kjenner slett ikke at de trenger det som bare Kristus kan gi dem: den levende kristendommen.

De mener at den kunnskapen om Kristus som de har kunnet tilegne seg av seg selv, skal erstatte det livet i ham som de mangler, og som de aldri vil kunne gi seg selv. Derfor forveksler de stadig det de vet, med det de er, og nøyer seg med å virke i stedet for å være, med skinn i stedet for vesen. Dette er sannheten.

Men hvordan kan et menneske bli værende i en slik løgn – å mene at han kjenner Kristus, enda hjertet hans ikke har noen erfaring av Kristi frelsende makt? Han kan det fordi de mangfoldige avgudene i verden binder og fengsler ham, og slik hindrer ham i noen gang å komme riktig inn i sitt eget hjerte og se hvordan det står til der.

Og her gjentar det seg igjen at et menneske kan svare på spørsmålet «Hva sier du om deg selv?» uten å forstå hva han selv sier. For mer enn én kaller seg en fortapt synder uten å vite hva fortapelsen hans består i: nettopp at han har hjertet hos avgudene og derfor er «uten Gud i verden» (Ef 2,12).

Mangt et menneske kan en nok få til å bekjenne at han gjør den og den enkelte synden mot det og det budet. Men at synden mot det første budet, avgudsdyrkelsen, er den store synden i livet hans, som behersker hver dag han lever og forderver selv hans gode gjerninger – det nekter han blankt. Eller hvis han

halvhjertet innrømmer det, skjer det på en måte som viser at han ikke forstår hva det er tale om.

Og likevel er nettopp dette grunnen til fortapelsen hos alle: at de har «andre guder» (2 Mos 20,3), at de har gitt hele sitt liv, hele sin sjel hen til skapningen. Alle deres interesser, alle deres evner og krefter, hele sjelens rikdom har vendt seg utover mot verden, og ånden deres sanser bare det jordiske. Slik er de blitt ute av stand til å vende seg innover mot Gud og sitt eget hjerte, og derfor kan de ikke se seg selv og sin løgnaktighet når de kaller seg kristne.

Hvem kan nevne avgudsdyrkelsens mangfoldige former? Så mange lyster som det finnes i menneskenes hjerter, så mange avguder finnes det som lystene kan finne sin tilfredsstillelse i. En avgud kan være det høyeste eller det laveste, ære og heder eller last og skjensel. Den kan være et menneske, men også et dyr, en ting; den kan være din hustru, ditt barn, men også hunden din eller det gamle porselenet ditt.

Det ville ikke føre noen vei å regne opp alt et menneske kan gi hjertet sitt til, for det ville være det samme som å regne opp hele skapningen. Men jeg vil nevne den løgnaktigheten som er avgudsdyrkelsens kjennetegn: at en smykker avgudene med vakre navn og slik gjør seg selv blind, så en ikke erkjenner at gudløsheten er synd.

I ungdommen dyrker du kjødets lyst. All din kraft og all din lidenskap ofrer du på drukkenskapens og utuktens alter – nettopp i den tiden av livet da alle spirene i deg skulle modnes – og det med en iherdig troskap som en gudsdyrker kunne misunne deg. Du gir deg hen til de syndene som mer enn alle andre tapper viljen for marg og gjør mennesket likt dyret. Kanskje ødelegger du deg for tid og evighet.

Men hva kaller du denne avgudsdyrkelsen? Du kaller den et friskt og frimodig ungdomsliv, der det svulmende, brusende motet bare nå og da går litt over streken. Du ser på deg selv som en kjekk ung mann som ennå ikke trenger å sitte og surmule i en krok og gjøre seg alvorlige betraktninger.

Eller kommer den tiden da du virkelig er blitt mett av kjødets lyst, og har du vært heldig nok til å slippe noenlunde fra denne avgudsdyrkelsen, kan du lett innbille deg at du er blitt et helt annet menneske, ja, kanskje til og med at du har omvendt deg. I virkeligheten har du likevel bare byttet avguder.

For når du som en satt, stø borgermann har som ditt eneste mål i livet å sørge for å få så mange av denne verdens goder til deg og dine som det går an på hederlig vis – når du vil være ditt eget forsyn og, med et begjær som fyller hele hjertet ditt, sørge for i morgen og i overmorgen, for hele livet, ja, også for barnas og barnebarnas liv om det var mulig for deg – hva er du da annet enn en skitten mammonsdyrker? Hjertet ditt er kanskje like hardt og utbrent som det var i ungdommen, da du lettsindig ga deg hen til øyeblikkets nytelser.

Men at du skulle kalle deg en mammonstrell – langt derifra! Du har den gode bevisstheten om at du er en flittig, påpasselig mann som oppfyller pliktene sine og gjør rett og skjell mot alle. Og hvis noen talte til deg slik jeg har gjort, ville du fornærmet spørre om det da er ødelandet som lar fem være like, eller

den likegyldige mannen som etterlater hustru og barn i armod, som skal ha gudfryktighetens palme.

Hele livet ditt er en fornektelse av den levende Gud. Mammon eier hele sjelen din; du er like vantro som en spotter og like fortapt i verden som en trell av kjødet. Men selv mener du at du er en gudfryktig mann.

Eller den som dyrker æresyken i sitt eget bryst, og som aldri bryr seg om å vinne den æren som gjelder for Gud, fordi han er helt oppslukt av å vinne ære hos menneskene – hva kaller han denne dyrkingen av sin egen forfengelighet? Han kaller det å ofre seg for fedrelandet eller for det allmenne vel eller for kunsten eller vitenskapen. I alle fall mener han selv at han ofrer livet sitt for høye og edle mål. Slik er det alltid. Alle avgudsdyrkere lyver for seg selv; gjorde de ikke det, ville de få se hvor stygge avgudene deres er, og forferdet vende om til den levende Gud.

Hjertets feige løgnaktighet gjør at de tror de er kristne, enda de måtte vite at de verken har erfart eller kjenner Kristus. Slik gjør løgnaktigheten også at et menneske kan leve i avgudsdyrkelse og fortape sjelen sin i verden uten noen gang å merke med forferdelse hvordan disse sterke maktene utenfor ham suger all sjelens marg og kraft ut av ham og gjør ham hard og tørr og kjærlighetsløs og ussel i hjertets innerste grunn.

Men der en ikke merker og erkjenner dette, blir det heller ikke noe alvor i syndserkjennelsen. Så lenge et menneske uten frykt har hjertet sitt hos avgudene i verden, er han alltid viss på at det ikke for alvor vil bli spørsmål om hans fordømmelse – enten han innbiller seg at han kan unnvære Kristus, eller at han kan gi både ham og avgudene hjertet sitt. Et slikt menneske kan nok si, som jeg sa før, og slik han har lært det, at han er en fortapt synder, skyldig for Guds dom. Men tror han egentlig selv det han sier?

Har du virkelig felt dommen over deg selv, du verdens menneske som har så lett for å si: Ja visst er jeg en fortapt synder, jeg som andre? Synes du virkelig det ville være rettferdig om du, som ved siden av dine skrøpeligheter og feil også kjenner dine gode sider, ble dømt til helvetes evige straff?

Om du skulle dømme din neste – og sannelig, du dømmer ikke din neste mildere enn deg selv – ville du da på noen måte finne ham skyldig til evig straff, hvor godt du enn så feilene hans? Er det ikke nettopp det du ofte sier: Når jeg, som jo er et syndig menneske, ikke har hjerte til å fordømme noen, kan Gud mye mindre gjøre det? Litt straff, en smule rensende skjærsild etter døden, kan kanskje både du og din neste ha fortjent.

Men du erkjenner deg aldri skyldig til virkelig fortapelse så lenge du ikke ser at hele livet ditt er én eneste sammenhengende avgudstjeneste og fornektelse av den levende Gud. Og så lenge er du alltid din egen Kristus, din egen frelser fra fordømmelsen. For du har alltid noe å verne deg med mot redselen når du tenker på dommen, om det så bare var at du ikke kan fatte hvordan Gud kan ville fordømme sin egen skapning.

«Ja», kunne et slikt menneske kanskje si, «det er nok sant at jeg i grunnen ikke erkjenner meg selv som fortapt. Men hvordan skulle jeg kunne det? Riktignok henger hjertet mitt fortsatt ved verden, men jeg er likevel langt fra et forherdet

menneske. Jeg liker ikke å rose meg selv. Men når sannheten skal fram, må jeg virkelig få lov til å si at jeg ikke bare lever for å søke mitt eget eller mine nærmestes. Jeg har ofte ofret meg for andre. Jeg tenker slett ikke alltid på å få lønn for det jeg gjør. Generelt går jeg like langt som noen annen i å gjøre det som kreves av et menneske. Som sagt, jeg roser meg ikke av det. Jeg spør bare hvordan jeg uten forbehold skal kunne erkjenne meg som en synder som er skyldig til fortapelse, når det ubestridelig er sant at også jeg har mine gode sider.»

Du ville kunne erkjenne det hvis du forsto forskjellen mellom Guds og menneskenes krav. Da ville du se at du med full rett kunne hevde deg selv overfor menneskene og likevel med full sannhet måtte si om deg selv at du for Guds dom var en fortapt synder og ikke noe annet.

Da jødenes utsendinger kom til Johannes og spurte ham hvem han var, nektet han ikke bare at han var Kristus, men også at han var Elia og profeten. Han kunne jo likevel med en viss sannhet ha sagt både at han var profeten og at han var Elia. Han var nettopp den profeten som det var spådd skulle berede Herren vei, og Herren selv sier om ham: «Han er den Elia som skal komme» (Matt 11,14).

Men han nektet det likevel, fordi han skjønte at et ja fra ham ville blitt forstått som om han sa om seg selv at han var Elia, oppstått fra de døde, eller den profeten Moses hadde spådd om, Messias selv.

Slik er det også med oss. Kommer noen med den borgerlige loven og spør oss i lovens forstand om vi er bra og skikkelige mennesker, må vi vel få lov til å svare ja, så sant vi ikke vet med oss selv at vi har brutt noen lovbestemmelse. Eller gjelder det om vi har rett til å kreve ære av mennesker, kan det vel hende at ingen kan utsette noe på oss som gir dem rett til å forakte og vanære oss. Ja, her kan det nettopp for sannhetens skyld bli nødvendig å hevde at en er rettskaffen, og kreve å bli anerkjent som hederlig.

Men når Guds røst lyder inn i samvittigheten: Hva sier du om deg selv? Hvilken dom har du rett til å kreve av meg? – da kan svaret bare bli: Jeg er fortapt i synden; jeg har ingen rett; jeg må bli fordømt hvis jeg ikke får nåde i stedet for rett. For her blir det ikke spurt om enkelte handlinger og livsytringer, heller ikke om det ytre livet stemmer med lovens enkelte bud. Her blir det spurt om det store budet i loven, kjærligheten. Overfor Gud er hver den skyldig som ikke har hjertet sitt hos Gud og livet sitt i hans kjærlighet.

Vil du skjønne hvordan du står overfor Gud, så gå ned til det innerste i hjertelivet ditt. Lever du slik at dine begjær, dine tanker, hele ditt vesen kretser om Gud i kjærlighet, går ut fra ham, alltid strømmer tilbake til ham og stadig på ny blir fylt av hans kjærlighet? Eller lever du ikke snarere slik at livet ditt kretser om deg selv som midtpunkt? Du støter liksom tilfeldig på Gud en gang iblant og tar visse hensyn til ham og hans bud. Men det livet som strømmer til og fra hjertet ditt, det livet du ånder i, det er egenkjærlighetens og egenviljens liv.

Slik er det med hvert naturlig menneske. Derfor er det fordømt og kan ikke bli salig. For å være salig er ikke noe annet enn å leve uforstyrret og fullt i Guds kjærlighet. Når det ikke lenger finnes avguder å dyrke, ingen verden å fortape oss i – når løgnen forstummer og selvbedragene svinner, når vi i evigheten blir

alene med den Gud som hjertet vårt vil flykte fra fordi vi ikke har ham som vår kjærlighet – da er fordømmelsen der. For nettopp dette å leve uten Gud i verden er fortapelsen.

Her i livet kan hjertet beruse seg i verden, så det bare kjenner smerten over sin fortapthet dempet. Men når verden svinner, bryter smerten over det gudløse livet uavbrutt fram. Da kan sjelen verken glemme eller nekte lenger at den er og må være fortapt, fordi den vil leve uten Gud i verden – fremmed for ham som den ble skapt til fellesskap med, og på flukt fra ham. Og bare i hans kjærlighet er det salighet.

Denne fortapelsen unngår bare de som kan si om seg selv at de ved Kristus er blitt frelst fra den. Bare derfor er det så nødvendig at syndserkjennelsen din blir alvorlig: for at det kan bli alvor med lengselen din etter å kjenne Jesu nåde. For de som søker ham, finner ham.

Ellers er det slett ikke gitt at de som kjenner sin sykdom og derfor søker legen, også blir helbredet. Akk, sykdommen kan jo være så ondartet og inngrodd at den trosser enhver leges makt. Men her er det ikke slik. Den som kommer til Jesus med botens smerte og troens bønn om frelse, han er i grunnen allerede frelst.

For Jesus står midt iblant oss og øver sin frelsende gjerning, enda verden ikke kjenner ham. Og i hans Ånd og ord, i hans gjerning for oss og i oss, er det kraft nok til å ta bort dommen, løse hjertene fra fortapelsen i verden og plante inn i dem den Guds kjærlighet som under helliggjørelsens strid seirer mer og mer over synden i kjødet.

Og han lover hver fortapt synder at «den som kommer til ham, vil han slett ikke støte ut» (Joh 6,37). Derfor, du fortapte: Nøl ikke, men skynd deg til ham med bønn og tro, der han midt i sin menighet frelser sjelene gjennom nådens hellige midler.

Ta evangeliets løfte til deg, du trette og strevende sjel! Han unner deg det gjerne. Og han er selv med sin Ånds kraft i ordet, som er mye mer enn hans klesplagg, fordi det er det hans Ånd virker gjennom. Ja, våg å glemme hva du må si om deg selv, når du med all den glede en botferdig sjel kan ha, minnes hva han sier om seg selv: at han er kommet for å frelse de fortapte. Og når du i tro gir deg hen til ham, skal du få kjenne hans frelses makt.

Da vil du nok alltid med all ydmykhetens sannhet og alvor måtte si: I meg selv er jeg bare en fortapt synder. Men om enn med skam, vil du likevel kunne si det uten gru, fordi du kan legge til: Men ved min Herre Jesu Kristi nåde er jeg likevel en frelst synder, som skal bli salig i fellesskapet med Guds kjærlighet.

Herren gi hver og en å kunne svare slik på spørsmålet: Hva sier du om deg selv? Da skal vi ikke mangle glede til julehøytiden. Amen i Jesu navn.

Juledag: Julebudskapets glede

Bønn. Lovet være du, Herre vår Gud, at du forkynner oss den store gleden at det er født oss en frelser. Dette ditt evangelium har jo glede nok å bringe hver synder, også den ulykkeligste, den mest fortapte. La da frelsens glede trenge gjennom oss alle. Hjelp oss, så ingen er så nedsunket i verdens sorg at denne gleden ikke kan nå hjertet hans – ingen så fremmed for syndens sorg at han kan unnvære frelsesbudskapets glede.

Å, lær oss slik å høre og tro frelsens evangelium at gleden i det kan bli i oss og styrke oss under all livets strid og trengsel, all dødens nød og angst. Lær oss selv i bedrøvelsen alltid å være glade, fordi englenes sang aldri forstummer i hjertene våre, men lar takken bryte fram fra sjelens dyp: Lovet være du for din usigelige gave! Amen i Frelserens navn.

Hvordan kan syndere vite at den hellige Gud trass i sin vrede over synden har et farshjerte for dem? En far forstår barnets trang bedre enn barnet selv, og han er villig til å avhjelpe den, hva det enn skal koste ham. Kjærligheten til barnet og frykten for den fare det er i, får ham til å glemme sitt eget offer, hvor stort det enn er.

Men ingen far har ofret for barna sine det den hellige Gud ofret da han ga sin Sønn, den enbårne, til vår frelse, for at vi ved ham skulle bli fridd ut av syndens nød. Gud har latt oss forkynne den store gleden at det er født oss en frelser, som er Herren Kristus, hans enbårne Sønn. Av dette kan vi vite at Gud har et farshjerte for oss.

Ja, se da Gud Faders kjærlighet åpenbart i Frelserens fødsel! Det er bare én det kan sies om uten formastelse at han er dyrebar og kostbar for Gud – for Gud, som det bare koster et allmaktsord å skape alle ting. Denne ene er Sønnen, som er uskapt og evig som Faderen selv. Og denne sin enbårne gir han oss til vår frelser. Guds allmakt går inn i vår avmakt.

Han som er «avglansen av [Guds] herlighet og avbildet av hans vesen» (Hebr 1,3), blir som Jesusbarnet i Betlehem vårt kjød og blod og avbildet av vårt hjelpeløse, avmektige vesen. Han som fylte alle himler med sin herlighet da han var «i Faderens favn» (Joh 1,18), får plass i stallens krybbe og hviler på en kvinnes fang. Han som englehærene tjente og hyllet fra evighet av, nøyer seg med tjenesten og tilbedelsen fra fattige syndere. Han som eide all himmelens rikdom, ble fattig som det fattigste menneskebarn for å gjøre oss alle rike.

Å, se da Guds kjærlighets under! Ta Jesusbarnet i troens favn og gled deg i din Frelser. Du kan trygt gjøre det; hans hellige herlighet trenger ikke skremme deg. Han er jo et lite barn, din bror, gitt deg av Gud nettopp for at du uten noen betenkning skal ta imot ham i tro som din Frelser.

Ikke noe barn har gjort mindre for å skaffe seg julegavene på treet enn vi har gjort for å fortjene Guds «usigelige gave» (2 Kor 9,15). Men ikke noe barn kan være tryggere på at gavene på juletreet virkelig er gitt det av faren og hører det til, enn vi fortapte syndere kan være på at Jesus virkelig er vår, gitt oss til frelser av Faderen i himmelen med all sin nåde og gave.

La oss da ikke være som uoppdragne barn, som ser ned på farens gaver og ikke vil glede seg over dem, om han så gir dem det mest kostbare han har, fordi de verken forstår hva gavene er verdt, eller hvor mye de selv trenger dem. Et barn kunne vel unnskyldes om det surmulte hvis faren hengte en obligasjon i grenene på juletreet i stedet for den leken det ventet – en obligasjon som sikret det mot nød hele livet. For barnet kunne det vel være rimelig å se på livsforsikringen som et verdiløst papir, langt ringere enn kaker og leker.

Men vi er jo voksne. Vi har ingen unnskyldning hvis vi ikke skjønner at Guds julegave, frelsen – som sikrer det evige liv for hver synder som tar imot gaven med troens glede – er uendelig mye mer verdt enn alt vi kan nyte og fornøye oss med i dette livets korte dager.

Sannelig, Gud har gitt oss det eneste som var dyrebart for ham, så vi ikke vet om vi mest skal tilbe underet eller kjærligheten. Da har han også rett til å vente at vi gleder oss over gaven hans og takker ham av hjertet og kaster oss i hans favn, slik barna med overstrømmende glede takker foreldrene for julegavene. Ja, Herren gi at Guds barns glede for alvor må bo i hjertene våre, så han hos oss kan finne en gjenklang av englenes sang: Ære være Gud i det høyeste! – nå når vi reiser oss og synger vår høytidssalme:

Oss er i dag en Frelser fød,
Guds Salvede i vores kjød,
En Herre til Guds ære;
Nå er han fød i Davids stad,
Den Sønn som englene tilbad,
Velsignet evig være!
Min sjel,
Kjenn vel Denne nåde,
Fri fra våde,
Mett ditt øye
Ved oppgangen av det høye!

Luk 2,1–14

Når vi ellers er samlet til en gledesfest, vil vi gjerne glemme tanken på døden og smerten – og det trenger slett ikke være en ond, ugudelig glede som preger festen. Tenk om vi var i et bryllup der det gikk kristelig for seg og gleden var helliget. Om noen nettopp da sto fram og talte til oss om dødsleiet, om dødskampen og dødsnøden, ville det likevel virke underlig og uhyggelig. Det ville bringe en

mislyd inn i selskapet; vi ville føle oss forstyrret i gleden vår på en ubehagelig og upassende måte.

Men på juledag, når Kristi menighet feirer sin store gledesfest over Frelserens fødsel, kan vi tale om døden og dødens nød uten å frykte at tanken på døden skal forstyrre gleden. La oss bare nevne døden. Alvoret i den vil bare gjøre julegleden din fastere, hvis julegleden da er av rett slag. Det som i dag stemmer Kristi menighet til festlig glede, ligger så dypt at ikke engang tanken på livets dypeste nød makter å bringe mislyd inn i gleden.

Jeg vil nettopp i dag føre dere til et dødsleie. Det er nå flere år siden jeg som prest kom til en dødssyk mann julaften. Han led forferdelig. Smertene gikk som mørke bølger over ansiktet hans; de tvang ham til å stønne og sukke, og iblant presset de uvilkårlige skrik ut av ham. Han kunne ikke ligge rolig i sengen; smertene tvang ham til å skifte stilling, og likevel fikk han aldri hvile. Da jeg kom inn og så ham i elendigheten, brøt jeg uvilkårlig ut: Jeg har så hjertelig vondt av deg! Akk, som du må lide!

Men da svarte han – ikke med én gang og sammenhengende, slik jeg gjengir det, men stammende og avbrutt av smertens sukk og jammer, og likevel med et lyst, ja, jeg kan si lykkelig smil: «Er det kanskje jeg som i dag skal forkynne julens evangelium for presten? Ja, jeg skal forkynne deg min store glede: at det er født meg en frelser! Om du lå med mine smerter, skulle du nok få kjenne hva det er for en glede å vite at jeg har en frelser fra disse og alle smerter. Hvert stikk av smerte er for meg som en oppfordring til å si: Ære være! Hvert minutt som svinner, fører meg nærmere til den Frelser som stanser alle smerter og forvandler sukk og skrik til jubel og lovsang i all evighet. Før hadde jeg så mange gleder julaften, så mange kjære. Du vet at mine kjære nå ligger i gravene sine, og du ser hva jeg har igjen her. Nå har jeg bare én glede igjen. Men jeg kan forsikre deg at den er så underlig stor at jeg likevel er så glad som jeg knapt har vært noen julaften, enda kroppen min skjelver av smerte, og enda du hører at jeg sukker og skriker. Ære være Gud i det høyeste!»

Se, venner, slik er denne gleden: gleden over å eie Jesus som sin frelser med den vissheten Guds evangelium gir. Den er livets store glede, den eneste som består i all livets nød, men som også er nok til å holde sjelen oppe, selv i døden. Den er ikke en stor glede ved siden av andre store gleder. Hos dem som eier den, ligger den under, som grunnvoll for all annen glede.

Fordi de har denne gleden, kan Herrens troende trygt glede seg i hver god gave; ellers ville gleden deres hvert øyeblikk bli forstyrret av frykten for at livet kan ta det livet har gitt. Men om denne gleden vet de: Om de så mistet all annen glede, ville de kjenne hvor stor den er nettopp da, når det ellers ikke finnes noen glede for dem på jorden.

Du vet at mangt et menneske har hatt mange venner i de gode dagene uten riktig å vite hvem av dem som var den beste. Alle kom til ham, alle syntes å være glad i ham, alle gjorde ham tjenester. Men da ulykkens dager kom og han ble fattig og vanæret i verden, ble venneflokken liten. Til slutt var det kanskje bare én venn igjen som var seg selv lik, like tro, like god, like hjelpsom – ja, mye mer hjelpsom i ulykkens dager enn han hadde vært i lykkens dager. Da fikk

den mannen vite hvem som hadde vært hans sanne venn. Slik er det også med juleevangeliets glede.

Det kan være tider i en kristens liv da han har mange gleder ved siden av denne store gleden at det er født ham en frelser. Og den som sier at han slett ingen annen glede har enn denne, at han har sin Frelser, skal prøve seg nøye: Nekter han kanskje i utakknemlighet å glede seg over gode gaver som Gud gir ham? Eller er det kanskje hans eget åndelige hovmod og kjærlighetsløse ringeakt som får ham til å tråkke ned mang en gledesspire som Gud legger på veien hans?

For foruten syndens onde lyst finnes det jo mange gleder i verden som Herren gir oss. Vi har full lov til å ta imot dem, ja, det ville være stor synd ikke å takke for dem: gleden over våre kjære, som Gud knytter hjertene våre til, gleden i arbeidet, som han lar lykkes for oss, gleden over alle tegn på aktelse vi får fra våre medmennesker, gleden over hver kjærlighetsgave som blir rakt oss.

Hvem av oss vet hva kjærlighet er, og vet ikke at den minste ting som blir gitt i kjærlighet, kan gi stor glede, selv om vi ikke akkurat har bruk for den? Det finnes jo mange gleder i verden. Men etter hvert som livet heller og døden kommer nær, må alle de andre gledene forlate oss – ikke bare de som er falske og skammelige som de falske vennene, men også de gledene som er sanne og rette. Da har de ingen kraft og makt til å hjelpe.

Om dødsleiet ditt var omgitt av mange gråtende venner, og hjertesorgen deres viste deg at du ikke hadde levd forgjeves, men vunnet det beste et menneske kan vinne på denne jorden, mye kjærlighet – hva kunne gråten til dine elskede hjelpe deg? Den ville jo bare gjøre avskjeden tyngre, fordi du så at du etterlot en så stor sorg og et så stort savn. Du måtte jo likevel bli forlatt i døden, alene med din Gud og dommer.

Men i døden finnes det en glede som ikke svikter deg, hvis du da har eid den i livet: den gleden som fylte hjertet til den lidende mannen den julaftenen, gleden over at det er født deg en frelser.

Jo mer elendig du blir, jo mer hele verden må forlate deg, og jo nærmere du kommer evigheten, desto mer vil denne gleden bruse inn i deg som et stort og sterkt hav. Til slutt drukner all sorg, all synd, alle savn og all elendighet som jorden ga deg, i den ene store, gledelige vissheten at det er født deg en frelser, og at du for Guds trone i evighet skal få stemme i: Ære være Gud i det høyeste!

Ja, hvem kan uttømme saligheten i dette evangeliet, at det er født oss syndere en frelser? En frelser! Hva har vi da å frykte? Synden? Det finnes jo en frelser fra synden. Døden? Det finnes en frelser fra døden. Nevn hvilket onde du vil – Jesus er Frelseren fra alt sammen! Alt du trenger å bli frelst fra, hva navn det enn har, svinner mer og mer for hvert minutt. Hver gang du hører pendelen slå i uret, vet du at et sekund av din elendighets tid er gått. Men frelsens tid er evigheten. Ære være Gud i det høyeste!

Og om denne gleden står det skrevet at den er «en glede for alt folket» (Luk 2,10). Med all annen glede er det jo slik at bare de færreste eier den. For hvert menneske som kan glede seg, er det kanskje tusen som må sørge. Og nettopp når hjertet svulmer av glede, føler det kjærlige mennesket smertelig

at så mange må savne det som gjør ham glad. Men livets store glede, gleden i Frelseren, trenger ingen å savne.

Tenk om noen var så ulykkelig at fortvilelsen grep ham fordi han visste at han aldri mer kunne bli glad i dette livet – ja, om han var kommet så langt at selvmordstanken lå på lur for å gjøre ende på ham. Likevel kunne gleden bli hans: gleden over at han i evighet skal bli frelst fra all fortvilelse. Frelsens glede ville likevel være rede til å trenge inn i hjertet og drive bort de mørkeste tankene med sitt salige lys.

Og om noen var så nedsølt i synden at alle mennesker ville si at det ikke lenger fantes frelse for ham, ville det likevel ikke være sant. Også han må kunne bli frelst. For også for den mest fortapte er Frelseren født; også for hans skyld er den store gleden forkynt, som skal være for alt folket. Julebudskapets glede er den store gleden også fordi den ikke stenger noen ute, men omfatter alle, fra helgenen til den største blant syndere.

Så er da vel menneskenes hjerter riktig mektig grepet av den store gleden i frelsesevangeliet? Så er det vel helt alminnelig å treffe lidende som midt i smertene gleder seg i Herren, sin Frelser? Så er vel ikke julegleden hos mange en kortvarig stemning som svinner med juledagene, og som selv da har sin grunn mer i jordiske ting enn i evangeliet om Frelserens fødsel? Vi vet at det ikke er slik.

Eller tviler noen på dette: Hvis vi i dag kunne forkynne som den store gleden for alt folket at hver og en skulle få den jordiske tingen han savner mest, ville det vekke en helt annen og mer allmenn glede enn frelsens evangelium gjør?

Hvis det fantes et sted der den syke kunne få helse, den fattige penger, den sørgende sine døde, hver og en det høyeste begjæret i hjertet sitt – hvor ville vi ikke alle valfarte dit, hvor sann, hvor jublende ville ikke gleden vår være! Det ville vel knapt være én av de hundre tusen i byen vår som nektet å gå dit der hans høyeste ønske ville bli oppfylt.

Men det er sikkert tusener i byen vår som i dag nekter å gå med gjeterne «til Betlehem og se dette som har skjedd, det som Herren har kunngjort oss» (Luk 2,15).

For å kunne glede deg i din Frelser må du jo kjenne at du trenger frelse. For å føle den store gleden som frelsens evangelium forkynner, må du tro Guds evangelium. Men mange mangler både trangen til frelse og troen på frelsens evangelium.

Tror du ikke drankeren raver forbi stallen i Betlehem uten å kunne finne den lave inngangen? Eller om han fant inn, om han kom hit i kirken i dag, tror du at de omtåkede øynene hans kunne se Jesusbarnet i evangeliets svøp?

Men det finnes mange slags drukkenskap i verden foruten den som kommer av sterk drikk. Det kommer ut på ett om du har drukket av lystenes eller sorgenes beger, om sjelen din er omtåket av verdens smerte og nød eller av dens glede og stolthet. I alle fall mangler du sans for at frelsen din er hovedsaken i livet ditt. Du har i høyden en uklar anelse om at du trenger å bli frelst, men da aner du også bare svakt at det er livets rette, store glede for deg at det er født deg en frelser.

Eller har du glemt at ingen fariseer gikk sammen med vismennene fra Østen ned fra Jerusalem til Betlehem for å tilbe den nyfødte Frelseren? Fariseerne hadde jo den frelsen de mente de trengte; i alle fall trengte de en helt annen frelser enn det fattige barnet i den ringe landsbyen. Slik tenker ennå alle de mange som kaller seg syndere og likevel kan holde ut livet uten noen gang å trenge å kjenne ham de kaller sin Frelser. Fellesskapet med ham flykter de fra, og kjærligheten hans vil de aldri gi seg hen til.

Hvordan skulle gleden over Jesu fødsel være mer enn en tom lyd for den som selve Jesu navn bare er en tom lyd for? Hvordan skulle den som aldri har sørget over synden sin langfredag, kunne glede seg over sin frelse juledag? Hvordan skulle den som aldri for alvor har følt seg skyldig i den korsfestedes død, kunne føle det som livets glede at det barnet er født som frelste ham både ved lidelsen i sin død og ved gjerningen i sitt liv? Bare de som er frelsesløse uten Jesus, kan glede seg i Jesu fødsel.

Og bare de har den troens ydmykhet som kan tilbe og ikke ta anstøt av frelsens under. For det er i sannhet som profeten har spådd: Vår Frelsers navn er «Underlig».[1] For hvor underlig er ikke dette: at englene forkynner som tegnet på verdens frelse «et barn som er svøpt og ligger i en krybbe» (Luk 2,12). Dette fattige barnet som ligger der på morens fang, selv så hjelpeløst som noe menneskebarn har vært i denne verden – det skal frelse hele verden.

Det ble sagt til Kristus i spott i hans siste stund: Er du Guds Sønn, så frels deg selv og stig ned av korset! Slik kunne spotten vel også ha rammet ham i hans første stund og sagt: Skal alle mennesker glede seg i deg som sin frelser, så vis at du selv ikke trenger en kvinnes pleie og en manns beskyttelse.

Og forklaringen gjør jo bare underet enda mer underlig: at han er vår bror, kommet i syndig kjøds lignelse, så sant som han er Guds enbårne Sønn, og at han er vår Frelser nettopp fordi han er Gud og menneske på en gang. Hvem kan forklare hans vesen?

Den som kunne forklare hvor himlenes grenser er, som er grensene for hans makt; den som kunne telle hele stjernehæren som er blitt til ved et vink av hans finger; den som kunne forklare begynnelsen til alt liv, som har sitt opphav fra ham som selv er det evige liv; den som kunne forklare gåten med sin egen synd – at den driver ham til å ha livet sitt utenfor Gud, enda han er skapt slik at han bare kan finne salighet i fellesskap med Guds kjærlighet – ja, den som kunne forklare tilværelsens gåter, han kunne kanskje forklare allmaktens høyeste under: Guds kjærlighet, åpenbart i Jesus Kristus, vår Frelser.

Men ingen har fattet verken Guds eller sitt eget vesens gåte. Sammenlignet med Guds tanker når menneskets tanker vel knapt så langt som jordens atmosfære når inn i den uendelige himmelen. Så det er rimelig nok at ingen kan fatte underet med Gudmennesket. Vår Frelser er og blir underlig, og bare de som kan finne seg i å tro at Gud er en underlig Gud, kan glede seg i den underlige Frelser som er født oss i Davids by.

[1] NB: «han skal få navnet Under» (Jes 9,6). Heuch bygger videre på den eldre ordlyden «Underlig»: «Vår Frelser er og blir underlig.»

Og likevel er underet i Jesu frelse i en annen forstand godt å forklare. Forstår vi nemlig hva kjærlighet er, og aner vi hva det betyr at Gud er kjærlighet, da vil vi også kunne ane hva som har foregått i Guds hjerte, og hva som fikk ham til å gi oss sin Sønn til frelser.

For hva er kjærlighet? Kjærlighet er jo sjelens trang til å gi seg helt og fullt hen til den elskede. Kjærligheten spør ikke om den elskede er verdig, men om den elskede trenger det. Den spør ikke om hva det koster å hjelpe, men har sin glede i å bringe hjelpen – bringe den for enhver pris, forutsatt bare at kjærligheten selv er virkelig stor.

Men tenk nå på Guds kjærlighet, den fullkomne kjærligheten, og på menneskenes nød – eller rettere sagt på din nød, slik du burde kjenne den som din store syndenød. Da vil du kunne ane at den vidunderlig store frelsen svarer både til Guds vidunderlig store kjærlighet og til den store nøden vi trenger å bli frelst fra. Når du ser inn i Guds hjerte og inn i ditt eget – når du ser hans kjærlighet i dens storhet og din nød i dens storhet – da forstår du hvorfor frelsens tegn er det barnet vi finner svøpt og liggende i krybben i Betlehem.

Så stor er Guds kjærlighet at den rev himlene i stykker og fikk ham til å gi oss sin Sønn til bror. Så stor er vår nød at vi trengte at Gud rev himlene i stykker og ga oss sin Sønn til bror; en ringere hadde ikke maktet å frelse oss. Kjenner du kjærlighetens vesen, og kjenner du din synds vesen, er det ikke lenger vanskelig for deg å tro på ham som ble gitt deg til din Frelser den første julenatten, da englenes sang lød over markene ved Betlehem og stjernen funklet over stallen der den velsignede jomfru satt med Gudsbarnet på fanget.

Da skjønner du at du ikke skal stå og tvile og spørre hvordan dette kunne skje. Det eneste du har å gjøre, er å synke på kne og takke for denne vidunderlige kjærligheten. Den skjønte trangen din bedre enn du selv, og den nøyde seg ikke med å gi de største gaver, men ga seg selv til din frelse.

Når du slik, grepet av Guds kjærlighet, sier i hjertet ditt: «Jeg kjenner min Herre Jesu nåde, at han for min skyld ble fattig da han var rik, for at jeg ved hans fattigdom skulle bli rik» (2 Kor 8,9), da kjenner sjelen din julebudskapets glede, og du begynner å nynne på englenes sang.

Ære være Gud i det høyeste! Mangfoldet av dine hellige hærskarer i de høye himler priser deg nok annerledes enn vi ringe syndere kan prise deg her nede. Men bøy likevel øret ditt også til vår fattige takk. Vi som tror på evangeliet om din frelse, priser deg av hjertets fylde. For ingen har en kjærlighet som din, ingen har gledet oss som du, ingen har vært god mot oss som du. Herre, hjelp oss så vi ikke takker deg med leppenes tomme ord, men lærer den «åndelige gudstjeneste» (Rom 12,1): å bære fram hele livet vårt som det hellige takkoffer som er deg til behag.

Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden! Ja, Guds frelse bringer oss fredløse fred for lovens forbannelse, for samvittighetens angst, for fortapelsens dom. Nå går vi stille vår gang og venter på at den fulle frelsen skal bli åpenbart. Kristus er vår fred, han som frir fra fortvilelsen under trengsler, under angst, under fristelser, under fare, under dødens strid. Hans fred, den freden Gud ga

oss da han forkynte at det var født oss en frelser, skal være i hjertene våre under all strid, til seierens evige fred er vunnet.

I mennesker Guds velbehag! Nå kan fortapte syndere bli Guds kjære barn, nå da hans enbårne Sønn er blitt synderes bror og har byttet med oss og tatt på seg vår jammer, for at vi skulle eie hans herlighet. Nå kan vi bekjenne synden vår med skam og likevel glede oss over å eie Guds velbehag, vi som har fått Kristus til vår Frelser og fått nåde til å tro på ham og se inn i hjertet til Guds kjærlighet.

Herre, vi vet at i Kristus eier vi deg med all din nåde og gave! Og så går den troende glad sin gang gjennom verden, gjennom all smerte og all angst, til han når fram, og hele tiden nynner han på englenes hellige sang fra julenatten. Selv om sangen blandes med smertens sukk, lyder den likevel alltid i sjelens innerste: Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden, i mennesker Guds velbehag!

Og denne salige julesangen sprer sin glans, sitt sollys ut over hele livet. Når vi da som den lidende mannen ligger på vårt siste leie, mens smertene går som mørke bølger over ansiktet vårt, sukkene presses ut av hjertet og skrikene uvilkårlig bryter fram, kan det skje at vi likevel sier: Vi har jo en stor glede, den største gleden – det er født oss en frelser! Venner, slik vil Gud at det skal bli med oss alle.

La oss forstå vår trang, så forstår vi hans kjærlighet, så tror vi på den, så får vi kjenne den. Så får vi glede som gjeterne, som Josef, som Maria, som alle syndere som har trodd englenes budskap – så får vi fred i livet og glede midt i dødens nød. Er det én eneste som tviler på at det ville være godt for ham å kjenne julebudskapets glede og ha den som livets store glede? Og det er ikke én som ikke kunne få denne gleden, for frelsen gjelder alt folket.

Å, så la oss be Gud av hele vårt hjerte at han vil skape i oss alle en trang til å bli frelst og til å tro hans kjærlighet – den trangen som hjelper oss inn i den lave stallen i Betlehem. Utenfor må vi legge fra oss alle våre stolte tanker og alle våre selvbehagelige innbilninger; bare det fattige hjertet som hungrer etter nåde, kan vi ta med inn.

Herre, hjelp oss å få skue din frelse, så vi bøyer kne for Jesusbarnet og tilber i ydmykhet, og frelsens glede fyller hjertene våre og lærer oss å bryte ut med én munn: Ære være Gud i det høyeste! Amen i Jesu navn.

Andre juledag: Besøkelsens tid – dens velsignelse og dens ansvar

Bønn. Gi oss alvor i våre hjerter, Herre vår Gud! Gi oss det alvoret som renser og utdyper gleden i Frelseren, nettopp ved å la oss føle det ansvaret vi har, vi som lever på «frelsens dag». Du har jo klart forkynt oss at du vil frelse oss alle ved Kristus; alle kjenner vi din frelservilje.

Å, bevar oss da, så ingen av oss forakter din frelse og blir rammet av ordet: «Dere ville ikke» – det ordet som knuser hver den som stenger seg selv ute fra din frelse. Hjelp oss så vi får vilje til å tro på Jesus, så vi ved ham blir frelst til evig tid. Amen.

Matt 23,34–39

Fra den stunden frelsens evangelium første gang lød ut over jorden julenatten, er det jo sannelig mulig for alle slekter og alle folk som har hørt evangeliet, å bli frelst. Slik de som var de første til å høre og tro ordet om frelsen i Kristus Jesus, ble frelst, slik kan også alle andre siden bli frelst når de hører og tror det samme ordet.

For menneskehetens berømte menn gjelder det vel at livet og gjerningen deres grep langt sterkere og mer direkte inn i deres egen samtid enn i slektene som fulgte. Men slik er det ikke med Herren Kristus, Herren fra himmelen. Hans liv har like stor betydning for alle folk og alle slekter, fordi det har evig betydning. Han ble født, levde, døde, stod opp og sitter ved Faderens høyre hånd – til frelse for alle slekter og alle folk på nøyaktig samme måte.

Hans samtidige hadde ingenting forut for oss. Det samme evangeliet som julenatten lød til gjeterne på markene ved Betlehem, lyder jo til oss i dag, og det gjaldt ikke gjeterne mer enn oss. Og vilkåret for å få del i frelsen, hjertets tro, var ikke lettere for hans samtidige enn for oss.

Riktignok hørte gjeterne julens evangelium fra englenes munn, mens vi tar imot det fra menneskers lepper. Men englenes åpenbaring varte et øyeblikk. Verdens frelser, som englene forkynte, var det nyfødte barnet i svøpet, som lå i en krybbe – dette fattige barnet, som for det ytre øyet lignet alt annet enn verdens allmektige frelser.

Her hadde gjeterne vel hatt like god anledning til å ta anstøt og holde englenes åpenbaring for et blendverk som vi har til å ta anstøt av evangeliet. Og

evangeliet har siden vist at det er sant, ved at det gjennom alle århundrer har virket med frelsende kraft i menneskers hjerter.

Ja, vi trenger bare å huske hvordan det gikk med Herren Jesus, at «han kom til sitt eget, og hans egne tok ikke imot ham» (Joh 1,11). Da ser vi at ingen i hans samtid, like lite som nå, kunne tvinges eller ble tvunget til å tro på ham av en makt det ikke gikk an å stå imot. Alle slekter og alle folk er frelst ved ham. Og alle slekter og alle folk har like lett og like vanskelig for å få del i hans frelse, fordi de alle må tro den Guds åpenbaring som er annerledes enn menneskenes tanker.

Og likevel er det en forskjell i slektenes kår. For ikke alle slekter har Guds evangelium like rent og uforfalsket i sin midte. Guds rikes historie kjenner tider da evangeliet – og bare gjennom det kan hjertet se og forstå Jesus – blir forkynt så klart og sterkt at enhver kan få øye på Frelseren og den frelsen han byr. Det er tider da Jesus Kristus blir «malt for øynene» på slekten «som korsfestet» blant den (Gal 3,1), så enhver svært lett kan finne ham, fordi ordets vei er banet, lys og ikke til å ta feil av.

Men det finnes også tider da evangeliet som blir forkynt, er så oppblandet med menneskenes egne påfunn at det blir svært vanskelig for slekten å se og kjenne Herren Kristus slik han virkelig er og handler. Det er tider da menneskenes dårskap liksom har fått lagt et slør over Kristi åsyn, så hans herlighet bare kan skimtes dunkelt – og det bare av dem som den sterke lengselen etter frelse har gitt et skarpt syn.

I en slik tid og for en slik slekt er det sannelig vanskeligere å erkjenne frelsen og tro den enn for dem som lever i en tid da evangeliets lys skinner fram i mørket, så «kunnskapen om Guds herlighet i Jesu Kristi åsyn» lyser fullt fram (2 Kor 4,6). Først når dette skjer – når Kristus blir forkynt slik at de som hører ordet, får kjenne ham som om de hadde sett hans gjerninger og hørt hans tale – kan det sies at slekten står likt med hans samtidige. Da har den det samme ansvaret som de, fordi den har den samme adgangen til å komme til troen på ham.

Men har ikke nettopp dette skjedd i vårt folk i vår levetid, vi som nå er voksne menn og kvinner? Hvem vil nekte for at Kristi evangelium i de siste førti årene er blitt forkynt så rent og klart blant oss at hver av oss fra barnsben har kjent Herren Kristus som Gud og menneske, som den som «døde for våre synder og ble reist opp til vår rettferdiggjørelse»?

Hvem av oss ville bli overrasket over å få høre at Kristus er uendelig mye mer enn det syndfrie mennesket, den store morallæreren, og at hans frelse er noe helt annet enn en sum av moralske forskrifter? Vi trenger bare å minnes våre fedres og bestefedres dager, den slekten som det nå bare er noen få svært gamle mennesker igjen av. Da slår det oss hvor mye lettere det er for oss å få se «Guds herlighet i Jesu Kristi åsyn» enn det var for dem som gikk foran oss.

Vi kan tro på ham eller ta anstøt av ham når vi ser ham, slik Jesu samtidige kunne. Men ingen av oss kan nekte for at han har sett ham i evangeliets fulle lys. De som trodde på ham i hans samtid, og de som tok anstøt av ham, kjente ham

ikke bedre enn de troende og de som tar anstøt, gjør i vår tid. Sannelig, i våre dager har Herren besøkt vårt folk!

Tenk deg at du plutselig kunne bli ført tilbake i tiden til en juledag i de siste årene av 1700-tallet. Vet du hvilken preken du da kunne ha fått høre? Hadde du vært riktig uheldig, ville du ha kommet til en kirke der det i anledning av Jesu fødsel i stallen ble prekt om nytten av å stallfôre buskapen.

Men sannsynligvis ville du ha fått høre en tale om at Jesus, som så mange andre store menn, var født under ringe kår, og at han likevel – ved forsynets ledelse og sin egen dyd – hadde brakt det så langt at han ble menneskehetens velgjører, en mann hvis dyd og gode eksempel vi skal etterligne. Men du hadde sikkert måttet gå fra kirke til kirke og lete lenge før du fant noen som gjorde alvor av å føre deg til krybben i Betlehem og rekke deg Jesusbarnet, din Gud og din bror, i evangeliets svøp, så hjertet ditt kunne kjenne frelsesbudskapets store glede.

Og hadde du på den tiden talt om hva julens sanne glede består i, ville de aller fleste ha sett på deg som en svermer som kom med overspent og uforstandig snakk. For julegleden den gangen bestod bare i at menneskene prøvde å få de barske og mørke vinterdagene til å gå fortere med gjestfrihet, lystighet og munterhet. Og det var sannelig også helt naturlig at en på den tiden ikke kjente noen annen juleglede.

For den Jesus som en den gangen drømte om, hadde jo bare vært en moral-lærer som Moses. Han kunne like lite hjelpe og frelse hjertene som noen annen moralpredikant har kunnet hjelpe og frelse dem som trenger syndenes forlatelse og evig liv – ikke nye forskrifter og regler for hvordan de skal frelse seg selv. At en slik Jesus var født, kunne ikke vekke stor glede i et synderhjerte.

Ja, tenk på den tiden da menneskene i sin innbilte visdom «ikke kjente Gud i Guds visdom» (1 Kor 1,21), så den såkalte opplysningen formørket evangeliets klarhet som en tykk tåke. Da ser vi hvordan Guds Ånds vind i vår tid har blåst bort tåkene som lå over Betlehem.

Nå er det klarvær. Nå kan vi se Frelserbarnet på jomfruens fang. Nå kan vi finne veien sammen med gjeterne, hvis vi bare vil, og falle ned og tilbe og si vårt: Ære være! Veien er sannelig ikke stengt for oss; i evangeliet ligger den banet for oss. Den store gleden er klart forkynt oss: at det «er født» oss «en frelser, som er Messias, Herren – i Davids by» (Luk 2,11).

Hvis vi nå riktig forstår oss selv og vår egen trang, vil vi skjønne at det er vårt livs store velsignelse at vi hører til en slekt som kjenner Frelseren og har hans ord uforfalsket, så den lett kan finne ham og erfare hans frelse slik hans samtidige erfarte den.

Men like sikkert er nettopp dette – at vi hører til en slekt som har like lett for å se og kjenne Jesus som hans samtidige – vårt livs store ansvar. For aldri har noen slekt hørt så tunge ord uttalt over seg som Herrens samtid. Til den slekten sa han at alt det uskyldig utøste blodet skulle komme over den, fordi han så sterkt og så ofte ville samle den inn under sin frelses vinger, men den hadde ikke villet.

Venner, vi vet det: Også til oss er frelsens kall kommet ofte – å, hvor ofte, helt fra det første gang lød til oss i barndommens dager! Hvordan skulle vi da

kunne unngå dommen hvis det også om oss kommer til å hete: «Men dere ville ikke» (Matt 23,37)? La oss da riktig se både velsignelsen og ansvaret ved å høre til en slekt som Kristus er åpenbart for i all sin frelsernåde og frelsermakt.

I.

Spør du en troende hva som er det beste han har opplevd, vil han svare uten å nøle eller betenke seg: Mitt livs store velsignelse er at jeg har lært Jesus å kjenne og erfarer hans frelse. Hver troende vil svare slik, fordi ingen blir troende uten først å kjenne sin medfødte frelsesløshet som sitt livs store forbannelse. Ingen sorg skjærer så dypt som det engstelige hjertets sorg over å være uten en frelser. Derfor er heller ingen glede så dyp som det troende hjertets glede over å ha funnet sin frelser.

Den troende kan eie mange ting som han ville sørge bittert over å miste. Han kan godt merke at hjertet hans skjelver ved bare tanken på at Gud kanskje vil ta fra ham det som gir livet hans i verden fylde og innhold.

Den troende er ikke det noen av og til ser ut til å tro at han skal være: en følelsesløs kloss som verken sørger eller gleder seg over de jordiske tingene. Nei, også hans hjerte kan blø. Også han kjenner den tåreløse sorgens forsteinede kulde og de bitre tårenes brennende ve. Men det er sant at den troende aldri mister sin beste skatt, sitt livs store velsignelse, den som bærer ham gjennom og holder ham oppe i all trengsel. Om han så mistet alt håp på jorden, er han likevel «gjenfødt til det evige livs håp».

Mange ting kan synes nødvendige for den troende, og likevel vet han godt at i dypeste forstand er bare én ting nødvendig for ham: å eie sin frelser og leve i fellesskap med ham. Er denne velsignelsen hans del, fortviler han aldri. Med full sannhet bekjenner han: «Om enn mitt kjød og mitt hjerte svikter, så er Gud mitt hjertes klippe og min del for evig» (Sal 73,26).

Jo mer inderlig et menneske blir forent med Frelseren, jo dypere og jo lenger han erfarer kraften i hans frelse, desto bedre lærer han å «akte alt for tap, fordi kunnskapen om Kristus Jesus», hans Herre, «er så mye mer verd» (Fil 3,8). Men fra første stund han lærer Jesus å kjenne som sin frelser, vet han at denne kunnskapen er hans livs rette, store velsignelse, som han ikke ville miste for all verdens herlighet.

Vi kan spørre dem som fant ham som sin frelser i Herrens kjøds dager, om de kjente noen større velsignelse enn at de levde på den dagen da de kunne finne ham. Svaret deres får vi i evangeliets ord.

Se den gamle Simeon, lengselens mann. Hele hans lange liv var gått mens han «ventet på Israels trøst» (Luk 2,25). Da han endelig får holde Frelserbarnet i armene sine, har han velsignelse nok. Nå som han har levd den dagen da han kunne trykke Frelseren til sitt hjerte, vil han gjerne dø. «Herre», sier han, «nå kan du la din tjener fare herfra i fred … for mine øyne har sett din frelse» (Luk 2,29–30).

Eller husk Natanael, han som Herren sa var en sann israelitt som det ikke var svik i. Nettopp derfor var han sen til å tro: Han kunne ikke nøye seg med skinn, men måtte ha full virkelighet og sannhet før han ga seg hen. Se ham når han er blitt overbevist og har funnet Jesus og bryter ut: «Du er Guds Sønn, du er Israels

konge!» (Joh 1,49). Ser du da ikke med det samme at for Natanael var det hans livs velsignelse å få oppleve den stunden da han fant den rette frelseren, som han helt kunne gi seg hen til uten frykt for å bli bedratt?

Eller minnes du Peter, da han avla sin store bekjennelse: «Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Kristus, den levende Guds Sønn» (Joh 6,68–69).[1] Han sier det jo: Å kunne leve sammen med deg, du som har ord som gir oss evig liv, og i troen kjenne deg, den levende Guds Sønn, som vår frelser – det er en så stor velsignelse for oss at ingenting kunne erstatte fellesskapet med deg for oss.

Eller til slutt Tomas, tvileren: Hvis han var blitt spurt om hva som var hans livs største velsignelse, ville han da ha nølt med å svare at det var å få oppleve den dagen da Herren Jesus overvant all hans tvil og tvang ham til å gi sitt hjertes fulle tro i bekjennelsen: «Min Herre og min Gud!» (Joh 20,28)?

Ja, føler vi ikke hvordan det klinger en glede som varer livet igjennem, i disse tilbedelsens ord fra leppene til Jesu samtidige? I dem erkjenner de hvilken velsignelse det er å oppleve frelsens dag – i den stunden da de for alvor blir klar over at de har funnet ham som sin frelser.

Og så alle de elendige som ropte fra hjertets dyp: «Jesus, Mester! Miskunn deg over oss!» (Luk 17,13). Og slike som den store synderinnen, som sank sammen under syndens vekt og ikke hadde et ord å si til Jesus, bare tårene sine. Hva måtte det ikke være for alle disse når Jesus fikk elendigheten til å vike, talte syndsforlatelsens ord, ga dem fred og vitnet at troen deres hadde frelst dem!

Sannelig, ingen av dem har tvilt på at det var deres livs velsignelse at de levde den stunden da de fant Jesus. For fra den stunden hadde de alle funnet ham som gjorde dem, fortapte syndere, til Guds barn – han som stanset fortvilelsen og ga dem håpet, det evige livs håp, i hjertene.

Men slik det blant Herrens samtidige fantes noen som erfarte at livets velsignelse var at Herren i deres dager åpenbarte seg i sitt folk, slik finnes det også i vår slekt noen som har erfart den samme velsignelsen. For også vi lever i en tid da Herren besøker vårt folk og klart åpenbarer seg selv og sin frelse for oss gjennom sitt evangeliums ord.

Jeg har kjent mer enn én olding som i likhet med Simeon har lengtet etter Guds frelse hele livet og først funnet den i sin høye alderdom. I barndommen og ungdommen hadde disse gamle lært menneskers påfunn som om det var Guds ords lære. De kjente slett ikke evangeliet om Guds frie nåde. Jeg har hørt dem si at den evangeliske kristendommen var uforståelig for dem da de i moden alder for første gang fikk den forkynt rent og klart. Ja, den virket på dem som «en ny religion», så helt forskjellig var den fra den læren de hadde hørt i ungdommen.

Den gangen var det jo blitt innprentet dem at de måtte sørge for å bli rike i seg selv. Ved sin egen rettskaffenhet og dyd skulle de fortjene Guds velbehag, og på dødsleiet skulle de trøste seg med den gode bevisstheten om å ha ført et hederlig liv. Nå fikk de høre at bare de fattige i ånden er salige, at vi må oppgi enhver tanke om å eie noe som helst som har fortjeneste for Gud, og se hvor stor

[1] NB: «… at du er Guds Hellige!»

synden vår er, så hjertene våre kjenner at de trenger frelsen ved den ufortjente nåden.

Fra barndommen hadde de lært at de ved egen kraft både kunne og skulle vandre på dydens vei og leve etter de moralske forskriftene som både Kristus og de andre morallærerne hadde gitt for menneskenes liv. Nå fikk de høre at vi skal erkjenne at vi i oss selv ikke har kraft til å gjøre det minste virkelig gode, men at evnen til å gjøre det gode må gis oss ved en gjerning av Gud, når vi blir gjenfødt til å leve i Guds kjærlighet.

Det er sannelig ikke rart at disse gamle syntes evangeliet forkynte en ny religion. Og tenk på hvor godt den menneskelæren stemmer med hjertets naturlige tanker, mens evangeliets innhold byr dem imot, og hvor tungt det er å rive seg løs fra det som barndommens minner har gjort hellig, og som har festet seg i sjelen gjennom et langt liv.

Da kan vi ikke undre oss over at mange av disse gamle har vanskelig for å omvende seg og tro. Bare med stort strev når de fram til en noenlunde klar erkjennelse av evangeliets innhold – en erkjennelse som et lite barn i vår tid tilegner seg med letthet, fordi evangeliet nå blir forkynt for alle, så vi kan kjenne Kristus og hans frelse fra vår tidligste alder.

Og likevel har det i den slekten, som nå blir borte mer og mer for hver dag, vært noen som i likhet med Simeon først kunne fare i fred da de hadde fått se Guds frelse i Kristus. De har ikke funnet noen trøst før de fant ham.

De bekjenner at de i mange år har arbeidet for å stille samvittigheten tilfreds med døde gjerninger, men bare oppnådd at samvittighetens anklage stadig ble sterkere og dens dom skarpere. De sier at de av og til ikke selv har forstått hva de manglet, men at de likevel har hatt en trykkende følelse av at Guds vrede hvilte over dem. De har prøvd å innbille seg selv at de bekymret seg uten grunn og bare plaget seg med tomme griller. Men andre ganger har de igjen ropt til Gud i fortvilelse og bedt ham lære dem veien til frelse.

Men aldri fikk de trøst og fred før den stunden kom da Guds Ånd opplyste dem om frelsen i Kristus Jesus og rakte dem Frelserbarnet i evangeliets svøp. Da slo deres simeonstime. Da takket de Gud, fordi de visste at nå ville han la dem fare i fred, for deres øyne hadde sett hans frelse.

Å, har du truffet en slik olding som først i alderdommen nådde fram til troen, vil du nok vite at han nevner dette som sitt livs velsignelse: at han fikk oppleve den dagen da han fant Kristus som sin frelser. Hele livets tunge strid, alt han har mistet, er forsonet og glemt i gleden over at han har opplevd frelsens dag. Derfor lyser det evige livs glede fra oldingens ansikt på gravens rand, mens du i hans beste år ville ha sett ham urolig og bekymret.

Det samme vitnesbyrdet avlegger de mange andre som har funnet Jesus i våre dager. Spør dem som i likhet med Natanael først våget å tro da de hadde erfart at Jesu ord kjente hjertene deres bedre enn de selv. Spør dem som i likhet med Peter er blitt så grepet av Jesu frelserherlighet at de ikke kan tenke seg å forlate ham mer. Spør dem som i likhet med Tomas etter tvilens tunge kamper er blitt tvunget av den sterke makten i Jesu kjærlighet til å bøye kne og i tro tilbe nådens under.

Ja, spør alle syndere og synderinner, store og små, hvem de enn er, som i våre dager har lært Jesus å kjenne og funnet ly under hans frelses vinge. Spør dem hva som er den rette gleden og velsignelsen i livet deres, og de vil svare alle som med én røst: Vårt livs velsignelse er at vi lever på frelsens dag, så vi kan få kjenne Jesus; for siden vi fant ham, har vi evig liv i hjertene.

De som svarer slik, hører jo til våre samtidige. Vi har alle i vår nære eller fjernere krets slike som av erfaring kjenner besøkelsestidens velsignelse. Jeg tror ikke det ville være så vanskelig for noen – hvis det ellers var sømmelig og passende – å nevne ved navn mer enn én som vet at Jesus er hans livs velsignelse, og som vet det på en slik måte at du slett ikke tviler på at det er sant. Slik det i Herrens samtid fantes noen som fikk evig velsignelse ved at han kom, slik er det også i våre dager kjent nok at mange har funnet sitt livs velsignelse i ham.

II.

Men nettopp dette – at vi lever i en tid da det ikke lar seg nekte at mange har funnet Jesus, fordi det nå er lett å se ham i hans ord – gir livet vårt ansvarets alvor. For hvis Jesus fortsatt er en fremmed for deg, og du ikke kjenner velsignelsen ved fellesskapet med ham, samtidig som din ektefelle eller dine foreldre eller ditt barn eller din bror eller din venn kjenner ham og har sitt liv i ham, da blir jo disse dine kjære ufrivillig vitner mot deg om at du kunne ha fått frelse, men ikke ville.

Du lever jo under nøyaktig de samme vilkårene som de. Er frelsens vei klar for dem, måtte den vel også kunne bli det for deg. Dere har jo nøyaktig det samme ordet til å opplyse dere. Dere hører begge Jesus tale og ser ham handle og lide, som om han hadde levd blant oss.

Herren måtte uttale den tunge dommen over sin samtid nettopp fordi den forkastet ham, enda flokken av hans disipler viste at han hadde åpenbart seg slik at det var mulig for syndere å tro på ham og bli frelst. Slik vil også vi bli rammet av den samme dommen hvis vi forkaster ham, han som i våre dager har åpenbart seg slik at det er kjent at mange blant oss er blitt frelst ved troen på ham.

Du husker hvordan det var i hans kjøds dager. «Alle … syndere holdt seg nær til ham for å høre ham» (Luk 15,1). De som «ventet på Israels trøst», tok imot ham med glede. De elendige kom til ham for å få hjelp, og til og med en og annen fariseer oppsøkte ham «om natten» (Joh 3,2). Men hans samtid som helhet vendte seg fra ham i likegyldighet, vantro og hat. «Lyset skinner i mørket, og mørket tok ikke imot det» (Joh 1,5).

Han stod midt blant folket og talte som intet menneske hadde talt, og handlet som intet menneske makter. Han forkynte frelsens evangelium for de fattige, drev ut djevler, helbredet syke og vakte opp døde. Og den store mengden undret seg over hans makt, spredte ryktet om ham og stimlet nysgjerrig sammen om ham. De var villige til å ta imot all hans timelige hjelp, men helt uvillige til å tro på ham og gi seg hen til ham, så han kunne bli en frelser for dem.

Og han gikk inn i husene til fariseerne og rådsherrene og satt til bords med dem. De hørte ham tale, så de ikke kunne svare ham et ord. De så ham midt

iblant seg fullbyrde frelsens gjerning på elendige syndere som sank ned for hans føtter.

Men ingen glad hyllest som Natanaels, ingen inderlig bekjennelse som Peters, intet rop om miskunn fra engstelige synderes lepper møtte ham i deres krets. Tause satt de der med innbitt forbitrelse og følte seg overvunnet av ham. Åpenbaringen av hans frelsernåde smeltet ikke hjertene deres, men forherdet dem. De hørte, og likevel hørte de ikke; de så, og likevel så de ikke – fordi de ikke ville.

Slik ble det til dom for den slekten at den levde samtidig med ham og hørte og så det som så mange profeter og mange fromme forgjeves hadde lengtet etter å oppleve. Den slekten som var velsignet framfor alle slekter, ble rammet av den tyngste dommen. For den hadde Guds allmektige frelserkjærlighet åpenbart iblant seg, og likevel maktet slekten med sin trassige vilje å gjøre denne kjærligheten maktesløs til å frelse den.

Men vi gjør vel rett i å ta Herrens dom over hans samtid til hjertet. For hvem kan nekte for at Herren i våre dager har rett til å si også til vårt folk: «Hvor ofte jeg ville samle dine barn, som en høne samler kyllingene sine under vingene» (Matt 23,37)? Er det noen her som kan si at han aldri har hørt hvordan en synder får del i Kristi frelse? Noen som ikke kan huske at det er blitt lagt ham på hjertet å bruke nådens tid?

Jeg tror frelsens vei og frelsesordenen er så kjent for oss at mang en synes det er svært kjedelig å høre mer om det: talen om det sønderknuste hjertets frykt og sorg over synden, om troens lengsel etter nåde og om hvordan den tillitsfullt griper frelsen som blir rakt fram i evangeliet, om rettferdiggjørelse og syndenes forlatelse ved troen på Kristus, om hjertets gjenfødelse ved Guds Ånd og innlemmelsen i hans kjærlighets fellesskap, om troslivets utvikling under helliggjørelsens strid og om hvordan det ender i saligheten, der troen går over til å skue. Så ofte har han hørt hva han bør gjøre for å bli frelst.

Men hver gang ordet om omvendelse fra synd og fra døde gjerninger og om levende tro på Herren Kristus lød til oss med klarhet, kraft og inderlighet, ville Herren samle oss under sin frelses vinger. Har vi likevel ennå ikke erfart Jesu frelse i troen, kan grunnen bare være at vi ikke har villet erfare den.

Evangeliets ord er klart. Vi kjenner innholdet så godt at vi gjerne kunne forklare det for den som ikke kjente det. Mange av våre samtidige, som lever under nøyaktig de samme åndelige kår som vi, er blitt troende ved kraften i det ordet som vi kjenner like godt som de. Hvorfor skulle da ikke vi like godt som de kunne komme til en levende tro, hvis vi bare ville?

Eller kan du slå deg til ro med å velte skylden for din vantro over på ordet selv, som om innholdet var så urimelig at det gjorde det umulig for deg å tro? Nå, det ordet som du først skal høre og først skal lære å tro – det ordet som vil føre deg inn i botens smerte og ydmykelse – er i hvert fall et svært rimelig ord.

Er det ikke rimelig at den Gud som er kjærlighet, krever kjærlighet av deg? Er det ikke helt forståelig at den Gud som elsker deg og har skapt deg til fellesskap med seg, må ville at du skal elske ham av hele ditt hjerte? Kan du tenke deg at

den levende Gud skulle kreve en hjerteløs trelletjeneste av oss og ikke hjertenes frie hengivelse i fullkommen kjærlighet?

Skulle Gud på sin trone i himmelen være som en høker i den skitne bua si, så han ikke krevde at hjertet ditt skulle gi seg hen i alt du gjør, men nøyde seg med å prute til seg så mange utvortes gjerninger og tomme seremonier som han klarte å presse ut av deg?

Hva kan du så innvende mot det store budet i loven, budet om å elske Gud av hele ditt hjerte? Sier du at du ikke kan oppfylle budet, er det helt sant. Men da bekjenner du jo samtidig hvor rimelig det er at du trenger en frelser. Eller er det urimelig at du ikke kan bli salig når du har et egenkjærlig hjerte, fortapt i alle slags lyster og begjær, som slett ikke har lyst til den levende Gud? Eller skulle det være rimelig at du fikk et nytt hjerte med det samme du døde?

Kanskje innrømmer du at du i dag passer mye bedre i et vilt og støyende selskap enn ved bordet i Guds rike sammen med Abraham, Isak og Jakob. Hvordan skulle du da, om du døde i natt, i morgen være skikket til å komme inn i Guds himmel? Er det urimelig at Guds ord sier: «Det et menneske sår, det skal han også høste» (Gal 6,7)?

Alle disse tingene er jo forståelige nok, og det er dem du først skal la gå deg til hjertet. Slik det Johannes døperen sa til folket, var lett nok å forstå, slik er også det Guds lov sier til hver den som trenger omvendelse, lett nok å forstå.

Hvis du nå bare ville ta dette høyst rimelige på alvor – det krever slett ikke annet av deg enn det både forstanden og samvittigheten sier deg at du er pliktig å erkjenne – da kunne du gjerne inntil videre la være å tenke på Jesus og hans frelse. Lot du da virkelig Guds lov få makt til å knuse lettsindigheten og egenkjærligheten i hjertet ditt, ville den tiden nok komme da du lengtet etter Guds evangelium og fikk kjenne at det passer for sjelen din slik salven passer for såret.

Da ville du ikke lenger i hovmod finne det urimelig av Gud at han krever at du skal tro at han har et større hjerte enn du, et frelsesråd med en kjærlighet som overgår all din tanke. Men fordi du trengte å tro, ville du ydmykt be om å få troen. Og da ville den bli gitt deg, slik den ble gitt alle dem som levde sammen med Kristus, så snart de søkte ham for å gi seg hen til ham.

Kanskje måtte du likevel gå gjennom sjelekamper som Tomas; men til troen ville du komme. For «den som ber, han får» (Luk 11,10). Den som er oppriktig botferdig, lar Gud lykkes med å finne troens trøst.

Men hvis vi bekjenner at vi vil tro på Jesus og eie hans frelse, så la oss se til at vi taler sant og ikke bedrar oss selv. Det er så lett å lage seg en frelser av sitt eget hjernespinn, etter sitt eget hjertes begjær, og så smykke denne innbilte frelseren med Jesu navn. Jesu samtidige ville ikke hatt noe imot å eie en frelser etter sitt eget hjerte. Bare en frelser som Jesus ville de ikke gi seg hen til, fordi det han kalte frelse, var det stikk motsatte av det som syntes dem å være frelse.

Hadde det stått fram en som kunne fri folket fra romerveldets tunge åk og få Israel til å seire over alle hedninger, da ville de alle ha tatt imot ham med glede. Det samme hvis fariseerne hadde funnet en lovlærer som var mer spissfindig og egenrettferdig enn noen av dem, eller saddukeerne en verdensmann som kunne lære dem en rikere og mer forfinet livsnytelse enn de hittil hadde kjent.

Men Jesu rike var ikke av denne verden. Hans utleggelse av loven økte ikke egenrettferdighetens stolthet, men knuste den. Han fordømte dem som hadde som hele sitt livsmål å «leve hver dag i herlighet og glede» (Luk 16,19). Hans frelse var av innvortes, evig art, men de ville ha en utvortes, verdslig frelse. Derfor kunne de ikke bruke ham som sin frelser.

Når du nå sier at du vil ha Jesus som din frelser, er du da sikker på at det du egentlig mener, ikke er at du nok vil ha det som du selv kaller frelse, men ikke det som Jesus kaller frelse? Med andre ord: Er du sikker på at det du begjærer, er å få liv i Gud ved troen på hans nåde, som er åpenbart i Jesus – og ikke snarere dette: å få straffen for din gudløshet tatt bort, så du kan leve riktig trygt uten Gud i verden?

Husk det vel: Å være frelst er å være gjenfødt til liv i Gud. Derfor er det så stor glede å eie Jesus, fordi den som eier ham, kommer til å leve i fellesskap med ham. Derfor er hans troende så visse på at de eier ham, fordi de erfarer at han har fått makt i hjertene deres. Men derfor må også du, når du vil bli frelst av ham, ville nettopp dette: at han skal få makt over hjertet ditt og fornye det fra grunnen av.

Dette var det hans samtidige ikke ville. Riktignok ville også de på sin måte gjøre seg nytte av ham, enda han ikke var den frelseren de kunne bruke. De førte jo de syke sine til ham så han skulle helbrede dem. Men ham selv begjærte de ikke; «å smake hans søte forening» bød dem imot av innerste sjel.

Hans gjerninger tenkte de å gjøre seg nytte av, men de ville ikke se at alle hans gjerninger tok sikte på å frambringe den ene store frelsens gjerning: forsoningen med Gud og hjertenes gjenfødelse til liv i fellesskap med ham. Derfor tvang samtiden Frelseren til å skilles fra den med dommens tunge ord.

La oss da, som på så mange måter står likt med hans samtidige, vokte oss så vi ikke bare ser ut til å ville ha ham som vår frelser, mens vi i virkeligheten bare vil bruke hans blod som sovemiddel for samvittigheten når den holder på å våkne og lar oss føle faren i vårt gudløse liv.

Nå er tiden da vi kan finne Frelseren, hvis vi bare vil. Men evangeliet vårt minner oss om at besøkelsens tid i et folk ikke varer evig. Det var mot slutten av sitt liv Herren uttalte dommen over det forblindede folket. Han hadde brukt opp sin kraft på å frelse slekten. I en menneskealder hadde han levd blant Israels folk; nå var den timen nær da slekten skulle korsfeste ham. Slekten tvang ham til å tale dommens ord som det siste; så skulle han tas bort fra den.

Venner! I mer enn en menneskealder har Herren nå besøkt vårt folk. År for år gjennom de siste slektsleddene har hans evangelium lydt stadig klarere og sterkere. Helt slik han i sine kjøds dager mer og mer åpenbarte sin herlighet, har han også i vår tid åpenbart seg stadig klarere i vår menighet, helt fra de dagene ved begynnelsen av 1800-tallet da menneskepåfunnene lå som en tykk tåke over Guds ord.

I vår tid har vårt folk hatt midt iblant seg en rekke trofaste, åndsutrustede vitner, lærde og lekfolk, som etter forskjellen i nådegavene, men i én Ånd, har lagt fram Guds mangfoldige nåde. Mektige vinder fra Ånden har gått over

byer og bygder og vekket sjelene av likegyldighetens og syndens søvn. I enkelte øyeblikk har det sett ut som om hele folket ble revet med av bevegelsen.

Vi minnes tider da hosiannaropene lød høyt over landet som i Jerusalem palmesøndag, mens fiendene knurrende gjemte seg i krokene og knapt våget å gi luft for harmen sin i spaltene i et skittent dagblad. Et stort folk har Herren samlet seg blant oss, og mange er gått inn til det evige liv med troens frimodighet og bekjennelsens glede.

Men hvem som kjenner forholdene blant oss, kan nekte for at det ser ut som om vårt folks besøkelsestid nærmer seg slutten? Begynner ikke korsfestelsesropene nå å blande seg med menighetens hosianna, ja, stundom å overdøve det? Rører ikke frafallets og fornektelsens ånd seg allerede så mektig blant oss at Kristi menighet må forberede seg på heller å komme til å dele disiplenes smerte langfredag enn deres jubel palmesøndag?

I sannhet er tiden nå slik at det gang på gang er som om vi hørte Herren si til vårt folk: «Hvor ofte jeg ville samle dine barn, som en høne samler kyllingene sine under vingene. Men dere ville ikke.»

Men er dette kjennetegnet på disse dagene, da gjelder det med dobbelt vekt for hver den som vil bli frelst, å «søke Herren mens han er å finne, kalle på ham den stund han er nær» (Jes 55,6). Når slekten reiser seg i bevisst fiendskap mot Kristus – når vi i stedet for 1700-tallets ukjennskap til Kristus og misforståelse av hans gjerning får kristushatets kamp for å utrydde ham og hans gjerning av folkets liv og sette nåtidens hedenskap i stedet – da vil det bli langt vanskeligere å bli frelst.

Ennå er det overflod av Guds ord i landet; da kan det bli fattigdom nok. Ennå kan du blant høye og lave, lærde og lekfolk finne mange som både vil og kan si deg veien til Kristus, fordi de selv har gått den; da kan det bli vanskelig nok å få vite veien.

Ennå koster det svært lite å være en kristen, når det gjelder det ytre livet; da kan det komme til å koste – det er ikke jeg, men Guds ord som sier det – forfølgelse og hat, ja, selve livet. Vil du ikke omvende deg nå og i troen favne din frelser nå, mens han ennå står midt iblant oss, vil det sannelig bli langt vanskeligere for deg siden å bli frelst.

Å, så la oss bruke besøkelsens tid mens den ennå er vår! På dommens dag vil det mest forferdelige av alle ord være det som blir uttalt over de slektene som Herren klart har vært åpenbart for: «Hvor ofte ville jeg ikke samle dere under mine vinger; men dere ville ikke.»

Herren hjelpe oss så ingen av oss blir rammet av dette ordet på den dagen! Amen i Jesu navn.

Søndag etter jul: Kristus må bli oss enten til fall eller til oppreisning

Bønn. Herre Jesus, du som vet hva hver av oss i dag tenker om deg i sitt hjerte, hjelp oss så våre hjerters tanker blir åpenbare også for oss selv. Hjelp oss å se om det er blitt vårt livs tanke, vårt innerste begjær, å få deg og all din frelses nåde inn i hjertene våre, eller om vi tenker at vi svært godt kan unnvære fellesskapet med deg og nøye oss med ingen tro eller med en innbilt tro.

Ram oss i samvittigheten og la oss få kjenne at vi selv fordømmer oss hvis vi regner din frelse for overflødig. Men gi oss dine troendes frimodige tillit hvis vi vet med deg at vårt liv har sine røtter i deg, vår frelses klippe. Herre, la tanken på at du blir de gjenstridige til fall vekke trangen til din frelse, så vi kan erfare hvordan du blir til oppreisning for alle syndere som søker frelse. Amen i ditt navn.

Luk 2,33–40

«Gud sendte ikke sin Sønn til verden for å dømme verden, men for at verden skulle bli frelst ved ham» (Joh 3,17). Så sant vi alle hører til den verden Gud har skapt, kan vi altså alle være visse på at vi er blant dem som Gud unner å få del i sin Sønns frelse.

Og likevel heter det om Herren Kristus, som er gitt oss alle til frelse, at han blir mange til fall, ja, at han «er satt til fall … for mange» (Luk 2,34). Riktignok ikke *for at* de skal støte an, men likevel slik at de støter an mot ham som mot en stein som er lagt i veien deres, og snubler og faller og blir knust for evig.

Hvordan er dette mulig? Hvordan kan nettopp den frelseren som er gitt oss alle til oppreisning fra vårt fall, bli årsak til at noen faller slik at enhver oppreisning blir umulig? Fordi den som kan bli frelst, men nekter å la seg frelse, fordobler sin opprinnelige synd.

Det er synden vår som gjør at vi trengte Guds Sønns offer i liv og død for å bli frelst. Men nettopp derfor er det å forakte denne frelseren den dobbelte synden, synden i annen grad. Hans liv og død gjør det åpenbart for oss både at vi kan bli frelst, og hvor farlig synden vår og hvor tung skylden vår må være etter Guds dom, siden han ikke visste om noe annet middel til å frelse oss enn å gi sin Sønn.

Så langt Kristi evangelium har lydt, er det mulig for syndere å bli reist opp fra Adams fall til evig frelse. Men nettopp derfor gjelder det også at så langt Kristi

evangelium har lydt, er det mulig for syndere å føre evig fortapelse over seg ved å nekte å la Kristus bli deres oppreisning fra fallet.

For den som ikke vil la Kristus bli sin frelser, blir ikke lovens, men evangeliets ord det tyngste på dommens dag. For selv om du måtte stå skjelvende og stum overfor alle lovens anklager, kunne du likevel svare én ting: «Mitt hjerte var fordervet fra fødselen av; jeg kunne ikke hindre at den onde roten i det bar syndens giftige frukt.»

Men da vil evangeliet vitne mot deg: Du visste svært godt at all den nåde og frelse du trengte for å bli fri fra din medfødte fordervelse, var vunnet og stod åpen for deg, så sant du i troen ville gi deg hen til Kristus som din frelser.

Kristus kan ikke annet enn ta fra deg enhver unnskyldning hvis du nekter å la deg frelse av ham. Han vet jo med guddommelig visshet at han har gjort nok til din frelse og kunne ha frelst deg tross all din synd – hvis bare ikke du selv hadde nektet ham å utføre sin frelsergjerning i deg.

Derfor er Kristus lagt i vår livsvei som en klippe vi verken kan unngå eller gå utenom. Enten får vi i troen fotfeste på denne klippen, og da står vi fast, selv når dødens og dommens bølger vil skylle over oss. Eller også tar vi anstøt av ham, og da støter vi an og faller og reiser oss aldri i evighet.

Til oppreisning eller til fall, frelsens klippe eller anstøtsstein – det må Kristus bli for oss alle. Om han skal bli det ene eller det andre for oss, beror på oss; for han har åpenbart seg for oss i sitt ord og med det gjort det mulig for oss å tro på ham.

Men at han skulle bli verken det ene eller det andre for oss – at vi skulle kunne leve innenfor hans menighets grenser uten å bli tvunget til enten å ta imot hans frelse med troens villighet eller forkaste den med vantroens uvilje – det er umulig. Vi kan ikke snike oss forbi Kristus. Til det har han møtt oss for ofte og for inntrengende på vår livsvei.

Men det finnes riktignok en stor mengde mennesker som har nettopp den ulykken at de mener de liksom kan snike seg forbi Jesus uten at han ser dem. De vet nok at han aldri er blitt dem til noen særlig oppreisning. De har ingen tydelig forestilling om at de har hatt noen egentlig glede eller nytte av hans frelse. Det kan nok hende at de av og til, når samvittigheten har engstet dem litt, har funnet en viss ro i tanken på hans blod og død. Men ellers vet de nok at han og hans ord til daglig bruk er temmelig likegyldige for dem.

På den annen side er de seg heller ikke bevisst at de noen gang har foraktet og fornektet ham. Tvert imot har de en god del frykt for ham og liker seg slett ikke når de hører spottere snakke. Så mener de kanskje at de har sluppet å velge. Å kalle seg Guds barn, troende eller hellige ville de føle som løgn; men å kalle seg fornektere, vantro eller frafalne synes dem like usant. Hvis de kunne sette ord på det de mener, ville de si at Kristus verken var blitt dem til fall eller til oppreisning, men at spørsmålet om deres forhold til ham ennå stod helt uavgjort.

Men der tar de svært feil. Det er sant at så lenge nådetiden varer, kan Kristus ennå bli oss til oppreisning, selv om han allerede er blitt oss til fall. Men like sikkert som at vi lever i dette øyeblikket, vet han i dette øyeblikket om hver enkelt av oss om han er til fall eller til oppreisning for ham.

Når Kristus i evangeliet står foran et menneskehjerte, gjør han hjertets innerste tanker åpenbare. Slik metall ikke kan gnis mot prøvesteinen uten å vise om det er ekte eller uekte, slik kan ikke noe hjerte komme nær evangeliets ord uten å røpe hva det rommer – uten å legge for dagen om det vil gjøre alvor av å la seg frelse eller ikke.

Selv om hjertet mener at det tier, svarer det likevel ja eller nei, like tydelig som om det avla den klareste bekjennelse. Det kan være mange som ikke vet at de har svart, men det er ingen som ikke har svart, og ingen som ikke kunne vite hva han har svart.

At det er slik, ser vi lett når vi holder hjertene opp mot evangeliets lys.

Tenk på dem som nå har holdt jul på den verste måten – for dem har frelsens fest vært nettopp den rette tiden for bråk, fyll og all slags utukt. I sin rå drukkenskap har de knapt merket at det finnes noen annen juleglede enn den å gi kjødets lyst fritt løp.

De vet ikke av at de har forkastet Kristus og hans frelse. De har slett ikke tenkt på ham og ville bli svært forbauset om noen sa til dem at de hele julen ikke hadde gjort annet enn å håne Frelseren. Og likevel er det jo slik. De skulle hatt sin store glede i den Frelseren hvis fødsel ble forkynt for hele folket, men de har hatt all sin glede i mat og drikke og kjødets lyst.

Kirkeklokkene ringte og innbød dem til å samles i Guds hus for å ta del i menighetens takk og glede. Men ingen klokkeklang nådde ørene deres der de lå i tung søvn etter gårsdagens bråk. De stengte seg selv ute fra Herrens menighet.

Mens menigheten sang sitt «Ære være Gud i det høyeste», var den drukne mannens snorking den lovsangen disse brakte Herren. Guds menighet har skyndt seg til krybben i Betlehem – disse til steder der de riktig kunne glemme både Betlehem og Golgata. Guds menighet har møtt evangeliet om Frelserens fødsel med bønn og salmer – disse med lettferdig snakk og narraktig skjemt. Har så ikke nettopp julens store evangelium gjort deres tanker åpenbare – gjort det klart, som om de hadde ropt det ut på torget, at de ringeaktet Gud og hans frelsende nåde?

Men hvorfor sløse ord på å vise det knapt noen i denne forsamlingen vil nekte: at den som feirer frelsens fest som syndens fest, med det åpenbarer at han forakter Frelseren? Fordi de samme tankene i hjertet kommer like sant fram – om enn langt mer tilslørt – i julegleden til mang en skikkelig mann og mangt et elskverdig hjem. I fyllebrorens juleglede viser de seg bare med en så skrikende tydelighet at kanskje han selv er den eneste som er for sløv til å merke det.

Vi skal ikke dvele ved dem som på en eller annen måte holder Gud utenfor julegleden sin. Enten de nå gleder seg over å ha gjort gode forretninger, over samværet med venner eller over julegaver og fornøyelser, blir det i hvert fall åpenbart at de har like lite bruk for Guds frelse som fyllebroren, siden de har glede nok til å klare seg uten den store julegleden i Guds menighet.

Heller ikke skal vi oppholde oss ved dem som i julen, som ellers, lar denne verdens kummer og ulykke kvele all glede i hjertet. For dem er julen bare årets tyngste tid. Den vekker fortidens glade minner til live og gjør slik savnet i dag

dobbelt sårt for den som ensom og lidende ser på andres glede med bitterhet i sjelen.

Selv om tilstanden deres er altfor lett å forstå og unnskylde, må det likevel være klart: Den som hele livet igjennem er så nedsenket i timelige sorger at budskapet om hans evige frelse ikke gir ham noen glede, og som Frelserens fødselsfest bare gir mer smerte og dobbel bitterhet, han viser like tydelig som fyllebroren at Jesu fødsel er mindre enn ingenting for ham. Den makter jo ikke engang å stemme ham til glede i julens korte timer.

Nei, vi skal ikke dvele ved noen av dem som enten i gleden eller i sorgen åpent viser hva de innerst tenker: at Kristus ikke er noe verd for dem – ikke så mye som en gave til noen kroners verdi eller en times lettelse i deres kummer.

Men la oss gå inn i huset til en mann der det holdes en riktig vakker og glad julefest, og se om ikke den samme tanken i hjertet kan bli tvunget fram også her – under all skjønnheten og hjertegleden, ja, under takken til Gud. Det er den tanken som trer så tydelig og stygt fram i fyllebrorens juleglede.

La oss da tenke oss en lykkelig, velstående familie, hederlig og bra på alle måter. De voksne barna er ellers borte fra foreldrehjemmet; nå i julen er de etter mange år igjen samlet hos de gamle. Her er stor glede og takk til Gud, som nådig har bevart dem alle og samlet dem igjen i fred og kjærlighet under det gamle hjemmets tak.

Som da barna var små, har far og mor igjen tent lysene på juletreet og hengt gaver i greinene. Med barndommens minner kommer også minnene om julesalmene de lærte og sang julaften den gangen. De tar dem igjen på leppene og synger dem nå, kanskje mer beveget og grepet enn i barndomsårene.

Det er ikke én i hele familien som vil være borte fra kirken. Alle lengter de etter det kjente Guds hus. Alle kjenner de seg stemt til å tenke på Gud, som har gjort alt så godt for dem. Ingen mislyd, ikke ett vondt ord, ingen ond glede forstyrrer samværet noen gang. Denne familien synes jo å ha hatt en riktig vakker og velsignet jul.

Hvordan skulle det være noen likhet mellom denne hederlige familiens fest i fred og kjærlighet – med takk til Gud og salmer i hjemmet og gudstjeneste i kirken – og fyllebrorens motbydelige vanhelligelse av juledagene? Og likevel: Hvis denne familiens fest ikke har rommet en større og bedre glede og takk enn gleden over å være sammen igjen og takken for Guds miskunn i det timelige, åpenbarer da ikke julefesten deres like godt som fyllebrorens at Jesu frelse ikke er noe verd for dem?

De synger hellige salmer med bevegelse, han synger ville gateviser; men det som beveger dem og helliger stunden, er barndommens minner. Guds kjærlighet i Kristus, som salmenes ord priser, beveger dem så lite at de knapt merker mer enn i øyeblikket hva de synger. De sitter andektige i kirken mens fyllebroren snorker på leiet sitt.

Men når ordet lyder: «Se, jeg forkynner dere en stor glede … I dag er det født dere en frelser» (Luk 2,10–11), blir de ikke mer grepet av det enn han som ikke hører evangeliet. Ikke julebudskapet, men følelsen av å være hjemme blant sine igjen er det som gir andakten deres vinger og stemmer hjertene til takk.

Den som forakter å møte Jesus i hans evangelium, og den som møter ham uten å ha sin glede i ham, åpenbarer begge at Jesus og hans frelse innerst i hjertet er uten verdi for dem. La en slik familie innbille seg aldri så lenge at den holder jul i ånd og sannhet – det trengs likevel bare at en ulykke inntreffer, så blir det åpenbart at evangeliet ikke er noen trøst for dem.

Blir for eksempel faren rammet av slag mens de sitter glade ved middagsbordet, og noen i den bitre sorgen vil trøste dem med at ingen død kan ta Frelseren fra dem, vil det klinge for dem som det tommeste snakk. Overalt i livet der det skal prøves om Jesus er hjertets glede, blir det åpenbart hva hjertet virkelig tenker når det må fram. Hos disse hederlige folkene, som hos syndens trell, viser det seg at Jesus og hans evangelium blir fornektet og foraktet som helt ute av stand til å styrke, glede og trøste hjertene i livets nød.

Men kanskje er det noen som vil si med et overlegent smil: «For min del trenger du sannelig ikke å gjøre deg umak for å vise meg at jeg i hjertet åpent ringeakter evangeliet og dets såkalte frelse. Det vet jeg svært godt selv og skammer meg ikke over det. For en mann i vår tid kan trygt være bekjent av at han ikke er svaksinnet nok til å tro Bibelens gamle historier.»

Men den som så klart ser og så åpent vedgår at Jesu evangelium avslører vantroen i hjertet hans – må ikke han også finne seg i at Jesus åpenbarer andre tanker der, som han ikke er så villig til å erkjenne?

Hvis den vantro tross all sin dannelse ikke er en rå og lettsindig narr som feirer julen som fyllebroren, men en alvorlig mann – tror du da han har kunnet unngå smerten over at det ikke finnes noen jul for ham? Tenk deg ham i et lykkelig hjem i barnas krets, der han for alvor prøver å vise at det godt går an å ha juleglede uten Jesusglede.

Når så barna jubler rundt juletreet og synger alle slags sanger, men ingen salmer – skulle han da ikke føle en tomhet i sjelen, en slags bitter misunnelse mot dem som kan glede seg over Frelserens fødsel? Skulle han ikke føle det som et stikk i hjertet om en av de små spurte ham hvorfor ikke de fikk synge som kameratene: «Her kommer dine arme små, o Jesu, i din stall å gå»? Er det så urimelig om en forferdelig anelse farer gjennom sjelen hans: at han kanskje tok fra barna sine den beste gaven, enda han ga dem så mange andre?

Eller tenk deg den vantro alene på kammerset sitt. Når han så hører klokkene ringe julen inn og vet at tusener løfter hjertene sine til Gud med takk for frelsesbudskapets glede – hvor må han da ikke føle seg forlatt og elendig i all sin overlegne selvbevissthet! Da kan det nok hende at han er svak nok, som han selv vil kalle det, til å ønske at han et øyeblikk – ja, om så bare et øyeblikk – kunne tro og ha nok i ordet om at også for ham er det født en frelser, som er Messias, Herren – i Davids by.

Ja, det er forståelig nok at de vantro arbeider for å få Kristi menighets festdager innskrenket og avskaffet. For det er noe grufullt i selv å være en synder og se andre syndere glede seg av hjertet over sin frelse, og så alltid stenge seg selv ute fra å få del i deres glede.

Mot sin vilje blir den vantro i festdagene tvunget til å minnes Jesus og hans frelse. Og når Jesus kommer hjertet hans nær, unngår han ikke at det blir

åpenbart at også han er skapt slik at han trenger Jesu frelse og må fortvile i sin vantros fornektelse. Trassig som alltid og vant til å bruke sine kløktige tanker kan han nok i neste øyeblikk presse fortvilelsen tilbake ned i sjelens dyp.

Men han har likevel følt det som sitt *hjertes* tanke at han trengte Frelseren. Han har fått en anelse og forsmak av at Jesus må bli ham til fall, siden han ikke vil la Jesus bli ham til oppreisning.

La oss til motsetning se hva evangeliet åpenbarer om tankene i hjertene til dem som tror på Jesus. Det kan være nok av dem som ikke har hatt noen riktig juleglede, enten de i det ytre har hatt det godt eller vondt. For de har ikke av hele hjertet våget å trøste seg med at julebudskapet gjaldt dem, slik deres åndelige tilstand nå er.

Det er jo så mange sjeler som begjærer frelse, men som gjør ørene døve for evangeliets ord og svekker synet for herligheten i Jesu nåde. Det gjør de ved å høre mer på sin egen samvittighets dom enn på Guds nådes ord, og ved å se mer på sin egen fattigdom enn på Jesu rikdom. De tør ikke tro at de virkelig eier Jesus med all hans nåde og gave, fordi de ikke har angret nok eller kjent synden nok eller bedt inderlig nok, eller hva det nå måtte være de vil ha nok av før de vil våge å ta imot nåden «ufortjent».

Nå er det jo sikkert at før de kan få troens tillit, må de oppgi enhver tanke om noen gang å få «nok» av noe som helst som kan gjøre det rimelig at Gud gir dem nåde. Ellers hadde de jo en eller annen slags rikdom å bringe Gud, og nåden var ikke lenger bare nåde.

Men hvis Jesus i julens evangelium er kommet en slik sørgende sjel riktig nær – hvis den har maktet å høre engelens budskap slik at den har glemt alt annet og bare holdt fast ved dette: at Frelserens fødsel er den store gleden for hele folket, og derfor også for den mest uverdige synder – da er det også blitt åpenbart at dette hjertet innerst tenkte at gleden i Jesus var mer verd enn himmel og jord.

Om en slik sjel har hatt all grunn til glede, vil den likevel synes at den først kjente hva glede er, i den stunden den nådde fram til å se barnet i krybben som sin frelser. Eller la en slik sjel bli rammet av den bitreste sorg på juledagen – i all sin smerte vil den likevel kjenne at den har fått en glede som ingen kan ta fra den.

Og de som har kjent Jesus som sin frelser i mange år, vil vitne det samme. De kan gå bøyd og bedrøvet under kors og kummer og syndesorg. Men holder de hjertet sitt mot evangeliets lys, blir det alltid åpenbart at deres hjerters innerste tanke er frelsen i Jesu nåde. I den har de sitt liv; den er det uunnværlige for dem, det ene nødvendige. Slik evangeliet gjør det åpenbart at Jesu frelse er en tom lyd for alle andre, slik åpenbarer det at Jesus er mer enn livet for dem som tror på ham.

Er ikke Jesus blitt dette for deg, da er han ingenting for deg. Men at en frelser er født for deg, og du likevel lar det være som om det ikke fantes noen frelser – det er det samme som at du lar ham bli deg til fall. Evangeliet har lydt for deg. Du kan ikke unngå å gi et svar. Om du motsier i vantro eller forakter i syndens tjeneste, om du lyver i hykleri eller tier i sløvhet – det kommer ut på ett. I alle

tilfeller gjør evangeliet det åpenbart at ditt hjertes tanke er at Kristus og hans frelse ikke har noen verdi for deg.

Det er bare ett svar å gi når Gud forkynner deg den store gleden at det er født deg en frelser. Det er å la motsigelsen tie og syndens tjeneste opphøre, å la hykleriet vike for ærlig selverkjennelse og den sløve likegyldigheten vike for lengselen etter frelse hos den som trenger nåde. Så lærer du å svare: «Herre min Gud! Jeg forstår ikke at du vil være meg synder nådig. Men jeg tror min frelse på ditt ord, jeg kan ikke annet; din kjærlighet tvinger meg. La meg få eie min Jesus med all hans nåde og gave, så har jeg nok i evighet.»

Er dette de tankene som blir åpenbare når evangeliet lyser inn i hjertet ditt, da er Kristus visselig blitt deg til oppreisning. Da skal du hele livet igjennem erfare at han fullfører sin frelsergjerning i deg og ikke slipper deg før du er trygt bevart i den himmelen han forlot for å kunne føre syndere med seg hjem, så de får del i hans salighet.

La oss derfor stadig prøve oss selv om Kristus er blitt oss til fall eller til oppreisning, ettersom han må bli oss det ene eller det andre. La oss oppgi enhver tanke om å unngå ham eller gå utenom ham. Men du, Herre, hjelp oss så Jesus blir for oss alle den frelsens klippe som vi, grunnfestet i troen, kan stå trygt på uten å frykte død eller dom. Amen i hans navn.

Nyttårsdag: Jesus-navnets innskrift over våre år

Bønn. Herre Jesus, vår Frelser, vi takker deg for at ditt navn lyser over alle våre år og gjør dem alle til nådens og frelsens år! Vi lever våre år til ende som en tanke; vi er som gresset, som blomstrer om morgenen og blir slått om kvelden. Men ved din frelse, Herre, kan jo støvets og forgjengelighetens barn bli arvinger til evig liv og uforgjengelig salighet.

Å, lær oss da å gripe den frelsen ditt navn åpenbarer! Lær oss hva det er å leve i ditt navn, så vi kan erfare at det er salig å dø i ditt navn. Ja, velsign det året du i dag lar oss begynne, så vi – enten vi skal leve det til ende eller dø før – lever eller dør i ditt navn. Amen i ditt navn.

Luk 2,21

I våre dager føler selv tidsåndens spedeste røster seg så ofte kalt til å lære oss prester hvordan vi bør preke. Da bebreider de oss ofte – snart med overlegen viktighet, snart i hissig iver – at vi vil skremme menneskene inn i Guds rike med sterke og voldsomme skildringer av helvete og dets pine, av Guds dom og den evige straffen. Vi burde i stedet prøve å lokke dem til å gå inn ved å forkynne Guds kjærlighet så sterkt og mektig at hjertene ikke kunne stå imot den, men måtte gi seg hen til den Gud som har elsket dem først.

Nå, jeg kunne fristes til å si at det ikke kommer så nøye an på om vi skremmer menneskene inn i Guds rike eller lokker dem dit, bare vi kan få dem inn. For hvis noen er kommet til Gud og har fått liv og salighet i hans rike, vil han neppe ta det ille opp om det så var en unødig skrekk som først drev ham til å søke inn.

Men når jeg hører dette stadige snakket om prester som river i tilhørernes nerver ved å legge an på å gjøre helvete riktig hett for dem, må jeg alltid spørre: Hvor finnes den slags prester? Hvem blant oss er det som taler slik?

For min del vet jeg det sannelig ikke. Jeg kjenner ingen prest som med prekenen sin tar sikte på å skremme sjelene med forferdelige skildringer av ilden som brenner uten å slukne, og av ormen som gnager uten å dø. Og jeg tror det i virkeligheten vil være svært vanskelig å nevne prester som på den måten prøver å gripe menneskenes hjerter.

Og likevel må det være noe i denne bebreidelsen; ellers ville den ikke bli reist så svært ofte. Det blir jo neppe rettet et angrep mot en forkynner av Guds ord uten at det heter: Han er så forferdelig streng og kjærlighetsløs. Han tenker bare

på å vekke redsel og angst. Han tror han kan true menneskene til å omvende seg, og fatter ikke at bare kjærligheten kan smelte de harde hjertene. – Var den helt grepet ut av luften, måtte folk da en gang bli lei av å si slikt.

Men det er den på ingen måte. Det er riktignok løst snakk at en erfaren prest skulle holde helvetesprekener i stedet for himmelprekener; selv der han etter Guds ord må tale om helvete og dets redsler, vil denne talen bare være den mørke bakgrunnen for evangeliets forkynnelse. Men det er likevel helt sant at intet rettskaffent vitne om Kristus vil unngå å vekke angst hos de ubotferdige blant tilhørerne sine. For Guds ord har virkelig den egenskapen at det skremmer den ubotferdige.

La innholdet i ordet være det mildeste evangelium, en tale som stille og sakte drypper inn i de sårede og sønderknuste hjertene som legende balsam – likevel skremmer denne talen de ubotferdige. Ja, jeg vil til og med si at jo mildere, rikere og fyldigere Guds evangelium blir forkynt, desto mer skremmer det alle dem som vil bli i sin ubotferdighet.

Det må evangeliets ord gjøre – ikke på tross av at det er ordet fra Guds evige kjærlighet, men nettopp fordi det er det. For kjærligheten bekymrer seg for den elskedes fare. Derfor nøler den ikke, om det må til, med å skremme ham til å se faren, for at han kan få vilje til å flykte fra den.

Hvis et menneske ligger og sover i et brennende hus, ville det da ikke være kjærlig å vekke ham, selv om skrekken sikkert griper ham når han våkner og ser rommet brenne rundt seg og luene strekke seg mot ham for å omslutte ham? Hvem handler da mest kjærlig mot ham som sover i det brennende huset?

Er det den som står og ser ham sove og sier: «Han slumrer så rolig og fredelig; jeg har ikke hjerte til å vekke ham, han blir så redd når han våkner» – og som derfor lar ham sove til han styrter gjennom gulvet ned i flammene? Eller er det den som sier: «Nettopp fordi jeg elsker ham, må jeg vekke ham. Jeg kan ikke la ham sove i denne faren, enda jeg vet at han blir redd når han våkner og ser luene rundt seg»?

Eller tenk deg at du var lege og hadde en venn som du skjønte led av en farlig sykdom. Men selv skjønte han ikke faren, og derfor søkte han ikke legehjelp. Tror du da at du ville la vennen din gå uten å si ham fra om faren, fordi du visste at det ville gjøre ham engstelig? Ville du ikke heller prøve med all kraft og bestemthet å rive ham ut av den falske forestillingen at sykdommen ikke var farlig?

Det ville du nettopp fordi du som lege skjønte at sykdommen ville drepe ham hvis han ikke skyndte seg å søke hjelp. Var det ikke kjærlighet, ja, rett og slett din plikt, å skremme den syke opp av roen hans?

Slik er det også med Guds ord. Det er ordet fra den Gud som elsker sjelene våre og vil lege dem ved nåden i sitt evangelium – lege dem fra syndens sykdom, som fører til evig død. Nettopp derfor må ordet alltid også være skarpt og skremmende for de ubotferdige, samtidig som det i seg selv er mildt og kjærlig.

For skal du komme dit at du vil åpne hjertet ditt for Guds kjærlighet, må du se at du trenger den. Og for å se at du trenger den, må du se faren din, dommens

fare, som synden din fører over deg. Derfor kan til og med prekenen om det mildeste evangelium få ord på seg for å være en hard tale.

Se nå på Guds evangelium til oss i dag! Hvordan skulle Gud på årets første dag kunne møte oss med et nådigere og saligere ord enn evangeliet om Jesu navn? På tittelbladet i en bok setter en gjerne et kort ord som sammenfatter grunntanken i hele boken. Slik setter Gud Jesus-navnet som innskrift over årene i livet vårt, som tegn på at de alle er nådens, frelsens og saliggjørelsens år, enten dagene bringer glede eller smerte.

Nyttårsmorgen lyder dette til oss som det aller første ordet Gud har å si oss i det nye året: Han fikk navnet Jesus, og han fikk det da han ble omskåret. Han fikk altså navnet Jesus, vår Frelser, i samme stund som han, det nyfødte barnet, ble satt under loven og forpliktet til å oppfylle den alle dager i livet sitt. Det fikk han fordi vi nå kan leve alle våre dager i hans nåde. For han har frelst oss fra lovens forbannelse og dom ved at han oppfylte loven for oss, bar dens dom og ble en forbannelse for vår skyld.

Alle våre år er nådens år, fordi de kan og skal leves i Jesu navn. Å ta til oss all den frelsens nåde som hans navn rommer, skal være livets rette og egentlige gjerning for oss – den vi skal gjøre gjennom hele livet, midt i all annen gjerning.

Men dette at vi skal leve, ikke for å trelle under loven, men for å mettes med all Guds nåde, kan da vel minst av alt være et ord som forferder og skremmer. Om noen sa til et barn: «Det eneste du nå skal gjøre, er å plukke juletreet og samle i fanget ditt alle de gode tingene som henger på det» – ville barnet da bli forferdet over et slikt budskap?

Men når Gud setter Jesus-navnet som innskrift over alle våre år, er det som om han sa til oss: «Jeg gir dere tiden bare for at dere skal bruke årene til å få inn i hjertene all den nåden som Jesu navn står for: all trøsten i syndenes forlatelse, all freden i barnekåret, all Den Hellige Ånds hjelp, all troens visshet, all håpets glede, all kjærlighetens inderlighet. Alt det han vant for dere da han ble deres Jesus, skal dere bare se til å få inn i hjertene hver dag, så dere har livet i Kristi nåde og blir trøstet, styrket og velsignet av den. Det er alt dere skal gjøre. Dere trenger ikke bekymre dere for noe annet enn å leve årene deres i Jesu nåde, i Jesu navn.»

Kan noen si et mildere ord til syndere enn dette: at all nåde er gitt dem, så de skal leve bare for å ta nåden til hjertet?

Og likevel er det noen som i dag burde bli mer forferdet over dette store evangeliet om Jesus-navnets nåde, som gjør alle våre år til frelsens år, enn over lovens strengeste bud. Det er de som skal dø i år, og som ennå ikke har begynt å leve i Jesu navn.

Her satt det sist nyttårsdag mer enn én som nå hviler med legemet i graven, mens sjelen er gått inn for sin dommer. Vi prester, som stadig ferdes ved bårene og på kirkegårdene, får vel lettere enn andre et sterkt inntrykk av at vi, som selv bærer døden med oss i legemet, lever i en verden av døende. Når snøen smelter om våren, ser vi de lange rekkene av nye graver som er kastet opp i løpet av vinteren, og som gresset ennå ikke har rukket å dekke.

Når øyet da glir bortover gravene, og vi minnes de mange vi har kjent som nå er dekket av molden, enda de kanskje for ikke lenge siden var friske og hadde livet like langt foran seg som vi, da kjenner vi at døden er nær. Da føler vi sterkt at

Midt i livet ere vi udi dødsens våde.

Men tanken vår kan ikke stanse ved døden. Vi vet jo at ingen av dem som smuldrer med legemet i graven, har sjelen sin i graven. Vi tenker på dem vi så få trengselen og dødsnøden lettet og forvandlet ved Jesu nåde, og vi sier: «Gud være takk, som ga dem seier ved Jesus Kristus» (jf. 1 Kor 15,57). Men vi kan heller ikke lukke øynene for at ikke alle som døde i løpet av vinteren, levde av Jesu nåde og døde i Jesu navn.

Venner! Jeg tenker ikke på noen bestemt, og dere skal heller ikke dømme noen, ikke engang i deres mest skjulte tanke. Men det vet dere likevel: I året som er gått, har det sikkert vært mennesker som steg ned i graven uten å ha tatt til hjertet Jesu nåde, den nåden Gud sist nyttårsdag ba dem leve og dø i. Jesusnavnets nåde lyste over deres år som over våre. Men de levde og døde ikke i Jesu navn. De levde og døde i et helt annet navn: i Mammons navn, denne verdens guds navn.

La tanken din et øyeblikk følge en slik mann. Han var kanskje her i kirken sist nyttårsdag. Slik vi pleier å avlegge våre overordnede en høflighetsvisitt på årets første dag, er det mange som finner det passende å besøke Gud i hans hus den dagen, selv om de ellers bare sjelden kommer innenfor en kirkes vegger.

Den mannen satt altså i kirken og hørte prekenen om all den nåden Jesu navn rommer, og om å leve og dø i dette navnet. Men prestens ord syntes ham tomme og til dels uforståelige. Det han hørte her, lå så langt borte fra alt det han regnet som det virkelig alvorlige og betydningsfulle i livet.

For ham var livets alvor å slå seg gjennom verden med minst mulig trengsel. Det virkelige, det det gjaldt å få og beholde, var for ham et rikelig utkomme, helse, familiehygge, ære – alt han kunne nyte og ha nytte av i denne verden. Guds nåde derimot, syndenes forlatelse, liv i Gud, Den Hellige Ånds trøst – alt som de ytre sansene ikke kan fange opp – syntes ham uvirkelig og ikke verdt å strebe alvorlig etter. Å komme vel gjennom verden var alt for ham, å komme vel ut av den var ingenting.

Hver dag han fikk, ga Gud ham i Jesu navn, for at han skulle bruke den til å få nåden inn i hjertet. Men han levde hver dag i sitt arbeid og i sin lidelse som om Jesu navn og Jesu nåde var de tommeste ord, og som om de tingene han måtte skilles fra i døden, var det eneste viktige og alvorlige i livet. Slik levde han uten nåde, enda hver dag ble gitt ham for at han skulle få nåde.

Og så kom døden. Kanskje traff den ham mens han gikk på gaten i forretningenes travelhet, og slo ham ned på et øyeblikk. Kanskje traff den ham i feberens villelse hjemme, eller etter lange lidelser som hadde fått utålmodigheten og verdenssorgen hans til å stige til det høyeste, så han kanskje lå og ønsket seg døden bare for å få en ende på lidelsen. I alle fall traff den ham helt fremmed for Guds nåde. Ikke engang de tyngste smertene klarte å tvinge ham til å erkjenne at nåden virkelig kunne frelse.

Nye leger og nye midler mot sykdommen prøvde han sikkert så lenge som mulig. Men å få del i Jesu nåde ville ikke kunne hindre smerten i legemet – det visste han. Derfor var nåden et like tomt ord for ham på dødsleiet som i de friske dagene. Selv da alt håp om helbredelse var ute, ba han ikke om nåde og evig liv, men om bevisstløshet og tilintetgjørelse i døden. Bare legemet hans slapp de ulidelige smertene, så var alt annet ham likegyldig.

Tror du at denne skildringen er overdrevet, at det ikke finnes slike mennesker blant oss? Jeg tror de finnes her i kirken i dag, og særlig blant dem som mener at det ikke er så forferdelig å tenke på at noen i fjor kan ha dødd så helt fremmed for Jesu nåde som jeg har skildret. Men disse vil jeg spørre: Dere som denne nyttårsdagen sitter her og hører om evangeliets nåde med samme likegyldighet som de døde hørte om den i fjor – ville dere bytte med dem i dag og være der de er i dag?

Er det ikke noe forferdelig i å leve og dø uten Jesu nåde, er det bare tom klingklang det vi taler om livet og døden i Jesu navn, og er det helt naturlig og som det må være at et menneske til sin siste stund har sjelen sin i denne verden – da kan det jo heller ikke ligge noen gru for de levende i tanken på å bytte med dem som er døde uten å bry seg om å få Jesu nåde.

Og likevel: Om det ble alvor, og du måtte dø i samme stund som du kom ut av kirken, og du fikk valget mellom å følge dem som foraktet Jesu nåde, eller dem som har hatt som sine dagers gjerning å ta den til hjertet – da ville du ikke nøle med valget. Du merker så inderlig godt at du med uro tenker på dem som lot Jesus-navnets nåde lyse forgjeves over årene sine.

Mens du sitter her trygg, med en følelse av at døden ennå er langt borte fra deg – for øvrig helt på samme måte som de døde satt her i fjor – kan du nok snakke en hel del om at døden blir den samme, enten et menneske dør i Jesu nåde eller ikke.

Men skulle du plutselig bytte de levendes lodd med de dødes, ville du godt vite at det er noe helt annet og langt mer grufullt å være der de er i dag som døde i Mammons navn i fjor, enn der de er som døde med Jesu navn på leppene fordi de hadde hans nåde i hjertet.

La oss da ikke nekte det som er like sikkert som at vi har samvittighet: Nåden må eies og erfares hvis vi skal kunne dø med håp. At døden kommer snart, er jo overflødig å si. Hvem tviler på at mer enn én i denne store forsamlingen vil være død før neste nyttår? Hvor spente ville vi ikke være om vi nå i dette øyeblikket kunne få vite hvem av oss som skal leve, og hvem av oss som skal være død før neste år? For at noen av oss vil dø i løpet av året, det er vi alle sikre på.

Da har vel vi, dødens og forgjengelighetens barn, grunn til å ta til hjertet den nåden Gud er villig til å gi hver dag, så sant han setter Jesus-navnet som innskrift over alle våre år. Med det sier Gud oss jo at hver dag i året kommer til oss fra vår Frelser, så vi kan være trygt visse på at hver dag fører sin velsignelse med seg. Bærer dagene Frelserens merke, må han også ha lagt dem til rette for oss til vårt evige beste.

Om dagen er lys eller mørk, om den bringer glede eller smerte – de ytre førelsene og hendelsene i livet er i alle fall bare skallet rundt velsignelsens kjerne.

Den kjernen kan ingen dag mangle, så sant dagen kommer til oss i Frelserens navn. Derfor forstår de som hviler med hjertet i troen på Jesu nåde, at de ikke skal la seg overvelde av livets ytre hendelser, men arbeide for å erkjenne og ta til seg den velsignelsen som må være å finne i ulykkens dager likeså vel som i lykkens.

Om dagen var aldri så tung, om den så brakte slag som syntes å knuse helt, og en angst så sterk som dødens, vet de likevel at Frelserens hånd har ordnet også timene den dagen, og at de åpenbarer Frelserens tanker. Men hans hånd er kjærlig også når den slår, og hans tanker er frelsestanker også når han fører angst over sjelen. Så griper Herrens troende etter hans kjærlighet midt under slagene og søker hans fred midt i angsten. Og fordi de søker, finner de.

Selv om de mang en dag må klage og si: «Hvorfor er du nedbøyd, min sjel, og bruser i meg?», går de likevel ikke under i fortvilelse, men legger trøstig til: «Vent på Gud! … Jeg skal ennå prise ham, mitt åsyns frelse og min Gud» (Sal 42,6.12).

Det gjelder bare å vente til Herren får vist meg sammenhengen, den indre, sanne meningen i de førelsene dagene bringer over meg. Da vil det vise seg at de alle sammen inneholdt nåde og velsignelse, og da kommer jeg til å takke for alt. Jesus er jo på én gang min kjærlige Frelser og min sterke Gud. Hvordan skulle han da ville eller kunne sende meg en dag uten velsignelse?

Så er ikke framtiden ukjent for den som tror på Guds nåde i Kristus Jesus. Han vet at hver dag skal bli en velsignelsens dag for ham, fordi den kommer til ham i Jesu navn. Og den vissheten er nok for ham. Trygg i den går han frimodig inn i det nye året. Bringer det ham liv eller død, blir livet eller døden ham til gagn. Det borger Jesus-navnet ham for, navnet som står som innskrift over alle dagene i livet hans.

Venner! I året som er gått, har sikkert mange blant oss dødd i Jesu navn. Kanskje satt også de her sist nyttårsdag og hørte med takk og glede i hjertet det velkjente og likevel alltid like dyrebare evangeliet om Jesus-navnet, som gjør alle våre år til frelsens år. De satt her og ba inderlig om å få kraft til å leve dagene sine i Jesu navn. De visste så godt at fristelsene til å slippe Jesus er så mangfoldige i denne onde verden, og at kampen for å erkjenne og ta til seg nåden hans hver dag er så stor.

De hadde så mye synd og utroskap å bekjenne fra året før, og hele deres håp for framtiden var bare det som nettopp Frelserens navn gir: «Er vi troløse, så forblir han trofast. For han kan ikke fornekte seg selv» (2 Tim 2,13) – sitt Jesus-navn og sin Jesus-gjerning. Han må sende dagene slik at de under alle skiftninger bringer den rette, store velsignelsen hans troende ber om: hjelpen til å bli bevart i fellesskapet med ham under alle fristelser.

Slik satt de her i fjor. Og i dag er de hjemme hos Herren. Kampen deres er endt, seieren deres er vunnet. Bønnen har gitt plass til takksigelsen, klagen til lovsangen, trengselen til herligheten, og de står i den store skaren foran Lammets trone.

Her kan du tenke på dem du har kjent som er døde i Herren. Tenk på hvordan de stred og seiret ved Herrens kraft, så kjenner du hvor godt det er å leve og dø i Jesu navn.

Her kunne vi nok ønske å bytte. For når vi får være ved dødsleiet til dem som seirer ved Jesus, og får se hvordan Herren holder dem i sin sterke hånd midt i dødens kval og lar oss skjønne allerede her at det uforgjengelige sluker det forgjengelige, da kan vi få en anelse om fylden i det evige liv.

Da kan hjertene våre glede seg midt i sorgen, troen vår vokser, håpet vårt får vinger, og samvittigheten vitner at det alvorlige og avgjørende i livet er å leve i Jesus – så kan verken døden, dommen eller graven ha noen makt over oss. Så sant vi lever i Jesu navn, er det ingen fare med oss, selv om vi i dag skulle begynne vårt siste år.

Men vil du leve i den nåden Gud gir når han lar Jesus-navnets velsignelse lyse over alle dine dager, må du aller først sørge for at nåden trenger inn i ditt indre, skjulte liv. Selv midt i mylderet er hver og en av oss i grunnen ensom. Et menneske kan eie andres kjærlighet, så han kan åpne sjelen for dem, dele med dem av hjertets fylde, få full deltakelse og forståelse og liksom ta de andres liv inn i sin sjel. Likevel vil det alltid være noe i sjelens innerste dyp som han ikke kan åpenbare.

Slik Gud kjenner oss, kan vi ikke få menneskene til å kjenne oss. Enten vi kjenner det med glede eller med skrekk, er det i alle fall ikke vanskelig å merke at vi allerede her i verden er alene med Gud, slik vi i døden vil være alene med ham.

Vi merker så ofte at verdens ros og verdens dom er helt forskjellige fra Guds. Vi kan bli miskjent, krenket og dypt såret av mennesker uten å kunne få dem til å forstå oss, og likevel bli trøstet og styrket når vi kjenner at Gud forstår oss og dømmer mildere enn menneskene. Men like visst kan menneskenes ros klinge som spott for oss, og deres hyllest gjøre oss skamfulle, fordi vi vet at vi ikke har ros, men skam for Gud.

Og på samme måte er det så ofte med sorger og gleder, med angst og håp, med planer og forsetter, med alt det mangfoldige som beveger det indre livet vårt. Vi kan nok dele det med andre, og de kan dele det med oss i kjærlighet. Men alltid blir det noe til overs som vi ikke makter å gi uttrykk for, enda vi så godt kjenner at Gud vet det og dømmer det – han som ikke et øyeblikk mister oss av syne i mylderet, og nettopp med det lar oss føle at vi alltid er alene med ham.

I denne skjulte livsgrunnen, i samvittighetens lønnlige helligdom, må nåden gjøre sin gjerning hver dag. Du må vite med Gud – slik du aldri helt kan få sagt det til noe menneske – at du hver dag søker syndenes forlatelse og bruker all den adgangen barnekåret gir, til å få Guds hjelp til å overvinne synden og leve i fellesskap med hans kjærlighet. Alt som viser seg i ditt ytre liv, springer ut fra ditt innerste liv, og nettopp der må nådens gjerning begynne. Det er på hjertet ditt Jesu navn må være skrevet, hvis dagene dine skal vitne om at du lever i hans navn.

Men da vil de også vitne om det. Vi skal leve i den gjerningen Gud har betrodd oss, og vi skal være tro i den. Men det er vi først når vi gjør den som

en gudstjeneste – altså ikke sløvt, maskinmessig og utvortes, men slik at vi har sjelen, hjertet og kjærligheten vår i gjerningen, fordi Gud har satt oss til den. Hvor skal vi få kraften fra til å gjøre gjerningen vår med hele sjelens hengivelse uten likevel å miste sjelen vår i den?

Synes gjerningen vår stor og vanskelig, hvor lett blir vi da ikke fristet til enten å gi den feigt opp, fordi evnene våre synes oss for små, eller til å legge sjelen vår i den på en slik måte at den blir vår avgud. Og synes vi at den gjerningen Gud har satt oss til, er for ringe for evnene våre, hvor lett blir vi da ikke fristet til å forakte og forsømme den som altfor ubetydelig for oss. Kraften til å gjøre enhver gjerning som en gudstjeneste kommer bare fra det Jesu nåde virker i hjertelivet vårt.

Tenk deg at du en morgen, før du gikk til arbeidet, fikk et usigelig dyrebart brev fra den du elsket mest. Du leste det før du gikk ut til gjerningen din. Du ville gjerne ha blitt sittende på rommet ditt for å lese det igjen og igjen og tenke på den som hadde skrevet det.

Men det kunne du ikke, for du så av brevet at den som var deg så kjær, nettopp hadde gitt deg en gjerning å utføre for seg, en som krevde omtanke og ikke tålte utsettelse. Da ville du sikkert skynde deg ut og arbeide med største flid for å få den gjort så godt som mulig.

Du kunne ikke tenke på brevet dagen igjennom; til det hadde du altfor travelt. Men det var likevel brevet som ga deg lyst og utholdenhet i gjerningen. Du visste at når kveldsstunden kom, ville du få god tid, og da kunne du igjen vende tilbake til brevet og glede deg over innholdet. Selv mens du ikke kunne fordype deg i det under dagens strev, var ordene i det likevel i sjelen din og styrket deg.

Se, venn! Slik – og mye mer – virker det å ha Jesu nåde i sitt innerste hjerte. Du kan ikke alltid være i andakt, ikke alltid tenke på Jesus og hans kjærlighet. Men når du kjenner den, vil den styrke og velsigne deg i gjerningen din. Du vet at du har den, også når du ikke kan fordype deg i den. Derfor får du fra vissheten om å eie Jesu kjærlighet kraften, utholdenheten og lysten til alt det du gjør etter hans vilje, i hans navn.

Slik er det i alle livets forhold. Ute i verden, i ditt hus, blant dine venner, blant dine fiender – overalt styrker nåden deg til å gjøre Guds gjerning, fordi du alltid har nåden i hjertet. Den helliger og forklarer all din gjerning og all din kamp. Og skulle det skje i år at du fikk den gjerningen å bære et tungt kors, der lidelsen ender i døden, da skal det nettopp vise seg at denne nådens kraft bryter fram fra ditt innerste menneske. Den gir deg kraft til å fullføre det du aldri trodde du skulle makte.

I den sykdomsnøden som så ofte går forut for døden, får de kristne til sin egen forundring mang en gang se hvilken makt det er i den nåden de har fått ved troen på Jesu navn. Mer enn én har fryktet for hvordan det skulle gå ham i den siste striden, fordi han mente at troen, kjærligheten og tålmodigheten hans var altfor svake til å holde ut dødens nød. Og når den så kom, har Herrens kraft vært så mektig i hans skrøpelighet at han har fått dø som et troens vitne for alle som var rundt ham.

Det har skjedd mangfoldige ganger. Der Jesu nåde er blitt hjertets skatt, vil en kjenne kraften i den etter som det trengs. Til den som lever dagene sine i Jesu navn, sier Gud: «Som dine dager er, skal din styrke være» (5 Mos 33,25).

Kunne vi så høre et mildere evangelium enn dette: at Jesus-navnet, Frelsernavnet, er innskriften over alle våre år? I dag har du da ikke hørt noen helvetespreken. Skulle du likevel ha blitt urolig, og skulle Guds mildeste evangelium synes deg en hard tale – å, så forstå at det ikke er Gud som er hard mot deg, men du selv, når du nekter å ta Guds nåde til hjertet. Men vil vi leve og dø i Jesu navn, så la oss takke nådens Gud, som gjør alle våre år til frelsens år.

For derfor kan vi si: «Enten vi da lever eller dør, så hører vi Herren til» (Rom 14,8). Herre Jesus! I ditt navn er det godt å leve, i ditt navn er det salig å dø! Amen.

Søndag etter nyttår: Som de som ingenting har, men likevel eier alt

Bønn. Gi oss, kjære Far i himmelen, den ydmykhet som ikke tar anstøt av dine barns ringhet i denne verden, den tro som trygt hviler i vissheten om at ditt evangelium er sant, enda vi ikke nå kan skue din nådes herlighet, og den tålmodighet som holder ut å vente på din time. Ja, gi oss å eie alt, enda vi er som de som ingenting har, så vi når fram gjennom korset til kronen. Hjelp oss til det for Jesu skyld, han som i denne verden ingenting hadde, for at syndere som vil dele hans ringhet i verden, skal få dele hans herlighet i himmelen. Amen.

Matt 2,19–23

«Som de som ingenting har, men likevel eier alt.» (2 Kor 6,10)

I nådens rike som i naturens rike utvikler livet seg etter lover som ikke kan brytes. Den som i det legemlige vil leve i strid med naturens lov, får på ingen måte gjort loven til intet. Tvert imot får han loven til å vise sin makt ved å ødelegge ham som gjør opprør mot den. Slik må også den som er født på ny til liv i Gud, finne seg i at dette åndelige livet utvikler seg i samsvar med de lovene som gjelder i Guds nåderike. Vil han gjøre disse lovene til intet, oppnår han bare at de gjør livet hans til intet.

Livet i nådens rike er riktignok et liv i frihet. Men det kommer jo ikke av at Guds barn er uten lov eller kan bryte loven ustraffet. Det kommer av at loven er blitt deres eget hjertes og deres egen viljes lov, så de ikke lenger føler den som en tvingende makt som står utenfor dem.

Jo mer erfaring Guds troende barn får om hva slags liv de selv har, og om Guds nåde, desto bedre skjønner de at lovene for livets utvikling ikke er vilkårlige bud. De åpenbarer heller visdommen i Guds kjærlighet, som alene vet hvordan troen kan bli bevart og livet styrket under helliggjørelsens strid og fristelsenes nød. Derfor er de helt villige til å føre sitt indre liv i samsvar med lovene i Guds rike, og de ønsker bare å forstå hvilke lover det er, og hvordan de skal rette seg etter dem.

En slik lov, ja, en riktig grunnlov i Guds rike, er at rikets indre herlighet og rikdom skal være dekket av ytre ringhet og fattigdom, så bare åndens sans, ikke kjødets, makter å skue herligheten.

Guds rikes herlighet er visselig ikke noe som først skal komme ved dagenes ende. Det som da skal åpenbares for alle, er allerede nå til stede som livskraftige

spirer. For når riket blir åpenbart i herlighet, er det bare avslutningen på rikets historie, det målet hele utviklingen har siktet mot fra den stunden riket ble grunnlagt i verden. Ja, så stor er rikets herlighet allerede nå at Skriften sier om lemmene i det at de allerede nå «eier alt».

Denne herligheten er heller ikke så skjult at den ikke kan erkjennes på noen måte. De som lever i Guds rike, har fullt tilstrekkelig grunn til å være overbevist om at de ikke lever i en innbilning når de trøster seg med å eie all nådens rikdom. Men med de ytre sansene kan ingen se Guds rikes herlighet. Av og til bryter den riktignok så sterkt fram at selv de sløveste skulle kunne skue den. Likevel vil det alltid være en ringhet ved siden av herligheten, og den gir tvilen anledning til å blende synet, så herligheten ikke blir skuet.

For slik skal det være – det er en lov i Guds rike at dets indre herlighet skal være dekket av ytre ringhet, at dets lemmer skal være «som de som ingenting har», enda de eier alt. Den som ikke vil finne seg i denne loven, kan ikke høre Guds rike til. Han vil ta anstøt av rikets konge, Herren Kristus. I historien om riket, den hellige kirke, vil han bare se historien om menneskeåndens villfarne søken etter sannhet. Hos de enkelte troende vil han ikke oppdage noen særlig herlighet – tvert imot vil de som oftest synes ham ringere, mer trangsynte og mer hovmodige enn andre mennesker.

For også Kristi liv i denne verden var underlagt den loven som gjelder i hans rike. Også han var her som den «som ingenting hadde», enda han eide alt. Og hele kirkens og hver enkelt troendes liv er så sterkt styrt av denne loven at den som ikke vil forstå at det er og må være slik, aldri vil få øye for at det finnes et Guds rike med nådens og det evige livs krefter i denne verden. For Guds herlighet kan ikke bli syndere til del uten å bli formørket av deres ringhet.

La oss da se hvordan denne loven – at den indre herligheten blir dekket av ytre ringhet – går i oppfyllelse i livet til Kristus, til hans kirke og til hans troende, så vi kan unngå å ta anstøt og få øynene åpnet for den herligheten som er skjult under ringheten.

I.

Det siste ordet i beretningen om vår Herre og Frelsers fødsel og om hendelsene som knytter seg til den, er dette: «Han kom og bosatte seg i en by som heter Nasaret, for at det skulle bli oppfylt som var talt ved profetene, at han skulle kalles en nasareer» (Matt 2,23).

Når evangeliet har ført Jesusbarnet til Nasaret og fortalt hvordan han etter Guds forutbestemte råd skulle bære nasareernavnet, tier det helt om mange år i Frelserens liv. Fra han var spedbarn til den tiden da han, omkring tretti år gammel, sto fram som profeten, mektig i ord og gjerning, forteller evangeliet oss bare om én eneste hendelse i livet hans: besøket i templet i Jerusalem.

Vet du hva det betyr at fødselshistorien om vår Frelser beveger seg fra Betlehem til Nasaret og så tier – fordi alt som er å si om Herren Jesus i lange tider, er sagt i dette ene: at han skulle bære en nasareers navn, og at han bar det? Det betyr at han, enda han eide alt, i denne verden skulle være som den som ingenting hadde.

Fra Jesu fødselstime dekker ringheten hans herlighet. Men sløret blir stadig tettere, inntil nasareernavnet stempler ham som innbygger i en av de mest foraktede småbyene i det foraktede Galilea. Han blir født i en stall, men likevel i Betlehem, byen til kong David, hans far. Som et hvilket som helst spedbarn trengte han stell fra sin mor, som «svøpte ham og la ham i en krybbe» (Luk 2,7). Men likevel blir fødselen hans hilst med englenes lovsang, og hyrdene tilber ved det fattige leiet hans.

Fra første stund var han så ringe at jødenes hovmod hindret dem i å kjenne ham som sin nyfødte konge. Men likevel førte Gud hedningenes førstegrøde fra verdens ender til det lave herberget hans med hyllest og offergaver. Som enhver israelitt ble han omskåret og lagt inn under lovens forpliktelse. Men i samme stund lyder likevel det profetiske ordet fra Simeons lepper, som priser ham som «et lys til åpenbaring for hedningene, og en herlighet for ditt folk Israel» (Luk 2,32).

Livet hans ble truet av Herodes, og som et hvilket som helst annet forfulgt menneskebarn måtte han berges unna faren ved en hurtig flukt. Men likevel vitnet engelen som viste seg for Josef, om at Gud på underfullt vis vernet dette barnet.

Han måtte leve landflyktig i Egypt til Herodes var død. Og selv da han vendte tilbake til sitt folk, ble han skjult i den fjerneste avkroken av landet, som om den minste landsfyrstes tyranni var like farlig for Faderens enbårne som for den ringeste undersått. Men likevel ser vi også her Herrens engler føre det hellige barnet på underfullt vis og avverge all fare. Ringheten er til stede overalt, men herligheten bryter også fram overalt, om enn stadig svakere.

Fra den stunden han kom og bosatte seg i Nasaret og ble nasareeren, dekker ringheten derimot i mange år helt over den herligheten han eide som den enbårne fra Faderen. Nå var han det profeten hadde sagt han skulle være, og det navnet nasareer betegner: et rotskudd, et ringe «skudd» fra «Isais stubb» (Jes 11,1). Ingen la merke til hans kongelige herkomst, og langt mindre kunne noen i Nasaret ha ant at han var alle kongers konge, Herre over hele skaperverket. Han var kjent i Nasaret, ikke som Davids sønn, men som tømmermannens sønn.

Fra barn ble han ungdom og mann, helt som andre mennesker, bare at han på en måte som ingen annen «gikk fram», ikke bare i alder, men «i visdom … og i velvilje hos Gud og mennesker» (Luk 2,52). Men den forskjellen skulle det skarpe øyne til for å se. For det vanlige blikket var han bare farens medhjelper i håndverket, tømmermannens svenn, som ikke hadde utrettet noe storverk, enda han allerede hadde nådd den alderen da store menn pleier å ha vakt alminnelig oppmerksomhet.

Ja, så stille og ubemerket gled livet hans av sted alle disse årene at ikke engang evangeliet har noe å fortelle om det. Denne tausheten i Guds ord vitner sterkere enn all tale om hvor fullkomment ringheten skjulte herligheten hans i alle de årene han i tålmodig lydighet ventet på den tiden Faderen hadde fastsatt for at han skulle stå fram – når forløperen Johannes først var kommet og hadde beredt veien for ham.

Og likevel var det ingen dag i vår Frelsers liv som ikke hadde sin store, enestående herlighet – ingen dag da han ikke fullførte et storverk som intet menneske verken før eller etter ham har fullført. For livet hans var alle dager uten synd, et hellig liv. Alle hans dager var frelsens dager, fordi han i dem alle oppfylte loven for oss så vår vanhellighet kan bli dekket av hans hellighet.

Som den Hellige eide han alt, all Faderens kjærlighet, all Guds visdom, all makt til å frelse verden. Men i verdens øyne var han som den som ingenting hadde: den fattige tømmermannens sønn, en nasareer som de andre nasareerne.

Og da timen endelig kom da han skulle stå fram i verden for å fullføre frelsen i ord og gjerning etter Faderens fastsatte råd, åpenbarte han riktignok sin herlighet, og det «en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet» (Joh 1,14). Men også da var det ikke herligheten, men ringheten som satte merket på livet hans. Nasareernavnet fulgte ham livet igjennom, helt til det sto spottende over korset hans: «Jesus fra Nasaret, jødenes konge» (Joh 19,19). Alltid var han profeten fra Nasaret, den foraktede byen i «hedningenes Galilea» (Matt 4,15).

Han «åpenbarte sin herlighet. Og disiplene hans trodde på ham» (Joh 2,11). Men da bysbarna hans i Nasaret så hans mektige gjerninger, stakk den ringheten han hadde felles med dem, så sterkt i øynene deres at de ikke kunne se herligheten hans, men sa: «Er han ikke tømmermannens sønn? Heter ikke hans mor Maria, og hans brødre Jakob og Josef og Simon og Judas? Og søstrene hans, er de ikke alle her hos oss? … Og de tok anstøt av ham» (Matt 13,55–57).

Og hvor forbauset spør ikke Natanael: «Kan det komme noe godt fra Nasaret?» (Joh 1,46). Og med hvilken overlegen hån sier ikke fariseerne til Nikodemus, da han gjør et forsøk på å forsvare Herren Jesus: «Kanskje du også er fra Galilea? Gransk, så skal du se at det ikke står fram noen profet fra Galilea!» (Joh 7,52).

Sannelig, han som talte og handlet som intet menneske, han som med sitt minste ord og sin minste gjerning vitner for troen om at «i ham bor hele guddommens fylde legemlig» (Kol 2,9), var i denne verden «som den som ingenting hadde». «Han hadde ingen skikkelse og ingen herlighet … så vi kunne ha vår lyst i ham» (Jes 53,2). Han hadde jo «ikke det han kan helle sitt hode til» (Matt 8,20).

Og tenk på dagene for hans store lidelse, den tiden i livet hans da frelserherligheten hans åpenbarer seg så sterkt at intet troende hjerte kan finne ord for sin tilbedelse. Hvor helt dekker ikke da ringheten herligheten for de ytre sansene! I Getsemane bærer han all verdens dødsnød og dødsangst i sjelen. Det skulle bare den minste bevegelse av viljen hans til, så ville smerten ha opphørt og angsten stilnet, slik han stilnet bølgene på Galileasjøen med et ord. Og likevel har han bare én bønn til Faderen: «La ikke min vilje skje, bare din» (Luk 22,42).

Hvem kan her måle styrken i denne lydigheten mot Faderens vilje, og kjærligheten til den arme slekten som han tømte begeret for? Er ikke makten i hans hellige kjærlighet like stor og herlig i Getsemane hage som på tronen i himmelen? Men de ytre sansene ser bare et elendig menneske som ligger på sitt ansikt i hagen, skjelvende og dekket av den blodige svetten.

Og på korset, der han «ble en forbannelse for oss» (Gal 3,13) og ble gjort «til synd for oss» (2 Kor 5,21)! For vår skyld ble han forlatt av Guds kjærlighet, men likevel sviktet ikke hans kjærlighet oss. Den holdt ut til hver synders straff var lidt og hver sjels forsoning fullbrakt. Helvetes kval pinte hjertet hans, men ingen pine maktet å hindre ham i å frelse verden fra å måtte lide det han led.

Hvor finner det troende hjertet en kjærlighet som hans, han som var oss tro til døden, ja, til døden på korset? Bare Guds enbårne kunne lide som han og elske som han. Derfor skuer vi frelserherligheten åpenbart nettopp i den korsfestede.

Men tenk på de spottende tilropene som lød under korset. Se at selv hans mor og disippelen han elsket, ikke kunne gi ham annet enn den stumme, fortvilte sorgens medfølelse. Husk at den eneste som for alvor hyllet ham på hans dødsdag, var den korsfestede misdederen ved siden av ham. Da vil du nok forstå hvor helt ringheten dekket herligheten da han hang på korsets tre, forlatt av alle, av Gud og mennesker, for våre synders skyld.

Sannelig, fra fødselen til døden var han som den som ingenting hadde, enda han eide alt. Men han var det for vår skyld, for at vi skulle få del i hans herlighet, fordi han har delt vår ringhet. Derfor er nettopp hans ringhet hans herlighet for troende syndere.

II.

Men slik Kristus var, slik er hans menighet i denne verden. Fra sin første stund bærer den nasareernavnets merke. Den er som om den ingenting hadde, enda den eier alt. For jødene var de første kristne bare en flokk frekke opprørere mot Moseloven og fedrenes overleveringer. Hedningene så ikke noe annet i dem enn en av de mest foraktelige sektene i det foraktede jødefolket, en sekt som «overalt møter motsigelse» (Apg 28,22), og som ble forfulgt. Ja, hedningene syntes de kristnes dårskap var så stor at de i begynnelsen heller ynket dem enn harmet seg over dem.

Siden ble hedenskapet harmt fordi det ikke maktet å knuse menigheten, hvor ofte det enn tråkket den i støvet. Men likevel var hedningenes forakt fullt så stor som harmen deres. De kalte de kristne «menneskehetens utskudd» og troen deres en «galskap», «en skjendig og grenseløs overtro». Martyrenes vitnemot og troskap til døden var for hedningene bare «hardnakkethet og ubøyelig stivsinn». En flokk foraktelige og forbryterske dårer – noe annet var ikke menigheten i den dannede hedenske verdens øyne.

Og likevel hadde denne foraktede menigheten makt til å leve videre, også da det stolte hedenskapet som forfulgte den, for lengst var gått under. Hedningene kunne vel ikke tenke seg noen større dårskap enn påstanden om at den korsfestede galileerens rike skulle bestå og utvide sine grenser til jordens ender – århundre etter århundre etter at romerveldet var gått under. Hvilken hedning ville ha holdt det for mulig at galileerens tegn, korset, skulle være kjent og æret blant alle folk, mens verdensrikets tegn, den romerske ørnen, var ukjent og glemt?

Ingen hedning kunne fatte dette, fordi ingen av dem forsto at bare den foraktede menigheten eide den frelsens herlighet som maktet å fornye verden og gi den nye livskrefter. Men vi vet jo at det var slik.

Fra menighetens liv i troen på Kristus og i hans kjærlighet strømmet den kraften ut som helliget hjemmelivet på ny og ga folkenes liv et moralsk grunnlag. Av Kristi menighet har menneskene lært å akte hverandre som brødre; bare «i Kristus» er det ingen forskjell på fri og trell, mann og kvinne, greker og jøde (jf. Gal 3,28). Det er menigheten som har lært folkene å vise barmhjertighet og har gjort kjærligheten til en makt i samfunnene.

I den gamle verden var menigheten som den som ingenting hadde. Og likevel var det den alene som, lik saltet, hadde makt til å bevare folkene fra den forråtnelsen hedenskapet uten stans førte dem mot.

Siden ble kirken folkenes kirke, og på mange måter hersket den til og med over dem. Da ble stillingen dens i verden riktignok en annen enn mens den levde avsondret som den foraktede sekten.

I Herrens liv kom det en tid da han ikke lenger kunne leve det tilbaketrukne livet i Nasaret, men måtte tre fram midt i folket for å gjøre sin frelsergjerning og åpenbare sin herlighet. Slik kom det også i kirkens liv en tid da Herren gjorde den hjemme i folkene og lot den få makt til å gjennomsyre livet deres, oppdra og rense det, så herligheten i frelsen den bar, ble åpenbar. Det gjorde han for at kirken skulle kunne fullføre den gjerningen han hadde gitt den: å «gjøre alle folkeslag til disipler» (Matt 28,19).

Nasareerens ringhet preget alltid Herrens liv, så bare disiplene hans hadde øyne til å skue åpenbaringen av herligheten hans og tro på den, mens de andre tok anstøt. Slik vitner også hele kirkens historie om at kirken likevel alltid har vært preget av en ringhet, enda den eide og åpenbarte all herligheten i Guds frelse. I denne ringheten har de mange funnet grunn nok til å lukke øynene for kirkens herlighet – hvor tydelig det enn må kunne sees at de kristne folkene gjennom alle århundrer har tatt imot velgjerninger fra Herrens kirke og erfart dens makt til å hellige livet og frelse sjelene.

Riktignok er kirkens ringhet av en annen art enn Herrens. Den skyldes ikke bare Guds førelser, slik hans gjorde, men fullt så mye kirkens egen synd og skrøpelighet, som formørker den herligheten den eier som Guds folk og bolig for hans frelse. Men virkningen av ringheten blir den samme. At Jesus var «tømmermannens sønn», han «fra Nasaret i Galilea», var nok til å sløve mengdens syn for hans mektigste gjerninger. Slik er det også nok at kirken i sin ytre framtreden aldri blir kvitt synden: Det sløver mengdens blikk for de store frelsesgjerningene som hver dag blir gjort ved kirkens tjeneste.

Navnekristendommen følger den levende kristendommen som en skygge, og den er anledning god nok til å stemple enhver åpenbaring av troslivet som hykleri. Det sværmeriet og den uklarheten som følger så mang en alvorlig vekkelse, er nok til at alt kristelig alvor kan bli sett på som sykelig overspenthet. Lærestriden, som ofte er bitter og hatsk og kan rive kirken i stykker, må rettferdiggjøre at en lukker øynene for den enigheten som blir stående i alle kristnes vitnesbyrd i bekjennelse og liv.

At kirken i tidenes løp ofte har latt seg friste til å bruke andre våpen enn de nådemidlene Herren har gitt den, er grunn god nok til å nekte det som likevel ligger i dagen: at alt den virkelig har utrettet, har den utrettet gjennom ord og sakrament, og at dens frelsende gjerning alltid har vært og er synlig i samme grad som kirken er tro i forvaltningen av nådemidlene.

Slik er det alltid. Verden vil aldri slutte å bruke sin egen synd, som trenger inn i kirken, og kirkens egen skrøpelighet til å innbille seg at kirken ingenting har. Men verden er selv det beste vitnet om at kirken eier alt. For verden har både før og nå alltid vist at den ikke har noen midler til å frelse en eneste sjel.

Derimot er de ikke til å telle, alle de som har levd og er døde med den bekjennelsen at de gjennom kirkens tjeneste – ved den Guds nåde som kirken har midler til å gi – er blitt frelst fra syndens og dødens fortvilelse til evig liv i fellesskap med Gud.

Særlig i våre dager trer dette tydelig fram. I mange land rår det jo nå en ånd som virkelig hater kirken, og som i alle fall vil gi seg skinn av å forakte den like grundig som hedningene gjorde begge deler i kirkens første tid. Kirkens synder blir trukket fram og forstørret i det uendelige. Den skal ha skylden for overtroens grusomhet, for folkenes uvitenhet, for fyrstenes despoti, for krigens redsler, for all verdens hykleri.

I gamle dager sa man: «Regnet vi trenger, kommer ikke – det er de kristnes skyld.» På samme måte vil det vel ikke vare lenge før kirken får skylden for enhver ulykke som rammer et folk.

Det er ikke bare slik at kirken kan unnværes; virkningene av den må også gjøres til intet i statens lover, i skolens undervisning, i hjemmets liv og i den enkeltes hjerte. Først når kirken er drevet tilbake i en avsides krok og igjen er blitt nasareernes foraktede sekt, kan det nymotens hedenskapet få fullt rom til å bre seg ut og bringe folkene sin frelse.

Sin frelse? Nei, det er nok et ord som ikke finnes i ordboken til verken det gamle eller det nye hedenskapet. Den eneste frelsen det er tale om her, er å få menneskene til å glemme at de trenger frelse fra synd og død.

Her går ikke frelsens vei oppover mot himmelen, men nedover mot gravens tilintetgjørelse. Her gjelder det ikke at Guds bilde, som vi ble skapt med, blir fornyet, men at du for alvor blir deg bevisst at du har dyrets bilde. Her er det ikke spørsmål om syndenes forlatelse og helliggjørelsens krefter – hedenskapet vet så godt at det ikke har noen midler til å gi slike ting –, men om å leve uforstyrret i synden og nekte at noe er hellig utenom vår egen vilje.

Det nymotens hedenskapet lover å gi mange gode ting: frihet, likhet, brorskap, verdensfred, opplysning og mye annet. Men så frekt er det ennå ikke blitt at det har lovet noen frelse og evig liv. Var en stakkar så troskyldig at han henvendte seg til det og ba det hjelpe ham til å få en frelst sjel, ville det sikkert selv, i medlidende forakt, vise ham til kirken som den eneste som gir seg av med å frelse sjeler.

Men da skulle verden også kunne se dette: Slik kirken er den eneste som tilbyr seg å frelse sjelene, slik er den også den eneste som i dag som for århundrer siden kan føre fram tusener som vitner om at den virkelig eier et nådens ord og

en Guds kraft som kan frelse sjelene. Og verden skulle kunne se det lettere nå enn før.

For motsetningen mellom verdens avmakt og kirkens makt til å frelse blir stadig klarere, etter som det voksende hatet mot kristendommen og kirken stadig gjør forskjellen skarpere mellom fornekternes og de kristnes liv og død. Men verden vil ikke se kirkens herlighet, og så lenge den vil være verden, kan den det heller ikke. For det er en lov i Guds rike at kirken i verden skal være som den som ingenting har, enda den eier alt.

III.

Å være kristen og å hente kraften til sitt indre liv fra Guds nåde, åpenbart i Kristus, er jo ett og det samme. Men når bare den som lever av ufortjent nåde, er kristen, må enhver kristen være som den som ingenting har, men likevel eier alt. For hvis noen ikke skjønte hva dette ordet betyr – å ikke ha noe og likevel eie alt –, ville det vel være mest nærliggende å forklare det med en lignelse om en fattig mann som levde av vennens ufortjente godhet.

En slik mann ville alltid forbli like fattig. Alt det gode han nøt, var vennens og ikke hans. Og likevel, hvis vennen forsørget ham slik at han ikke manglet noe, og hvis han kunne stole på at både vennens kjærlighet og rikdom var like uuttømmelige, ville han jo ha alt, som om han selv eide hele rikdommen.

Nettopp dette er den kristnes kår. I seg selv er og blir han alltid den samme fattige synderen, som verken eier rettferdighet og salighet eller kan fortjene seg dem ved arbeid. Det er ikke bare slik at han vet at han ikke hadde noe før han ble omvendt. Nei, om han så ble den frommeste og helligste av alle Herrens troende, nettopp da ville han vite at han fremdeles ingenting har i seg selv, og at han ikke engang i sin dødsstund ville kunne så mye som sukke Jesu navn uten hjelp av Guds nåde.

Men like godt vet den kristne at Gud daglig og rikelig forsyner sjelen hans med all den nåden Kristus har vunnet. Han tror jo evangeliet. Derfor vet han at han har Guds ord for at han eier syndenes forlatelse, den evige rettferdighet og barnekår hos Gud. Og han erfarer at Gud handler med ham som med sitt barn og ved nåden oppdrar ham for det evige liv, både når han tukter og når han trøster. Alltid sørger Gud for at han ikke mangler noen nådegave som trengs for at kjærlighetslivet skal vokse, eller noen kraft som trengs under helliggjørelsens arbeid.

Fordi han vet at «Gud er den som virker i» ham «både å ville og å virke til hans gode behag», «arbeider» han «på» sin «frelse med frykt og beven» (Fil 2,12–13). Hvis arbeidet ikke lyktes, kunne jo skylden bare være hans. Han har erfart nok til å vite at Gud hjelper ham med sin nådes rikdom, som om den var hans egen. «Uten» Kristus kan han «intet gjøre» (Joh 15,5), men han vet at han «makter alt i ham som gjør» ham «sterk» (Fil 4,13).

Å vite at han ingenting har i seg selv og likevel eier all Guds nåde – det er dette som på én gang bevarer den troende i ydmykhet og holder frimodigheten hans oppe under troslivets strid. Hver gang han blir fristet til å regne det nåden har virket, som sin egen fortjeneste, må han bøye seg under ordet: «Hva har vel du

som du ikke har fått? Men har du fått det, hvorfor roser du deg da som om du ikke hadde fått det?» (1 Kor 4,7).

Ellers blir han grepet av det åndelige hovmodet. Det får ham til å fortape seg i selvbehagelig betraktning av sin egen innbilte herlighet. Det dreper trangen til nåde og med den kjærligheten til nådens Gud, og det skaper den mest golde og hjerteløse fariseisme – kanskje under det strengeste kristenlivs former.

Men den troende trenger ikke mindre vissheten om å eie Guds nåde. I trette og motløse timer, når sjelen blir fristet til å fortvile om sin frelse, hvisker fristeren: «Det nytter ikke for deg å ville være et Guds barn. Du har jo ingenting og får ingenting å rose deg av. All din kamp er forgjeves. Jeg kjenner deg nok som den gamle synderen du alltid har vært. Kvel derfor frelsestrangen i deg og nyt livet mens du har det. Du blir jo likevel aldri noen helgen.»

Da gjelder det at den troende kan reise seg fra motløsheten, sterk i vissheten om at han, som ingenting har, likevel eier alt i Kristus. For bare ved kraften i denne vissheten kan han slå fristeren tilbake og si: «Jo, jeg vil rose meg, men jeg vil rose meg i Herren. Alt som er hans, er mitt. Kampen min må føres fram til seier, for Guds kraft skal fullendes i min skrøpelighet. Du får gjerne kjenne meg som den gamle synderen – Kristus kjenner meg som det nye mennesket som hans egen Ånd har født på ny til livet i fellesskap med ham. Aldri skal jeg slippe ham, fordi han aldri slipper meg.

«Hvor mye angst og skam og sorg jeg ennå må gjennomgå, skal likevel også min ende bli at jeg med alle troende syndere kan bekjenne: Gud være lovet, som gir meg seier ved Jesus Kristus og fullender min frelse, når også jeg, som her ingenting har, får eie hans hellige herlighet i himmelen.» Uten slik frimodighet, som bare vissheten om å eie Guds nåde kan gi, blir den troende lett et bytte for fortvilelsen. Da stirrer han seg blind på at han selv ingenting har, og ser ikke det nåden har virket og makter å virke i ham.

Faren for slik motløshet ligger desto nærmere for den ydmyke troende fordi menneskene langt lettere får øye på hans skrøpelighet enn på den Guds kraft som er i ham. Det er ingen kunst for verden å se de troendes skrøpelighet, og den gjør det så inderlig gjerne. Snart spenner den kravet om et hellig liv til det ytterste. Den maler bilder av mønsterkristne som er uten lyte i offervilje, kjærlighet og renhet, for så med dydig harme å peke på hvor stor avstanden er mellom de kristne som lever blant oss, og disse malte helgenene.

Snart visker den igjen helt ut forskjellen mellom livet i Gud og livet uten Gud i verden. Den regner seg selv med blant de kristne, og hele tiden peker den på de troendes skrøpelighet og påstår at det eneste livet deres har framfor det åpenlyse verdenslivet, er sværmeri og hykleri.

Ja, sannelig, verden sørger nok både i skrift og i liv for at de troende skal bli minnet om at de i dens øyne er som de som ingenting har framfor den.

Hvor ofte hender det ikke at det minste utbrudd av synd hos en som bekjenner seg som en levende kristen, blir refset slik: «Nei, at du som kaller deg et Guds barn, kan være slik! Om vi bar oss slik at, var det ikke noe å undres over, for vi gjør slett ikke krav på å være Guds barn mer enn andre mennesker. Men du

regner deg jo blant de hellige, elskede og utvalgte. Jo, det er en deilig hellighet, som kan være så oppfarende, så utålmodig og så gretten over ingenting!»

Den ydmyke troende kan ikke stolt heve seg over verdens kritikk og trøste seg med at den bare kommer av at verden ikke forstår hans sanne vesen. Det er et Guds ord som ved slike anledninger klinger inn i sjelen hans med forferdende makt, nemlig dette: «For på grunn av dere blir Guds navn spottet blant hedningene» (Rom 2,24). La verdens kritikk være aldri så overdrevet – så sant den ikke er helt uten grunn, må den bøye den troende i syndserkjennelse og få ham til bittert å føle at han i seg selv ikke har noe som helst annet enn sin synd.

Men verdens kritikk skal ikke få ham til å glemme at han likevel eier Guds nåde. Slik et utbrudd av sykdommen ikke får den syke til å flykte fra legen, men nettopp til å søke ham, slik skal nettopp utbruddet av syndens sykdom få den troende til i rett anger å søke Guds nåde, som forlater synd og helliggjør.

Enhver som gjør det til sitt daglige arbeid å ta Guds nåde inn i seg, slik Gud gir den i sin Ånd gjennom nådemidlene, kan være viss på at det også i hans liv skal kunne sees at han eier alt. Det gjelder selv om verden er like blind for livet i Gud når det åpenbarer seg, som den er skarpsynt for den troendes synd.

Selv om intet menneske ser det, vil Gud likevel se at den som lever av hans nåde, tross all synd eier tro, kjærlighet, håp, sannhet, hat til synden – alt det verden mangler. Men også mennesker vil se det. Guds barn skal bare bekymre seg for å bli rike i Gud, så vil han nok sørge for at menneskene «kan se de gode gjerningene» de gjør, «og prise» deres «Far i himmelen» (Matt 5,16).

Det skjer selv om den samme mengden som tok anstøt av Herrens egne mektige gjerninger fordi han bar nasareernavnet, også vil ta anstøt av hans troendes gjerninger. Den vil nekte Guds kraft i dem fordi den kjenner dem så godt som de som ingenting har, og er så blind for at de likevel eier alt.

Så hjelpe Gud da oss, så mange som lever i tro av hans nåde, så vi fører livet vårt ydmykt og likevel frimodig etter den lov som gjelder i hans rike: at hans barn i denne verden skal være som de som ingenting har, men likevel eier alt! Amen.

Første søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Den tolvårige Jesus som forbilde for sine troende

Bønn. Herre Jesus, vår Frelser, du som er alle dine troendes styrke, grunnen for deres håp og kilden til deres liv: Hjelp oss så vi følger deg, tvunget av din kjærlighet, og strider for å være slik du var i denne verden. Herre, du vet at bare de som tror på deg, vil følge deg. Men du vet også at alle dine troende vil gå i dine spor, fordi hjertet deres lengter mot den time da de skal bli lik deg og kunne elske deg slik du elsker dem. Å, så gi oss kraft til å følge deg til målet er nådd!

Bevar oss i din nådes fellesskap, så din kjærlighet, trass i all vår synd, kan få makt i oss til å hellige vår gjerning, lutre vår lidelse og i hele vårt liv åpenbare at du har frelst oss. Ja, hjelp oss alle å tro på deg, så vi også alle kan elske deg. Vær for oss alle det du er for dine troende: vår Frelser, han som vi har alt i, i liv og død. Amen i ditt navn.

Luk 2,41–52

Det har vært en tid da Kristus stadig og alltid ble forkynt som vårt store forbilde. Hans frelse besto i at han ved sin hellige lære og sitt rene liv har gjort det klart for oss hvordan et menneskeliv skal være. Så blir det vår oppgave å forme livet vårt om etter forbildet i hans liv, for slik å bli som han var i denne verden.

Men de som kan få stilt sin trang til frelse ved en slik forkynnelse – om Kristus som forbildet og om etterfølgelsen av ham som veien til frelse – viser bare at de aldri for alvor har prøvd å finne frelse ved å etterfølge Kristus. For hadde de gjort det, ville de ha måttet fortvile.

De skulle nok ha fått erfare at jo ivrigere de strebet etter å nå forbildet, desto sterkere ville de ha følt avstanden mellom seg og det. Riktignok ville herligheten i Kristi bilde alltid vokse jo inderligere de fordypet seg i det. Men nettopp i lyset av hans hellige renhet ville deres egen vanhellige urenhet ha trådt fram i skjærende motsetning. Slik en vandrer kjenner nattemørket dobbelt når klare lyn har lyst det opp, slik ville den strålende helligheten i Kristi forbilde ha latt synderen kjenne dobbelt det mørket av vanhellighet som han er hyllet inn i.

Eller kan noen virkelig tvile på at den som ville frelse seg ved å være lydig etter Kristi forbilde, skulle få kjenne som aldri før forskjellen mellom den full-

komne og frivillige lydigheten – den eneste virkelige lydighet, som Gud krever – og synderens lydighet, som så ofte mangler og enda oftere er tvunget fram?

Nei, nettopp fordi vi i Kristus får se den hellige kjærligheten i legemlig skikkelse, får vi med det samme se hvor langt vi er fra å eie denne kjærligheten. Ville vi søke frelsen vår ved å gå i hans spor, måtte Kristus stadig mer bli dommeren vår og stadig mindre Frelseren vår. Hvis det ikke var annet og mer å si om ham enn at han er et eksempel, et forbilde på hvordan menneskelivet skal være, da var vi fortapt.

Men Gud være lovet, det er mye mer å si om ham enn at han skal være vårt forbilde! Det er dette å si om ham: Han går ikke bare foran oss på veien, men han gikk veien i stedet for oss. Han gikk den veien vi skulle ha gått, men ikke kunne gå, for å nå fram til fellesskapet med Guds kjærlighet: veien der loven ble oppfylt, straffen lidt og forsoningen vunnet. Ja, han gikk ikke bare veien, men han er selv «veien» (Joh 14,6), den eneste som fortapte syndere kan bli Guds frelste barn ved.

Vi vet det jo: «Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud» (2 Kor 5,21). Han er «Guds lam, som bærer bort verdens synd» (Joh 1,29). Han har fullbrakt alt. All gjerning vi skulle gjøre, har han gjort for oss. All lidelse vi skulle lide som straff for vår synd, har han lidt for oss.

Derfor er han mye mer enn forbildet. Han er Frelseren og Forsoneren, han «ved hvem enhver som tror, blir rettferdiggjort fra alt det han ikke kunne bli rettferdiggjort fra ved Mose lov» (Apg 13,38–39). Fordi det er dette Guds ord lærer om frelsen i Kristus, er den læren som bare gir ham betydning for oss som forbilde, like falsk som den er trøstesløs.

Men skal han da slett ikke, på noen måte eller i noen sammenheng, forkynnes som forbildet? Han sier jo selv: «Lær av meg, for jeg er saktmodig og ydmyk av hjertet» (Matt 11,29). Og etter at han hadde vasket disiplenes føtter, sier han: «Jeg har gitt dere et forbilde, for at også dere skal gjøre slik som jeg har gjort mot dere» (Joh 13,15).

Og Peter vitner: «Kristus led for dere, og etterlot dere et eksempel, for at dere skal følge i hans fotspor» (1 Pet 2,21). Og Paulus formaner: «Bli mine etterfølgere, likesom jeg etterfølger Kristus!» (1 Kor 11,1). Etter Guds ords klare vitnesbyrd skal Kristus derfor så visst forkynnes også som vårt forbilde og eksempel.

Men merk deg vel: Vi oppfordrer ingen til å etterfølge Kristus for på den måten å vinne frelse. Men vi formaner dem som allerede er frelst ved troen på Kristi gjerning, til å etterfølge ham. Det skal være et vitnesbyrd om at de virkelig har latt seg frelse og er blitt tvunget av hans kjærlighet til å gi seg hen til ham. Etterfølgelsen av Kristus er ikke betingelsen for å bli frelst, men følgen av å være frelst.

Bare til de troende, slett ikke til alle mennesker, blir det sagt at Kristus har etterlatt dem et eksempel, så de skal følge i hans fotspor. For bare de som ved troen på ham er blitt Guds barn og født på ny til livet i hans kjærlighet, kan begynne å etterfølge Kristus. Bare de eier nemlig den frie barnekjærligheten til Gud som var kjernen i Kristi liv.

Bare de som har den kjærligheten Gud har elsket dem med i Kristus, som grunnvoll for hele sitt indre liv, kan elske ham igjen. Alle andre vil enten bare innbille seg at de elsker Gud – og pynter da en vanhellig avgud med den hellige Guds navn – eller også vil de snart nok merke at de ikke kan elske Gud. Derfor kan de heller ikke etterfølge Kristus, han som hadde sitt liv i å gjøre Faderens vilje fordi han elsket ham.

Men ingen synder kan elske den sanne, hellige Gud uten at han i evangeliets ord har Guds egen forsikring og tror den: at han er forent med Gud og har fått synden sin helt og fullt tilgitt. Enhver som får samvittigheten vekket og kjenner hvem den hellige Gud er, og hvem han selv er, den vanhellige synderen, vil av naturen flykte fra Gud i skrekk, ikke gi seg hen til ham i kjærlighet.

Bare når vi er «rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud» (Rom 5,1). Og bare «i sine barns hjerter har Gud sendt sin Sønns Ånd», som lærer dem å rope: «Abba, Far!» (Gal 4,6).

Men alle som ved troen på Guds nåde i Kristus er blitt hans barn, må da også ville vandre i Kristi spor. Er det mer enn tomme ord når du kaller Kristus din Frelser, må det kunne spores i livet ditt at du følger ham. Det har du hans eget ord for: «Hvis noen ikke vil følge meg, kan han ikke være min disippel» (jf. Luk 14,27).

Det betyr ikke at vi først blir frelst ved hans nåde alene, og siden ved å følge ham i kraft av den nåden han har gitt oss. Langt derifra! Kristi nåde er frelsens første, siste og eneste grunn. Den er frelsens grunn i dødsstunden, slik den er det i den første stunden du tror evangeliet.

Men kampen for å følge Kristus er det nødvendige vitnesbyrdet om at nåden har fått makt over vår innerste vilje, og at Guds kjærlighet har skapt den villige lydighetens ånd i oss. Kristi troende følger ham, ikke i kraft av et bud i loven, men fordi de har fått nåde til å ville følge ham.

Men den nåden får også alle som har tatt imot frelsen i hjertets oppriktige tro. Derfor kan vi si: Er det ingen sannhet i etterfølgelsen, er det heller ingen sannhet i troen. Enhver som mener han tror, gjør derfor svært vel i å prøve seg selv om han er villig til å gå i Kristi spor.

Men det er nok bare de færreste av oss som har nådd fram «til manns modenhet, til aldersmålet for Kristi fylde» (Ef 4,13). De fleste troende må heller bekjenne at de ennå bare er barn i Kristus. Derfor skal vi ikke begynne selvprøvelsen med å undersøke om vi kan følge Kristus i de tyngste timene i hans liv. Til å begynne med kan vi nøye oss med å se om vi kan følge ham som det hellige barnet. For han må jo være blitt et barn i hjertene våre, ja, født inne i oss, hvis bekjennelsen av vår tro på ham er sann.

Det står skrevet om Kristus at han «gikk fram i visdom og alder og nåde» (Luk 2,52).[1] Som et sant menneske var han ikke fullt utviklet fra begynnelsen av. Slik vil han også gå fram i visdom og alder og nåde i sine troendes hjerter.

[1] NB: «i velvilje hos Gud og mennesker». Heuch bruker den eldre ordlyden «nåde» og knytter den til de troendes hjerter.

Gud krevde ikke av den tolvårige Jesus at han skulle gå inn i fristelsen i ørkenen, i dødsangsten i Getsemane eller i gudsforlattheten på korset. Like lite gir han sine troende oppgaver de ennå ikke kan makte – han som «ikke lar» noen «bli fristet over evne» (1 Kor 10,13). Men i Jesu barnespor må vi kunne gå, selv om helligheten hans alt da er så stor at hans troende bare med alvorlig kamp for sin helliggjørelse kan komme til å ligne det hellige barnet Jesus. La oss derfor se den tolvårige Jesus som forbilde for sine troende.

I.

Fra den første stunden Guds ords sannhet og herlighet går opp for sjelen din, skal du la ordet gripe deg slik at det siden behersker hele livet ditt. Dette er den første lærdommen om etterfølgelse som de troende kan hente når de ser Jesus «i templet. Der satt han midt blant lærerne og hørte på dem og spurte dem. Og alle som hørte ham, var forundret over hans forstand og over de svarene han ga» (Luk 2,46–47).

Vi kan riktignok ikke tenke på å gjennomskue den hemmelighetsfulle foreningen av den guddommelige og den menneskelige natur i Kristi person. Men så mye kan vi likevel vite: Så visst han var et sant menneske, kunne han som spedbarn ikke forstå hele Guds ord, like lite som han kunne forstå at alt Gud hadde talt og gjort med fedrene, hadde ham og hans gjerning som det endelige målet. Men nå, på grensen til voksen alder, var stunden kommet da han skulle bli grepet av Guds ord i hele dets herlighet. Han skulle kjenne Faderens råd, seg selv og den Guds gjerning han var kommet for å utføre på jorden.

Hvem kan vel mer enn ane hva som foregikk i Jesu hjerte da han første gang kom opp til Jerusalem, inn i templet og i kretsen av de skriftlærde, og hørte det ordet som hans egen Ånd hadde talt gjennom profetene i gamle dager?

Tenk på et menneske som hittil ikke har funnet noen som riktig forsto hva som rørte seg i ham. Når han endelig finner en beslektet ånd som forstår ham fullt ut og derfor også kan gjøre ham klar over seg selv, er det jo som om det faller en tennende gnist i sjelen hans. Den varmer og opplyser på én gang og får ham i et øyeblikk til å fatte det han kanskje har grublet forgjeves over i lange år.

Herren Jesus levde riktignok fra sin tidligste barndom i uforstyrret fellesskap med sin himmelske Far, og om ham kan det ikke sies at han ikke hadde noen å øse ut hjertet sitt for. Men her på jorden, blant menneskene, var han likevel alene, den mest ensomme av alle. Og vi går nok ikke for langt når vi mener at det i det hellige barnets sjel har rørt seg mang en anelse han ikke kunne få forklart, mangt et spørsmål som måtte stå uten svar.

Men nå var stunden der da Ånden i ordet gjennomglødet og opplyste også hans hellige menneskenatur og lærte ham, også som menneske, å bli klar over hvem han var.

Derfor satt han i templet blant de skriftlærde i tre dager uten å bli trett av å høre Guds ord. Derfor spurte han etter hemmelighetene i Guds ord slik ingen noen gang hadde spurt. Han måtte trenge inn i den innerste kjernen av det ordet som fikk ham til å forstå sitt eget vesen. Derfor svarte han slik at «alle … var forundret over hans forstand». Han hadde jo i Guds ord funnet svaret på sin egen gåte.

Men derfor levde han også helt i Guds ord, fra den stunden i templet og hele livet ut. Det var hans trøst og hans kraft, hans sjels næring. Han levde jo «av hvert ord som går ut av Guds munn» (Matt 4,4). Derfor ser vi ham bruke det overalt. Med det alene overvinner han djevelen da han blir fristet i ørkenen. Hele hans lære hadde sin dype grunn i det.

Det står skrevet om ham at han i samtalene med disiplene etter oppstandelsen «begynte fra Moses og fra alle profetene og forklarte for dem i alle Skriftene det som er skrevet om ham» (Luk 24,27). Dette sammenfatter bare det som gjelder alt han talte. Fra Bergprekenen til avskjedsordene den natten han ble forrådt, utlegger han alltid Skriftene slik de blir oppfylt i ham. Når han forklarer ordene i Det gamle testamente, bruker dem og gjør dem levende for hjertet, viser det seg stadig at hjertet hans levde i dette ordet. Det nådde sitt mål i ham, han som var kommet for å oppfylle både loven og profetene.

Til Guds ord bekjenner han seg. Med det trøster han seg i lidelsen, ja, midt i døden. Profetordene ligger ferdige for ham, så han kan gripe dem og gjennom dem øse ut sin sjels klage i sin høyeste nød. Selv i pinen da Gud har forlatt ham, roper han til Gud med profetordet, og det blir oppfylt nettopp mens han bruker det i lidelsens stund.

Vi kan i sannhet si at for Herren Jesus var Guds ord regelen og rettesnoren i livet hans og i døden hans. Ordet adlød han uten å vegre seg, selv når det førte ham inn i døden, ja, inn i gudsforlatthetens natt, «for at profetenes skrifter skulle bli oppfylt» (Matt 26,56). Han gikk alltid uten å vakle den veien ordet viste ham, og spurte ikke etter noe annet. Derfor kunne han til enhver tid fullføre Faderens vilje.

Men nettopp som den som levde i Guds ord og hentet kraften derfra til å gjøre Guds vilje, er Jesus forbildet for sine troende.

Skal et menneske bli omvendt fra fortapelsen i verden til livet i Gud, må den tiden komme da hjertets naturlige motstand mot Guds ord blir brutt og sjelen blir stille for Gud, mens bønnen stiger fra dypet: «Tal, Herre, din tjener hører!» (jf. 1 Sam 3,10). Da er den timen kommet som i den enkeltes liv svarer til timen i templet i Jerusalem, da Jesus for første gang erfarte hvordan Guds ord i all sin fylde strømmet inn i sjelen hans og ga hjertets spørsmål et svar han fullt ut forsto.

Når den timen kommer for et menneske, erfarer han at Guds ord løser hjertets gåte, fordi ordet kjenner ham bedre enn han kjente seg selv. Han ville leve uten Gud og i trass mot ham, enda han er skapt av Gud og skapt til å leve i fellesskap med hans kjærlighet. Det var derfor han hadde uro i hjertet, splittelse i sitt vesen og sukk etter forløsning, et sukk han så ofte har hatt vanskelig for å kvele.

Nå når han vil gå frelsens vei, ser han den ligge klart foran seg i evangeliets lys. Det samme ordet om synd og nåde som før var tom tale for ham, fyller nå hjertet hans med syndserkjennelsens bitterhet, men også med gleden over rikdommen i Guds barmhjertighet.

Nå lyder ordet så kjært og kjent i hjertet, som Farens stemme som kaller det forvillede barnet hjem. Og nå når barnet vil komme, vet det at det skal finne

hjem ved å følge Farens ord. Frelsens vei, frelsens midler, frelsens mål – alt blir forklart, alt er åpenbart i ordet. Så lar sjelen seg gripe av Guds kjærlighet, slik den er åpenbart i ordet. Og når sjelen tror ordet, erfarer den at frelsen blir dens egen, slik ordet sier.

Den som har opplevd dette, vil så visst siden ha sitt liv i Guds ord. Han vet ikke bare at det skal være slik, men han vil at Guds ord skal være regel og rettesnor for livet hans.

Men nettopp fordi han virkelig vil det, får han snart kjenne at det koster kamp – større kamp enn han noen gang før har kjent – å la ordet alene bli den makten som behersker livet hans. Guds nåde, slik den er åpenbart i evangeliet, er riktignok regelen hans, og den ordningen han skal rette seg etter, er Guds frelsesordning. Likevel koster det kamp å gå rett fram på den veien ordet har tråkket opp.

Den troende får kjenne at han er svært langt fra å ha nådd forbildet. Kristus hadde bare ett svar i fristelsen: Det står skrevet! Han trengte bare én trøst da han lå på sitt ansikt i dødsangst i hagen: Guds trøst gjennom engelens ord. På korset hadde bønnen og klagen hans bare én form: Guds ords bønn og klage. Men vi som skal følge etter, vil så ofte verge oss og hjelpe oss med egne og andres tanker og meninger i fristelsens, ja, i anfektelsens og dødens timer. Derfor taper vi også så ofte. For det finnes ikke noe annet våpen mot fiendene enn Guds ord.

Når Herren Jesus bare ved ordets makt seiret i fristelsen, hvor mye mer må da ikke vi oppgi enhver tanke om å seire med andre våpen! Bare om én ting skal vi spørre: Hva sier Guds ord? Har vi visshet om det, vet vi hva vi skal gjøre. Ordet må være nok for oss, slik det var nok for vår Frelser. Vi glemmer ofte ordets tale for menneskenes tale. Men bare når vi blir døve for alt som vil føre oss bort fra ordet, og vandrer i hellig enfold etter ordets regel, følger vi i Jesu spor.

II.

Av det hellige barnet i templet kan vi lære den hellige enfold, som alltid går rett fram etter Guds vilje og derfor ikke trenger noen kunster for å forsvare seg.

Herren Jesus trengte bare å si helt likefram og enfoldig det som rørte seg i sjelen hans og bestemte handlingene hans. Så viste det seg at han var rettferdig i all sin gjerning, nettopp fordi gjerningen hans alltid var bestemt av Guds vilje slik den er uttalt i ordet. Mens han sitter der blant lærerne i templet og Guds ord gjennomgløder sjelen hans, kommer moren hans fram til ham og bebreider ham bittert for den angsten han hadde voldt Josef og henne ved å bli borte. «Barn, hvorfor gjorde du dette mot oss? Se, din far og jeg har engstet oss og lett etter deg» (Luk 2,48).

Hvordan forsvarer så Herren Jesus seg mot bebreidelsen hennes? Helt enkelt: Han nevner den grunnen han hadde til å være viss på at foreldrene måtte vite hvor han var å finne. Han sier bare: «Hvorfor lette dere etter meg? Visste dere ikke at jeg må være i min Fars gjerning?» (Luk 2,49).[2] Ved at han likefram sier hjertets tanke, er han rettferdiggjort.

Han irettesetter ikke moren sin. Han gir bare helt barnlig uttrykk for sin undring over at hun ikke visste hvor han var å finne. For ham var det så selvsagt

[2]NB: «i min Fars hus». Heuch bygger del II og III på den eldre ordlyden «i min Faders Gjerning».

at han bare kunne være i sin Fars gjerning og i sin Fars hus, at han ikke kan begripe hvordan hun kan ha lett etter ham alle andre steder, men ikke i templet.

Svaret hans uttrykker bare barnets undring over at moren ikke har visst hvor han «måtte være». Likevel kommer det i all sin hellige enfold til å inneholde den skarpeste og sanneste bebreidelse. Så enkelt og likefram det er, frir det likevel Jesusbarnet fra all skyld og legger skylden der den med rette skal ligge: på foreldrenes samvittighet.

For kunne de i hele tre dager ha gått omkring overalt i Jerusalem og lett etter ham, og likevel hele tiden gått forbi templet, hvis de ikke hadde glemt det de hadde grunn nok til aldri å glemme: at dette barnet på en helt egen måte hørte Gud til og var hjemme hos ham?

Måtte ikke hjertene deres være blitt sløve og verdslige i årene siden han ble født, når ikke Åndens sans drev dem til å lete etter Guds barn aller først i Farens bolig? Var det for mye forlangt at de, straks de oppdaget at han ikke var med i reisefølget, skulle ha visst dette: Han som aldri gjorde dem imot, kunne bare være blitt igjen i Jerusalem fordi det var Faderens vilje at han skulle bli igjen i hans tempel?

I sannhet, det hellige barnets enfold, hans undrende spørsmål, rammer bedre enn den mest gjennomtenkte forsvarstale. Hos Herren Jesus er det ingenting å skjule, ingenting å bortforklare og unnskylde. Derfor er han rettferdiggjort så snart han likefram sier hjertets tanker.

Er det nå likedan med oss, hans troende? Kan vi som han bringe motstanderne våre til taushet, ja, gjøre det åpenbart at all urett er på deres side, bare ved å si rett ut hva vi har tenkt i hjertet? Slik skulle det være med oss kristne. Så ofte vi blir angrepet og irettesatt og har skinnet mot oss, skulle det ikke trenges noe mer til vårt forsvar enn at vi sa hvordan saken og meningen vår virkelig var. Så skulle det straks vise seg, ikke bare at handlingen vår lot seg forklare og unnskylde, men at den helt og fullt var rett og riktig etter Guds ord.

Visst kan det være slik. Mer enn én kristen har stoppet «munnen på uforstandige og uvitende mennesker» (1 Pet 2,15) når han helt saktmodig har forklart saken sin. Og enda oftere har det skjedd at menneskene ikke har villet erkjenne at de kristne hadde rett, bare fordi de ikke kan eller vil forstå at de kristne er bundet av Guds vilje slik den er uttalt i ordet, som verden ikke spør etter. Er det slik, har vi full rett til å trøste oss med at vi lider som Kristi etterfølgere.

Men før vi griper til denne trøsten, må vi også prøve om vi virkelig har rett til å bruke den. Det hender så ofte at vi slett ikke kan avvise bebreidelser bare ved å forklare hva vi virkelig har ment med handlingen vår. For nettopp bebreidelsen gjør det klart for oss at handlingen ikke har vært så helt forsvarlig som vi hittil har ment.

Da ligger det så nær å skjule hjertets tanker i stedet for å åpenbare dem, og å lete fram og tilbake etter noe vi likevel kan forsvare oss med. Det gjør vi enda vi i grunnen vet godt at forsvaret bare er beregnet på å blende menneskene, ja, om mulig også oss selv. Dette er nettopp det motsatte av Jesu hellige enfold. Det er det verdslige sinnets svik, som gjerne nekter for sannheten for å slippe den ydmykende innrømmelsen at en har gjort urett.

Er bebreidelsen grunnet, så la oss ikke gjøre avstanden mellom vår Frelser og oss større enn den allerede er blitt fordi våre tanker åpenbarer vår urett, mens hans tanker åpenbarte hans rett. La oss ikke utnytte at bebreidelsen kanskje er overdrevet eller bygger på gale forutsetninger. La oss ikke spørre om den som angriper oss, nettopp er den som har rett til det, eller prøve å komme bort fra det saken egentlig gjelder, ved å holde oss til bisaker der vi kanskje har rett.

Kort sagt: La oss ikke søke selvforsvar der hjertets sannhet og enfold bare kan vise seg i en åpen erkjennelse av synden. Blir vi irettesatt for virkelig synd, er det bare én måte å vise at vi, enda vi er syndere, likevel ikke er fremmede for Herrens sinn: at vi enfoldig og stille, uten baktanker og uten pynt, vedgår vår urett.

Men selv om vi mener vi kan møte bebreidelsen ved å si helt enfoldig og likefram hva vi har tenkt, er det ikke med det sagt at vår enfold er hellig som Herren Jesu enfold. For nettopp når vi sier rett ut hva vi tenker, kan det bli åpenbart at vi ikke har handlet etter Guds virkelige vilje, slik den er åpenbart i ordet, men etter det vi har innbilt oss om hans vilje.

Jeg kjente en troende håndverker som i flere dager holdt sin gamle far innesperret på et loftskammer. Da jeg bebreidet ham dette, svarte han at han bare gjorde det for at den gamle, som sto på gravens rand, skulle bli drevet til å omvende seg i ensomheten. Når den gamle var blant mennesker, dro nemlig nysgjerrigheten og snakkesaligheten alltid ham bort i verden.

Denne mannen mente det sikkert godt. Det han sa, var nok det han i hjertet tenkte om Guds vilje. Og likevel var han svært langt fra den hellige enfold. Hadde enfolden bestemt handlingen hans, ville han ha vært bundet av det fjerde bud og aldri ha forvillet seg inn i den synden å ville omvende faren sin ved å trå budet under føtter.

Så visst som enfold ikke er det samme som dumhet, er den heller ikke det samme som at et menneske handler oppriktig etter sin overbevisning om Guds vilje. Den rette enfold eier vi først når Guds klare ord, og det alene, bestemmer vår overbevisning og derfor også vår handling. Men da må vi også lære å ville bare én ting: alltid å være i Farens gjerning.

III.

Herren Jesu hellige enfold hadde sin dype grunn i at han i alle ting bare ville én ting: å være i sin Fars gjerning. Han ble ikke dratt hit og dit av begjær med stadig skiftende mål som ofte strider mot hverandre. Han hadde bare ett mål: alltid å gjøre Faderens vilje. Han lot seg ikke spre på de mange tingene i verden, for sjelen hans var alltid samlet om det ene: å fullføre Faderens rådslutning. «Se, jeg kommer … for å gjøre din vilje, Gud» (Hebr 10,7) – i dette ordet uttrykker Skriften den innerste tanken i Jesu liv.

Det uendelig store i Jesu menneskeliv, det som gjør at det slett ikke finnes noe tilsvarende i noe annet menneskes liv, er dette: at han alltid var i sin Fars gjerning. Men det var han alltid fordi hans vilje var ett med Faderens vilje. «Jeg må være i min Fars gjerning.» I dette «jeg må» ligger både at han *skal* være i sin Fars gjerning, og at han *vil* det. Han var fullkomment forent med sin Far i kjærlighet, og denne kjærligheten gjør plikt og villighet til ett hos ham.

Dette ser vi i de mange årene han levde i Nasaret, likeså vel som da han sto fram blant folket og da han led for verdens synd. Da det var Faderens vilje at han ikke skulle «trakte etter det høye», men holde seg «til det lave» (Rom 12,16), holdt han seg til det lave. Vi minnes jo at Guds enbårne Sønn har båret tømmermannens navn, fordi han måtte være i sin himmelske Fars gjerning i verkstedet i Nasaret like mye som i templet i Jerusalem. Ikke noe menneskelig arbeid var så ringt at han ikke kunne vise sin lydighet mot Faderen i det.

Men da Faderens vilje kalte ham til å stå fram i verden og la byrden med verdens frelse på skuldrene hans, forlot han det stille skjulet i Nasaret like villig som han i tolvårsalderen hadde gått ned dit med sine jordiske foreldre og vært lydig mot dem.

Det gjorde ingen forskjell om Faderens vilje krevde det mindre eller det større av ham. Han ville alltid bare det ene: å være i sin Fars gjerning. I den forstand er Nasaret og Jerusalem, templet og Getsemane, gjerningen i tømmermannens verksted og lidelsen på korset ett og det samme for ham. Overalt har han sjelen sin i dette ordet: «Jeg må være i min Fars gjerning.»

Å, hvor lang, hvor lang er ikke avstanden her mellom ham og hans fromste troende! Hvor trenger vi ikke å lære av ham den villige lydigheten som samler all sjelens kraft om dette ene: å gjøre vår himmelske Fars vilje!

For ham var det ikke for ringt å gjøre tømmermannens arbeid. Blant oss er det kanskje mer enn én håndverkssvenn som i åndelig hovmod mener seg for god til arbeidet sitt, forsømmer det og griper etter en større gjerning som Gud ikke har kalt ham til. For Kristus var det ikke for tungt å utføre verdensfrelserens gjerning da Gud la den på ham. Blant oss er det mer enn én troende som første gang han kjenner kraften svikte under en tung gjerning, straks roper: «Herre, frita meg for dette, send en annen!»

Og likevel gjelder det at vi verken vraker troskapen i det små eller egenrådig nekter å gå til det store når Herren kaller. For den som alltid er i sin Fars gjerning, har jo det samme å gjøre både i det små og i det store: å fullføre Guds vilje.

Vi skal ikke styrte oss inn i verdens tummel og kamp når Gud fører oss til å leve stille og ubemerket. Men vi skal heller ikke feigt grue oss for å gå inn i verdens fristelser og farer når Herren fører oss slik at vi ser at dette er hans vilje.

Lærer vi bare for alvor å ha det ene livsmålet, å gjøre Farens gjerning, da spør vi ikke hvor vi vil være, men hvor Gud vil at vi skal være. Og jo mer øvelse vi får i å gå etter Herrens vink, desto raskere forstår vi hva han krever av oss i hvert tilfelle – og desto lettere blir det å gjøre Herrens gjerning.

Men når det blir lett for oss å gjøre Herrens gjerning, vil vi ikke rose oss. For bare det som koster overvinnelse og kamp, frister til selvros. Det du gjør lett og uten å merke det, roser du deg ikke av. Hvor vakre de er, disse sjelene som er i Herrens gjerning uten selv å merke det, fordi det er blitt naturlig for dem å gjøre Guds vilje! Her er bildet sant: De er som blomstene som ydmykt bøyer hodet i kveldsstunden og ikke selv merker sin søte duft.

Men slike sjeler er sjeldne, for det er sjelden at de troendes vilje blir så ett med Guds vilje at det bare koster dem liten kamp alltid å være i Farens gjerning. Og

likevel skulle vi alle som tror, være slike. For alltid å være i Farens gjerning er jo å være slik Kristus var i denne verden – det er å etterfølge ham.

Men selv om vi må skamme oss over hvor smått det går med etterfølgelsen vår, må ikke det hindre troen i å holde fast ved Kristus som vår Frelser, han som gjør oss salige. Bare troens visshet om at vi er frelst ved hans gjerning alene, skaper i hjertet den takken som gir seg hen i kjærlighetens glede, og som derfor makter å begynne vandringen i hans spor.

Vi er så dårlige etterfølgere, ikke fordi vi tror og trøster oss for mye til ham, men fordi vi tviler for mye på ham og søker for mye trøst i oss selv. La oss derfor søke Guds hjelp til å bli sterke i troen på Kristi frelse, så drar han oss til seg ved sin kjærlighets makt.

Ja, hjelp oss, Herre vår Gud, så vi tilegner oss frelsen i Kristus Jesus, slik at dens sødme og salighet kan tvinge hjertene våre til å gi seg hen til ham som elsket oss. Hjelp oss så vi stadig kommer ham nærmere og mer blir slik han var i denne verden, inntil vi til sist blir lik ham når vi skal se ham som han er, i ditt salige rike. Amen i Jesu navn.

Andre søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Hvordan Herren Jesus åpenbarer sin herlighet

Bønn. Åpne øynene våre, så vi kan skue din herlighet, Herre Jesus! Gi oss den tro som erfarer hvordan du nå som i gamle dager vet råd til å styrke og vederkvege det vansmektende hjertet. Gjør oss rede, så den timen kan komme da vi opplever at du handler underfullt med oss og åpenbarer din herlighet, når du gir den fredløse fred, den trette hvile, den som arbeider, kraft, og lar det evige livs makt overvelde dødens angst i hjertene våre. Ja, Herre, åpenbar din herlighet for oss! Amen.

Joh 2,1–11

Dersom det fantes svært mange blinde og bare få seende, ville vel de mange blinde regne dem som talte om lysets herlighet, for tåpelige svermere. De kunne jo så trygt og sant forsikre hverandre at de aldri hadde fornemmet det minste grann av den herligheten i lyset som de seende talte så underlige ord om.

De blinde ville riste på sine vise hoder og synes det var svært ille at de seende drømte om å leve i et lys som jo bare kunne være innbilning. For ingen av de mange kloke blinde kunne gjøre seg den minste klare forestilling om hva alle disse fargene og strålene og all denne klarheten som de seende tilla lyset, egentlig var.

Men de seende ville ikke bli rokket i sin visshet om at lyset finnes. De visste jo at solen lyste den blinde inn i ansiktet i samme stund som han nektet for det lyset hans blinde øyne ikke kunne fange opp.

Men i verden finnes det jo mange flere seende enn blindfødte. Derfor faller det ikke de blinde inn å nekte for lyset, når de fra alle kanter og uavlatelig blir forsikret om at det finnes. Helt annerledes er det når det gjelder å skue herligheten hos Kristus, «det sanne lys, som opplyser hvert menneske som kommer til verden» (Joh 1,9). Ja, han opplyser hvert menneske. Men for de mange skjer dette bare på samme måte som solens lys faller over de blindes ansikt, uten at mørket deres blir mindre av det. Bare troens øye kan fange opp strålene fra Kristi lys; bare troen kan skue hans herlighet.

Svært mange mangler den levende troens klare syn. Derfor er det ikke underlig at alle disse som lever i vantroens blindhet, så trygt forsikrer hverandre at alt

det de som har troens sans, forteller om Jesu herlighet, bare er innbilning. De har virkelig ingen erfaring av Jesu herlighet og kan ikke forestille seg den mer enn de blindfødte kan forestille seg lyset.

Og siden de alltid er mange nok til å kunne styrke hverandre i den meningen at det de ikke kan forestille seg, heller ikke finnes, er det helt rimelig at de er forvisset om at alle må famle i åndelig mørke. Likevel rokker ikke denne vissheten deres på noen måte ved de troendes forvissning om at de vandrer i lyset fra Kristi herlighet.

Når jeg nå her fra prekestolen sier at Jesu herlighet lyser inn i verden slik solen lyser fra himmelen, og at vantroens blindhet alene er grunnen til at de mange ikke ser den, reiser det seg jo ingen høyrøstet motsigelse. Men er det noen her som mangler troens sans for Jesu herlighet, har han sikkert allerede motsagt meg i sitt hjerte.

Han sier: «Igjen disse påstandene som ikke kan bevises, disse vilkårlige bildene, disse tomme talemåtene! De skal bare lede oppmerksomheten bort fra det ubestridelige faktum at under som dem Skriften forteller om, aldri skjer blant oss lenger. Kunne jeg bare en eneste gang få se et under som det som skal ha skjedd i Kana, ville det åpne øynene mine for Jesu herlighet bedre enn alle presters prekener. Men siden prestene ikke kan by oss under, byr de oss snakk i stedet og skjeller oss ut for blinde fordi vi ikke kan se der det ikke er noe å se.»

Nå, det er vel likevel ikke så sikkert at den som i dag ikke kan se Jesu herlighet fordi han mangler tro, ville få troens øye for den om han så fikk se et håndgripelig under. Om Jesu disipler står det riktignok skrevet at de «trodde på ham» da han «åpenbarte sin herlighet» (Joh 2,11). Men det blir ikke fortalt at tjenerne trodde på ham, enda de som «hadde øst opp vannet», «visste hvor den kom fra» (Joh 2,9). Heller ikke blir det sagt at kjøkemesteren trodde, enda han sikkert fikk alle ønskelige opplysninger av tjenerne.

Kort sagt er hele Skriften enig om at det i Jesu kjøds dager, som nå, bare var troen som hadde øye til å skue hans herlighet. Der troen manglet, forble blindheten, hvor sterkt lyset fra Jesu herlighet enn skinte; det sterke lyset gjorde bare blindheten mer åpenbar. Det må være slik, fordi åpenbaringen av Jesu herlighet bare er bestemt til å bli skuet av troen. Det blir klart for oss når vi lar Frelserens første under lære oss *hvordan Herren Jesus åpenbarer sin herlighet*.

Det er ingen tilfeldighet at nettopp Jesu første under blir kalt hans «første tegn» (Joh 2,11). Dette ordet sier oss det vi siden alltid skal ha for øye når vi ser ham gjøre et under: Undrene har som hensikt å peke på og betegne den underfulle frelsesgjerningen han var kommet for å fullbringe i verden. Når vi ser Herren Jesus åpenbare sin herlighet i undrene, skal vi, akkurat som de som levde på hans tid, se den ytre handlingen som et levende bilde av hvordan frelsen er, og av herligheten i den nåden han gir hvert hjerte som åpner seg for ham i tro.

En gang brukte han selv underet da han mettet folket i ørkenen, som tekst – vi kan gjerne si det slik – for sin store tale om seg selv som «livets brød» (Joh 6,35). Slik kan og skal også vi si hva undrene hans virkelig betegner, og hvilken særlig

side av frelsens herlighet hvert under og det som skjedde omkring det, gir et bilde av – bare vi tyder bildet riktig.

Enhver må jo kunne skjønne at det ikke har vært Jesu hensikt å vekke menigdens tomme forbauselse med undrene sine. Han ville ikke samle om seg en gapende folkemengde slått av forundring, men en troende disippelskare. Men skulle det skje, måtte undrene hans være slik at de pekte ut over handlingen i øyeblikket, tilbake til den evige frelsen som alle hjerter trenger. De måtte åpenbare ham som den som maktet å gi denne frelsen.

Bare den som ser tegn i undrene hans, ser åpenbaringen av hans herlighet i dem. For hans herlighet er dette: at han kan og vil frelse syndere. Derfor er den som ikke kan se tegnene i undrene hans, blind som tjenerne og kjøkemesteren – om han så med egne øyne fikk se Herren Jesus gjøre alle sine under.

Hva betegner så dette første underet Jesus gjorde, da han forvandlet vann til vin i bryllupet i Kana? Vinen styrker og vederkveger den utmattede. Når noen er nær ved å segne av tretthet, gir vi ham god vin, om vi har den; den gir ny styrke når livskreftene er tømt. Derfor heter det at «vin gleder menneskets hjerte» (Sal 104,15). Den er bildet på styrkelse og vederkvegelse. Men den vinen Herren Jesus gir, tar han ikke av noe forråd som allerede finnes. Han skaper ny vin ved et allmaktens under og gir den så rikelig at brudeparet sikkert hadde nok i lang tid.

Vinunderet betegner altså Herren Jesus som den som gir livskraft og hjerteglede i rikt mål, men av et nytt og bedre slag enn denne verden eier. Verden har i seg selv ingen forutsetninger for å frambringe en slik vederkvegelse. Bare Herren, som forvandlet vann til vin, kan av det som i seg selv er fattig og kraftløst, skape en rikdom av livskraft og glede.

Men den edleste vin gir ingen styrke uten at den blir drukket. Sett den lifligste vin ved siden av den trette som nekter å drikke den, og trettheten hans blir like stor. Først når vinen blander seg med blodet og slik blir tatt opp i legemet, virker den. På samme måte blir all den hjelpen Frelseren bringer, unyttig hvis ikke sjelen vil ta imot den i tro. Først når sjelen åpner seg for Jesu frelse, så den får strømme inn i hjertet og virke i det innerste av det slik vinen blander seg med blodet, gir frelsen sjelen liv og kraft.

Men fordi Kristi frelse bare gagner oss når vi tilegner oss den, vil det være helt forgjeves om vi ser hans største gjerninger uten å kunne eller ville forstå hva de virkelig betyr for oss. Skal Herrens herlighet bli til frelse for oss, må vi la ham gjøre oss rede til å skue åpenbaringen av den med det rette sinn. Det lærer vi av hans mor Maria, slik fortellingen om bryllupet i Kana tegner henne for oss. Forstår du henne, og forstår du det Jesus sier til henne, da forstår du samtidig hva du mangler, hvis den timen ennå ikke er kommet da Herren kan åpenbare sin herlighet for deg.

Det kunne se ut som om Maria fra først av var fullt skikket til å skue åpenbaringen av Jesu herlighet. Så snart hun ser at det er «mangel på vin», sier hun til ham: «De har ikke vin» (Joh 2,3). Hun sier ikke et ord mer: ingen bønn om at han vil hjelpe, ikke noe spørsmål om han kan. Hvor sterk måtte ikke hennes tro på både hans vilje og hans makt være, når hun finner det overflødig å si et eneste

ord mer enn det som var nødvendig for å gjøre ham oppmerksom på vertsfolkets forlegenhet!

«De har ikke vin» – ser han bare det, er hjelpen der. Hun er så viss på både hans kjærlighet og hans makt at det slett ikke kan falle henne inn at det skulle trenges noe mer for å avhjelpe nøden enn at han fikk vite om den. Og likevel hadde hun ennå ikke sett ham gjøre et eneste under. Her ser det sannelig ut til å være en tro der tilliten og styrken viser at hjertet har gitt seg helt hen til Jesus.

Og likevel – hvilket svar får hun på sin ydmyke, tillitsfulle henvendelse? Dette: «Kvinne, hva har jeg med deg å gjøre? Min time er ennå ikke kommet» (Joh 2,4).[1] Hvor skarpt og skjærende klinger ikke disse ordene!

Det er jo som om Herren Jesus med ett river i stykker sønneforholdet og barnekjærlighetens bånd, som knyttet ham til moren. Fra barndommen av hadde han vært lydig mot foreldrene sine, og han var kommet for å oppfylle det fjerde bud likeså vel som alle andre bud. Hvordan kunne han da her tiltale moren sin på en måte som minst av alt minner om den ærbødighet og hensynsfullhet en sønn skylder sin mor, selv når han må vise henne hennes feil?

Hans sønnlige kjærlighet var så sterk at han ikke glemte omsorgen for moren sin, selv da verdens synd tynget hjertet hans ned i gudsforlatthetens kval på korset. Hvordan kunne han da her tale som om han ikke på noen måte ville anerkjenne at hun hadde krav på å stå ham nærmere enn andre?

Han talte slik fordi Maria bare var skikket til å skue åpenbaringen av hans herlighet dersom den ikke vakte morens glade stolthet over sønnen i henne, men synderinnens ydmyke tilbedelse av sin Frelser. Det skarpe svaret skjærer over båndet mellom mor og sønn, men bare for å knytte det langt sterkere båndet som forener synderinnen med hennes Frelser. Her som alltid er Jesus kjærligere enn tankene våre. Han nekter Maria å føle en mors stolthet over å eie et slikt barn bare fordi han vil gi henne det som er langt saligere: den troendes glede over å eie en slik Frelser.

Enhver mor som selv har et uvanlig lovende barn, vil lett forstå hva som rørte seg i Marias hjerte da hun mente at nå var timen kommet da Jesus måtte åpenbare for all verden den herligheten hun i lange år forgjeves hadde lengtet etter å få skue.

Maria hadde jo gjemt i sitt hjerte alle de ordene som var blitt sagt om det lille barnets frelsermakt. Selv visste hun om hans underfulle fødsel. Og likevel gled år etter år forbi mens han levde ubemerket i Nasaret, uten at noen særlig åpenbaring av hans herlighet brøt gjennom ringheten hans, så vanlige øyne bare så et menneske som alle andre i ham.

Med de øynene så Maria visselig ikke på ham. Hun så hans underfulle hellighet, hans troskap som aldri sviktet, hans kjærlighet som alltid var villig til å ofre seg. Hun trodde på ham og var viss på at når tiden kom, ville alle løftene bli oppfylt i ham. Men hvor lenge det varte! Han var allerede tretti år, og ennå hadde ikke noe tegn åpenbart hans frelserherlighet for verden. Hvor naturlig måtte det ikke da være for henne ivrig å gripe anledningen som bød seg til endelig en gang å få se den skjulte herligheten bryte fram i et allmaktens under!

[1] NB: «Kvinne, hva vil du meg?» Heuch bygger på den eldre ordlyden, der Jesus skiller seg fra moren.

Hun tvilte ikke på Jesu makt, men alle andre tvilte; selv brødrene hans trodde ikke på ham. Nå skulle de få beviset i hendene og erfare at hun alene hadde forstått og bedømt sitt elskede barn riktig. Hun alene hadde ikke tvilt på at han ville holde alt det hans evner lovte. Nå skulle hun få sin lønn, når alle bryllupsgjestene undret seg over sønnens makt og godhet.

Hadde hun vært kvinne og mor hvis det hadde vært likegyldig for henne at det var nettopp hennes barn det gjaldt? Kan vi ikke forstå dette? I underets øyeblikk ville også hun ha bøyd seg for sønnens storhet, men likevel ville følelsen av at Jesus var hennes sønn, i samme øyeblikk ha fylt henne med stolthet over å være hans mor. Så ville hun ha sittet der ved hans side, strålende av lykke over at hun hadde en sønn som ingen annen kvinne hadde.

Men dersom hun hadde skuet hans herlighet som en mor med rett til å være stolt av en slik sønn, hva gagn ville hun da ha hatt av at hans herlighet ble åpenbart? Da ville hun verken ha forstått hans herlighet eller sin egen trang.

Hun må forstå at han som rår over Guds skapende makt, er så langt mer enn et menneskes barn at hennes særstilling som hans mor her slett ikke har noen betydning; ellers forstår hun ikke hans herlighet. Og hun må forstå at det hun trengte, ikke var at stoltheten i hennes morskjærlighet ble tilfredsstilt, men at hennes savn etter frelse, som hun delte med alle syndere, ble stilt. Hun måtte gi opp enhver rett til ham for at herligheten i hans nåde kunne gå opp for sjelen hennes.

Derfor er dette riktignok et hardt ord: «Hva har jeg med deg å gjøre?» Det knuste vel uten barmhjertighet mang en drøm i morshjertet om at hun sto ham nærmere enn alle andre. Det var som om det tok henne og støtte henne bort fra morens hedersplass og inn i menneskemengden. Men i all sin hardhet gjorde nettopp dette ordet henne kjærlighetens rette tjeneste: Det gjorde henne rede til å skue Jesu herlighet, ikke som herligheten til hennes sønn, men som «en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet» (Joh 1,14).

Og Maria forsto meningen i ordene hans, ja, hun så allerede i dette ordet, som virket så hardt, den første åpenbaringen av hans herlighet. Det vitner hennes ord til tjenerne om: «Hva han sier til dere, det skal dere gjøre» (Joh 2,5). Det kunne virke underlig at Maria ikke tier helt etter å ha fått en så skarp avvisning. Hvordan kunne hun likevel få mot til å vende seg til tjenerne, akkurat som om Jesus hadde lovet å avhjelpe vinmangelen? Fordi hun hadde forstått Jesus slik bare den som hadde fulgt ham med en mors omsorg fra barndommen av, kunne forstå ham.

Én ting sto klart for Maria: Synde kunne ikke Jesus. Hadde han i tretti år aldri sagt et ord med skygge av synd, hvordan skulle han da plutselig nå krenke det fjerde bud ved å støte henne voldsomt fra seg? Det var umulig.

Men var det ingen synd her, måtte allerede dette ordet, der han skilte seg så skarpt fra henne, være en åpenbaring av hans herlighet. Det måtte ha som mål å gi henne den ydmykelsen hun trengte for å ha gagn av den gjerningen han ville gjøre. Jesus hadde ikke talt så hardt hvis ikke hans kjærlighet hadde hatt som mål å gjøre henne rede til å skue gjerningen hans.

Men derfor lå det altså, tross den avvisende formen, et løfte i selve svaret om at han ville avhjelpe nøden når hans time var kommet. Maria visste at han ikke ville ha voldt henne bitter smerte hvis det ikke skulle komme en gjerning som smerten skulle gjøre henne rede til å ta imot.

Så sier hun til tjenerne, rolig og sikkert som en som er viss i sin sak: «Hva han sier til dere, det skal dere gjøre.» Hvordan han vil avhjelpe nøden, vet hun ikke. Men at han vil gjøre det, vet hun like sikkert som hun nettopp har fornemmet i sitt hjerte hvordan han løste seg fra henne som sønn for å bli hennes Herre og Frelser.

Men måtte Herrens ydmyke, troende mor venne seg av med å ha noe som helst krav på Jesus før hun kunne skue hans herlighet, hvor mye mer da vi? Kunne ikke frelsens liv og kraft, som vinunderet betegner, strømme inn i hennes hjerte før hun klart hadde innsett at all Kristi gjerning var nåde – hvordan skulle da Frelserens makt kunne bli erfart av de hjertene som ikke ber ydmykt som Maria, men trassig utfordrende eller hånlig spottende krever at Herren Jesus skal åpenbare sin herlighet, så de kan tro på ham – eller rettere sagt, så de kan slippe å tro på ham?

Sannelig, dersom alle disse som påstår at vantroen deres ville vike hvis Herren lot et under skje for øynene deres, hadde ører å høre med, måtte de høre Herrens ord til dem som «fristet ham, og ba ham vise dem et tegn fra himmelen: … En ond og utro slekt krever tegn, men tegn skal ikke gis den» (Matt 16,1.4).

For de som i våre dager mener de har rett til å utfordre Herrens makt, står helt på linje med de fariseerne og saddukeerne som i hans kjøds dager mente de hadde rett til det samme. Begge stevner de Herren inn for sin domstol og krever at han som en anklaget skal rettferdiggjøre seg for dem ved å vise dem hva hans undermakt kan utrette. Begge er de blinde for at intet under kan gjøre Frelserens herlighet klar for de hjertene som mangler syndserkjennelsens ydmyke lengsel etter å få skue hans frelse.

Herren gjorde jo så mange under, og alle var de frelsens tegn. Men fariseerne og saddukeerne forsto å bortforklare dem alle og fortsatte å rope på «tegnet fra himmelen», som om han slett ikke hadde gjort noe tegn – fordi han ikke gjorde tegnene sine slik de ville ha dem.

I sin frekkhet krevde de at han skulle stå fram for dem og la seg prøve av dem som en taskenspiller hvis kunster de ville granske. Så ble det ikke gitt dem noe tegn. For ikke noe tegn ville ha kunnet hjelpe dem, siden de i sitt hovmod var uskikket til å la seg gripe av den frelsen hvert under betegnet og avslørte.

Akkurat det samme gjentar seg i våre dager. Hvorfor hører vi aldri Herrens troende klage over at det ikke skjer under lenger? De troende, som har hele sitt hjerteliv bygd på vissheten om Jesu frelsermakt, må jo mer enn alle andre trenge å skue hans herlighet. Og de skuer den virkelig.

Når de først har lært å gi opp ethvert krav og å vente på Herrens time – når de i alt Herren gjør med dem, vil erfare hans frelse – da ser de hvordan han fyller hele livet deres med sin nådes under. Trengslene deres blir lettere, og de får ny kraft. De kan peke på mang et eksempel på at Herren har hjulpet dem så

underfullt at de har hatt samme følelse som Peter da nærheten av Guds allmakt fikk ham til å bryte ut: «Herre, gå fra meg, for jeg er en syndig mann!» (Luk 5,8).

Og ikke mindre klart har de skuet Herrens herlighet når den ytre nøden har fortsatt, mens Herren har styrket hjertene deres til å holde den ut, så de selv ikke har fattet hvordan de er kommet uskadd igjennom. I sannhet, Herrens troende kan ikke klage over at det ikke skjer under lenger, fordi hele deres liv i Herren er ett eneste stort under.

Men de andre ser ikke undrene. Nå som i Jesu dager bortforklarer de dem alle. Den gang het det at han drev ut onde ånder ved Be'elsebul; nå heter det at hvert bønnesvar skyldes naturens krefter. Den gang krevde de «tegnet fra himmelen»; nå har noen krevd at et under skulle skje foran en kommisjon av vitenskapsmenn, som skulle prøve om de ikke på en eller annen måte kunne slippe å tro det.

Denne slekten krever visselig tegn, ja, i sin vantro er den syk etter tegn som skal gjøre troen overflødig. Men nettopp derfor blir det ikke gitt den noe tegn. For bare troen kan se i tegnene det de betegner: frelsens herlighet. For de vantro ville alle tegn være unyttige, ja, til anstøt, fordi de bare ville forherde dem mot den makten deres hovmodige hjerte ikke ville underkaste seg.

Mener du at du har rett til å klage over at Jesus ikke viser deg det du kaller et virkelig, ubestridelig under, så husk at selv Herrens mor, tross all sin ydmyke tro, måtte lære grundig å gi opp ethvert spor av rett før hun var skikket til å skue Jesu herlighet.

Og vil du likevel ikke høre Herrens ord: «Sa jeg deg ikke at dersom du tror, skal du se Guds herlighet?» (Joh 11,40), så spør deg selv om det du ønsker å se, i grunnen ikke heller er en trollmanns kunster som kunne fange fantasien din, enn en Frelsers herlighet som krevde at hele sjelen din ga seg hen i tro. Er det virkelig Frelserens herlighet du ønsker å skue, vil du vel også gjøre det Jesus sier til deg for å få oppleve frelsens under.

Men det er lett å bedra seg selv her. Vi kan innbille oss at vi har Marias ydmyke sinn, mens vi likevel har samme sinn som de som krevde tegnet fra himmelen. Hvor lett det skjer, viser seg når vi ser på dem som sterkt, ja, kanskje med sukk og tårer, ønsker å erfare Jesu frelse, men likevel ikke lar seg bevege til å gjøre det han sier, fordi midlene han frelser gjennom, ikke synes dem skikket til å åpenbare hans herlighet.

Det finnes mer enn én blant oss som ikke har skuet Jesu herlighet, enda han har erkjent sin syndenød dypt nok til å vite at ikke han selv og ikke hele verden, men Jesus alene kan gi ham frelsens fred, glede og liv i hjertet.

En slik mener sikkert at han vender seg til Herren med det samme ydmyke, troende sinn som Maria da hun sa: «De har ikke vin.» Han har så helt gitt opp å frelse seg selv. Han tror så visst at Jesus kan gjøre det. Han ber ham så inderlig om det. Han lider så hardt under syndenøden sin og mener han med sannhet kan si at han vil gi alt for å erfare Jesu frelse. Og likevel åpenbarer ikke Jesus sin herlighet for ham.

Synderen ønsket at den timen skulle komme da syndsforlatelsens fred senket seg ned i hjertet hans, mens Guds Ånd kraftig forvisset ham om at han var Guds

barn, og Guds kjærlighet strømmet varmt og rikt inn i hjertet. Men i stedet fortsetter ufreden, angsten og avmakten. I enkelte øyeblikk kan sjelen vel greie å føle litt trøst ved en krampaktig anstrengelse, men så blir slappheten og motløsheten bare mye større etterpå.

Hvorfor får da ikke en slik sjel erfare frelsen, når den vet svært godt at den både erkjenner sin synd og lengter i tro etter frelse? Det kommer av at denne sjelen i en viss forstand vet altfor godt at den er botferdig og troende. Den vet det nemlig på en slik måte at den uvilkårlig mener den nå har rett til å få erfare nådens kraft. Det er som om sjelen hadde gjort sitt ved å bringe med seg den bot og tro som er nødvendig for å oppleve frelsen, så Jesus nå må gjøre sitt ved å la sjelen føle sin frelse.

Men så lenge det er det minste krav i hjertet, så lenge ikke enhver rett er gitt opp, vil sjelen ikke erfare noe. Hver eneste bønn den ber, blir liksom møtt av det harde ordet: «Hva har jeg med deg å gjøre?» For så lenge er sjelen uskikket til å skue Herrens frelse. Mens den syntes å tro på Jesu nåde, ville den nemlig i virkeligheten tro på sin egen tro – en tro som skulle ha tvunget Frelseren til å åpenbare sin herlighet for den.

Nå er en slik sjel visselig like lite klar over at den stiller et rettskrav til Jesus, som Maria var klar over at det skjulte seg noe av en mors krav til barnet sitt i hennes ydmyke bønn. Og likevel er det tydelig nok at sjelen tross all sin ydmykhet ikke er uten ethvert krav. Riktignok venter den frelsen fra Jesus alene og har gitt opp enhver tanke om å frelse seg selv.

Men den er så langt fra å ha overlatt til Jesus hvordan han vil åpenbare sin herlighet, at den i denne forstand mye mer ligner dem som krevde tegnet fra himmelen, enn Maria, som sa: «Hva han sier til dere, det skal dere gjøre.»

For det en slik sjel vil, er at frelsens fred og kraft skal falle ned over den fra himmelen på én gang, så den kan føle det. Den spør ikke seg selv: Gjør jeg virkelig det Herren sier jeg skal gjøre, for å få erfare herligheten i hans frelse? Men den spør Herren klagende: Hvorfor åpenbarer du deg ikke på den måten jeg vil, for meg som så sårt ønsker å få skue din frelse?

Den ønsker at Herren skal handle direkte med den, at den indre sansen, om ikke den ytre, skal få et like følbart inntrykk av hans nåderike nærvær som om han kunne skues med øynene og gripes med hendene. Det er det en slik sjel ønsker, og alltid ønsker forgjeves. For bare den som ydmykt gjør etter Herrens ord uten å stille noe som helst krav eller vilkår, er skikket til å skue hans herlighet.

Det så ikke ut til at det kunne komme noen herlighet av at tjenerne gjorde etter Herrens ord: «Fyll karene med vann!» (Joh 2,7). Vi synes vel vi må kunne si at Herren Jesus like gjerne kunne ha latt de tomme karene bli fylt med vin ved et allmaktsord, som først å fylle dem med vann for så å forvandle det til vin.

Og likevel har han nettopp med dette betegnet at den som vil skue herligheten i hans frelse, ikke må kreve at frelsens livgivende kraft skal strømme direkte ned fra himmelen og inn i hjertet. Han må tvert imot i lydig tro bruke de ytre nådemidlene som Kristus har lovet å gi sin frelse gjennom.

Dåpens vann, nattverdens brød og vin og ordet i Skriftens og forkynnelsens form er for vår forstand ikke mer skikket til å være midler som Herrens frelse blir gitt gjennom, enn vannet var skikket til å bli forvandlet til vin. Og likevel er det bare den som bruker disse midlene i tro, som vil få erfare at Herren Jesus åpenbarer seg herlig som Frelseren når han lar sin nåde strømme inn i det engstelige, trette hjertet.

«De ordene jeg har talt, er ånd og er liv,» sier han (Joh 6,63). Så sitt ikke og lytt etter stemmer fra himmelen eller stemmer i hjertet, men senk hjertet ditt ned i hans ord der du vet sikkert at du har det: i hans evangelium og i det vitnesbyrdet som stemmer med det.

«Brødet som vi bryter, er det ikke samfunn med Kristi legeme? Velsignelsens beger som vi velsigner, er det ikke samfunn med Kristi blod?» (1 Kor 10,16). Så vet du jo beskjed om hvordan du skal komme til ham og han til deg. Vent ikke på syner eller åpenbaringer, men et hans kjød og drikk hans blod, så blir du i ham og han i deg (jf. Joh 6,56).

«Uten at en blir født av vann og Ånd, kan han ikke komme inn i Guds rike» (Joh 3,5). Så gled deg over at Guds rike har stått åpent for deg helt siden stunden da du ble døpt som barn, og bruk den barnerett som da ble gitt deg – så sant du ønsker å være Guds barn. Og gå ikke klagende omkring som om du ikke kunne komme inn fordi det ikke står en egen port åpen for deg, når du jo kan komme inn gjennom dåpens port. Den er åpnet for deg som for alle døpte som ønsker å få bli i sin dåps nåde.

Hvordan det skjer at Kristi frelsende nåde blir til del for dem som søker den ved å bruke hans nådemidler i tro, kan vi ikke forklare. For det er et under, slik det var et under at vannet ble forvandlet til vin. Men at det skjer, vet alle kristne. Alle vitner de at de har skuet Jesu herlighet og erfart kraften i hans nåde fra den tiden de lærte å søke ham i lydighet mot hans ord, der han har lovet å la seg finne. Troens øye kan skue hans herlighet mer eller mindre klart til ulike tider. Men den blir likevel alltid skuet.

Angst og hjertekval kan vel ligge i hjertets bønn: «Herre, frels meg! Jeg går under!» Men når Herren kommer i ord og sakrament, ser den troende barmhjertigheten lyse av ansiktet hans, og hjertet blir styrket, selv når det blir ydmyket ved kjærlighetens bebreidelse: «Hvorfor er du så redd, du lite troende?»

Trett av striden mot synden og tynget under helliggjørelsens arbeid finner sjelen hvile i favnen til ham som kaller alle som har tungt å bære, til seg. Og ny kraft strømmer til hjertet fra fellesskapet med ham, slik saften strømmer fra vintreet til de ytterste småkvistene. I nød og sorger, i glede og velvære, i liv og død er Jesus hos den sjelen som en gang har fått øye for hans herlighet og siden ikke forlater ham.

Denne verdens barn får stadig erfare at denne verdens fyrste makter å forvandle gledens vin til sorgens bitre vann. Slik erfarer Kristi troende mer og mer at han forvandler alle sorgene deres til evig glede som ikke kan mistes, fordi han gjennom alle ting lar dem skue nåden i sin frelserherlighet. Men de erfarer det bare i samme grad og så lenge som de er villige til å gi opp enhver rett og lydig

og ydmykt søke fellesskapet med ham, ved å holde hjertet åpent for hans nåde slik den gir seg til dem gjennom sine midler. Vegrer du deg for dette, vil du aldri få skue Jesu herlighet.

Derfor gi Herren oss nåde til å få Marias troende sinn, som både kjenner trangen til å erfare hans frelse og er ydmykt nok til å la Herren gi oss erfaringen av frelsen på den måten han selv har sagt. Ja, Herre, gjør oss skikket til å skue åpenbaringen av din herlighet når vi erfarer din frelse. Amen.

Tredje søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Vil du bli frelst?

Bønn. Hjelp oss, Herre vår Gud, så vi ikke står imot din frelservilje! Overvinn motstanden vår, så vi ikke lenger kan nekte å overgi oss og be om Jesu nåde. Ja, bryt trassen i vår sterke egenvilje, så din gode vilje kan skje fullt ut i oss når du gir oss troen og gir oss det dine barn har: syndenes forlatelse, liv og salighet. Amen.

Matt 8,1–13

De troendes tanker dveler gjerne ved Kristi underfulle gjerninger. Det er ikke så mye fordi alle undrene åpenbarer hans allmakt, men langt mer fordi de alle viser ham som Frelseren – han som alltid lar allmakten sin tjene den nåden som frelser. Herren kunne ha gjort undere av dom og straff. Også de ville ha åpenbart hans allmakt, men de ville ha fått syndere til å flykte fra ham i redsel. Men nå er alle hans undere nådens undere.

Skriften forteller oss jo om mange underfulle gjerninger som Herren Jesus har gjort, og antyder samtidig at han har gjort langt flere undere enn dem som uttrykkelig blir fortalt. Slik heter det: «Hvor han kom, til landsbyer, byer eller bygder, la de sine syke ut på torgene. De ba ham at de måtte få røre, om så bare ved minnedusken på kappen hans. Og alle som rørte ved ham, ble helbredet» (Mark 6,56). Men aldri blir det verken fortalt eller antydet at han har gjort et straffens under på noe menneske.

Bare én eneste gang i sitt liv gjorde Herren et under som bare åpenbarte hans makt, ikke hans nåde. Men det underet gjorde han ikke på noe menneske. Det ufruktbare fikentreet, bildet på det gjenstridige og ufruktbare Israel, visnet «fra roten av» (Mark 11,20) under hans forbannelse. Det er det eneste straffens under Herren Jesus har gjort mens han ferdedes blant oss. Men mot mennesker har han aldri gjort andre undere enn nådens og kjærlighetens.

Og likevel – hvilken rett hadde han ikke til å la sin allmakts dom knuse de synderne som var omkring ham og pinte hans hellige hjerte med synden sin! Ingen av oss, som selv er syndere og har synden altfor kjær, er i stand til å fatte hvordan verdens synd plaget den Hellige. Om vi var nødt til å leve sammen med de mest ryggesløse, ville vi likevel bare kunne få en fjern forestilling om det. For selv den synderen som er kommet lengst i sin helliggjørelse, står nærmere den ryggesløse enn ham «som ikke visste av synd» (2 Kor 5,21).

Han «kjente alle» og trengte ikke «til at noen skulle vitne om et menneske», fordi han selv visste «hva som bodde i mennesket» (Joh 2,24–25). Hvor måtte han ikke lide når han så ned i sjelens dyp og overalt møtte egenkjærligheten, sløvheten, det å fortape seg i verden, hovmodet, synden i alle dens skikkelser! Hvor kan ikke en synder vemmes ved seg selv når han for alvor får se sin synd!

Og likevel kan aldri noen synder se eller avsky sin synd slik han, den allvitende Hellige, så og avskydde synden hos hvert menneske som sto for hans ansikt. Hvor han enn vendte seg, måtte det jo være for ham som om hjertet hans ble stukket med tusen nåler.

Vi kan ane hvordan menneskenes synd fikk hjertet hans til å lide, når vi hører ham rope: «Å du vantro og fordervede slekt! Hvor lenge skal jeg være hos dere? Hvor lenge skal jeg tåle dere?» (Matt 17,17). Det er jo som om hans hellige frelserhjerte skulle briste før tiden – som om han ikke lenger kunne holde ut å bli såret uavlatelig av slektens synd.

Og likevel: Om en mor hadde makt til det, ville hun likevel ikke la dommen ramme sitt fortapte barn, enda hun lider mer under barnets synd enn noen annen, fordi ingen elsker barnet som hun.

Like lite brukte Herren Jesus Guds allmakt til å knuse synderne, som han elsket slik bare den Helliges kjærlighet kan elske. Ikke et øyeblikk glemte han at han «ikke var kommet for å dømme verden» (Joh 12,47), men «for å frelse det som var fortapt» (Luk 19,10). Aldri kalte han ild ned fra himmelen for å fortære de gjenstridige. Aldri lot han spotteren falle død for sine føtter. Selv da Judaskysset besudlet leppene hans, var det ikke noe allmaktens lyn, men bare kjærlighetens bebreidende ord som rammet forræderens hjerte.

Men at alle Herren Jesu undere er nådens undere, gir syndere en så stor trøst. For gjorde han alltid bare nådens gjerninger mot hver den som søkte ham, så må også hver den som nå søker ham, bli frelst – ja, hver den som søker ham.

Svært forskjellige var de som ropte om miskunn til ham. Noen hadde en tro som Jesus undret seg over. Men hos andre kjempet vantroen ennå slik med troen at de måtte rope i samme øyeblikk som de bønnfalt om Jesu frelse: «Herre, jeg tror! Hjelp min vantro!» (Mark 9,24).

Noen trengte seg dristig på ham og ville slett ikke la seg vise bort, slik som den kanaaneiske kvinnen. Men andre hadde så lite frimodighet at de bare våget å røre ved minnedusken på kappen hans, bakfra og skjult i folkemengden, slik som kvinnen med blødningene. Når de så merket at han visste at de hadde rørt ved ham, «kom» de «redd og skjelvende fram» og «falt ned for ham» (Mark 5,33).

Og det var syndere som allerede mens de ennå sto «på avstand», ropte «med høy røst: Jesus, Mester! Miskunn deg over oss!» (Luk 17,12–13). Men det var også en synderinne som ikke hadde ord, men bare tårer for å uttrykke hjertets nød, selv da hun var kommet nær og lå for føttene hans.

Og som de som søkte Jesus, var forskjellige, slik så det ut til at han også handlet forskjellig med dem. Høvedsmannen fra Kapernaum var han straks villig til å hjelpe. Nesten før høvedsmannen hadde uttalt sin bønn, hadde han allerede fått Jesu løfte om hjelp, og det en rikere hjelp enn han hadde bedt om. Den kanaaneiske kvinnen derimot, som ikke synes å ha hatt mindre tro enn

høvedsmannen, måtte så å si vriste hjelpen fra Herren. Overfor henne er det som om han holder kjærligheten i frelserhjertet sitt skjult til troen hennes har bestått den harde prøven.

Men hvor forskjellige de enn var, de som søkte Jesus, og hvor forskjellig han enn så ut til å handle med dem – alle sammen, uten ett eneste unntak, ble de hjulpet: de med den sterke og de med den svake troen, de frimodige og de redde, de som lærte å rope høyt i nøden, og de som tidde, overveldet av sin skam, de som straks fikk hjelp, og de som først måtte gjennom en streng prøve på troen. Hver den som ble drevet av nøden til å søke Jesus, ble med det hjulpet.

Men nå er «Jesus Kristus i går og i dag den samme, ja, til evig tid» (Hebr 13,8). Dem han ville frelse i sine dager i kjødet, vil han også frelse i dag.

Derfor kan hver den som vet om seg selv at han søker sin frelse hos Jesus, også vite at han vil bli frelst. Vær hvem du vil, stå på hvilket standpunkt du vil, ha en sterk eller en svak tro – vet du bare at du ville falle ned for føttene hans om Jesus sto foran deg – med høyt rop om miskunn eller med tårenes tause bønn – da er det ingen tvil om at du må bli frelst.

Å, du trenger ikke å spørre Jesus engstelig om han vil frelse deg. Alle hans gjerninger vitner om at han uten å velge og vrake frelser hver synder som påkaller hans navn.

Men du trenger nok i fullt alvor å spørre deg selv: Vil jeg la Jesus frelse meg? Her er det de mange svarer nei – ofte riktignok så sløvt og uklart at de først når fortapelsen rammer dem, blir fullt klar over at de har fordømt seg selv ved å nekte å la seg frelse ved Jesu nåde. Gjør derfor ikke hjertet ditt døvt for samvittighetens vitnesbyrd. Hør og forstå om den svarer ja eller nei på det spørsmålet som avgjør din fortapelse eller salighet: Vil du bli frelst?

Er det blitt hjertets alvorlige vilje å la seg frelse ved Jesu nåde, viser det seg i at du søker ham i tro for å bli i fellesskapet med ham. Da lar du hans ord få makt over deg, og all navnekristendom blir en gru for deg.

Mang en sjel som i alvor ønsker å bli frelst av Jesus, har fra begynnelsen bare lite tillit til at han vil gjøre det. Det som driver hjertet til å søke Jesus, er langt heller en lengsel – og den kan føles håpløs nok – enn en sikker visshet om å få hjelp. Og likevel ligger det allerede i lengselen etter nådens frelse en spirende tro på å bli frelst. Selv om det synes sjelen aldri så umulig at Jesu nåde kan ønske å strekke seg til en så uverdig som den, lar lengselen etter å få del i nåden den likevel ikke få ro.

Alltid kommer tanken tilbake: Om det likevel var mulig at også jeg kunne bli frelst, hvor langt jeg enn er fra å være slik de troende burde være! Og i dette «om det likevel var mulig!» ligger det, i langt høyere grad enn sjelen selv er seg bevisst, et håp om at det kanskje likevel er mulig. Nettopp denne tilliten, som ligger skjult i lengselen, lærer den vakte sjelen å søke Frelseren i stedet for å gi seg over til fortvilelse – slik den måtte gjøre om den virkelig var så håpløs som den selv ofte mener.

For å kunne lengte inderlig etter å erfare Jesu frelse må hans herlighet ha grepet deg i ditt innerste. Men den er nettopp frelserkjærlighetens herlighet. Derfor kan du nok føle at du er så uverdig til å bli hjulpet av ham at du ennå ikke

kan tro at viljen hans til å frelse er enda større. Og likevel er hans makt over deg allerede stor nok til at han drar deg til seg og gir deg et mye sterkere håp enn du selv vet at du har.

Den spedalske i evangeliet vårt lærer oss å forstå hvordan en slik sjel har det. Han kom til Jesus og sa: «Herre! om du vil, så kan du gjøre meg ren» (Matt 8,2). I sin avskyelige sykdom så han den rettferdige straffen for sin synd og erkjente at han ikke led noe annet enn det han vel hadde fortjent. Derfor syntes han at det var lite rimelig at den Hellige skulle fri ham fra sykdommens plage. Og likevel må den spedalske ha båret på et håp om at Herren tross alt kunne ønske å hjelpe ham. Ellers hadde han aldri fått mot til å nærme seg Jesus.

Men nå trenger han seg fram til ham og sier, slik han mener det: «Om du vil – jeg vet ikke om du kan ville det, det virker så umulig for meg at du skulle ville det – men om du vil, så kan du gjøre meg ren.» Og vi som kjenner Frelseren, vi vet jo at det ikke kan være tvil om at Jesus måtte svare: «Jeg vil, bli ren!» (Matt 8,3).

Hver den som kan sin bibelhistorie, måtte på forhånd vite hva Jesus ville svare den spedalske, for det finnes ikke et eksempel på at Jesus har sagt nei til noen som ba ham om å rense seg. Likevel hender det svært ofte at den som mest trenger å minne seg selv om Jesu svar til alle som ville renses av ham, ikke makter det. Han blir stående ved den spedalskes bønn: «Herre! om du vil, så kan du gjøre meg ren», som om han ikke kjente Jesu svar.

Nettopp den som dypt erkjenner syndens nød og derfor blir drevet til å søke Jesu frelse i fullt alvor, kommer svært lett til å tvile på at Jesus er villig til å frelse ham. For mens han ser så skarpt hvor stor synden hans er, får han ikke øye for at Jesu kjærlighet til syndere er enda større.

Et slikt menneske tviler slett ikke på at Jesus kan frelse ham. Han tror fullt og fast at en dråpe av Jesu blod veier opp all verdens misgjerning, og derfor også hans. Men det han tviler på, er at Jesus kan ønske å gi ham frukten av sin forsoning, enda han fremdeles er like uverdig til å få nåde.

Han fordømmer jo seg selv, og så skal han tro at den Hellige ikke fordømmer ham. Han finner ingenting hos seg selv som er slik det skal være, aller minst troen, og så skal han tenke at Gud finner noe hos ham som gjør ham skikket til å få frelse! Han finner at angeren hans, alvoret hans og lidelsen hans under synden på ingen måte svarer til hvor stor synden hans er.

Og i det har han utvilsomt helt rett. For hvis angerens kval svarte til syndens skyld, måtte han angre slik det angres i helvete. Bare der veier den uendelige lidelsen opp de fortaptes uendelige skyld.

Altså: Sjelen finner ingenting hos seg selv som er slik det skal være, og har ingenting å påberope seg. Den fordømmer seg selv, og derfor synes den det er altfor underlig at Jesus ikke vil fordømme den. Og likevel søker den Jesus, fordi den i sin nød må vende seg til ham, den eneste som kan frelse – hvis han vil. Og så legger den, tvilende og likevel troende, hjertet sitt inn i den spedalskes bønn og sier: «Herre! om du vil, så kan du frelse meg.»

Om han vil, kjære sjel – hvordan kan du spørre slik? Hvorfor lå han på krybbens strå i Betlehem, hvorfor hang han på Golgata kors, hvorfor lot han aldri noen gå uhjulpet bort, om ikke fordi han ville gjøre dette ordet fullt troverdig

for deg: at «han er kommet for å gjøre den største synder salig» (jf. 1 Tim 1,15)? Er han kommet for å gjøre den største synder salig, er han jo også kommet for å gjøre deg salig. Men er han kommet i den hensikt å gjøre deg salig, må han vel også ville frelse deg.

Sannelig, så visst som han er født for deg, har levd for deg og har lidd for deg, og så visst som han ved alle sine nådeundere har vist deg at han frelser de største blant syndere – kvinnen som de rettferdige pekte på med avsky, tolleren som de forbannet for utsugelsene hans – like viss kan du være på at han vil frelse deg. Det gjør han ved å forlate deg dine synder, rense deg i sitt blod, føde deg på ny ved sin Hellige Ånd, hellige deg ved kreftene i sitt liv og hjelpe deg til å bli en troende disippel på alle måter og i alle stykker.

Nei, du trenger ikke å si: «Om du vil.» Spør heller: «Vil jeg?» For vet du bare at du vil ha hans frelse, så vet du også hva han vil. Han vil gi deg all sin nåde.

Hold bare opp å si: «Nei, jeg kan ikke bli frelst», der hans evangelium sier: «Jo, du er allerede frelst, fordi du ikke kan og vil være uten Jesus.» Da skal du få erfare at han gir deg fred ved syndenes forlatelse og liv i sin kjærlighet – jo mer du lærer å tro ham framfor ditt eget hjerte. Vil du søke ham, må han ønske å la seg finne av deg, så sant hans kjærlighet til syndere er større enn all verdens synd.

Den som vil bli frelst, søker alltid Jesus med troens tillit, selv om han kan mene at det nettopp er tilliten til Jesu nåde han mangler. Det viser seg i dette: Troen på sitt laveste trinn, der tro og vantro ennå kjemper med hverandre i hjertet, og troen på sitt høyeste trinn, der hjertet har nådd den fullkomne overgivelsen til Herrens vilje, bruker nøyaktig de samme ordene: «Herre, om du vil, så kan du frelse meg.» Dette ordet trenger nemlig ikke å inneholde noen tvil om at Herren vil frelse.

Der det ikke er tale om at sjelen skal frelses fra synd og død og Satans rike, men om frelse fra lidelser og trengsler i dette livet, finnes det ikke noe sterkere uttrykk for hjertets fulle tillit i tro enn dette: «Herre, om du vil.» I dette ordet overgir jo sjelen hele sin vilje til Frelseren og bekjenner at den ikke har noen annen vilje enn hans.

«Jeg vet», sier en slik sjel med troens fulle visshet, «at du kan gjøre meg frisk. Men jeg ber deg bare om å gjøre det dersom det er din gode vilje. For er det ikke din vilje at jeg skal bli helbredet, da er det heller ikke min. Da vil jeg heller bære sykdommens byrde.»

Slik skal ikke sjelen tale når den ber om sin evige frelse. For når det gjelder den, er det sikkert nok hva Jesu vilje er, og hver sjel som søker frelse, må jo også selv nødvendigvis ønske å bli frelst. Men når det gjelder nøden i dette livet, da er den sannelig kommet langt som kan si midt i fattigdommen, sykdommen, sorgen og hjertets krenkelser: «Herre, om du vil, så ta byrden fra meg. Men om du ikke vil, så la den ligge på meg. For det jeg egentlig vil, er bare dette ene: å ha det slik du finner det best for meg.»

Salig er den som er nådd så langt! Lenger når ingen her på jorden. Skal du på den måten fullt og helt kunne legge deg inn i hans vilje, må du kjenne Jesus fullt ut, ja, kjenne ham så han erstatter hele verden for deg.

Men det vi her vil feste oss ved, er dette: Troens villige overgivelse, som åpenbarer seg fullt og klart når den prøvde disippelen gir opp sin egen vilje, er allerede til stede som en spire hos den som riktignok søker Jesus bare famlende og tvilende, men som likevel søker ham fordi han vil bli frelst. I begge tilfellene bruker hjertet et ord som uttrykker den tilliten som ikke kan annet enn klamre seg fast til Jesus, fordi den er viss på at han og bare han kan frelse.

Men at et hjerte for alvor vil bli frelst av Jesus, åpenbarer seg ikke bare i at hjertet søker ham i tro. Det åpenbarer seg like mye i at det fordyper seg inderlig i fellesskapet med ham når det har funnet frelsen hos ham.

Den som har den rette viljen til å søke Jesus, vil være alene med ham når han finner ham. Han føler at han ikke kan la den frelsen Jesus nettopp har gitt ham, bli gjenstand for menneskers snakk av alle slag, for deres glede eller spott, deres tro eller tvil. Gjør han det, står han i fare for å miste inderligheten og enfoldet i samlivet med Frelseren.

Han forstår så godt hvorfor Jesus så ofte sier til dem han nettopp har helbredet: «Se til at du ikke forteller det til noen» (Matt 8,4). Det er fordi inntrykket av den nåden en nettopp har erfart, må få tid til å feste seg i sjelen før inntrykket tåler å bli trukket fram og lagt merke til.

Det er samling i Jesus, ikke adspredelse i verden, den nyomvendte sjelen vil ha og trenger. Hjertet må først lære som Maria å være helt stille hos Jesus og lytte til hans ord. Så kan den tiden komme da hjertet med Marias sinn også kan gjøre Martas tjenende og bekjennende gjerning.

Dersom en nyomvendt begynner å prale med omvendelsen sin og setter pris på å få anledning til å fortelle om sine indre opplevelser og erfaringer, vil det svært lett skje at det han mener å ha gjort – angeren hans, bønnen hans, søkingen hans – blir viktigere for ham enn det Kristus har gjort: Åndens virkning og Ordets trøst, at syndenes forlatelse blir gitt ham, og at han blir født på ny til livet i fellesskapet med Herren. Men da griper hovmodet hjertet og får det spirende troslivet til å visne før det har foldet ut sin kraft.

Når så mange har en kristendom som er ord uten kraft, og et kristenliv som er form uten innhold, er en hovedårsak nettopp at så mange begynte å snakke om omvendelsen sin straks de hadde funnet Jesus, og la vekt på inntrykket de gjorde på menneskene, i stedet for å senke seg stille og dypt ned i Jesu kjærlighet. Men den som kan ønske noe slikt – den som mangler hjertets blufærdighet og finner behag i å blottstille sitt indre menneske – har ikke hatt den rette, alvorlige viljen til å søke Jesu frelse.

Tenk deg en som etter lang tids leting hadde funnet den han elsket, og som så viste at det var langt viktigere for ham at menneskene fikk høre om lykken hans, enn å leve uforstyrret med den han elsket. Han ville jo vise at hele viljen hans ikke hadde vært rettet mot det ene: å finne den han elsket. Men ingen kan noen gang søke fellesskap med et menneske av hele sitt hjertes vilje slik den som vil la seg frelse, søker Jesus – sitt eneste håp for dette livet og for det som kommer.

Derfor er det sikkert nok: Mener noen å ha funnet Jesus og likevel ikke trenger å sitte stille ved hans føtter, men straks får det travelt med å styrte ut i verden og forkynne sin lykke, da kan han nok ha søkt Jesus med følelsens

voldsomme oppbrusing, men han har ikke søkt ham med viljens sterke kraft, som styrer sjelen mot ett eneste mål og lar den ha nok i å nå det. Vil du bli frelst, søker du Jesus, og har du funnet ham, har du alt hjertet ditt begjærer.

Da bekjenner du ham nok som din Frelser for all verden, der troskapen mot ham og kjærligheten til ham krever det. Men da blir det også ham, hans ord og hans gjerning, ikke ditt eget, din kamp og din seier, du bekjenner. Og enten du bekjenner eller tier, er det ene viktige for deg å bli bevart uforstyrret i fellesskapet med hans kjærlighet.

Men med dette har vi bare nevnt det ene kjennetegnet på at viljen er oppriktig: inderligheten i hjertets overgivelse til Jesus. Uløselig knyttet til dette er et annet kjennetegn. Uten det ville selv den inderligste overgivelse bli svermerisk følelsesrus og tom innbilning. Den som vil bli frelst av Jesus, har ikke lenger vilje til å komme med innvendinger mot Jesu ord.

Nettopp i dette viser det seg at det er hjertets inderlige alvor å finne Jesus: at det lydig søker ham i hans ord, slik løftene viser vei. Den alvorlige viljen er alltid samtidig den bøyde viljen, som gir opp all egenrådighet. Den verken trenger eller vil ha noen annen grunn for vissheten om sin frelse enn Jesu ord.

Vil du bli frelst, sier du alltid med høvedsmannen: «Si bare et ord, så blir min sjel frelst. Bare gi meg lys ved din Hellige Ånd, så jeg ser at det er syndere som meg ditt evangelium gjelder, så er det nok. Får jeg bare alltid klarhet over hva ditt ord har å si meg, og skjønn på hva ditt ord vil at jeg skal gjøre – vil du bare alltid ved lyset fra ditt ord la meg skue din sannhet, både når du tukter meg og når du trøster meg, da krever jeg ikke mer, da blir jeg frelst» (jf. Matt 8,8).

Vil Herren så i tillegg gi den troende sjelen å føle og smake hvor liflig hans nåde er, takker den sannelig for det med stor glede. Det var sikkert ikke mot høvedsmannens ønske at Herren gikk inn i huset hans og helbredet gutten hans. Men den troende kan alltid nøye seg med Ordets forklaring. For i Ordet har han Jesus visst og sant, med all hans nåde og gave.

Men så er det riktignok sant at den troende bare kan ønske å nøye seg med Ordet fordi han virkelig erfarer og opplever sannheten i det i sitt hjerte. For den som vil bli frelst, kan umulig nøye seg med en frelse som ble værende utenfor ham og lot hjertelivet hans være like uten frelse som før. Om det var sagt oss tusen ganger at Jesus var Frelseren, og at den som trodde på hans ord, ble frelst, men vi på ingen måte erfarte at vi fikk noen frelse, kunne vi sannelig ikke nøye oss med Ordets forklaring.

Vi kan bare nøye oss med å ha Jesu ord å holde oss til fordi dette ordet viser seg kraftig i hjertene våre og gir oss det som ordet selv sier at det inneholder. Men nettopp derfor betyr det å ville bli frelst ved Jesus at en ikke kan nøye seg med noen som helst navnekristendom.

Alle Herrens troende vet at det ikke hjelper oss å være rikets barn – kommet inn i riket i vår spedeste alder ved den hellige dåp – dersom vi ikke erfarer at dette rikets konge har makt til å frelse sitt folk fra deres synder. Derfor skjelver de alltid ved tanken på at Herren skulle finne dem som noen som bare var hans i navnet, men ikke i sannhet.

De som vil bli frelst, vil bli frelst av Jesus og på den måten hans ord viser. Men den frelsen vil de da også virkelig oppleve, slik Ordet lyder. Kan de nøye seg med mindre, er det ikke sant at de vil bli frelst.

Den som søker Jesus med en slik alvorlig vilje, han blir frelst, ja, han er allerede frelst – så visst som alle Jesu undere var frelsens undere, og så visst som han gjorde dem mot hver den som søkte ham.

Så hjelp oss da, kjære Herre og Frelser, så vi vil søke deg og finne deg, og du kan bruke din frelsende makt på oss! Amen i ditt navn.

Fjerde søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Dødens angst og befrielsen fra den

Bønn. Ta fra oss den rolige sorgløsheten som lettsinn og sløvhet gir, Herre vår Gud! Vi hører til den slekten som er under dødens frykt alle sine levedager, og vi har bare altfor god grunn til å frykte døden som syndens lønn. Gi oss derfor oppriktighet til å ville og mot til å våge å se vår nød, så ropet om frelse kan stige opp til deg fra hjertenes dyp: «Herre, frels oss! Vi går under!»

Vi gruer oss for vår egen angst og vil gjerne skjule den for oss selv under mange slags selvbedrag. Men la oss ikke få lov til det, Herre! La angsten bryte fram i oss nå, mens hver den som engster seg for døden, kan gripe det evige liv i Kristus Jesus, vår Herre, så ikke den evige dødens redsel skal sluke oss når ingen lenger kan fri oss fra dens makt.

Ja, Herre vår Gud, la oss i fellesskapet med Frelseren vinne fred under angsten og liv i døden, så vi kan overvinne døden og spotte den, fordi den har mistet sin brodd, og i vår siste time takke deg, du som har gitt oss seier ved Jesus Kristus. Amen.

Matt 8,23–27

Er du redd for døden? De fleste jeg har spurt om det, har svart nei, særlig de som var friske da de fikk spørsmålet. Men jeg husker likevel også mange som med stor bestemthet nektet for at de fryktet døden, selv på syke sengen. De ble nesten fornærmet over at jeg kunne tenke at folk som dem skulle ha dødsangst. Og likevel hadde jeg god grunn til å mene at de kjente mer til dødsangsten enn de ville innrømme for seg selv.

For jeg visste ikke bare av Guds ord at hvert menneske «av frykt for døden» er «i trelldom hele sin livstid» (Hebr 2,15) til Kristus setter ham fri. Jeg så også angsten lure i øyekrokene og skjelve på leppene og bryte fram i mang et ubevoktet ord. Og selv de som spottet døden, gjorde det i fortvilelsens trass. Men dersom angsten for døden er så alminnelig, hvorfor vil da så mange ikke vedkjenne seg den? Er den alltid tåpelig? Kan det ikke tenkes at det noen ganger var mye bedre at den sterkeste angsten brøt fram og knuget sjelen, enn at sjelen klarte å holde den nede til det siste?

La oss tenke oss to mennesker som begge har legens ord på at de bare har kort tid igjen å leve. Det er altså to mennesker i nøyaktig den samme stillingen som vi alle en dag kan komme i.

Den ene har gjennom hele livet bare vært redd for én ting, nemlig å bli redd. Hver gang noe forferdelig ville komme nær ham – som samvittighetsangst, anger eller hjertekval – har han kjempet for å finne ro og stenge angsten inne, så den ikke skulle få makt til å overfalle ham. Slik gjør han også nå. Han ligger på sitt siste leie og vet at legen har oppgitt ham. Sykdommen hans er riktignok ikke særlig smertefull. Den består mest i at livskraften svinner, så han blir stadig svakere til livet til slutt slukner.

Mens han nå føler at døden kommer nærmere hver dag, verger han seg sterkt mot å bli grepet av dødens angst. Og han vil klare å trenge angsten tilbake, om ikke helt, så nesten helt. Gjennom livet har han – til sin egen fordervelse – lært å adsprede seg og snike seg forbi der han skulle ha stanset i frykt og beven for samvittigheten. Den samme evnen kan han bruke ennå på dødsleiet.

Han vet nok at han ikke kan vente å leve så mye lenger, men det er da slett ikke sagt at han må dø i dag. Selv om han er svak, sier legen likevel ikke at han skal dø før solen går ned. Og så lenge det er liv, er det håp. Det har jo hendt mer enn én gang at en som legene hadde oppgitt, likevel har kommet seg.

Og dessuten: Hva er så døden? Ingen vet det. Kanskje er den ikke annet enn overgangen til tilintetgjørelsen, en evig søvn. Men å sove bort fra all striden i livet på jorden, det er da ikke så forferdelig. Eller går han virkelig gjennom døden inn til en ny tilværelse – hvorfor skulle han da være redd? Ikke et menneske på jorden ville ha hjerte til å fordømme ham til en evig pine. Hvordan skulle da den milde, barmhjertige Gud ønske å fordømme ham?

Med slike tanker prøver han å holde angsten nede når den trenger seg fram. Og likevel, når det av og til slår ham at legemet hans skal råtne i graven før løvet kommer igjen på trærne, og at sjelen hans skal være – han vet ikke hvor – da går en uhyggelig gru isende gjennom ham. Men den slags tanker må han ha bort. De gjør åpenbart sykdommen hans verre. Derfor tåler han heller ikke at en prest kommer til ham. De pårørende har helt rett når de sier at bare synet av presten vil være skadelig for ham.

Derimot samler han vennene sine om sengen og snakker med dem om det han er vant til å prate om. Han lar dem lese for seg dagens aviser og den nyeste litteraturen, jo mer spennende desto bedre, så sjelen hans kan fylles av skiftende bilder og komme bort fra tanken på hvordan det står til med ham. Med ett ord: Selv på sykesengen prøver han, så godt det lar seg gjøre, å klamre seg fast til de tingene som fylte ham da han var frisk.

På den måten kan han nok unngå å merke så mye til dødens angst. Han har riktignok ikke klart å drive den ut av hjertet, men han klarer å drive den så langt inn at den bare så vidt merkes. Han aner nok at angsten kan bryte fram og fortære ham som et lenket villdyr som sliter seg løs. Men ennå holder lenkene, selv om han ikke kan la være å kjenne at angsten sliter i dem.

Om nettene er det kanskje verst, når han ligger våken i sengen. Vennene er borte, og hans egne er blitt trette av å våke over ham, så han bare har en

våkekone hos seg, som sitter og sover i lenestolen. Da kan det komme en så ubeskrivelig angst over ham at han ikke holder ut å være alene med samvittigheten sin. Han vekker våkekonen og begynner å snakke med henne om varmen i rommet, om byggsuppen, om hva som helst, bare han får noe å feste seg ved som et øyeblikk kan dempe de alvorlige tankene.

Men nattens mørke og ensomme timer tar en gang slutt. Morgenen kommer med sitt lys og dagen med sin larm, og igjen er hans egne omkring ham, ivrige etter å hjelpe ham til å adsprede seg og glemme. Da trekker angsten som brøt fram, seg tilbake igjen og skjuler seg dypt i hjertet hans. Slik kan han holde på til døden endelig kommer og henter ham. Da får han se om han gjorde rett i å verge seg så sterkt mot å la seg gripe av dødens angst.

Tenk deg så, i motsetning til ham, et menneske som på sykesengen virkelig blir knuget av dødens angst. Han hadde aldri tenkt seg at det var mulig, men angsten kom over ham i samme øyeblikk som han forsto at dødsdagen hans var nær. Sykdommen hans er smertefull. Men det er ikke smertene som bringer ham nær fortvilelsen. Sjelens angst er så stor at den sløver følelsen av smerten i legemet.

Han er så redd fordi samvittigheten nå slår ham og får ham til å føle hva det betyr at «det er menneskenes lodd å dø, og deretter dom» (jf. Hebr 9,27). Kanskje syntes han før at Skriftens lære om sammenhengen mellom død og synd, om døden som «syndens lønn» (Rom 6,23), var temmelig enfoldig og uvitenskapelig. Nå sanner han at «dødens brodd er synden» (1 Kor 15,56), og at synden i angsten for døden og dommen betaler sin trell den lønnen han har fortjent, i rikelig mål.

Omkring sengen hans stiller hans livs synder seg opp som skremmende gjengangere. All løgnen, all tomheten og hulheten som har vært i livet hans – hvordan stirrer den ham ikke nå inn i ansiktet, forferdelig å se!

Han kjente nok selv de hemmelige syndene sine, men tok dem så rolig og bar dem så lett fordi han bare hadde Gud som medviter. Han visste at ikke noe menneske kjente dem eller kunne kjenne dem, og at derfor heller ikke noe menneske kunne dømme ham for dem. Hvor fryktelige er ikke disse hemmelige syndene nå, nettopp fordi han har Gud som medviter! Nå ville han gjerne rope dem ut for all verden, om han bare kunne skjule dem for Gud.

Kanskje prøver han selv å finne fred ved å minnes at det likevel har vært noe godt også i hans liv. Eller hans kjære prøver å berolige ham ved å minne ham om det menneskene priser ham for.

Men han får likevel ingen fred. For nå ser han i lyset fra den nære regnskapsstunden med forferdelig klarhet at det ikke var noe liv i Gud, ingen kjærlighet i gjerningene hans. Overalt flirer egenkjærligheten og egenviljen mot ham, og det beste i livet hans, det som har vært hans stolthet og ære, står nå for ham som bare hykleri, en tom form uten innhold. Så vrir han seg i sengen, klamrer seg fast til sengeteppet og vil ikke og tør ikke dø. Men så stiger også bønnen opp fra det pinte hjertet hans: «Herre, frels meg, jeg går under!»

Kjære sjel, hvis du en dag må legge deg på ditt dødsleie – hvilket av disse to leiene vil du da helst ligge på? Jeg vet nok at du kan svare: «Jeg vil ikke ligge på

noen av disse leiene. Det finnes en tredje måte en kan dø på. Det finnes et helt annet slags dødsleie, uten noen angst, verken skjult eller åpenbar, og det leiet vil jeg velge.» Du har rett. Jeg ville heller ikke velge noen av disse dødsleiene. Men hvis vi nå ikke hadde noe annet valg, hvis vi nå måtte velge det ene eller det andre av disse to leiene, hvilket ville da være det beste?

Kan det være tvil om det? Står valget mellom disse to tingene: enten å bevare en fred som bygger på at jeg lyver for meg selv og nekter for den angsten som skjuler seg i hjertet mitt, eller å la angsten bryte fram i all sin forferdelse, så jeg får føle tilstanden min i all dens elendighet, men også i all dens sannhet – da sier jeg: La heller angsten komme over meg i all sin kval!

Da får jeg likevel én gang i livet kjenne hvem jeg i sannhet er: en fortapt synder. Da er det likevel mulig at bønnen om frelse en gang kan lyde fra hjertet mitt, selv om det skulle være i min siste stund.

Men den som prøver å innbille seg at døden ikke er noe å frykte, uten å eie frelsen til det evige liv, frarøver seg selv den siste muligheten til å bli frelst fra den evige død. Det finnes ingen botspredikant så veldig og pågående som døden når den er nær. Klarer et menneske å overhøre det fulle alvoret når døden vitner om synd og dom, og ta imot dette vitnesbyrdet som om dødens angst bare var en tom spøk – en slik en skremmer barn med for å sette motet deres på prøve – da klarer han å bedra seg selv til det siste.

Ingen kan gå det ugudelige mennesket så sterkt inn på samvittigheten som døden, når den står ved sykesengen i nattens stillhet og lar sjelen føle hvordan Guds vrede er over den og fortapelsens avgrunn gaper under den. Klarer sjelen å adsprede dødens angst, vil den alltid klare å holde samvittigheten i slummer helt til den blir revet bort fra verden – den verden den trengte for å kunne adsprede angsten.

Men da er sjelen i evigheten helt alene med Gud, han som den aldri har lengtet etter å bli frelst av. For den forsto alltid å unngå «følelsen av den syndige jammer», som trangen til frelse blir født i. Da er den nødt til å se inn i seg selv, fordi den ikke engang har så mye som et edderkoppspinn å adsprede seg med – og et edderkoppspinn kan tross alt lede fangens tanker bort i den ensomme cellen. Da vil hjertet bli knuget i den evige dødens angst, og da er det ikke lenger noen frelse.

Men derfor sier vi til hvert menneske som lever i nådens tid: Har du ennå ikke fått det evige liv inn i hjertet ditt ved troen på Guds frelse i Kristus, har døden deg ennå i sin makt, da frykt den! For sannelig, døden er forferdelig – det du har mest grunn til å frykte av alt på jorden.

Eller har de kanskje rett, de som sier at det bare er en gammel overtro å frykte for døden? Vi hører jo ofte nok slik tale. Døden, heter det, er en helt naturlig ting som ikke kan være annerledes. Som hvert liv har sin begynnelse, må det også ha sin slutt. Som søvnen kommer når legemet er trett etter dagens arbeid, slik er døden ikke annet enn at den utslitte maskinen stanser.

Derfor kan den også møtes med stor ro, som alt annet som er grunnet i vår natur: som den siste løsningen på livets gåter, som det vi i alle våre år har visst

måtte bli det siste for oss. Hvorfor skulle vi engste oss for det som er alles felles lodd?

Ja, hvorfor skal du engste deg? Fordi døden er så langt fra noe naturlig at den tvert imot er det mest unaturlige av alt for oss, som er skapt i Guds bilde og derfor slett ikke til døden, men til evig, uforgjengelig liv. Så unaturlig er døden at ingen av oss, hvor ofte vi enn har sett den, riktig kan forestille oss hva det er å dø.

Med eller mot sin vilje skjelver hvert menneske tilbake for døden fordi den strider mot hans dypeste natur. Med dette gir han Skriften rett i dens lære om døden som «syndens lønn», om at døden er unaturlig, slik som synden den er straffen for.

Vil du virkelig påstå at det for deg er naturlig å skulle dø, og at dødsangsten for deg er en overvunnet spøkelsesfrykt?

Å ja, en kan jo av og til se et barn som går i god ro og leker i stuen mens det blir snakket om et innbrudd en frykter. Det knytter den lille hånden sin og sier til moren: «Vær ikke redd, mamma! Kommer den stygge mannen, skal nok jeg ta ham, jeg.» Men kommer tyven om natten, er det slutt på barnets mot, og det gjemmer seg bak moren så godt det kan. Et slikt barn ligner den som skryter av å ha overvunnet dødens makt, uten å ha et liv i hjertet som døden ikke kan nå.

Så lenge du tenker deg døden langt borte – den kommer ikke i dag, ikke i morgen, ikke i overmorgen, ikke om et år, neppe om ti år, kanskje om tjue år, sannsynligvis om tretti år, muligens først om førti år – så lenge kan du være kjekk nok. Men tenk deg at du satt i dagligstuen din og forklarte vennene dine at døden er en helt naturlig ting, som ikke er det minste mer å frykte enn søvnen og alt annet vår natur er anlagt for – godt fornøyd med din egen klare innsikt og full av overlegen medlidenhet med de andres svakhet.

Hvis du så ble stanset midt i talestrømmen av beskjed om at døden sto utenfor stuedøren og ville ramme deg når du lukket opp, mener du da at du i uforstyrret ro ville ta opp tråden i talen din og avslutte med å si til vennene dine: «Nå skal jeg gi dere det beste beviset på at jeg ikke frykter døden. For jeg vet at den står i gangen og venter på meg, men jeg går like kjekt ut likevel»?

Du vet jo at dette alltid er noe mer enn et urimelig bilde. Mang en mann har ment at han var frisk da han gikk ut av stuedøren sin, og likevel har døden rammet ham i trappen før han kom ut på gaten. Og du kjenner det godt: Hvis du i dag visste at du ville være død før kvelden, ville du ikke bare være spent, som når en skal møte noe overordentlig. Du ville være redd i ditt innerste hjerte.

Sier du så: «Ja, men denne angsten er noe rent legemlig», vil jeg spørre deg: Er du da redd for å sovne når du er trett om kvelden? Eller selv om du måtte legge deg når du ikke egentlig var trett, er det da noe vondt å legge seg og tenke på søvnen?

Å være redd for å sovne er så unaturlig at du aldri har følt en slik angst. Men å være redd for døden er så naturlig at du bare med den største møye kan verge deg mot denne angsten. Og du er aldri sikker på at den ikke kan bryte fram og gripe deg når dødsfaren plutselig kommer over deg.

Det hjelper ikke å nekte for det: Synden, som du skal svare for i den nære dommen, er dødens pinende brodd. Du vil døyve samvittighetens følelse av dødens ve med selvbedrag i tankene og i egenrettferdigheten, men brodden stikker gjennom alle lagene.

Derfor finnes det bare ett middel til å bli fri fra dødens angst: å få visshet fra Gud om at en er fri fra syndens skyld og straff, å ha Guds ord på at en eier syndenes forlatelse. Så lenge du ikke har erkjent, bekjent og angret din synd og derfor heller ikke har fått den forlatt og utslettet ved troen på Kristi nåde, så lenge skal du bære byrden av dine synder og dommen over dine synder. Hvordan du enn stiller deg, ligger dødens angst likevel innerst i hjertet ditt.

Om du nekter for at det finnes noen dom, eller at synden din fører med seg noen fare – om du tilgir deg selv synden eller innbiller deg at du ikke trenger noen tilgivelse – om du våger å kreve lønn for dine gode gjerninger eller trøster deg med vissheten om at du ikke er blant de verste – det er alt sammen det samme. Alltid er du «av frykt for døden» i trelldom hele din livstid (Hebr 2,15). For selv mens den slumrer, føler din onde samvittighet, om enn dunkelt, at det for synderen «er forferdelig å falle i den levende Guds hender» (Hebr 10,31).

Men det er ikke vanskelig å se at en må kunne bli viss på at en har sine synders forlatelse uten å bedra seg selv, og at dødens angst svinner for denne vissheten. For alle vet at det stadig dør mennesker blant oss som har den klareste bevissthet om sin synd og om dommens alvor, og som likevel går døden i møte uten noen angst, ja, av og til med stor glede. Dette er de som har fått Guds ord på at de ved troen på Kristus har fått sine synders forlatelse.

Tør du da si at denne freden på dødsleiet bare er en lykkelig innbilning? At troen døyver hjertets angst slik en morfinsprøyte døyver legemets smerter, uten å gjøre noen virkelig forandring i tilstanden?

Herrens troende har ikke tidligere tatt lett på sin synd. De har ikke vært i stand til å tilgi seg den selv og nøye seg med det. De har vært så redde for å bedra seg selv at de uavlatelig har prøvd seg etter Guds ord, om de var skikket til å få tilgivelse. Ja, mang en gang har de bare kunnet tilegne seg nåden med liten frimodighet, men med stor frykt og beven – den nåden som Gud likevel gir fattige syndere så rikt og fullt i evangeliet.

Og nå, på sitt siste leie, bare noen få timer fra regnskapet og dommen, nå da selvbedraget ville være uopprettelig, skulle de samme menneskene, som før alltid fryktet mest av alt å bedra seg selv, kunne ligge med fred i hjertet, uten den minste tvil om at de eier syndenes forlatelse og skal gå fri for dommen – og likevel skulle freden deres bygge på en innbilning! I livet måtte de framfor alt ha virkelighet og sannhet, men i døden skulle en innbilning være nok til å gi dem trøst! Er det mulig?

Disse har ikke skjult dødsangsten for seg selv. Tungt har den knuget dem mang en gang, og er det noe skriftord de har erfart sannheten i, er det dette: «Dødens brodd er synden» (1 Kor 15,56). Og nå, mens legemet kjemper dødskampen og vrir seg under smertene, kan de spotte døden og si: «Død, hvor er din brodd? Død, hvor er din seier?» (1 Kor 15,55) – og likevel skulle det ikke være

Guds forløsende nåde, men bare deres egen gjøglende innbilningskraft som har fått angsten til å svinne! Er en slik forklaring virkelig en forklaring?

Jeg vet nok at de som ikke kjenner den levende Guds kraft og hans ords makt til å gjøre synderes hjerter visse på at det er sant, umulig kan forklare seg hvordan en synder får visshet om at han er Guds benådede og frikjente barn. Selv de som har opplevd det, kan ikke fullt ut forklare det for andre. Det er som om den som var blitt mett, skulle forklare en som aldri hadde fått stilt sulten sin, hva det er å bli mett.

Men tenk deg en synder som for egen del har så liten grunn til å være viss på at Gud har tilgitt ham syndene, at han ikke engang skjønner hvordan et menneske kan få en slik visshet.

Når han ser en annen synder ha fred midt i døden i vissheten om syndenes forlatelse, er det vel ikke for mye å vente at han ikke slår seg til ro med en forklaring som ikke er noen forklaring. Han burde heller prøve om ikke også han kunne nå fram til full visshet om at Gud har tilgitt ham all hans synd, ad samme vei som medsynderen hans.

Ingen kan vel stå ved et dødsleie uten å bli minnet om sitt eget. Ser du at den som ligger der, ikke blir rørt av angsten, mens du selv må innrømme at du ville måtte kjempe hardt for å holde frykten nede om du skulle legge deg på dette leiet – må det da ikke slå deg at det var godt for deg å være som han? Har du da ikke grunn til å prøve å bli som han?

Men alle som i sin siste stund har fått dødens angst drevet ut av hjertet ved makten i Guds nåde – og ikke bare har klart å drive den langt inn i hjertet ved egen makt – har bekjent at det er «ved Jesus Kristus» at Gud «gir» dem «seier» (1 Kor 15,57). Derfor vitner de om at Kristi frelse må søkes og tas imot i tro av hver den som vil bli fri fra dødens angst. Den som lærer Kristus å kjenne slik hans troende kjenner ham, får fred for angsten, liv i døden, frifinnelse i dommen.

Hos Kristus kan syndere gjøre det salige byttet at han gir dem alt sitt – sin rettferdighet, sin fred, sitt liv – ettersom han har båret all deres synd, deres angst, deres død. Når dette byttet skjer – og det skjer med hver den som i tro søker ham der han handler i sin kirke gjennom sine hellige nådemidler – får hjertet fred ved troen på syndenes forlatelse ved Kristi nåde. Det er en fred som ikke fullt ut kan beskrives, og som er vanskelig å fatte for dem som ikke har kjent den.

Den troende er fremdeles en synder, og synden hans bedrøver ham mer enn før. Han nekter ikke for den overfor seg selv slik han gjorde tidligere. Men likevel skremmer den ham ikke lenger slik som før, for han er viss på at syndene daglig blir tilgitt ham. Han ser på sin syndeskyld slik han ville se på en stor regning som en annen hadde betalt for ham med det største offer.

Det kan nok undre ham at det var noen som ville ofre seg for å betale gjelden hans. Han fordyper seg i tanken på kjærligheten hos ham som ville betale gjelden. Han skammer seg over at han har satt seg i så stor gjeld, og enda mer over at han fremdeles ikke klarer seg uten å komme i gjeld på ny.

Men likevel skremmer den store regningen ham ikke lenger. Den er jo betalt fullt ut, han har kvitteringen i hånden. Så takker og velsigner han ham som har betalt og betaler alt sammen for ham. Den eneste tvilen som kan forstyrre ham, er om vennen hans alltid vil være like god mot ham og aldri bli trett av å betale.

Men denne frykten forsvinner jo lenger han lever og jo dypere han erfarer sin Frelsers kjærlighet. Han bekymrer seg ikke lenger for at gjelden hans noen gang vil bli krevd inn. Han sørger bare over at han har måttet stille så store krav til sin Frelsers kjærlighet. Men når synden ikke lenger kan fordømme ham, kan heller ikke døden lenger skremme ham som den som kaller ham fram for dommen.

Hans Frelser står inne for at han «skal leve om han enn dør» (Joh 11,25). Og han står inne for det, ikke bare ved å gi ham sitt ord på det, men også ved allerede nå å gi ham sitt liv inn i hjertet. Den troende erfarer at Jesus lever. Frelseren gir ham sin Ånd, som skaper i ham en spire av kjærlighet som umulig kan dø, fordi den er av Gud – en helliggjørelsens kraft som ikke kan slukne, fordi den er av himmelen.

Mellom de troende og deres Frelser er det et fellesskap som ikke kan oppløses. Skulle det oppløses, måtte døden være sterkere enn livets Gud, som har knyttet båndet mellom seg og sine troende på jorden. Slik har den troende fred ved syndenes forlatelse, fred fordi han erfarer at hjertet hans har fellesskap med den evige Gud.

Riktignok får ikke denne freden alltid være uforstyrret. Den troende har den bare så lenge han vet at Jesus kjenner ham som sin. Derfor kan hjertets fred nok vike for angsten, aller helst når døden truer med undergang, hvis han i lettsinn forsømmer den stadige selvprøvelsen, hvis han bløtaktig prøver å unndra seg Den Hellige Ånds tukt, eller hvis han i ubevisst egenrettferdighet blander sammen Herrens gode og fullkomne gjerning for ham med sin egen dårlige og skrøpelige gjerning for Herren.

Det finnes en slags frimodig kristendom der frimodigheten bare har sin grunn i lettsinn. Dette lettsinnet får den troende til å glemme at hjertets fellesskap med Frelseren bare kan bevares og bli inderligere under en strid mot synden som aldri hviler. For synden vil drepe den hellige kjærligheten som troen har født i sjelens dyp. Denne kampsky kristendommen blir bare altfor lett ferdig med den daglige omvendelsen og syndsbekjennelsen. Den forstår bare altfor godt å smyge seg unna når Ånden vil la den kjenne sin utroskap med botens smerte.

Dersom det ennå er noe sannhet igjen i hjertets forhold til Frelseren, vil denne sannheten visselig føre sjelen inn i stor angst når døden kommer. Slike sjeler skyr generelt det som griper den årvåkne kristne med et alvor som forferder og ryster. Slik vil de også sky tanken på dødens alvorlige stund. Den redelige kristne glemmer aldri at døden er den «siste fiende» (1 Kor 15,26). Han ruster seg stadig mot dødens angrep, selv om han ikke er redd, fordi han vet både at dette er hans siste kamp, og at Herren står inne for seieren.

Disse derimot vil ikke kjenne at også de «sukker under byrden», fordi de ikke vil «bli avkledd, men overkledd, for at det dødelige skal bli oppslukt av livet» (2 Kor 5,4). De drømmer om det evige liv, men i selvprøvelsens timer

legger de seg aldri i tankene på det dødsleiet der striden deres skal kjempes til ende.

De er som en kvinne som gleder seg slik til barnets fødsel at hun helt glemmer at «hennes time», da hun «har smerte» (Joh 16,21), først skal komme. Når så døden er nær med sin bitre ve, med den gru den er for alt levende, blir de forferdet, som om det hendte dem noe underlig.

Og når Herren så i sin trofaste kjærlighet ikke forlater dem, men hjelper dem til den rette selverkjennelse – nå som de i sin angst ikke lenger lukker hjertet for hans Ånds virkning – da vil de visselig kjenne at undergangen er nær. Nå ser de med forferdende klarhet at kristendommen deres lenge har bestått i ord og ikke i kraft. Der de mente å søke Herrens ære, søkte de sin egen. Der de syntes å ofre seg i kjærlighet, tenkte de på lønnen. Der de var ulastelige for menneskene, så Herren hjertets onde begjær.

Og de blir knuget av angst for at Herren ikke skal ville kjenne dem som sine, men i neste stund ramme dem med ordet: «Jeg vet ikke hvor dere er fra. Gå bort fra meg, alle dere som gjorde urett» (Luk 13,27). Men har det tross all deres dårskap likevel vært den sannheten i dem at de ikke visste om noe annet til salighet enn den korsfestede Kristus, da skal de ikke gå under i angsten. Gjennom den blir de renset for det lettsinnet som forstyrret fellesskapet deres med Frelseren, og nå makter de å kalle «av det dype» (Sal 130,1): «Herre, frels oss! Vi går under!» (Matt 8,25).

Og da er frelsen der med sin fred og sin salighet. For Kristus har selv gjennom dødens angst skapt den sannheten og det alvoret i hjertet som må til for at det skal kunne fylles med det evige liv i fellesskapet med ham.

Men som det finnes et lettsinn som kan få det begynnende troslivet til å sykne hen og dødens angst til å komme over sjelen, slik finnes det også et tungsinn som ikke er mindre farlig for troens liv. Det truer med å forvandle kjærlighetens frie overgivelse til trellens tvungne tjeneste. Utsatt for denne faren er de troende som ikke er blitt så dypt ydmyket i sin omvendelse at de grundig har lært å gi opp enhver tanke om å få noen som helst annen grunn for sitt håp om salighet enn Kristus helt alene – verken nå eller i all evighet.

De kjenner nok synden sin så langt at de vet at de måtte gå fortapt hvis ikke syndenes forlatelse og rettferdighet for Gud fra første stund ble gitt dem av bare nåde, alene for Jesu skyld. Men så mener de også å vite at hver den som er blitt frelst ved Jesu nåde, skal og må følge ham etter i et hellig liv. Ser de ikke her klart at livet i Kristus og kampen for at det skal vokse, bare er en følge av det inderlige fellesskapet de frelste har med Frelseren, og ikke et truende krav fra loven, da vil de uvilkårlig miste troens frimodighet.

Det blir ikke nok for dem at de har en så god Kristus. De må også være gode kristne. Og de erfarer stadig hvor langt kristenlivet deres er fra å være fullkomment. Jo større alvoret deres er, desto klarere ser de alltid sin mangel på hellighet. Derfor blir de lett mismodige med tanke på sin frelse, og sorgen over at helliggjørelsen deres er så skrøpelig, tar fra dem gleden over å eie Kristi rettferdighet. Så lenge livet ligger foran dem, har de likevel håp om å bli bedre kristne ved en rett bruk av nådemidlene og ved iherdig kamp mot synden.

Men når døden så kommer nær, er de ennå ikke blitt ferdige. De ville jo ikke ha blitt ferdige om de så hadde levd i hundre år og var blitt de mest fromme av alle kristne. For synden lever alltid i vårt kjød, og den største i Guds rike trenger like mye som den minste å bli frelst av bare ufortjent nåde, uten noe hensyn til sin gjerning.

Men dette har de aldri forstått. De har nok villet la Kristus begynne frelsens gjerning i seg, men selv har de villet fullføre den ved sitt arbeid, om enn ved kraften i hans nåde. Og nå er det ikke lenger tid til å arbeide. Om noen få timer skal de fram for dommen og svare for all den nåden de har tatt imot, men bare dårlig arbeidet inn i hjertets liv.

Da kan nok angsten bli stor i dem, til de endelig lærer det de skulle ha lært fra troslivets første stund: å kaste seg fast og trygt i nådens åpne favn og la det være Jesu sak helt alene å sørge for deres salighet, siden de etter løftet i evangeliet hans av hjertet bygger håpet sitt på ham.

I sannhet, den slags tro som blander sammen den fullkomne rettferdigheten de troende eier i Kristus, og deres egen skrøpelige helliggjørelse, kan synes svært alvorlig. Men den er likevel så liten at den ikke står imot dødens angst. Slike sjeler må høre Herrens ord: «Hvorfor er dere så redde, dere lite troende?» (Matt 8,26) – og våge å gi seg helt over til hans nåde.

Du kan jo likevel være helt trygg på at Jesus gjør sitt. Det er jo nettopp Frelserens sak, helt og alene, å frelse alle dem som trenger hans frelse. Ikke bekymre deg for det! Da skipet ble kastet omkring på bølgene på Galileasjøen, var det hardt for disiplene at Jesus lå på en hodepute i akterenden og sov så rolig, som om det ikke var noen fare på ferde. Og likevel skulle nettopp dette at han sov midt i stormen, ha vært et sikkert vitnesbyrd for dem om at de ikke trengte å frykte.

Han, Israels vokter, som aldri slumrer (Sal 121,4), kunne ikke ha sovet hvis undergangen virkelig var kommet over disiplene hans. Så lenge han sov, kunne de ha vært visse på at det ikke var noen virkelig fare. Slik er det alltid. Er vi bare gått om bord med Jesus og alle hans troende i hans kirkes skip, er vi ikke i noen fare. Da kan vi midt i dødens nød glemme syndens og dommens fare i hans frelsermakt og frelserkjærlighet.

Ja, våg å glemme deg selv i ham, du troende sjel! Ellers er det så farlig å glemme seg selv, men å glemme seg selv i Jesus, det er så salig. Glem din synd i hans rettferdighet, din vanmakt i hans allmakt, din lunkenhet i hans kjærlighet. Ja, glem deg selv i Jesus, så får du fred i livet og i døden.

Eller har noen noen gang hørt at en på dødsleiet har klaget over at Jesus har bedratt ham? Den frafalne keiseren, soldyrkeren Julian, ropte i sin siste stund: «Sol! Sol! Hvorfor bedro du meg?» Og mange har siden med bitter ve klaget over at avgudene de forlot sin levende Frelser for, sviktet dem i døden.

Men intet øre har hørt at noen som i alvor og frimodighet har trodd på Kristus, har dødd med den klagen: «Kristus! Kristus! Hvorfor bedro du meg?» Men de som har sagt som sitt siste ord: «Lovet være Gud, som gir oss seier ved Jesus Kristus, vår Herre!» – de er en skare ingen kan telle.

Sannelig, de som er i ham, men også bare de, skal bli fri fra dødens angst. For «det er ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus» (Rom 8,1).

Hjelp oss derfor, kjære Herre og Frelser, så vi søker deg i all vårt hjertes angst og finner deg som vårt hjertes fred, så vi erfarer at du gir fred i angsten, liv i døden, salighet der dommen truer! Amen i ditt navn.

Femte søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Den falske og den sanne fordrageligheten

Bønn. Hellige Far! Hellige oss i din sannhet. Gi oss ditt sterke, brennende hat til alt som ditt sannhetsord dømmer som synd hos oss selv og hos vår neste, og gi oss din inderlige, langmodige kjærlighet til hver synder som lever sammen med oss i nådens tid. Bevar oss like mye fra den vanhellige likegyldigheten overfor synden og fra den kjærlighetsløse hardheten mot synderen. Ja, la din gode Ånd hellige oss med sin strenge tukt og sin milde trøst, så nidkjærhet for ditt rike og ydmyk saktmodighet blir forent i våre hjerter, mens vi i denne verden blir oppdratt til «å bli vår Frelser lik når han åpenbares, og vi skal se ham som han er» (1 Joh 3,2). Amen i hans navn.

Matt 13,24–30

Et lite barn som ser en gjøgler opptre i en markedsbod med en krone av gullpapir på hodet og en loslitt fløyelskappe over skuldrene, innbiller seg lett at papirkronen er av gull og teaterkappen av purpur, og at den usle gjøgleren har all kongens makt og verdighet. Men barnet trenger ikke leve mange år før det lærer å skille mellom den lurvete prakten til mannen i boden og de virkelige tegnene på kongemakt. I den verden vi griper med legemets sanser, er det bare små barn som innbiller seg at alt som glimrer, er gull.

Men i åndens verden er dette helt annerledes. Her hender det så ofte at en ussel ting opptrer under et vakkert klingende navn og dristig forsikrer at den er det navnet sier. Og svært mange som mener seg høyt hevet over et lite barns troskyldighet, tar den for å være det den gir seg ut for. Det skjer selv om forskjellen mellom tingen og navnet den gir seg, skulle synes å være like iøynefallende som forskjellen mellom den som spiller en konges rolle i markedsboden, og den som virkelig hersker over et kongerike.

Forstår du ikke hvorfor jeg nettopp i dag, når ordet lyder om at «vi ikke skal luke ut ugresset», minner om at de fleste så lett gir tomt skinn full verdi? Jeg gjør det jo fordi den fordrageligheten evangeliet vårt innskjerper, kanskje oftere enn noe annet godt må låne bort sitt vakre navn til noe som ligner like lite på den som gjøglerens krone av gullpapir ligner kongens gullkrone.

Det finnes alltid en stor mengde mennesker som blir forbitret når det blir gjort et skarpt skille mellom omvendte og uomvendte, troende og vantro. De føler det som en personlig fornærmelse, fordi de kjenner at hvis et slikt skille skal gjøres, kommer de til å høre til de uomvendte og vantro; de har jo verken erfaring av omvendelse eller tro. Kunne de derimot trøste seg med at det ikke finnes noen virkelig forskjell, men at enhver blir salig ved sin tro, kunne de fortsette å leve uforstyrret i sin likegyldighet for sin salighet.

De har svært lett for å la være å bekymre seg for nestens tro, siden de ikke engang bekymrer seg for sin egen. De er ikke så helt sikre på om det finnes noen Gud der oppe i det blå, og de er best tjent med å la det spørsmålet stå uavgjort. Derfor krever de også at andre skal la dem være i fred og ikke ta seg den frihet å mene noe om troen deres: Den ene kan være like god som den andre, enten han tror eller ikke tror.

Disse menneskene gir ofte høyrøstet nok uttrykk for sin likegyldighet og vantro. Men samtidig vil de svært ofte likevel ikke vedkjenne seg den. De har en viss følelse av at det ikke er helt forsvarlig å ha så mange bekymringer for det livet som er nå, og slett ingen for det som kommer. Dersom de våget å si til seg selv for alvor: «Vi har slett ingen tro og er helt likegyldige for om vi blir salige eller ikke», ville de bli rystet ut av den søte roen de ikke vil bli forstyrret i.

Derfor tar de sin vantro likegyldighet og pynter den opp, så den får en fjern likhet med den kristelige fordrageligheten – akkurat den samme likheten som gullpapiret har med gullet. Og så lar de den vantro likegyldigheten bli forkynt under navnet kjærlig fordragelighet, i bøker og aviser, på folkemøter og i gater og smug.

For disse menneskene er omvendelse og tro en likegyldig sak. Men som talsmenn for fordrageligheten og åndsfriheten gjør de da ikke bare krav på en berettiget plass i Kristi kirke. De opptrer til og med som forsvarere av den kristelige kjærligheten og friheten – mot den ubarmhjertigheten som bare vil unne de troende saligheten, og mot det åndstyranniet som krever at de som vil høre til et kirkesamfunn, skal kunne bekjenne dette samfunnets tro som sin. Og som det seg hør og bør når de opptrer i kristendommens navn, vet de også å bruke Skriftens ord som bevis for påstandene sine.

Særlig må teksten vår gjøre tjeneste her. «Dere hører det jo,» sier de, «at Kristus selv sier: Luk ikke ut ugresset, men la det vokse sammen med hveten til høsten. Med hvilken rett skiller dere så likevel mellom troende og vantro, som om høsten allerede var kommet? Med hvilken rett dømmer dere at de som har deres tro, er Guds, og de andre fortapelsens barn, når Herren nekter dere å skille det han lar vokse sammen?»

Ja, med hvilken rett gjør vi det, og hvordan må vi gjøre det hvis vi ikke vil overtre de grensene Herren har satt? Svar på det kan vi nettopp få av teksten vår. For det er virkelig slik at den lærer oss fordragelighet, men vel å merke den sanne fordrageligheten. Og når evangeliet vårt lærer oss den, framstiller det samtidig vantroens fordragelighet i hele dens falskhet. La oss derfor stille motsetningene ved siden av hverandre, så vi får desto klarere lys, og se på *den falske og den sanne fordrageligheten*.

I evangeliet vårt lærer Herren oss to ting. For det første at det i den synlige kirken, den åkeren han har beredt i verden, finnes to slags mennesker: de som modnes til «å samles i Guds låve», og de som modnes «til å kastes i ildovnen». For det andre lærer han oss at de siste ikke skal skilles ut fra de første med vold i denne verden.

Den falske fordrageligheten oppstår når en glemmer at Herren gjør et skille mellom menneskene så skarpt som mellom himmel og helvete. Ufordrageligheten derimot blir født i hjertet så snart en glemmer at Herren forbyr oss å fullbyrde skillet i denne verden. Den sanne fordrageligheten husker begge Herrens lærdommer og lar dem begge bestemme hvordan den handler.

I.

Tror vi Kristi ord om de to slags mennesker, hvis evige skjebne blir så forskjellig som himmel og helvete, ser vi straks at det i alle fall finnes ett menneske som ingen kan la være å dømme uten å synde. For enhver må dømme seg selv, så sant han tror at Kristus visste hva han talte om da han sa hvordan det skulle ende med hveten og ugresset i innhøstingens tid.

Selv om du hadde rett til å mene at ingen på noen måte eller i noe tilfelle fikk driste seg til å felle noen dom over deg, har du likevel selv plikt til ikke å slå deg til ro i uvissheten om du kommer til å ende i himmelen eller i helvete.

For Herren har sagt deg at det ene eller det andre vil skje med deg, og at det slett ikke er sikkert at du modnes for Guds rike, selv om du lever i flokk og følge med rikets sanne barn. Hva kan det hjelpe deg om menneskene ikke har rett til å overgi deg til dommen, dersom Herren selv vil dømme deg?

Er du så fordragelig mot deg selv at du sier: «Jeg trenger ikke undersøke så nøye om jeg hører til dem Guds ord kaller rikets barn; jeg blir nok salig uten slikt bry, det er ingen fare» – da setter du jo rett og slett ditt ord mot Kristi ord.

Han sier: «Når det er tid for innhøsting, vil jeg si til høstfolkene: Sank først ugresset sammen og bind det i bunter for å brenne det. Men hveten skal dere samle i låven min» (Matt 13,30). Du derimot sier: «I høstens tid vil Herren si til høstfolkene: Sank alt sammen i bunter uten forskjell, ugresset som hveten, og samle det i låven min uten å brenne det minste av det.» Når du i sløv likegyldighet for din salighet nekter å dømme deg selv, dømmer du altså Herren Kristus: Du gjør ham til en løgner, til en som ikke visste hva han sa, og mener å vite det mye bedre selv.

Men en slik fordragelighet mot seg selv fornekter rett ut at Kristi ord er sant, og vitner om at hjertet tror mer på seg selv enn på ham. Derfor viser den tydelig at alle som trøster seg med den og mener at de nok blir salige uansett, de som alle andre, ikke kan høre til rikets barn. For rikets barn kjennes på at de har en ubetinget tillit til rikets Herre og hans ord. De som våger å leve uten for alvor å ville prøve om de hører til hveten eller ugresset, bekjenner allerede med det at de hører til det ugresset som skal kastes i ildovnen.

Bare hvis det var umulig å bli viss på om vi hørte til rikets barn eller ikke, kunne det forsvares å leve livet uten å søke visshet om vår salighet. Da måtte vi riktignok leve i forferdelig angst for hvordan det til sist ville gå oss, dersom vi trodde Herrens ord om den ulike dommen i evigheten. Men da ville det likevel

være rimelig å prøve å glemme så godt vi kunne, og ikke gruble over det som likevel ingen kunne vite.

Men nå har Herren jo slett ikke skjult for oss hvem han regner til sitt rikes barn. Tvert imot er læren om det en grunnlærdom i hans ord som stadig kommer igjen, og som ingen av oss er ukjent med.

Eller er det nytt for deg at det etter Skriften er gjenfødelsen som skiller Guds barn fra verdens barn – gjenfødelsen til liv i Guds kjærlighet, som bare blir gitt dem som tror på Guds nåde, åpenbart i Kristus? Har du aldri hørt ord som disse: «Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike» (Joh 3,3), og «så mange som drives av Guds Ånd, de er Guds barn» (Rom 8,14), og «Den som tror på Sønnen, blir ikke dømt. Den som ikke tror, er allerede dømt» (Joh 3,18)?

Nå vel, når du vet alt dette like godt som du kan barnelærdommen din, må du også kunne få vite om det kjemper og rører seg et troens liv i hjertet ditt – det livet som alle barna i hans rike etter Guds ord er gjenfødt til. Bekymrer du deg ikke for å få visshet om dette, bekymrer du deg heller ikke for Guds ords dom over deg.

Derfor kan umulig noen som tror ordet, unnlate å felle en helt bestemt dom over sitt eget hjerteliv. Den troende må i alle fall felle denne dommen over seg selv: I den stund troens liv ikke lenger rører seg i hjertet mitt, er jeg uten all tvil fortapt.

Men den troende kan ikke bli stående ved dette. Troen tvinger ham til å dømme om seg selv at han ville være fortapt om han ikke trodde. På samme måte tvinger den ham til å dømme om alle andre at de enten må tro eller gå fortapt.

Ville troen bare la være å dømme vantroen, slik vantroen tilbyr seg å la være å dømme troen, kunne den nok alltid unngå beskyldningen for ufordragelighet. Men troen vil på ingen måte la vantroen gjelde som jevngod med seg. Og det er nettopp dette som får den vantro likegyldigheten til å svulme av følelsen av sin egen vidhjertede fordragelighet, i motsetning til troens tranghjertede ufordragelighet.

«Vi,» heter det, «forbyr jo ingen å ha de religiøse meningene han vil. Har noen det godt med å tro at han og meningsfellene hans er blitt de lykkelige eierne av sannheten, og at de ikke lenger må nøye seg med å søke etter sannheten i tvil og spørsmål, som vi andre – så gjerne for oss. Vi skal sikkert ikke fordømme dem for det, eller så mye som prøve å omvende dem fra en livsoppfatning som gjør dem lykkelige, tross all sin enfoldighet og mangel på klare tanker. Vi må nok forbeholde oss å smile litt over den trygge vissheten den troende taler med om ting som ikke noe menneske kan kjenne. Men vi kan likevel ha full aktelse for ham når han er oppriktig i sin tro og ellers er en hederlig mann.

Men det som med rette vekker harmen vår hos så mange troende, er det ufordragelige hovmodet de viser når de uten videre dømmer enhver som mener noe annet enn de om Gud og vårt forhold til ham. Det er jo virkelig opprørende å høre hvordan slike troende kan tale om hederlige, ja høyt fortjente menn som om de var helt fortapt, bare fordi de ikke kan dele deres religiøse meninger.

Da står sannelig vi, som villig anerkjenner det gode både hos troende og ikke-troende, kristendommens allmenne menneskekjærlighet langt nærmere enn disse ufordragelige, dømmesyke troende, som bare åpner himmelriket for seg selv og har svovelsjøen beredt for alle andre. Vi krever jo ikke mer av dem enn det vi selv er villige til å gi: full fordragelighet, som viser andres tro den samme aktelsen som en krever for sin egen.»

Det ser jo ut til å være svært rimelige vilkår troen blir tilbudt her. Og likevel krever denne tilsynelatende fordrageligheten i virkeligheten intet mindre enn at troen skal myrde seg selv. Vantroen og likegyldigheten kan saktens la den ene meningen være så god som den andre uten å komme i motsigelse med seg selv; det hører jo nettopp til deres vesen å la alt stå uavgjort og å tvile på alt.

Men troen er etter sitt vesen «en fast overbevisning om ting en ikke ser» (Hebr 11,1). Derfor slutter den å være til i samme øyeblikk som den ikke dømmer alt som åpenbart strider mot Guds ord, som løgn som ødelegger sjelen.

Hvordan skulle noen kunne si: «Jeg er riktignok sikker på at jeg har erfart at Guds ords vitnesbyrd både om synd og nåde er sant. Jeg tviler ikke det minste på at jeg ved troen på Kristus er blitt et nytt menneske, og at jeg kjenner Guds Ånds virkning i hjertet mitt. Men det hindrer ikke at jeg innrømmer andre retten til å nekte for sin synd og regne evangeliet om Guds nåde i Kristus for en fabel. Selv om jeg vet at jeg ville ha gått fortapt om ikke Gud hadde tilgitt meg min synd og gjenfødt meg til liv i fellesskap med seg, kan jeg likevel erkjenne at også de som ikke trenger noen syndsforlatelse, og som regner talen om liv i Gud for bare sværmeri, kan bli frelst like godt som de som adlyder hans frelsesord» – hvordan skulle noen tale slik?

Den som tror, har jo all salighet i den nåden troen griper. Og han er så viss på at han ikke griper i løse luften, at han er rede til å dø på denne vissheten. Og så skulle han samtidig kunne mene at tvilens, vantroens og likegyldighetens meninger kunne være like sanne, i alle fall like frelsebringende, som den troen han har sitt liv i!

Vantroen forstår ikke at troen dør i samme stund som den ikke lenger er viss i sin sak. Den forestiller seg stadig at troen, som bestemmer hele hjertelivet, er av samme slag som dens egne mer eller mindre faste religiøse meninger, som bare bestemmer tankene i hodet. Bare derfor kan den kreve av troen en fordragelighet som ville forvandle troens visshet til vantroens eget kjennetegn: tvilen. Men derfor er også dette kravet om fordragelighet i virkeligheten ikke noe annet enn kravet om at troen skal utryddes og dø.

Tro og vantro kan aldri fordra hverandre, for de er motsatt hverandre som ild og vann.

Men det som aller mest egger likegyldigheten og vantroen og framkaller de mest høyrøstede klagene over de troendes ufordragelighet, er at de troende ikke nøyer seg med å beholde for seg selv vissheten om at troen deres er sann. De søker å gjøre den gjeldende i samlivet med andre og vil omvende dem fra deres villfarne vei.

«Det fikk nå være,» sier vantroen, «at disse menneskene er så sikre på at de har tatt patent på sannheten, hvis de bare ville la oss andre være i fred. Men så

ofte prøver de jo å bruke enhver anledning til å tvinge sine meninger på oss og gi oss en hjelp vi slett ikke har bedt om. Det må da være sikkert at de troende ikke har noe ansvar for oss. Om de er aldri så sikre på at de har sin salighetssak i orden, må det sannelig være vår sak å svare for oss selv. Hvordan vi tenker å komme ut av det med Gud, angår da virkelig ikke dem. Hvor mye ubehag, ja bitter strid i familiene kunne ikke unngås, hvor mye ergrelse, ja hjertesorg kunne ikke spares, om de troende bare ville vise den fordrageligheten å betrakte nestens indre liv som en ukrenkelig helligdom, som bare kan angripes av overmodig dømmesyke og ukjærlig hensynsløshet!»

Og likevel er heller ikke dette kravet noe annet enn at troen skal oppgi seg selv. Den som vet seg frelst ved troen, kan ikke se den åpenbare likegyldigheten eller fornektelsen uten å måtte ønske å angripe den. Når troende mennesker prøver å omvende dem som åpenbart lever i vantro likegyldighet, kan måten de gjør det på, visselig ofte være både tåpelig og ufordragelig. Men selve saken – at ingen troende er likegyldig for nestens frelse – vil ikke kunne forandres så lenge det finnes tro i verden.

Eller hvordan skulle noen av hele sitt hjerte kunne tro Herrens ord om de to slags mennesker, om hveten som modnes til innhøstingen i Guds låve, og ugresset som modnes til å kastes i ildovnen – og likevel ikke føle det som sin dyreste plikt, men heller som et utilbørlig overgrep, å gjøre alt han makter for at de han lever sammen med i nådens tid, de han kanskje elsker av et fullt hjerte, skal unngå fortapelsen? Fortapelsen vil jo etter Guds ord ramme dem så sant frelsen i Kristus fortsatt er likegyldig for dem.

Skulle den troende kunne si: «Jeg har noen blant mine nærmeste som selv erklærer at de ikke bryr seg om å få del i Kristi frelse. Så jeg vet jo hvordan det må ende med dem. Men hva har jeg med det å gjøre? Er jeg min brors vokter?» (1 Mos 4,9). Kains tale skulle altså være kjennemerket på den sanne fordrageligheten og den ekte kristenkjærligheten! Det er jo umulig.

Herren kunne ikke ha fortalt disiplene sine om hvetens og ugressets ulike lodd i høstens tid dersom det hadde vært hans vilje at disiplene ikke skulle gjøre noe for å hindre at nesten deres endte som ugress i ildovnen. Så sikkert som troen skaper kjærlighet, skaper den ikke en fordragelighet av Kains sinnelag. Bare fordi den likegyldige vantroen går ut fra sin egen forutsetning – at Herrens ord om det dobbelte utfallet ikke er til å stole på – kan den kreve av troen noe som er så uforenlig med troens vesen: å la nesten styrte seg i fortapelsen uten å prøve å hindre ham.

Troen kan slett ikke vise en slik fordragelighet. Tvert imot bekjemper den til det ytterste og på alle områder den fordrageligheten som regner tro eller vantro for en likegyldig sak som ikke angår hjertelivet. Noen lar barnet sitt forbli udøpt og prøver slett ikke å føre det til Kristus i dets spede alder, for at det som voksen skal kunne treffe et selvstendig valg.

For den troende vil dette aldri framstå som utslag av en fordragelighet som ikke vil krenke barnets selvbestemmelsesrett, men som en grusomhet – større enn om foreldrene unnlot å sørge for at barnet fikk sunn næring til det selv kunne skjelne mellom næring og gift. Og troende foreldre vil aldri tillate at

barna deres går i en bekjennelsesløs skole, der en i fordragelighetens navn setter sann kristendom, falsk kristendom og ikke-kristendom ved siden av hverandre som like berettiget – ikke engang om en ville tvinge dem til det med bøter som tok hele formuen deres.

Slik er det overalt. Både i det private og i det offentlige liv er troen viss på at den selv eier sannheten. Derfor vil den aldri på noen måte fordra likegyldigheten og vantroen, men av all sin makt søke å utrydde den som løgn. Og nettopp derfor må troen egge vantroen slik at heller ikke vantroen kan vise fordragelighet.

For ingenting egger vantroen mer enn troens overbevisning om at den eier sannheten – ikke som noe den troende ydmykt ber om lov til å holde for sant for sin egen del, mens han innrømmer alle andre retten til å anta det motsatte, men som det eneste virkelig sanne, som alle må tro hvis de ikke vil gå fortapt.

Der vantroen virkelig kan fordra troen, kan det bare komme av at troen selv ennå er preget av vantroens tvil og derfor heller ikke kan åpenbare sitt vesen: den fullvisse sikkerheten. Den sunne og sterke troen vil verken kunne fordra vantroen eller bli fordratt av den – det gjelder både den sløve likegyldigheten og den åpenbare fornektelsen av Guds ord.

Men når kampen slik må bli stående, hvor blir det da rom for noen fordragelighet?

II.

Den sanne fordrageligheten skiller mellom synden og synderen, mellom vantroen og den vantro. Den dømmer enhver fornektelse av at Guds ord er sant, og vil ikke gå inn på noe som helst forlik. Men alle slags fornektere – både de hatske spotterne og de sløve likegyldige – er den fullt villig til å tåle og bære i kjærlighet. Herren har ikke befalt oss å si at ugresset ikke er ugress, eller at det ikke har noen betydning om noen hører til ugresset. Men med et svært bestemt nei har han forbudt oss å rykke opp ugresset.

Med dette er det straks klart at Herrens menighet aldri må forfølge eller plage noen som ikke deler dens tro, selv om den har makt til det. Enhver voldsom framgangsmåte, fra dødsstraff til den minste innskrenkning i borgerlige rettigheter som straff for religiøse meninger – alt som på noen måte tar sikte på å få ugresset til å skifte natur ved ytre tvang – strider mot Herrens klare ord om at «vi ikke skal luke ut ugresset, men la det vokse sammen med hveten til høsten». I disse ordene av Herren ligger religionsfrihetens store grunnsetning.

Her gjør den sanne og den falske fordrageligheten felles sak mot den ufordrageligheten som vil tvinge troen fram i menneskenes hjerter: den sanne fordi den er Herren lydig og forstår hva han mener, den falske fordi troen for den er en likegyldig sak som den ikke fatter betydningen av. Begge sier de: «Det er urett å øve vold mot noens religiøse overbevisning. Enhver skal ha lov til å leve ukrenket uten hensyn til sin tro.» Men riktignok gjelder det her som så ofte at når to sier det samme, er det likevel ikke det samme.

Den falske fordrageligheten hyller ofte religionsfriheten fordi den forstår den som retten til å være fri for all religion. I beste fall hyller den religionsfriheten fordi alt som heter religion, for den er tomme meninger som ikke kan

bevises, der den ene kan være nøyaktig like god som den andre: Kan enhver bli salig ved sin tro, er det urett å ville tvinge alle til å anta den samme troen.

Den sanne fordrageligheten derimot vet så godt at den sanne troen på Guds frelse i Kristus Jesus er det ene nødvendige for alle mennesker, at den gjerne ville ofre alt for å føre alle til denne troen. Den er så viss i sin sak, både når det gjelder at kristentroen er sann, og at den er nødvendig, at den ikke ville betenke seg på å bruke selv den sterkeste tvang, hvis det bare var mulig å få sjelene omvendt til Herren på den måten. Men den troende vet at dette ikke er mulig.

Ved å øve tvang mot et menneskes religiøse overbevisning frambringer en bare sterkere motvilje mot Guds ord, eller hykleri eller selvbedrag. Herren selv kan jo ikke åpne et hjerte for sin kjærlighet ved tvang; hvordan skulle da vi kunne tenke å utrette det som er umulig for allmakten? Jerusalems motstand kunne gjøre Herrens allmektige kjærlighet maktesløs til å frelse byen, så tårene hans vitnet om at han måtte gi den opp.

Hvordan skulle da vi ved trusler, straff og skrekk kunne vekke trangen til Kristi frelse i hjertene – den trangen som springer ut av at viljen bøyer seg i ydmyk selverkjennelse og lengsel etter ufortjent nåde? Enhver troende vet av erfaring at troen først og fremst er viljens sak, og så sikkert må han skjønne at troen ikke lar seg tvinge fram. For hva en enn kan tvinge et menneske til, kan en likevel ikke tvinge det til å ville.

Det kunne kanskje synes unødvendig å bruke mange ord på at troen må være en fri sak. For kirken vil ikke øve tvang i våre dager, og den har heller ikke makt til det om den ville. Den synden kirken gjorde seg skyldig i da den glemte sin Herres ord om at den ikke skulle luke ut ugresset, hører fortiden til.

Landsforvisningen og tukthuset og kjetternes pinsler og bål er nå bare store ord som vantroen pynter talen sin med, hver gang den trenger kirkens synder for å skremme hjertene bort fra Kristus med dem – som om hans sannhet ble mindre fordi hans troende ofte har handlet stikk imot hans ord. Og likevel er ordet om at vi ikke skal luke ut ugresset, også et ord til oss, nåtidens kristne, som så godt mener å forstå at vi ikke kan brenne noen til Guds ære og sjelenes frelse.

Vi forstår så godt den harmen og sorgen som rørte seg i tjenernes hjerter da de så ugresset vokse opp sammen med hveten. For vi føler jo selv den samme bitterheten så ofte vi ser likegyldighet eller vantro spire fram der vi inderlig ønsker at hjertet skulle være fruktbar jord for troslivet. Men da blander det seg så lett en kjødelig og utålmodig nidkjærhet inn i sorgen vår.

Så vil vi, om ikke med rene tvangsmidler, så likevel på en annen måte gjøre våre kjære til kristne med vold og makt. Vi vil ikke tillate dem å være det ugresset de er – en natur de umulig kan legge av seg, verken av kjærlighet til oss eller av frykt for oss.

Jeg tenker her på tilfeller som disse. En far merker at sønnen hans, som er i ferd med å vokse opp, verken har lyst til å høre Guds ord eller en ubetinget tro på at det er sant. I sin smerte over dette blir faren vred på sønnen. Han lar ham slett ikke få legge fram meningene sine, men avbryter ham tvert imot kort og barskt når sønnen sier et ord som røper hans vantro sinn.

I stedet for i tålmodig kjærlighet å la sønnen være den han er, vil en slik far tvinge ham til å ta på seg et kristelig skinn. Makter han det, fører han ham mot hans vilje til kirke, ja – og det er jo en skrikende synd – til Herrens nattverd. Der eter og drikker sønnen seg til dom bare fordi han ikke tør nekte å gå til alters med faren sin. Men nettopp faren hadde framfor noen plikt til å holde ham borte, når han skjønner at barnet verken har trang til sakramentets nåde eller «akter på Herrens legeme» (1 Kor 11,29).

Eller en kristen kan stå i en stilling der andre menneskers velferd i større eller mindre grad avhenger av ham. Tenk om han nå lar velviljen sin i forretningene og under arbeidet avhenge av hvor mye eller lite kristelighet han mener å finne hos dem som står under ham, slik at en åpen ytring av vantro er nok til at en mann får avskjed, mens en utpreget kristelig bekjennelse like sikkert gir den overordnedes gunst. Forsøker ikke da en slik kristen å luke ut ugresset? Øver han ikke en tvang som bare kan frambringe hykleri og motvilje mot kristendommen?

Eller en hustru er kommet til troen etter at hun giftet seg, og sørger nå dypt over at mannen hennes er vantro. I denne sorgen krever hun av ham at han av kjærlighet til henne skal tale og oppføre seg som en kristen. Hun vet at hun har stor makt over ham, og den bruker hun til å plage og bedrøve ham så ofte han sier eller gjør noe som åpenbarer hans vantro sinn.

Tenk om mannen er trett av slike opptrinn og ute av stand til å si henne imot, og så er svak nok til å prøve å innbille seg for hennes skyld at han har tatt imot troen – den troen han bare kunne gi seg hen til når Frelserens kjærlighet tvang ham. Hva har da hustruen vunnet annet enn at hun har tvunget mannen sin inn i et selvbedrag, som har gjort hans virkelige omvendelse enda vanskeligere enn før?

Nei, vi kan sannelig ikke utrette noe ved noen som helst slags tvang. Bare den saktmodige kjærligheten, som stille makter å bære den byrden som våre kjæres mangel på tro legger på oss, vil kunne avlegge vitnesbyrdet når Gud sender stunden, slik at det går til hjertene deres og gjør det mulig for dem å omvende seg og tro på Herren for hans egen skyld og av trang til frelse.

Guds ord er jo det eneste middelet som kan «nøde» menneskene «til å komme inn» i Guds rike (Luk 14,23). Men selv ordet kan bare finne inngang når hjertene ikke blir tvunget til å høre det. Derfor gjelder det å tale – riktignok uten hensyn til om det er «i tide og utide» for oss selv (2 Tim 4,2), men slett ikke uten hensyn til om den beleilige tiden er der for den vi taler til.

Bruk anledningen når du ser at den er der, med all den visdom og kjærlighet Gud gir deg. Men prøv ikke å tvinge fram en omvendelse ved stadig preken og formaning, som bare vil gjøre det vantro hjertet lei av det ordet det ikke gidder høre.

Denne fordrageligheten må øves selv der munnens eller livets bekjennelse gjør det helt åpenbart at troen ikke finnes i hjertet. Men enda farligere, enda mer fordervelig både for den som øver ufordragelighet, og for den den blir øvd mot, er den dømmesyken som straks er rede til å kaste seg over enhver som ikke i ett og alt tror det samme som en selv. En slik dom blir raskt felt og voldsomt

framført, og den skjærer med ett den som selv kaller seg kristen, bort fra Guds hveteåker. Den vitner bare om at både ydmykheten og kjærligheten holder på å dø i hjertet til den som dømmer.

Riktignok har vantroen urett når den krever av oss at vi i ydmykhet skal unnlate å dømme den, om den så legger seg aldri så åpenbart for dagen. Det er det samme som å kreve at vi av bare ydmykhet skulle driste oss til å dømme Guds ord. Vi skulle nemlig si at det var uvisst og uavgjort om den som fornekter evangeliet, går fortapt, mens Guds ord ubestridelig sier at dette er visst og avgjort.

Men like visst er det at den ydmykheten som den botferdige selverkjennelsen lærer, overbeviser hjertet så sterkt om hvor lett det tar feil og hvor kort synet rekker, at det aldri vil driste seg til å dømme over det skjulte. Det vil heller ikke være tilbøyelig til å mene at vårt eget trosliv og vår egen troserkjennelse på alle måter er så rene og klare at ethvert avvik fra dem gir oss rett til å dømme nesten som en vantro.

Den ydmyke troende vet godt at han ikke har skarpe nok øyne til å skille hveteaksene og ugresspirene fra hverandre mens de ennå begge er lite utviklet. Først når ugresset har vokst seg så stort at han i lyset fra Guds ord uten all tvil må se det for det det er, betenker han seg ikke lenger på å si: «Dette er visselig ugress, dersom ellers Guds ord er sannhet.» Og hvordan skulle kjærligheten finnes i det hjertet som lett og gjerne farer fram og dømmer at nesten modnes for helvetes ild? Der det virkelig er kjærlighet, volder en slik dom den dypeste smerte.

Derfor er det sikkert nok at den som eier noe av Kristi kjærlighet til sjelene, langt heller speider etter ethvert tegn på at Gud har begynt sin gjerning i nestens hjerte, enn etter det som kan få ham til å frykte det motsatte. Den kjærligheten som «tror alt, håper alt, tåler alt» (1 Kor 13,7), vegrer seg for å frakjenne noen kristennavnet så lenge den kan la være uten å være ulydig mot Guds ord.

Slik en dømmesyk ufordragelighet ødelegger ydmykheten og kjærligheten i den troendes hjerte, slik er den også farlig for den den blir øvd mot. Som grunn til at vi ikke skal «luke ut ugresset», oppgir Herren at vi ikke sammen med det skal «rive opp hveten» (Matt 13,29). Nettopp det spede, begynnende livet er lett å knekke. Rammer derfor en hard og voldsomt pågående dom en som bare har liten åndelig erfaring, kan han lett vende seg bort fra Herren selv fordi han tar anstøt av Herrens troende.

Eller han mister motet og fortviler om noen gang å kunne komme til troen, når han blir frakjent alt alvor. Eller endelig blir han skremt av den harde dommen og prøver å skru seg opp til et livssyn og en trosoverbevisning som han ennå ikke i sannhet har tilegnet seg. Overalt der sjelenes begynnende dragning mot Gud på den ene eller andre måten blir forstyrret av de troendes forhastede og trangsynte dommer, skal de troende rammes av ordet om at de «river opp hveten» i sin ulydige og uforstandige nidkjærhet for å luke ut ugresset.

Derfor har vi nok grunn til å be Herren lære oss den sanne fordrageligheten. Og derfor kan vi ikke uten selvprøvelse heve oss over vantroens klager over vår ufordragelighet, hvor mye vi enn må avvise kravet om at vi skal dele vantroens

fordragelighet – en fordragelighet som bare betyr at sjelenes frelse ved troen på Kristus er det mest likegyldige av alt.

Ikke av vantroen, men av Herren skal vi lære den sanne fordrageligheten. Derfor sier vi: Herre, gi du oss din hellige kjærlighet, så får vi også visdom til å fordra hverandre på rett måte. Amen.

Septuagesima: Arbeiderne og arbeidet i Herrens vingård

Bønn. Herre vår Gud, du hvis nåde er lønnen for alle dine troende, nettopp fordi de ikke begjærer lønn, men nåde: Hjelp oss å forstå at bare når vi arbeider uten tanke på lønnen, får vi lønn – at bare når selve arbeidet er lønnen for oss, kan du kjennes ved oss som dine arbeidere. Ja, Herre, lær oss hva det er å arbeide i din vingård, og hjelp oss å arbeide slik at vi, når hvilens time kommer, kan bli hos deg og gå inn til din glede. Amen.

Matt 20,1–16

Blant Herrens lignelser er lignelsen om arbeiderne i vingården sikkert ikke den letteste å forstå. Men så mye ser vi likevel straks: Her blir vi med styrke minnet om at ingen kan få del i Guds rike uten at han arbeider for det. For å få menneskene til å arbeide i vingården går Herren ut tidlig og sent. Bare de som lar seg bevege til å arbeide, får lønn; de som blir stående ledige på torget, får slett ingenting. Ja, det er ikke engang nok at et menneske arbeider i Herrens vingård. Han må arbeide slik at han ikke forspiller lønnen sin i samme stund som han får den utbetalt.

Lignelsen holder altså inntrengende fram for oss at det kreves iherdig og årvåkent arbeid hvis vi ikke skal bli til skamme i dommen. Da synes det underlig at den samtidig, og med like stort ettertrykk, lærer at den som først begynner arbeidet sent, ja i livets siste stund, får nøyaktig samme lønn som den som har arbeidet hele livsdagen. For blir arbeidet i den ellevte time lønnet som en hel dags arbeid, kunne det jo synes som om det likevel ikke var så nødvendig å begynne arbeidet i tide. La det være slik at Herren «har lov til å gjøre med sitt hva han vil» (Matt 20,15).

Likevel kunne det godt tenkes at noen sa: «Ja, det er jeg fullt villig til å innrømme. Jeg har slett ingen grunn til å klage over at de som bare har arbeidet én time, blir stilt likt med dem som har båret dagens byrde og hete. Tvert imot synes jeg det er svært trøsterikt. For da trenger jeg jo ikke skynde meg med å ta fatt på arbeidet. Jeg kan stå ledig og nekte å la meg leie hele dagen, til den ellevte time kommer. Så slipper jeg alt tungt arbeid og får samme lønn som de som har svettet hele dagen. Jeg måtte jo være tåpelig om jeg gjorde en dags arbeid når jeg får samme lønn for én times strev.»

Slik tenker jo virkelig alle de som utsetter omvendelsen sin til det siste, fordi de kjenner evangeliet om at Guds nåde er rede til å frelse også dem som først i dødsstunden begjærer å få den inn i hjertet.

Ja, det finnes riktignok en motsigelse i denne lignelsen som bare troen kan løse. Og løsningen er denne: De som virkelig arbeider i Herrens vingård, arbeider aldri for lønn, fordi selve arbeidet er lønnen for dem. Derfor kommer det aldri på tale for dem å vente så lenge som mulig med å begynne arbeidet; det er jo selve gleden for dem som arbeider.

De derimot som vil arbeide for lønn og ønsker å slippe så lett som mulig, fordi arbeidet er dem imot, får nok, akkurat som de første, den lønnen arbeidet deres er verdt. Men for deres egen sjel bærer arbeidet likevel ingen frukt. De har nemlig aldri villet forstå hva arbeidet i Guds vingård virkelig er, og at det bare kan gjøres av dem som finner lønnen sin i selve arbeidet.

De første begjærer å være i Guds gjerning, å være hos Gud. Derfor får de også være hos ham når arbeidet er til ende. De andre bryr seg bare om å få den avtalte lønnen for gjerningen sin. Den får de, men så er de også ferdige med Gud og må høre ordet: «Ta det som ditt er, og gå! Du har ikke noe mer å kreve av Gud.»

Derfor får de som ikke begjærer noen lønn, nådens lønn: saligheten i fellesskap med Gud. Men de som arbeider for lønn, får riktignok den lønnen de kan kreve, og er likevel som de som ikke har fått noen lønn, fordi de må gå bort fra Herrens ansikt for evig.

Det er «himmelriket» lignelsen gjelder. Derfor må vi spørre både om arbeiderne er av et slag som kan tjene Guds rike, og om de vil gjøre det arbeidet som skal gjøres der. Forstår vi først hvem som er en rett arbeider i Herrens vingård, og hva det rette arbeidet i vingården består i, vil vi også forstå hvorfor vi må begynne å arbeide straks. Likevel er sannelig den som begynner med det rette sinnet og på den rette måten, saligere enn den som arbeider hele dagen for lønnens skyld – selv om han først begynner i den ellevte time.

Menneskene kan gi tre ulike svar på spørsmålet «Vil du arbeide for Guds rike?» De kan si: Nei, vi vil ikke. Vi har så mye å gjøre at vi nok kan forsvare å vise dette arbeidet fra oss og ha like lite med det å gjøre som de som står ledige på torget.

Eller de kan svare: Ja, vi vil nok arbeide for Gud, forutsatt at han gir oss en passende lønn for arbeidet vårt. Vi må gjøre avtale med ham, og han må se til å «bli enig med oss om en denar for dagen» (Matt 20,2), så kan han sende oss inn i vingården sin.

Eller de kan ta imot tilbudet med glede og si: Ja, vi vil gjerne gå til arbeidet i Herrens vingård. Her trengs ingen tanke på lønnen; den saken overlater vi så trygt til Herren. Vi vet godt hva han mener når han sier at vi skal få «det som rett er» (Matt 20,4), og med det er vi helt fornøyd.

De som rett og slett nekter å gjøre Guds arbeid, bekymrer seg så lite om Gud og hans dom som om han ikke fantes. Om de tenker at det finnes en Gud eller ikke, kan være helt likegyldig; i alle fall har tankene deres om Gud ingen makt over livet deres. Mener de at det finnes en Gud, sitter han likevel så uendelig langt borte i himmelen for dem at han blir like uvedkommende for dem som

en konge som regjerer på den andre siden av jorden. Tanken på hans dom skremmer dem ikke; for om det finnes noen dom, mener de, kommer den først etter døden.

Men alle tankene og planene deres stanser ved graven – og de har mange tanker og mange planer, og nettopp med dem hindrer de tanken på evigheten i å få makt over seg. Bak graven ser de bare en mørk, ugjennomtrengelig tåke, som alltid tidsnok vil hylle dem inn i sitt slør.

Så har de mange sorger, men ingen sorg over sitt gudløse liv; mye å sørge for, men ingen omsorg for sjelens frelse; mange gleder, men ingen glede i Gud; mye arbeid, men ikke noe arbeid for å gjøre Guds vilje. Ikke Guds lov, men menneskenes mening er rettesnoren deres; ikke Guds evangelium, men menneskenes ros er trøsten deres.

De kan være skikkelige eller uskikkelige, dydige eller lastefulle, alt etter hva hjertet driver dem til å trakte etter. Er det deres lyst å velte seg i gjørma, kan de sette all skam til side. Men er det deres lyst at menneskene skal ta av seg hatten for dem, får de jo også se til å oppføre seg slik at folk får noe å ta av seg hatten for. Men alltid arbeider de for seg selv og har seg selv som sin gud.

Hver gang Gud lar dem føle i samvittigheten at han kaller dem til sitt arbeid, og hver gang en uvilkårlig gysning går gjennom dem ved tanken på dommen, rister de påminnelsen av seg som dråpene etter en regnskur. Og år etter år blir de stående ledige på torget i alt som gjelder arbeidet for deres salighet – tross all sin verdslige travelhet.

Helt annerledes er det med dem som vil arbeide i Herrens vingård, om enn bare for lønnens skyld. Samvittigheten deres er såpass våken at de ikke makter å leve livet sitt uten tanke på Guds dom. De føler bare altfor godt at Gud finnes. Som en skremmende makt overvelder han dem; som en trykkende byrde ligger kravene i hans lov på dem.

Når de våger å tenke at det kanskje likevel ikke finnes noen Gud, føler de en lettelse, som trellen når han prøver å innbille seg at hans strenge herre er død. Men som trellen snart igjen får kjenne at herren hans lever, slik får også disse Guds treller snart merke at samvittighetens redsel ikke tillater dem å leve bare etter sin egen lyst, som om det ikke fantes noen Gud. Derfor arbeider de virkelig, mer eller mindre alvorlig, for å gjøre Guds vilje.

Men for dem er det helt selvsagt at et slikt arbeid bare kan gjøres for lønnens skyld. Hvis noen sa at arbeidet i Guds vingård må gjøres uten hensyn til lønnen, ville de rope forbauset ut: «Hvorfor skulle vi arbeide, om ikke for lønnens skyld? Å arbeide uten lønn er jo meningsløst.» Selv mener de nok at lønnen de vil fortjene, er saligheten i det evige liv.

Men i virkeligheten er den lønnen de trakter etter, en helt annen. De bare frykter den Gud som med sin lov hindrer dem i å følge hjertets begjær fritt; de elsker ham slett ikke. Derfor kan de heller ikke trakte etter en salighet som nettopp består i at Guds vilje skjer helt og uten opphør i oss. Nei, lønnen de virkelig begjærer, er ikke å bli salige i himmelen, men å få leve i ro i verden uten å bli forstyrret av frykt for den evige dommen.

Og denne lønnen får de. De får den i den gode bevisstheten om egen dyd og rettskaffenhet, i den svulmende selvfølelsen som griper dem når de ser de store synderne, i at de så lett kan unnskylde og berolige seg selv hver gang samvittigheten begynner å engste dem, og i den heder og ære som menneskene viser dem. Den æren kan de så godt bruke som et vitnesbyrd for seg selv om at de har gjort det Gud med rimelighet kunne kreve av dem.

Med ett ord: Det eneste de setter pris på, det som virkelig synes dem verdt å arbeide for, er å beholde hjertene for seg selv og kjøpe seg ro i samvittigheten ved å yte Gud en større eller mindre mengde gjerninger eller offer – og det får de virkelig.

De gjør ikke noe arbeid for Gud uten å få den lønnen de har betinget seg. Jo tyngre gjerningen har vært for dem, desto mer gleder de seg også over følelsen av sin egen moralske kraft. Jo større mengde gjerninger de har utført, desto høyere føler de seg også løftet over mengden av mennesker. Og skulle verden nekte dem anerkjennelse, kan de holde seg skadesløse i den stolte bevisstheten om at verden er urettferdig.

Først når det øyeblikket en gang kommer da de erkjenner at lønnen de hadde betinget seg – den ene denaren som var det eneste de gikk til arbeidet for – ikke er det sjelen deres trenger i evigheten, først da vil de erfare at arbeidet deres for lønnens skyld er like unyttig som om de ikke hadde fått noen lønn. Da vil de kjenne at nettopp dette har vært deres elendighet: at de selv betinget seg den lønnen de ville ha før de ville begynne arbeidet, i stedet for å overlate til Gud å bestemme lønnen.

De sa ikke til Gud: «Det som rett er, vil du gi meg.» De krevde den ene denaren, som de skjønte verdien av. Når de så har fått den, har de ikke noe mer å kreve av Gud. Derfor må de da høre ordet: «Ta det som ditt er, og gå!»

Venner! Vi er ikke tjent med å få vår rettferdige lønn. Vi får den nok. Vi kan være helt sikre på at vi aldri bringer Gud noe offer, aldri fornekter oss selv, aldri bekjemper noen synd og aldri gjør noen god gjerning uten at Gud lønner oss rikelig for det i dette livet; vi får fullt ut det vi har fortjent. Men vi er ikke tjent med vår rettferdige lønn. For det vi trenger i evigheten, er ikke lønn, men nåde.

Men det er forskjell på å få lønn for gjerningene våre og å få den nåden som gjerningene våre aldri kan fortjene, og som likevel bare de får som vil gjøre Guds gjerning. Denne forskjellen forstår bare de som vet hva det betyr å arbeide i Herrens vingård, og som derfor også gjør det arbeidet som alt her kommer an på.

Tenk deg at en som var leid til å gjøre vingårdsarbeid, ikke plantet vinranker, men kål og poteter i vingården. Arbeidet hans kunne jo være svært nyttig, men det var ikke det han var leid til. Herren ville ikke ha disse nyttige matplantene, men den styrkende vinen.

Eller tenk deg at du plantet blomster i vingården. Om sommeren sto de der og spredte duften sin over hele hagen og var svært vakre å se på. Men når høstens tid kom, og vingårdens herre ville presse druene, var det jo ikke annet igjen enn de falmede bladene etter sommerens blomster.

Hjertene våre er Guds vingård, og Herren Kristus har sagt: «Jeg er det sanne vintre, og min Far er vingårdsmannen» (Joh 15,1). Derfor kan det ikke være tvil om at den gjerningen Gud krever av oss, er arbeidet med å plante inn og dyrke fram Kristi liv i hjertene våre. Arbeider vi i stedet med å fylle hjertet vårt med alle slags egenrettferdighetens gjerninger, alle slags ting som bringer oss ros og nytte i denne verden, er vi nettopp som de som planter kål og poteter i vingården i stedet for å arbeide med vinrankene.

Eller arbeider vi for å utfolde evnene våre, tankens makt og mye kunnskap, er vi som den som planter de prangende blomstene i hagen: Når høsten kommer, visner blomstene. Du vet jo at all dannelse og all kunnskap som bare hører denne verden til, visner i døden. Gud finner ikke svulmende druer, bare falmede blader, når han kommer for å se den modne frukten av livsarbeidet.

Men er arbeidet for å plante inn og dyrke fram livet i Kristus det rette arbeidet i Herrens vingård, kan ikke arbeideren tenke på å få lønn. Det kommer ikke av at arbeidet ikke er tungt; på visse måter er det tyngre enn alt annet åndelig arbeid. Men det kommer av at dette arbeidet bare kan gjøres ved kraften i Guds nåde, så det å få gjøre dette arbeidet i seg selv er ufortjent nåde.

Slik er det helt fra arbeidet begynner. Jordbunnen blir beredt til å ta imot såkornet ved at den tunge plogen drar sine dype furer i den og vender den. Slik begynner også arbeidet med å berede hjertet til å ta imot Kristi liv: Guds lov drar, som det skarpe og tunge plogjernet, sine dype furer i hjertet og vender det, så det kommer i en tilstand helt motsatt av den det levde i før.

Før hadde hjertet så mange slags sorger, men én sorg kjente det ikke: sorgen over å savne Guds nåde. Under omvendelsens arbeid må dette bli helt omvendt. Alle de andre sorgene, store og små, blir liksom slukt av denne ene store sorgen: bevisstheten om at det ikke eier Guds nåde.

Du vet jo hvordan det kan hende at et menneske en dag har hatt mange slags ubehageligheter og ergrelser. Men rammer en virkelig stor sorg det samtidig, blir de små bekymringene som før plaget sjelen, borte under vekten av den. De er nok der fremdeles, men sjelen føler dem ikke, eller i alle fall bare som det de er: ubetydeligheter sammenlignet med den store sorgen den blir knuget av. Slik er det med det uomvendte mennesket som hittil bare har kjent «verdens bedrøvelse», når det blir grepet av «bedrøvelsen etter Guds sinn» (2 Kor 7,10).

Før hadde den uomvendte et så klart øye for forskjellen mellom seg selv og de store synderne. Han hadde riktignok sine feil og skrøpeligheter. Men når han tenkte på de æreløse og lastefulle, hadde han til og med vanskelig for å fatte at mennesker kunne ønske å fornedre seg så dypt, og han korset seg når han hørte om forbrytelsene til de store ugjerningsmennene.

Men når Guds lov under omvendelsens arbeid driver ham til en stadig dypere og inderligere selverkjennelse, blir dette helt motsatt. Da får han øye for likheten mellom seg selv og de grove synderne, ikke for forskjellen. Han ser at forskjellen bare var det tilfeldige, det som hadde sin grunn i at fristelsene og begjærene var av ulik art. Men likheten, innser han nå, er det vesentlige, fordi det er den samme grunnsynden i hjertet, egenkjærligheten og gudløsheten, som åpenbarer seg i hans feil og i forbryterens laster.

Tidligere kjente den uomvendte så godt sin egen elskverdighet. Han var seg vel bevisst at fortrinnene hans veide opp manglene, og at når alt kom til alt, kunne verken Gud eller mennesker bebreide ham noe særlig. Nå blir dette omvendt. All rikdommen i hans elskverdighet taper sin verdi, fordi han nå bare ser en fernissert egenvilje i alt sammen. Dydene hans blir nå bare glitrende laster for ham, og han føler at han ikke vil kunne løfte øynene av skam når de innerste foldene i sjelen hans skal vrenges ut for all verden i dommen.

Før syntes den uomvendte det var helt naturlig at Gud måtte være ham nådig. Av alle Skriftens lærdommer var ingen så urimelig og forargelig for ham som læren om den evige fortapelsen, og særlig dette at enhver som ikke tilegner seg nåden i Kristus, skal gå fortapt.

Nå blir dette helt omvendt. Når han dømmer seg selv, har han svært vanskelig for å tro at Gud ikke skulle dømme ham. Og når han med forferdende klarhet ser hvor hardt han trenger nåde, synes det ham ikke lenger utrolig at de som forakter nåden, må gå fortapt. Det som synes ham utrolig, er at han, som så lenge har foraktet nåden, ennå skulle kunne få del i den.

Slik er det på alle områder. Skal hjertet bli beredt til å ta imot Kristi liv i seg, må menneskets hele erkjennelse av seg selv, av sin synd og av sitt forhold til Gud bli nettopp det omvendte av det den var før.

Men en slik omvendelse skjer ikke uten tungt arbeid. Hvis jorden hadde følelse, måtte vi tenke oss at det sved i den når plogen trakk sine dype furer i den. Men hjertet føler jo virkelig. Derfor er det også full sannhet at når Guds lov trekker sine dype furer i hjertet og vender det om, da gjør det vondt; da volder det hjerteangst og hjertekval og mye ydmykelse.

Og hjertet er jo ikke som jorden, som bare må finne seg i at plogen pløyer den. Hjertet må arbeide for ikke å hindre loven i å gjøre sin gjerning. Det må være villig til å la seg knuse, og det må kjempe hardt, så lyset fra den selverkjennelsen som har begynt, ikke igjen blir kvalt under selvbedragets vev og alle unnskyldningene. Gud omvender oss, men bare når vi lar oss omvende.

Men tror du da at en som er blitt omvendt, vil kreve lønn fordi han ikke unndro seg omvendelsens tunge arbeid? Spurte du en slik om det, ville han svare deg: «Hvordan kan det være tale om lønn for at jeg lot Gud føre meg til erkjennelse av sannheten? Det er jo den største nåde at jeg en gang fikk se meg selv som jeg er. Det var nåden som ga meg kraft til det, som overvant min feige bløthet og min inngrodde tilbøyelighet til å lyve for meg selv. Det var nåden som drev meg fram hver gang jeg ville stanse og få hvile i selvbedraget. Og selv om jeg fremdeles har vanskelig for å tro at mine synder er tilgitt, og at jeg er Guds barn, er allerede dette – at jeg nå kjemper av hele min sjel for å gripe Kristi frelse – en så stor nåde at jeg aldri kunne ønske å bytte bort bekymringen hjertet mitt nå kjenner for at jeg ikke skal få nåde, mot den sløve likegyldigheten jeg levde i før. Sannelig, at Gud kalte meg til omvendelse, er en så stor nåde at det ville være formastelig om jeg krevde lønn for min anger, min ydmykelse og smerte.»

Men dersom allerede omvendelsens arbeid bare kan gjøres av den som ikke krever noen lønn, fordi han forstår at selve omvendelsen er nåde, hvor mye mer må da ikke arbeidet med å tilegne seg Guds nåde i troen gjøres uten noen tanke

på lønn? Riktignok er også dette arbeidet tungt. Den lettsindige slår seg til tåls med at Gud nok må være ham nådig, siden det ville være altfor uutholdelig å måtte frykte Guds vrede. Han kan nok uten vanskelighet – men også uten alvor – ta det som en selvsagt ting at Gud bare venter på dødsdagen hans for å lukke himmelen opp for ham.

Men det er annerledes med den som i alvorlig syndenød kjenner fullt ut hvor uutholdelig det er å sukke under Guds vrede. Nettopp derfor kan han ikke nøye seg med en selvlaget innbilning om å eie nåden, og han må kjempe hardt for å kunne trøste seg ved evangeliets forsikring: «Den som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet» (Rom 4,5).

Den egenrettferdige vet så godt hvilken kamp og tvang det koster ham å yte det han skylder Gud. Han kan nok se foraktelig ned på den som vil bli frelst av nåde alene, og han kan nok mene at læren om rettferdiggjørelsen ved troen på Guds nåde, åpenbart i Kristus, er egnet til å svekke vår moralske kraft og gjøre det lett for oss å overtre loven.

Men tenk om den egenrettferdige kunne fatte hva det koster en sjel som har mistet alt håp om å bli frelst ved sin gjerning, å skulle tro at Gud frelser ham uten noe hensyn til hans gjerning. Og tenk om han kunne forstå at Kristi rettferdighet bare kan gripes av den som gjennom lidelsen under synden har lært å lengte etter hellighet. Da ville han også forstå at det er mindre tungt å gjøre alle egenrettferdighetens gjerninger enn å gjøre troens ene gjerning: å gripe Kristi rettferdighet. Ja, han ville forstå at det til dette kreves så stor kraft at ingen har den i seg selv; en kan bare få den som nådens gave fra Gud.

Den omvendte frykter mest av alt å bedra seg selv. Er det ikke da rimelig at frykten griper ham når han skal tro at han, som fordømmer seg selv, likevel eier all Guds nåde, bare fordi det nå er hjertets begjær å få den? Tenk om han her bedro seg og fikk hvile i en tom innbilning om å eie nåden! Den blir jo ikke gitt alle, men bare dem som har omvendt seg og tror.

Men er nå omvendelsen hans oppriktig nok, troen hans sterk nok? Tenker du at noen som virkelig er omvendt, her frimodig tør svare ja? Å nei, han vil alltid kjenne at han ennå mangler kjærligheten til Gud, og uten den er all syndserkjennelse og alt syndehat ingenting. Han vil kjenne at selve troens lengsel etter nåde slett ikke fyller hele hjertet hans, som ennå er så fullt av verdslige begjær.

Og selv om det utenkelige skjedde, at et omvendt menneske trygt kunne si: «Hvis noen er omvendt og tror, så er det meg», måtte han jo arbeide av all makt for ikke nettopp da å bedra seg selv ved å stole på sin omvendelse og sin tro i stedet for på Kristi nåde alene.

Og for den omvendte er det ikke nok å vite at denne nåden tilhører ham, om han aldri erfarer kraften i den. Han kan ikke eie nåden slik en eier en forsikringspolise som ligger glemt i skuffen til brannen kommer. Nei, han vet at Guds nåde er en mektig kraft, og bare den som den virker i, eier den. Og likevel kan Guds nåde først virke det nye livet som hjertet lengter etter, når troen har grepet den.

Er det da ikke forståelig at den som gjennom omvendelsens smerte har lært å lengte etter å få eie Kristi syndsforlatende og helliggjørende nåde, må arbeide hardt for å komme til å tro? Han har ingenting å påberope seg; han har sin egen følelse og sin angst for selvbedraget mot seg, og for ham gjelder det her mer enn livet. Likevel må han tro ene og alene på det Guds ord som sier ham at «den som vil, får komme og få det evige liv for intet».

Som den druknende griper tauet som blir kastet ut til ham, og arbeider for å holde seg fast i det selv om bølgene går over hodet hans, slik må den som skal komme til troen på Guds nåde i Kristus, arbeide for å klamre seg fast til evangeliets løfte og holde seg til det alene. Gjør han det, lykkes arbeidet, og Kristus blir hans hjertes del med all sin nåde og gave.

Så er det sannelig et tungt arbeid å plante den nåden i hjertet som livet i Kristus spirer fram av. Og likevel kan det her ikke være tale om lønn. For selve den nåden som hjertet arbeider for å tilegne seg, er så overveldende stor at den ikke kunne veies opp om hjertet arbeidet seg i hjel for å få den. Du kan jo høre at dette er et umulig spørsmål: «Hvilken lønn får jeg for å ta imot den nåden som frelser meg i tid og evighet?»

Og helt på samme måte er det med helliggjørelsens arbeid, som Kristi liv i den troendes hjerte driver ham til. Også dette arbeidet er tungt, og likevel kan det bare gjøres av dem som ikke gjør det for lønnens skyld. Stellet av det himmelske vintreet foregår under nøyaktig de samme vilkårene som da det ble plantet inn i hjertets vingård. Den troende gjør arbeidet, men bare ved Guds kraft, og selve arbeidet er lønnen hans.

Dette arbeidet strekker seg over alle hjertelivets områder. Overalt skal Kristi hellige kjærlighet dyrkes fram og synden tilintetgjøres i de troendes hjerte. Den svake spiren av kjærlighet som Guds nåde skaper i hjertets dyp i troens fødselsstund, skal utfolde seg mer og mer fra det innerste av, og den gamle, inngrodde, sterke syndigheten skal mer og mer drepes. Sannelig, her er arbeid nok hele livsdagen. Et par eksempler er nok til å vise hvor vanskelig det er.

Alle troende vet jo så godt at det er store ting de trenger under arbeidet for sin frelse. Vi taler om tålmodighet, selvfornektelse, hellighet, kjærlighet. Men i hverdagslivet, når alt går sin vante gang, blir sjelen lett sløv og slapp, så den ikke ser hvor mye den trenger disse store tingene. Det er som om oppgavene vi får, var så lette at det ikke trengtes noen stor hellighetens kraft for å løse dem.

Ja, hvis vi visste at vi skulle dø i neste øyeblikk, eller at vi skulle bli offentlig vanæret for Kristi navns skyld eller miste det vi elsker i verden for hans skyld, da ville vi sette inn alle våre krefter. Da ville bønnen stige mektig mot himmelen for å hente hjelpen ned, troen ville gripe all Guds nåde med kraft for å bli sterk, og årvåkenheten ville stå på post selv mot den minste fristelse til frafall. Da ville vi forstå at bare når vi virkelig levde i Kristi hellige kjærlighet, kunne vi bli så sterke at vi maktet alt.

Men i så helt enkle ting som disse – å omgås hustruen sin, barna sine, tjenerne sine, å gjøre sin daglige, tilvante gjerning, å bære de små sorgene – synes vi det er bare altfor lett, som om vi kunne leve i fellesskap med vår Frelser uten noen særlig kamp for å bli hellige, kjærlige og tålmodige.

Og så skjer det så lett at vi kommer til å ligne altfor mye på dem som tjener for lønnen, ikke bare i det ytre livet, men også i det indre. Vi vet jo nok at livet vårt skal åpenbare at Kristus har hjertet vårt, men vi synes det er så lite anledning til virkelig å vise det.

Vokt deg for en slik slapphet i hjertets tanker! Hver dag gir oss rikelig nok anledning til å utfolde all troslivets kraft, hvis det skal vise seg at vi elsker Kristus. De små tingene kan vise det like godt som de store. Ja, det er bare et selvbedrag hvis du mener at du ville få kraft til å gjøre de store gjerningene og bære de store byrdene for Kristi skyld, hvis du ikke vil gjøre de små gjerningene og bære de små byrdene ved kraften i hans liv.

Eller et annet eksempel: Kjenner du farene som truer deg nettopp der du i særlig grad synes å gjøre din Herres gjerning, nettopp der du – og kanskje med rette – mener at du er kommet fram i helliggjørelsen? Vet du at fristelsen til å søke ditt eget kan ligge deg så nær nettopp når du er så sikker på at du helt gjør Herrens gjerning? Og at du nettopp når du gleder deg over at Herrens gjerning går framover i deg, så lett kan glemme at du ikke har noe som du ikke har fått (1 Kor 4,7)?

Jeg som står her som Kristi tjener og forkynner ordet for dere – tenk om Gud nå så at jeg arbeidet for min egen ære, enda jeg synes å arbeide for å tale ordet inn i samvittigheten deres! Dere som er kalt til å vitne om Herren for dem Herren ga dere, og som kanskje gjør det – tenk om Herren så at dere gjorde det fordi dere ville ha ord på dere for å være kristne husfedre i denne onde tid!

Dere som synes å ofre dere for de mange og være barmhjertige framfor andre – tenk om Herren så at dere gjorde det fordi det var så søtt for dere at folk sa om dere når dere gikk på gaten: Det er en snill mann, til ham kommer ingen fattig forgjeves! Dere som gleder dere over alvoret i kristendommen deres – tenk om Herren så at det i hjertet deres var noe av den selvgodheten som fikk fariseeren til å takke Gud for at han ikke var som andre mennesker!

Å, venner, mang en gang kan vi synde nettopp mens vi gjør det gode eller gleder oss over Guds gjerning i oss.

Men fordi arbeidet er vanskelig, kan det bare gjøres ved Kristi kraft. Han, det sanne vintreet som er plantet i de troendes hjerter, har i seg kraften til å vokse og trives; derfor kan vi arbeide for å dyrke fram hans liv i oss. Men derfor blir det heller ikke her tale om lønn.

Hvis du elsket en annen og derfor ofret deg for den du elsket, og så noen spurte: «Hvilken lønn får du for kjærligheten din?» – da ville du jo svare: «Du skjønner nok ikke hva kjærlighet er. Lønnen jeg får, er at jeg får lov til å elske, at jeg får lov til å ofre meg.»

Slik er det med den som elsker Kristus og lever av hans nåde og trøster seg til den. Han sier ikke: «Hva får jeg for det? Hvor mange denarer vil du betale meg for at jeg kjemper for å overvinne synden i dens mange skikkelser?» Men han sier: «Å, kjære Herre! La meg få lov til å elske deg, til å tro på deg! Skill meg ikke fra deg, slik jeg så ofte hadde fortjent!»

Vi som tror på ham, vet jo godt hva det betyr at Guds ord kaller helliggjørelsens arbeid for «korsfestelsen av det gamle mennesket». Denne dødsstraffen

varte jo hele dagen fra morgen til kveld. Slik får nok også vi merke at vi ikke kan drepe det gamle mennesket med én gang. Nei, vi får finne oss i å korsfeste det, og vi kjenner at det lider hele livsdagen igjennom.

Men likevel sier vi: «Herre, vi vil gjerne at vårt gamle menneske skal lide. Vi vil gjerne føle svien i vårt kjød og mang en gang bli engstet og anfektet, bare du likevel kan se at vi arbeider for at du skal vinne skikkelse i oss.» For troen og kjærligheten er sin egen lønn – eller rettere: Kristi nåde er vår lønn, den som troen grunner seg på, og som tenner kjærligheten i de troendes hjerter.

Slik er arbeidet i Herrens vingård. Den som gjør det, gjør det aldri for lønnen, og likevel får han i lønn usigelig mye mer enn den denaren han får på lik linje med dem som arbeider for lønnen.

Vår lønn er at Herren ikke sier til oss: «Ta det som ditt er, og gå!», men: «Ta det som mitt er, og bli hos meg – mitt, det jeg har vunnet ved min død og ved mitt liv: min nåde, min salighet, som jeg skjenker deg, og som det er rett at du får.» Nåden er vår rett, fordi Kristus har gitt oss retten til å få den. Den er lønnen for vårt arbeid, fordi den er lønnen for Kristi arbeid, lønnen for hans rettferdighet, og den har han gitt sine troende.

Vil du arbeide for lønn, får du det du har betinget deg. Men da kan du ikke få nådens lønn, fordi du da ikke begjærer den. Men nådens lønn alene gleder sjelen i all evighet.

Hjelp oss derfor, Herre vår Gud, så vi lar oss kalle til arbeidet i din vingård og forstår hva det arbeidet rett og sant er, så Kristi nåde kan plantes inn i oss og bli vår overmåte store lønn. Amen i Jesu navn.

Seksagesima: Hindrer du Guds ord i å bli deg til velsignelse?

Bønn. Herre, bered hjertene våre, så vi kan høre ditt ord med velsignelse. Tal det inn i oss, så vi erfarer dets makt og dets kjærlighet og får vilje til å leve etter det. Ja, la oss få kjenne at den fred og kraft og frelse vi trenger, blir gitt alle dem som «tar vare på ditt ord i et vakkert og godt hjerte». Amen.

Luk 8,4–15

Ingen tviler på at et menneskes ord kan ha stor makt. Hvis den som taler, er overlegen oss på alle måter, og vi åpner hjertet for ordet hans med tillit, er det nesten ikke til å unngå at han får makt til å styre oss etter sin vilje. Særlig skjer dette når ordet som blir talt, passer til det vi trenger, gir oss svar på hjertets spørsmål og løser de gåtene vi selv ikke kunne løse.

Da vil ånden hos den som taler, virke mektig inn på vår ånd gjennom ordet hans. Tankene hans overvelder våre tanker og tvinger oss til å føle at det han sier, er sant, og de bøyer vår vilje uvilkårlig, og likevel uten tvang, inn under hans.

Men når allerede et menneskes ord kan gripe oss i vår innerste sjel og få avgjørende innflytelse på hjertelivet vårt, hvor mye sterkere må da ikke Guds ord kunne virke inn på oss! Selv det mest veltalende og overlegne menneske kan komme til å tale ord som ikke virker noe, fordi de er tomme, uten ånd og kraft. Og selv de mektigste og mest åndfulle ord et menneske taler, vil likevel ha sine mangler og svakheter på en eller annen måte, slik alt menneskelig har.

Men så sant Gud har talt, kan det aldri ha kommet et tomt ord fra hans munn; ordet hans må ha hans Ånds allmektige kraft i seg. Derfor er det ikke til å unngå at Guds ord får makt over menneskets hjerte når hjertet først kommer Gud så nær at ordet hans kan gå inn i det.

Tenk deg et lite barn som blir sendt til en erfaren og overlegen mann for å bli oppdratt. Barnet ville sikkert bli formet i hans ånd og få et preg av ham som siden vanskelig kunne viskes ut, fordi ordet hans hadde grepet barnehjertet helt inn til de innerste røttene. Slik må Gud i enda høyere grad ha makt til å forme ethvert menneske som får hans ord inn i hjertet.

Hvis det slett ikke fantes noen som kunne bevitne at Guds ord hadde hatt makt til å gjøre dem til nye mennesker, eller hvis det var åpenbart at ingen som vitnet slik, fortjente å bli trodd, da ville nettopp dette være det beste beviset

for at det slett ikke var sant at Gud hadde talt noe ord til mennesker. For det er helt utenkelig at Guds ord skulle være i verden og komme menneskene nær, og likevel ikke virke på noen engang så sterkt som et menneskeord kan virke.

Men nå er det jo virkelig flere tusen enn vi kan telle, som er rede til å vitne at Guds ord har virket sterkere inn på dem enn noe annet på jorden. Kristi menighet hevder at den eier Guds ord i Den hellige skrift og forkynner det for menneskene. Sannelig, om det ble ført en rettssak om dette ordet hadde kraft til å virke eller ikke, skulle det være lett nok å føre vitner om kraften i det. De kunne føres fra alle tider, fra alle aldre, fra alle klasser i folket, fra alle dannelsestrinn, fra de høyeste til de laveste.

Med én røst ville de vitne: «Slik Guds ord har grepet sjelen min, har ingen annen ting – verken menneskers ord eller menneskers gjerning – maktet å gripe meg. For da Guds ord fikk makt over meg, brakte det meg den frelsen som menneskenes ord enten lovet meg forgjeves eller ville ha meg til å klare meg uten. Riktignok har jeg ofte vært dypt grepet av ærefrykt og beundring når jeg så hva mennesker kan utrette. Likevel har aldri noe menneskes gjerning maktet å gripe meg slik at hjertets innerste vilje ble forandret. Men nettopp slik grep Gud meg gjennom sitt ord. Da ordet gjorde frelsesgjerningen og frelsesveien hans klar for meg, måtte jeg gi meg hen til ham av fullt hjerte, så han fikk makt til å forandre meg fra grunnen av.

Menneskers ord har riktignok maktet å forandre meg på mange måter, men i grunnen forble jeg den samme. Guds ord derimot maktet å gjøre et nytt menneske av meg. Siden det grep meg, kan også jeg si: ‹Det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt› (2 Kor 5,17) – min erkjennelse av Gud, av meg selv, av min synd og av min gjerning i verden. Jeg har fått en ny vilje og en ny kamp, nye krefter og nytt håp. Hele livet mitt er blitt et annet siden Guds ord fikk makt til å gjenføde hjertet mitt.»

Kan så noen med god samvittighet påstå at hver eneste en av alle de mange som er rede til å vitne slik, lyver eller bedrar seg selv? Det ville jo være som å fornekte all historie og all erfaring. For helt fra de dagene da Guds ord i Jesu munn fikk makt over syndere som tolleren Sakkeus, og helt til i dag har det alltid vært mennesker som har forandret livet sitt så synlig etter at Guds ord grep hjertet deres, at bare ond vilje kan nekte å se det. Guds ord har mange og pålitelige nok vitner om sin kraft.

Og likevel – skulle saken om Guds ord har kraft til å virke, avgjøres etter tallet på vitner, ville den sikkert være tapt. For det kan ikke nektes: Hvor mange det enn er som kan bevitne at Guds ord har virket mektigere i hjertet deres enn noe annet, er det likevel enda flere som må si – hvis de vil tale sant – at de ikke har merket den minste virkning av Guds ord.

De kjenner innholdet godt, har hørt det utallige ganger og kunne gjerne lære det til andre. Likevel har kanskje ordet fra et helt ubetydelig menneske hatt langt større innflytelse på dem enn Guds mektigste ord. Om det så gjaldt livet, kunne de ikke påvise hvordan hjertet deres ville ha vært annerledes om de aldri hadde hørt dette ordet.

Men hva beviser så dette? Slett ikke at Guds ord i seg selv er maktesløst. De mange vitnene om ordets makt viser jo det motsatte. Nei, at så mange hører Guds ord uten noen som helst virkning, beviser bare at menneskene makter å hindre Guds ord i å virke med sin kraft på dem. Begge deler er like sanne.

Er det ditt alvor å høre Guds ord – vil du virkelig la ham tale til deg og åpne hjertet ditt slik du skal for ordet fra din Skaper og Frelser – da skal du få kjenne hvilken mektig virkning hans ord har i alle hans troende. Men vil du ikke dette – vil du på en eller annen måte hindre Herrens ord i å få makt over deg – da skal du også få erfare at du kan hindre ordet, så det ikke får noen som helst makt over deg.

Dette lærer Herren oss i dag. Ordets såkorn har livskraften i seg. Der det faller i jordbunnen i «et vakkert og godt hjerte», bærer det mangfoldig frukt. Men der hjertets tilstand hindrer ordet i å vokse, blir såkornet sådd forgjeves. Derfor vil Herren at vi skal prøve oss selv, og derfor spør han hver enkelt av oss:

Hindrer du Guds ord i å bli deg til velsignelse?

Når vi skal prøve hvordan vi hører Guds ord, ligger det jo nær å begynne med hvordan vi hører ordet slik det blir forkynt her i kirken. Hvorfor kommer du da hit om søndagen? Er du viss på at det er fordi du trenger å møte Gud, slik han handler med oss i sin menighets forsamling og taler til oss gjennom nådemidlene?

Du hører kanskje ikke til dem som rett og slett synder når de kommer hit, fordi de slett ikke kommer for å møte Gud, men for å se på mennesker – eller for å passe på om presten taler politikk eller på annen måte kan fanges i sine ord.

Du kan virkelig si at du er kommet hit for din arme sjels skyld og for å finne Gud. Og likevel hindrer du kanskje Guds ord i å få makt over deg, fordi du mangler trangen til å høre det – den trangen som alene åpner hjertet for virkningen av ordet. Du kan jo være vant til å gå i Guds hus om søndagen. På hverdagene ville det kanskje være fremmed for deg å sysle med Guds ord og gudelige tanker, men om søndagen er det annerledes. Da hører det med til dagens høytid å gå i kirken og prøve å være andektig.

Hele uken igjennom kan du godt unnvære å la Guds ord synke dypt ned i hjertet ditt og å tale fortrolig med Gud i bønnen. Men om søndagen vil du gjerne høre Guds ord og være i den stemningen at du kan be med menigheten og synge salmene dens. Du føler virkelig et savn hvis du ikke kan komme i kirken om søndagen. Og når du kommer, skjønner du nok at du må komme for å høre etter og prøve å bevare ordet i hjertet ditt.

Men hvordan hører du så likevel som oftest? Og hvordan går det med å bevare det du har hørt? Du må nok klage over at det er så vanskelig for deg å la være å bli forstyrret av fremmede tanker under gudstjenesten – selv «med din beste vilje», som du gjerne sier. Og kanskje vet du i grunnen bedre enn du selv har lyst til å innrømme, at Guds ord får samme skjebne i hjertet ditt som såkornet som «falt ved veien», og som «ble tråkket ned, og himmelens fugler åt det opp» (Luk 8,5).

Du mener vel at det kan være mange grunner til det, som ikke uten videre kan legges deg til last. Du ville nok gjerne høre riktig godt etter. Men så kan det kanskje hende at du ikke forstår hva presten taler om. Eller du forstår det bare

altfor godt, fordi prekenen bare har gamle, velkjente tanker som ikke lenger makter å vekke noen interesse hos deg.

Eller presten taler på en måte som i seg selv kan være riktig og bra nok, men som ikke passer akkurat til din stemning og smak. Og så kan du ikke hindre at tankene, før du vet ordet av det, går sine egne veier, langt borte fra det å høre Guds ord med andakt.

Du forstår ikke hvordan det gikk til, men med ett var det presten sa om troens kraft, borte for deg. Du kom nemlig til å tenke på hvordan naboen din kunne ha hatt råd til å kjøpe seg en ny kjole igjen, og hva den vel hadde kostet.

Eller mens presten talte om fristelsene som følger med bekymringene for levebrødet, og du takket Gud for at du ikke kjente dem, kom du med ett til å tenke på om du nå også kunne stole på at hushjelpen laget maten ordentlig mens du var borte, eller om barna ble passet, så de ikke gjorde ugagn. Og så var du på kjøkkenet og i barnekammeret med hele din sjel, som om du aldri hadde gått i kirken for å høre Guds ord.

Når du så er kommet hjem igjen, sier du kanskje: «Det er riktig leit at jeg har så vanskelig for å holde oppmerksomheten oppe i kirken. Jeg bestemmer meg alltid for å høre godt etter, men likevel blir jeg ingen steder oftere enn i kirken forstyrret av uvedkommende tanker. Prekenen klarer nå en gang ikke å fengsle meg; til det er den altfor ensformig og lite spennende.»

Men selv om et menneske følger med udelt oppmerksomhet når predikanten framstiller sannheten i Guds ord, er det ikke med dette sagt at han hører Guds ord. Han kan jo sitte i kirken for å bedømme predikanten, ikke for å ta ordet til hjertet som et ord fra Gud.

Liker han presten, sier han: «Nei, som den mannen taler godt! Det er en ren nytelse å høre ham; jeg kan glede meg til det hele uken.» Liker han ham ikke, sier han: «Det er virkelig bedrøvelig at vi skal ha slike prester. Det de sier, kan være godt nok, men de gjør det så åndsfattig og kjedelig, så helt uten begrep om hva som kan kreves av en taler, at det i lengden blir uutholdelig å høre dem.»

Men enten et slikt menneske er begeistret for den presten han har hørt, eller ringeakter ham, har han like lite hørt Guds ord. Det han søker i kirken om søndagen, er jo bare en mer eller mindre god underholdning, på samme måte som han kanskje søker den i teatret om fredagen. Og når han er fornøyd eller misfornøyd med presten, er det helt av samme slag som når han har sett en skuespiller spille godt eller dårlig. Tror du dette er å høre Guds ord?

Ja, på mange slags måter kan det skje at Guds ord preller maktesløst av på dem som ikke har hjerte for det. Det skjer selv om ordet blir forkynt så rent og klart at de hjertene som vil åpne seg for det, godt kan glede seg over det og erfare den velsignede virkningen det har. Men når ordet viser seg maktesløst, er årsaken alltid denne ene: at hjertet ikke trenger at Gud taler til det, og derfor heller ikke vil åpne seg for hans ord.

Ville hjertet virkelig gi seg hen til Gud, skulle det sikkert få kjenne at Gud er i sitt ord. Overalt hvor ordet blir forkynt, er Guds Ånd der med sin kraft og nåde, om forkynnelsen så er nokså mangelfull. Så sant ordet som blir forkynt, virkelig

er uforfalsket, er du uten unnskyldning hvis du går bort fra Herrens hus uten noen velsignelse.

Du kan ikke forstå hva presten taler om, og derfor har ordet ingen virkning, mener du. Tenk deg da et menneske som ble bekymret for sin sjels frelse etter at han i mange år hadde levd uten Gud i verden og helt hadde glemt det han lærte som barn om frelsens vei. Og tenk deg så at dette mennesket ikke hadde en eneste en han kunne gå til for å få råd og hjelp og undervisning. Bare Bibelen sin hadde han, og derfor begynner han å lese i den.

Ville han ikke i begynnelsen føle at han holdt på å drukne i et hav? Skriftens ord ville ikke bare virke uklart på ham; det ville også se ut som om det ene sa det andre imot: barmhjertigheten og rettferdigheten, kjærligheten og helligheten, synden og nåden, freden ved troen på Kristus alene og kravet om at livet skal helliggjøres – hvordan skulle han få alt dette til å henge sammen? Men mener du ikke at dette ordet likevel ville få makt over ham når hjertet hans trengte det?

Han ville ikke lenger kunne slippe det. Det ville trenge seg inn i sjelen hans og drive ham til å arbeide med det igjen og igjen, til han lærte å forstå det bedre og bedre, ettersom det ble klart for ham at hele innholdet samlet seg om den store hovedsannheten: at Jesus er veien til salighet for alle troende sjeler.

Sannelig, den som vil høre Guds ord fordi han vil erfare hvordan han skal bli frelst og salig, kan være aldri så enfoldig og ha aldri så vanskelig for å forstå ordet – det skal likevel bli klart for ham. For han lar hjertet være med og erfarer derfor den frelsende makten i Guds ord samtidig som han arbeider for å forstå det. Men den som ikke har hjerte for Guds ord, tar anstøt av at det er uklart, straks han ikke forstår det første ordet som lyder fra prekestolen.

Eller kan du ikke holde ut å høre etter fordi Guds evangelium er altfor velkjent for deg, så du er trett av det? Tenk deg da et menneske som har sitt liv i den nåden som er evangeliets innhold, nåden i Kristus Jesus. Mener du at dette mennesket ville bli trett av å la hjertets tanker synke ned i ordet om Jesu nåde: om hans fødsel, hans liv, hans død for våre synder, hans kongemakt ved Faderens høyre hånd, hans gjerning i Ånden, slik han utfører den i verden og i sine troende?

Selv om han har langt dypere erkjennelse og langt rikere erfaring enn den som preker, så han selv kunne si det langt bedre enn predikanten kan, vil han likevel være glad for å høre. Han har jo sitt liv i denne nåden som ordet forkynner, og den virker i ham gjennom ordet mens han hører det. Tror du noen blir lei av å høre en han elsker bli prist, selv om han kunne prise ham mye bedre selv?

Men når talen om Guds frelse og Kristi kjærlighet er en sak som ikke angår deg, og som du mener du godt kan klare deg uten, da kan du nok snart bli trett av å høre om den. Uvilkårlig begynner du da å tenke på det som ligger hjertet ditt langt nærmere: sorgene, husholdningen, forretningene og nestens saker.

Eller mener du at grunnen til at du ikke kan høre med et samlet sinn, er at du ikke får høre det du mener at du trenger nettopp i dag? Det er likevel ikke den virkelige grunnen. Hvis du virkelig åpnet hjertet ditt ivrig for Guds ord, ville du nok også få kjenne virkningen av det, selv om det ikke akkurat i øyeblikket svarte til det du særlig trengte.

Hadde du Guds barns fine, lydhøre sans for Faderens stemme, ville du gjerne lytte til hans ord, selv om du måtte si at Faderen i dag ikke talte nettopp til deg, men heller til andre av barna sine. Likevel ville du kjenne at det også i det ordet som nå lød, lå noe du kunne trenge. Ja, ofte ville du siden merke på virkningen av ordet at du nettopp hadde trengt det ordet du hadde ment ikke traff behovet ditt.

Å, du kan være viss på at hva du enn selv mener, finnes det bare én virkelig grunn til at Guds ord faller uten virkning på hjertet ditt, som såkornet på den harde veien: at det ikke er noen trang i hjertet ditt til å ville høre. Prøv deg selv når du kommer hjem fra Guds hus like tom for velsignelse som om du ikke hadde hørt noe. Da skal du få kjenne i samvittigheten din at du ikke har bedt om at ordet måtte få makt over deg, slik den ber som er grepet av hjertets trang og sier: «Tal, Herre, din tjener hører!» (1 Sam 3,9).

Men hvis et menneske i full sannhet ønsker at Guds ord skal synke ned i hjertet hans, må han like sant ville at det skal synke ned i hjertets dypeste grunn. Der hjertet lukker seg helt for ordet, blir ordet uten virkning. På samme måte går også den virkningen det kan ha i øyeblikket, tapt der hjertet bare åpner seg for det i overflatiske stemninger og følelser. Gud taler jo sitt ord for å få oss til å gjøre etter det. Gjennom følelsen vil hans ord trenge inn i viljen vår og få oss til å overgi den til ham.

Om vi tok imot en kongelig befaling og så nøyde oss med å beundre visdommen i den uten å utføre den, ville den jo være kunngjort for oss forgjeves. Slik lyder også Guds ord forgjeves til oss hvis vi blir stående ved å fryde oss over hvor skjønt og rikt innholdet er. For ordet blir ikke talt for dette, men for at sjelen skal få nåden inn i seg og ved den bli sterk til å oppfylle nådens vilje. Men de som bare vil bruke Guds ord som et middel til å sette følelsene i bevegelse, vil ikke forstå dette.

Når slike sjeler hører Guds ord forkynt i Åndens kraft, går det dem riktignok til hjertet i øyeblikket. Ja, de kan bli grepet så sterkt av det at de aldri synes å bli trette av å høre. Det strenge ordet om synden, om Guds vrede og om fortapelsens fare ryster dem gjennom og gjennom og får dem til å gyse av skrekk. Det milde ordet om frelsen i Kristus, om hans kjærlighet og om hans fellesskap med sine får dem til å smelte i tårer og får hjertet til å svulme av takk og glede.

Hos slike ser det ofte ut til at ordets makt forandrer sinnet raskt og merkbart. Noen ganger kan de ha en kraft til å tro, til å bekjenne og til å fornekte seg selv som til og med prøvde kristne synes å mangle. Såkornet på steingrunnen skyter jo fort opp. Og likevel er det hele bare en rus av følelser. Kraften deres er bare den kraften en beruset kan vise, til rusen er over og slappheten blir desto større.

For denne følelseskristendommen vet ikke hva det er å la Guds ord få makt over viljen. De som er fanget i den, ønsker ikke å bli gode, men å ha det godt. Derfor bruker de ikke evangeliet som «en Guds kraft til frelse» (Rom 1,16), men som et nytelsesmiddel. Med det kan de bade seg i søte følelser av hvor deilig nåden er, eller – som en motsetning som heller ikke er ubehagelig – la seg gjennomrisle av gru over synden.

De søker sitt eget nå som før og har slett ikke i sinne å gi Gud makt over seg. Men selv mener de at de er omvendt, fordi de lar Guds Ånd bevege følelsenes brusende hav. Likevel er hele kristendommen deres i grunnen synd mot det andre bud, fordi viljen ligger fast og hard og ubrutt som klippen under følelsenes bølgende lek.

Men en slik rus av følelser kan ikke vare bestandig. Det kommer en tid da sjelen ikke lenger klarer å komme i løftet stemning, om den så søker de mest opphissende prekenene og de mest svermeriske forsamlingene. Da vil den bli trett og falle fra, hvis den ikke gjør fullt alvor av å la Guds ord vekke samvittigheten og lære den at det å være en kristen er noe helt annet enn bare å gyse over synden og smelte i tårer over Kristi kjærlighet.

Ja, når det skal vise seg om Gud har fått makt over sjelen til å bøye viljen dens etter sin – når det gjelder å tro etter ordets lyd uten å se eller føle, når helliggjørelsens arbeid skal gjøres nøkternt og med anstrengelse, når skjødesyndene skal korsfestes og fristelsene overvinnes, kort sagt når all kristenlivets trengsel skal erfares – da faller de fra, disse som «ikke har rot» (Luk 8,13).

Men da er dette det aller farligste for dem: at de så ofte ikke gir seg selv, men ordet skylden for at de falt fra. De vil ikke se at de aldri har latt ordet synke ned i hjertets dype grunn. I stedet innbiller de seg at de har fått erfare at evangeliet ikke eier noen frelsende kraft.

Jeg oppsøkte en gang en dame som jeg visste nå åpent fornektet Kristus, enda hun før hadde hatt ord på seg for å være en alvorlig kristen. Da hun skjønte hvorfor jeg var kommet, så hun på meg med et svært spottende smil.

«Det nytter ikke at De taler til meg,» sa hun, «jeg er altfor godt væpnet. Meg skal De ikke bebreide at jeg dømmer om det jeg ikke har prøvd. Jeg vet at det er sant at en kan bli grepet av evangeliets makt. Jeg har tilbrakt våkne netter i gru over min synd, og jeg har trodd at jeg følte gleden ved syndenes forlatelse når jeg lå i tårer ved Kristi kors.

Men jeg har også opplevd at det jeg kalte mitt spirende trosliv, døde bort i meg. Trass i all anstrengelse og all bønn ble det umulig for meg å lukke øynene for at det hele bare var en drøm, om enn en salig drøm. Jeg måtte se at jeg trass i min omvendelse fortsatt var den samme som før, og at det jeg kalte mine åndelige erfaringer, bare kom av en sykelig tilstand i nervene mine, og derfor måtte opphøre etter hvert som helsen min ble bedre.»

Og likevel kunne denne kvinnen ha visst om seg selv – for alle visste det – at hun levde i en synd som hun aldri hadde tenkt å ta opp kampen mot. Det hadde nok vært en bevende frykt i hjertet hennes for å gå fortapt. Men aldri hadde hun villet ofre viljen sin til Gud, så han kunne få makt over den. Derfor kunne heller ikke ordet slå rot i sjelen hennes.

Sannelig, vi har grunn til å vokte oss for dette selvbedraget: å tro at vi lar Guds ord få makt over oss, når vi likevel bare lar det røre følelsen vår, mens vi beholder viljen for oss selv. For det er viljen det kommer an på. Først når vi overgir den, overgir vi oss selv til Gud. Men derfor er det ikke nok at vi vil; vi må ville med et helt og udelt sinn at Guds ord skal få makt over oss. Ellers blir det ikke til velsignelse for oss.

Vi kjenner vel alle fortellingen om kjøpmannen som søndag formiddag før kirketid sa til butikkgutten: «Har du hatt sand i rosinene og blandet vann i melken?» Og da gutten svarte: «Ja, herre,» sa kjøpmannen: «La oss så gå i kirken.» Vi dømmer kanskje denne mannen som en frekk hykler fordi han ville gå og tilbe Gud like etter at han hadde bedratt. Og likevel kan det vel hende at denne mannen heller har bedratt seg selv enn gjort seg skyldig i bevisst hykleri.

Det er slett ikke sagt at han i alle henseender har latt Guds ord være uten virkning på seg. Han kan gjerne ha vært kysk og avholdende, kanskje til og med gavmild og kjærlig. Det var bare ett område han ville beholde for seg selv: forretningene sine. Han hadde sin egen handelsmoral. I handel og vandel ville han ha lov til å gjøre sin egen vilje; i næringen sin mente han at han måtte være tyv, og kundene fikk passe seg selv. Men bortsett fra dette ene unntaket var det hans alvorlige vilje å la Guds ord bestemme livet hans.

Mange, mange mennesker ligner denne mannen. De trenger virkelig Guds ord, de erkjenner seg som syndere som trenger Guds nåde. Det er ikke bare tomt snakk når de sier at de ikke kan unnvære Kristus. Det er heller ikke bare i utbrudd av følelser og stemninger at de gir seg hen til ham. Nei, de overgir virkelig viljen sin til ham, bare med det forbeholdet at de selv må beholde makten på noen få områder, eller kanskje bare på ett eneste.

Det er som om de ville si til Herren: «Det er én ting jeg ikke tåler at du taler om å hjelpe meg å forandre, eller at du vil tvinge meg til å se som synd. På dette ene livsområdet må ditt ord ikke trenge inn; her må jeg få lov til å døyve samvittigheten med unnskyldninger og selvbedrag. Men ellers er jeg villig til å åpne hele hjertet mitt for virkningen av ditt ord. På alle andre områder vil jeg la meg tukte og trøste av ditt ord og arbeide og kjempe slik det viser meg.»

Å tale slik til Herren ville jo være å spotte ham. Selv om du ennå er langt fra å ha latt ordet hans forme livet ditt om, må det likevel være sant at du helt og fullt vil at ordet skal få makt over deg – hvis du virkelig har åpnet hjertet ditt for det.

Er det én eneste synd du sier om: «Herre, den må du ikke røre, den vil jeg ha for meg selv», da kan du være viss på at fra denne ene tingen – om det så bare var at du ville ha sand i rosinene – vil det spire fram torner nok til å kvele ordets såkorn helt, selv om det har begynt å gro i hjertet ditt.

Nei, skal Guds ord få makt over oss, må det være fullt alvor at vi trenger å høre det. Men der dette alvoret er, åpner hjertet seg i sitt innerste dyp og med hele sin vilje. Og først da er hjertet «vakkert og godt», så ordets såkorn bærer frukt, om enn «i tålmodighet».[1] For riktignok bevitner tusenvis at de er blitt nye mennesker siden Guds ord fikk makt over dem. Men alle bevitner de også at det livet Gud har skapt i dem, ennå er et kjempende, skrøpelig og langsomt voksende liv.

Bonden kan vanskelig se fra dag til dag at kornet vokser, og det ville bare være til skade om han gikk og dro i de spirende aksene for å få dem til å skyte fortere. Slik vil også et Guds barn vanskelig kunne se at det gudelige livet hans tar til i styrke dag for dag. Og det må ikke i utålmodig iver tenke på å drive fram en vekst som det ennå ikke er modent for.

[1] NB: «bærer frukt i utholdenhet» (Luk 8,15).

Men kornet modnes likevel alltid dag for dag, selv om bonden i sin utålmodighet kan synes at veksten står stille. Slik vil også det livet som Guds ord har plantet i det mottakelige hjertet, fortsette å vokse så lenge hjertet åpner seg for ordet, og med det også for Guds frelsende makt som er i hans ord.

Riktignok er syndens og djevelens og fristelsenes makt stor, men Guds makt er jo uendelig større. Derfor kan det ikke gå annerledes enn at de som kjenner Herren i hans ord – og altså hører det slik det skal høres – trass i alt får hans liv inn i hjertet, bevarer det og blir frelst. «Mine får», sier Herren Kristus, «hører min røst, jeg kjenner dem, og de følger meg. Og jeg gir dem evig liv, de skal aldri i evighet gå fortapt, og ingen skal rive dem ut av min Fars hånd» (Joh 10,27–29).

Så la oss da ta imot ordet i «vakre og gode hjerter» – det ordet som Herren, vår Gud og Frelser, selv er i med sin kraft og nåde. Da er det ingen fare med oss. Da blir Gud i oss og vi i ham, og da får vi del i hans liv og salighet.

Til det hjelpe Gud oss for sin kjærlighets skyld. Amen.

Fastelavnssøndag: Vår dåps nåde

Bønn. Herre vår Gud, nådens Gud! Hjelp oss til i fullt alvor å akte din frie, ufortjente nåde i Kristus som den eneste grunnen til vår frelse. Knus hovmodet i hjertene våre, både der det helt bevisst våger å forakte din nåde, og der det – ofte skjult under skinnet av ydmykhet og botsalvor – frister dine troende til å ville bli frelst ved noe av sitt eget ved siden av det din nåde gjør. Ja, lær oss, Herre, av hele vårt hjerte og med den erfarne troens visshet å bekjenne: «Av nåde er vi frelst, ved tro. Og dette er ikke av oss selv, det er Guds gave. Det er ikke av gjerninger, for at ikke noen skal rose seg» (Ef 2,8–9). Amen i Jesu navn.

Matt 3,13–17

Om du skulle svare på spørsmålet «Hvilken dag i livet ditt har gitt deg størst lykke?», ville du kanskje ikke her i kirken nevne den dagen du selv i grunnen regner som den lykkeligste: den dagen som oppfylte ditt høyeste jordiske ønske. Her ville du nok forstå at det ble ventet at du skulle nevne en dag da Gud for alvor var kommet nær til deg med sin nåde. Men om du har hatt en slik dag, og i så fall hvilken, ville du kanskje ikke ha så lett for å si.

Og likevel har vi alle som én hatt en dag som straks skulle falle oss inn som den lykkeligste vi har levd. Den dagen er dåpsdagen. For den dagen fikk vi til arv og eiendom all den nåde vi trenger i tid og evighet. Alt åndelig arbeid siden har bare ett mål: å bevare og dra nytte av det vi fikk da.

Og om vi til slutt når fram til saligheten for Guds ansikt, er denne saligheten ikke noe annet enn at vi fullt bevisst tilegner oss og fullt ut erfarer velsignelsen av den nåde som har vært vår siden dåpens dag. Vi får aldri mer enn vi fikk i dåpen. Vi får bare fullt ut erfare hvilken rikdom av salighet det ligger i «Herren Jesu Kristi nåde, Farens kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn» (2 Kor 13,13), som ble gitt oss i dåpen.

Og likevel – enda ingen troende nekter dette – ville mer enn én langt heller nevne en annen dag enn dåpsdagen som sin lykkeligste, selv blant dem som akter dåpen sin som en Guds nådegjerning og slett ikke som en tom seremoni. De ville tenke på den dagen de ble vakt, eller den dagen de først for alvor ble visse på at syndene deres var forlatt, eller en annen dag som hadde vært avgjørende for at deres indre liv vokste fram.

Dåpsdagen – ja, hvor mange av oss vender stadig tilbake til den? Hvor mange kan si at de aldri blir trette av å takke for dens nåde? Har ikke de fleste av oss nesten glemt den – til og med i anfektelsens bitre stund, når vi for alvor trenger

noe fast å gripe i for å bli visse på at Gud sannelig har handlet i nåde nettopp med oss også?

Hvorfor akter de som vil leve av Guds nåde, så ofte så lite på at det har vært en dag i livet deres da Gud – han som er trofast og ikke glemmer sine løfter – ga dem sin nådes fylde og gjorde dem til arvinger til det evige liv?

Det kommer av at dåpen tydeligere enn noe annet viser at frelsens gjerning helt og fullt er Guds frie nådegave. Den får vi uten noen som helst verdighet eller fortjeneste, uten at det er snakk om noe annet fra vår side enn bare at vi lar Gud utføre sin gjerning i oss uten å hindre ham.

Riktignok er det alltid slik når en sjel får nåde. Angsten i vekkelsen, angerens smerte, bønnens inderlighet, kampen for å komme til troen – kort sagt hele omvendelsen – har jo slett ingen annen betydning enn å dempe den motstanden som gjør det umulig for Gud å øse ut sin nåde i det uomvendte hjertet.

Den troende både vet og har erfart at alt hans strev med omvendelsen like lite kunne hjelpe ham til å fortjene Guds nåde som en kobbermynt kunne hjelpe et menneske til å fortjene en kongelig formue. Likevel føler hjertet her at det har latt Gud få makt over seg; det vet at det tross alt kunne ha hindret Gud i å handle med det. Og mer trengs ikke før hjertets medfødte lyst til ikke å stå helt uten fortjeneste får næring.

Mer enn én sier at hele hans frelse er Guds gjerning, og at han trøster seg til den frie, ufortjente nåden alene. Og likevel bærer han dypt i sjelen, langt mer enn han selv vet, på en tillit til at det var hans rettskafne omvendelse som gjorde Gud villig til å gi ham nåden – den nåden som en synder likevel kan få alene for Kristi skyld, og slett ikke for sin omvendelses skyld.

Skal derimot noen for alvor trøste seg ved dåpen sin, må han også virkelig ha gjort alvor av å tro på nåden alene. For i barnedåpens stund var all fortjeneste åpenbart utelukket. Barnet kan umulig ha mer fortjeneste av at det lar Gud handle med seg i dåpen, enn det har av at det lar dåpsvannet øse over hodet sitt. Det makter jo slett ikke å hindre noen av delene. Derfor må enhver som tillegger sin omvendelse selv den minste verdi, nødvendigvis forkaste barnedåpen.

Men da måtte en riktignok samtidig forkaste frelsen i Kristus, den som har fortjent oss den nåden barna får i dåpen. For også Kristi frelse skjedde uten at vi medvirket, ja, uten at vi visste noe om den. Og ikke nok med det: Selv blant de synderne som så ham lide, var det ingen som gjorde frelsesgjerningen lettere for ham ved sin kjærlighet, ingen som kunne si: Jeg har elsket deg så trofast at jeg vel har fortjent at du gir ditt liv for meg.

Nettopp i den delen av kirkeåret som nå begynner, fastetiden, da Herrens lidelse og død for våre synder blir malt for øynene våre, kan vi se hvordan menneskene hjalp Kristus i den frelsesgjerningen som han fortjente dem nåden ved. All synd i menneskehjertet, i alle sine skikkelser, møtte ham jo på offerveien. Den ville gjøre gjerningen så mye tyngre for ham og, om det hadde vært mulig, slukke varmen i hans kjærlighet som kalde bølger.

Hvordan ble han hjulpet av den feige svakheten hos den disippelen som lovet så godt og sviktet så helt i fristelsens stund? Av Judas, som gjorde kjærlighetens

kyss til forræderiets tegn? Av dette vinglete, troløse folket, som ropte hosianna palmesøndag og krevde ham korsfestet langfredag?

Eller tenk på yppersteprestene, som hyklersk rev klærne sine i stykker da de fordømte den rettferdige, eller på Pilatus, som vasket hendene sine mens han tok blodskylden på sin samvittighet. Tenk på Israels konge Herodes, som spottet Israels salvede under den lidelsen som til og med hadde vakt medynk hos den hedenske landshøvdingen, eller på råheten og grusomheten slik den kom til syne hos alle dem som sto under korset hans.

Ja, tenk til og med på hans mor og Johannes, som sto der skrekkslagne i fortvilelse, uten et ord av tro eller trøst til ham i hans jammer. Da ser du hvilken fortjeneste menneskene skaffet seg hos sin lidende Frelser, og hvilken andel de hadde i den gjerningen som fortjente dem nåden.

Men én var det som hjalp Frelseren og styrket hjertet hans: røveren som hang ved hans side på korset og ba om nåde – om fri, ufortjent nåde, fordi han var en røver som ikke hadde fortjent noen nåde. Av alle mennesker på hele jorden var denne røveren, som bare hadde sin nød, sin angst og sin synd, den eneste som styrket Frelserens hjerte.

Men det som kommer så klart fram helt til sist i Herrens liv – at han alene, uten noen hjelp fra den slekten han skulle frelse, måtte fortjene oss nåden – det gjelder i virkeligheten hele livet hans. Slik Herren levde og led i denne verden – ikke for seg selv, men for oss – slik ser vi gjennom hele livet hans at han alltid ga menneskene alt og slett ingenting fikk av dem.

Her ligger også sammenhengen mellom hans dåp og vår dåp. Han ble døpt med Johannes' dåp, dåpen for dem som «bekjente syndene sine» (Matt 3,6). Med det påtok han seg plikten til å sone all vår synd, for at vi skulle få del i hans hellighet ved å få del i hans dåp. Ved sin dåp lot han verdens synd bli lagt på seg, for at syndenes forlatelse siden skulle kunne bringes til alle slekter gjennom hans dåp, helt til verdens ende. Ved sin dåp ble han innviet til å være vår Kristus, for at vi ved vår dåp skulle kunne innvies til å være hans kristne.

Og hans lidelse på korset ble dypere enn noen menneskelig tanke kan måle og noe menneskehjerte ane. Da kjente Guds Hellige, hans enbårne Sønn, seg så helt i fortapte synderes sted at han ikke lenger kunne si «Far», men bare: «Min Gud, min Gud!» (Matt 27,46). Da var det ikke mer igjen å fullføre av den rettferdigheten han i sin dåps stund påtok seg å vinne for oss (Matt 3,15).

Derfor gir han oss nå i vår dåp sin rettferdighet og sitt barnekår hos Gud. Enda vi «av naturen» er «vredens barn» (Ef 2,3), blir vi slik født på ny til livet i Guds kjærlighet og får «barnekårets Ånd som gjør at vi roper: Abba, Far!» (Rom 8,15).

Helt alene, uten at noe menneske medvirket, tok han på seg å vinne all den nåde som trengs til salighet, og han vant den for oss ved sitt liv og sin død. Slik kan han også, alene og bare for sin egen skyld, uten noe hensyn til vår fortjeneste, gi sin nådes salighet i dåpen. Han gir den til alle dem som ikke kan vegre seg for å ta imot frelsens nådegave, som barna, og til alle som ikke lenger vil vegre seg, som de voksne som er blitt lik barna.

Derfor sier Skriften at «dåpen frelser oss» (1 Pet 3,21), og at Gud, «ikke på grunn av rettferdige gjerninger som vi hadde gjort, men etter sin miskunn», har frelst oss «ved badet til gjenfødelse og fornyelse ved Den Hellige Ånd» (Tit 3,5). Men derfor er også dåpen selve nådens evangelium, uttrykt i handling. Barnedåpen forkynner mektigere enn noe annet: «Av nåde er dere frelst … dette er ikke av dere selv, det er Guds gave. Det er ikke av gjerninger, for at ikke noen skal rose seg» (Ef 2,8–9). Forstår du nå, kjære sjel, hvordan Guds nåde frelser deg i dåpen?

Når barnet er døpt, takker presten «den allmektige Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, som nå har født det på ny ved vann og Den Hellige Ånd og har forlatt det alle dets synder». Men det er sikkert mer enn én, også blant alvorlige kristne, som synes det er støtende at vi sier om barnet at det har fått forlatelse for alle sine synder, siden det nyfødte barnet ennå ikke har begått noen synder. Og likevel vet nok Herrens kirke, her som ellers, at den ikke taler meningsløse ord.

Kirken vet nemlig at den nåden som blir gitt i dåpen, er rik nok til å utslette alle livets synder, så sant den blir bevart i et troende hjerte helt til enden. Vi var ikke med da Herren Kristus sonet alle våre synder, og de er sonet lenge før vi begår dem. Slik får vi også i dåpen forlatelse for alle livets synder, fra den første vi begår og helt til den synden som ennå kan røre seg i oss i vår dødstime.

Den som eier en kapital, må riktignok nøye seg med å leve av rentene og ikke bruke opp kapitalen, hvis han ikke vil bli fattig. Men det er likevel like sikkert at det er kapitalen som skaffer ham rentene, og at han fra første stund han eide den, kunne være viss på å få rentene av den.

Og helt på samme måte er det med den rikdommen av nåde som blir gitt oss i dåpen. Fordi vi eier denne nåden, får vi daglig syndenes forlatelse, har åpen adgang til Gud og får stadig ny kraft til å leve i fellesskap med ham – alt sammen så lenge vi ikke selv forakter å eie og bruke nådens skatt, fordi vi lever i vantro, går opp i verden eller stoler på vår egen rettferdighet.

Er det derfor din nød at du trenger forlatelse for syndene dine, men er helt uverdig til å få den? Så trøst deg: Du var ikke mer verdig til å få den da Kristus vant den for deg på Golgata, og da han ga deg den i dåpen. Og likevel fikk du den for hele livet ditt.

Men når vi nå forkynner slik om vår dåps nåde – at den er Guds frie, ufortjente gave, gitt oss i barnedåpens stund og rik nok til å frelse oss gjennom hele livet inn i Guds rike – blir vi ikke da skyld i at menneskene tar nåden forgjeves? Blir vi ikke skyld i at de trøster seg ved dåpen sin som om alt var gjort ved den, og som om troens kamp og helliggjørelsens strenge arbeid kunne unnværes? Langt derifra!

For riktignok tar alle de nåden forgjeves som vil bli hjulpet av den, men som vegrer seg for å åpne hjertet sitt så den kan virke der. Riktignok er det mange som trøster seg ved nåden like tåpelig som om en syk ville trøste seg ved en medisin som smakte ham altfor vondt til at han ville svelge den. Skulle dette unngås, måtte ordet nåde aldri nevnes, og aller minst kunne nåden forkynnes så rikt og fullt som vår Herre Jesu Kristi evangelium inneholder den.

Men tenk på den som bare vil forstå at ingen kan eie nåden hvis han nekter den å få makt over hjertet sitt. For ham er det slett ikke farlig å høre at det er nåde å få for ham, fordi han allerede fikk all Guds nåde i sin dåps stund. Tvert imot vil denne sannheten sterkere enn noe annet drive ham til å arbeide på sin frelse i troens frimodighet, uten trellens egenkjærlige frykt.

Hvis det var usikkert om det var nåde å få, eller hvis det var satt de vanskeligste betingelser for å få den, kunne vi kanskje forsvare å leve som om det ikke fantes verken dom eller salighet. Vi ville jo likevel ikke kunne unngå dommen eller nå saligheten. Men nå, da all nødvendig nåde er gitt oss som vuggegave, nå da Gud har forpliktet seg til å hjelpe oss «både å ville og å virke» (Fil 2,13), er vi uten unnskyldning om vi ikke begynner vårt arbeid.

Om en mann ville begynne å drive en stor forretning uten å eie noen som helst kapital, ville han nok snart gå konkurs. Men hvis det derimot kom en svært rik mann og sa til ham: Jeg skal gi deg all den kapital du trenger; du skal få lov til å trekke så mange veksler på meg som du vil. Bare driv ordentlig og legg vinn på å skaffe deg en stilling. Så lenge jeg ser at du arbeider, skal jeg ikke bli trett av å gi deg de pengene du trenger. Mener du ikke at denne mannen da kunne arbeide?

Men nettopp slik er det med Gud og hans nåde. Vi er som den fattige som mangler all kapital til å drive en forretning. Alle som har prøvd å betale ned syndegjelden og vinne kjærlighetens formue ved egen kraft, er kommet ynkelig til kort. De har endt i egenrettferdighetens verdiløse gjerninger eller i ren fortvilelse. Men Gud, som er rik på miskunn, kommer og gir oss i dåpen all den mangfoldige nåde som Kristi navn inneholder. Om vi da fortsatt vegrer oss for å ta fatt på arbeidet med å bli rike i Gud, kan vi ikke lenger gjemme oss bak «vår medfødte avmakt og fordervelse».

Det er ikke menneskenes synd at de er ute av stand til å gjøre seg verdige til å få nåde. Slik er vi nå en gang, fordi vi er født av den første Adams syndige ætt. Men det er menneskenes synd at de forkaster den nåden de fikk for ingenting i dåpen, som om den var ubrukelig og verdiløs. Ved den kunne de ha levd i den andre Adam, i ham som har gjort det mulig for oss å være som Guds barn i denne verden.

Det kan jo være mange grunner til at et menneske ikke bruker nåden i sin dåp, men forakter den. Det er slett ikke alltid foreldrenes skyld når det skjer. Det var sannelig ingen mangel hos faren som fikk den bortkomne sønnen til å øde godset sitt i det fremmede landet. Men likevel – hvem av oss som har barn, må ikke bittert klage over at vi ofte har glemt det ansvaret Guds nåde mot barna våre legger på oss?

Om vi fikk kongssønner å fostre opp, hvor redde ville vi ikke være for at de skulle mangle den rette næring og pleie, at de skulle bli bortskjemt og udyktige for det høye kallet som ventet dem! Men hvert av barna våre som blir båret tilbake til oss fra den hellige dåpen, er mer enn en kongssønn. Det er et Guds barn, arving til himmelriket. Hvor redde burde vi da ikke være for å skjemme det bort, så det blir uskikket til den stillingen det skal ha!

Allerede i oldtiden sa de at vi skylder ungdommen det største hensyn, fordi den bærer framtiden i seg. Hvor mye mer skulle da ikke vi kristne foreldre tenke på ansvaret vårt for dem som Herren har benådet, forløst og gjort til sine barn, og så lagt i armene våre, for at vi skal elske fram nådens liv i dem og gjøre dem skikket til å kjempe og seire ved nådens kraft i framtiden?

Men hvor ofte skjer det ikke at foreldre nok bringer barna sine til gjenfødelsens bad i den hellige dåp, men siden ikke bekymrer seg det minste for å gi dåpslivet i barnet næring? De handler som om de ville nøye seg med at barnet var kommet velskapt til verden, og så la det ligge uten mat og pleie. Da måtte jo barnet snart dø, om det var aldri så sunt i fødselsstunden.

Eller det hender at foreldre nok har øye for ansvaret sitt overfor de døpte barna sine og kanskje er svært bekymret for å gi det åndelige livet deres næring, men likevel handler uten forstand. De vil at barna skal ta imot like mye og like sterk næring av Guds ord som de selv trenger. Men da må jo også livet dø i barnet, som trenger melk og ikke fast føde.

Men vi trenger ikke tenke på det som så ofte skjer: at det åndelige livet hos de små blir vanskjøttet på en måte som enhver ville synes var opprørende om det gjaldt det legemlige livet. La oss bare tenke på det hver enkelt av oss mer eller mindre kjenner: vår utroskap i forbønnen, den forargelsen vi gir barna med våre daglige synder, vår heftighet, vår lunefullhet, vår ettergivenhet, vår mangel på vilje til å fatte barnas sinn og tanker. Da skal vi nok komme til å be:

Herre, forlat oss vår synd! Vi har ikke fortjent at du skulle ta våre arme barn og gjøre dem til din nådes barn. Det ville være forståelig nok om ditt liv døde i hjertene deres. Men for din barmhjertighets skyld, la det ikke skje! Hjelp oss og hjelp barna, så de «kan bli i Kristus, slik de ved dåpen er innpodet i ham».

Det kan jo ikke framheves sterkt nok at det er med dåpslivet som med alt liv: Enten må det vokse og trives, eller så sykner det hen og dør. Hele det kristne livet er riktignok bare at vi stadig tilegner oss og lever oss dypere inn i den nåden vi fikk allerede i dåpen. Men denne tilegnelsen må sannelig også skje, hvis nåden skal bli til virkelig velsignelse for oss.

Vi kan tenke oss to barn som begge ble født som arvinger til store gods. Men det viste seg snart at den ene var helt åndssvak, så han ikke hadde menneskelig forstand, mens den andre vokste opp til en dyktig mann med stor virkekraft. Begge ville jo da ha den samme arven. Men for den åndssvake ville arven være uten betydning; han ville ikke ha noen bevissthet om den og dens velsignelse. Den andre ville derimot, jo mer han modnet, desto bedre innse hvilken rikdom som var tilfalt ham ved fødselen.

Han ville bruke arven sin til å utvikle seg på alle måter for den stillingen han skulle ha. Og i samme grad som dyktigheten hans vokste, og han ble til velsignelse for de mange som sto under ham – i samme grad som han oppfylte den forpliktelsen rikdommen la på ham – ville han forstå betydningen av den arven han var født til.

Han hadde hatt arven fra begynnelsen av, og kanskje kom han aldri til å øke formuen. Likevel ville han først som voksen mann kunne bruke og ha nytte av den velsignelsen han hadde fått som vuggegave. Og han ville ha inderlig med-

ynk med sin åndssvake bror, som alltid måtte forbli like ukjent med verdien av arven sin som de begge hadde vært den dagen de ble født.

Men når det gjelder den arven av Guds nåde som alle døpte barn får etter sin førstefødte bror Jesus Kristus, er mange ved egen eller andres skyld blitt så åndssvake at de ikke lenger aner hvordan arven skal brukes for å bli til velsignelse. Eller om de forstår noe av dette, akter de likevel velsignelsen av Kristi nåde så lite at de ikke synes det er umaken verd å bruke arven sin.

Det er med dem som med en mann ute i Amerika eller Australia som fikk vite at han hadde fått en arv her hjemme, men som mente den var så ubetydelig at det ikke lønte seg å bruke penger på å få den utbetalt. Arven kunne jo gjerne være så stor at den var mer enn nok til å sikre ham mot nød alle hans dager. Den kunne tilhøre ham og ligge ferdig for ham, bare han krevde den utlevert. Og likevel kunne han gjerne slite hardt som dagarbeider, ja, dø av nød i det fremmede landet, fordi han aldri kom og gjorde krav på arven.

Men vi trenger ikke lage oss egne bilder her. Herren har selv gitt oss et bilde i den bortkomne sønnen. Til slutt hadde det gått så langt at han måtte leve av svinemat i det fremmede landet, fordi han ikke aktet arven fra farens hus. Da han var kommet dit, «kom han til seg selv» (Luk 15,17). Han forsto hva han innerst inne trengte, og da ville han vende tilbake til sin far.

Ja, det er dette det kommer an på for hver den som er kommet bort fra dåpens nåde: at han vil komme til seg selv og vende tilbake. Det trengs ikke noe nytt, bare at du igjen får den arven du har ødt bort, men som ble din i dåpens stund. Gud, som ikke angrer sine gaver, er villig til å gi deg den tilbake i samme stund som du i bot og tro ber om å få igjen alle de salige rettighetene et Guds barn har.

Hvis du vender om til Gud og holder opp med å stride mot hans nåde, så du for så vidt igjen blir som barnet i dåpens stund, vil Gud ta imot deg i kjærlighet. Og likevel er det slett ikke din omvendelse, men Guds nåde alene som frelser deg, nå som da.

For det som frelste sønnen, var vel ikke at han «sto opp og kom til sin far» (Luk 15,20), men at faren åpnet favnen for ham som hadde fart vill. Hadde han funnet huset lukket, ville han ha dødd på dørterskelen. Men dette vil aldri skje med noen synder som vender om til vår himmelske Far, for han vil frelse hver den som Kristus har vunnet nådens arv for.

Vår dåps nåde er vår visse arv. Hver den som bruker den i tro, skal bli frelst. For «den som tror og blir døpt, skal bli frelst» (Mark 16,16). Bare den som i vantro til det siste forakter sin dåps nåde, vil bli fordømt.

Så hjelp oss, Herre vår Gud, du som en gang gjorde oss til dine barn i den hellige dåp, at vi må bli bevart i vår dåps nåde til vår siste salige ende. Amen.

Første søndag i fasten: Herrens fristelse og våre fristelser

Bønn. Herre Jesus, du som lot alle våre fristelser komme deg nær, for at du for oss kunne seire over dem alle: Seir du også i oss når fristelsen omgir vår sjel! Du vet jo, Herre, at vi ikke tåler å være alene i ørkenen med Satan, slik du var det.

Vi trenger å ha deg hos oss, så din kraft styrker oss og blir levende i oss; ellers ligger vi under for fristerens makt. Hjelp derfor oss som fristes, siden du også selv er blitt fristet, og ha medlidenhet med vår skrøpelighet, siden du selv er prøvd i alt i likhet med oss. Ja, la din kraft være mektig i alle dine troende, så vi trass i Satan og all hans makt kan bevares i fellesskapet med deg og nå fram til den herligheten der vi skal skue deg. Amen.

Matt 4,1–11

Ingen menneskelig tanke vil noen gang kunne forklare hvordan Jesus Kristus, Guds evige Sønn, kunne fristes – og det av sin egen opprørske skapning. Han er jo Guds Hellige, som ikke synder og ikke kan synde, fordi hellighet er hans vesen. Og likevel må det være en mulighet for at enhver som virkelig fristes, kan bli ført til synd. Ellers er fristelsen ingen fristelse, men et tomt skinn, ja et bedrag.

Da skulle den overbevise oss om at det har vært kamp og er vunnet seier, enda det i virkeligheten verken har vært kamp eller seier. For det fantes ingen som helst mulighet for at den som ble fristet, kunne gå med på det fristeren lokket med. Bare den som kan synde, kan fristes.

Men hvordan skulle Guds enbårne kunne synde, selv «da han kom i menneskers liknelse» og «var funnet som et menneske» (Fil 2,7)? Derfor er Herren Jesu fristelse en hemmelighet som overgår menneskers tanker. Riktignok kunne vi alltid forsøke å gi en slags forklaring. Vi kunne si at Herren Jesus ikke kunne fristes etter sin guddommelige natur, men nok etter sin menneskelige.

Men hva hadde vi da sagt med det, annet enn nettopp at vi ingenting kan si? For de to naturene var jo likevel uoppløselig forent i den ene personen. Og det var nettopp han som ble fristet – han som i hvert øyeblikk av livet sitt var både Gud og menneske, og som aldri var enten bare Gud eller bare menneske.

Nei, her som overalt der det gjelder Jesu person, skal vi takke Gud for at han ikke har krevd av oss at vi skal forstå det som er for vanskelig for oss, men at vi skal tro hans ord. Ordet sier oss at Gud i Kristus ble vår bror for å bære vår

byrde i uendelig kjærlighet og lide under vår synd på en måte som langt overgår menneskers tanker. At Kristus ble fristet, og at fristelsen hans er det dypeste alvor, er visst, fordi Guds ord tydelig lærer det.

Men hvordan han kunne bli fristet, venter hans troende først å få klarhet i når den timen kommer da han igjen «åpenbares», og de skal «bli ham like» og «se ham som han er» (1 Joh 3,2) – slik det er med så mange andre hemmeligheter i hans vesen.

Til da nøyer de seg gjerne med å tro det de ikke kan begripe. Og for dem som i ydmykhet har lært å kjenne sin egen begrensning, er det verken underlig eller anstøtelig at de ikke kan trenge gjennom Guds dybder med tanken sin.

Men selv om Herrens troende ikke kan forstå hvordan den Hellige kunne fristes, forstår de likevel svært godt at ingenting avslører så tydelig som fristelsen hans hvor dypt han fornedret seg for vår skyld, av kjærlighet til oss. Selve fristelsene som møtte Herren, er så langt fra uforståelige for oss at vi tvert imot kjenner dem som våre egne. De har så ofte møtt oss og tvunget oss til kamp.

Våre fristelser har vært hans – så dypt var han fornedret. Hva betyr det så at den Allmektige har hungret og tørstet og vært trett og angst og lidende, sammenlignet med dette: at den Hellige er blitt prøvd i de fristelsene hans troende blir prøvd i?

Her ser vi rett hvor langt dette ordet rekker: at han er «prøvd i alt i likhet med oss, men uten synd» (Hebr 4,15). Han ble så lik oss at han kom til skrøpelighetens ytterste grense, til det punktet der skrøpeligheten ikke kan bli større uten å bli til synd. Det punktet overskred han aldri, for synd har ikke rørt seg i hjertet hans. Men ellers har han vært helt som en av oss, da han som et menneskebarn måtte utkjempe fristelsens kamp, sulten i ørkenen, ensom og forlatt.

Da Kristus i lydighet mot Faderens vilje var blitt «ført av Ånden ut i ørkenen for å fristes av djevelen» (Matt 4,1), nærmer opprøreren fra begynnelsen seg dristig Menneskesønnen. Ellers flykter hærskarene hans forferdet fra Herrens nærhet og roper: «Jesus, du Guds Sønn, hva har vi med deg å gjøre? Vi vet hvem du er, du Guds Hellige!»

Men her kommer han selv nær til Herren med frekk fortrolighet. Ja, Satan taler til ham som den overlegne, som en som fullt ut stoler på at han for andre gang skal klare det kunststykket som en gang lyktes så godt for ham i paradisets hage: å få et hellig og rent, men skrøpelig menneske til å bli en synder.

Kristi fristelse i ørkenen svarer helt til Adams fristelse i paradiset. Igjen står fristeren overfor det syndfrie mennesket. Igjen går fristelsen ut på å vekke mistillit og uvilje mot Gud. Igjen er fristelsens middel den halve sannheten, som nettopp derfor er hel løgn. Selv det våpenet Kristus seirer med i fristelsen, er ikke noe annet enn Guds ord, som også Adam kunne ha brukt. Fristelsen er begge gangene helt den samme. Bare utfallet er så forskjellig som fallet fra gjenreisningen: i paradiset det fullkomne nederlaget, i ørkenen den fullkomne seieren.

Men fordi Kristus seiret over fristelsen, er han blitt den andre Adam. Ved ham kan alle som ved troen har fått fellesskap med ham, seire i sine fristelser, slik de ved sin avstamning fra Adam er dratt med i hans fall.

Herrens fristelse er vår fristelse, og ved ham kan vi seire slik han har seiret.

All fristelse har som mål å få menneskets vilje til å gjøre opprør mot Guds vilje. Fristeren prøver alltid å nå dette målet på en av de tre måtene som Herrens fristelseshistorie viser oss. Menneskeviljens opprør mot Gud kan i første rekke ha sin grunn enten i en vantro som nekter, eller i alle fall tviler på, at Guds vilje er god, eller i et hovmod som forakter Guds vilje, eller i en verdenskjærlighet som glemmer Guds vilje. Derfor går enhver fristelse ut på å framkalle og styrke vantroen eller hovmodet eller verdensbegjærligheten i menneskenes hjerter.

I.

Mange vil vel synes det er urimelig når vi sier at i ordets fulle betydning kan bare den fristes som ved troen på nåden i Kristus er født på ny til livet i Guds kjærlighet. Det er jo likevel mer enn én som med skam erkjenner at han i fristelsens øyeblikk har begått handlinger som han under andre omstendigheter aldri ville ha gjort seg skyldig i. Og likevel er han så langt fra å være «født på ny til livet i Guds kjærlighet» at selv det å tale om et slikt liv virker uforståelig og meningsløst på ham, ja hovmodig.

Og det finnes dem som tydeligvis ikke kan kjenne Guds nåde, fordi de kjenner så lite til sin synd. De mener at de, bortsett fra noen få ganger i livet, ikke har gjort noe ondt som er verdt å nevne. Men nettopp disse vil iherdig påstå at de få gangene de har syndet, gjorde de det bare fordi de ble overveldet av en fristelse som ble dem for sterk. Ja, det finnes kanskje ikke et menneske – enten han tror på en Gud eller ikke – som ikke vet å fortelle om fristelser som har forledet ham til handlinger han selv fordømte når sinnet hans kom i likevekt igjen.

Og likevel sier vi at en virkelig fristelse til å gjøre opprør mot Guds vilje og sette sin egen vilje i stedet for Guds, bare kan møte dem som har fått det nye livet. Ved det har de fått evne til å ville det Gud vil, fordi de har begynt å elske ham.

Alle andre vil alltid sitt eget og gjør derfor alltid opprør mot Gud, selv om de av frykt eller lønnsjag treller under hans lov. Siden de ikke har noe kjærlighetsliv å miste, kan de heller ikke fristes til å forspille det, like lite som en fallitt mann kan fristes til å sløse bort en formue han ikke eier.

Når de som ikke lever i fellesskap med Gud, snakker om fristelser, er det bare dette: De blir forledet til å la egenkjærligheten tre fram i former de ikke er vant til, så deres gudløshet og opprør mot Guds vilje blir åpenbart for dem selv og andre. Det naturlige mennesket har mange slags grunner til å sette skranker for egenkjærligheten, så den ikke får utfolde seg fullt i det han gjør.

Når lysten så blir egget så sterkt at disse skrankene brytes, mener han at han har ligget under for en fristelse. Men bare handlingen hans har vært annerledes enn den pleier, mens hjertet er helt det samme før som etter fristelsen.

Ingen tviler på at det ville bli mange flere tyver og mordere hvis all straff for forbrytelser ble avskaffet, og enda flere hvis det var tenkelig at det ikke lenger ville henge noen som helst vanære ved forbrytelsen. Men alle de som ville forbryte seg når det kunne skje uten skam og fare, har jo også nå forbrytersinnet. Det er riktignok sant at de båndene samfunnet legger på dem, hindrer dem i å

begå forbrytelsen. Som oftest hindrer de dem også i å se hvor lett det ville være for dem å begå den, om de bare turde.

Men la oss nå på samme måte tenke oss at all frykt for gjengjeldelsen i Guds dom var borte, og likeså ethvert hensyn: til ens egen hovmodige selvtilfredshet, til andre menneskers mening og aktelse og til jordisk og evig lønn.

La oss tenke oss at ingenting annet enn hjertets kjærlighet til Gud var tilbake til å bevege menneskene til å gjøre Guds vilje. Da må nok enhver som ikke har erfart Guds kjærlighet i Kristus, i alle fall for sin egen del innrømme at det ikke ville trenges noen fristelse for å få ham til å søke sitt eget i alle ting. Da ville alt han gjorde, åpenbare det som nå bare han som kjenner hjertet hans, vet: at han slett ingen vilje har til å gjøre Guds vilje.

Det er sant at djevelen kan egge syndene og begjærene hos noen mennesker slik at de løper som rasende sin fordervelse i møte. Med dem gjør djevelen som en mann som holder et stykke kjøtt i været for en sulten hund og lar den gripe etter det uten noen gang å nå det, helt til han har tirret hunden så den hopper etter kjøttet, selv om han holder det over en avgrunn.

Var dyret mett, ville det ikke la seg lokke på den måten. Men dyrets natur ville jo likevel være den samme. Slik er også det naturlige menneskets hjerte det samme, selv om det av og til føler seg sterkere fristet enn ellers til å følge egenviljens lyst.

Men lever et menneske i og av Guds nåde, slik den er åpenbart i Kristus, og har han lært å elske den Gud som elsket ham først, da blir det hans sanneste og inderligste vilje at Guds vilje skal seire over hans egen. Da kan han si: Om det ikke fantes noen straff på jorden og ingen dom i himmelen, ville jeg likevel ikke ha min vilje. Men jeg vil at hans vilje skal skje, han som elsket meg og ga seg selv for meg. For «jeg lever ikke lenger for meg selv, men for ham som døde og ble reist opp for meg» (2 Kor 5,15).

Men er dette blitt sannhet i deg, at du i frivillig kjærlighet kjemper for at Guds vilje skal seire i deg, da møter du fristelsen. Da kommer Satan nær deg for å få drept dette nye, villige, hengivne, kjærlige sinnet som Gud har skapt i ditt innerste. Og han kommer nær deg helt på samme måte som han kom nær ham som lot vår fristelse bli hans, nettopp for at han skulle «kunne komme dem til hjelp som blir fristet» (Hebr 2,18).

II.

Menneskesønnen var utmattet av fasten og plaget av sult. Da kommer djevelen til ham for å vekke den samme tvilen på Guds godhet i hjertet hans som fristeren en gang hadde vakt i Adams hjerte med spørsmålet sitt: «Har Gud virkelig sagt: Dere skal ikke ete av noe tre i hagen?» (1 Mos 3,1).

«Er du Guds Sønn, så si at disse steinene skal bli til brød! Du skulle være Guds Sønn, og Faderen i himmelen skulle ikke tillate sitt barn å skaffe seg selv ved et allmaktsunder det brødet som ingen far på jorden nekter sitt barn? Er du Guds Sønn, og likevel skulle det være Faderens vilje at du hjelpeløs skulle vansmekte her i ørkenen, mens den hardeste stein vil bli til nærende brød i hånden din på ditt minste vink! At du lider sult her, har jo ingen hensikt og mening. Det kan

ikke være Guds vilje. Du gjør jo ingen synd ved å bruke den allmakten som hører med til ditt vesen – hvis du ellers er Guds Sønn.»

Og han som hørte fristerens tale, var et sant menneske, som kjente sultens lidelse som enhver av oss. Å, tenk deg at en som led hardt av sult, hadde makt til å stille den når han ville. Tenk deg at han i sin nød ble minnet om denne makten og oppfordret til å bruke den, og at han kunne gjøre det uten noen som helst annen urett enn den å gjøre opprør mot Gud, som ville at han skulle sulte uten å få forklaring på hvorfor dette var Guds vilje. Hvilket menneske ville da ha stått imot fristelsen til å fri seg fra sultens nød?

Men mennesket Jesus Kristus seiret over fristelsen, ikke med midler som bare han, den guddommelige, kunne bruke, men ved det Guds ord som står like godt til rådighet for enhver av oss syndere som for ham. Han, den syndfrie, som kunne ha våget det på en helt annen måte enn vi, gjør ikke det vi så ofte dristig gir oss inn på i fristelsens stund: å diskutere med djevelen, å ville overvinne ham med våre egne tanker.

Nei, han holder helt enkelt Guds skrevne, sikre ord fram for seg. Fristeren kan gjøre talen sin så vakker og rimelig han vil. Likevel står det fast: Ikke brødet, men hjertets uforstyrrede fellesskap med Gud er tross alt det viktigste for et menneskes liv. For «det står skrevet: Mennesket lever ikke av brød alene, men av hvert ord som går ut av Guds munn» (Matt 4,4).

Guds ord sier ham altså at sjelen hans bare kan holdes oppe når Guds Ånd, uhindret av all synd, kan strømme inn i hjertet hans og nære livet der. Derfor vil han ikke mot Faderens vilje skaffe legemet sitt næring, hvor lenge han enn skal være i ørkenen. Det er fullkomment nok for ham at Guds ord står imot fristerens tale. Med det er saken avgjort.

Den fristelsen Herren møtte, kan lett gjenta seg i livet til hans troende. Det skjer hver gang Gud fører dem annerledes enn de mener de har rett til å vente som hans barn, og annerledes enn de mener er godt for at det indre livet deres skal vokse. Allerede når den troende blir ført inn i en eller annen trengsel, kan han kjenne fristelsen til vantro tvil og knurrende opprør.

Men så lenge han kan se at trengselen bærer frukt i et troliv som vokser i styrke, vil han likevel ikke lett ligge under for fristelsen. For det hører med til troslivets første erfaringer at Guds tukt er nåde, og at den egenviljen som kvier seg for korset, skal bekjempes uten unnskyldning og innvending.

Først når Gud synes å lede sine barn inn i fristelsen, slik Jesus ble ført av Ånden ut i ørkenen for å fristes av djevelen, kan sjelen bli hardt trengt av fristelsen til å gjøre opprør mot Gud og søke hjelp ved selvvalgte midler. Med andre ord: Det skjer når de ytre trengslene synes å bringe hjertets liv i fare – ja, synes å måtte gjøre det.

Denne fristelsen kan gjenta seg i de mangfoldigste former, alt etter hvordan livet blir ført. Men alltid vil vi her finne igjen grunntrekkene fra Jesu første fristelse i ørkenen: å ville bruke selve barnekårets rett som grunn til å gjøre opprør mot Faderen, og å ville hjelpe seg selv uten å vente på Guds time, ved midler som synes uskyldige nok, enda de strider mot Guds ord. Vi kan bare nevne noen eksempler, og da velger jeg helst slike som de fristede selv har fortalt meg.

En gudfryktig mann hadde lenge båret fattigdommens kors uten å knurre. Han hadde flere barn, og bare med nød og neppe kunne han skaffe dem det nødvendigste. Men barna trivdes likevel. Så fikk han en liten datter som fra fødselen av var så skrøpelig og sart at hun trengte et helt annet stell og en helt annen næring enn de andre barna. Og nettopp denne lille, med de store, vemodige øynene og det bleke, lidende ansiktet, vokste inn i farens hjerte som ingen av de andre små.

Da ble han fristet til å gjøre opprør mot Herrens vilje i vantro. Hvorfor hadde Herren gitt ham dette barnet og gitt ham en så usigelig kjærlighet til barnet, når han likevel nektet ham midler til å hjelpe barnet slik det trengte, og slik hjertet hans lengtet etter?

Fattigdommen hadde han ikke klaget over før. Han hadde nok forstått at den hadde lært ham både å be og å takke for det daglige brød, og at den på mange måter hadde hindret ham i å miste sjelen sin i verden. Men nå ble fattigdommen bitter for ham, fordi den fikk ham til å synde og truet med å ødelegge det åndelige livet hans.

Før hadde han aldri misunt de rike. Men når han nå så barna deres bli trukket i de små sledene sine, varmt pakket inn, mens hans elskede lille, som bare hadde de tynnslitte klærne sine, måtte være hjemme i den kvalme luften i kjellerværelset, kjente han misunnelsen gnage i hjertet. Før hadde Guds nåde vært nok for ham. Men nå kjente han at den ømme bekymringen han hadde for barnet, holdt på å gjøre barnet til hans avgud. Og den avguden ville hindre ham i å kaste sorgen på Gud og la ham råde.

En hard vinterdag gikk han hjem med slike tanker uten å ha kunnet tjene noe. Da fikk han plutselig øye på en pengeseddel som noen hadde mistet på veien. Var det ikke Gud som her hadde lagt pengene for foten hans? Han visste at han var Guds barn, og alt gull og sølv i verden er jo Herrens. Kunne ikke Gud ha styrt det slik at seddelen ble mistet, for at han skulle finne den?

Her var penger nok både til mat og klær for den lille; kanskje kunne denne uventede hjelpen redde livet hennes. Ja, sannelig hadde Gud hørt bønnen hans og ville legge dette gullet i hånden hans, så han kunne forvandle det til nærende brød for barnet sitt. Han visste jo ikke hvem som hadde mistet seddelen, og det ville i alle fall være en lett sak for Gud å erstatte tapet for den ukjente eieren.

«Så bøyde jeg meg allerede ned for å ta seddelen,» fortalte mannen med tårer, «men da lød det i samvittigheten min med Guds egen røst: Vil du lytte til djevelens tale? Står det ikke skrevet: Du skal ikke stjele? Og slått av redsel løp jeg min vei. Jeg torde ikke ta opp seddelen før jeg hadde funnet noen som kunne se meg gjøre det, så jeg ikke lenger skulle fristes til å nekte for at jeg hadde funnet den. Det var som om jeg hørte djevelen rope spottende etter meg: Er du Guds barn, og tør ikke la dette usle gullet bli brød for den du har kjær? Men nå takker jeg Gud for at Satans anslag ikke lenger er ukjent for meg. Og siden har jeg erfart at min trofaste Gud rikelig kan forbarme seg, uten at barna hans trenger Satans hjelp.»

Enda et eksempel fra et helt annet område av livet. En ung kristen kvinne ble gift med en mann som hadde latt som han trodde evangeliet for å vinne henne, eller vel heller formuen hennes. Det varte ikke lenge før den unge hustruen

merket at hun var blitt bedratt på alle måter. Ekteskapet hennes ble i sannhet en ørken. I stedet for kjærlighetens og forståelsens brød fikk hun bare de kalde steinene: ytre former og aktelse, og snart måtte hun erfare at mannen hennes, selv om han ikke var henne utro, bare betraktet henne som et uunngåelig tilbehør til den formuen hun hadde brakt ham.

Dette kunne hun nok likevel ha båret ved Guds kraft, for mannens kulde ville ha dratt henne desto sterkere og inderligere inn i fellesskapet med Frelseren. Men etter giftermålet kastet ikke mannen hennes bare den kristne masken han før hadde båret. Som om han ville hevne seg for den tvangen han før hadde lagt på seg selv, lot han nå spotten og hånen sin få fritt løp mot alt hellig og alle kristne. Selv om han ellers var høflig og hensynsfull mot hustruen, viste han ingen skånsel på dette området. Og han var et skarpt hode, hadde mye kunnskap og en bitende tunge.

Så skjedde det at den unge, forlatte kvinnen til sin gru kjente at troslivet hennes ble anfektet av mannens stadige spott. De fornektende tankene hun så ofte ble nødt til å høre, boret seg fristende inn i sjelen hennes, selv i bønnens og andaktens timer. Og siden hun var stengt ute fra alle sine kristne venner, kunne hun ikke få den støtten og hjelpen hos dem som hun trengte så sårt. Da kom fristelsen over henne: å løse ekteskapets bånd.

Kunne det være Guds vilje at hun livet igjennom skulle vansmekte i denne ørkenen, der ikke bare all jordisk lykke, men selve livet i Gud sto på spill? Hun hadde det i sin makt å bli fri igjen.

Ingen barn bandt henne til mannen, og han ville ikke sørge over å miste henne, bare hun betalte en ordentlig løsesum. Hun ønsket å skilles fra mannen sin nettopp fordi hun var et Guds barn som måtte ha næring for sitt åndelige liv. Den næringen ville hun finne når hun igjen kunne ferdes blant de troende vennene og være med i alle kristenkjærlighetens gjerninger. Slik hun nå måtte leve, fikk hun bare steiner for brød. Skulle hun da virkelig synde om hun forsøkte å forvandle steinene til brød?

Igjen og igjen kom disse tankene over henne. Hun hadde allerede snakket om skilsmisse med mannen sin, og uten å forsøke å få henne fra det hadde han straks begynt å tenke på hvordan formuen skulle ordnes. Da leste hun en dag det enkle ordet hos Johannes: «Den som sier: Jeg kjenner ham! – og ikke holder fast på hans bud, han er en løgner» (1 Joh 2,4), og: «Synd er lovbrudd» (1 Joh 3,4).

Og straks slo det henne: Så visst som det står skrevet: «Den som skiller seg fra sin ektefelle av noen annen grunn enn hor, … han begår ekteskapsbrudd» (Matt 19,9), så visst ville hun lyve hvis hun sa at hun skilte seg fra mannen sin fordi hun kjente Gud.[1]

Så snart hun ble stående ved det klare ordet at synd er lovbrudd, og ikke lot de fristende tankene rokke ved det faste ordet, mistet fristeren makten over henne. Hun så hvem det var som hadde brukt tiden hennes i ørkenen til å friste henne: Han ville at hun i opprør skulle bruke barnekåret sitt som om det ga henne rett til å forvandle steiner til brød.

[1] NB: «Den som skiller seg fra sin hustru av noen annen grunn enn hor, og gifter seg med en annen, han begår ekteskapsbrudd.» Heuch har «sin Egtefælle», og poenget hans er at ordet gjelder kvinnen.

For Herrens skyld ydmyket hun seg så og gikk til mannen sin og ba om å få fortsette å være hustruen hans. Og fra den dagen er hun blitt sterk ved Guds kraft. Så svak hun er, håper hun nå at hun skal få Kristi fylde inn i det tomme hjemmet sitt når Herrens time kommer, slik han allerede fyller hjertet hennes med sin kjærlighet.

Ja, hver gang Guds barn på den ene eller andre måten fristes til å forvandle steiner til brød, skal de feste seg ved den dypeste erfaringen i sitt eget liv: at det ikke finnes noen annen virkelig livskraftig næring for sjelen enn det Guds ord som hans egen Ånd virker gjennom. Da ser de at det ikke kan være annet enn djevelens bedrag når de fristes til å mene at hjertelivet deres skal få næring ved at de skaffer seg den lettelsen de ikke synes de kan unnvære i sine åndelige kår – enda det strider mot Guds vilje, slik den er uttalt i hans klare ord.

Av alt slags arbeid er vel steinpukkernes om vinteren det hardeste. Der sitter de hele dagen i kulden og hamrer på steinene for å tjene en ussel daglønn, knapt stor nok til å holde liv i dem. Hva ville vi da si om en mann som fikk en god lønn utbetalt hvert kvartal, men som kom i en plutselig pengeknipe og mente at han ikke kunne vente på lønningsdagen, som kanskje var en måned unna? Hva om han forlot sin post og ga seg til å pukke stein bare for straks å kunne få den usle daglønnen en steinpukker får?

Men ville ikke et Guds barn handle nettopp slik dersom det ble utålmodig over at den himmelske Far har ført det inn i vanskelige forhold, der det må savne mye av den hjelpen han ellers gir sine barn så rikelig? Ville det ikke handle slik om det da forsøkte å skaffe seg ved selvvalgte midler det som det kan være så visst på å få nettopp som Guds barn, bare det vil vente på Herrens time? Å, vi har jo et avskrekkende vitnesbyrd om at ingenting annet enn det Guds ord som troen lever av, kan gi sjelen næring.

Alle som forakter Herrens frelse og derfor også hans ord, sitter jo og hamrer på alle slags steiner i verden for å få føde av dem for sjelen sin. Men om det så er vitenskapens og kunstens edle steiner de arbeider med – får de tro, håp, kjærlighet, helliggjørelseskraft, samvittighetsfred av det, alt det sjelen trenger for å ha evig liv?

Se dem på dødsleiet, og du skal erfare at de i all sin hovmodige vantro og seige egenrettferdighet lider så stor mangel på det som hører til det evige liv, at selv den usleste arbeideren som har pukket stein hele dagen, ikke har mindre utbytte av dagsverket sitt enn de. Derfor: Så snart du fristes til å skaffe deg av steinen det brødet som Gud nekter deg, så flykt fra fristelsen inn i ordets faste borg: «Det står skrevet: Mennesket lever ikke av brød alene, men av hvert ord som går ut av Guds munn.»

III.

Satan har sett hvordan vissheten om å leve i Gud styrket Jesus til å stå imot fristelsen. Nå vil han få ham til å falle ved å bruke nettopp denne vissheten om fellesskapet med Faderen til å skape hovmod i sjelen hans.

«Er du Guds Sønn, så kast deg ned fra tempeltinden! Det som ville være formastelig for en annen, som ikke er Guds Sønn som du, men bare et menneske, er for deg bare en naturlig åpenbaring av den makt og herlighet du eier som

Guds barn. Her kan du heller ikke finne noen innvending i Guds ord. For det står skrevet: Han skal gi sine engler befaling om deg, og de skal bære deg på hendene, for at du ikke skal støte din fot mot noen stein. Kast deg derfor trygt ut, hvis det ellers er sant at du så visst vet at du er Guds Sønn. I selve det ordet du klamrer deg så hardt til, har du jo løftet om at ingen fare skal ramme deg.»

Men Herren Jesus glemte ikke det Satan ville ha ham til å glemme: at dette skriftordet om englenes vern er talt bare til Guds barn. Derfor heter det uttrykkelig at han «skal gi sine engler befaling om deg, at de skal bevare deg på alle dine veier» (Sal 91,11), det vil si på alle de veiene du som et Guds barn kan gå. Derfor svarer han Satan med et ord som gjelder alle mennesker uten unntak, et ord som ingen særstilling overfor Gud og ingen høyhet og herlighet kan frita et menneske fra: «Det står også skrevet: Du skal ikke friste Herren din Gud» (Matt 4,7).

Ingen av Guds barn, ikke engang hans egen Sønn, har rett til å utfordre Guds makt og ville tvinge ham til å beskytte dem mens de går sine egne veier og forakter den veien han har vist dem. Satan ville få Jesus til å pynte hovmodet med navnet «troens tillit», til å bruke barnekårets rett og løfte som middel til sin egen forherligelse. Men Jesus forsto så godt at han aldri kunne overgi seg til Gud og vise at han trodde på ham og hadde fellesskap med ham, ved å trosse ham.

Forstår Jesu troende alltid dette like godt? Fristelsen til hovmod kommer de troende nær på en særlig måte, som springer ut av de dypeste erfaringene og den inderligste vissheten i selve troslivet. Av Guds ord og sin egen erfaring vet de at de er Guds barn, utvalgt ut av den onde verden, at de hører til de helliges menighet og lever i fellesskap med sin Frelser.

De vet at verden har urett når den spotter dem fordi de kaller seg det Guds ord kaller dem, og tror på den nåden Gud har skjenket dem i evangeliet. De vet at «verden» ikke «kjenner» dem, «fordi den ikke kjenner» Gud (1 Joh 3,1).

Men så skjer det at de et øyeblikk glemmer at alt de har og alt de er, har og er de av Guds nåde, mens bare synden er deres egen. Da er djevelen straks villig til ikke bare å kalle dem Guds barn, men til virkelig å tute ørene deres fulle med hvor hellige og elskverdige de er i motsetning til verdens uomvendte barn. Da skal hver troende sjel vokte seg, så den ikke frister Gud i hovmod!

Se, der kommer en troende inn i lønnkammeret sitt, misforstått, krenket, såret i sitt innerste fordi han er en kristen. Han vil kaste seg i Frelserens favn for å finne trøst og legedom hos ham. Men harmen brenner i sinnet hans over menneskenes urettferdighet, og tanken hans senker seg ikke ned i Guds nåde, men i verdens elendighet.

Da står han plutselig på tempeltinden og ser ned på denne massen som går fortapt. Den kjenner verken syndens nød eller nådens trøst, og likevel spotter den det den ikke kjenner. Han ser ned på denne likegyldige hopen, nedsunket i det jordiske. Den snakker om kristendom som den blinde om fargene, og likevel innbiller den seg at den kan dømme den troendes liv. Han ser denne frekke, opprørske slekten som alltid roper på ånd, mens den har kjød til sin arm og trosser Guds Ånd der Ånden vitner gjennom de troendes liv og ord.

Å, hvor klart han ser forskjellen mellom seg selv og den verden som krenker ham! Han erkjenner så oppriktig sin synd – den bedrar seg selv falskt og unnskylder seg. Han tror så fast og erfarer Guds nåde så rikt – den er så sløv og vantro, så blottet for alt liv av nåde.

Han kjemper så alvorlig for at Guds vilje skal skje i ham – den søker sitt eget i alle ting. Og mens den fortapte verden ligger utbredt for blikket hans, hvisker fristeren i sjelen hans: «Du Guds kjære barn, vær ikke redd for å dømme og fordømme denne onde verden. Øs din forakt og din harme ut over den i fulle skåler! For står det ikke skrevet at de hellige skal dømme verden?»

Å, vokt deg, du arme sjel, så du ikke frister Gud ved å kreve at han skal bevare troens og kjærlighetens liv i deg, mens du selv lar ydmykheten gå under i selvbehaget og kjærligheten i hovmodets dom. Ja, visst skal den tiden komme da Herrens hellige skal være med ham, og da skal de dømme verden.

Men nå skal de bare dømme seg selv, for at de ikke skal bli fordømt sammen med verden. Nå skal de først og sist huske at det står skrevet: «De siste skal bli de første, og de første de siste» (Matt 20,16), og: «Hva har vel du som du ikke har fått? Men har du fått det, hvorfor roser du deg da som om du ikke hadde fått det?» (1 Kor 4,7).

Mange tegn viser at troende mennesker i vår tid bukker under for denne fristelsen. Vi ser slike tegn i dømmesyken, som straks er rede til å skille mellom troende og vantro etter selvvalgte regler. Vi ser dem i trangen til å forlate det store, blandede fellesskapet, der skrøpeligheten ikke kan bæres av den rene, hellige flokken som innbiller seg at den utgjør den sanne menighet, de helliges samfunn. Vi ser dem i den ånden som kan forlede selv den som kneler ved alterringen for å få syndenes forlatelse, til å dømme den som kneler ved siden av ham, og kalle ham ubotferdig.

Kort sagt: Alt svermeri som trives blant oss, har i sin innerste kjerne den hovmodige ånden som ikke er redd for å friste Gud. Den krever at han skal bevare sitt liv i hjertene, enda de ikke vil gå den veien han viser: ydmykhetens og den åndelige fattigdommens vei. Hver gang vi fristes til å la vår egen motsetning til verden vekke selvbehag og hovmod i hjertet vårt, la oss derfor forstå hvem det er som fører oss opp på tempeltinden, så vi i tide kan besinne oss og ikke friste Gud.

IV.

Blant Herrens fristelser er den siste den der Satans frekkhet trer mest utilslørt fram. For lenger enn til å kreve tilbedelse av Herren fra himmelen kan ikke skapningen drive sin formastelse. Og likevel – så visst som djevelen ikke er dum – ville han aldri ha kommet med et slikt krav hvis han ikke hadde forstått at tilbudet hans også inneholdt en fristelse ved siden av den motbydelige frekkheten. Han tilbød å overgi Herren Kristus alle verdens riker hvis han ville falle ned og tilbe ham, og den fristelsen var så lokkende at den lett kunne få frekkheten til å bli glemt.

Men hvordan kunne det for verdens Frelser være noe fristende i tilbudet om å få verdens riker av djevelens hånd? Fordi Kristus elsket den verden som sukket under Satans tyranni, og var kommet for å frelse den fra alle onde makter.

Og han visste godt at selv den frelsen han skulle fullbringe ved å gi sitt liv for verdens synd, ikke ville hindre at mange av de frelste ved Satans list lot seg holde borte fra å ta imot den nåden som var kjøpt så dyrt. Og nå tilbyr Satan seg frivillig å gi fra seg all sin makt, å overgi «alle verdens riker og deres herlighet» (Matt 4,8) i Frelserens hender.

Verdens befrielse fra djevelens tyranni skulle vinnes ved en lidelse så dyp at bare Kristus har kunnet måle den. Den skulle koste kamper og mange menneskers evige undergang, inntil det på den siste dag skal hete: «Kongedømmet over verden tilhører nå vår Herre og hans Salvede» (Åp 11,15). Her kan den vinnes uten noen lidelse, i et eneste øyeblikk. På den ene siden Getsemane, lidelsesveien, Golgata og århundrenes kamp for at Guds rike skal seire – på den andre siden et knefall, raskt som en tanke, forsvinnende som en drøm!

Var det ikke her noe som kunne friste ham som elsket verden så høyt at han ville gi seg selv for den, til å glemme Guds vilje og lytte til Satans røst? La den nekte for det som har hatt svaret like raskt ferdig som Herren Kristus hver gang Satan har tilbudt ham hjertets begjær for et eneste knefall: «Bort fra meg, Satan! For det står skrevet: Herren din Gud skal du tilbe, og ham alene skal du tjene» (Matt 4,10).

Satan kommer de troende nær med tilbud om hjelp når noe er virkelig kjært for dem, og de enten ikke kan vinne det på de veiene Gud viser, eller bare synes å kunne vinne det med vanskelighet. Betalingen synes svært ringe, men den består likevel alltid i at de skal glemme Guds vilje og gå på akkord med Satan. Vi forkynnere av ordet kjenner faren når vi for å vinne denne tidens kloke og bløtaktige slekt fristes til å utelate av forkynnelsen vår det som byr den mest imot: læren om den syndige fordervelsen, om djevelen, helvete og den evige dom.

Og den samme fristelsen kjenner den kvinnen som for sin Frelsers skyld må vise bort den vantro mannen hjertet hennes dras mot, så det er like tungt for henne å skilles fra ham som å «rive ut øyet og hogge av foten». Hvor innsmigrende lyder det da ikke: «Du skal få frelse ham og selv fortsatt være en kristen, bare du denne ene gangen vil glemme at enhver du er rede til å sette sjelen din på spill for, er din avgud.»

Og igjen kommer den samme fristelsen nær den mannen som vil nå et mål som han klart ser er rett, mens han tviler på at han kan nå det med ærlige midler. Da heter det: «Skal dårskapen seire fordi den bare kan fjernes ved å bruke vel sterke midler? Fremm det gode med makt, hvis du har makten og mangler retten. Når målet er nådd og velsignelsen av gjerningen din viser seg, spør ingen lenger etter hvordan du nådde målet.»

Og likevel burde vel ingen troende glemme at Gud, den eneste han vil tjene, har sagt: «Hva gagner det et menneske om han vinner hele verden» – altså når alle sine mål – «men tar skade på sin sjel?» (Matt 16,26). Nei, bare i Gud kan vi elske verden slik Kristus elsket den. Da får vi kraft til å gi livet vårt for det vi elsker, om det må være. Men aldri vil vi ta imot frelsen for det av djevelens hånd.

Måtte vi nå ha fått øye for djevelens fristelser, så vi kan stå ham imot i årvåkenhet og bønn. Han som seiret da han som vår bror ble fristet i ørkenens ensomhet, vil også seire i oss, dersom vi i fristelsens stund søker hans hjelp

og bruker hans våpen. Bare den som ikke kjemper, eller som vil bekjempe den sterke fristeren med sine egne våpen, ligger hjelpeløs under.

La ikke dette skje med noen av oss som tror på deg, Herre Jesus. La det bli sett at du er sterkere enn Satan, så han ikke makter å rive dem som Faderen har gitt deg, ut av din hånd. Amen i ditt navn.

Andre søndag i fasten: Guds kall gjennom trengselen

Bønn. Å Herre Jesus, du som var død, og se, du lever og regjerer i evighet: La oss kjenne ditt liv i våre hjerter. La oss oppleve det største av alle dine under: at du gir deg selv til syndere som tror på deg, så de får trøst der det ingen trøst er, hjelp der all hjelp nektes, liv midt i døden. Ja, Herre, la oss erfare din frelse. Amen i ditt navn.

Matt 15,21–28

For vantroen er troen bare en innbilning som svaksinnede mennesker holder fast ved av all makt, for å hindre seg selv i å se hvor hjelpeløse de i virkeligheten er overfor enhver fare som det skal mer enn menneskelig makt til for å avverge. Vantroen mener riktignok at troen kan tåle en god del skuffelser uten å gå til grunne. For en troende er det nemlig noe så beroligende i å innbille seg at han er vernet av Gud, at han så lenge som mulig vil prøve å lukke øynene for sannheten: at det i virkeligheten ikke er noen Gud som griper hjelpende inn i livet hans.

Men vantroen tviler ikke på at troen må gå til grunne hvis bare virkeligheten han lever i, knuser lykken i livet hans hardt og grusomt nok. Da blir han tvunget til å bruke øynene og se at de inderligste bønner blir uhørt og den sterkeste tillit skuffet, fordi det ikke finnes noen Gud som kan høre bønner og gjøre under for å knekke den ubøyelige makten i de ubønnhørlige og hjerteløse naturlovene.

Derfor liker vantroens diktere å skildre hvordan mennesker som er i stand til å leve et rikt hjerteliv og kan elske mye, må miste troen i det øyeblikket de rammes av en trengsel som legger livet deres øde og ikke lar seg avverge ved noen bønn. Selv mener de visselig at skildringene er tatt rett fra livet.

De viser oss slike mennesker som kjemper i bønn for livet til dem de elsker, og tvinger seg selv til å ville tro, selv etter at dødskampen er begynt, fordi de med troen sin vil vri bønnhørelsen ut av Gud. Og når så døden likevel kommer med all sin gru og gjør hele troens krampaktige opphisselse til spott, får vi se troen drept og frafallet fullført i den bitre og kalde fortvilelsen. Fortvilelsen har ikke engang den trøsten å kunne anklage Gud, fordi den har fått erfaringen i hendene: at det ikke finnes noen Gud å anklage.

Men slike virkelighetsskildringer er jo så langt fra å være hentet fra troslivets virkelighet at de tvert imot viser at den vantro verken kjenner den Gud troen

stoler på, eller troslivets sanne vesen. Gud har aldri lovt å gi sine troende hva som helst de måtte begjære, bare hva som helst de begjærer i Jesu navn.

Men å utfordre Guds makt, å liksom ville sette ham stolen for døren ved å nekte å tro på ham hvis han ikke lar vår vilje skje – det er nettopp det motsatte av å be i navnet til ham som selv i Getsemane villig la sin vilje inn under Faderens. Det er å friste Gud og misbruke hans navn.

Og aldri kan den troende fortvile uten håp, om han så mister alt som er ham kjært i denne verden. Sin Gud kan han jo ikke miste, og derfor heller ikke sin trøst og sin kraft. Bare den som ikke kjenner annet enn avguder, kan miste alt og måtte begrave sin Gud.

Når den vantro innbiller seg at han skildrer en troende og hans kamp, makter han riktignok i virkeligheten bare å framstille en vantro som prøver å handle som om han var troende. Men likevel er det nok forståelig at den som vil tenke seg inn i de troendes kår uten selv å ha troen, mener at troen må lide skibbrudd når nøden er stor og all bønnhørelse uteblir.

For er det ikke nettopp avgudenes kjennetegn å være døve for bønnene til dem som tilber dem? Og ville ikke de kristnes Gud være like døv som Baal, hvis de vantro i våre dager hadde like mye rett til å spotte de troende som Elia en gang hadde da han sa til de fortvilte Baal-prestene: «Rop høyere! Han er jo Gud. Han er vel falt i tanker. Eller han er gått på do eller er ute på reise. Kanskje han sover – så vil han vel våkne» (1 Kong 18,27)?

Og kan ikke enhver vantro lett nevne mange eksempler på at de sterkeste bønner under den mest hjerteskjærende trengsel har vært helt forgjeves, så langt han har kunnet se? Jo, så visst. Du må være en troende – og det en som er prøvd og erfaren i trengslene – før du lærer å forstå at enhver bønn i tro blir hørt.

Men det tør jeg også trygt si: Alle slike troende vil uten betenkning forsikre at de aldri har vært i trengsel uten å ha erfart at Gud lever og hjelper og hører hver bønn – enten bønnhørelsen kommer slik at enhver kan føle og ta på den, eller slik at bare den troende selv vet at han er blitt hjulpet, der andre ikke kunne se noen hjelp.

Vi erfarer ofte både at en vantro blir hjulpet i sin nød med underfull tydelighet og likevel ikke kan se hjelpen, og at en troende synes å forbli helt uten hjelp og likevel har den klareste bevissthet om at han er blitt hjulpet.

Mange måtte skjønne at Gud ikke har latt seg uten vitnesbyrd for dem, hvis de bare ville huske det de selv har opplevd. Han har bøyd sin vilje etter deres vilje og gitt dem det de ikke hadde tro til å begjære, og gitt dem det på en slik måte at de ikke lett kunne slippe unna å erkjenne hans underfulle nåde. Men likevel har de maktet både å nekte og å glemme.

Og likeledes er det mange som den vantro synes er dårer, fordi de takker for en hjelp som ikke kan ses. Likevel tviler de aldri, så lenge de lever, på at de fikk Herrens rikeste bønnhørelse da hele verden ynket dem som hjelpeløse. Vi skal høre vitnesbyrd om begge deler.

For mange år siden ble jeg kalt til en mann som legen nettopp hadde gitt opp. Han hadde vært en ugudelig drukkenbolt, og hele huset hans var et gudløst hus. Da jeg kom inn, møtte jeg denne verdens fortvilelse. Den døende ville ikke dø.

Vill angst fylte sjelen hans og gjorde det nesten umulig for ham så mye som å høre Guds ord, enn si ta det til hjertet. Hans nærmeste satt skrekkslagne, men det var verken bønn eller ydmykhet eller tro i hjertene deres.

«Hva kan det hjelpe å be?» sa hustruen da jeg oppfordret henne til det. «Når legen har sagt at han må dø i natt, ville det være et mirakel om han fikk leve, og det skjer ingen mirakler mer. Å nei, han går nok bort før morgenen.»

Etter at jeg var gått, sendte hun likevel bud etter en annen lege, som hadde behandlet mannen under en tidligere sykdom. Også han erklærte at den sykes tilstand var håpløs, men han begynte likevel en ny kur, bygd på det han fra før kjente til mannens helse. Og denne kuren lyktes; allerede samme natt begynte bedringen. Den legen som først hadde gitt mannen opp, var så sikker på at mannen var død, at han dagen etter kom rett inn i stuen med spørsmålet: «Når døde han?» Og han ville knapt tro at mannen kunne være i bedring.

Og da mannen var blitt frisk igjen, og jeg minnet hustruen om ordene hennes – at det ikke kunne nytte å be, og at det ikke skjedde noe mirakel – hva svarte hun da? «Det er jo ikke noe mirakel at mannen min ble reddet. Det er ikke Gud, men den nye doktoren som skal ha takk for det.» I sannhet: Tror noen ikke Guds ord, tror han heller ikke om noen sto opp fra de døde. Disse menneskene var blitt underfullt hjulpet, og likevel var de uten hjelp og fortsatte sitt ryggesløse liv.

Se så det motsatte: at en troende blir hjulpet der hjelpen ikke ses. Jeg har kjent en troende kvinne som bare var litt over tjue år og likevel allerede enke. Hun hadde et barn, en liten pike, som hun elsket med den ømheten en har for sitt eneste barn, og dette lille barnet ble dødssykt.

Da søkte hun, som trodde, straks Herrens hjelp. Hun ba så tillitsfullt, så inderlig om at Herren måtte la henne beholde barnet sitt. Hun avviste ethvert ord om at hun også her måtte være beredt til å bøye seg under Herrens vilje, som kanskje ikke falt sammen med hennes. Hun ville liksom tvinge Herren med sin tro til å oppfylle bønnen.

«Jeg vil gjøre som den kana'aneiske kvinnen,» sa hun. «Jeg vil stille meg i veien for Herren. Han kan vende seg fra meg og handle hardt med meg, men jeg vil tro likevel. Herren skal gjøre det jeg begjærer, fordi jeg ikke vil slippe ham før hjelpen kommer. Troen min skal overvinne ham; jeg skal få beholde barnet mitt.» Jeg så at dødens tegn var skrevet i barnets ansikt, men moren ville ikke se dem, fordi hun ventet et frelsesunder. Da kunne jeg ikke gjøre annet enn å be for henne om at troen hennes måtte bli bevart når barnets død rammet henne som et knusende slag.

Etter få dager hadde den lille stridt ut. All morens troskraftige bønn syntes altså å ha vært forgjeves. Så snart jeg hadde hørt dødsbudskapet, gikk jeg til henne igjen. Jeg ventet å finne henne fortvilet, i opprør mot Gud, sterkt anfektet av vantroens fornektende tanker.

Men jeg fant henne helt annerledes. Med en gang hun kom meg i møte, så jeg at et gjenskinn av stille fred lyste ut av ansiktet hennes, og de første ordene hun sa, var disse: «Jeg er så glad, for Herren har bønnhørt meg.» Jeg stusset; jeg forsto henne ikke. «Herren har handlet med meg helt som med den kana'aneiske kvinnen,» fortsatte hun. Jeg forsto henne enda mindre.

«Forstår De meg ikke?» spurte hun, som forbauset. «Kom med!» Hun førte meg inn der den lille piken lå i den hvite drakten sin, med dette underlige, salige smilet en så ofte kan se hos hjemkalte barn.

«Her sto jeg,» sa hun, «og var så bitter i hjertet. Jeg ville ikke ta opp Herrens kors. Men så sa han til meg – det var som jeg hørte ham si det: Vet du ikke at jeg blir harm på dem som ikke vil la barna komme til meg, og som vil hindre dem? Og i det samme husket jeg ordet han sa til kvinnen, om at hun var som en liten hund, og svaret hennes. Og straks skjønte jeg at først nå var jeg kommet til slutten av fortellingen.

Og så sa jeg til Herren: Ja, Herre, jeg vil ikke hindre deg i å la barnet mitt komme til deg. Men da skal du komme til meg. Da skal du ikke skjule deg for meg, men selv være all den gleden og all den trøsten for meg som jeg ville ha hatt i barnet mitt. Og så kom Herren og hjalp meg, slik jeg ba.

Nå har jeg fullkommen fred. Kristus selv er blitt min fred. Jeg ser så klart at barnet ikke er dødt, men lever hjemme hos Herren, og i ham har vi ennå fellesskap. Jeg vil få større velsignelse av barnet, som er hjemme hos Herren og alltid drar meg etter seg, enn jeg ville ha fått om det var på jorden. Herren har gjort akkurat det jeg ba om: Han har frelst barnet og hjulpet meg underfullt.»

Riktignok er vantro mennesker straks ferdige med svaret når vi forteller dem slikt: «Slikt er overspenthet, svermeri.» La dem si det. Men hvis de kjente til hvordan denne moren levde siden – så stille, så gudfryktig, så edruelig og flittig for å være til velsignelse – ville de vel ane noe: Den som lar seg hjelpe av Herren fordi han søker ham i sin trengsel, blir ikke hjulpet for et øyeblikk, og ikke slik at han glemmer virkelighetens nød i svermeriets rus. Han blir hjulpet slik at han får det evige livs krefter til å bære livets byrder.

Vet du ikke hvorfor Gud sender trengsler over oss? Han gjør det ikke fordi han har glede av å plage menneskenes barn, eller fordi han ikke forstår vår nød eller er døv for vår bønn. Men han sender trengselen over oss nettopp for at vi i den og gjennom den skal lære å søke Frelseren. Slik kan vi få erfare at han virkelig lever, virkelig frelser, virkelig lar hjertene kjenne kraften i sitt liv. Dette er hensikten med all trengsel.

Den kana'aneiske kvinnen hadde fått «høre om ham», forteller Markus (Mark 7,25). Men hun hadde nok bare en svært uklar forestilling om Jesus og hans gjerning. Hun var en hedensk kvinne, foraktet av jødene, og kunne bare tilfeldigvis ha hørt ryktet om ham: at han hadde hjulpet både den ene og den andre som var i nød.

Før hun selv kom inn i trengselen, hadde hun vel ikke brydd seg videre om det. Hun hadde kanskje undret seg over det hun hørte, og av og til snakket med andre om det var trolig at slike underlige gjerninger kunne skje. Men ellers hadde ikke disse ryktene om Jesus gjort større inntrykk på henne. Hun glemte dem snart igjen, fordi det ikke var blitt noen hjertesak for henne å få visshet.

Men nå, da hennes egen datter ble plaget ille av en ond ånd, og det ikke var noen hjelp å finne blant hennes eget folk – nå, da hun kjente at hun og alle hennes var fullstendig maktesløse, våknet minnet om de store gjerningene denne profeten blant jødene skulle ha gjort.

Nå som trengselen hadde lært henne å ønske å erfare hans hjelp selv, trengtes det bare at hun fikk vite at Jesus ferdedes i traktene hennes. Så styrtet hun av sted med ropet om miskunn på leppene og påkalte ham som Davids sønn. Hun visste at jødene ventet at han skulle legge hele jorden under sin frelsende makt, så også hedningene kunne håpe på hans navn.

Vi trenger sannelig ikke lete lenge for å finne mennesker i våre dager, midt i kristenheten, som ikke har mer erfaring av Jesu frelsermakt enn den kana'aneiske kvinnen. Riktignok har de en gang lært mer om ham enn hun hadde. Men det er så lenge siden, og de har hatt så lite bruk for kunnskapen sin om ham, at de nesten har glemt det de visste om ham og veien til hans frelse mens de gikk til presten. I alle fall har de ingen erfaring av at en slik kunnskap hjelper til noe.

Derimot har de nok, helt som denne kvinnen, nå og da hørt at det finnes mennesker som påstår at de er blitt bønnhørt og hjulpet av Jesus på underfull måte, ja, at de aldri er i nød og trengsel uten at han hører og hjelper dem. Når de som selv ikke kjenner Jesus, hører tale om de troendes erfaring av hans frelse, kan de jo alltid snakke en del fram og tilbake om saken. De kan helt rolig drøfte om denne slags antatte erfaringer beror på et særlig anlegg for «et religiøst følelsesliv», eller på overspente nerver, eller på en sterk innbilningskraft.

Og en og annen kan vel også la et ord falle om at en jo ikke med full visshet kan avvise muligheten: at de som har en sterk tro, kan få en hjelp som andre blir nektet. Det finnes jo ennå de som innrømmer at «det finnes mer mellom himmel og jord enn filosofene drømmer om».

Men så lenge livet går sin jevne gang uten noen særlig trengsel, lar disse menneskene seg vanskelig bevege til å forsøke for alvor å erfare Jesu hjelp. De trenger den ikke. I det ytre livet deres finnes det ingen nød som er større enn at de kan makte den selv, og syndens nød er for dem et tomt, uforståelig ord. Derfor ser de ingen grunn til å prøve ut det de synes er urimelig, ja, umulig å erfare: om Jesus lever og hjelper dem som søker ham i troens hengivelse til hans ord.

Kommer det så en stor trengsel over disse menneskene, er det slett ikke sikkert at den driver dem til å søke Jesu hjelp. Det var visselig ikke alle kana'aneiske kvinner som påkalte Jesus i sin nød, selv om de kanskje hadde hørt om ham. Og allerminst kan en vente at trengselen straks vil ha denne virkningen. Først skal vel all annen hjelp forsøkes.

Men når alt har vist seg forgjeves – når den syke er gitt opp, eller konkursen synes uunngåelig, eller tapet av æren truer – har det vel mer enn én gang hendt at den som var plaget av trengselen, har kjent en lengsel våkne i seg etter å søke hjelp hos Jesus.

Han skammer seg selv over lengselen og synes den er tåpelig, men han kan likevel ikke bli kvitt den, fordi han ikke kan glemme at andre ulykkelige så sikkert forsikrer at de hos Jesus har funnet den hjelpen hele verden var maktesløs til å gi.

Slik kan det skje at et menneske begynner å be, enda han tviler på om det er noen som hører. Et hjerte der det er langt mer trass og opprør og fortvilelse enn

tro og lydighet og håp, kan likevel begjære å finne den Frelseren som det hittil så godt har kunnet unnvære. Og søker de ham bare for alvor, skal de sannelig også finne ham.

Vi er ikke redde for å si til hver fortvilet sjel: Søk Jesus! Kan du ikke gjøre det med håp, så gjør det uten håp, bare du for alvor søker ham. For vi pleier riktignok å si at trengselen er Guds middel til å prøve troen vår.

Men skulle vi ikke like gjerne kunne si at trengselen er det middel Gud gir oss til å prøve hva han makter – hvordan han kan hjelpe der all jordisk hjelp svikter? Gud trenger jo ikke å prøve troen vår; han vet på forhånd hvordan det står til med den. Men vi trenger vel å få erfare hva Gud makter å virke i hjertene våre. Den erfaringen får vi lettest når vi i trengselen kjenner forskjellen mellom Guds makt, som bærer oss igjennom, og verden, som ikke makter å lette byrden vår det minste.

Men denne Guds makt er åpenbart bare i ham som er den legemliggjorte allmektige kjærlighet, vår Herre Jesus Kristus. Derfor er det ham den lidende skal søke, og søke for alvor, det vil si: ikke i sine egne tanker og innbilninger om hvordan han er, men i det ordet som åpenbarer ham som den han virkelig er, og som han bruker når han handler med dem som trenger hans frelse.

Selv de som søker ham slik, blir slett ikke hjulpet straks. Det kan gå som med den kana'aneiske kvinnen: Det første inntrykket sjelen får av Jesu ord, er snarere egnet til å øke trengselen enn til å minske den. Hvor hardt lyder det ikke! Hun roper igjen og igjen om miskunn, men henne synes han ikke engang å verdige et ord. Til disiplene svarer han: «Jeg er ikke utsendt til andre enn de fortapte får av Israels hus!» (Matt 15,24). Han vil altså slett ikke ha noe med henne å gjøre. Hun, hedningkvinnen, ser ut til å bli nektet enhver adgang til hans barmhjertighet.

Et menneske kan begynne å søke Jesus i hans ord uten å være drevet av sin syndenød, men bare i fortvilelse over sin timelige elendighet, bare for å erfare om det utrolige skulle være mulig: at Jesus skulle kunne gi trøst der verden ingen trøst eier.

Da vil dette mennesket meget snart fornemme et lignende svar. For jo nærmere et menneske kommer Jesus, desto sterkere demrer lyset fra hans hellige kjærlighet for sjelen, og desto klarere ser sjelen dette: Denne kjærligheten, som ga seg selv for å fri oss fra syndens nød og gi oss del i Guds nåde, kan ikke forbarme seg over den som tynges langt mer av en timelig nød enn av all sin synd – den som en jordisk velgjerning ville gjøre langt lykkeligere enn all Guds nåde.

Stadig sterkere vil Jesu ord la det lyde inn i en slik samvittighet: «Jeg er ikke kommet for å frelse andre enn de botferdige og troende. Men du har jo aldri sørget over syndene dine. Du har jo aldri begjært syndenes forlatelse. Du trenger jo ikke den nåden jeg vant for deg ved mitt liv og min død. Du har bare bruk for meg i denne jordiske trengselen. Hvis jeg bare trøstet deg i den, ville du forlate meg igjen; du ville gå like frelsesløs som du kom. Hvordan skulle du med ditt hedenske sinn kunne ta imot min frelserkjærlighet?»

Det er visselig tungt for en sjel som alt er hardt plaget, når også samvittigheten begynner å vri seg under tukten fra Jesu ord. Og likevel er den lykkelig

som lar seg drive av sin jordiske trengsel til å søke Jesus. Han er lykkelig nettopp fordi han, når han kommer Jesus nær, ikke vil slippe unna å merke dette: Syndens nød, som han hittil ikke har kjent, er større enn den nøden som klemmer ham.

Derfor trenger han en større, en mer omfattende frelse enn den han kom tvilende og motløs for å få. Har Jesu ord først overvunnet samvittigheten slik, vil sjelen nok ikke så lett vende seg bort fra ham igjen.

Den kana'aneiske kvinnen kastet seg for Jesu føtter, enda han sa henne rett ut at hun ikke var blant dem han var kommet for å hjelpe. Det var to ting som fikk henne til å holde ut hos ham: nøden hennes, som ingen kunne avhjelpe hvis ikke han gjorde det – og at han hadde gjort så sterkt inntrykk på henne «at hun kom og tilba ham».[1] Det fikk gå henne som det ville.

La henne for den saks skyld være hedningkvinnen som ikke hører til frelsens folk – han er likevel Herren, Davids sønn, Frelseren, verdens befrier, og hun er den fullstendig hjelpeløse, som bare han makter å forbarme seg over.

Hvilken hjelp hun trengte, og hvordan hjelpen ville komme, det overlot hun helt til ham. Men hjelp må hun ha. Så legger hun hele sin sjel inn i ropet: «Herre, hjelp meg!» (Matt 15,25). Alt annet overlater hun til ham.

Akkurat det samme kan skje med en sjel som den timelige nøden først har drevet til å søke Jesus, og som så blir forferdet når den ser at den lider under en mye større nød enn den visste om før. En slik sjel kjenner kanskje ennå lite til seg selv og enda mindre til Jesus og veien til hans frelse. Men det vil den allerede ha erkjent: at ingen unntatt Jesus kan hjelpe den, og at Jesus er Frelseren, som må ville hjelpe.

Så vil den si: «Herre, jeg forstår ikke meg selv, hvordan jeg skal kunne bli annerledes. Jeg vet bare at ditt ord har helt rett når det sier at jeg ikke hører til ditt folk, dine troendes menighet. Jeg står ennå så helt utenfor din frelse. Men du, Herre, forstår meg. Du vet hvor usigelig mye hjelp jeg trenger, og hvordan jeg trenger den. Handle du med meg som du vil. Tukt meg eller trøst meg, alt etter hva du vet at jeg trenger. Bare hjelp meg, Herre!» Hele sin nød legger sjelen inn i dette ene ordet og overlater alt annet til Herren.

En kan først søke Herren for å få en helt bestemt hjelp i sin timelige trengsel. Men lærer en så av Jesu ord at en trenger en større hjelp enn en visste, og overlater en helt til Herren å bestemme hjelpen, da skal en få erfare at Jesus er en levende Frelser. Da skal en erfare at vi ikke snakker ut i løse luften når hjertene våre bryter ut i bønn til ham som både forstår oss og vil gi oss sin frelse.

Forsto han ikke den kana'aneiske kvinnen, selv da han møtte hennes brennende bønn med det ordet som syntes så tungt, ordet om de små hundene? «Det er ikke pent å ta brødet fra barna og kaste det til de små hundene!» (Matt 15,26).

Kan en tenke seg en sterkere, en mer foraktelig avvisning enn denne: å kalle kvinnen, som lå for hans fot i tro og tilbedelse, en liten hund som ikke var verdt at en kastet en brødsmule til den? Og likevel ga han henne nettopp gjennom dette harde ordet den hjelpen hun så inderlig begjærte. Han kjente henne godt

[1] NB: «Da kom hun og falt ned for ham» (Matt 15,25).

nok til å vite at når hun ble så dypt bøyd, ville hun lettest gripe hans nåde, så den kunne frelse henne.

Han så at hun ville makte å finne det evangeliet som lå skjult i dette harde ordet. Han visste at hun, som ikke gjorde opprør mot å være som en liten hund for hans fot, ville skjønne at han ikke ville nekte henne det som er de små hundenes rett: å få smulene fra barnas bord. Det var jo han selv som hadde virket denne troens ydmykhet i henne.

Den bøyde henne så dypt at hun ikke vegret seg for å regnes blant de små hundene, og nettopp slik fant hun det ordet som overvant Jesus, fordi hun bare brukte den retten han ved sitt ord hadde gitt henne til å begjære nåde. Derfor heter det også hos Markus at Herren sa til henne: «For dette ordets skyld – gå du hjem. Den onde ånden er fart ut av din datter» (Mark 7,29).

Spør vi nå: Hva var kvinnens største vinning? Var det at hun i sin trengsel lærte Jesus å kjenne som Frelseren og erfarte at en synder som gir opp enhver rett og bare begjærer den nåden ordet hans forkynner, får makt over hans frelserhjerte? Eller var det at datteren hennes ble fri fra plagen sin? Da vil visselig mange si at datterens helbredelse var så langt viktigere enn det kjennskapet kvinnen fikk til Jesus, at Jesus gjerne kunne ha spart seg hele denne framgangsmåten med henne, bare han tok bort datterens nød.

Slik vil alle de mange si som aldri har søkt Jesus i sin trengsel, nettopp fordi de føler seg forvisset om at han verken kan eller vil forandre den. Og da er det likegyldig for dem om de lærer ham og hans frelsermakt å kjenne eller ikke.

Men har disse rett? Ville det virkelig ha vært det samme for kvinnen om hun hadde opplevd den stunden da hun, grepet av Jesu frelserherlighet, lå ydmykt for hans fot og lærte at hans hardeste ord har den søteste kjerne, eller om hun aldri hadde møtt ham, bare datteren likevel var blitt fri fra plagen sin? I sannhet, den som kan mene dette, kjenner ikke sitt eget hjertes trang.

Det hjelper lite om den ene eller andre trengselen blir lettet, når hjertet likevel ikke kjenner noen frelse for seg selv. Når tiden hadde sløvet gleden over datterens helbredelse og livet igjen gikk sin vante gang, ville ikke hedningkvinnen ha hatt noen vinning, verken av trengselen eller av utgangen på den. Men nå hadde hun i sin trengsel funnet Frelseren og sett hans makt, og den makten han gir ydmyke syndere over seg. Hvordan skulle dette noen gang kunne glemmes? Hvordan skulle det være mulig at hun, etter å ha seiret i Jakobskampen med Herren, igjen skulle ferdes i huset sitt som den gamle hedningkvinnen?

Hva som så enn skjedde siden – om en trengsel fullt så stor som den forrige kom over henne, og hun ikke lenger kunne stå ansikt til ansikt med Herren – ville hun likevel kjenne ham som Frelseren og trøste seg med vissheten om at hans nåde rakk helt til henne, den ringeste. Å lære Jesus å kjenne og erfare ham som sin levende, nåderike Frelser er mye mer verdt enn at selv den største ytre trengsel blir tatt bort.

Og denne erfaringen får alle som søker Jesus i sin nød, uansett om trengselen forsvinner eller ikke – og selv om de må søke lenge før de rett kan gripe det ordet han lar seg overvinne ved, så sjelen får kjenne hans frelse. For selv i en sjel som

i sin trengsel har lært å ha bare denne ene bønnen: «Herre, hjelp meg!», kan det ennå være så mye tvil, selvgodhet og fordringsfullhet.

Så mye må først brytes før hjertet blir sønderknust, ydmykt og hengivent, at Frelseren ennå må tale et ord like strengt som det han talte da han lignet kvinnen med de små hundene. Først da kan han gi sjelen makt til å erfare hans frelse fullt ut.

Men hold bare ut, du som har begynt å søke Frelseren i din trengsel. Like visst som kvinnen ble hjulpet – og det nettopp ved den makten han ga henne til å holde fast ved det hardeste ordet – like visst skal du bli hjulpet, hvis du bare i ydmykhet og uten å ta anstøt vil finne deg i den dommen ordet hans feller over deg. Gi ham bare rett i alt, så kommer den timen da han gir deg rett til å få all nåde, når han lærer deg å holde fast ved sitt eget ord.

Riktignok kan vi ikke fullt ut forklare for dem som ikke har erfart det, hvordan Jesus lar seg finne av dem som søker ham i sin trengsel. Vi kan nok si at han skjenker sine troende fred ved syndenes forlatelse, lar kraften fra sitt liv strømme inn i deres trette hjerter, gir dem glede i Gud og trøster dem ved fellesskapet med sin kjærlighet. Men selv om vi vitner sterkt om dette, vil de som aldri har søkt Jesus for alvor, aldri rett forstå oss. Derfor har de heller aldri søkt ham med utholdenhet, men i høyden i en øyeblikksstemning.

Det er jo alltid slik at det dypeste i en persons liv ikke kan forstås av dem som ikke selv har levd et slikt liv. Kan du forklare den som aldri har elsket, hvorfor det er så godt å være sammen med den en elsker?

Kan du forklare den som aldri har hatt en venn, hvorfor det samme ordet som kan være likegyldig for deg i en annens munn, kan være usigelig dyrebart i din venns munn? Ja, kan du forklare den som aldri har hatt et fellesskap i ånden med en annen, hva et slikt fellesskap er? Derfor kan vi heller ikke fullt ut forklare den som mangler åndelig erfaring, hva det nåderike fellesskapet med Herren Jesus er.

Men noe annet burde den som ikke kjenner Jesu hjelp i sin trengsel, forstå fullt ut: at han selv i alle fall ikke kjenner noen virkelig trøst i den. Det må han da kunne vite: Når trengselen klemte ham, var det ingen hjelp, verken i den bitre fortvilelsen eller i den tilkjempede resignasjonen eller i den sløve glemselen eller i den stolte forakten for smerten.

Og andre trøstemidler har han vel ikke kjent. Og enhver som har prøvd hva lidelse er, burde likevel vite dette: Fantes det noen som kunne gi fred i angsten, glede i sorgen, håp under fortvilelsen, liv i døden, da var han vel verdt å finne.

Men nå sier alle Herrens troende at da de søkte Jesus i sin trengsel, fant de at han var nettopp den som kunne gjøre dette. Og de sier det mens tårene renner nedover kinnene deres; de vitner det under sykdommens plage, ja, midt i døden. Er det da mening i at den som aldri har prøvd å finne Herren, likevel forkaster det samstemte vitnesbyrdet fra alle dem som har søkt og funnet i Jesus det de søkte?

Sannelig, det finnes ikke noe bedre bevis for hvor forvendt det naturlige hjertet er, enn dette: Den som selv føler seg så grenseløst ulykkelig og maktesløs i sin trengsel, nekter å følge det kallet fra Gud som går ut til ham gjennom trengselen

– at han skal søke hjelp hos den Frelseren som alle hans troende priser som sin fullkomne trøst.

Ja, Herre, la oss alle komme til å prise deg slik. Kom til oss i vår trengsel, og la den få makt til å dra oss til deg. Lær oss å søke deg rett, inntil du har fått lært oss den troens ydmykhet som finner deg. Og la oss så alle erfare at denne tids trengsel ikke er å regne mot den herlighet som i deg er åpenbart for alle dine troende. Amen.

Tredje søndag i fasten: Hvem har grunn til å frykte djevelens makt?

Bønn. Herre Jesus, du sterke Frelser, som har overvunnet djevelen og åpnet hans fengsel: Hjelp oss, så vi ikke frivillig gir oss inn under djevelens herredømme og velger å bli i fengselet. La oss erfare trelldommens nød, så vi lar deg løse oss fra dens bånd, og lær oss å tjene deg som de som har fått del i Guds barns herlige frihet. Amen.

Luk 11,14–28

«Hva skal du preke om på søndag?» spurte en bekjent av meg her om dagen. «På søndag? Da har vi evangeliet om hvordan Herren Jesus overvinner djevelens sterke makt. Derfor kommer jeg til å preke om det,» svarte jeg. «Nei, vil du virkelig preke om djevelen og hans makt? Du må da skjønne at i vår tid kan du like gjerne prøve å skremme voksne folk med feieren som å tale om djevelens makt,» utbrøt han.

Til det hadde jeg jo bare én ting å svare: «Når det gjelder den saken, får du være så snill å holde deg til min Herre, som har befalt meg å preke slik, og ikke til meg. Det er jo ikke jeg som har funnet på å kalle djevelen ‹den sterke› som ‹med våpen vokter sin egen gård›, og som bare lar seg overvinne av den Frelser som er enda sterkere (Luk 11,21–22). Det er ikke jeg som i håp om å skremme folk sier til dem: ‹Vær edrue, våk! Deres motstander, djevelen, går omkring som en brølende løve og søker noen han kan oppsluke› (1 Pet 5,8). Det er heller ikke jeg som mener at hele betydningen av Jesu gjerning kan sammenfattes i dette ene ordet, som i en sum: ‹Til dette ble Guds Sønn åpenbart, for at han skulle gjøre ende på djevelens gjerninger› (1 Joh 3,8). Alt sammen er jo ord av Jesus og hans apostler.

Er det altså dumt og meningsløst å preke om djevelens makt og om befrielsen fra den, får Herren Jesus svare for det. Men det jeg har Jesu ord for, må jeg preke, enten denne tiden liker det eller ikke. Jeg tror sannelig ikke at jeg utsetter meg for noen fare fordi jeg mener at Herren Jesus vet bedre beskjed om hva som truer sjelene våre, og hvilke makter som vil ødelegge oss, enn både du og alle de mange i vår tid som er så sikre på at det ikke finnes noen djevel.

Det virker da ikke så urimelig at Herren Jesus kunne se dypere i den saken enn menneskene i vår tid. Men i alle fall: Jeg er bare hans tjener. I forkynnelsen min har jeg bare ett ansvar: å si det han har pålagt meg å si.»

Dette svaret må hver Kristi tjener gi den tidsånden som vil forby oss å forkynne om djevelens makt og om faren for at sjelen blir overveldet av denne makten. Vi har vår Herres befaling om ikke å skjule faren. Hvordan skulle vi da driste oss til å tie der Herren taler?

Men jeg vil si mer: Hvordan kan dere driste dere til å forkaste det ordet som ikke er vårt, men Herrens? Om bare alle som så villig benekter djevelens tilværelse og makt, ville gjøre seg klart hva de gjør! De sier jo rett ut om Herren Kristus at han har løyet både i ord og gjerning. For ingenting er sikrere enn dette: Kristus har både i ord og gjerning lært, så klart som han har lært noe, at det finnes en djevel, og at bare han selv kan frelse sjelene fra djevelens makt.

Guds Sønn ble åpenbart for å gjøre ende på djevelens gjerninger. Fra fristelsen i ørkenen til døden på korset var livet hans en kamp mot ondskapens fyrste; det vitner hele Guds ord.

Og så kommer det noen stakkars menneskebarn som ikke kjenner dypet i sin egen sjel, langt mindre det som skjuler seg i himmel og helvete, og sier: «La Herren Jesus lære hva han vil, og la livet hans vise så mye det vil at han overvant djevelen. Vi setter trygt vårt ord og vår erfaring mot hans og påstår at det ikke finnes noen djevel, fordi vi ikke har kunnet oppdage ham, og fordi forestillingen om en personlig ond makt er motbydelig for oss og ikke lar seg forene med vårt begrep om Gud. Vi vet naturligvis mye bedre enn Kristus både hva det onde er, og hvordan Gud er.»

Slik burde i alle fall alle tale som benekter djevelens tilværelse og makt. For det er sannelig ikke kirken, ikke prestene, ikke enfoldige troende, men Herren Jesus selv de slår i ansiktet og beskylder for løgn og uvitenhet. Det gjør de, hvor gjerne de enn vil skjule det både for seg selv og andre og late som om de bare spotter de troende. Og de troende gjør jo ikke annet enn å bekjenne det deres Herre har lært dem.

Det er imidlertid lett å forstå hvorfor nettopp Den hellige skrifts lære om djevelen og hans makt må opprøre vår tid så sterkt. Det kommer rett og slett av at det aldri før har vært en tid så oppfylt av sin egen storhet og selvherlighet. Menneskene i vår tid har jo vondt nok for å finne seg i at det er en Gud over dem i himmelen, og en Guds lov på jorden som de har plikt til å adlyde.

Selv vil de være sin egen gud. Selv vil de rette loven etter samvittigheten sin og ikke samvittigheten etter loven. Hvor inderlig må det da ikke by denne slekten imot at det skulle finnes en ondskapens makt, og at hver den som vil være seg selv nok og nekter å bøye hjertet sitt under Guds frelsende makt, faller i hendene på den!

Mennesker som mener at de godt kan unnvære Gud, og som nettopp i sin gudløshet føler seg frie og store, må bli opprørt over påstanden om at den som nekter å tjene Gud, blir djevelens trell. De som har sprengt Herrens og hans salvedes «bånd» og kastet deres «rep av seg» (Sal 2,2–3), må benekte at de til gjengjeld har fått djevelens lenker om halsen og blir dratt av ham som oksen blir dratt til slaktebenken.

Den som helst vil være størst selv – om han så må gi opp håpet om himmelrikets salighet for å få en slik selvfølelse – kan umulig finne seg i å måtte tro at det finnes et helvete og en fortapelse.

Men nettopp fordi det er naturlig for denne slekten å fornekte djevelen og hans makt, burde den være desto villigere til å tenke seg godt om før den gjør det. For det er jo sikkert nok at vi aldri er mer upålitelige dommere enn i de sakene der utfallet berører våre sterkeste lidenskaper.

Hvis det som framfor alt skiller vår tids slekt fra alle tidligere slekter, er en utemmet lidenskap etter å være fri på alle områder, hva det enn skal koste, da har den all grunn til å spørre seg selv: Stempler vi Skriftens lære om djevelen som overtro så raskt og så ubetenksomt nettopp fordi denne læren mer enn noe annet setter en skranke for vårt grenseløse frihetsjag – og attpå til den mest uhyggelige skranken, den som ydmyker vår stolthet mest?

Den slekten som vil være fri fra Gud, er sannelig dårligst av alle skikket til å vurdere fordomsfritt om den kan nå denne friheten uten samtidig å komme under djevelens tyranni.

Derfor har vi all grunn til å undersøke saken uten å bry oss om at den opprører følelsene våre og virker urimelig for tanken. Begge deler kommer kanskje bare av at vissheten om djevelens tilværelse og makt ville tvinge oss til å gi opp selvherligheten – det som de som er gjennomsyret av denne tidens ånd, setter høyest av alt.

For dem som ikke allerede har nok i Den hellige skrifts lære, må noe helt annet bli avgjørende: om det kan merkes og spores at en bevisst og sterk ond makt virker på alle som ikke ved Guds frelsende makt får styrke til å stå den imot.

Kan alle som vil, se dette, og burde alle som ikke kjenner Jesu frelsermakt, kunne merke at de er ufrie tross all sin frihet, da har de vel også grunn til å frykte ondskapens makt og søke å bli frigjort. Det gjelder uansett hvor opprørte de føler seg over å måtte tro at den onde finnes, og uansett hvor mange grunner de kan gi for at denne troen er urimelig.

Men hvis det finnes en djevel som av all makt tar sikte på å forderve menneskenes sjeler, hvordan må vi da tenke oss at han driver denne gjerningen sin? Er det rimelig at han vil gi seg til kjenne for sjelene på en måte som forferder og engster dem, ved at de får en håndgripelig visshet om at han finnes?

Er det rimelig at han vil åpenbare seg – om ikke nettopp med hestehov og horn, så likevel slik at sjelene tydelig fornemmer at det er han som tenner begjærene, egger lysten til synd, forherder hjertene og binder viljen i selviskhetens lenker? Hvis djevelen gikk så åpent fram, ville han sannelig være det han minst av alt er: en dum djevel. For kunne menneskene ikke unngå å se og kjenne makten hans, ville de heller ikke unngå å få øynene opp for sin egen avmakt. Og da måtte djevelen frykte at de ville bli drevet til å søke Guds frelse.

Derfor er det nettopp det vi må vente, at de som er i djevelens vold, høyt og dyrt forsikrer at de aldri har merket det minste til noen djevel, og at de aldri har kjent andre fristelser enn slike de både kan og må legge seg selv til last, uten å ha noen djevel å skyve skylden på.

Men jo sikrere et menneske påstår dette, desto større grunn har han til å frykte djevelen. For ingenting passer djevelen seg mer for enn at de han har i sin makt, får se ham. Og jo sterkere makten hans er over sjelen, desto bedre lykkes det ham å skjule seg for den.

Spotter du djevelen, ler han av deg, og han egger deg til ny spott for å kunne le enda mer av blindheten din. Forakter du ham, som om han ikke fantes, forakter han deg dobbelt, fordi du lar det lykkes så godt for ham å innbille deg at han ikke finnes.

For bare der menneskenes hovmod og lettsindighet hjelper ham, er djevelens makt så stor at han kan drive sin sjelefordervende gjerning uten at noen på noen måte oppdager at det er han som gjør den. Finnes det en ondskapens ånd som er sterkere og mer bevisst enn menneskeånden, må vi jo regne med at makten hans vil vise seg i at han kan få mennesker til å leve og handle i hans tjeneste uten at de selv fornemmer det.

Ja, de har ikke engang noen særlig følelse av å være ulykkelige, fordi han helt har fått dem til å glemme at de var skapt til fellesskap med Gud og til hans salige tjeneste. Djevelens hensikt må være å døyve synderens trang etter forløsning og få ham til å glemme at han er skapt i Guds bilde – ved å minne ham om at han er formet av jord og kjenner makten i de jordiske lystene og behovene.

Han vil få menneskene til å glemme «sitt navn, sin stand, sitt fedreland», slik sagnet forteller skjedde med dem som kom i onde ånders vold. Han vil trollbinde menneskene, så kristennavnet henger ved dem uten at de lenger sanser hva det betyr. Han vil få dem til å regne det å kunne leve som Guds barn for ingenting mot det de kan oppnå som borgere i denne verden.

Han vil få dem til å glemme fedrelandet i himmelen, evigheten og saligheten, og ha hele sitt liv i det som hører jorden, forgjengeligheten og døden til. Han vil gjøre begjærene umettelige og lystene mangfoldige. Han vil fylle trollbegrene sine snart med sorgenes bitre malurt, snart med nytelsenes perlende vin, men alltid slik at den som er i hans makt, ikke lenger sanser at han er på jorden for noe annet enn å komme gjennom dette livet.

Hun som satt og spant gull og aldri fikk nok, mens livsdagene gikk og lokkene grånet uten at hun merket det – slik må vi tenke oss den som djevelen har trollbundet. Han sitter fortapt i sitt umettelige jordiske begjær uten å merke at nådedagene svinner og evigheten kommer nær, mens alt hans arbeid i Guds rike ennå er ugjort. Finnes det en djevel, må vel dette være framgangsmåten hans. Og finnes det noen han har trollbundet slik, har de vel grunn til å frykte makten hans.

Men derfor må vi spørre: Finnes det sjelstilstander så unaturlig forvendte at de ikke lar seg forklare av syndens makt alene, men uvilkårlig minner om djevelens forblendelse? Her trenger vi ikke tenke på uhørte utslag av synd, slike som opprører enhver menneskelig følelse og bare forekommer noen få ganger hvert århundre. Nei, vi trenger bare å dvele ved helt dagligdagse tegn på den åndelige døden blant oss, så merker vi at det finnes en makt som kan beruse sjelene og gjøre dem sanseløse for de tingene de selv erkjenner som de viktigste.

Se, der ligger en gammel mann på sykehuset, og han er døden nær. Han kan sin kristendom og vet at bare den troende blir salig. Han tviler ikke det minste på at dette er sant. Altså vet han også at saligheten hans vil avhenge av at han eier troen i sitt hjerte når han en av de nærmeste dagene skal komme for Guds dom. Og likevel har han ikke den aller minste trang eller lyst til å prøve seg selv om han har den troen som etter hans egen mening alt står og faller med.

Taler du til ham om hvordan den levende troen er, om hvordan den troende har det med sin Frelser, eller om hvordan en synder blir omvendt og troende, vil han høre på deg trett og sløv. Og spør du ham om disse tingene, vil han svare like åndsfraværende og likegyldig som en søvndrukken svarer på et spørsmål. Der han sitter i halvsøvne, er han ikke lenger i stand til å fatte hvor viktig spørsmålet er.

Men sitt hos denne gamle mannen og snakk med ham ved middagstid, når døren til sykestuen går opp og pleiersken kommer med maten. Da skal du se at det ennå er liv i ham. Øynene hans følger uvilkårlig med mens porsjonene deles ut. Han er så opptatt at du snart skjønner at det ikke nytter å snakke et øyeblikk lenger med ham om åndelige ting.

Men spør ham om maten, om den er god og om det er nok, så slipper du å klage over at mannen svarer i søvne. Han vet at han kanskje ikke lever så lenge at han får fordøyd maten, og når han får den, er han kanskje for syk til å spise stort. Likevel opptar maten ham helt. De åndelige tingene derimot, som han villig innrømmer at hjertet hans må eie hvis han skal bli frelst, er så likegyldige for ham at han ikke engang gidder å høre om dem.

Er ikke en slik sjel som en beruset? Han har bare en uklar anelse om hvordan det virkelig står til med ham, mens han i rusen tumler og strever med ting som er uten verdi og mening. Og må vi ikke her føle at den makten må være sterk som kan binde et menneske så fast i brødsorgen at det selv på dødsleiet bare bekymrer seg for den maten det ikke lenger kan spise, og slett ikke for den frelsen det selv sier at det trenger i evighet?

Det kan nok være sant at han er så likegyldig til å tilegne seg nåden fordi den døde troen hans bare er innbilt tro, mens hjertet i virkeligheten opprører seg mot Guds ord her som hos alle vantro, og slett ikke er overbevist om at det er sant. Likevel måtte et slikt menneske, med dødens alvor for øynene, komme til å merke forskjellen mellom den troen munnen hans bekjenner, og den vantroen hjertet hans setter sin lit til.

Men dette skjer slett ikke. Et slikt menneske kan til det siste bekjenne at troen er nødvendig til salighet, og innbille seg at han mener det. Og likevel gidder han aldri ofre en tanke på om han har troen, men har hele hjertet sitt i matfatet til han ikke kan svelge mer. Og så skal det være umulig å se spor av den onde, som er sterk nok til å trollbinde en menneskesjel så den aldri mer kommer til seg selv?

Men kanskje finner vi en slik unaturlig forvendthet bare hos mennesker der åndslivet er sløvet på alle måter under brødsorgens trykk. Kanskje denne likegyldigheten for sjelens frelse, som varer helt til dødsleiet og synes oss unaturlig, likevel er en helt naturlig følge av at et menneske i mange år har gått under i matstrevet og har vent seg til å glemme alle sjelens krav. I så fall vil det være

umulig å finne noe tilsvarende hos de uomvendte menneskene som har et sterkt utviklet åndsliv, og som derfor godt vet hva denne verden kan by sjelen deres.

I vår tid er det ikke vanskelig å treffe mennesker som føler seg inderlig misfornøyde med seg selv og med hele verden. De har lidt skibbrudd på troen. De vet godt at de slett ikke har noe til felles med den gamle mannen, som mente at kristendommen var sannhet, og likevel ikke brydde seg om å bli en kristen. Nei, disse mener at de er kommet ut over kristendommen og er helt på det rene med at frelsen dens er løgn.

Men så kan de riktignok heller ikke nekte for at verden er blitt tom og hjerteløs for dem nå som de har mistet troen på Gud og en evig salighet. Jo mer de får kjenne livets alvor, desto tyngre blir det for dem å leve.

Alle trøstemidler verden byr dem, viser seg bare å være en ynkelig erstatning for den trøsten fra Gud som de fornekter. Selv over nytelsene i verden ligger forgjengelighetens likstank. Selv om tanken kan få sysle med de høyeste oppgavene, blir hjertet tomt og alene under livets trykk.

Derfor er det mer enn én av disse ulykkelige som ikke kan la være å misunne den enfoldige kristne troen hans. I sine tunge timer bryter et slikt menneske ut: «Å, den som bare kunne tro! Den som kunne være som et enfoldig barn og hvile trygt i vissheten om at Guds ord er sant! For selv om det de kristne tror, er løgn, gir troen likevel livet deres innhold og fylde, mens jeg går til grunne i verdens ørken.»

Et slikt menneske ser at troen gir livet innhold og fylde – det han selv savner så sårt – og likevel mener han å være sikker på at den er løgn. Som om løgnen kunne gi innhold og fylde! Som om ikke nettopp det at hans eget liv er så grenseløst tomt, var et vitnesbyrd om at det er bygd på en løgn! Som om ikke nettopp han, som er vant til å tenke, visste godt at innhold og fylde er sannhetens kjennetegn!

Men denne selvmotsigelsen merker han ikke. Han erkjenner selv at troen har makt til å gi livet fylde, men han forstår ikke hva han med dette innrømmer – enda den klare tanken er hans stolthet, og det er for dens skyld han fornekter Guds frelse.

Er det da så vanskelig å se hvem som ler av en slik ulykkelig når han sitter og sukker etter en tro som ville gjøre ham lykkelig, enda han mener at den er løgn? Er ikke forvendtheten her like stor som hos den gamle mannen, hvis siste tanke henger ved maten? Jo, i begge tilfeller er sjelene bundet av en makt som er større enn deres egen. I begge tilfeller er de forblendet av djevelen, så de ikke sanser hva de selv sier, men fortaper seg i det som de selv måtte kunne skjønne er dårskap.

Kunne vi på samme måte se nærmere på alle de mangfoldige formene det uomvendte menneskelivet har, ville vi overalt bli var at det står en makt bak synden – bak sløvheten eller fortapelsen i verden eller trassen eller hovmodet eller opprøret eller egenrettferdigheten. Denne makten hindrer mennesket i å merke fullt ut hvilken selvmotsigelse det gudløse livet bringer det inn i. Den bergtatte hadde en følelse av at det var kaldt og uhyggelig og fremmed i berget,

men i trolldommen visste han likevel ikke at det var lyset og livet og menneskenes fellesskap han lengtet tilbake til.

Slik er det med dem som er i djevelens vold. De har en uklar følelse av at de mangler noe. Noen ganger lider de mindre, noen ganger mer, men aldri blir det klart for dem at det de savner, er Guds lys, Guds liv, Guds fellesskap. Til det er den ondes trolldom for sterk. Men derfor har også ethvert uomvendt menneske så god grunn til å frykte makten hans.

Sannelig, vi preker ikke om djevelen fordi vi har lyst til å prøve om det ennå i våre dager går an å skremme menneskene med spøkelser. Vi gjør det fordi bare den som ser faren sin, for alvor vil søke frelse. Så lenge et menneske innbiller seg at han er sin egen herre midt i synden sin, vil han også innbille seg at han kan frelse seg ved egen makt.

Men begynner han å ane at han er bundet med sterkere lenker enn dem han selv har smidd, vil sukket etter Guds frelse røre seg for alvor i hjertet hans. Og for det sukket brister djevelens lenker. For da søker sjelen sin Frelser, og han som ble åpenbart «for at han skulle gjøre ende på djevelens gjerninger» (1 Joh 3,8), er sterkere enn djevelen og all hans makt.

Kunne vi ikke forkynne frelsen fra Satans rike ved Jesu Kristi makt, ville vi sikkert aldri nevne djevelens navn. Men nå kan vi forkynne «frihet for de bundne», så sant de ønsker å få båndene av, og at fengselet skal åpnes «for de fangne», så sant de ikke velger å bli i fengselet (Jes 61,1).[1] For den sterkere er kommet og har overvunnet den sterke og tatt fra ham «våpnene hans, som han hadde satt sin lit til» (Luk 11,22).

Som anklagens engel stolte Satan på at han kunne tre fram for Gud og i rettferdighetens navn kreve fordømmelse over menneskenes syndige slekt. Men alle syndere som har grepet Kristus som sin Frelser og er blitt rettferdiggjort ved troen på ham, kan spotte Satans anklage og avvise dommen hans.

De sier, slik Guds ord har lært dem: «Hvem vil anklage Guds utvalgte? Gud er den som rettferdiggjør. Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som er død, ja, mer enn det: som også er blitt reist opp, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss» (Rom 8,33–34). De som hører Kristus til, trenger ikke lenger frykte Satans anklage, like lite som en som har dommerens ord for at han blir frikjent, trenger å frykte beskyldningene fra sin mest hatefulle fiende.

Og djevelen stolte på at han ved synden hadde fått menneskene i sin makt. Han sløvet samvittigheten, egget begjærene og hisset opp lystene, så de viljeløse skulle tumle fortapelsen i møte uten evne til å sanse faren, eller i alle fall uten makt til å frigjøre seg, selv om de skjønte at de var i onde makters vold. Men Kristus er kommet og har levd et hellig menneskeliv i denne verden trass i all Satans makt. Derfor kan de syndere som ved troen får fellesskap med ham, få kraft fra ham til å kjenne faren sin, stå djevelen imot og vende om fra villfarelsen sin.

Og slik «det ikke er noen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus» (Rom 8,1), kan de også uten frykt for djevelens trolldom bekjenne at de,

[1] NB: «… til å utrope frihet for de fangne og frigjørelse for de bundne».

«fridd fra sine fienders hånd», skal «tjene ham uten frykt i hellighet og rettferd for hans åsyn alle sitt livs dager» (Luk 1,74–75).

Med dette har Kristus ved sitt liv så vel som ved sin død tatt fra djevelen alle våpnene hans: både retten til å anklage og makten til å binde sjelene. De som hører Kristus til, kjenner djevelen og hans makt og kan likevel spotte ham, fordi de vet at deres sterke Frelser har gjort til spott alt det han stolte på.

Riktignok erfarer nettopp Herrens troende at det finnes en djevel. For dem som ikke lenger viljeløst lar seg dra av ham i begjærenes bånd, skjuler han seg ikke. Han er ikke lenger deres herre, som bare må passe seg for å la dem merke herredømmet sitt, så de ikke blir forferdet.

Snarere «står» de «ham imot, faste i troen» (1 Pet 5,9), og så får de også kjenne at han er en sterk motstander. De får kjenne hans «brennende piler» (Ef 6,16), hans særegne fristelser. De borer seg inn i sjelen, enda de bare vekker dens dypeste avsky. Og de har ikke noe tillokkende ved seg, slik de fristelsene alltid har som kommer fra vårt eget syndige kjød.

En troende kan for eksempel bli overfalt av gudsbespottelige tanker som han vemmes ved. Det kan skje selv med en som aldri pleide å ta Guds navn forgjeves eller spotte hans ord den gang han ikke kjente Gud. Og de troende får kjenne hvordan djevelen i anfektelsens timer hånlig trekker fram for dem alle deres mangler for å få dem til å miste håpet om at Kristus har makt til å frelse dem. De får kjenne hvordan han så til andre tider smigrer dem og priser deres alvor, sannhet og inderlighet, for at hovmodet skal svulme mektig opp og kvele den ydmykheten som alene kan tilegne seg nådens styrke.

Aldri er de troende trygge for djevelens angrep. Under bønnen, når de hører Guds ord, ved nattverdbordet, på dødsleiet – overalt kan han møte dem med sin forstyrrende, oppslitende og fristende makt. Og likevel trenger de ikke å frykte ham. For hører de i sannhet Kristus til, er de i den sterkeres vold. Mot sin vilje må djevelen tjene Kristus når han angriper hans troende. Han får nemlig bare lov til å føre dem inn i slike kamper som lar dem erfare sin Frelsers makt. Denne makten styrker og lutrer dem i troen, så de ikke bare går uskadd ut av kampen, men befestet.

Alle troende vil stemme i med et ord jeg en gang hørte fra en from gutt på tretten år. Under langvarige lidelser hadde det åndelige livet hans vokst sterkt, som i drivhusvarme. Jeg spurte ham om han aldri ble fristet til å gi opp håpet om Guds kjærlighet og Frelserens medlidenhet. Da svarte han: «Jo, jeg ser nok djevelen, men Jesus står mellom ham og meg. Og jo nærmere djevelen kommer meg, desto mer flytter Jesus seg bort til meg, så den onde ikke kan komme til å røre meg, fordi han ikke kan komme forbi Jesus.»

Mange ganger siden har dette ordet kommet meg i hu og gitt meg trøst og styrke. Det er jo så sant, og i all sin barnlighet sier det nettopp det som her er de troendes dypeste erfaring: Djevelen får ikke sin vilje med dem, fordi han ikke kan komme forbi Jesus. Derfor gjelder det bare at vi søker Jesu hjelp og ikke vil seire ved egen kraft. Da har vi ingenting å frykte, selv om det kan komme tider da vi «plages ille» av djevelen (Matt 15,22).

Men alle de som kan høre om Jesus, om makten og nåden i hans frelse, og likevel ikke har noen trang til å komme ham nær, til å bli fri ved hans makt og trøstet ved hans nåde – de har all grunn til å frykte at de er i djevelens makt. Kanskje hører du sløvt, som i halvsøvne, om at Jesus er villig til å frelse deg.

Kanskje stirrer du forundret på ham når han i sitt ord kommer hjertet ditt så nær at du ikke unngår å få et inntrykk av ham. Eller kanskje finner du til og med på alle tenkelige utflukter for å kunne nekte for hans frelsende gjerninger. Hva er alt dette annet enn et vitnesbyrd om at du lar deg binde av en makt som på en unaturlig måte vender hjertet ditt bort fra den kjærligheten som ellers måtte kunne dra deg til seg, fordi den bare vil din frelse?

Er det ikke underlig at fariseerne krever et nytt tegn av Jesus for å slippe å tro på ham, i samme øyeblikk som han gjør sine tegn for øynene deres? Ja, de vil heller slå seg til ro med påstanden om at han driver ut den ene djevelen med den andres hjelp, enn erkjenne at han var den som maktet å overvinne djevelen. Og tyder ikke nettopp denne redselen deres for Frelserens makt på at de er bundet under Ødeleggerens makt?

Men når en stor synder omvender seg i vår tid, eller når den som hittil har fornektet, bekjenner seg frelst ved Jesu makt, eller når Frelserens gjerning på annen måte trer klart fram – viser ikke da nøyaktig den samme tilstanden seg hos dem som straks får det så travelt med å finne en måte å nekte for at Herren her har vist sin frelsende makt? De leter engstelig etter tegn på at den tilsynelatende omvendelsen likevel er hykleri eller svermeri.

De blir rent lettet hvis de kan finne noe som tyder på at fornekteren ikke har et så skarpt hode som før, etter at han ble troende. De kommer til ro igjen så snart de finner en grunn til å nekte for Jesu gjerning, om de så ikke kunne finne på noe bedre enn at han «driver de onde åndene ut ved Be'elsebul» (Luk 11,15). De handler jo som om det verste som kunne hende et menneske, var å måtte innrømme at det finnes en kjærlighet og en makt som er stor nok til å kunne frelse syndere.

Men når en synder gruer seg for at det skal finnes en makt som vil og kan frelse ham, er det vel så forvendt at den som kjenner en slik motvilje mot Jesus, har all grunn til å frykte at han er i en ond makts vold. Den makten er sterkere enn han selv og driver ham til å flykte fra sin egen frelse.

Syndere kan ikke bare nekte å tro på Frelseren, men de kan til og med frykte for å få den overbevisningen om Jesu frelsermakt som fører til troen. Ja, de kan av all makt streve etter å blende seg selv for Jesu herlighet. Dette er det sterkeste vitnesbyrd om at det finnes en djevel, og om hva han makter.

Men djevelen har ingen makt til å hindre et menneske mot dets vilje i å få del i Jesu frelse. Hans ord «er ånd og er liv» (Joh 6,63). Der han i ordet kommer et hjerte nær, er han den sterkere, som godt makter å løse ut sukket etter forløsning i den bundne sjelen, så sant den bare vil høre ham.

Da Jesus drev ut den stumme djevelen, var det nok noen som undret seg sløvt, og noen som tok sterkt anstøt. Men det var også en kvinne som ble inderlig grepet av hans frelserkjærlighet. Hun løftet røsten og sa til ham: «Salig er det morsliv som har båret deg, og det bryst som du har diet!» (Luk 11,27).

Hun følte at det måtte være salig å ha den retten til å være nær ham som hans mor hadde. Hun tenkte ikke på å flykte fra ham eller på å finne grunner til å fornekte ham. Hun ble dratt mot ham, tvunget av hans kjærlighet, så hun syntes at det mennesket var saligst som hadde mest rett til å kalle ham sitt. Og Herren ga henne rett.

«Ja,» sier han, «salige er de som hører Guds ord og tar vare på det! Ja, det er slik: Den som står meg så nær som min mor, er verd å prise salig og er frelst. Men så nær kan også du komme meg, så snart du vil høre og ta vare på mitt ord. For gjennom mitt ord strømmer min Ånd inn i hjertet ditt og gjør sin frelsende gjerning og fører deg inn i fellesskapet med meg, så du får være min like fullt som hun som har båret meg i sitt morsliv.»

Men dette svaret har Herren gitt alle som vil bli fri fra djevelens makt og lengter etter fellesskapet med Frelseren. Bare hør hans ord og ta vare på det i tro i hjertet ditt, så er han deg nær, og da kan ingen djevel hindre at du blir frelst. For da er den sterkere med deg, han som har overvunnet den sterke. Han gjør deg fri fra djevelens velde og lærer deg å stå ham imot. Og blir du såret i kampen, vet du hvor du finner legedom og kraft.

Ved ham som «har gjort deg til sin egen som sin særlige eiendom og fridd deg fra Satans rike, ikke med gull eller sølv, men med sitt hellige og dyrebare blod og med sin uforskyldte og uskyldige død», har du ingen grunn til å frykte djevelens makt.

Hvis du har vært her i dag, du som syntes det var så tåpelig av meg å ville preke om djevelen og hans makt – tror du ikke at du kunne gjøre noe bedre nå når du går herfra, enn å spotte meg fordi jeg har talt min Herres ord?

Var det ikke bedre for deg om du, i stedet for å henge deg opp i alle manglene i forkynnelsen min, satte deg ned og for alvor undersøkte hvem du ligner mest: det sløve folket, de forargede fariseerne eller kvinnen som lengtet etter fellesskapet med Jesus? Å, bryter det ikke fram noe sukk i hjertet ditt etter å få erfare Jesu makt, så se da hvor ond den makten må være som hindrer deg i å begjære din egen frelse!

Men løfter sukket seg i deg, så tvil aldri på at det vil bli hørt. Trenger du frelse, så søk Jesus i hans ord. Da skal ingen djevel hindre deg i å finne ham, og med ham frigjøringen fra djevelens makt.

For Guds ord fortjener mer tiltro enn alle menneskers tanker. Og Jesu evangelium er både «visst og sant i alle måter». Amen i hans navn.

Midfastesøndag: Er livet ditt kort og lutter jammer, eller evig og lutter glede?

Bønn. Mange gode gaver og mangfoldig nåde trenger vi å få av din milde hånd, Herre Jesus! Og likevel: Gi oss bare deg selv, vær for oss det livets brød som metter hjertene, så de aldri mer vansmekter. Da har vi i deg alt vi trenger.

Men hjelp oss så vi også for alvor begjærer å erfare din kraft i vår skrøpelighet. La oss ikke nøye oss med å ha kunnskap om din nåde, å betrakte den og beundre den. Nei, la oss kjenne at så lenge din nåde er utenfor oss, er vi ikke hjulpet. Gi at vi for alvor åpner hjertene våre, så din nåde kan komme inn i oss i all sin fylde. Ja, mett oss med deg selv, du livets brød! Amen.

Joh 6,1–15

Luthers venn Filip Melanchthon holdt en gang en preken som hadde dette innholdet: Livet er kort, og livet er lutter jammer. Da han siden kom sammen med Luther ved middagsbordet, sa Luther til ham: «Det var virkelig en sørgelig preken du holdt for oss i dag, og så var den heller ikke mer enn halvt sann.» Og da neste søndag kom, preket Luther om at livet er evig, og at livet er lutter glede.

Hvem av dem hadde rett? Begge hadde rett. Det var slett ingen uenighet mellom dem. Forskjellen var bare at den ene hadde talt om livet i verden uten Kristus, den andre om troslivet i Kristus. Verdenslivet uten Kristus er kort og lutter jammer; troslivet i Kristus er evig og lutter glede.

«Ja,» sier kanskje mer enn én i sitt stille sinn, «det var jo å vente at vi igjen skulle få høre denne uforstandige og utakknemlige talen om verden som en jammerdal, som bare hengehodene kan holde ut – enda nettopp de i alle fall vil late som om de ikke setter pris på den. Men sannelig, selv om vår verden ikke er den best mulige, lar det seg likevel gjøre å innrette seg ganske hyggelig i den. Livet er kort, ja vel, men vi kan likevel ha mang en glede før det er forbi. Og selv om sorgene ikke alltid kan unngås, kommer det likevel for en stor del an på oss selv om vi vil la dem frarøve oss livsmotet eller ikke.

Og selv om vi alle er syndere for vår Herre og ikke så gode som vi burde være, finnes det likevel så mye godt og gledelig hos menneskene at en må være en gallesyk surmuler for å se bare syndens jammer overalt. Et sunt menneske som

er fri for all overspenthet og tar verden som den er, har ikke vanskelig for å være tilfreds.

Enhver er sin egen lykkes smed. Det kommer bare an på at en ikke krever mer enn det som lar seg oppnå, men arbeider av all kraft for å vinne det en kan nå med de evnene en har. Det må da også virkelig være langt riktigere å glede seg over Guds gaver og erkjenne at den verden han har satt oss i, er god nok for oss, enn å gå og sukke og klage over at her er bare synd og elendighet overalt. Bare for de jammerlige er verden jammerlig.»

Ja, at verden er god nok for oss syndere, er like sant som det er sagt. For det er nettopp vi som ved vår synd har gjort verden til den jammerdalen den er. Men det er like sikkert at den som ikke kjenner noe annet liv enn det som er av denne verden, fører et jammerlig liv. Selv det at han ikke føler jammeren sin, eller bare føler den dunkelt, kommer bare av at han ikke kjenner hva virkelig livslykke og livsglede er.

Derfor kan han heller aldri gråte over det gullet han aldri eide. For den lykken som er sitt navn verd, må da vel være sjelens virkelige eiendom. Ytre hendelser kan ikke røve den fra sjelen, og den beror ikke på ting som sjelen ikke har makt over.

Lykkens sol skinner kanskje for en tid inn i hjertekammeret ditt. Men kan du i sannhet prise deg lykkelig for det, når du vet at hjertet i seg selv er mørkt og kaldt? Det vil kjenne sorgenes natt velte inn over seg i samme øyeblikk som solen som nå gleder det, går ned. Må ikke den sanne lykke heller bestå i at hjertet er blitt som solen? Den trenger ikke låne lys og varme fra andre himmellegemer, fordi lyset stråler ut fra den selv.

Men den lykken kjenner ikke verdensmennesket. Livet hans blir alltid lutter jammer i samme øyeblikk som han mister de tingene i verden som lykken hans beror på. Men en lykke som alltid følges av angsten for å miste den, og som bare kan nytes så lenge denne angsten kan glemmes, er allerede i seg selv en jammer.

Vi trenger derfor slett ikke å tenke på at selv en slik lykke bare svært sjelden og alltid ufullkomment blir vunnet i verden. Vi kan gjerne glemme at det ofte ikke lar seg gjøre å være sin egen lykkes smed, selv for den som setter seg et beskjedent mål – og at det som ser ut som en grusom skjebne eller et lunefullt tilfelle, så mang en gang river begeret ut av hånden nettopp når det skal tømmes.

Vi skal heller ikke dvele ved at alt det verden kaller lykke, er mest tillokkende så lenge det ennå ikke er vunnet. Når sjelen eier det og skal prøve om det virkelig kan tilfredsstille dens trang, fører det alltid med seg større eller mindre lede og tomhet. Vi kan gjerne late som om vi ikke forsto at den som er den lykkeligste fordi han eier alt han kan ønske seg, samtidig er den ulykkeligste fordi han ikke har noe mer igjen å ønske.

Likevel er det sant at selv den som er så tilfreds som et menneske kan være uten Gud i verden, fører et jammerlig liv. Han er jo alltid som en som må feire bryllupet sitt i et hus der murene kunne styrte sammen under gjestebudet. Dette gjelder selv en lykke som beror på ting av åndelig art. Den dagen kan komme da vitenskapsmannen, som den gamle Newton, må gråte over at han

ikke lenger forstår sine egne beregninger. Den timen kan være nær da den som eier mye kjærlighet, bare eier en grav som har slukt den han elsket.

Så lenge lykken beror på noe utenfor mennesket, eier han den aldri uforgjengelig, umistelig og derfor sann. Først når han har lykken i sitt eget hjerte, eier han den. Da kan ikke gleden hans gå tapt så lenge han ikke mister seg selv – hvor svekket kraften hans enn blir, og hvor stor ulykke han enn møter i verden. Men så umistelig kan ingen skapning eies – bare Gud kan eies slik, av den sjelen som har hans liv i hjertet sitt. Derfor er det bare om den som lever i Gud, det gjelder at livet hans er evig og lutter glede.

Men hva vil det si å leve i Gud? Ja, du vet jo hva det er å ha livet sitt i verden. Det er jo ikke bare det at du er i verden og har gjerningen din i den og ikke kan unngå å ta imot mange slags påvirkning fra den.

Nei, du har livet ditt i verden når det bare er der du finner det som gir sjelen din næring og livet ditt innhold og verdi. Blir du da tatt bort fra verden, blir du samtidig tatt bort fra alt som har fylt hjertet ditt. Den som har livet sitt i verden, kan ikke unnvære den. Uten den må han leve som en blodløs skygge, som en som skulle leve etter at alt livsblodet var strømmet ut av ham.

På samme måte er det å leve i Gud på ingen måte bare å kjenne ham, så du vet hvem han er, hva han har gjort, og hva han krever av deg. Du har heller ikke livet ditt i Gud selv om han griper inn i livet ditt på mange måter og gjennom sine førelser kraftig minner deg om at du skal «søke» ham «mens han er å finne» (Jes 55,6). Nei, først når hans nåde fyller hjertet ditt og er sjelens næring og kraft, lever du i Gud. Da er fellesskapet med Gud livets sanne lykke – det som gir livet ditt innhold og verdi.

Når et menneske erfarer at Gud virker i ham med sin nådes kraft, så han blir overbevist om Guds kjærlighet ved det han selv opplever, og når han derfor også makter å overgi seg til nådens Gud i tro og takk, da har han livet sitt i Gud. Da kjenner han den gleden som «ingen tar» fra ham (Joh 16,22), den lykken som er til å stole på, fordi den ikke beror på det som er utenfor sjelen, men på det Gud skaper og virker i sjelen.

Da vet han at det livet som er begynt i ham, ikke kan gå tapt i døden. Det vil utfolde seg i sin fylde i evigheten, når Gud, som allerede nå velsigner livet hans med sin nåde, blir «alt» i ham og i alle sine troende (1 Kor 15,28). Først når Guds nåde slik er blitt liv og kraft i hjertet, har et menneske virkelig tatt imot nåden. Og med dette har han fått erfare hvordan det kan sies at det korte og på så mange måter jammerfulle livet er evig og lutter glede.

Men det er nettopp fordi de ikke vil skjønne dette, at så få gjør denne erfaringen: Like lite som brødet kan mette hvis det ikke blir spist, like lite kan nåden hjelpe hvis den ikke kommer inn og får virke i hjertet. Guds nåde er jo til å få for alle, så visst som Kristus har vunnet den for hele verden. Og det er vel neppe noen som ikke på et vis vil ha nåde.

Selv den mest ugudelige vil vel alltid synes det var tryggest å ha Guds nåde i bakhånd. Og selv den mest avgjorte gudsfornekter vil vel likevel si at om det skulle finnes en Gud, var det godt å eie hans nåde. Og nå er nåden der for den ugudelige og fornekteren like mye som for den helligste og mest troende.

Hvorfor er det likevel så mange som ikke får Guds nåde? Fordi de, hvor forskjellig de ellers stiller seg til den, alle er enige om én ting: De vil ikke åpne hjertene sine for den og gi den rom til å virke i dem. Den sultne ville forstå at brødet ikke ble gitt ham for at han skulle stå og veie det i hånden, eller legge det ned i en skuff, eller undersøke om det var mer eller mindre godt bakt. Den sultne ville spise brødet uten betenkning, fordi han trengte at næringen gikk ham i blodet og ga ham styrke.

Men der nådehungeren mangler, nøyer menneskene seg med å betrakte Guds nåde, eller legge den til side for å ha den å ta til hvis det kniper. Eller de tar seg til og med til å bedømme Guds åpenbaring for å se om nådegjerningen hans er slik de mener den burde være. Så blir nåden utenfor dem. Og livet deres forblir like kort og like fullt av jammer som om det ikke fantes noen nåde å få, og som om intet liv fra Gud kunne strømme inn i synderes hjerter og skjenke dem den evige gleden.

Men menneskene kan synes å ha en god unnskyldning når de ikke får nåden inn i hjertene sine. De kan si: «Vi mangler alle midler til å komme Gud så nær at vi får erfare fellesskapet med ham. Selv om vi med bitterhet fornemmer at all livets lykke bare altfor sant må stemples som jammer, og selv om vi skjønner at bare et hjerteliv i Gud kunne gi oss lykken som umistelig eiendom, makter vi ikke å finne Gud slik at vi får del i hans liv. Det hjelper ikke engang at noen lærer oss at Kristus er den vi skal søke for å få nåden inn i hjertene våre. For selv om det blir sagt at Kristus er livets brød som kom ned fra himmelen, for at vi skal ete av det og ikke dø (Joh 6,50), har vi likevel ikke noe middel til å komme i et slikt fellesskap med Kristus at vi kan erfare hans nådes kraft, slik den sultne erfarer at han får næring av brødet.»

Dette er sant. Ser vi bare på hva menneskene kunne gjøre på egen hånd for å finne Gud og få erfare hans nåde, må vi nok innrømme at Gud alltid ville bli fjern for dem. Selv nåden hans, slik den er åpenbart i Kristus, ville aldri bli hjertenes eiendom. Menneskene har bare to veier å prøve når de vil nå fram til fellesskap med Gud: tankens vei og gjerningens vei. Men ingen av dem fører til målet.

Menneskene kan nok gjøre seg mange slags tanker om Gud. Noen blir ført av tanken til å nekte for Gud. Andre våger å forklare Guds vesen som om han var formet av deres eget hjernespinn. Noen ender i fortvilelse med å si at ingenting kan vites om Gud, unntatt dette at ingenting kan vites om ham. Og andre mener å vite på en prikk hva Gud kan gjøre og ikke gjøre. Det samme gjelder Guds åpenbaring i Kristus.

Noen tenker seg fram til at den er selvmotsigende og umulig. Andre finner at den i alle fall nesten stemmer med det tanken deres krever og trenger. Men hvor tankene om Gud og hans nåde enn fører menneskene, fører de dem i alle fall ikke inn i fellesskap med hans liv, slik at nåden strømmer inn i hjertene deres.

Bare å vite om Gud – enten kunnskapen er mer eller mindre sann – er som all annen åndelig rikdom et menneske kan tilegne seg: ikke hjertets, men bare hodets eiendom. Som alle andre jordiske goder kan den gi glede for kortere eller lengre tid, men hjertet forandrer den ikke. Å ha tanker om Gud blir aldri det

samme som å ha liv i Gud. Derfor kan den som har de klokeste tankene om Gud, like gjerne mangle det som gir livet evig glede, som den som aldri har merket at livet i verden uten Gud er lutter jammer.

Og det går ikke bedre for den som gir opp å tenke seg fram til Gud, men streber etter å få livet sitt rotfestet i ham ved å handle etter loven hans, slik den er åpenbart i samvittigheten og ordet. Riktignok er det ingen tvil om at den som for alvor arbeidet av all makt for å gjøre lovens gjerninger, ville oppnå mye. Han ville kunne føle seg rettferdig framfor de fleste mennesker. Han ville bli til gagn og velsignelse for mange. Han ville kunne nyte den gode bevisstheten om at han var dydig. Han ville kunne heve seg over menneskenes dom eller glede seg over deres høyaktelse.

De som satte hele formuen sin inn på å lage gull, lyktes ikke, selv om de gjorde mange andre oppdagelser under det forgjeves strevet. Like lite vil noen lykkes i å få livsfellesskap med Gud ved lovens gjerninger, selv om arbeidet gir ham vinning på mange andre måter.

Han kommer aldri dit at han erfarer at det er Gud som virker alt sammen i ham, slik at han blir ringere i sine egne øyne jo større ting Gud får utrettet ved ham. Han kommer heller aldri dit at han gjør det gode uten å legge vekt på sin egen gjerning, fordi det er blitt naturlig for ham å takke Gud for at det var hans nådes kraft som virket gjerningen.

Sammenlignet med andre kan han føle seg rettferdig overfor Gud. Men det som viser at sjelen lever i Gud – hjertets erfaring av Guds kjærlighet og dets glade, villige hengivelse til ham – vil alltid mangle. Også gjerningshelgenen har hjertets glede i tingene utenfor det, i verden, ikke i livet som varmer og lyser i hjertets eget indre. Derfor har det så ofte skjedd at de som dypest forsto lovens krav og strevde alvorligst etter å oppfylle det, aller bitrest har følt hvor langt de var fra livet i Gud.

I sannhet: Levde ikke Kristus i sin menighet, og hadde han ikke midler til å la sin nåde og sitt liv strømme inn i troende synderes hjerter, ville verden tross all sin herlighet være en ørken der sjelene måtte vansmekte, fordi de ikke kunne finne næring til evig liv. Var Kristus død, ville selv den nåden han en gang har vunnet for verden, være forgjeves. Da ville nåden alltid bli værende utenfor hjertet. Den ville være like ute av stand til å stille hjertets hunger etter evig liv som en edelstein er til å gi næring til den som vansmekter i ørkenen.

Nettopp dette beviser alle de mange som vil tilegne seg nåden på egen hånd, uten å la Kristus handle med seg. De kan nok få vite hva nåden består i, så de kan beskrive den og forkynne den for andre. De kan tenke at den er tant og tomme ord, eller de kan innbille seg at de virkelig eier den, og prøve å trøste seg med den.

Men å kjenne den som kraften til evig liv, som næringen som blander seg med blodet og gjør hjertet sunt og glad – det kan bare de som har latt seg mette av Herren Kristus, slik de fem tusen mennene i ørkenen gjorde. Han er selv livets brød, den eneste som kan forvandle synderes jammer til evig glede.

Fremdeles metter han sjelene ved et under. Ingen burde nekte for dette så lenge han ikke tør nekte for at det finnes mennesker som påstår at de har fått

fellesskap med Kristus, og som har bevist at påstanden er sann, ved at de åpenbart er blitt «fornyet i» sin «ånd og sinn» (Ef 4,23) siden de begynte å la Kristus handle med seg. For hvordan skulle vi forklare hans makt til å gi hjertene sitt liv?

Se dette myldrende havet av mennesker som alle søker næring for sjelene sine i verdens ørken. Noen søker lykken i de høye ting, noen i de lave. Like mange som menneskene er, like mange er de tingene de søker tilfredsstillelse for sjelen i. Og likevel skal alle disse forskjellige bli vist til det ene og samme, som om de alle hadde ett mål: å ha sin salighet i Kristus Jesus.

Alle disse skal bli brakt til å erfare at Kristus alene kan gi hjertene evig liv og glede, selv om de er så helt motsatte, og kanskje ikke er enige i noe annet enn den ene tingen at hjertene deres ikke trenger fellesskapet med Kristus: kjødets trell, som alt åndelig er uten betydning for, og den som bare lever for åndens gjerning – den enfoldige, hvis tanke ikke rekker ut over det aller nærmeste, og den hvis tanke spenner over all menneskelig viten – den store synderen, som har sin lyst i å søle seg i lasten, og den rettferdige, som nyter sin dyd – den rike mannen, som er lykkelig ved å leve hver dag i herlighet og glede, og den fattige, som fortæres av lengsel etter den rikdommen han ikke eier – den sløve, som bare begjærer å drive livet sitt hen i uforstyrret ro, og den ærgjerrige, som setter inn alle sine evner.

Å, hadde han ikke selv visst «hva han ville gjøre» (Joh 6,6), og hadde han ikke alle dager vist at han makter å mette alle slags mennesker som lar ham handle med seg, måtte vi nok motløst spørre: «Hvor skal vi kjøpe brød, så disse kan få noe å ete?» (Joh 6,5). Og tenker vi på de midlene Herren bruker for å stille menneskenes hunger etter evig liv, ser vi igjen hvor helt utilstrekkelige de virker.

Andreas så seg motløst om etter midler til å mette de fem tusen og stanset håpløst ved «en liten gutt som har fem byggbrød og to småfisker» (Joh 6,9). Slik synes også vi å måtte si mismodig til Herren: «Her er nok din fattige menighet med ordet og sakramentene. Men hva er det til så mange?»

Og likevel finnes det ingen andre nådemidler enn disse. Her er dette evangeliets ord, som hvem som helst kan motsi uten fare. Det må daglig finne seg i mishandling og spott, og det ligner langt mer Kristus i hans fornedrelse enn i hans herlighet. Det krever hjertets tro og lydighet og kan likevel ikke tvinge fram noen av delene. Det er så forskjellig fra alt hjertet har lyst til, og kan så lett virke uklart og selvmotsigende for den som ikke fatter ånden i det.

Her er denne dåpen, som ikke kan vaske bort kjødets urenhet, og likevel skal makte å rense samvittigheten og bringe den i fellesskap med Gud. Her er denne nattverden, som ikke metter legemets hunger, og likevel skal mette sjelen til et evig liv. I sannhet, de fem brødene og de to små fiskene syntes ikke mindre egnet til å gi næring til fem tusen enn disse nådemidlene til å gi menneskene livets brød. Er det så ikke et under når det likevel skjer?

Men hvem kan nekte for at det har skjedd? Det ville jo være det samme som å nekte for at Kristi menighet finnes. Fra den tiden evangeliet første gang ble rakt menneskene, har det alltid vært «for jøder et anstøt og for hedninger en

dårskap» (1 Kor 1,23). Og likevel har det alltid vært både jøder og grekere som har bekjent det som «en Guds kraft til frelse» (Rom 1,16).

Alt er blitt gjort – og blir sannelig ikke minst gjort i våre dager – for å hindre evangeliet i å få inngang i hjertene. Overtro har formørket det, vantro har revet det i stykker; hovmod har foraktet det og svermeri tatt det forgjeves. Men alltid har det funnet vei til hjerter som har trodd det og erfart at det førte med seg det verden aldri kunne gi: liv i Gud og umistelig glede.

Det kommer av at Kristus selv er i sine nådemidler med sin Ånd og nåde. Han kunne bespise de fem tusen med de få brødene fordi hans guddomsmakt var skjult under tjenerskikkelsen. Slik bespiser han sjelene gjennom nådemidlene, fordi de i all sin ringhet bærer hans allmektige frelserkjærlighet. De fem tusen måtte riktignok sette seg ned og vente til disiplene fikk rakt dem maten. Hvis de hadde ment at det var best å skynde seg et annet sted for å få mat, siden de fem brødene likevel ikke kunne hjelpe noe, ville de ikke ha opplevd underet.

På samme måte må heller ikke de som Herren skal la erfare sin kraft gjennom nådemidlene, være uvillige til å la ham handle med seg i ånd og sannhet. Hvis den som begynner å kjenne at verden er en ørken full av lutter jammer, mismodig og vantro nekter å åpne hjertet sitt for Kristi evangelium fordi det likevel ikke kan nytte, eller hvis han ikke har tid til å vente til ordet kan få trengt inn i ham, vil han ikke oppleve noe under.

Men vil han i sannhet våge – og det er da ikke noe våghalsstykke – å åpne hjertet sitt for alvor for den Ånd som strømmer inn i sjelen gjennom evangeliet, skal han erfare dette: Like sikkert som de fem tusen ble mettet, enda det bare var fem brød, får han kjenne Guds nåde som den rike kraften i livet sitt, enda han bare har det enfoldige ordet han har kjent fra barndommen av, å holde seg til.

Nådemidlene må brukes med alvor og troens lengsel. Ellers søker du jo ikke Kristus for å bli frelst, men bare for å friste eller spotte ham på en eller annen måte. Men bruker du nådemidlene rett, blir Kristus selv din del. Og da kan også du si at livet ditt er evig og lutter glede.

Ja, lutter glede. For da er tilstanden din nettopp den motsatte av den du før var i. Før kunne ingen lykke og intet velvære hindre at hjertet ditt mer eller mindre kjente forgjengelighetens smerte og anelsen om dommen. Det som gjorde deg lykkelig, var alltid utenfor deg og alltid kortvarig. Nå kan ingen sorg og ingen lidelse hindre at hjertet ditt mer eller mindre kjenner det evige livs glede og salighetens håp. Det som gjør deg lykkelig, er nå inne i deg og evig som Guds kjærlighet.

For det er jo Guds kjærlighet Herren Kristus gjør dem visse på, de som åpner hjertene sine for ham. Og han gjør dem visse på den, ikke bare ved å gi dem nåde til å tro syndenes forlatelse for hans frelsergjernings skyld. Han gjør det også ved å la dem kjenne at Gud handler med dem i kjærlighet, både når han tukter og når han trøster, og at han gjennom alle sine førelser stadig gjør deres fellesskap med seg dypere og inderligere.

Men den som eier Guds kjærlighet, kan aldri fortvile. For ham er ikke døden, men livet, ikke dommen, men saligheten det siste. Derfor er han, om han er «sørgende», likevel «alltid glad» (2 Kor 6,10).

Denne dype livsgleden hos den troende har fått et treffende uttrykk i en gammel fortelling. I ly av kirken, heter det, lå en stakkars krøpling som likevel så ut til å være inderlig glad. «Hvorfor er du så glad?» spurte en som gikk forbi. «Skulle ikke jeg være glad, som har så mye å takke Gud for?» svarte krøplingen.

«Hva har du å takke for, du som er så elendig?» «Å, det er for mye å regne opp. Når jeg er mett, takker jeg fordi sulten min er stilt. Og når jeg sulter, takker jeg fordi jeg da kommer til å minnes hvor ofte Gud har mettet meg før. Når jeg er varm, takker jeg for det, og når jeg fryser, takker jeg for at jeg er blitt varmet før. Så jeg har alltid noe å takke for.»

«Ja, men hvis nå Gud kastet deg i helvete, fikk du vel la være å takke?» «Nei, det kan ikke Gud.» «Kan han ikke? Han er jo allmektig.» «Likevel kan han ikke. Det er to sterke grunner som hindrer det. Først hans kjærlighet, som er så stor at han ga sin Sønn, den enbårne, for at jeg ikke skal fortapes, men ha evig liv. Og dernest min tro, som er så sterk at hvis Gud kastet meg i helvete, skulle jeg makte å dra ham med meg. Og da ville jeg heller være i helvete med Gud enn i himmelen uten Gud.»

Se, den som har en slik erfaring av Guds kjærlighet og derfor makter å henge så urokkelig fast ved ordets løfter, han forstår hva det betyr at livet er evig og lutter glede. Men den som ikke har Guds liv i hjertet sitt, kan søke og finne så mye lykke han vil i verden; livet hans blir likevel alltid kort og lutter jammer. For samvittigheten vitner at dommen står for døren og lykken svinner, mens hjertet allerede nå i seg selv er uten fred og hvile.

Herren hjelpe oss til å forstå hvordan det står til med hjertene våre, så vi blir villige til å la Kristus mette oss med sin nåde, slik at jammeren vår kan svinne og livet vårt bli evig og lutter glede. Amen i Jesu navn.

Marias budskapsdag: Jesus, vår hellige bror

Bønn. Herre, du hellige Gud, gi hver og en av oss syndere å kjenne at vi bare i Jesu navn, vår hellige brors navn, tør tre fram for din nådes trone. Men lær oss så også i troen å trøste oss med at han ikke vil skamme seg ved å kalle oss brødre. Og hjelp oss så vi derfor søker deg med frimodighet, for at vi kan få miskunn og finne nåde til hjelp i rette tid. Amen.

Luk 1,26–35

I vantroens munn går det stadig igjen at de kristelige troslærdommene ikke har noen betydning for livet. De er, heter det, tomme, ufruktbare læresetninger. Fra barnsben av plager de hjernene våre unødig, for vi må pugge dem, men de kan ikke øve noen innflytelse på hjertet. Enten vi tror disse setningene eller ikke, kan både hjertelivet vårt og livet vårt i verden være akkurat det samme.

Når den vantro taler slik, taler han utvilsomt ut fra sin egen erfaring. Han har så visst aldri kjent noen som helst virkning av den kristelige læren på sitt eget hjerte. Han kunne sikkert være akkurat den samme som han er nå, om han aldri hadde hørt kristendommen forkynt.

Og det er helt rimelig at han bare minnes sin barnelærdom som en tung og død ballast, som han har prøvd å kaste over bord så snart det lot seg gjøre. Men det er like urimelig når han slutter at siden det er slik med ham, må det også være slik med alle andre – selv med dem som har troen. For den kristelige læren sier selv at den bare ved troen kan bli hjertets eiendom.

Han taler som en som har feber og ikke får ned maten, og som så påstår at ingen kan spise den maten. Men la bare feberen slippe taket, så blir han sulten nok og kan både spise maten og kjenne virkningen av den. I virkeligheten finnes det nemlig ikke en eneste læresetning i den kristelige troen som ikke har sin egen nytte og betydning for livet. Gud har ikke åpenbart oss det minste bare for å tilfredsstille vår vitelyst og nysgjerrighet. Nettopp derfor er det så mange ting vi nok kunne ønske å vite, men likevel ikke får noe svar på.

Nei, alt det Guds ord inneholder av hellig lære, skal på den ene eller andre måten tjene til å berede, skape eller bevare et hellig liv i menneskenes hjerter. Kristendommen er ikke noe annet enn det sanne livet i Gud, og det livet kan bare vokse fram av den sanne læren om Gud når den blir tilegnet i troen. Derfor

er det like usant når vantroen sier at kristendommen er liv og ikke lære, som det ville være å si at kristendommen er lære og ikke liv.

Den kristne kan ikke miste noe av den læren han tror, uten at hans innerste liv samtidig blir forandret. Og jo nærmere et lærestykke står selve kristendommens grunnlære, læren om frelsen ved Kristus, Gud og menneske, desto større makt øver det over livet i hjertene til dem som tror på det.

Tenker vi slik på den delen av den kristelige troen som kirken bekjenner når den sier at Kristus «er unnfanget av Den Hellige Ånd, født av jomfru Maria», da skjønner den vantro riktignok – og med god grunn – ikke hvilken betydning disse lærestykkene har for livet hans.

Han kan nok spørre: «Ville ikke jeg være like dydig eller like lastefull, like nær eller like langt borte fra Gud, like lykkelig eller like ulykkelig, enten Kristus er kommet inn i verden på den ene eller andre måten? Kan noen bevise for meg at jeg ville være en annen om Jesus var sønn av Josef og Maria?»

Nei, det kan riktignok ingen bevise. Himmelens Herre ble et ubevisst foster og et spedt barn for å bli hans bror. Å fornekte ham er et umåtelig ansvar, men selv det kjenner den vantro ikke mer enn om det ikke fantes.

Men hver troende må derimot si ut fra sitt hjertes dypeste erfaring: «Var ikke Kristus unnfanget av Den Hellige Ånd, var han ikke blitt min bror som Guds hellige barn, atskilt fra synden, men var han derimot et menneske på samme måte som alle andre som blir født av syndig sæd – da ville alt det jeg bygger mitt salighetshåp på, styrte sammen. Jeg ville miste all kraft til å leve som et Guds barn og all trøst i døden. Så viktig er det for meg å tro på Kristus som den som er unnfanget av Den Hellige Ånd og født av jomfruen.»

Vi trenger bare se hvilken fylde av trøst det ligger i troen på Jesus som vår hellige bror, så blir det klart hvorfor den troende må tale slik.

Denne troen frir oss fra den frykten som bringer pine. Den gjør oss frimodige under livets sorger. Og den forklarer oss hvor edel og ypperlig menneskenaturen er.

I.

Aldri har vel noe menneske hørt en mildere og mer nåderik tiltale enn den Maria hørte da ordet lød til henne fra engelens munn: «Vær hilset, du som har fått nåde! Herren er med deg, velsignet er du blant kvinner!» (Luk 1,28). Det er jo som om Maria blir tatt ut av hele slekten og utvalgt blant alle kvinner for å bli overøst med all Guds nåde og velsignelse. Verken Eva, hele slektens mor, eller Sara, det utvalgte folkets mor, hadde fått et slikt velsignelsens ord som Maria, Guds Sønns mor, fikk.

Hadde hun sunket skamfull til jorden fordi hun følte seg uverdig, eller hadde hun i salig undring ikke helt fattet engelens tale, ville det vært forståelig. Men nå heter det at da hun så engelen, «ble hun forferdet over hans ord» (Luk 1,29). Hvordan kunne hun bli forferdet over en hilsen som lovet henne den høyeste nåde og velsignet henne slik at «alle slekter skal prise meg salig», som hun selv siden erkjente (Luk 1,48)?

Fordi hun, som alle syndere, måtte frykte den Helliges nærhet. Herrens herlighet fylte hennes stille jomfrukammer, og hun kunne ikke flykte fra ham. Da ble hun forferdet, som om hun måtte dø fordi hun så Gud.

Vi har sannelig all grunn til å tenke oss Herrens mor som den fromste og mest elskelige kvinne som noen gang har levd. Men fordi også hun var «unnfanget i synd og født i misgjerning» (Sal 51,7), var det naturlig for henne å ville flykte fra Gud og skjule seg for ham. Slik har det vært naturlig for alle Adams barn fra den dagen han syndet og skrekkslagen skjulte seg bak trærne i hagen for å slippe å møte Herren.

Den onde samvittigheten, følelsen av å være en synder, følger mennesket fra barndommen av, og med den følger frykten for å se den Helliges åsyn. Så lenge hjertet vårt ikke er gjenfødt, er vi «uten Gud i verden» (Ef 2,12). Det er vi ikke bare fordi vi ikke kan kjenne Gud, men også fordi vi er redde for å lære ham å kjenne. Derfor styrter vi oss inn i verdenslivet for at alle inntrykkene der skal sløve samvittighetens redsel for den Hellige. Vi har en følelse av at det er forferdelig for synderen «å falle i den levende Guds hender» (Hebr 10,31) – at den som ser Gud, må dø.

Derfor søker mennesket sin salighet i verden, enda det aldri kan finne den der, fordi det er skapt til å ha sin salighet i fellesskapet med Gud. Det ville være helt forgjeves å prøve å få øynene i nakken, for vi er skapt slik at vi enten må ha øynene i ansiktet eller være blinde. Like forgjeves er det å søke salighet ved å flykte fra Gud, for vi må enten ha vår salighet i Gud eller bli fordømt. Og likevel driver synderens redsel for den Hellige alltid det naturlige mennesket til å prøve å glemme Gud.

For å klare det snur mennesket om på ordet om at Gud skapte mennesket i sitt bilde, som om det sto at mennesket skapte Gud i sitt bilde. Det skaper seg virkelig avguder slik det selv mener det ville være best tjent med at Gud var. Og det smykker disse avgudene med Guds navn.

Hvor forskjellige de enn kan være, har de likevel alltid det til felles at de alle mangler den fullkomne helligheten. Og så skyver det disse avgudene inn mellom seg og den levende Gud, som gir seg til kjenne i samvittigheten. Det klamrer seg til den avguden det selv har formet, for å kunne innbille seg at det har fred med Gud. Men freden blir alltid utrygg, fordi frykten for den levende, hellige Gud alltid er lukket inne i samvittighetens innerste.

Derfor er det svært forståelig at vår tids vantro synes det er så ille gjort av kirken å lære barna å kjenne seg selv som syndere. For slik, sier vantroen, tar vi livslysten fra dem og legger en knugende frykt over dem. Ja, kunne vantroen få menneskene til å regne syndebevisstheten som en sykdom i sjelen og synden selv som en innbilning, ville den også ta frykten bort fra menneskets liv.

For det er den skyldige synderen som frykter den hellige Gud. Men da måtte den også klare å rydde samvittigheten ut av menneskets hjerte. Ellers ville det nytte like lite å la være å lære barna å kjenne sin synd som å tie om en sykdom som likevel sitter i legemet og tærer på kreftene.

Men å rydde ut samvittigheten vil aldri lykkes. For riktignok kan menneskene drive det svært langt i å glemme Gud når de tjener sine egne avguder i verden.

Riktignok kan de komme så langt at de lever rolig i synden sin uten en tanke på at de en gang skal møte den hellige Gud. Men en slik ro kommer ikke av at frykten er overvunnet, bare av at den er glemt i rusen fra verdenslivet. Den kan ha sovnet, ja, sovnet dypt, men den er alltid i sjelen og vil bli vakt så snart mennesket igjen kommer til seg selv.

Her i verden kan mennesket flykte fra Gud. Men kommer det først nær ham, frykter det ham – så sant det virkelig er den sanne, hellige Gud det møter. Slik vitner all erfaring.

Vi ser det alltid når den stunden kommer i et menneskes liv da samvittigheten våkner og han ikke lenger kan glemme Gud.

Noen ganger blir et menneskes samvittighet brått og sterkt vekket av søvnen, så hjertet med ett får kjenne sin synd. Da er det ikke bedrøvelse over synden som først overvelder det, ikke engang skam over den, men frykt for den hellige Gud, som det nå ikke lenger makter å flykte fra. Har et slikt menneske før klaget over at Gud var så fjern for ham at han ikke kunne finne ham, skal han så visst ikke klage over det nå. Snarere blir han forferdet over at Gud liksom kommer tett innpå ham med lovens hellige krav og sin rettferdige dom.

Om han før til og med har tvilt på at Gud fantes, kjenner han nå ingen tvil på det punktet. Men iblant kan frykten presse fram et vanvittig ønske hos ham: å kunne utslette den Gud han merker makten til. For Guds hellighet forferder ham, så han kjenner seg nær dommen, lik fisken som har fått kroken i seg og alt blir dratt opp av vannet.

Den vakte kjenner at Gud vet om alle tankene og begjærene i hjertet hans. Det han ikke kunne holde ut at mennesker skulle vite, må han holde ut at den Hellige vet. Før roste han seg kanskje av at alle mennesker gjerne måtte kjenne alt som rørte seg i ham. Nå lar den våkne samvittigheten ham føle at han måtte gå til grunne av skam om menneskene kunne gjennomskue all den selviskheten og urenheten som besmitter sjelen hans. Og likevel vet han at Gud alltid ser tvers gjennom ham.

Det er som om han ser Guds øye stirre på seg hvor han går, og som om han hører Guds dømmende røst inne i hjertet, like mye i dagens larmende travelhet som på leiet i nattens stillhet. Da får han nok kjenne at Guds nærhet volder synderen den frykt som bringer pine, og han forstår hvorfor han har arbeidet for å glemme Gud i verden. Nå klarer han ikke det lenger; følelsen av Guds nærhet har slått ham for sterkt til det. Men han kan nok begynne å slite som en trell for å gjøre Guds vilje. Ja, han kan ikke la være, fordi frykten driver ham til det.

Og likevel vil dette arbeidet bare øke frykten hans. For han vil snart erfare at den synden som ikke tåler den Helliges øye, ikke er som skitt han kan rense seg for ved iherdig vasking. Den har sin grunn i selve fordervelsen i hans natur, og den kan han like lite frigjøre seg fra som han kan gå ut av sitt eget skinn. Han får kjenne at «et dårlig tre» må bære «dårlig frukt» (Matt 7,17).

Og nettopp fordi han frykter Gud og må frykte ham, blir han ute av stand til å gi ham den lydighet i kjærlighet som loven krever. Og samvittigheten vitner om at bare den lydigheten kunne bestå for den Helliges dom. Gjennom

trelldommen under loven kan et menneske arbeide seg inn i fortvilelse og trass, men aldri inn i kjærligheten. For hjertet kan umulig elske ham som er så hellig at synderen ikke tåler å være nær ham.

Bare én ting kan bringe synderen til å søke fellesskapet med den levende Gud uten frykt: troen på evangeliet om at Gud er kommet menneskene nær på en måte som både bevitner hans barmhjertighet mot syndere uten tvil og tydelig lærer oss hvordan vi skal få kjenne denne barmhjertigheten. Men det er nettopp dette evangeliet vi bekjenner når vi sier at «Jesus Kristus er unnfanget av Den Hellige Ånd, født av jomfru Maria».

Fra det første øyeblikket av sitt jordiske liv var han, den Hellige, like atskilt fra synden som Faderen i himmelen. Og likevel var han helt menneske fra livets første begynnelse, et ubevisst foster som vi. I ham er Gud kommet oss nær som vår neste. Og likevel kan vi nærme oss ham uten frykt, fordi han er vår bror. Nettopp ved det har han åpenbart at han ikke kom til oss for å forferde og pine, men for å frelse og gjøre salige alle dem som vil ha fellesskap med ham som sin hellige bror.

Vi tror på ham som den som er unnfanget av Den Hellige Ånd. Derfor vet vi at han ikke bare er hellig som et menneske som ved et under var blitt spart for arvesyndens smitte, men hellig som den som er Gud av Gud. Og nettopp denne vissheten trenger vi til vår trøst.

For den som selv har erfart syndens makt, kan aldri tro at en synder skulle kunne frelse seg selv, enn si andre. Og den som i sin samvittighet har kjent at hvert menneske skal være hellig, kan heller aldri tro at selv et hellig menneske skulle kunne frelse andre enn seg selv. Den som var hellig, ville jo bare ha gjort sin plikt.

Skal Kristi hellighet være til trøst for syndere, må han være langt mer enn et hellig menneske som frelste seg selv ved sin dyd – bare for at vi ved motsetningen til hans herlige hellighet skulle føle dobbelt bittert hvor frelsesløse og avmektige vi er. Bare fordi han er unnfanget av Den Hellige Ånd, Gud av Gud, kan «vår syndige unnfangelse bli ren ved hans hellige unnfangelse», som kollekten sier. Bare derfor kan vårt vanhellige menneskeliv fra første til siste stund bli skjult og dekket over av hans hellige liv.

Hadde vi ikke denne troen, ville den vakte sjelen, som ikke lenger makter å glemme Guds krav, finne like lite trøst hos Kristus som hos avgudene i verden. Da kunne den like lite sette ham som dem mellom seg og Guds vrede.

Og vi tror på Jesus som den som er født av jomfru Maria. Derfor vet vi at han som har fått del i vårt kjøtt og blod (Hebr 2,14), «skammer seg ikke ved å kalle» oss «brødre» (Hebr 2,11). Og derfor tør vi frimodig og uten noen frykt nærme oss Gud i fellesskapet med ham, vår hellige bror. Det gjør vi enda vi så godt kjenner Gud som den Hellige; det ville være forferdelig å falle i hans hender om vi ikke var blitt gjenfødt til del i Jesu liv, slik han ved sin fødsel fikk del i vårt liv.

I Jesus, vår bror, ser vi Guds hellighet åpenbart fullt så klart som gjennom Moses, lovens forkynner. Men i Jesus ser vi ikke helligheten som et strengt krav vi selv skal oppfylle. Vi ser den som en gave av Guds barmhjertighet til alle

som tror på mennesket Jesus Kristus, som har oppfylt hvert av lovens bud og tilfredsstilt hvert av samvittighetens krav.

Det Moses krever, gir Jesus. Og han gir oss det nettopp fordi han som vår bror har oppfylt lovens krav. Fordi han er det eneste rettferdige menneske som har levd på jorden, er han blitt «rettferdighet og helliggjørelse og forløsning» (1 Kor 1,30) for alle sine arme brødre, som blir født av syndig sæd, men gjenfødt ved troen på hans evangelium.

Tenk om noen kunne røve fra oss troen på at Jesus, Guds hellige barn, er blitt bror til oss vanhellige syndere! Da måtte den frykten som har fylt hjertene til alle Adams barn fra syndefallets dag, gripe oss igjen. Bare for Jesu skyld tør vi søke fellesskapet med den Hellige. For bare i Jesus har vi oppfylt hvert av lovens krav og lidd all dens straff. Vi vet så godt at i ham, men også bare i ham, vår hellige bror, er vi Faderens hellige og elskede barn tross all vår synd.

II.

Den troende kjenner synden og straffen for den som det et menneske virkelig har grunn til å frykte. Derfor kjenner han også sorgen over synden som livets rette, store sorg, som ingen annen kan lignes med. Er denne frykten gjort til intet og denne sorgen lindret, kan den troende aldri fortvile.

Men han får jo likevel kjenne at frykten for synden og sorgen over den ikke er den eneste frykt og sorg som kan pine hjertet hans. Om et menneske mente at han var blitt så åndelig at tingene i denne verden – alt han hver dag skal gjennomleve og gjennomlide – ikke lenger kunne volde ham frykt og sorg, ville det bare vitne om et tåpelig hovmod. Et slikt hovmod ville knekke som det tynneste rør i livets stormer.

For i virkeligheten er det slik at hvert menneskehjerte, så lenge vi bor her, blir hjemsøkt av mange slags frykt og sorg – ikke bare når de tunge slagene rammer, men svært ofte også når det daglige livet går sin jevne gang. De kommer av ting som i seg selv kanskje er ganske små, og som likevel i lengden kan bli svært tunge å bære.

Hvem kjenner ikke ting som disse: En mann må gjøre sin gjerning med et legeme som, om det ikke egentlig er sykt, likevel er svært trett og uopplagt til arbeid. Eller en husmor lider ikke egentlig nød, men må likevel dag ut og dag inn tenke på hvordan hun skal få pengene til å strekke til i husholdningen. Eller en ung pike er ute blant fremmede som nok ikke direkte behandler henne ille, men likevel alltid lar henne føle at hun står alene utenfor kretsen deres.

Ja, hvem vet ikke at det finnes sorger som bare den som kjenner dem, forstår? Om den bekymrede prøvde å fortelle en annen om dem, ville den andre slett ikke begripe dem, ja, kanskje le av dem som ren innbilning. Og likevel kan de være en tung byrde for den som blir trykket av dem.

Sannelig, vi trenger slett ikke tenke på det vi kaller livets store ulykker: sykdom, død, fattigdom, hjertekval, tap av ære. Det er nok at hver enkelt minnes sin egen erfaring. Da vil han se at han kjenner mang en sorg som plager ham mer enn han kanskje vil innrømme.

Han kjenner mange små ting som er ubetydelige i seg selv, men som likevel blir byrde nok fordi de stadig kommer igjen. Og det er mang en stund i livet hans

da han lengter etter en forståelse og medfølelse som han vet han må unnvære. For ingen kan virkelig sette seg i hans sted. Ingen kan føle hvordan det som en annen kanskje ville bære uten å merke det, kan være så tungt for ham at han er redd for å segne under byrden.

Men den forståelsen og trøsten som det troende hjertet forgjeves søker blant menneskene på jorden, søker det med tillit hos Gud i himmelen. For et Guds barn er det naturlig å vende seg til Gud med sin klage, slik det er naturlig for barna våre å komme hulkende og klagende og kaste seg i fanget til moren sin når noe har gått dem imot. Men også her er det bare i Jesu navn, i troen på ham som på én gang er vår Gud og vår bror, at hjertet virkelig får frimodighet til å kaste seg i Faderens favn med all sin sorg og alle sine sukk.

For kjente vi Gud bare som den som har «utbredt» sin «prakt over himmelen», og hvis «navn» er «herlig over hele jorden» (Sal 8,2) – var han for oss bare den Evige, i hvis øyne tusen år er som en dag, og menneskene som gresset, som blomstrer om morgenen og tørker om kvelden – da måtte vi vel si: «Hva er da et menneske at Gud skulle komme ham i hu, eller en menneskesønn at Gud skulle se til ham?» (Sal 8,5).

Følelsen av den uendelige avstanden mellom Gud, den Evige og Allmektige, og oss, skrøpelighetens og forgjengelighetens barn, ville tynge oss slik at vi mistet motet til å komme fram for ham med alle de sorgene som selv vi kaller små, og som vi derfor måtte tro var uten betydning for ham. Vi ville tro det var umulig at han som evig styrer alle verdeners løp, skulle ha hjerte for et enkelt menneskes lille sorg, som kanskje bare rammer det et øyeblikk.

Bare fordi vi tror at Gud er blitt menneske – at den Herlige og Evige i Jesus, vår hellige bror, har delt skrøpelighetens og forgjengelighetens kår – «tre» vi «med frimodighet fram for nådens trone», visse på at vi kan «få miskunn og finne nåde til hjelp i rette tid» (Hebr 4,16). For vår Herre Jesus er ingen av sorgene våre for små, for han har selv kjent all den sorg som kan trykke et menneskehjerte. Han kan sette seg i vårt sted, for han har vært i vårt sted.

Han har kjent det slitsomme arbeidet og den tunge, sløvende trettheten det gir. Du husker ham jo der han lå bak i båten og sov så tungt etter dagens strev at ikke engang stormens raseri vekket ham. Han har savnet forståelse hos sine nærmeste; brødrene hans trodde jo ikke på ham, og disiplene økte lidelsen hans ved stadig å misforstå ordene hans. Han har visst hva det er å føle seg fremmed og forlatt på jorden. «Han kom» jo «til sitt eget, og hans egne tok ikke imot ham» (Joh 1,11).

Han har kjent hva det er å bli sveket av en som hjertet elsker; tenk bare på Judas. Han har sultet i ørkenen og vært så fattig at han ikke hadde noe sted å helle sitt hode (Matt 8,20). Han har følt dødssorgen knuge hjertet sitt da han gråt ved vennens grav. Han har selv følt dødsangsten da han lå på sitt ansikt i hagen.

«Han har tatt på seg våre sykdommer og båret våre piner» (Jes 53,4). Alle sorgene våre, de mindre og de større, har trykket hjertet hans. Han er sannelig «prøvd i alt i likhet med oss» (Hebr 4,15). Ja, Skriften sier til og med dette forunderlige om ham: «Enda han var Sønn, lærte han lydighet av det han led» (Hebr 5,8). Han var altså Guds hellige barn, ubesmittet av synden, og likevel

lærte han gjennom lidelsens erfaring hva det koster det skrøpelige mennesket å bøye sin vilje helt under Faderens vilje.

Hvem skulle da kunne ha medlidenhet med oss og tre fram for oss som han, som selv har erfart vår angst og opplevd våre sorger? Hvem blant dem som tror på ham, skulle kunne unnvære vissheten om at han som nå sitter ved Guds høyre hånd, er vår bror, som så godt har kjent menneskehjertets engstelige kår?

Nei, nettopp det er vår store trøst at han nå, da han er blitt «stor» og «kalles Den Høyestes Sønn» (Luk 1,32) og har et kongedømme uten ende, likevel er vår bror med det samme menneskehjertet som en gang ble knuget av livets sorger og en gang brast i dødens nød.

Ta denne trøsten fra oss, så kommer vi ikke bare til å frykte Gud slik synderen må frykte den Hellige. Vi våger da heller ikke å nærme oss himmelens Herre og evighetens Gud med våre sorger og elendigheter. De er bare forsvinnende fnugg i verdensløpets gang, og likevel tunge nok til å knuse oss om vi ikke kan kaste dem fra oss i Guds favn.

III.

Men troen på Jesus, vår Gud og vår bror, gjør mer enn å fri oss fra samvittighetens angst og trøste oss under livets sorger. Den tar ikke bare bort angsten og sorgen, men den gir et håp og en glede som ingenting annet kan gi, fordi den lærer oss at vår natur er edlere og ypperligere enn noe menneske har våget å tenke.

Ingen bebreidelse er oftere blitt rettet mot kristendommen enn denne: at den med sin lære om menneskenaturens fullkomne fordervelse miskjenner og fornedrer mennesket, ja, setter det i klasse med djevelen. Ikke bare den vantro som fornekter Kristus, men også mange partier og retninger innenfor kirken gjør opprør mot den læren at synden har fordervet vår natur i dens dypeste grunn og i hele dens omfang.

Og likevel må vi nok innrømme, om vi vil la sannhet være sannhet, at slik lærer kristendommen. Det er ikke bare et baktalende ord av en kirkefar at hedningenes dyder er glimrende laster. Det er ikke bare en overdrivelse i en kirkelig bekjennelse at det hos det naturlige mennesket ikke finnes så mye som en gnist av det gode. Men Skriften selv lærer det med tørre ord: «I oss, det er i vårt kjød, bor ikke noe godt» (Rom 7,18), og «menneskehjertets tanker er onde fra ungdommen av» (1 Mos 8,21).

Og Skriftens grunnlære om at den nye fødselen er nødvendig, vitner enda sterkere enn noe enkelt utsagn om at det hos det naturlige mennesket ikke finnes noen spire av kjærlighet som bare skulle trenge stell og næring for å folde seg ut til liv i Gud. Må Gud gjenføde et menneske og sette en helt ny begynnelse for at noen skal kunne leve i hans fellesskap og komme inn i hans rike, følger det jo at det Gud kaller godt, den kjærligheten han krever, ikke på noen måte kan finnes i hjertet før det blir gjenfødt.

At Guds ords lære og menneskenes tanker er så forskjellige her, kommer bare av at det Gud og vi kaller «det gode», er så forskjellig. For Gud er bare det godt som åpenbarer at hjertet har sin kjærlighet og sitt liv i ham. For menneskene er

alt det godt som vitner om den ene eller andre slags kjærlighet; om kjærligheten gjelder avgudene i verden eller den levende Gud, spør de ikke om.

Men derfor må også kristendommens lære om naturens fordervelse være til anstøt for alle dem som ikke kjenner Guds kjærlighet. I virkeligheten er den ikke noe annet enn læren om at det naturlige mennesket ikke makter å elske Gud.

Og likevel: Kristendommen kjenner vår naturs fordervelse i hele dens dybde på en helt annen måte enn noen menneskelære – men ingen menneskelære har noen gang tilkjent vår natur en slik høyhet og verdighet som kristendommen. For hvem andre enn kristendommen har sagt at vår natur er edel nok til å bli forent med Gud så ingenting kan løse dem fra hverandre? Hvor ellers enn i evangeliet finnes et ord som dette: at en kvinnes foster skal kalles Guds Sønn?

Han er så helt et menneske at han deler livets første ubevisste begynnelse med oss, så engelen ikke engang kaller ham den hellige, men «det hellige som blir født» (Luk 1,35). Og han er «Den Høyestes», er «Guds Sønn»! Aldri har menneskets tanke, tross alt sitt hovmod, drømt om at det skulle komme noen som det med like stor sannhet kan sies om at han er «Menneskesønnen» og «Guds Sønn», det sanne menneske og den sanne Gud i én person.

Hedningene har talt om guder som forkledde seg som mennesker og vandret omkring på jorden. Men disse gudene har ikke vært mer mennesker enn en konge ville være tigger om han tok på seg en fillete drakt for å kunne gå ukjent omkring i byen.

Og hedningene har kjent halvguder som verken var Gud eller mennesker, mindre enn en gud og mer enn et menneske. Men Gud-mennesket, han som er både Gud og menneske, begge deler like fullt og helt, så hver egenskap som tilkommer den evige Gud, og hver egenskap som tilkommer den syndfrie menneskenaturen, like sant tilkommer ham – tanken om ham har aldri kommet opp i noe menneskes hjerte.

Bare den Gud som vet hvor langt det ordet rekker at «Gud skapte mennesket i sitt bilde» (1 Mos 1,27), kunne ha så høye tanker om menneskenaturens verdighet. Fordi mennesket er skapt i Guds bilde, kunne Guds Sønn la seg føde i menneskets bilde. Derfor kan Kristus bære menneskelig natur til evig tid, fordi menneskene er skapt til å «få del i guddommelig natur» (2 Pet 1,4). Det står uttrykkelig skrevet om dem som blir frelst.

Men hva kunne sterkere drive oss til å rense oss fra all urenhet på kjød og ånd (2 Kor 7,1) enn å vite at «vi er Guds ætt» (Apg 17,29)? Og hva kunne sterkere bevege et menneske til å la seg frelse av Gud enn å vite at hans natur, som nå er så fordervet, er skikket til å få del i Guds herlighet?

Er dette de troendes mål, at de skal «bli ham like», når de skal «se ham som han er» (1 Joh 3,2), da forstår vi nok at Skriften sier: «Hver den som har dette håpet til ham, renser seg selv, likesom han er ren» (1 Joh 3,3). Det kan ikke tenkes noe høyere mål for et menneskes liv enn å bli Gud lik. Derfor kan ingenting spenne alle sjelens krefter mot målet slik som de troendes visshet om at «når Kristus», deres «liv, åpenbares, da skal også» de «åpenbares med ham i herlighet» (Kol 3,4).

Denne troen kaster et eget lys over påstanden om at de kristne akter menneskenaturen ringe fordi de lærer at synden har fordervet den. Noen lærer at mennesket fra først av er skapt i dyrets bilde, og lar det ende som møkk og gjødsel for markens vekster. De bebreider oss at vi ikke skjønner hva et menneske er verdt – vi som tror at det er skapt i Guds bilde, og at det er skikket til å nå Guds salighet.

Noen gjør alt de kan for å bevise at mennesket ikke har noen annen adel enn å være det edleste blant dyrene. De bebreider oss at vi fornedrer mennesket – vi som setter dets adel i at det er av Guds ætt, så visst som Guds Sønn er blitt dets bror.

Noen roser menneskets kraft og evne og lar likevel hver kraft svinne og hver evne slokne i gravens forråtnelse. De bebreider oss at vi forakter menneskets kraft og evne – vi som tror at Gud gir sine troende kraft til å overvinne døden og evne til å se ham som han er.

Sannelig, ingen løgn kan være større enn denne: at de som priser det syndige menneskets selvherlighet og derfor også må la det ende i forgjengelighetens trelldom, skulle ære mennesket mer enn de som vet at det helt og holdent trenger Guds frelse, men som derfor også tror på den Frelser Gud har åpenbart.

I ham har vi visshet om at vi kan «få del i guddommelig natur». Dypt er vi falt, men fullt kan vi bli reist opp igjen. Selv om synden har fordervet vår natur helt, er den likevel i seg selv den samme som Jesu menneskenatur, vår hellige brors. Like visst som vi bærer bildet av Adam, den jordiske, skal vi komme til å bære bildet av Kristus, den himmelske – så sant vi tror på ham etter evangeliets ord.

Men nettopp fordi vi ser menneskenaturens ypperlighet åpenbart i at Guds Sønn ble menneske, ser vi også hvor stort ansvar de har som nekter å ta imot Guds frelse. Den som ødelegger seg selv, ødelegger ikke noe lite; han ødelegger Guds bilde. Salig, hellig, herlig som Gud – det skal du bli etter Guds tanke med deg. For at du kan nå dette målet, har Faderen skapt deg og Sønnen gjenløst deg, og til det vil Ånden helliggjøre deg. Hvordan kan det da unnskyldes om du selv velger å bli usalig, vanhellig, fortapt?

Når vi i Jesus, vår hellige bror, ser både Guds frelserkjærlighet og menneskenaturens ypperlighet åpenbart, sier hver troende inderlig og ydmykt med Maria: «Se, jeg er Herrens tjener, meg skje etter hans evangeliums ord.» Vi kan ikke lenger ønske å forkaste en så stor kjærlighet, en så fullkommen frelse.

Skulle så ikke den vantro kunne forstå at troen på Jesus Kristus, som er «unnfanget av Den Hellige Ånd, født av jomfru Maria», er mer enn tomme ord? Skulle han ikke kunne ane at denne troen er usigelig rik på frukt – på trøst, på kraft, på livsmot og livshåp? Å, om han bare ville sammenligne sin egen fattigdom med den troendes rikdom! Da skulle han snart se at han ikke eier noe som kan lignes med det de kristne eier i troen på Jesus, sin hellige bror.

Ja, Herren hjelpe oss alle til å få denne troen og til å bli bevart i den til vår salige ende! Amen i Jesu navn.

Palmesøndag: Hyller du Herren Kristus?

Bønn. Hosianna! Frels oss, kjære Herre! Å, la dette ropet, som sjelen hyller deg med som sin Herre og Frelser, lyde fra det innerste av våre hjerter. Gi oss vilje til å si oss løs fra avgudenes tjeneste og styrke til å bryte syndens lenker, mens vi tilbedende og takkende ofrer oss til deg, vår Gud og vår Frelser. Hjelp oss å dele din menighets glede når mange synes å prise din frelses makt. Men la det ikke være mindre vår glede å kjenne og bekjenne deg når mange hjerter vender seg fra deg. Ja, la aldri hosiannaropet forstumme i hjertene våre før det går over i de saliges lovsang. Amen i ditt navn.

Matt 21,1–9

Når vi nevner ordet menneskedyrkelse, nevner vi en av vår tids største synder og farer. I våre dager gjør mange dem de ser opp til som store menn, til sine guder – i den grad de blindt retter sin overbevisning, sine handlinger, ja, sin samvittighet etter disse mennenes dom. Slik den troende er trygg når han handler etter Guds ord og legger ansvaret på ham, slik er disse trygge når de lar tidens store menn, som de hyller, overta ansvaret deres.

Den som finner ord for de manges tanker, den som kan gjennomføre det de mange begjærer, men ikke makter, den som gjør klart det som rører seg dunkelt i de manges hjerter – han kan være sikker på å finne en stor skare som følger ham med all troens tillit og lar seg bestemme av ham.

En slik tidens mann er helt lik mengden i sin tid, bare mye større. Hos ham finner de igjen alt sitt eget som de elsker – bare i forstørret målestokk. Så hyller de ham, helt slik hedningene hyllet sine guder, som heller ikke var noe annet enn de hedenske folkenes egen ånd i legemlig skikkelse.

Tidens menn blir tidens guder. Annerledes kan det ikke være når tiden faller fra den levende Gud. Den som vil være fri fra Gud, blir menneskenes trell; den som ikke vil dyrke Gud, må dyrke mennesker. For et menneskehjerte som ikke er blitt like sløvt som dyrets, må ha noe å beundre, hylle og tilbe.

Bare de færreste kan være seg selv så nok at de hovmodig nøyer seg med å se ned på alle andre og forgude seg selv. De aller fleste vil føle sin egen begrensning og maktesløshet. Når de ser sitt eget strev slå fullt og mektig igjennom hos noen, blir de derfor uvilkårlig dratt inn under makten deres.

Faren for å dyrke mennesker er bare over der et hjerte har lært å gi Gud ubetinget rett, så det verken spør etter sin egen eller andres vilje og mening, men bare etter Guds. For den som er vant til å la seg dømme av Gud gjennom hans ord, blir det umulig å slå seg til ro med menneskers dom. Den som kjenner seg ansvarlig for Gud, føler at ikke engang det største menneske kan bære sin nestes ansvar.

Den som ikke søker sitt eget i alle ting, men tvert imot kjemper for å gjøre Guds vilje i alle ting, er heller ikke så betatt av sitt eget at han blir fristet til å tilbe det når han ser det utført mektig og stort i en annens gjerning. Bare den som er bundet i Gud, kan ikke bli underkuet av mennesker.

Men menneskedyrkelsen ødelegger sjelen like mye som noen annen synd. Den svekker ansvarsfølelsen, dysser ned samvittigheten, uthuler selvstendigheten og legger viljen i lenker. Det mennesket som gir sin sjel i en annens vold, mister snart seg selv helt. Han blir som et svakt, uselvstendig ekko av sin avguds mektige røst, eller som en stakkars null som bare har betydning når den står bak ettallet. Vi har sannelig grunn nok til å la formaningen lyde: «Bli ikke menneskers treller!» (1 Kor 7,23).

Og likevel er det et menneske som vi uten noen fare kan hylle, tilbe og dyrke: mennesket Jesus Kristus. I ham finnes alt det som kan dra et menneske inn under en annens makt. Og ham tør vi trygt gi makt over oss, fordi han er sann Gud, slik han er sant menneske.

Kristus har talt det ordet som menneskeslekten til alle tider forgjeves har strevd for å finne: ordet om frelsen fra synden og om fellesskapet med Gud. Han har fullført forsoningens gjerning, som intet menneske makter, men som den onde samvittigheten likevel alltid lærer hvert hjerte å savne, så sant den ikke blir forherdet. Han har gjort det klart hva slags sukk det er som går gjennom hele verden: sukket etter forløsning fra syndens og dødens ve.

Han har vært helt som en av oss, bare hellig og herlig som ingen av oss. Hos ham finner menneskene igjen det de har grunn til å elske som sitt eget, det som skiller dem fra alle skapninger på jorden: gudsbildet. Men hos ham er det rent og uformørket, slik det i denne verden aldri blir hos noen synder.

Han er den største som har levd. Nevn én hvis ord har hatt slik makt over tankene til de viseste som hans, og som likevel er blitt forstått av enfoldige barn! Nevn én som har gjort, eller bare har sagt at han har gjort, en gjerning som hans: verdens forlikelse med Gud! Nevn én som mennesker til alle tider, på alle dannelsestrinn og i alle folkeslag har kunnet kjenne som sin frelser, slik de har kjent ham! Fra begynnelsen og gjennom alle århundrer er han blitt hyllet av sin menighet, og han har sine troende blant rike og fattige, i Europas hovedsteder så vel som på Afrikas strand.

Overfor ham må vi føle vår begrensning og maktesløshet. Men i ham, det sanne menneske, kan vi også fullt ut tilfredsstille hjertets begjær etter å beundre og gi oss hen til en som er større enn oss, og som derfor fullfører det vi vil, men ikke makter. Her er det ingen menneskedyrkelse å frykte. Sønnen og Faderen er ett. Følger du Kristus og lar deg bestemme av hans ord, gjør du nettopp Guds

vilje, for han gjorde alltid Faderens vilje. I Kristus ser vi Guds hellighet åpenbart i et menneskes liv, like visst som vi ser Guds kjærlighet legemliggjort i ham.

Derfor vinner vi oss selv ved å dyrke ham, mens vi mister oss selv ved å dyrke mennesker. Derfor bekjenner også alle som hyller ham som sin Herre og Frelser, at de i fellesskapet med ham har vunnet frihet, selvstendighet og mot, så de ikke lenger frykter noe menneske. Og det gjør de enda de har lært av ham å akte hver menneskesjel høyere enn noen som selv er menneskers trell, kan gjøre.

Det blir jo sagt i vår tid at det er den største forsyndelse ikke å hylle de store åndene. Men da må det vel være den aller største forsyndelse å nekte den største av alle sin hyllest. Se derfor i evangeliets speil hvem som hyller Kristus, hvem som bare synes å hylle ham, og hvem som nekter ham sin hyllest. Og svar så på spørsmålet:

Hyller du Herren Kristus?

Det kunne vel se ut som om disiplene og folket hyllet Herren Kristus på helt samme måte under inntoget hans i Jerusalem. Hosiannaropene lød fra folkets lepper som fra disiplenes. Mengden strevde ikke mindre ivrig enn hans egen lille skare for å ære ham ved å bre klærne sine på veien hans og hugge grener av trærne. En fremmed ville nok hatt vanskelig for å si hvem i den jublende hopen som mente det best med ham. Og likevel var det en så stor forskjell på disiplenes og folkets hyllest.

Disiplene hyllet ham slik soldater hyller sin fører når de ved hans side har nådd det målet de har kjempet for. For dem var stunden for inntoget den timen de hadde sett fram til med inderlig lengsel alle de årene de hadde fulgt Herren. Det var timen da han, hyllet av sitt troende folk, skulle «gjenreise riket for Israel» (Apg 1,6) og herske som fredsfyrsten over hele jorden. Da de så ham komme som sin konge, saktmodig, «ridende på et esel – på trelldyrets fole» (Matt 21,5), så de at profetiene ble oppfylt i ham.

Det var ikke først i dag de følte seg grepet av hans hellige høyhet. For lenge siden hadde han grepet dem slik at de hadde «forlatt alt og fulgt» ham (Matt 19,27). Derfor hadde de også nå del og lodd med ham. De følte hans ære som sin, fordi de kjente ham som den som delte alt med sine, og fordi de visste om seg selv at han eide hjertene deres. Så lot de jublende hyllesten bryte fram – en hyllest som ikke var født av et øyeblikks stemning, men som uttrykte hjertets innerste mening og sjelens dypeste erfaring.

Og derfor viste det seg også at de var så knyttet til Jesus at de enten måtte kunne ha ham som sin Herre og Frelser eller fortvile. De ble jo bittert skuffet i sitt glade håp under inntoget. Herren Jesus skulle ikke grunnlegge sitt rike slik de hadde tenkt, gjennom ære og seier, men gjennom vanære og nederlag.

Skuffelsen var deres egen skyld. De hadde ikke hatt mot og vilje til å tro det Herren ofte og klart hadde sagt dem: at han gikk opp til Jerusalem for å «overgis til hedningene og bli hånet og mishandlet og spyttet på», for å bli hudstrøket og slått i hjel og stå opp på den tredje dagen (Luk 18,31–33). Derfor slapp de heller ikke unna bitter hjertekval og pinefull tvil på Herrens sannferdighet, da alt dette skjedde.

Vi ser dem flykte forferdet fra ham da han var i fare. Vi ser Peter fornekte ham, overveldet av angst og vantro. Vi hører disiplene på veien til Emmaus gi uttrykk for smerten sin: De «håpet at han var den som skulle forløse Israel. Og nå er det alt tredje dagen siden disse tingene skjedde» (Luk 24,21). Vi ser dem altså nær fortvilelsen.

Men aldri ser vi dem søke trøst ved å vende seg fra Jesus; aldri gir de noen annen sin hyllest. Det hosianna, det ropet om frelse som de hilste Jesus med på inntogets dag, kunne aldri rettes til andre. Kunne han ikke høre ropet, måtte det dø i fortvilelse i hjertene deres. Ham hadde de kjent som sin Frelser; det han ikke kunne, kunne ingen.

Derfor trengtes det bare at de innså at det var de som hadde sviktet Herren, ikke han dem. Da lød hyllesten av ham igjen fra leppene deres og preget hele livet deres. Ja, siden besto jo hele deres gjerning bare i å «forkynne» for menneskene «hans storhet, han som kalte» dem til sin frelses «underfulle lys» (1 Pet 2,9). Å få hele verden til å hylle Kristus, å legge hosiannaropet på alle menneskers lepper – for det levde og døde Herrens disipler. Så alvorlig ment var hyllesten deres.

Helt annerledes var det med den store mengden som under inntoget stemte i med disiplenes rop og viste Herren ære sammen med dem. Mengdens hyllest var langt fra noen glede for Frelseren; den var snarere alt en del av den lidelsen han gikk i møte i den hellige byen. Eller måtte ikke dette ropet: «Frels oss, kjære Herre!» skjære ham i hjertet? Han visste jo at den samme mengden få dager etter ville rope til ham på korset med bitter spott: «Frels deg selv!» (Matt 27,40). Måtte ikke hosiannaropet om søndagen være fullt så smertelig for ham som korsfestelsesropet om fredagen?

Den gang, som alltid, lot mengden seg styre av skrikene. Den ene dagen ble den revet med av disiplenes jublende glede, og den andre lot den fariseernes og rådsherrenes skrik få overtaket. En slik mengde kunne ikke gi Herren Kristus en virkelig hyllest. Mengden ga seg ikke mer hen til ham palmesøndag enn langfredag. Den kjente ham ikke under inntoget, og den kjente ham ikke på korset.

I øyeblikkets stemning kunne den la seg få med på å hugge grener av trærne, ja, til og med kaste klærne sine for føttene hans. Men seg selv, sine hjerter, ville mengden aldri ofre ham. Skulle det ha skjedd, måtte først hver enkelt i mengden ha «forlatt alt» og kommet til ham og fulgt ham. For slik hadde det gått med alle disiplene, som hyllet ham av hjertens grunn, fordi det ikke var én av dem som ikke hadde erfart frelsen hans.

Bare den som har «fått del med Kristus» (Hebr 3,14), hyller ham som sin Herre. Men den jublende mengden ville minst av alt at Kristus skulle bli hjertenes del og få makt over viljen deres. Derimot å komme i en hellig stemning for hans skyld, å ta del i et festlig opptog til ære for den store profeten – ja, det var en annen sak. Den hyllesten var mengden nok villig til å gi ham. Og selv trodde den sikkert at den hyllet ham uten noe svik.

Men under Herrens inntog var det også de som var seg fullt bevisst at de slett ikke hyllet ham, verken på den ene eller den andre måten. Det var Kristi

åpenbare fiender. Under den alminnelige jubelen på inntogets dag var de trengt tilbake i krokene, og der sto de og harmet seg over det som i deres øyne var et like forargelig som foraktelig påfunn.

«Løper nå mengden igjen etter denne profeten fra Galilea? Ja, sannelig, der kommer han ridende på et esel midt i en stor skare som hyller ham som om han var en konge som holdt inntog i hovedstaden sin. Inntogets herlighet svarer riktignok godt til denne kongens makt. Sannelig, eselet, ikke stridshingsten, er et passende dyr for den usle nasareeren. For ham passer disse fiskerne fra Galilea som livvakt og denne skrålende pøbelen som folket som hyller ham. Det hele er jo et latterlig opptog, som knapt er verdt å ergre seg over. Men upassende er det likevel at et slikt oppløp skal finne sted. Og hadde denne folkeforføreren den minste følelse for det som er sømmelig, ville han ikke tillate at slikt skjedde. Det er da for galt at han til og med lar de stakkars barna, som ikke skjønner sine egne ord, hilse ham som om han var den ventede Messias. Et slikt hovmod står sikkert for fall. Det kan ikke vare lenge før han blir rammet som opprører og gudsbespotter, og da kommer vel folket til fornuft igjen.» Slik må Kristi fiender ha tenkt mens de harmfulle så på inntoget hans i byen.

Og fiendene syntes jo å få fullstendig rett. Inntoget i Jerusalem hadde slett ingen annen følge enn at jødenes ledere kom til å frykte Jesus som en som satte folket i opprør og derfor måtte dø – helt som om det hadde vært et pøbeloppløp. Han ble tatt til fange og henrettet, uten at noen av dem som så jublende hadde hyllet ham, gjorde det minste forsøk på å hindre det. Om fredagen strømmet Jerusalem ut til Golgata for å se den korsfestedes kval og spotte ham, slik byen om søndagen hadde strømmet ut til Oljeberget for å hylle Jesus som den som kom i Herrens navn.

Det var ikke spor av at han hadde en konges makt til å verge seg og sitt rike. De få som virkelig hadde trodd på ham, hadde flyktet, slått av redsel. Bare den råheten og hjerteløsheten som pleier å følge forbryteren i døden, økte pinen hans. Han døde misdederens død, helt som om alle de som hadde hyllet ham som sin Herre og konge, var blitt forført av en svermer eller bedrager.

Men likevel – var ikke han en konge? Fiendene hans syntes å ha rett langfredag da de dømte ham som folkeforfører og dem som hadde hyllet ham, som tåpelige, villedede mennesker. Men har ikke historien gjennom alle århundrer siden gitt dem urett? Har den ikke vist at Kristus er en konge, stor og mektig som ingen annen, og at de som hyller ham, hyller den som har et rike som ikke forgår?

Tenk om noen under Kristi kors hadde sagt at dette forbannelsens tre, denne galgen, fra nå av skulle bli frelsens tegn fordi han ble korsfestet på det! Tenk om noen hadde sagt at korset ennå etter årtusener skulle være hellig for utallige som ikke vet om noe annet til salighet enn Kristus og hans kors! Eller om noen hadde spådd at for hvert spottens ord som rammet Herren Kristus under lidelsen hans, skulle millioners bønner og takksigelser stige opp til ham gjennom alle århundrer! Hvem ville ha trodd noe slikt? Hvem ville ha tvilt på at minnet om denne henrettede om få år ville være helt sunket i historiens strøm?

Og likevel ser vi jo i dag at korset er blitt det helligste av alle tegn, som bare den ytterste ugudelighet våger å håne. Og hvem kan telle de bønnene som Kristi menighet sender opp til ham på en eneste dag? Ja, hvilken konge har hatt et så grunnfestet herredømme som han, som hersker over hjertene i sitt folk?

Utallige skarer har gjennom århundrene gått glade i døden for hans skyld og har hyllet ham som sin evige konge med sitt siste åndedrag. Andre har tålt spott, forakt og alle slags lidelser for hans skyld og har likevel bare fryktet dette ene: å la seg friste til å svike ham. Så sikre har de vært på at den hyllesten hjertet gir ham, aldri skal angres.

Og i dag kan du treffe hans folk verden rundt. Alle som hører til dette folket, vil bekjenne med én munn at de ikke vil ha noen annen Herre og Frelser enn ham. For de har erfart at han «frelser sitt folk fra deres synder» (Matt 1,21) og gir hjertet kraft til å leve i Gud. Derfor er det ingen tvil hos hans troende om at de vil hylle ham som sin konge.

Men de kan nok frykte at han ikke vil kjennes ved dem som sine. Så må de alle dager rope til ham: «Hosianna! Frels oss, kjære Herre! Frels oss fra alt som vil dra oss bort fra deg! For vi vil ikke høre noen annen til; vi hyller ingen annen hersker enn deg, du velsignede Guds Sønn.» Å, den som ikke kan se at Kristus utøver sin kongemakt og gjennom alle tider blir hyllet av et stort folk, må være like blind som den som ikke kan se solen midt på dagen.

Men for hver enkelt av oss er spørsmålet jo ikke om noen hyller Kristus, men om vi gjør det. At andre gjør det og til alle tider har gjort det, beviser bare at også vi kunne gjøre det om vi ville. Men bare den som i hjertet søker det som finnes hos Kristus og ikke hos noen annen, er villig til å hylle ham. For det er alltid slik at hjertet blir dratt til den som fyller savnet dets.

Et menneske kan eie mye storhet og bli beundret av mange. Men ligger storheten hans på et område som er lukket for vår sans, får han likevel ikke vår hyllest. Vi kan da i høyden tro at han er en stor mann fordi andre sier det, men selv blir vi ikke grepet av storheten hans.

En kunstner kan for eksempel ha maktet å framstille skjønnheten slik at alle kunstkyndige hyller ham som tidens største mann. Men er skjønnhet og stygghet like kjære for oss, vil vi aldri kunne begripe at denne mannen fortjener så mye takk. Og selv om vi for skams skyld stemmer i med den alminnelige beundringen, vil vi i hjertet likevel mene at en slik mann ikke fortjener at det blir gjort så mye vesen av ham.

Ser vi derimot et menneske utføre det vi forgjeves har satt alle krefter inn på å få i stand – fullfører han det som beveger hjertene våre dypest, så vi i ham ser nådd det målet som var uoppnåelig for oss, men som sjelen vår likevel inderlig lengtet etter – da faller det lett å hylle et slikt menneske. Ja, da blir han vår avgud, hvis vi ellers ikke kjenner den levende Gud.

Men Jesu Kristi store gjerning er jo verdens frelse, syndens forsoning og synderes adgang til rettferdighet for Gud og liv i fellesskapet med ham. Derfor er ikke Jesu storhet av det slaget at den kan gripe dem som bare har sans for det jordiske. «Hans rike er ikke av denne verden» (Joh 18,36). Derfor kan de som

bare elsker «de ting som er i verden» (1 Joh 2,15), heller ikke hylle den kongen som ikke åpenbarer sin makt på noen av de områdene deres attrå gjelder.

Riktignok vil de som en gang er blitt grepet av hvor stor Jesus og hans gjerning er, siden innse at det ikke finnes noe virkelig godt, sant og elskelig på jorden uten at det blir helliget og renset fra syndens smitte i ham og hans gjerning. Men noen kjenner ikke synden som lidelsen og skammen i sitt eget liv, og nettopp derfor mangler de syn for hvor stor Jesu frelse er. De kan umulig kjenne synden som det som ødelegger hele tilværelsen. Den som ikke selv attrår forløsning, kan ikke fornemme det sukket etter forløsning som går gjennom hjertet i hele verden.

Derfor er spørsmålet om du hyller Jesus, det samme som spørsmålet om du trenger forsoning med Gud, rettferdighet for Gud og liv i Gud. Har du erfart at dette trenger du, og at dette savner du mer enn noe annet i verden? Har kampen for å vinne dette gjort deg viss på at du likevel aldri når det evige liv i fellesskapet med Gud, uansett hva du ellers kan nå i denne verden ved ditt arbeid?

Da ser du Kristus som den eneste ditt hjerte kaller stor. For da ser du at han har utført for deg og vunnet for deg det som ingen menneskelig storhet kan nå, og som likevel ingen sjel kan unnvære uten å gå fortapt.

Da drar Kristus deg til seg, sterkere enn noe menneske drar den som ser sine lengsler virkeliggjort i ham. For ingen lengter så sterkt etter at en annen skal utføre det han selv ikke makter, som den sjelen som savner frelse og salighet, lengter etter å eie en som frelser og gjør salig.

Å, om bare alle som må bekjenne at de mangler Herrens disiplers syn for hvor stor Kristus er, ville spørre seg selv hvilket syn de har for hvor stor deres egen synd er! Om bare den som hyller mang en stor mann langt mer hjertelig enn han hyller Herren Kristus, ville være ærlig nok til å innrømme for seg selv at det er mange andre ting som ligger hjertet hans nærmere enn forsoningen med Gud!

For de som ikke har noen hjertetro å gi Kristus, kan nok oppgi mange grunner til det. Men også de burde likevel merke seg at de aldri finner noen som synden er blitt livets lidelse og skyld for, og som likevel nekter å tro på Kristus.

Det kan nok hende at de botferdige synes han er så stor at de ennå ikke riktig tør tro at han vil ta imot hyllesten deres og kjennes ved dem som sine. Men at en som kjenner synden sin som sin nød, ikke blir drevet til å hylle ham og rope sitt hosianna – selv mens han bare ser Kristus langt borte – det har sannelig ingen hørt om.

La et menneske ha så mange grunner han vil for sin vantro: Er bare freden med Gud blitt hans livs lengsel, skal han nok komme til å tro. Og omvendt: La et menneske ikke kunne oppgi en eneste grunn for sin vantro – han kommer likevel aldri til å tro hvis han ikke kommer til å begjære frelsen fra synden som det ene nødvendige.

Derfor har verken disiplenes hosianna eller fiendenes knurring forstummet ennå. Derfor er det også alltid en stor mengde som hyller Herren Kristus uten å vite hva den gjør.

Som på inntogets dag følger disiplene også i dag Kristus som den hvis seier er deres seier, og hvis undergang ville være deres undergang. Ta fra et kristent

menneske troen på hans Frelser, så har livet ikke lenger verdi for ham, hva du så enn kunne gi ham i stedet. «Hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord» (Joh 6,68) – denne bekjennelsen uttrykker fortsatt den troendes dypeste erfaring.

I ordet om Kristus og hans gjerning – om forsoningen ved hans liv og død, om syndenes forlatelse av nåde for hans fortjenestes skyld, om at vi tilegner oss hans rettferdighet, om barnekåret og om at det nye livet blir gitt ved hans Ånd – finner den troende alle hjertets savn så fullt stilt at han kjenner seg uoppløselig knyttet til den Frelser han skylder alt sammen.

Slik han førte vår sak fram til seier da han gjorde den til sin, slik gjør vi nå hans sak til vår. Det gjør vi når vi hyller ham og takker ham, bekjenner og forkynner ham som det eneste menneske som fortjener at hjertene gir seg hen til ham i tro og tilbedelse som til himmelens Herre.

Vi begjærer at hans rike skal komme og hans frelservilje fullbyrdes, slik vi begjærer vår egen fullkomne forløsning. Vi gleder oss over hvert vitnesbyrd om at mennesker lar seg dra av hans kjærlighet og kjenner hans makt, som om det gjaldt vår egen forherligelse. Og kommer det tider da tvilens og anfektelsens mørke faller over sjelen vår, slik det falt over disiplene langfredag, da kjenner vi som de at det er ute med oss om vi ikke lenger kan ha ham som vår Frelser.

Å hylle noen annen er umulig for oss. Ham eller ingen må vi hylle. For ingen kan gi oss det han har gitt, og derfor kan heller ingen bli det for oss som vi har kjent at han er for sine. Ved ham har vi del og lodd i det evige liv. Slik blir Herren Kristus hyllet av dem som i hjertet er grepet av hvor stor hans frelsergjerning er, fordi de har kjent sorgen over synden som livets store sorg.

Men side om side med Herrens disipler går det ennå i dag en stor mengde som synes å hylle ham som de, enda hyllesten deres i virkeligheten er av et helt annet slag. Mange er jo ikke helt uten uro for sin salighets sak, selv om mye annet ligger dem langt mer alvorlig på hjertet.

Blant mye annet de engster seg for, kjenner de av og til også en viss uro for synden sin. Den blir snart glemt igjen i livets travelhet, og som oftest lar den seg lett dysse ned med alle slags unnskyldninger og selvbedrag. Men så mye kjenner de likevel synden sin at de forstår at det er godt og trygt å ha en frelser å stole på.

Til daglig bruk kan de jo nok unnvære ham; i dette livets sorger venter de ingen hjelp av ham. Men de må jo dø en gang, og da er det en stor trøst å ha Jesus å ty til. Derfor har de slett ikke tenkt å legge bort det kristne navnet, og de tør på ingen måte innrømme for seg selv at de ikke har noen erfaring av Kristi frelse. De har en mer eller mindre dunkel anelse om hvor stor synden deres er, og derfor også en mer eller mindre dunkel anelse om hvor stor Frelseren er.

Lever nå slike mennesker i kristne hjem, eller på steder der mange blir vakt og kommer til omvendelse – kort sagt, får de på en eller annen måte det inntrykket at det er mote å hylle Kristus og bekjenne seg til ham – da gjør de det lett og uten å være seg noe hykleri bevisst. De lar seg rive med av omgivelsene og kan mene det helt oppriktig i øyeblikkets stemning, akkurat som folket som stemte i med disiplenes hosianna under inntoget.

De har det på samme måte som en som nærmest ved en tilfeldighet er kommet til å ta del i en festmiddag for en berømt mann. Før han kom i selskapet, har han kanskje hørt om mannen og nok hatt en tanke om at han hadde utrettet noe stort, men uten at det har gått ham særlig til hjertet.

Under festmåltidet derimot hører han de sterke ordene til mannens pris og ser beundringen hos alle vennene hans. Da blir han grepet av den alminnelige jubelen omkring seg og hyller mannen like høylytt som de hvis hjerter er sterkest dratt til ham. Men det hindrer ikke at han kanskje dagen etter ergrer seg over at han har latt seg rive med til en hyllest som ved nærmere ettertanke synes ham både overdreven og ufortjent.

Akkurat slik er det med mange som kommer inn i kretser som av hjertet hyller Herren Kristus, uten at de har den sansen for Frelserens storhet som bare den fulle erkjennelsen av vår egen trang til frelse gir. De blir grepet av makten i den levende troens ord og av det livet de ser omkring seg. De prøver å være med de andre, og det ikke bare i ord. Nei, de legger bort mang en skjødesynd; de bringer mang et offer, både av vaner og penger; de tilegner seg mange kristelige livsformer; de mener selv at de er blitt omvendt og troende.

Og likevel har ikke Kristi kjærlighet betvunget hjertet deres. Likevel har de ikke fått vilje til å gi seg helt hen til ham som den eneste som er verdt tilbedelse. For fremdeles gjelder det for dem at de ikke har sett hvor stor synden deres er, og derfor kan de heller ikke se hvor stor Frelseren er.

Derfor trengs det bare at de igjen kommer under andre omgivelser, så vil de se på sin deltakelse i disiplenes hyllest som overspenthet og svermeri. Og ingenting står i veien for at den dagen kan komme da de lar seg påvirke av Jesu fiender til å rope «Korsfest ham!» like villig som de ropte hosianna blant Jesu venner.

Men disse har i alle fall en slags bekymring for synden sin. Derfor vil de ikke åpent vende seg mot Frelseren, med mindre andre forfører dem til det.

Men i vår tid finnes det også mennesker som rett ut prøver å nekte for at synden fører skyld med seg, ja, nekter for at den er noe annet enn en nødvendig skrøpelighet som hører med til vår natur. Disse er så langt fra å kunne hylle Jesus at han må bli dem til anstøt og vekke motvilje i hjertene deres – nettopp fordi hans frelse er så stor og alvorlig at den åpenbarer hvor stor og alvorlig synden vår er.

Det samme evangeliets ord som for Kristi troende er mer dyrebart enn livet, er for dem et tomt og tåpelig ord. De finner ingen visdom hos Kristus, ingen høyhet, ingen kjærlighet, ingenting som kan dra hjertene deres til ham. Han og hans menighet er bare i veien for dem. For dem er han fremdeles folkeforføreren som holder mengden nede i uvitenhet, trelldom og frykt for å nyte livet etter hjertets lyst.

Slik de spottet inntoget hans i Jerusalem, slik spotter fiendene hans ennå hver åpenbaring av hans makt over hjertene. Alltid ser de bare hans ringhet, aldri høyheten som lyser fram under ringheten. Alltid har de øye for menighetens skrøpelighet, aldri for dens herlighet. Alltid vil de få hosiannaropet til å

forstumme, og aldri har de lyktes med det til denne dag, hvor mange de enn har forført til å rope «Korsfest ham!» sammen med seg.

Som fra begynnelsen har Jesu fiender alltid måttet bevise – nettopp ved at hatet deres er maktesløst – at den de hater, er den uovervinnelige, den store, fordi han alene har maktet den store gjerningen å bære verdens synd på forsoningens kors.

Det er den gjerningen hele verden trenger. For hvilket menneske skulle ha samvittighet og ikke kunne føle seg dømt som skyldig? Selv de som trassig nekter for sin synd, bekjenner den likevel. For bare ved å nekte for Gud, eller i alle fall for alvoret i hans hellighet, kan de bevare hjertene sine for samvittighetens angst. Men hvem fortjener da at vi gir oss hen til ham som Herre, om ikke han som har gjort det alle trenger mer enn noe annet, og som likevel alle makter mindre enn noe annet?

Når en mann gjør mye for folket sitt, vinner han hyllest; ja, mang en gang kan det være nok at han forsikrer at han vil gjøre mye. Men Herren Kristus taler ikke gjennom sterke forsikringer om det han har gjort for oss. Han taler gjennom et helt livs troskap og gjennom lidelsen i sin korsdød, han som ble «gjort til synd for oss» (2 Kor 5,21), for at vi skulle bli fridd fra syndens nød.

Dras derfor hjertet ditt til det som er stort og opphøyet, så la ham, den største, dra deg til seg. Kjenner du trang til å hylle den som makter å virkeliggjøre din lengsel, så gi ditt hjertes fulle hyllest til ham som har virkeliggjort den frelsen som det måtte pine deg å savne i all evighet.

Ja, Herre vår Gud! Gi oss å se hvor stor din frelse er, så vi blir dratt til Kristus som den største og hyller ham som vår Herre, mens vi nå og alle dager sammen med hele hans menighet på jorden sier av våre hjerters fylde: Frels oss, kjære Herre! Hosianna i det høyeste! Amen i Jesu navn.

Skjærtorsdag: Den hellige nattverd

Bønn. Når vi samles med vår Frelser om nattverdens bord, så åpne øynene våre, så vi kan se ham slik han kommer og i usigelig kjærlighet gir oss seg selv. Og gjør det stille i hjertene våre, så verdens larm og mange slags tanker ikke hindrer oss i å senke oss ned i hans nåde og høre hans røst om syndenes forlatelse og det evige liv.

Og siden du bare kan «mette de hungrende med gode gaver» (Luk 1,53), så vekk i oss en inderlig lengsel etter å «smake vår Jesu søte forening», for at hans lengsel etter å gi kan møte vår lengsel etter å få. Ja, Herre vår Gud, gi oss å komme til nådens bord som de som kjenner både din nåde og sin egen trang til den, og som derfor tar plass ved nattverdens bord skamfulle og likevel glade, som syndere og likevel frimodige, med bønn og takk. Amen i Jesu navn.

Luk 22,14–20

Fra troslivets første øyeblikk til dets siste er det et liv i åndelig fattigdom. På dette punktet er det ingen forskjell mellom de troende innbyrdes. Troens kraft, evnen til gjerninger og rikdommen på nådegaver kan være forskjellig. Men om ett barn har fått de ti pund og et annet bare de to, er likevel begge barna like fattige i seg selv; begge skylder like mye Farens godhet alene det de har fått.

Dette preger seg så dypt inn i alle kristnes bevissthet, fordi alt de opplever og erfarer som troende, kan føres tilbake til denne ene grunnerfaringen: at alt de er, og alt de har, har de fra Gud som hans nådegaver – ingenting i eller av seg selv, men alt fra Gud. Det er ikke bare syndenes forlatelse og tilegnelsen av Kristi rettferdighet som blir gitt den troende som den frieste gave av Guds nåde. Nei, det samme gjelder ikke mindre det livet i tro og kjærlighet som Gud skaper i sine barns hjerter.

Den troende vet så godt at han ikke har noen kjærlighet å gi Gud tilbake uten den som Gud først har gitt inn i hjertet hans. Han vet at han ikke har noen gjerning å utføre for sin Gud uten at Gud først har gitt ham kraften til å utføre den. Ja, han vet til og med at slik han selv «er Guds verk, skapt i Kristus Jesus til gode gjerninger», slik «har Gud forut lagt gjerningene ferdige for ham, for at han skal vandre i dem» (Ef 2,10).

Men fordi troen og troslivet alltid beror på at Guds nåde strømmer til hjertet, vil den troende ingenting heller enn at fellesskapet hans med Gud skal bli styrket og gjort inderligere. Derfor er det brodden i alle slags anfektelser at den troende da føler seg alene, forlatt av Gud. Da blir han som barnet som er alene i

huset og ikke kan få mat fordi foreldrene er borte. Da vansmekter hjertet i angst for at Guds kjærlighet skal være like langt fra ham som himmelen er fra jorden.

Så lenge den troende derimot kjenner at Gud er nær ham og virker på hjertet hans ved sin Ånd, er han trygg som kyllingen under hønens vinge, trøstet som barnet ved morens bryst, sterk i kampen som den unge krigeren som blir dekket av skjoldet til den gamle og prøvde stridsmannen.

Så lenge er han frimodig, fordi han vet at alle Guds tanker med ham i himmelen er kjærlighetens tanker, og at alle Guds førelser med ham på jorden derfor må tjene ham til gode, om ikke timelig, så evig. Så lenge fellesskapet med Gud ikke blir forstyrret, bærer den troende alle byrder; da segner han ikke i noen kamp, da vil han seire midt i døden.

Men så sant det er helt nødvendig for alle troende å være forent med Gud og ha hans kraft virksom i sin skrøpelighet, må de akte overmåte høyt det nådemiddelet der Frelseren gir dem seg selv inderligere og rikere enn noe annet sted på jorden. Dette nådemiddelet er jo den hellige nattverd.

I den kommer Kristus oss så nær at han blander blod med oss. Derfor har våre fedre kalt nattverden «Guds barns himmelske gledesmåltid». For hvordan skulle den som av hele sin sjel begjærer å få del i Jesus, kunne la være å glede seg over at hans legeme i nattverden gir seg til vårt legeme, hans ånd til vår ånd, hele Kristus til hele mennesket?

Sannelig, hver troende som er kommet til full klarhet og bevissthet om vilkårene for sitt indre liv, vil i nattverden se åpenbart den frelserkjærligheten som er rede til å stille vår dypeste trang, fyldigere og rikere enn vi tenkte var mulig. I nattverden møtes de troendes lengsel etter å bli forent med Kristus og frelserkjærlighetens lengsel etter å gi seg til dem. Forstår du troslivets vilkår, og forstår du hvilken nåde nattverden gir, da kan du ikke akte den ringe og kan ikke ønske å være uten den.

Den som ikke har bruk for dette nådemiddelet, har visselig heller ingen lengsel etter å bli fast forent med sin Frelser. Han forstår ikke troslivets art og derfor heller ikke arten i Jesu kjærlighet: at den på underfullt vis arbeider for å bane seg vei inn i hjertene våre for å kunne gi seg til oss i hele sin fylde. Se derfor riktig etter hva som skjer i den hellige nattverd, og spør deg så om hjertets lengsel drar deg til nattverdens bord. Da vil du med det samme få vite om troens liv er i hjertet ditt.

Den troende kan aldri glemme sin Frelser. Slik kompassnålen alltid peker mot nord i storm og i stille, slik er den troendes hjerte stadig vendt mot Jesus. Ham skylder jo den troende alt han har og er. Den dagen han glemte ham, måtte han også ha glemt sin Gud som nådens Gud og seg selv som den synderen som lever av nåde. Med andre ord måtte livet i Gud, og med det troen, da være død i hjertet hans.

Så lenge du tror, minnes du Kristus uten noen tvang, slik bruden minnes brudgommen sin, slik vi alltid minnes den som fyller hjertet vårt, uten engang å føle det som noen plikt. Selv under den bitreste anfektelsen, når sjelen føler seg helt skilt fra sin Frelser, minnes den ham likevel med savnets smerte, med all den inderlige lengselen som angsten for å miste den en elsker, vekker.

Hvis nattverden derfor ikke var noe annet og mer enn en hjelp til å friske opp minnet vårt om Kristus, og om at han en gang har levd og er død for oss – hvis vi bare trengte brødet og vinen i nattverden for å bli minnet om at vi ikke må glemme Kristi død, på samme måte som vi legger et brev der det faller oss i øynene for ikke å glemme å svare på det – da ville nattverden være helt overflødig og unødvendig.

De troende minnes jo likevel Herren Kristus hver eneste dag, så visst som de ikke kan leve en dag uten å be og ikke kan be uten i Jesu navn, og så visst som de hver dag trenger tukten og trøsten i hans ord. Men om de som ikke tror, tilfeldigvis ble beveget til å minnes Kristus ved å se nattverden bli feiret eller ved selv å ta imot den, ville det være uten noen betydning hvis de ellers glemmer ham livet igjennem.

Og likevel er nattverden et minnemåltid. Ja, etter Herrens likefremme ord – «Gjør dette til minne om meg!» (Luk 22,19) – skal den først og fremst feires som et slikt måltid. Vi har nærmest fått en skrekk for å forkynne nattverden som måltidet til minne om Kristus. Det kommer av at vi har hatt en tid som var fattig på tro, og som slett ikke visste å si noe annet om nattverden enn dette: at brødet skulle minne oss om at Kristus en gang ga sitt legeme, og vinen om at han en gang utøste sitt blod for oss.

Men villfarelsen i denne forkynnelsen lå slett ikke i at den lærte nattverdgjestene å minnes Kristus. Den lå snarere i at den lærte dem å minnes ham som den han slett ikke er: en død mann som er borte. For om noen minnes Kristus som den som en gang for atten hundre år siden døde i Judea, minnes han da den Herre som sier om seg selv: «Jeg var død, og se, jeg er levende i all evighet!» (Åp 1,18)?

Og om noen minnes Kristus som en som er borte, på samme måte som vi minnes våre kjære avdøde der ute på kirkegården, mens vi bittert føler at de er skåret av fra all forbindelse med oss – minnes han da ham som har sagt: «Se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende!» (Matt 28,20)?

Nei, nattverden er ikke et minne om en avdød. Den er en åpenbaring av den levendes kjærlighet og makt. Nettopp fordi den legger hans innerste hjerte åpent fram, minner den oss kraftig om alt han er og har vært for oss. Nattverden minner ikke de troende om Kristus slik et portrett minner en sønn om morens kjærlighet. Den minner dem om ham slik sønnen minnes all morens kjærlighet når han igjen sitter i stuen hennes etter å ha vært lenge borte, og ser henne stelle rundt seg.

Også mens han var borte, mintes han henne. Også da fikk han både brev og mang en god gave fra henne, så det var en selvfølge at han aldri glemte henne. Og likevel: Når han nå er hjemme igjen og ser henne handle nettopp på den kjærlige måten han kjenner så godt helt fra barndommen, og forstår hvor glad hun er for å kunne gjøre alt riktig godt for ham, minnes han kjærligheten hennes langt mer levende enn ellers.

Uvilkårlig bryter han ut: «Nei, du er da alltid den samme! Slik du har vært mot meg i dag, slik husker jeg at du har vært så langt tilbake jeg kan minnes.

Når jeg ser deg være så omsorgsfull for meg og holde så hjertelig av meg, er det som om jeg med ett ser for meg all din omsorg helt siden jeg var et lite barn.»

Det er en mangelfull lignelse. Men den holder så langt at den viser hvordan bare troen på den levende og nærværende Frelseren, som selv handler med sine egne i nattverden, kan minnes ham på rett måte. I nattverden ser den troende sjelen Kristus komme for å mette den med seg selv når han gir den sitt legeme og blod. Men da står Frelserens kjærlighet med det samme for sjelen i hele sin egenart.

Denne kjærligheten, som ikke nøyde seg med å gi noe mindre enn seg selv for synderes frelse – denne kjærligheten, som elsket sjelen mens den ennå ikke forsto den, og som ved sin egen styrke tvang hjertet til å gi seg hen til den – denne kjærligheten, som gir seg selv til sjelen i alle nådens gaver: Det er den som her kommer med syndenes forlatelse og kraften fra Kristi hellige liv, for å forene seg med sjelen like inderlig som næringen forener seg med blodet. Nattverden minner den troende om Kristi kjærlighet, og den gir ham samtidig kraftig del i denne kjærligheten.

Derfor vet også den troende at han i nattverden får mer enn han selv kan uttrykke. Riktignok kan han nevne mange gode gaver han får der. Han kan nevne syndenes forlatelse, nye krefter i kampen for helliggjørelsen og at troen blir økt.

Men når han har nevnt alt dette, må han likevel legge til: «Ja, men jeg får enda mye mer. Jeg får Kristus selv med all hans kjærlighet, men rikdommen i den kjærligheten kan jeg ikke uttrykke. Jeg vet bare at han gir meg seg selv, og at jeg ikke kunne nøye meg med mindre. For det er ham selv, fellesskapet med ham, jeg søker. Fordi jeg har gitt ham mitt hjertes tro og kjærlighet, ville det ikke finnes noen salighet for meg om han ga meg alle sine gaver, men nektet meg seg selv.»

Nattverden både avbilder og formidler sjelens forening med den levende Frelseren, og det er dette som gjør den så dyrebar for alle Kristi troende.

Riktignok er det ikke alltid like klart for alle Herrens troende at de kommer til nattverdbordet fordi de trenger å få ikke bare den ene eller andre nådegaven, men Kristus selv, som all nåde er innesluttet i. Til ulike tider, under livets skiftende forhold og på troens forskjellige trinn kan den troende synes at snart den ene, snart den andre av Frelserens nådegaver er mer uunnværlig enn resten.

Den som har riktig vanskelig for å tro at syndene hans er tilgitt, kommer kanskje ikke lenger enn til å begjære å få visshet om det. Den som derimot hviler i troen på forlatelsen, men er utmattet i kampen for helliggjørelsen, lengter etter nattverden som vandringsmannen etter herberget og den styrkende maten. Atter andre, som står under særlige fristelser og farer, kommer for å få troen og tålmodigheten økt.

Ja, det finnes vel også blant Herrens troende noen som ennå ikke har fått øynene riktig åpnet for nattverdens herlighet, men som mest kommer for å være lydige mot Herrens ord om at de skal komme til hans bord. De tviler ikke på at nattverdgangen må være et gode for dem, fordi Herren har sagt det, og det

skal visselig skje dem etter deres tro. Men selv vet de ennå langtfra hva de skal søke i nattverden.

Men alle disse, også de som har minst klarhet over hva deres egne hjerter begjærer, søker likevel innerst inne alltid det samme, så sant de virkelig har troen: å bli helt og inderlig forent med Kristus, idet han metter dem med sitt legeme og blod. For ingen kan tro på Kristus uten å være grepet av hans kjærlighet. Men hvis noen har overvunnet deg ved sin kjærlighet, kan du bare glede deg riktig over gavene hans, selv de største, når du skjønner at han i og med gavene gir deg seg selv, og at gavene uttrykker hans hjertes kjærlighet til deg.

Kanskje er du så fattig at du er nødt til å ta imot vennens gaver, selv om han slenger dem til deg på en måte som tydelig nok viser at han heretter vil være en fremmed for deg. Men sannelig, å få vennegaver på den måten er en bitter ting, og desto bitrere jo inderligere hjertet ditt har vært knyttet til ham som nå viser deg at han kanskje er villig til å gi deg alt han makter, bare ikke seg selv, sitt eget hjerte.

Derimot vet du jo hvordan selv en ringe ting, ja en ting du slett ikke trenger, kan bli usigelig dyrebar for deg når den blir gitt deg på en måte som viser at vennen din med gaven vil minne deg om at han selv hører deg til med all sin kjærlighet.

Så sant derfor alle Herrens troende, også de svakeste, har ham som sin venn, må de søke ham selv, fellesskapet med hans kjærlighet, i alle hans gaver. Men ingen har så stor kjærlighet til vennene sine som han, og ingen har makt til å gi seg selv i gavene sine slik som han.

Derfor kan ikke noe menneske gi seg selv til en annen i sine kjærlighetsgaver slik Kristus gir seg til sine egne i sitt kjærlighetsmåltid. Bare han makter, når han gir brød og vin, å gi sitt legeme og blod i, med og under brødet og vinen – seg selv med all den nåden han vant oss da han ga seg hen i døden og sto opp til livet.

Av oss selv ville vi aldri kunne ha tenkt oss at en slik innlemmelse i vår Frelser var mulig her på jorden. Men nå har vi hans ord for at det er slik: at brødet er hans legeme og vinen hans blod. Eller som det heter et annet sted: at «brødet som vi bryter», er samfunn med hans legeme, og «velsignelsens beger som vi velsigner», er samfunn med hans blod (1 Kor 10,16).

Og det de troende har Kristi klare ord for, tviler de aldri på. Nattverden er så dyrebar for dem fordi de vet så sikkert at den er hans kjærlighets største gave, der han sant og virkelig gir dem seg selv.

Men når dette er nattverdens dypeste mening – å formidle sjelens forening med Kristus – og når alle hans troende innerst inne søker denne foreningen i sakramentet, er det jo ikke vanskelig å svare på spørsmålet om hvem som etter Herrens vilje skal komme til hans bord. Det skal alle de, men også bare de, som av hjertet begjærer å få del i Kristus og ikke kan nøye seg med mindre, fordi de er grepet av Kristi kjærlighet.

Derfor skal ingen komme som mener at de i nattverden bare får en bit brød og en dråpe vin. Når Herren i sakramentet sier til dem: «Dette er mitt legeme», svarer de jo i sine hjerter: «Nei, dette er bare brød.» Og når han sier: «Dette

begeret er den nye pakt i mitt blod» (Luk 22,20), svarer de: «Nei, dette er et beger fylt med vin, som vi kan kjøpe hos hvilken som helst vinhandler.»

Hvordan minnes de så Kristus der han handler med dem og gir seg selv i den høyeste åpenbaringen av sin kjærlighet? Som en løgner som ville bedra, eller som en svermer som selv ikke har visst hva han sa – slik minnes de ham der de skulle tilbe hans kjærlighet.

Om en vantro ikke kan eller vil tro Herrens ord, kunne han jo likevel holde seg borte fra sakramentet. Han mener kanskje at det ikke kan være så farlig å ta imot denne smule brød og vin, særlig når han gjør seg umak for å ha noen gudelige tanker i hodet mens det skjer. Men han vet likevel at han gjør seg skyldig i en usannhet når han kommer som om han begjærte det han slett ikke begjærer, og ved selve handlingen sin bekjenner en tro han slett ikke har.

Han vet jo at han bare behøvde å si sin virkelige mening, så ville ingen av Herrens tjenere gi ham det hellige, hvor sterkt han enn forlangte det. Slik ville enhver lege nekte en syk et legemiddel han visste var gift for ham, hvor vred den syke enn ble over å bli nektet. Sannelig, et menneske kan sjelden misbruke Herrens navn grovere enn når han stempler Herren som en løgner ved det bordet der Herren selv møter ham for å handle med ham i all sin inderlige kjærlighet.

Men Herren blir ikke mindre spottet av dem som riktignok ikke nekter for at hans ord kan være sanne, men desto mer bestemt nekter å la Herren få makt over hjertene sine. Det er altså de som er så langt fra å ville forenes med Kristus at det snarere ville være en gru for dem om de kunne bli tvunget inn i fellesskapet med ham. Slik er det jo med alle dem som ikke lider under sin synd, men villig tjener den, og som derfor heller ikke vil bli løst fra dens bånd og få kraften fra Kristi liv til helliggjørelsens strid.

Hvor lyver de ikke, alle disse som bøyer knærne, men ikke hjertene – som åpner munnen, men lukker sjelen – som i virkeligheten minnes Kristus som syndens tjener, en som gjør syndelivet dobbelt lett for dem, mens de synes å minnes ham som Frelseren fra synden – som trygt eter hans legeme og drikker hans blod, mens de ville flykte forferdet hvis øynene deres så ham og ørene deres hørte ham tale ordet om å forlate alt og følge ham! Hvordan skulle det være mulig å spotte Herren slik og likevel unngå å ete og drikke seg selv til dom?

Riktignok er det sant at mange av disse ikke er seg klart bevisst hva de gjør. I mange av menighetene våre finnes det nok av dem som går til alters vår og høst av skikk og vane, helt sikkert uten noen trang til å bli styrket i fellesskapet med Kristus, som de ikke kjenner, men likevel uten noen tanke på å spotte ham.

De mener vel snarere at de gjør Herren en tjeneste ved ikke å forsømme hans bord. Og de lar seg så mye lettere minne om denne plikten når årstidene skifter, fordi nattverdgangen henger sammen med minnene deres helt fra ungdommen. Da gikk de sammen med far og mor og så mange andre som nå er døde, og som de derfor kanskje i nattverdens stund minnes langt sannere enn Herren.

De ville ikke bare skamme seg over naboers og slektningers dom om de lot være å gå til alters; de ville i så fall også selv føle seg langt mer ugudelige enn disse. Hva godt nattverden egentlig skal gjøre dem, ville de nok ha vanskelig for å si; hvilken trang den skal tilfredsstille, vet de ikke. Men at det var synd og

skam å la være å gå, det er de overbevist om. Og likevel øker de jo bare synden sin ved å komme fram til nattverdens bord.

Jeg tør ikke gi meg inn på å avgjøre om Herrens forbønn for dem som ikke visste hva de gjorde (Luk 23,34), på noen måte kan komme også disse til gode. Men det er likevel sikkert at de burde vite hva de gjør.

De forstår jo at synden ikke er noen lidelse for dem, ja, at de til daglig aldri tenker på den. Da burde de vel også kunne vite at de ikke i sannhet kan bekjenne den og be om forlatelse. De må da kjenne seg selv så pass at de ser at de lever uten å nære sjelen med Herrens ord. Da burde de vel også kunne se at de heller ikke i sakramentet begjærer å bli næret ved Herrens kraft.

Hvis de bare virkelig husket det de har hørt om hvor inderlig og sant Herren ga seg hen for deres synder, måtte allerede det være nok til at de kunne si seg selv at en tom seremoni som deres altergang vår og høst umulig kan være til behag for den Frelser som ikke kjøpte oss til sine egne med tomme ord og fakter, men ved å gi sitt legeme og utøse sitt blod.

Ja, selve det at de ikke vet hva de gjør når de sløve og tankeløse lukker hjertene sine for Jesus der hvor han møter dem i all sin kjærlighet, er vitnesbyrd nok. Det viser hvor langt de er fra å leve troens liv i ham, og hvor tungt de derfor synder når de ved alterets fot later som om de søker ny kraft til det livet de ikke kjenner, og som de ikke engang skjønner vilkårene for.

Men når vi på denne måten advarer hver den som ikke har noen bedre grunn til å ta imot Herrens nattverd enn at han nå en gang fra ungdommen av er vant til å gjøre det hver vår og høst, er det derfor slett ikke vår mening å råde Herrens troende til å vrake faste, regelmessige tider for altergangen sin. Det er med dette som med bønnen. Den troende kan jo like godt be til hvilken som helst time på dagen, og det finnes sikkert ingen som ville finne seg i bare å få be morgen og kveld.

Og likevel vil hver troende som har litt erfaring, ha lært å erkjenne hvilken velsignelse de faste bønnetimene er. For han trenger så ofte den tukten og påminnelsen om å be som morgenstunden og kveldsstunden fører med seg bare ved å komme – for den som har vent seg til å bruke dem til bønn. Det er langt mer trolig at den blir en god beder som ydmykt erkjenner at han er skrøpelig nok til å trenge tukten fra en ytre orden, enn den som hovmodig mener at hans indre liv er rikt og friskt nok til aldri å trenge noen ytre tilskyndelse til å søke Herren i bønnen.

Slik er det også med altergangen. Riktignok kan hver troende gå til Herrens bord så ofte hjertet driver ham til det, og han trenger sikkert minst av alt å spørre hvor lenge det er siden han var der sist.

Men likevel vil det være mange tider i den troendes liv da han vil erkjenne, om enn med skam, at lengselen hans etter nattverden slett ikke er større enn at han godt trenger at de vante altergangstidene minner ham om å prøve seg selv: hvordan det står til med livet hans i Herren, og om det er klokt av ham å vente lenger med å søke nåden og styrken ved Herrens bord.

For dem som mangler troens liv, er skikken og vanen med å gå til alters svært farlig, fordi de ikke har noen rett til en slik vane. Men for Herrens troende

er de vante altergangstidene en gagnlig tukt, som bare det åndelige hovmodet forakter.

Det kan imidlertid ikke sies om alle dem som søker Herrens bord enda de ikke er skikket til det, at de gjør det enten i bevisst vantro eller i tankeløs sløvhet. Det finnes også dem som kommer fullt bevisst om at de søker Herren og all hans nåde, fordi de ikke er uverdige til at han skal gi seg til dem.

Men hvor bedrar ikke disse seg selv! De har jo glemt at hjertets fattigdom er og blir troens innerste vesen. Sannelig, du har ingen erfaring av hva det er å høre Jesus til, du er ikke hans, dersom det ikke er din erfaring at alt du har, og alt du er, er nåde.

Skulle du kunne komme fram til Herrens nattverd for å få hans legeme og hans blod og likevel ha en følelse av at du vel har fortjent å få ham og all hans nåde som din eiendom – at du nok kunne betale for deg om det ble krevd – da måtte du jo mene at det ikke var mer enn Kristi plikt å dø for deg, og at du var from nok til å fortjene at han skulle lide helvetes angst for deg.

Å, om bare hver den som kneler ved alterets fot i selvgod egenrettferdighet, ville tenke over at han spotter Kristus! Det er som om han hadde stått under hans kors og sagt: «Bare lid og dø for meg; du gjør bare din plikt. Jeg er vel verd at du bærer fram deg selv som offeret for mine synder.» Nei, bare den som søker nåde og finner den når Kristus gir seg i sin ufortjente kjærlighet, er skikket til å bli mettet av ham ved nådens bord.

Derfor gjør vi svært galt om vi prøver å få våre kjære til å følge med oss til Herrens bord når vi skjønner at de går dit mer for å gjøre oss til lags enn fordi de selv har noen trang til å få Kristus og hans nåde. Det er så naturlig at en troende ønsker å ha sine kjære med til Herrens bord. Det er så salig å vite seg forent i Kristi kjærlighet med dem vi elsker; først da er kjærlighetens fellesskap uoppløselig og evig.

Og det er så forferdelig å vite seg skilt fra sine kjære nettopp der vi har vårt sanne liv: i fellesskapet med vår Herre og Frelser. Jo inderligere vi elsker våre kjære, desto smerteligere er det for oss ikke å kunne dele med dem vår beste glede, vår rikeste skatt.

Og desto forferdeligere er det for oss å vite at vi, så lenge de blir i sin vantro, hver dag må frykte at de i døden skal skilles fra oss, uten at vi kan ha håp om en evig, salig gjenforening hos Gud. Derfor er det så forståelig at mange troende viker tilbake for alt som gjør smerten levende i dem over at deres kjære ikke deler troen deres.

Men å måtte gå til alters alene, uten sin ektefelle eller uten sine barn, fordi disse ikke har troens syn og sans for sakramentets nåde, får nettopp sjelen til å føle denne smerten. Selv er den troende trøstet og styrket ved Frelserens bryst, men han lider bittert ved å vite at de han elsker, forakter denne trøsten. Og så skjer det så lett at han for å unngå denne smerten prøver å få dem med seg til Herrens bord, enda han godt kunne vite at de ikke er skikket til det.

Selv om en far ikke befaler barnet sitt å gå med til alters, ber han det kanskje om det på en slik måte at barnet ikke tør annet enn å adlyde. Selv om en hustru

ikke rett ut ber mannen sin følge henne, viser hun ham kanskje med tårene sine og hele sitt vesen at hun bebreider ham fordi han vil la henne gå alene.

Jeg kom en gang til en mann som jeg måtte nekte sakramentet, fordi han ved en annen anledning hadde sagt til meg at nattverden var et prestebedrag. Og denne mannen erklærte rett ut at han bare ville gå til alters fordi han regnet det for en mindre synd å delta i en slik seremoni enn å volde hustruen sin all den sorgen og få all den uhyggen i hjemmet som han visste ville bli følgen om han nektet å gå med.

En slik hustru handler visselig i den beste mening. Likevel burde hun forstå at det er som om hun ville gi mannen sin gift, når hun prøver å få ham til å gå dit der han må «ete og drikke seg selv til dom, fordi han ikke gjør forskjell på Herrens legeme» og vanlig brød (1 Kor 11,29).[1]

Nei, vi må ikke handle som forførere mot våre kjære for å kunne skjule den smertelige sannheten for oss selv. Vi oppnår jo ikke noe annet ved det enn å blende oss selv mens vi får våre kjære til å øke synden sin. I virkeligheten er vi jo mer skilt fra dem enn noen gang hvis vi kneler ved siden av dem ved det bordet der vi henter velsignelsen, mens de drar dommen over seg.

Så lenge vi vet at våre kjære mangler troens liv, skal vi være så langt fra å oppmuntre dem til å søke Herrens bord at vi snarere, om de selv skulle ønske det, har plikt til å advare dem med all kjærlighetens bekymring.

Men selv om det visselig er bedre å holde seg borte fra nattverden enn å spotte Herren ved å åpne munnen og lukke hjertet for ham, er det likevel et forferdelig vitnesbyrd om hvordan det står til med den levende kristendommen blant oss, når tusener av dem som bærer Kristi navn, selv utelukker seg fra hans nattverd, slik det skjer i denne byens menigheter.

Jeg sier visselig ikke til noen som ikke går til alters, at han skal skynde seg å komme. Men jeg sier til hver den som ikke går til alters, at han skal prøve seg selv om han likevel har troens liv i hjertet sitt.

Jeg tror at alle som akter nattverden ringe, ville finne at de også akter hele Kristi frelsergjerning ringe, om de prøvde seg selv riktig. De har nemlig ingen erfaring av dens kraft.

For riktignok er ikke nattverden det eneste middelet Gud bruker for å gi seg selv til synderes hjerter; også gjennom hans ord får vi hans Ånd og i Ånden hans liv. Men det skulle likevel være svært underlig om et menneske hadde troens erfaring både av hvordan hele hans indre liv avhenger av fellesskapet med Gud, og av hvor mange farer som truer dette fellesskapet – og likevel skulle mene at det var fullt tilstrekkelig å bruke det ene nådemiddelet og vrake det andre.

Herren satte så høy pris på dette nådemiddelet at han innstiftet det som sitt testamente. «Den natten da han ble forrådt» (1 Kor 11,23), lengtet han inderlig etter å gi det til disiplene sine før han led (Luk 22,15).

Skulle en troende kunne være uten dette nådemiddelet uten savn, fordi han fant det helt overflødig? Nei, det er umulig at troens fattigdom, troens ydmyke bøyning under Guds ord og troens trang til å bli inderlig forent med Frelseren skulle finnes hos den som mener at Kristus har brukt avskjedsstunden med di-

[1] NB: «dersom han ikke akter på Herrens legeme».

siplene sine til å innstifte en seremoni så tom og betydningsløs at hans troende ikke trenger å gjøre seg umak med å delta i den.

Du som kan høre at Kristus «lengter inderlig» etter å gi deg seg selv i sin nattverd, og likevel ikke trenger å komme hans lengsel i møte – du burde si til deg selv at du heller ikke har noen trang til å få del i Kristus og hans frelse. Men du burde ikke tenke at du godt kan være en like god kristen selv om du trekker på skuldrene av nattverdens hemmelighet. Forakter du nattverden, forakter du ham som den er testamentet til.

Og er du så stor i dine egne tanker når det gjelder nattverden, at du ikke vil bøye dem under Guds klare ord, og så rik på krefter til et gudelig liv at du ikke trenger den styrkingen som Herren holdt for så nødvendig at han i sin siste stund lengtet etter å gi disiplene sine den – da er du sikkert helt igjennem så stor og rik i deg selv at du aldri trenger å bøye deg for Guds ord eller i troens fattigdom begjære Kristi nåde og kraften i fellesskapet med ham.

De som lever helt av nåde som Herrens troende, og som derfor må ha denne nåden inn i seg som sjelens eiendom, kan ikke forakte det nådemiddelet som både i sin form og i sitt innhold er frelserkjærlighetens rikeste åpenbaring. De tror Kristi ord og handler etter det, og de velsigner ham som stiller deres dypeste trang når han gir dem seg selv i sitt legeme og blod.

Men ikke alle som selv utelukker seg fra nattverden, forakter den. Derfor kan det heller ikke uten videre sies om hver den som ikke søker Herrens bord, at han mangler troens liv. Det finnes dem som blir borte, slett ikke fordi de ikke vil, men fordi de ikke tør komme. De kan sitte her i kirken og gråte bitre tårer av lengsel etter å være med når de ser nattverdbordet dekket. Og likevel kommer de ikke, fordi følelsen av at de er uverdige, skremmer dem.

Som om det ikke var slik her, hvor det gjelder å ta imot nåde, at den som mener seg verdig, er uverdig, mens den som mener seg uverdig, er verdig! Nåde og verdighet – de to tingene utelukker jo hverandre. Har du fortjent å få noe, er det ikke nåde at du får det. Men sier du at det er nåde, bekjenner du jo med det samme at du ikke er det verd.

Tenk om en sulten tigger, når en gavmild herre satte det rikeste måltid fram for ham, begynte å kjenne etter i lommene om han kunne finne et par skitne kobberører å betale maten med, og ikke torde spise hvis han ikke fant noen! Men er det ikke nettopp dette de gjør, som ser Kristus innby syndere til sitt rike bord og kjenner sin sult etter næringen der, og likevel ikke tør ete hans legeme og drikke hans blod fordi de ikke kan finne det minste hos seg selv som de kunne betale nåden med? Å, handle da ikke så tåpelig og utakknemlig!

Vil dere ha Kristus, sannelig, da vil han ha dere, så visst som han har gitt sitt legeme og utøst sitt blod for at «dere skal være hans egne, hans dyrebare eiendom». Lengter dere etter ham, så vet dere jo at han lengter etter dere. Men når deres villighet til å ta imot møter hans villighet til å gi, hvem skulle da makte å hindre ham i å gi, og dere i å få ham selv med all hans nåde og gave?

Sykdommen er jo ingen grunn for den syke til å la være å søke legen. Tvert imot, det er jo bare de syke som trenger lege (Matt 9,12). Derfor sier vi etter Herrens befaling til hver sjel som hungrer etter nåde: «Nå vel, du som tørster,

kom til vannene! Og du som ingen penger har, kom, kjøp og et, ja kom, kjøp uten penger og uten betaling vin og melk!» (Jes 55,1).

Men så sant alle de som trenger å få Jesus med all hans nåde inn i hjertene sine, er skikket til å gå til Herrens bord, er den eneste rette forberedelsen til nattverden denne: å leve en troendes daglige liv.

Det finnes dem som forbereder seg til nattverden med særlige kunster, på samme måte som de kvinnene som sminker seg før de går i selskap. Jeg mener dem som noen dager før altergangen begynner å vokte seg for visse skjødesynder som de ellers lever i uten frykt – som da leser ivrig i Guds ord og andaktsbøker, tar de beste forsetter og prøver å be, alt sammen for å komme i den rette botferdige stemningen på altergangsdagen.

Ved slike midler kan det virkelig lykkes for et kort øyeblikk å drømme seg til å være en botferdig og troende sjel. Men det er likevel bare innbilning. Den flyktige stemningen fordufter snart, og før uken er omme, har skjødesyndene fått tilbake sitt gamle herredømme, mens bøkene er lagt på hyllen, forsettene glemt og bønnen forstummet. En slik forberedelse er farligere enn ingen, fordi den er et utmerket hjelpemiddel for sjelene til å bedra seg selv.

Nei, lev bare den troendes daglige liv, så trenger du ingen videre forberedelse. Åndens tukt, som smertelig lar den troende føle sin synd, skal nok vekke trangen i deg til å få Kristi legeme og blod «til stadfestelse på alle dine synders nådige forlatelse».

Helliggjørelsens daglige strid for å korsfeste kjødet med lystene og begjærene og for å overvinne fristelsene i hjertet og i verden skal nok utmatte deg, så du ikke kommer til å mangle lengsel etter at kreftene fra Jesu hellige liv skal strømme inn i ditt trette og motløse hjerte. Og din daglige erfaring av rikdommen i Kristi nåde, som du har ditt liv i, skal nok drive deg til med hjertets glede å søke ham der han inderlig forener seg med sine troende.

Kan du aldri leve uten Kristus, kan du vel heller ikke det den dagen du går til alters. Og da er du jo forberedt. For det eneste det gjelder her, er å ville eie Kristus. En annen sak er det at den som er vant til stadig å prøve seg selv om han er i Kristus, blir drevet til å gjøre det med særlig alvor den dagen han skal møte ham ved hans bord. Den som alltid frykter for å bedrøve sin Frelser, må vel aller mest frykte for å bedrøve ham ved en slik spott som å misbruke nattverdens nåde.

Men utfallet av prøven vil bli det samme på altergangsdagen og alle dager. Alltid vil den troende måtte ende med å si: «Det sanneste jeg kan si om meg selv, er at jeg er en synder som må eie Jesus med all hans nåde, ellers er jeg fortapt.»

Å, om bare alle som kan gjøre denne bekjennelsen til sin, ville komme frimodige og glade til det bordet der Herren metter dem med seg selv! De var ikke så sterke i troen, ikke så store helgener, de disiplene som Herren lengtet etter å gi sin nattverd den natten han ble forrådt. Men Judas' sinn hadde de ikke. I all sin skrøpelighet mente de det ærlig når de sa at de aldri ville forlate Jesus. Og dette var nok til at han, som elsket dem til det siste, kunne mette dem med sitt legeme og blod.

Så kom da, alle dere som kjenner at dere godt hadde fortjent at Jesus skulle forlate dere, og som likevel frykter mest av alt for å bli forlatt av ham. Kom og tro hans ord og ta imot hans måltid, så dere kan bli styrket i fellesskapet med ham, slik sjelene deres begjærer, når dere får ham selv i hans hellige legeme og blod.

Men du, Herre vår Gud, hjelp hver nattverdgjest, så han kommer for å få Jesus med all hans nåde og gave! Amen i hans navn.

Langfredag: Se det mennesket!

Bønn. Å du Guds lam, som bar verdens synder, miskunn deg over oss! Gi oss nåde til å stå under ditt kors som de som ser sin synd og din kjærlighet åpenbart i all din lidelse.

Å Herre, la oss bli bøyd under vår synds vekt, så vi også kan kjenne styrken i din kjærlighet, den som vant oss den evige forsoning, enda vår synd tynget deg ned i helvetes kval. Du som ville dra alle til deg når du ble opphøyet fra jorden, dra oss alle til ditt kors, så vi der i bot og tro kan takke og tilbe deg når vi ser deg som kjærligheten som ble korsfestet for oss. Amen.

Herrens lidelseshistorie

«Se det mennesket!»

Hvilken er den sterkeste makten som kan herske over menneskenes sjeler?

Lystenes makt er sterk. For når den griper et menneske, bedøver den sjelen og river den med seg, så den ikke lenger sanser at den er skapt for et evig liv, men bare jager etter det jordiske. Til slutt våkner den opp av lystenes rus i avgrunnen og ser at den selv har gravd seg den evige dødens grav. Men sterkere er makten i den selvgode egenrettferdigheten. For når den griper sjelen, tvinger den sjelen til å handle mot sin egen lyst og til å trelle hele livet for å sanke sammen døde gjerninger.

Enda sterkere er makten i Guds lov. For når den griper sjelen med sin anklage og sin dom, raner den hjertet for all tilfredshet, all livsglede og alt det har hatt sin lyst i, og fyller sjelen med angst for den kommende vrede. Og loven tvinger det øret som selvgodheten lukket, til å åpne seg og høre dommen fra den Allmektige og Hellige.

Den tvinger øyet til å stirre ned i fortapelsens dyp. Og alle de unnskyldningene og selvbedragene som egenrettferdigheten brukte for å dysse samvittigheten i søvn, virvler den bort som spindelvev. Vekket av lovens rungende torden blir samvittigheten nødt til å gjøre sin plikt og pine synderen ved å knuge ham under vekten av hans skyld.

Men når lysten ikke lenger kan forhekse, og egenrettferdigheten ikke lenger kan dysse sjelen i søvn fordi loven har tvunget den til å høre sin dom, da blir den lett grepet av en makt som er sterkere enn loven, og som driver den til å framskynde sin egen fortapelse. Det er fortvilelsens makt.

Når den griper et menneske og får det til å føle at alt er tapt på jorden og intet håp er igjen i himmelen – at Guds vrede lyner over det og helvete gaper under

det – da blir den fortvilte sjelen, trass i lovens advarsel, jaget mot den samme utgangen på livet som Judas fikk. Og ingen av de maktene som før har hersket over den, vil være sterke nok til å frelse den fra fortvilelsens grep.

Og likevel finnes det en makt som er sterkere til å frelse enn all lystenes forheksing, all egenrettferdighetens sløvhet, all lovens skrekk og all fortvilelsens vanvidd er til å fortape: Kristi kjærlighets makt.

Den er den sterkeste makt under himmelen. Når Kristi kjærlighet tvinger et hjerte, så han blir dets lyst, da blekner og falmer alle lyster og begjær. De viser seg ikke lenger forheksende og lokkende, men stygge og farlige, så sjelen skjelvende viker tilbake fra å kaste seg i favnen deres.

Og da må egenrettferdigheten tre fram som det den er: et motbydelig og tåpelig hovmod. For nå ser sjelen den i all dens urenhet og fillethet, i motsetning til Kristi plettfrie og hele rettferdighet. Denne rettferdigheten er blitt sjelens eiendom fra den stunden sjelen lærte å tro Kristi frelse og nettopp ved det ble tvunget til å la hans kjærlighet gripe seg i sitt innerste dyp.

Og da må loven tie med sin anklage og dom. Synderen er kledd i Kristi rettferdighet og trygg i vissheten om hans kjærlighet, og han vet at han ikke kommer til dom (Joh 5,24). Grepet av Kristi kjærlighets makt er han i ham, og da finnes det ingen fordømmelse for ham (Rom 8,1). Så vender freden og gleden tilbake til samvittigheten som aldri før. Likevel vil den aldri mer sove.

Den vil alltid våke og minne hjertet om stadig å gi seg hen til Frelseren, for det er i hans kjærlighet hjertet har sitt liv. Så lærer sjelen å takke for all Guds godhet i det jordiske og lærer den rette livsgleden, som ikke river den bort fra Gud, men fører den til ham. For når hjertet først er grepet av Frelserens kjærlighet, blir det minnet om den gjennom hver blomst og hver solstråle.

Og da er fortvilelsen glemt. For om den som er grepet av Kristi kjærlighets makt, var i så stor nød at han ikke visste om noen på jorden han kunne gå til, kjenner han likevel veien til ham som ved sin kjærlighet berget ham ut av helvetes nød. Og om han visste at hver dag på jorden heretter bare ville bringe ham smerte, og om han for alltid hadde mistet det som her var hans hjertes kjærlighet, vet han likevel at saligheten i fellesskapet med Kristi kjærlighet er evig og ikke kan mistes. Hvordan skulle han da kunne fortvile?

Nei, når bare sjelen lar seg gripe av Jesu kjærlighets makt, er alle fordervelsens og fortapelsens makter kraftløse. Grepet av denne kjærligheten vil sjelen bli båret trygt inn i Guds evige rike. Å være frelst og å være betvunget av Kristi kjærlighet er nøyaktig det samme. Derfor er all øvelse i kristendommen ikke noe annet enn dette: å ta Kristi kjærlighet stadig inderligere til hjertet, så den får makt over oss.

Men når skulle vi ha mer grunn enn i dag, på Herrens lidelsesdag, til å minnes dette: at hele vår frelse beror på at vi lar oss gripe av Herrens kjærlighet, den sterkeste makt under himmelen? Ingenting kan jo minne oss bedre om det enn vår Herres og Frelsers lidelseshistorie. For hva er den vel annet enn historien om Jesu kjærlighet til syndere? Vil du forstå Herrens lidelseshistorie riktig, så forstå den som historien om hva det kostet hans kjærlighet å frelse din sjel.

Men slik forstår du den best når du i tilbedelse ser på ham slik han var i sin lidelses stund. Der han står i all sin smerte på den åpne plassen foran domhuset, ser du kjærligheten som den sterkeste av alle makter, og likevel i all den fornedrelsen den måtte lide fordi den var kjærlighet til syndere, til meg og deg. Så la det da være hellig stillhet i hjertene våre når ordet lyder til oss:

«Se det mennesket!» (Joh 19,5).

Ja, se dette mennesket med tornekronen om sin hellige tinning, med den fillete soldatkappen, der den falmede purpuren får ny farge av hans hellige blod, med narresepteret, den brukne rørstaven, i hånden. Han er omgitt av den grusomme flokken som spotter lidelsen hans, skjender ansiktet hans og slår hans blødende hode. Se dette bildet av jammer og spott, dette mennesket som selv er som den brukne rørstaven i hånden hans, som hvem som helst kan kaste bort og trampe under fot.

Og tenk så over at dette mennesket, som står der forsvarsløst og prisgitt all pøbelens råhet, er Jesus Kristus, Guds enbårne Sønn, vår Herre. Ja, tenk over at det er Gudmennesket som lider; ellers vil du aldri kunne fatte hans lidelse. Han er sant menneske. Derfor følte han lidelsen i hver nerve i sitt legeme og i all sjelens angst, akkurat slik vi mennesker kjenner smerten når vi lider i legeme og sjel. Men han er også sann Gud. Derfor kunne og måtte han holde ut en lidelse som ville ha knust ethvert menneske straks den hadde rørt det.

For hva har Kristus lidt? Var dødsangsten hans i hagen den samme som mang en forbryter har følt natten før sin pinefulle død? Var smerten han kjente under pøbelens hån med tornekronen på hodet, den samme som mang en martyr har lidt når han ble mishandlet av det folket han hadde ofret livet sitt for å frelse? Var Kristi kval på korset den samme som røvernes ved siden av ham, den samme som så mange har lidt når de har hengt på forbannelsens tre?

Nei, Kristus er jo «Guds lam, som bærer bort verdens synd» (Joh 1,29). «Herren lot den skyld som lå på oss alle, ramme ham» (Jes 53,6). Derfor har han i sin lidelse ikke lidt ett enkelt menneskes smerter, men alles.

Denne ene led den langfredagen like mye som vi alle, fra Adam og til den som skal fødes sist av alle på jorden, skulle ha lidt i evighet. Da han fra sitt kors kunne uttale forsoningens mektige evangelium: «Det er fullbrakt!» (Joh 19,30), sto alle slektens millioner for hans allvitende øye. Og han visste med guddommelig visshet at skylden til hver eneste en av dem også hadde rammet ham, og at han også hadde lidt hver enkelts særlige smerte. Kristi lidelse er et under: Det måtte Guds allmakt til for å holde den ut, og Guds kjærlighet til for å ville tåle den.

Ikke noe annet menneske enn han har svettet blod i sin dødsangst. For ingen annen enn han har kjent verdens dødsangst pine sin sjel, og hver skapnings hjerte ville ha brustet lenge før angsten nådde den høyden at den presset fram blodsvetten. Ikke noe annet menneske enn han er blitt «gjort til synd» (2 Kor 5,21) der han hang på sitt kors, så han måtte lide som om han var selve synden i legemlig skikkelse. Bare dette Guds lam kunne holde ut å leve til det var blitt knust for all verdens synd.

Og tenk så videre over hvor unaturlig alt som heter lidelse, måtte være for Guds allmektige, evige Sønn. For oss, syndens og forgjengelighetens barn, er

smerten den arvelodd vi tar med oss til verden. For syndere er lidelse noe de kjenner fra fødselen av, så visst som ingen av oss har smakt saligheten i Guds himmel. Og selv den mest urettferdige lidelse som rammer oss, er likevel aldri så urettferdig at vi skulle kunne si at vi ikke på noen måte, ikke for noen saks skyld, hadde fortjent å lide det minste.

Men han som var i Farens fang fra evighet, glemte heller ikke «da han i sin ferd var funnet som et menneske» (Fil 2,7), «den herlighet han hadde hos Faderen før verdens grunnvoll ble lagt» (Joh 17,5.24). Hvor unaturlig måtte da ikke alt som heter smerte, være for ham hvis vesen er salighet? Tenk hva døden måtte være for ham som er det evige liv! Å bli «gjort til synd» og være selve helligheten! Å være forlatt av Gud som sjelene i fortapelsen, og selv aldri ha forlatt Gud, ikke engang med sjelens svakeste begjær!

Tenk over alt dette, og se så igjen dette mennesket. Der står han med tornekransen om sin tinning. Men du vet jo hvilken krans han var vant til å bære? Stjernenes krans, som var blitt til ved ham, omga hodet hans fra skapelsens dag.

Der står han, kledd i den falmede soldatkappen, han som var Farens avglans og avbildet av hans vesen (Hebr 1,3). Der står han med den brukne rørstaven, narresepteret, i hånden, han som var vant til å føre himmelens septer og lede alle verdeners gang. Der lyder de ville skrikene, den hånende hyllesten: «Vær hilset, du kjære jødekonge!» (Joh 19,3), gjennom dette øret som var vant til å bli hyllet med englenes lovsanger!

Og det er for vår forsonings skyld, for din og min skyld, at han står der som dette mennesket. Han kunne ikke bytte ut tornekransen med stjernekransen. For da vi trellet under lystene våre, hadde vi flettet ham den tornekransen som pinte hans hellige legeme. Derfor måtte han bære den til smertene hans fullt ut hadde veid opp vår syndige lyst. Han kunne ikke kaste av seg den usle kongekappen som spotten hadde hengt om ham. For dens falmede prakt måtte farges på ny i hans røde blod før han kunne gi oss sin rettferdighets hvite kledning, så vi kunne svøpe oss i den og bestå for Guds dom.

Han kunne ikke bytte ut den knekte rørstaven med himmelens herskerstav. For han kunne ikke bruke himmelens septer til å styre oss til salighet før han ved sin lidelse hadde fortjent seg makten til å gi syndere nåde. For vår skyld ble korset trinnet hans opp til setet ved Farens høyre hånd. Han kunne ikke tvinge spotten til taushet og bytte den ut med hærskarenes lovsang. For det var ikke nok for ham å gjøre englenes millioner salige.

Først når en skare av syndere, så stor at ingen kan telle den, står for Guds trone, kledd i de lange, hvite kappene som er vasket i hans blod (Åp 7,9.14) – først når de frelste synderes menighet blander sin jubel med de himmelske korene, er hans hjertes lengsel stilt. Fordi han elsket syndere, måtte han lide, og fordi vår synd var så stor, ble hans lidelse dypere enn vår tanke kan måle og våre ord kan si.

Likevel kan vi tenke én ting og si én ting, dersom vi ser ham riktig i all hans lidelses fornedrelse: Hans kjærlighet er den sterkeste makt på jorden. For ikke engang gudsforlatthetens kval, ikke helvetes redsel har kunnet tilintetgjøre den.

Aldri er et menneske blitt fristet til å oppgi sin kjærlighet slik dette mennesket ble fristet til å oppgi sin kjærlighet til syndere. Den slekten han led for, førte selv lidelsen over ham og utfordret samtidig hånlig hans makt til å kaste den av seg.

«Vær hilset, du jødenes konge!» ropte flokken mens den mishandlet ham, og for å spotte ham «falt de på kne og tilba ham» (Mark 15,19).[1] Og han visste at hvis omsorgen hans for at disse synderne skulle bli frelst, et øyeblikk vek for harmen over synden deres, ville de bli nødt til å ligge i støvet og tilbe ham med all den redselen den opprørske skapningen føler når den ser himmelens vrede konge.

«Er du Guds Sønn, da frels deg selv og stig nå ned av korset, så vi får se det, så skal vi tro på deg!» Denne spotten fra synderes lepper rammer hjertet hans i den stunden all verdens synd knuget det ned i de fortaptes kvaler. Og han visste at det bare skulle til den svakeste bevegelse av viljen hans, så var det skjedd. Da ville korset ha forvandlet seg til herlighetens trone, og da hadde disse synderne til sin evige forferdelse måttet tro på ham som Guds hellige Sønn.

Men da hadde ikke kjærligheten fullført sin gjerning; da hadde rettferdighetens vrede over synden vært sterkere enn kjærlighetens barmhjertighet mot synderne. Derfor hang han på forbannelsens tre, spottet av den slekten han var forbannet for. Deres mangel på kjærlighet kunne ikke rokke hans kjærlighet. Likevel var han jo på sitt kors ikke bare forlatt av kjærligheten hos dem han led for. Selv Faderen i himmelen, som hadde elsket ham fra evighet av, holdt sin kjærlighet tilbake fra ham for vår skyld, for at vi alle skulle ha lidt straffen for våre synder i ham, «dette mennesket».

Når forferdelsens rop lyder fra hans sjel: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» (Matt 27,46), visste han jo svaret: Fordi du har elsket den syndige slekten nok til å ville bære gudsforlatthetens kval i dens sted. Aldri ville han ha fått vite hva det er ikke å kunne si Far til Gud den Allmektige. Aldri hadde han, den evig elskede, erfart hva det er å bytte livet i Farens kjærlighet med døden under Guds vrede – hvis han ikke, som dette mennesket vi ser på korsets tre, hadde elsket oss slik at han heller ville bli en forbannelse for oss enn se oss fortapt i evighet.

Men så sterk er hans kjærlighet til syndere at den holdt ut selv i gudsforlattthetens time. Han var forlatt av Gud for vår skyld, men likevel forlot ikke kjærligheten hans oss. Derfor har den revet verdens forsoning med Gud ut av hendene på synd og død og helvete. Ingen fordervelsens makt var så sterk som hans kjærlighet.

Å, så se da dette mennesket, din bror og Herre! Ingenting kunne overvinne kjærligheten hans, og ingenting kunne hindre ham i å fullføre din frelse. Se ham slik at hans kjærlighet griper deg og gir deg lyst til å gi deg hen til ham i tro. For da er du frelst.

En gang skal dette ropet lyde igjen: «Se det mennesket!» Det skal skje på den dagen da alle jordens slekter skal se Menneskesønnen komme på skyene med kraft og stor herlighet (Matt 24,30). Også da er han den samme som før i sin lidelses stund. For riktignok vil han da ha byttet tornekransen med stjerne-

[1] NB: «de bøyde kne og hyllet ham».

kransen og den knekte rørstaven med himmelens herskerstav i hendene sine. Riktignok vil Guds herlighet da stråle om den skikkelsen som synderes spott en gang våget å kle i narrekappen. Men også da vil han komme som vår bror, også da vil hans gjennomborede hender være tegnet på hans kjærlighet til syndere.

Men ve hver den som først da får øye for dette mennesket! Ve hver den som da for første gang får se naglesårene i hendene hans som vitnesbyrd om at det fantes en kjærlighet sterk nok til å frelse ham fra dommens forferdelse, og som likevel ble forsmådd helt til dommens time. Nei, nå skal vi se dette mennesket. Nettopp som den vi må si om: «Vi så ham, men han hadde ikke et utseende så vi kunne ha vår lyst i ham» (Jes 53,2) – nettopp slik skal vi ha vår lyst i ham, og la hans kjærlighet tvinge oss til å ha ham som all vår lyst.

Nettopp nå, når vi ser ham som den som var «foraktet», «som en som folk skjuler sitt åsyn for» (Jes 53,3), skal vi tilbe ham og opphøye ham som vår allmektige Herre og Gud.

For nettopp som dette mennesket åpenbarer han at hans frelserkjærlighet er den sterkeste av alle makter, og den gir alle syndere som trenger den, mot og kraft til å tro sin evige forløsning. Hva skulle kunne bevege oss til å tørre og ville gi ham våre syndige hjerter, om ikke synet av den kjærligheten som så helt hører oss til fordi den villig gikk i vårt sted og vant i vårt sted ved å lide i vårt sted?

Salig er den som gjør det! La hvilken fordervelsens makt som helst komme; har vi i tro gitt Jesus hjertene våre, da skal vi bli frelst. For da er vi under vingene til hans kjærlighet, den sterkeste makt under himmelen. Å, om vi da måtte la oss overvelde av kjærligheten til dette mennesket, Jesus Kristus! Da ville vi av hjertens grunn kunne bekjenne ham som den han er: vår Gud og vår bror. Da ville vi på en gang bryte ut i tilbedende undring over hans lidelses storhet: «Se det mennesket!» – og synke i kne for hans kjærlighets makt og si:

«Min Herre og min Gud! Slik du lider for meg, slik du står der, spottet og spyttet på, som den elendigste blant menneskenes barn, slik hyller jeg deg, slik forstår jeg deg, slik er du stor for meg, slik tilber jeg deg. For slik ser jeg at din kjærlighet er større enn min synd, større enn alle fordervelsens makter som finnes på jorden. Å Herre Jesus, slik du står der som dette mennesket, slik gir jeg meg selv hen til deg. Herre, forbarm deg over meg! Herre, frels meg! Herre, gi meg å elske deg, fordi du elsket meg først! Amen i ditt navn.»

Påskedag: Som hodet, så lemmene

Bønn. Herre Kristus, vårt hode, du som sannelig er oppstått! Vi takker deg for at du ved din herlige oppstandelse har gitt oss visshet om at dine troende, dine lemmer, skal få en salig oppstandelse. Ja, vi takker deg for at du har vist deg som Herre over døden. Derfor kan vi være visse på at også vi skal seire over den, overvinne all syndens skam og all dødens nød og bli hellige og herlige når vi er nådd fram til din salighet og bærer ditt bilde, så vi i sannhet er skikket til å være dine lemmer, du vårt hellige og herlige hode!

Herre, hjelp da alle som du er død for, så de kan kjenne sin trang til å få del i ditt liv! Ja, hjelp oss alle, så vi kan bli gjenfødt til et levende håp ved din oppstandelse og leve i dette håpet til vi får bytte det med herligheten der vi skuer deg! Amen i ditt navn.

Vil du holde påske rett, du troende sjel, og møte din oppstandne Frelser med tilbedelsens glede, så tenk deg et øyeblikk at Jesu historie var endt med kvinnenes fortvilte spørsmål: «Hvem skal rulle steinen bort fra gravåpningen for oss?» (Mark 16,3). Ja, tenk deg at det siste du fikk høre om ham som hadde lovet å være din frelser fra synd og død, var at han selv døde en synders død, og at graven hadde slukt ham og aldri gitt ham tilbake.

Hvordan skulle du da kunne tro at han som ikke hadde kunnet frelse seg selv, hadde kunnet frelse deg? At han som hadde bukket under for døden, var det evige liv? At han som ikke maktet å reise seg fra gravens forgjengelighet og velte steinen bort, var Guds Sønn? Nei, i hans grav ville alt frelsens håp ha blitt begravet.

Alle hans store gjerninger og alle hans velsignede ord ville da bare ha bevist hvor umulig det er for et menneske å bli fridd fra dødens tilintetgjørelse. Hadde graven kunnet sluke ham, den eneste sterke og rene blant dem som er født av kvinner, ville vi alle uten redning ha vært prisgitt den.

Da måtte hvert menneske ha sagt til makken: «Du er min bror», og til forråtnelsen: «Du er min forløsning». Da ville lengselen etter evigheten og saligheten i hjertene våre ha vært en bitter spott over vår elendighet. Alt det gode og hellige som var begynt i oss, ville døden rive av, slik nattefrosten river av blomstene på frukttrærne, og hele livet ville være en gåte uten løsning og mening.

Å, når du har latt deg gripe av slike tanker, og så påskens evangelium lyder inn i sjelen din, er det da ikke som når du våkner av en grufull drøm og morgen-

solen skinner inn på leiet ditt? Føler du deg da ikke lettet, som når du får vite at det forferdelige som knuget sjelen din, bare var innbilning?

Ja, skulle ikke alle Herrens troende i dag kunne fatte hvordan de gamle kristne jublet når de hilste hverandre påskedag og sa: «Kristus er oppstått!» – og svaret lød: «Ja, han er sannelig oppstått, halleluja!» Mens de var hedninger, hadde de fullt ut kjent håpløsheten under dødens makt. Nå kastet de all smerten i jordelivet fra seg i den glade vissheten om at de eide evig liv ved Jesu Kristi oppstandelse.

Den vissheten eier alle Herrens troende ennå i dag. Kristi oppstandelse er like viss for oss som alt Skriften vitner om den, som alle apostlenes liv og død, som vitnet om den, som Herrens liv i menigheten hans gjennom skiftende tider og som hans liv i våre hjerter. Vi vet at Herrens liv på jorden ikke endte med hans begravelse, men med hans oppstandelse og himmelfart. Vi kjenner hans liv i våre hjerter og vet at vi er forent med ham som lemmene med hodet.

Derfor skal ikke all sorgen i denne verden dempe gleden vår over at «Kristus er reist opp fra de døde og er blitt førstegrøden av dem som er sovnet inn» (1 Kor 15,20). «Han har ført liv og uforgjengelighet fram i lyset» (2 Tim 1,10), og ved ham «roser vi oss av håp om Guds herlighet» (Rom 5,2). Derfor vil også vi, så mange som av hjertet tror på Kristus og kjenner det levende håpet, prise Gud med all hjertets glede når vi nå etter fedrenes skikk reiser oss og synger vårt festvers:

Han er oppstanden! Store bud!
Min Gud er en forsonet Gud.
Min himmel er nå åpen.
Min Jesu seierrike død
fordømmelsenes piler brøt
og knuste mørkets våpen.
O røst,
min trøst!
Ved hans seier,
som jeg eier,
helvet bever:
Han var død, men se, han lever!

Mark 16,1–7

Som hodet, så lemmene. Har hodet kjempet seg gjennom gravens mørke og dødens makt, så drar det hele legemet etter seg. Har hodet seiret, så seirer også alle lemmene. Vet du derfor at du selv er et lem på Kristi legeme, har du i hans oppstandelse det sikre pantet på din egen salige oppstandelse.

Alle som hører Kristus til, skal dø, slik han døde; men de skal også stå opp, slik han sto opp. Se Kristus i hans død og hans oppstandelse, så ser du også hans troende i deres død og deres oppstandelse.

Men for at du ikke skal bedra deg selv og glede deg over Kristi oppstandelse selv om du ikke vil være et lem på hans legeme, så se også motsetningen: se dem som ikke tilhører Kristus, i deres død og i deres oppstandelse.

Hvem av oss som har levd en tid i verden, har ikke opplevd et øyeblikk da dødens redsel slo oss fordi vi så en vi elsket, bli et lik? Vi kan for lenge siden ha måttet oppgi håpet om at vår kjære skulle bli frisk. Vi kan ha hatt grunn til å være trygge på at sjelen hans var frelst, og lidelsene kan ha vært så store at vi bare har lengtet etter at døden skulle komme og fri ham fra pinen. Men hvem kan likevel unngå å kjenne dødens redsel i det øyeblikket døden kommer og forvandler vår elskede til et sjelløst lik?

For få minutter siden var den døde iblant oss, riktignok svak og lidende, men likevel en del av den samme verden som vi. Vi hørte ham be og tale; vi så sjelen kjempe og røre seg i ham; vi kunne dele hans nød og ha kjærlighetens fellesskap med ham. Men nå ser vi trekkene hans stivne i dødskulden og legemet ligge så stille og ufølsomt på leiet. Da kjenner vi med bitter smerte at døden ugjenkallelig har skilt oss fra den vi elsker.

Mens vi står der og stirrer på liket, begynner det å bli fremmed for oss. Det er som et marmorbilde av den elskede, men det er ikke lenger ham selv. Det er jo en ting, som alt annet livløst omkring oss. Det minner oss om den avdøde, riktignok sterkere, men likevel bare på samme måte som andre ting som har tilhørt ham. Nettopp liket hans lar oss føle at vi ikke lenger har ham iblant oss, og at ånden som besjelet legemet, er gått dit vi ennå ikke kan følge.

Og likevel – hvor gjerne vil ikke kjærligheten følge den avdøde i sorgens stund! Den kan ikke la være å strekke seg ut etter ham i inderlig lengsel. Den vil kjenne hans kår, dele hans glede og ha fellesskap med ham i hans herlighet, slik den har kjent hans smerte og hatt fellesskap med ham i hans elendighet. Men døden står som en mur mellom oss og den døde, og ingen kan trenge gjennom den. I vår smerte kan vi støte oss mot muren, men aldri rive den ned.

Og likevel – skulle vi ikke trass i dødens makt kunne følge dem som er døde i Herren?

La oss stille oss under korset på Golgata i det øyeblikket Herren har overgitt sin ånd i sin Fars hender. Aldri har noe menneskes legeme vært mer ufølsomt for fiendenes mishandling og for vennenes kjærlighet enn hans legeme var da det hang som et lik på korsets tre.

Det blir tatt ned av korset. Det ligger som en død ting, et sjelløst lik, i favnen til de sørgende vennene og blir vasket og salvet av kjærlige hender. Hvor helt lik er ikke Kristus da våre kjære, når vi steller legemene deres for å legge dem i kisten, dekker kisten med kranser og gjør alt i stand til gravferden! I sin død som i sitt liv var han det sanne menneske, helt og fullt en av oss.

Men om Kristus vil du vel ikke si at din kjærlighet ikke kan følge ham? Om ham vet du jo hvor han gikk hen i sin død. Midt i sin dødskval har han jo sagt oss hvor han skulle være samme kveld, når sjelen var skilt fra legemet hans. Om ham vet vi at han fra korset gikk til Paradis, til hvilens og forfriskningens, livets og seierens sted.

For et øyeblikk siden led han all dødens angst og den fortapte slektens dom under gudsforlatthetens ve. Nå henger det bare et følelsesløst lik på korset,

mens han selv for evig er «tatt bort fra angst og dom»[1] og i Paradisets hellige fred hviler fra sitt møysommelige arbeid i jordelivet og all den bitre pinen i sin frelsergjerning.

For en kort stund siden var han forlatt av Gud og mennesker; bare fiendenes ville, spottende rop over hans avmakt nådde øret hans. Nå blir han forfrisket av all Farens kjærlighet og blir tilbedt og velsignet av alle de fromme i Guds folk, som fra gammel tid hadde «frydet seg til å se hans dag» (Joh 8,56) og hadde ventet på hans seier.

Øyeblikket før han i sin dødsstund kunne la evangeliet om den fullbrakte frelsen lyde ut over verden, hadde han ikke våget å bruke sin makt til å frelse seg selv. Nå triumferer han over alle ondskapens makter og åpenbarer seg som seierherren, selv for de mest gjenstridige ånder i helvetes dyp.

Slik er han blitt trøstet, slik har han seiret i sin død! Men på jorden var det sorg og veklage over den døde. Der gikk kvinnene til graven med tunge hjerter, «meget tidlig … da solen gikk opp» (Mark 16,2). De følte bare at steinen som lå foran graven, var svært stor, og at de ikke maktet å velte den bort.

Men som hodet, så lemmene. Som Kristus i sin død, slik er også hans troende. Vi vet jo at han ikke var alene da han gikk inn i Paradis. Det var en som skulle være med ham den store sabbatskvelden som fulgte etter korsets dag: den usle røveren. Han erkjente selv at han med rette var under korsets dom, og hadde ikke noe annet å vise til enn sin bønn om at Jesus skulle «huske» ham når han kom «i sitt rike» (Luk 23,42). Ennå på sitt kors hadde denne røveren spottet Kristus, og først i sitt siste øyeblikk ga han ham sitt hjerte i tro.

Når han likevel ble bønnhørt uten et ord til bebreidelse, hvordan skulle vi da kunne tvile på at hver sjel som i sin død hører Kristus til, får lov til å gå rett fra dødskampen inn til hvilen og freden i Paradis?

Å, for en motsetning! Det ene øyeblikket dødsleiets kalde svette, den uvilkårlige kampen for livet, sjelens strid for å holde ut i troen der alt svikter. Den neste stunden livets fylde, slik Adam kjente den, men aldri noen av hans barn siden han ble drevet ut av Paradis – og befrielse fra hver en byrde og hver en fare. Fristelsenes, syndens og lidelsens tyngende makt finnes ikke mer.

Kjærligheten til Gud har kanskje helt til det siste måttet kjempe så hardt for ikke å dø under lidelsens trykk og anfektelsens nød. Nå fyller den helt den frelste, hellige sjelen. Nå kjennes Gud aldri mer langt borte; nå hviler sjelen i ham. Den er jo i Paradis, det stedet der Gud er mennesket nær, slik han var Adam nær da han vandret i hagen.

Men nå er det ingen frister mer i Paradis. Nå kan sjelen triumfere over djevelen og alle farer, slik Kristus i sin død triumferte over djevelen. Nå er den fulle tryggheten der; ingen spent årvåkenhet og ikke noe sukk i bønn trengs lenger; alt er takk og lovsang uten ende. Slik går den troende sjelen fra dødsleiet sammen med Kristus inn i Paradis, mens det på jorden kanskje felles bitre tårer over liket, og sukk og veklage lyder ved båren, slik det var sorg og klage i kvinnenes hjerter den påskemorgenen.

[1] NB: «Ved trengsel og ved dom ble han revet bort» (Jes 53,8). Heuch bygger på den eldre ordlyden: Kristus er tatt bort *fra* angsten og dommen.

Ved kraften i «det levende håp» (1 Pet 1,3) makter vi kanskje å løfte forhenget så langt at vi med troens anende glede kan skue inn i Paradis og la vissheten om at den elskede har vunnet, bli kjærlighetens trøst i sorgen. Likevel griper smerten oss igjen når blikket senker seg og faller på det døde legemet. Time for time blir det mer fremmed for oss, og ingenting kan hindre at det går forråtnelsens gru i møte. Vi må jo skynde oss å gjemme det i graven, fordi vi ikke kan holde ut å se det herjet og mishandlet av dødens makt. Den ødeleggelsen kan ingen kjærlighet avverge.

Ingen kranser på båren og ingen blomster på graven kan få oss til å glemme dødningbeina og forråtnelsen som blomstene skjuler. Det er heller ingen trøst i å tenke seg den døde sovende i gravens stille kammer. For vi kan ikke glemme makkene som gjør sin gjerning der, og vi vet godt at det ikke er bildet av den slumrendes fred som ville møte oss om vi åpnet graven.

Og likevel – så visst som Kristus har gitt oss sitt ord på at den troende sjelen skal følge ham inn i Paradis, og så visst som vi i hans seierrike oppstandelse har pantet på de troendes herlige oppstandelse, så har vi full trøst mot gravens redsel.

Våre legemer må nok smake all dødens elendighet, slik hans legeme var et sjelløst lik mens det hvilte i klippehulen. Og døden kan nok fullføre sitt verk på våre legemer på en annen måte enn på hans, fordi vi ikke kan vente å stå opp allerede den tredje dagen. Likevel har ikke de troende mer å gjøre med legemene sine mens de blir oppløst i jordens støv, enn han hadde med sitt legeme mens sjelen hans var i Paradis og han åpenbarte seg for åndene.

Når du går sørgende bak båren til din troende venn, hvem ligner da mest på den som blir senket i graven: du, som ennå selv bærer dødens legeme, eller den frigjorte sjelen, som er tatt bort fra angst og død og inn i Guds rike? Nei, den som har fått være med Herren i sin død, har seiret over døden for evig. At legemet hans blir tilintetgjort, angår ikke ham. Det eneste som angår ham, er at han får legemet sitt herliggjort igjen på oppstandelsens morgen.

Når vi ved ukens slutt tar av oss de skitne klærne våre, bekymrer det oss ikke. Vi vet at når de er blitt vasket rene, får vi dem igjen og kan ta dem på oss på ny. Og hvem tenker på hva som skjer med de skitne klærne hans mens de blir vasket? Hvem kjenner noe til det? Det er nok for oss å være sikre på at vi finner klærne rene ved leiet når vi våkner søndag morgen.

Like lite bekymrer det sjelene at legemene blir renset i jordens fang, når de først er blitt kledd av dem i døden og selv er hjemme hos Herren. «Vi vet jo at om det teltet vi lever i på jorden blir brutt ned, så har vi en bygning som er av Gud, et hus som ikke er gjort med hender, evig i himmelen» (2 Kor 5,1).

Det er riktignok sant at sjelene selv i Paradis ikke er uten lengsel etter legemene sine. For det står jo skrevet at vi ennå venter på «vårt barnekår, vårt legemes forløsning» (Rom 8,23). Men denne lengselen er ingen lidelse. Den er en lengsel som den du kan kjenne når du allerede har det riktig godt, men likevel vet at du ennå har noe i vente som vil gjøre gleden din fullkommen.

Og tiden mellom døden og oppstandelsen vil være så kort for de frelste sjelene. Allerede i denne verden er det jo slik at minuttene er lange som timer

på smertens dag, mens timene er korte som minutter den dagen hjertet ditt virkelig nyter ublandet glede.

Men hva er den lykkeligste dag på jorden sammenlignet med Paradisets salighet? Derfor kan vi nok ane hvordan århundrene kan rulle like fort som minutter for dem som er hjemme hos Herren. Oppstandelsens påskedag vil være der før de riktig har fått sanset herligheten i Guds rike. De vil få legemene sine tilbake, rene og herliggjorte, før de egentlig har merket at de har måttet være uten dem.

For de hjemgåtte vil tiden mellom døden og oppstandelsen sannelig bare være som tiden mellom langfredag kveld og påskedag. På alle måter vil det gjelde: «For er vi blitt forenet med ham ved en død som er lik hans død, så skal vi også bli det ved en oppstandelse som er lik hans oppstandelse» (Rom 6,5). Slik Kristus sto opp, skal vi stå opp.

Men hvordan sto han opp? Slik at det legemet som hadde segnet under korsets byrde, fikk makt til å sprenge gravens bånd. Slik at det legemet som hadde vært trett og fullt av smerte, som hadde vridd seg og svettet blodsvetten, ble forklart og herliggjort til å være et velskikket redskap for allmakten.

Den oppstandnes legeme var det samme som det som var blitt lagt i graven. Da han sto opp, ble graven tom. «Han er ikke her, han er blitt reist opp», sier engelen til kvinnene (Mark 16,6). Og naglemerkene i hendene og i siden hans vitner like mye om at det legemet som åpenbarer ham som seierherren over død og grav, er det samme som hang på korset, ute av stand til å stå imot dødens makt.

Men nå begrenser og hindrer ikke dette legemet ham lenger. Tvert imot må det nå tjene ham som middel til å åpenbare seg hvor han vil og for hvem han vil, slik alle hans åpenbaringer for disiplene viser.

Ja, dette forklarte menneskelegemet til Guds Sønn er så skikket til å forenes med hans guddommelige natur at det nå deler hans herlighet ved Farens høyre hånd. Ved hans himmelfart forkynner englene for disiplene at det er «denne Jesus» – den samme som de hadde sett bli tatt legemlig opp til himmelen – som «skal komme igjen på samme måten» som de hadde sett ham «fare opp til himmelen» (Apg 1,11).

Men når Menneskesønnen da kommer i skyene med kraft og stor herlighet, vil Guds majestet stråle slik ut fra det legemet som en gang hang tilsølt og spottet på korsets tre, at hvert kne må bøye seg og hver tunge bekjenne at han er Herre, til Gud Faders ære. Om Kristus gjelder det i høyeste grad at legemet hans ble «sådd i vanære» og svakhet, men «reist opp i herlighet» og kraft (1 Kor 15,43).

Men som hodet, så lemmene. Slik som Kristus skal alle hans troende stå opp med sine egne legemer, men forklart og herliggjort, lik legemet til deres oppstandne Frelser. Hvert merke etter synden, hvert spor etter sykdom, all stygghet og all skrøpelighet – alt som hører til denne syndens og dødens verden – vil forgå med den. Men den tanken Gud hadde med hver enkelt av oss da han skapte oss i sitt bilde, vil da fullt ut komme til syne i legemene våre i all sin herlige skjønnhet. Da skal det bli synlig at hvert menneske er fullkomment skjønt, når ingenting lenger forstyrrer gudsbildet i ansiktet.

Og likevel får vi ikke andre legemer, men nettopp de samme, som for lenge siden er råtnet bort i graven og glemt av alle – bare ikke av Gud, som ikke glemmer noen av sine skapninger. På den ytterste dag kaller hans allmektige «Bli!» det som er smuldret bort i molden, til live, slik han en gang formet mennesket av jordens støv.

Hvem kan gjøre mer enn å ane hva det vil være på den store oppstandelsesmorgenen å løfte hodet opp av gravene og ånde inn evighetens livsluft! Hvilken troende som har kjent kjødets strid mot Ånden, skulle ikke fryde seg ved tanken på den dagen da hver ond lyst og begjær i legemet er tilintetgjort, mens hellighet og renhet fyller det helt?

Har vi sukket under byrden av dette legemet, som så ofte svikter når kraften trengs mest? Har vi kjent hvordan legemet kan sløve sjelen vår og tynge den ned i det jordiske, selv om den strider for å leve sterkt og inderlig i fellesskapet med Gud? Da forstår vi vel hvilken salighet det vil være å eie et legeme som er fullt skikket til å lyde sjelen og tjene dens hellige vilje, uten noen gang å la den føle seg bundet og svak under kjødets makt.

Å, tenk på den som har måttet finne seg i å være trett når all hans lyst sto til å arbeide, i å lide av sykdom når han trengte full helse for å utføre den gjerningen Gud ga ham og som sjelen hans elsket, og i å bære døden omkring i legemet sitt, enda sjelen hans kjente det evige livs krefter. Han vet hvordan lengselen hans vil bli stilt når tretthet og sykdom og død ikke er mer, fordi det herliggjorte legemet eier kraft og helse og liv i salighetens fylde.

Da skal alle de frelste stå omkring Herrens trone, og Guds bilde vil lyse ut av legemene deres og åpenbare sjelenes herlighet. Sammen vil de danne det skapte avbildet av ham som er «avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen», deres hode og Herre, Jesus Kristus. I denne saligheten for sjel og legeme vil de troendes livshistorie ende, slik Kristi livshistorie endte med at han sto opp og gikk inn til sin Fars herlighet. For som hodet, så lemmene.

Men la oss ikke glemme at også dette bare gjelder Kristi lemmer. Riktignok skal det «finne sted en oppstandelse både av rettferdige og urettferdige» (Apg 24,15). Også de skal stå opp som ikke ville ha del i ham, den eneste syndere kan finne evig liv hos – og derfor står de opp til evig død.

De som har forkastet Kristus, skal ikke bli til intet. Ingen som en gang er skapt i Guds bilde, kan bli det; du vet jo at djevelen ikke blir tilintetgjort. Men på den forferdelige dagen da de står opp, vil disse ulykkelige rope på tilintetgjørelsen, og den kommer ikke. De vil «si til fjellene: Fall over oss! – og til haugene: Skjul oss!» (Luk 23,30), men det vil ikke skje. De vil søke døden, men døden vil fly fra dem (Åp 9,6).

De som ikke følger Herren fra dødsleiet inn i Paradis, fordi de aldri begjærte å få del i hans rike, kommer like lite som de frelste til å slumre ubevisst i jordens fang. Det vet vi fordi Herren har fortalt oss om mannen som «døde og ble begravet» og slo øynene opp «i helvete» (Luk 16,22–23).[2]

Og vi vet hva som vil pine sjelene deres. Først og fremst at de helt må savne den verden som eide hjertene deres og hjalp dem til å glemme Gud. Sjelen

[2] NB: «da han slo sine øyne opp i dødsriket, der han var i pine» (Luk 16,23).

har beholdt sin tørst etter å nyte verden. Men tørsten er blitt uslukkelig, fordi verden er rykket bort i evighetens avstand fra sjelen. Den ville gjerne gi alt, om den hadde noe å gi, for den minste dråpe av verdens lyst. Den har begjærene, men intet legeme; tørsten, men ingen lepper; savnet, men ingen mulighet til å stille det.

Fangen i det usleste og mest ensomme fengsel er ikke så elendig og forlatt som disse sjelene. Hadde de bare så mye som en edderkopp, så de kunne se på spinnet dens, eller en mus som løp over fengselsgulvet – det ville være en lindring for dem, fordi de da et øyeblikk kunne glemme. Men nå er de helt alene med Gud og sin onde samvittighet, mens sjelen i fortvilet lengsel strekker seg etter den verden som rommer alt den attrår.

Og nå kjenner den Gud, men ikke som ham den har trodd på, elsket og tilbedt. Den kjenner ham som en den har flyktet fra, fornektet, forkastet og trosset, til den nå erfarer at det er forferdelig å falle i hans hånd og føle sin avmakt. Men nettopp følelsen av avmakt gjør hatet så mye bitrere og fortvilelsens opprør så mye sterkere.

Og nå finnes det ingen midler til å døyve og dysse ned den onde samvittigheten. Nå våkner den som ormen som gnager uten å dø, som ilden som piner uten noen gang å bli slukket. Likevel driver den dem ikke til bot og omvendelse. For hatet til Gud vil få dem til å anklage ham som opphavet til sin elendighet.

Men samvittigheten vil nok la dem kjenne gudløshetens kval. De vil få smake hva det er for den som er skapt for Gud, å måtte være til uten Gud. De vil ikke leve i Gud og kan likevel ikke leve uten ham; de hater Gud og er likevel skapt til å elske ham. De er kommet helt i strid med sitt eget innerste vesen, og den striden vil aldri kunne løses, fordi hvert øyeblikk bare vil gjøre forherdelsen større.

Slik vil de bli funnet den dagen da Herrens ord blir oppfylt: «Den time kommer da alle de som er i gravene skal høre hans røst. Og de skal komme ut, – de som har gjort det gode, til livets oppstandelse, men de som har gjort det onde, til dommens oppstandelse» (Joh 5,28–29). For en redsel er ikke dette: dommens oppstandelse, en oppstandelse ikke til livet, men til døden!

Tenk deg det grusomste, tenk deg at du så råtnende lik røre seg og gå, så kan du ane hvordan disse legemene vil være. De er gitt den evige død i vold, men rører seg likevel uten å kunne forgå, fordi sjelen som bor i dem, på én gang er død og likevel levende, på én gang helt uskikket for Guds salighet og likevel ikke kan bli tilintetgjort. Disse legemene vil uavlatelig oppleve døden; de vil dø og dø og aldri bli ferdige med å dø.

Og all syndens ondskap, all lidenskapenes stygghet og all lystenes råttenskap vil speile seg i ansiktene deres og få alt som er hellig og rent, til å vende seg bort fra synet med forferdelse og avsky. Hvem kan nevne den jammeren de fordømte vil kjenne på den dagen, når de ser dem som sto dem nær i verden, gå herliggjorte og salige inn til Guds glede, mens de selv blir værende i den døden de har beredt seg ved å forkaste Kristi frelse? Ve det menneske som velger å dø uten fellesskap med Kristus! For han må også stå opp uten fellesskap med Kristus, livgiveren.

Dette er ikke skrekkbilder fra en syk fantasi. I Guds eget ord kan dere jo finne alt sammen, slik jeg har sagt det til dere. Guds ord vitner for oss «om dem som slår øynene opp i helvete», og om dem der «røken av deres pine stiger opp i all evighet» (Åp 14,11), om dem som «skal søke døden», og «døden skal fly fra dem», om dem «som står opp til dommen og blir i døden».

Dette vitnesbyrdet i Ordet kan dere jo spotte og harmes over så mye dere vil. Men da skal dere også vite at det ordet dere spotter, ikke er tenkt ut av en synder som selv står under den samme dommen som dere. Det er talt av den Frelser som sannelig har kjent bedre enn noen av oss hva som skjuler seg bak døden.

Og er det ikke noe i hvert menneskes sjel som gir Ordet rett her, selv mot hans vilje? Er det ikke en lønnlig gru for døden, en uvilkårlig erkjennelse av at vi ikke kan bli til intet, en skyhet for å gå inn i den ukjente evigheten, en urolig anelse om dommen og en frykt for å skulle reise seg fra gravene og komme fram for Menneskesønnen? Trenger ikke dette seg til ulike tider fram i hvert menneskes bevissthet, uhyggelig og skremmende? Det gjennomborer det tykke sløret av selvbedrag som han prøver å dekke over sin egen samvittighet med.

Å, om bare hvert menneske hadde mot til å være sann mot seg selv og se sin egen angst for døden og dommen i øynene! Da skulle vel alle få trang til fellesskap med ham som døde for alle, for at han skulle få makt til å gi alle som hører ham til, det evige liv.

Kjenner vi oss fanget i syndens og dødens fengsel, og har vi forgjeves prøvd å fri oss selv, som fangen som forgjeves speider etter en åpning i muren han kan slippe ut gjennom – da griper vi med troens takk og glede hånden til den Frelser som åpner fengselet og gir oss del i sin seier over døden.

Nevn noe annet eller noen annen enn Jesus Kristus som du i dødens stund vil trøste deg med, så du kan si: «Gud være takk, som gir meg seier» (1 Kor 15,57)? Ingen kan nevne noen annen. For det finnes ingen annen som er oppstått og har «ført liv og uforgjengelighet fram i lyset» (2 Tim 1,10).

Derfor sier vi frimodig til hver sjel som av frykt for døden er i trelldom hele sin livstid (Hebr 2,15): Nekt ikke ham som har gjort døden maktesløs, ditt hjertes tro. Gi deg hen til ham i bønn og tillit. Så får du kjenne hans frelses makt, når du sammen med alle hans troende har ham som din Herre og ditt hode. For sannelig – som hodet, så lemmene! Hver den som dør i fellesskap med Kristus, følger ham inn i Paradis, står opp av graven som han og deler hans salighet i Guds evige rike.

Det skje med oss alle for Jesu skyld. Amen.

Andre påskedag: Vår Herre Jesu sjelesorg

Bønn. Herre Jesus, vår levende Frelser, vær du dine troendes rette sjelehyrde, så de ikke farer vill mens de vandrer i denne verden. Kom du til oss når vi «går og er bedrøvet», og tukt vår vantro og trøst vår sorg, så vi erfarer at din tukt er kjærlighet og din trøst usigelig glede.

Gjør «våre hjerter brennende i oss» når vi kjenner at du selv er hos oss og handler med oss så sterkt og inderlig som intet menneske kan. Og la alle erfaringene i vårt indre liv bli sammenfattet i dette ene: at dine troende har en levende Frelser, som forstår deres trang bedre enn de selv og gjennom alle ting oppdrar dem for det evige liv. Amen i ditt navn.[1]

Luk 24,13–35

Hvis vår Herre Kristus etter sin oppstandelse bare hadde avlagt et kort besøk på jorden for å overbevise sine vitner om sin seier over døden, og deretter hadde tatt fra menneskene ikke bare sitt synlige, men sitt virkelige nærvær, ville det aldri ha blitt noen menighet av frelste syndere. Forsoningen ville vært fullbrakt, nåden vunnet og Åndens krefter beredt. Men ingen ville kunnet komme til den troen som begjærer å få del i forsoningen, åpner hjertet for nåden og bruker det nye livets krefter i gjerning og lidelse. Frelsens skatt ville vært vunnet, men ingen ville kunnet eie den og ha nytte av den.

Hver troende vet av sitt eget livs erfaring at han skylder Kristus sin frelse like mye fordi Herren lever med ham og i ham, som fordi han en gang døde for ham. Tenk om Herren satt langt oppe i himmelen og som en uvirksom tilskuer så på hvordan menneskene strevde for å gripe hans frelse, i stedet for å være til stede i sine nådemidler og la sin Ånd virke med makt. Da ville alt strevet deres være forgjeves – eller rettere sagt: Da ville ingen komme til å streve for det.

Var han ikke selv i sitt ord, ville det klinge like fremmed for oss som et hvilket som helst annet ord som er talt for årtusener siden. Gjorde han ikke nå sin gjerning i hjertene våre, ville den gjerningen han utførte i gamle dager, gå oss like lite til hjertet som om den bare hadde gjeldt slekten i hans tid. Kristi frelse blir hans troendes virkelige eiendom bare fordi han fullbyrder den i dem like mye som han en gang har fullbrakt den for dem.

[1] NB: «De sto da stille og så bedrøvet opp» (Luk 24,17). Heuch bruker den eldre ordlyden «gaa og ere bedrøvede» om disiplene og om alle sørgende sjeler gjennom hele prekenen.

Vi blir ledet inn på omvendelsens vei, og siden går vi trygt fram gjennom troens og helliggjørelsens strid, fordi vår Jesus, vår levende, sterke Frelser leder oss – slik et lite barn bare kan gå trygt på en vanskelig og glatt vei når det blir ledet av farens sterke hånd. Vantroen synes dette er tomt snakk. Den går trygt og sikkert sin vei helt alene; derfor går den også trygt og sikkert forbi Kristi frelse og rett inn i fortapelsen.

Men vi, så mange som tror, vet godt at vi eier troen, og kan håpe å bevare den til vår siste, salige ende, bare fordi troen vår både er skapt av vår levende Frelsers kjærlighet og siden stadig blir møtt av den. Denne kjærligheten har alltid ferdig den tukt og den trøst som troen vår trenger for å vokse og bli lutret i sjelene våre.

Nettopp evangeliet for denne dagen viser oss i et levende bilde hvordan Kristus, vår levende Frelser, handler med sine troende og øver sin sjelesorg. Derfor har dette evangeliet alltid vært så kjært for Herrens menighet. Menigheten kjenner igjen at her er det tegnet i store trekk det som alle troende opplever, om enn på svært forskjellige måter, så lenge de i troen vandrer sammen med Jesus for å nå fram til herligheten der de skal skue ham.

Så vil også vi følge Herren og disiplene på veien til Emmaus, for at troen vår kan bli styrket og vi kan se klarere hvordan det står til med vårt indre liv, når vi nå søker å forstå rett *vår Herre Jesu sjelesorg*.

Den påskemorgenen var det ingen som gikk veien fra Jerusalem til Emmaus med så stor sorg i hjertet som de to Jesu disipler. For hvem kan tenke seg en sorg så tung som denne: å ha funnet en frelser og måtte begrave ham? Eller en skuffelse så bitter som denne: å ha trodd på «Messias, den levende Guds Sønn» (Matt 16,16), og måtte se graven sluke ham?

Skulle vi tegne bildet av et virkelig fortvilet menneske, kunne vi ikke finne noen bedre modell enn en mann som har måttet begrave sin avgud, den som for ham er den eneste i verden. En slik sorg ser en ikke så ofte.

Det er ikke så mange som for fullt alvor og av hele sitt hjertes fylde går slik opp i et annet menneske at hele verden blir tom for dem når denne ene ikke er mer. De fleste nøyer seg med å gi seg hen bare til en viss grad, også i sin avguderiske kjærlighet. Innerst inne elsker de bare seg selv, og så lenge de selv bare får beholde livet, vil de alltid finne trøst på en eller annen måte.

Men det hender at et menneske lar et annet ta Guds plass i hjertet sitt, så han med sannhet kan si: «Har jeg bare deg, kan jeg være foruten himmelen, og uten deg var jorden tom for meg.» Når så graven lukker seg over avguden, skal dette mennesket få kjenne hvor håpløst og trøstesløst livet er for den som dyrker en forgjengelig skapning som sin gud. Var den døde virkelig hans gud, må han enten lære å søke den levende Guds trøst, eller han blir så alene midt i den myldrende verden at han ikke holder det ut, men går under i fortvilelse.

Og likevel er ikke engang en slik sorg så bitter som de to disiplenes. For intet menneske kan love et annet å være dets frelser og forløser. Intet menneske kan gjøre den Allmektiges gjerninger og virke på et annet hjerte slik Gud gjør, så det også får Guds rett til å kreve at hjertet gir seg helt hen. Men dette hadde Kristus

gjort med sine disipler, som hadde «sett hans herlighet, en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet» (Joh 1,14).

Og ham hadde de måttet begrave – ham som de ikke selv hadde valgt til sin avgud, men som tvert imot hadde utvalgt dem, for at de skulle kjenne ham som den Faren hadde sendt ut til frelse for verden. All den sorgen et menneske må kjenne når dets eneste dør, måtte de kjenne. Men de måtte sørge så mye bitrere fordi han som hadde vært alt for dem, hadde eid deres tro og kjærlighet, ikke på avguderisk vis, men etter Guds vilje. I sin sorg kunne de synes at de hadde rett til å si at for dem var Gud død.

Derfor ser vi dem også vandre på veien helt oppslukt av sorgen. De har ikke sans for noe annet. De kan nesten ikke forstå at noen kan tenke på annet enn de forferdelige hendelsene de siste dagene, eller være i tvil om at hver den som «går og er bedrøvet», må være bedrøvet over Jesus og hans død. Bedrøvelsen deres er så stor at det synes dem som om verden ikke kunne romme noen annen sorg.

Derfor svarer de halvt uvillig den fremmede som spør dem om årsaken til kummeren deres: «Er du den eneste av dem som oppholder seg i Jerusalem, som ikke vet hva som er skjedd der i disse dagene?» (Luk 24,18). Det er som om de ville si: «Du burde da kunne skjønne uten å spørre at siden det som skjedde i Jerusalem i forgårs, er det bare én sorg som er verdt å fylle menneskenes hjerter.»

Det opprører dem at noen kan bry seg så lite om det som for dem var tapet av alt, at han kan tro at de nå gikk og var bedrøvet over noe annet enn Jesu død.

Dessuten var det så tungt for dem bare å nevne hva sorgen deres gjaldt. Det var noe de ikke klarte å si høyt eller engang tenke, noe de fortvilet prøvde å skjule for seg selv, enda de ikke maktet å verge seg mot det: at Jesus, som hjertene deres hang ved i hans død så vel som i hans liv, kunne ha skuffet seg selv og dem.

De vil ikke si det. Når de må ut med det, dveler de bare ved Jesus som den store Guds profet og ved fiendenes grusomhet. Men uvilkårlig bryter likevel det bitreste i sorgen deres fram. Vi hører hvordan ordene deres skjelver av den usigelige smerten over å måtte oppgi Jesus som sin frelser: «Men vi håpet at han var den som skulle forløse Israel. Og med alt dette er det nå tredje dagen» (Luk 24,21).[2]

De anklager ikke Jesus, de bebreider ham ingenting; ordene deres sier bare at håpet deres var skuffet, ikke at han hadde skylden. Og likevel føler de at det var slik, selv om de ikke ville tenke tanken til ende: Han hadde lovet å forløse Israel og hadde ikke kunnet frelse seg selv.

De sørget over ham som død fordi de ikke kjente ham, mens han gikk levende ved siden av dem. Men han sparte dem ikke for smerten ved å måtte se sorgen sin i øynene.

Det nytter ikke at de avviser Jesu spørsmål om årsaken til bedrøvelsen ved å si at han vel ikke kunne være uvitende om det som var skjedd i Jerusalem i disse dagene. Det er som om han ikke vil skjønne at det gjør vondt for dem å

[2]NB: «Og nå er det alt tredje dagen siden disse tingene skjedde.» Heuch bygger på den eldre ordlyden «med alt dette», som han tar opp igjen senere i prekenen.

skulle forklare nærmere. Kort og skarpt sier han: «Hva da?» (Luk 24,19). Som legen som setter kniven på bylden for å få den til å åpne seg, tvinger spørsmålet hans dem til å la all elendigheten i hjertene deres strømme ut.

Det første Herren Jesu sjelesorg har som mål, er altså å få fram en hel og full bekjennelse av nøden deres, for at de klart kunne erkjenne hva slags sorg det egentlig var. Han hjalp dem ikke å dekke over det som var mest smertefullt for dem å si; tvert imot tvang han dem til å si ut at håpet deres om frelse var blitt skuffet. Jesu sjelesorg begynner med at han får disiplene til å avlegge et skriftemål. I dette skriftemålet anklager de seg selv uten å vite det, enda de bare klager over å ha håpet forgjeves.

Skulle Herrens tuktende og trøstende ord gå dem til hjertet, måtte det først bli klart for dem at de i virkeligheten var ulykkelige bare fordi de var skyldige og syndet i sin sorg. Selv mente de seg så ulykkelige, men tenkte slett ikke på å søke grunnen til ulykken hos seg selv. Først når deres egen tale hadde bevist at de ikke hadde noen rett til å ynke seg selv, men tvert imot hadde all grunn til å dømme seg selv, kunne de forstå Herrens tukt og trøst.

Så må de da fram med all den fortvilelsen som skjulte seg i hjertene deres. Det hadde virket umulig for dem å oppgi håpet om at Jesus var den som skulle forløse Israel. Men nå var det allerede tredje dagen siden han døde, og ingenting var skjedd; nå var det umulig å bevare noe håp lenger.

Riktignok hadde noen av kvinnene deres funnet graven hans tom og «sett et syn av engler som sa at han lever» (Luk 24,23). Men det hadde bare skremt dem. For englesynet var nok bare kvinnenes innbilning, men Mesterens elskede legeme var tatt bort og røvet. Det var bare altfor sikkert. Det hadde de selv forvisset seg om, da noen av dem hadde vært ved graven «og funnet det slik som kvinnene hadde sagt». Men som de nok kunne vite: «ham så de ikke» (Luk 24,24) – ikke ved graven hans, og ingen andre steder skulle de få se ham mer. Alt var forbi.

I dette skriftemålet er det ingen tanke på å anklage seg selv. Uten at de vil gjøre det klart for seg, anklager de Frelseren, men på ingen måte seg selv. Og likevel avlegger de et virkelig skriftemål. Om de hadde hatt til hensikt bare å bekjenne sin egen synd, kunne de ikke ha uttalt skylden sin klarere. Det er Jesus alene som ved sine spørsmål får dem dit. Hadde han ikke kommet nær til dem på veien, kunne de ha fortsatt å «gå og være bedrøvet» uten noen gang å få mot til å si ut hvor bitter sorgen deres var.

Men nå tvinger han dem til å komme fram med det hjertet har å si. Da må de, uten selv å merke det, oppgi den virkelige grunnen til sorgen: vantroen i hjertene deres. Den fikk dem til å glemme hans klare ord. Og den fikk dem til å kreve at han måtte være en frelser etter deres tanke, hvis troen deres på ham skulle holde ut, i stedet for at de var villige til å la seg frelse etter hans tanke.

For når de sier at «med alt dette er det nå tredje dagen siden det skjedde», skulle da ikke nettopp dette ordet, som den stille bebreidelsen mot Jesus ligger i, ha minnet dem om at han hadde sagt at han «må lide meget» og «på den tredje dagen» skulle reises opp (Luk 9,22)?

Og når de selv fortalte at kvinnene hadde sagt at graven var tom, og at de hadde vært der uten å finne ham, skulle ikke det ha lagt vissheten rett i hendene på dem: at ordet han så ofte hadde sagt dem om sin oppstandelse, var oppfylt? Burde de så ikke ha erkjent at sorgen deres bare hadde sin grunn i at de i vantro hadde glemt hans ord, og ikke i at han hadde skuffet dem?

Men når klagen deres blir en bekjennelse av synden deres uten at de selv vet det, kan Jesus bringe dem den rikeste trøst nettopp ved å tukte dem. Han viser dem at uretten er hos dem, ikke hos ham. Det kunne synes svært hardt at Herren ikke har et eneste ord av kjærlig og mild deltakelse for dem som «går og er bedrøvet», men tvert imot dømmer dem så skarpt som mulig når han sier: «Så uforstandige dere er, og så trege i hjertet til å tro alt det som profetene har talt! Måtte ikke Messias lide dette og så gå inn til sin herlighet?» (Luk 24,25–26).

Fortjente da disse, som led så bittert, om enn ikke uten skyld, å bli refset så hardt? Krever ikke enhver dyp sorg kjærlighet og deltakelse, selv om den er selvforskyldt? Å nei! Herren Jesus forstår seg nok på sin gjerning som sjelesørger. For disse sørgende var jo nettopp tukten trøsten.

Hva trøst hadde det vært for dem om han som vandret ved siden av dem, hadde sagt: «Ja, dere stakkarer har nok god grunn til å sørge. Så hjertelig og inderlig hadde dere satt deres håp til profeten fra Nasaret, og så lite hadde dere fortjent å bli bedratt, og likevel har dere måttet oppgi alt håp. Mitt hjerte blør for dere»? Slik ville djevelen ha trøstet dem, for at de skulle bli værende i vantroens bløtaktige medlidenhet med seg selv og sin egen ulykke.

Men Herren Jesus trøster dem ved å vise dem at de ikke er uforskyldt, men selvforskyldt ulykkelige, fordi de ikke har trodd det de hadde full og god grunn til å tro. «Han begynte fra Moses og fra alle profetene og forklarte for dem i alle Skriftene det som er skrevet om ham» (Luk 24,27). Han viste dem altså at hele Guds ord fra begynnelse til ende lærte at det som nå var skjedd, måtte skje. Derfor var det ikke noe å forferdes over, som om frelsens håp var ute.

Hadde de bare trodd Herrens ord, ville de vel stille og forventningsfullt ha ventet på «den tredje dagen» før de overga seg til sorgen. Og da ville de vel ikke ha vært så snare til å forkaste kvinnenes vitnesbyrd om hans oppstandelse da de så den tomme graven.

Slik trøstet Herren disiplene ved å tukte dem. For de ville gjerne bli ydmyket og erkjenne sin synd, bare de kunne få tro at Jesus likevel var den levende Frelser. Det bitre i sorgen deres hadde nettopp vært at de syntes de hadde rett til å klage over ham. Derfor var det trøsten for dem å bli overbevist om at han hadde rett til å klage over dem. Så kunne de igjen få hvile i troen på hans frelse.

Men overlatt til seg selv ville de aldri ha forstått verken Skriftenes trøst eller sin egen synd. Jesus alene kunne ha slik omsorg for sjelene deres at hjertene ble skikket til å bli trøstet gjennom hans tukt.

Kreves det da en sterk tro for at hjertet skal kunne erfare Jesu sjelesorg? Å nei! Disse disiplene forkastet sine egne venners vitnesbyrd om oppstandelsen på selve oppstandelsesmorgenen. De hadde vel en så svak tro at det kunne synes tvilsomt om de hadde rett til å kalles troende. De holdt sin Frelser for død mens han vandret ved siden av dem. De visste ingen råd til frelse, enda de allerede var

hjulpet. De hadde oppgitt håpet i samme stund som den oppstandne kom for å vise dem at det var oppfylt.

Troen deres var så svak at vi bare får øye på den når vi stiller dem opp mot Jesu fiender. Det som var disiplenes sorg, var fiendenes glede. Sorgen over hans død lå på disiplenes hjerter, tung som steinen som hadde lukket Jesu grav. Men fiendene gledet seg nettopp over at de mente de trygt kunne stole på at steinen maktet å holde den korsfestede i graven.

Disiplene elsket Jesus, selv da de tvilte på at han som var død, kunne forløse Israel. Fiendene hatet ham i hans død som mens han levde, fordi de ikke ville at han skulle være den som forløste Israel. Disiplene begjærte av sitt innerste hjerte å bli overbevist om at Jesus levde og hadde seiret, for å kunne tro på ham. Fiendene fryktet ingenting så mye som å bli overbevist om at Jesus levde, og bli tvunget til å tro på hans seier.

Men disse disiplene fortvilte nok om å finne Jesus som sin levende Frelser; likevel begjærte de i sannhet å finne ham. Og det var nok til at han hjalp dem å finne ham. Slik er det alltid. Er det alvor i et menneskehjerte at det vil ha Jesus som sin frelser, vil han alltid la seg finne, selv om hjertet sørger over at han ikke kan være Frelseren. Bare de som ville forferdes om de ble tvunget til å erkjenne ham som Frelseren, og de som føler lettelse når de kan mene seg riktig trygt forvisset om at han er blitt i døden – bare de finner ham aldri.

Er det bare ikke usannhet eller selvbedrag når du begjærer å få visshet om at Jesus lever og handler med deg til din frelse, da skal du erfare at han på underlig vis kan komme samvittigheten din nær og ha omsorg for sjelen din, selv mens du ennå ikke fortjener å kalles troende.

Sjelstilstanden kan være svært ulik hos mennesker som sørger over at de ikke kan få visshet om Jesu frelse. Noen har grundig innsett at verden ikke kan tilfredsstille sjelen deres, og som derfor inderlig lengter etter Guds frelse. De lengter etter å erfare at han kan gi samvittigheten fred og hjertet et uforgjengelig liv i fellesskapet med seg.

De føler seg dratt til Jesus. De kjenner at ingen som han har åpenbart Guds hellige kjærlighet i en syndig verden. Ofte kjemper de hardt for å komme til tro på ham. Noen ganger mener de vel også at de er kommet til troen, men bare for snart igjen å innse at troen deres var en skuffelse.

For alltid kommer de tilbake til dette: at Guds evangelium er så helt annerledes enn menneskenes tanker. Hvordan skulle de kunne tro det som strider mot all erfaring? Hvordan skulle de bøye tanken sin for det den gjør opprør mot? De har prøvd det. Så mange ganger har de sagt til seg selv at de da måtte kunne tro uten å forstå, slik andre gjør. Men likevel holder tvilen dem fast hver gang de i tro vil kaste seg i Jesu favn.

Hva kan det da hjelpe at andre forsikrer at de har opplevd hvordan Jesus frelser dem og lar hjertene erfare hans liv? Selv finner de ham aldri som den levende; alltid får de bare lære og ord, aldri liv og kraft.

Andre sørger over Jesus, enda de slett ikke er seg bevisst at det faller dem tungt å tro at hans ord er sant, ja, enda de kanskje mener at de bare sørger over sin egen elendighet og slett ikke over Jesus. Disse vakte sjelene går og lider, fordi

de ikke kan bli så pass fornøyd med seg selv at de trygt tør tilegne seg nåden. De har ikke noe annet håp enn Jesus, og de trenger så inderlig hans frelse fra syndens nød. Men likevel kan de aldri få tro at syndene deres er tilgitt.

Under all kampen for å finne den hvilen Kristus har lovet dem som har tungt å bære, bryter synden stadig fram på ny. Og samvittigheten vitner for dem at de ikke eier noen kjærlighet til Jesus, ingen kraft til å fornekte seg selv, ingen ny vilje. Hva kan det da hjelpe at Guds ord forkynner Kristus som synderes Frelser, når han aldri blir til frelse for dem?

Noen ganger håper de nok at de ennå kan få erfare hans nådes kraft. Men «med alt dette» går det ene året etter det andre, og alltid er det det samme med dem: Syndens jammer kjenner de hele tiden, Kristi fred og kraft og trøst aldri.

De følger rådet fra dem som sier at de har fått frelse. De søker Herren i nådemidlene, men de finner ham ikke i Ordet, ikke i sakramentet, ikke i bønnen – ingen steder slik at de kan si: Nå har han tatt byrden vår og latt oss kjenne kraften i sitt liv.

Andre igjen sørger over at de blir ført på veier som synes dem umulige å gå. De vet godt at troens vei er trang. Men kanskje var det særlig én ting de grudde seg for og ba om å slippe. Og så blir de ført inn i nettopp de trengslene som er aller tyngst for dem å bære: Nettopp denne tingen kommer over dem med all sin anfektelse og fristelse, og det ikke for et øyeblikk, men gjennom lang tid, ja, uten at de kan se noen mulighet til å bli fridd fra byrden. Da begynner håpet om frelse å svikte, og de fortviler om å kunne bevare troen.

Hører de så andre troende forsikre at de er prøvd på lignende måte og har erfart at Frelseren var mektig nok til å føre dem gjennom trengselen uten skade for troens liv, får de likevel ingen trøst. Deres kår, mener de, er annerledes enn de andres; ingen ville holde ut det de må tåle. Og hvor lenge de enn har håpet at «som deres dager er, skal deres styrke være» (5 Mos 33,25), får de likevel ingen kraft.

Ja, årsakene kan være mange når sjeler som lengter etter å erfare Kristi frelse, sørger som om Frelseren var død. Men alltid møter Jesus slike sjeler og har omsorg for å bringe dem trøst, når han først har lært dem ikke å klage over sin ulykke, men over sin skyld, ikke å anklage ham, men seg selv.

Var han ikke de sørgende nær som den levende og allvitende, ville ordet hans aldri ramme samvittighetene nettopp slik hver enkelt må rammes etter sin særlige art. Ellers kunne den enkelte bløtaktig unndra seg tukten og slik også gjøre seg uskikket til å ta imot trøsten i evangeliets ord. Vi kan prøve å diskutere bort den vantroen som gjør sjelen sorg, eller å oppmuntre de motløse til troens frimodighet, eller å overbevise de lidende om at trengselen er en velsignelse. Det vil aldri lykkes hvis ikke Herren selv lar oss finne det rette ordet som rammer det rette stedet.

Det vet hver sjelesørger. Han minnes hvor ofte han møysommelig og til ingen nytte har tenkt ut hvordan Ordet måtte tales til de bekymrede sjelene, og syntes han hadde beregnet det klokt. Men ord som ble lagt på leppene hans i øyeblikket, har grepet sjelene i hjertets dyp, uten at han selv har forstått hvordan det gikk til.

Vantroens smutthull er så mange at de aldri kunne bli tettet alle sammen. Motløsheten og tungsinnet hos de vakte sjelene kan være så overveldende at det aldri kunne leges, og trengselens bitterhet så sterk at all trøst ville bli umulig – hvis ikke Herren Jesus selv var til stede i sitt ord. Han handler med de sørgende på sin egen skarpe måte, som trenger inn i sjelens dyp. Han tvinger dem til å skrifte hjertets bekymring slik at de ikke lenger kan unngå å se at hele deres sørgelige tilstand har sin grunn i at de ikke vil gi ham rett og seg selv urett.

For i denne erkjennelsen ligger alltid legedommen for sjelen. All elendighet i troslivet har alltid sin grunn i at sjelen mener å ha rett til å fortvile om Frelseren, også der den ikke tør gjøre det klart for seg. Kan det troende hjertet bare gi ham rett i alle ting, vil det også kunne gi seg hen til ham og finne hvile, om det så skammer seg aldri så mye over sin urett.

Nettopp her er den gjennomgripende forskjellen mellom Jesu fiender og venner. Fiendene gleder seg når de kan innbille seg at de har rett overfor Jesus. Vennene sørger dypt når de ikke kan verge seg mot tvilen på at Jesus har rett.

Derfor må Jesu trøst også så ofte først ha tuktens form. «Dårer og senhjertede til å tro»[3] – hvem av oss har vel gått bedrøvet fordi vi ikke kunne finne Jesus som vår levende Frelser, og har ikke hørt disse ordene?

De lyder harde nok når de første gang klinger inn i den lidende sjelen; de smerter som en urett. Slik kjentes vel ordene også for de to disiplene da de lød til dem mens de vandret bedrøvet på veien til Emmaus. «Dårer» – de som sørget over sin Frelsers død! «Senhjertede til å tro» – de som hadde holdt håpet oppe ennå da alt var forbi!

Og likevel var de jo dårer, fordi de sørget over at det skjedde som bare var en oppfyllelse av Guds ord. Og de var senhjertede til å tro, fordi de først festet lit til ordet om oppstandelsen da de hørte det av den oppstandnes egen munn.

Slik er det alltid. Du synes det er hardt at du skal kalles en dåre fordi du er så ulykkelig at du ikke kan tro det du likevel så inderlig begjærer. Ser du da ikke at du synder ved selve denne bekjennelsen? Du anklager jo Gud, som om han ikke kunne eller ville gi deg troen. Vet du så lite om hvor langt tanken din rekker, at du ikke kan se at det er hovmodets dårskap når du til og med vil dømme Guds tanker? Hva er da det mest fornuftige: at Gud må rette sine tanker etter dine, eller du dine etter hans?

Har Herren noen gang sagt deg at når du så hans herlighet, skulle du tro? Sa han deg ikke tvert imot: «dersom du tror, skal du se Guds herlighet» (Joh 11,40)? Og likevel går du og sørger over at Gud handler etter sitt ord og ikke etter din vilje. Og du mener attpåtil at du har rett til å beklage deg, som om du var uten skyld i den vantroen som hindrer deg i å nå målet for din lengsel.

Nei, senhjertet er du, som kaster bort tiden med grublende vantro, mens din levende Frelser er ved din side, ferdig til å la deg erfare hans frelse når som helst, om du bare våget å følge ditt hjertes lengsel og tro ham på hans ord.

Hardt, men likevel trøstende, lyder Jesu ord til den motløse. Du dåre, som mener deg så fattig i ånden og så ydmyk når du ikke våger å tro at du er frelst,

[3] NB: «Så uforstandige dere er, og så trege i hjertet til å tro» (Luk 24,25). Heuch bygger videre på de eldre ordene «dårer» og «senhjertede».

fordi du fremdeles er en så stor synder! Er du fattig, du som makter å motsi Herren når han sier deg at «det er et troverdig ord, fullt verdt å motta» (1 Tim 1,15), at han er kommet for å gjøre deg, den største synder, salig? Er du ydmyk når du mener at din synd er mer verd enn Jesu blod?

Er ikke du en dåre, du som ville tro hvis ditt eget hjerte sa deg at du var verdig til å bli renset ved Guds Sønns blod, men ikke vil tro ham når han sier deg at han vil forbarme seg over deg «for sitt navns skyld», trass i at du er uverdig?

Er ikke du «senhjertet til å tro», du som gang på gang hører ordet om den frie nåden som blir gitt til alle som «ingen penger har», «uten penger og uten betaling» (Jes 55,1), og likevel går og venter på å bli bedre på alle slags vis før du våger å tro at syndene dine er tilgitt? Sannelig, det er vantroen i din lengsel etter tro og hovmodet i din ydmykhet som er grunnen til all din sorg.

Heller ikke den som sørger under byrden av et kors som han forgjeves har tryglet Gud om å slippe, og som derfor kjenner troen svikte, blir spart for det skarpe, tuktende ordet – like lite som noen annen som fortviler om Herren, enda smerten hans er overmåte stor. Når sjelen har klaget ut over at den blir ført på veier der fortvilelsen må gripe den, lyder det inn i samvittigheten: «Du dåre! Du mener at du har bedt i Jesu navn, og likevel sier du hele tiden: Skje min vilje i den saken som ligger tyngst på mitt hjerte!

Du dåre, som klager over at du blir fristet over evne, mens du likevel får ny kraft hver dag, så du stadig holder ut i troen, enda du selv hvert øyeblikk sier at du ikke orker mer. Ser du da ikke at du selv bekjenner at Guds kraft fullendes i din skrøpelighet? For du føler så dypt at trengselen din overgår din styrke, og likevel griper troen etter Jesus til denne stund.

Hvem har hittil maktet å verne deg mot det truende frafallet? Hvem har hittil latt deg erfare at hans nåde er nok for deg? Er det ikke den Herre som du klager over at ikke vil hjelpe og ikke forstår dine kår?

Hvor senhjertet er ikke du til å tro at alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud (Rom 8,28) – du som blir båret gjennom trengslene uten å gå fortapt, og likevel er som et gråtende barn som ikke får viljen sin.

Se da at alle ordene som er skrevet om Guds barns trengsel og om Herrens makt til å bevare dem, blir oppfylt på deg. Lær så å være stille for Herren og kaste sorgen på ham, for han har omsorg for deg – nettopp når han gjennom trengslene oppdrar deg til å gi opp din egen vilje, så du kan få vilje til å la hans vilje skje med deg i alle ting.»

Er det bare sannhet i sjelens sorg over at den ikke kan finne sin Frelser, vil den alltid kunne gripe trøsten i hans tuktende ord. Kanskje ikke helt med én gang. Disiplene kjente ham ikke straks da han «åpnet Skriftene» for dem. Men de kjente likevel at hjertet deres «brant» i dem «da han talte til» dem «på veien» (Luk 24,32). De følte seg underlig dratt til ham og kunne ikke la ham gå, men «de nødde ham og sa: Bli hos oss» (Luk 24,29).

Og nettopp dette ville han at de skulle gjøre. For det beviste at de hadde det rette disippelsinnet. Det blir ikke krenket av hans tukt, fordi det slett ikke begjærer å ha rett overfor ham, men blir trøstet nettopp ved å få se sin urett.

Det kan nok hende at den sørgende sjelen ikke straks kjenner at det er Jesus selv som ydmyker den gjennom ordet som trenger inn i samvittigheten. Men lar den seg bare gripe av ordet, så den erkjenner at det er nettopp det den trengte, vil den heller ikke vende seg bort fra ham som har talt det. Da demrer det for sjelen at den levende Frelser er kommet nær til den.

Nettopp når sjelen ikke lenger krever at han skal åpenbare seg for den på en bestemt måte eller rydde bort hindringene for troen slik hjertet synes det er nødvendig – nettopp når sjelen har lært å oppgi all rett, overlate alt til Frelseren og bare har denne ene bønnen igjen: «Bli hos meg» – da har Jesus beredt den til å kjenne ham fullt ut som sin levende Frelser. For da er sjelen ikke lenger opptatt av sitt eget, men har øyet festet på ham i stille forventning. Derfor kan han da handle med den til frelse gjennom sine nådemidler, uforstyrret av hjertets vantro og egenvilje.

Disiplene kjente ham da han gjorde sin gamle gjerning som husfar, den gjerningen de kjente så godt. Det var «da han satt til bords med dem» og «tok brødet, ba velsignelsesbønnen og brøt det og ga dem», at «øynene deres» ble «åpnet, og de kjente ham» (Luk 24,30–31). Slik blir øynene til Herrens disipler alltid åpnet, også i dag, når de ved hans omsorg for sjelene deres har lært å gi akt på hans gjerning alene, slik de fra barndommen av har visst at han utfører den gjennom Ord og sakrament.

Er hjertet først blitt villig til å gi seg helt hen til Jesus, så det sier: «Ditt ord får være som det vil, forklarlig eller uforklarlig; jeg får være den jeg er, uverdig eller verdig; dine veier får være som du best vet de må være, tunge eller lette – handle bare med meg som min levende Frelser!» – da får sjelen kjenne ham som den han er. Da kommer han gjennom de gamle, velkjente midlene og gir all sin nåde og gave.

Alt Herrens arbeid med å overbevise sjelen om dens urett gjennom sin tukt skal bare hjelpe den til å se ham og erfare hans liv gjennom Ord og sakrament.

Den sjelesorgen han øver på dem som «går og er bedrøvet» over at han er som død for dem, har bare til mål å berede hjertene for den stunden da han kan gjøre dem svært glade, når de finner ham som sin levende Frelser, som virker i hjertene deres. Men det er igjen bare det samme som at han gjør sjelene villige til å tro hans ord uten motsigelse, slik han rekker oss det i forkynnelsen, og når han handler med oss i sakramentet.

Når sjelen først er blitt villig til dette, blir det gamle ordet for den som om det var helt nytt. Det er det samme ordet som før vakte et uovervinnelig anstøt; nå vekker det troens undrende, tilbedende glede over den frelserkjærligheten som overgår all forstand. Det er det samme ordet som sjelen før alltid hørte uten å få trøst, fordi den aldri maktet å hvile i det som Guds ord til seg; nå bringer hvert løfte visshet, og hvert evangelium om syndenes forlatelse fred inn i det troende hjertet.

Det er det samme ordet som før ikke ga den anfektede sjelen kraft eller mot, fordi knurringen over Herrens førelser gjorde den døv for Ordets sannhet. Nå ser den klart kjærligheten i tukten og hjelpen i trengselen, og villig og frimodig tar den opp sitt kors.

Men alt dette kommer bare av at den levende Frelser er i sitt ord. Var han ikke selv virksomt til stede, ville hjertene aldri bli villige til å tro. Og selv om de kunne bli aldri så villige, ville Ordet likevel aldri gi dem troens glede, fordi det alltid bare ville være et tomt ord, som ikke kunne føre den frelsen det forkynner, inn i bekymrede hjerter. Så sant bekymringen er virkelig, må også det som skal stille den, være virkelig – ikke bare ord, men liv og kraft.

Men det er nettopp Herrens ord, fordi hans egen Ånd og hans eget liv er i det. Derfor trengs det bare at sjelene er villige til å la seg oppdra av Herren til å slippe all motvilje mot hans ord. Så gjør han sin gjerning på dem gjennom ordet når de hører i tro. Og da kjenner de ham som sin levende Frelser, fordi han har gitt dem det ingen annen har kunnet gi: frelse og liv i Gud.

Slik er den oppstandne med sine troende på livsveien deres fra den stunden de begynner å få disiplenes hjertelag mot ham. Selv mens de ennå bare kjenner disiplenes sorg over å ha mistet ham, er han nær dem og har omsorg for sjelene deres – annerledes og bedre enn de selv forstår – for at de gjennom disiplenes sorg skal lære å nå fram til disiplenes glede.

Når den stunden kommer, kjenner de at han var med dem også før. Og da sørger og frykter de ikke lenger for noe annet enn dette ene: å la seg forføre til å svike ham. For nå vet de at så lenge de følger ham i tro, har de en sjelesørger så viss og trofast at de er utenfor all fare for fortapelse.

Men derfor ber også alle Herrens disipler: Bli hos oss og ha omsorg for sjelene våre, så vi ikke går fortapt. Er det så mye lettere for oss å klage over deg og ditt ord og dine førelser enn over oss selv og vår vantro og vår motløshet – å, lær oss likevel å klage over oss selv i stedet for over deg!

Tukt oss til vi gir deg all rett og oss selv all skyld. Og la oss kjenne at vi blir trøstet når vi er blitt helt villige til å se vår urett. Ja, la oss erfare at du åpenbarer deg for de ydmykede, troende hjertene med all makten i din frelsende og livgivende nåde og fører oss trygt hjem. Så tukt oss eller trøst oss, slik du vet vi trenger det, bare du har omsorg for oss som vår trofaste sjelehyrde. Amen i ditt navn.

Første søndag etter påske: Kristenlivets kår

Bønn. Hjelp oss, Herre vår Gud, så vi i alvor lever de kristnes liv, så vi også i sannhet eier de kristnes glede. La oss erfare at den hjerteangsten som fører til fred i syndenes forlatelse, ikke er å frykte – og at den striden dine troende må føre for å bevare freden, aldri vil angres.

Gi oss Kristi frelse inn i hjertene, så vi gladelig bekjenner at det er godt å eie hans gaver, enda de som eier dem, også må bære hans byrde – og salig å høre ham til, enda han fører sine troende inn i en strid som verden ikke kjenner. Ja, Herre, lær oss alle at «Kristi åk er gagnlig, hans byrde lett». Amen i Jesu navn.

Joh 20,19–31

Har de rett som mener at det kanskje nok kan være godt å ha hørt Kristus til i døden og siden i all evighet, men at det i hvert fall i dette livet er svært tungt og trist å være en troende kristen? Er det virkelig slik at kristendommen bare byr trøst for det livet som begynner når sjelene er gått gjennom døden? Er den kristnes liv i denne verden langt mer sorgfullt og møysommelig enn livet til alle andre som har de samme ytre vilkår som han?

Er for eksempel den fattige kristne mer nedtrykt enn den fattige som bare kjenner legemets nød, fordi han også har sin åndelige fattigdom å bære? Eller er den rike kristne ulykkelig sammenlignet med den rike som kan gjøre hva han vil med sitt, uten noen gang å bekymre seg for regnskapets time – fordi han midt i sin rikdom må være som en som selv ingenting eier, men bare er Guds husholder? Med ett ord: Er et menneskes livslykke og livsglede forbi fra den stunden han gjør alvor av å omvende seg og tro på Kristus?

Spør du flere kristne om dette, kan svarene lyde svært forskjellig alt etter hvem som svarer. Ja, selv evangeliets ord ser her ikke ut til å gi det samme svaret overalt.

Du vil møte kristne som du slett ikke tviler på er oppriktige og alvorlige i troen, og noen av dem vil si deg at det å være en kristen riktignok fører til evig glede og salighet, men at kors og kummer, smerte og forsakelse er den kristnes lodd i denne verden. Og de vil vel legge til at det nettopp er derfor så få gjør alvor av sin kristendom: Korset, som tynger livsgleden ned, er uløselig knyttet til det å være en kristen.

Dette er ikke bare et mørkt, sykelig livssyn hos enkelte kristne. For det finnes skriftord som synes å gi dem rett. Herren Kristus sier nemlig selv at de som vil inn i hans rike, må «kjempe som i dødsangst for å komme inn gjennom den trange døren» (Luk 13,24),[1] og at «smal er den veien som fører til livet» (Matt 7,14).

Han sier at den som vil «komme etter» ham, «må fornekte seg selv og hver dag ta sitt kors opp» (Luk 9,23), ja, at den som ikke «hater også sitt eget liv», ikke «kan være» hans «disippel» (Luk 14,26). Hvis vi nå tror slike ord av Herren, må vi da ikke mene at den kristnes liv på jorden bare blir en møysommelig oppdragelse til saligheten og slett ikke noe annet?

Men så kan du igjen treffe andre troende, og deres kristendom ser sannelig heller ikke ut til å være munnsvær. De sier med sterkt ettertrykk at det å være en kristen ikke bare til sist fører til salighet i det evige liv, men allerede her i dette livet er den eneste veien til virkelig lykke og glede.

De vil si at kristenlivets kår så langt fra er tunge og ulykkelige at det tvert imot ikke finnes noen som er lykkelig, unntatt den troende kristne. De sier at hvis verden bare visste hvor godt det er å høre Kristus til, måtte den omvende seg. For da måtte den erkjenne at den ikke eier noen fred, ingen glede, ingen livslykke som kan lignes med den Kristus gir sine.

Også disse kristne synes å ha Guds ord på sin side. For står det ikke skrevet at «Guds rike er» – ikke at det først en gang skal bli det i det hinsidige – «fred og glede i Den Hellige Ånd» (Rom 14,17)? Og er ikke summen av den troendes livserfaring samlet allerede i Det gamle testamente, i denne bekjennelsen som er alt annet enn motløs: «Bare godhet og miskunnhet skal etterjage meg alle mitt livs dager» (Sal 23,6)?

Og sier ikke Herren Kristus selv at når et menneske gir opp noe for hans skyld, skal han ikke bare få «i den kommende verden evig liv», men også få det han ofret, «mangedobbelt igjen her i tiden» (Luk 18,30)? Men da ser det jo ut til at den kristne må ha det godt allerede her på jorden, ja, bedre enn alle andre mennesker, siden Gud selv står inne for lykken hans.

Kan det da være mulig at kristenlivets kår på én gang er tyngre og lettere enn menneskelivets kår ellers? Ja, slik er det. Den kristne har trengsler som de andre ikke kjenner – de som lever under de samme livsvilkårene som han, uten å være troende. For disse trengslene følger nødvendigvis av at han er en kristen, og ville høre opp sammen med det.

Men han har også en glede og en livslykke så stor at han, når han er blitt vant til den, har vanskelig for å forstå hvordan de uomvendte kan holde livet ut uten denne gleden. Slik kan den rike mannen grue seg ved tanken på hvordan det måtte være å leve uten formue.

Til forskjellige tider og under forskjellige forhold kan den kristne kjenne det ene eller det andre av disse kårene sterkest. Men alltid er det slik at kristenlivet på én gang fører med seg en egen smerte og en egen glede. De er så tett forbundet at den ene aldri kan være helt uten den andre. Og begge er så nødvendige for at kristenlivet skal vokse, at det dør hvis det mangler sitt kors eller sin glede. Dette

[1] NB: «Strid for å komme inn gjennom den trange døren!»

vil vi nå prøve å forstå, til vår egen selvprøvelse, når vi stiller *kristenlivets kår* fram for øynene våre.

Kan du se den lille skaren, den fredløse flokken, som kryper sammen bak lås og slå av frykt for judeerne om kvelden den første dagen i uken? Der sitter Herrens disipler og lytter etter hvert skritt som nærmer seg. De farer sammen i skrekk ved hver lyd de hører, for det kan være bødlene deres som kommer for å hente dem til pine og død.

Og under denne angsten blir de knuget av den bitre sorgen over sin Herre og Mester. Han hadde ikke kunnet frelse dem, men hadde latt dem bli igjen fredløse og hjelpeløse blant fiendene, som hadde fått makt over ham og snart ville få makt også over dem.

Å, disse bleke, anspente trekkene, disse hodene som bøyer seg under de kvalfulle tankenes byrde, disse forferdede blikkene når noen rører ved døren – de viser til fulle hvor tunge kår disiplene hadde fått fordi de hadde hatt Jesus kjær.

Den kvelden var det nok også andre i Jerusalem som led hjertenød og angst. Men den hjertenøden og angsten som plaget disse, led ingen andre enn de. Den var den direkte følgen av at de var Jesu disipler. Hadde de ikke vært det, ville de aldri ha opplevd den fredløsheten og fortaptheten som nå tømte hjertene deres for kraft. For Jesus, den døde Frelseren, hadde vært hele deres håp og hadde derfor også tatt hele deres fred med seg i graven.

Men se så de samme disiplene, da «Jesus kom og sto midt iblant dem og sa til dem: Fred være med dere!» og «viste dem sine hender og sin side. Da ble disiplene glade, da de så Herren» (Joh 20,19–20). Ja, hvem i Jerusalem hadde vel i den stunden så gledelige kår som de?

Tenk deg dem når de løfter de bøyde hodene, mens klart lys bryter gjennom kveldsskumringen i salen. Se forferdelsen i blikket deres bli til salig undring når de i lysglansen ser ham levende midt iblant seg – den Frelseren som ved sin død hadde røvet dem alt motet. Hva var det ikke verdt å lide for å oppleve en slik time?

Kanskje har du blant de døde den som du elsker mer enn Jesus. Tenk deg da at du fikk se ham – ikke i et villedende syn, ikke som en blodløs skygge, men lyslevende – han som sjelen din ennå klynger seg til der han ligger i graven. Og tenk deg at han så handlet med deg og talte til deg på den måten du kjente så godt og hadde savnet så sårt. Å, hvilken kummer ville du synes var for stor for å nå en slik gjensynsglede? Men den gleden ble jo disiplene til del da den Oppstandne sto midt iblant dem og talte til dem og handlet med dem.

Ja, han var ikke bare igjen hos dem som før og tok bort all tvil om at det virkelig var ham selv, da han viste dem sine hender og sin side. Han gav dem også sin fred som aldri før – den freden han hadde vunnet for dem ved sin angst i hagen og på korset – og kraften fra sin Ånd, den han hadde seiret over dødens og helvetes makt med.

Når vi mennesker ønsker noen Guds fred, og vi virkelig mener det vi sier, er det likevel bare et ønske og en bønn som vitner om at vi ikke har noen fred å gi. Men da den Oppstandne lyste fred over disippelskaren, gav han dem freden i samme stund. Den strømmet inn i disiplenes hjerter. Den tok bort all angst og

gru, overvant all feighet og menneskefrykt og gav dem ro og hvile i fellesskapet med Herren under all strid og trengsel i verden.

Fra den stunden satt de aldri mer bak «lukkede dører av frykt for judeerne» (Joh 20,19). Fra den stunden de kunne bekjenne: «Vi har sett Herren!» (Joh 20,25), eide de en fred og en kraft som verden ikke kunne bryte. Den freden ble ikke nektet noen som hadde kjent disiplenes hjertekval ved Mesterens død.

Selv Tomas, han som i sorgen var fortvilet, fikk kjenne Herrens fred da Jesus åpenbarte seg for ham. Han hadde gått fredløs omkring, likegyldig til sitt eget liv og så bittert skuffet i sitt håp at han nå ikke lenger ville tro uten den mest håndgripelige visshet. Men i hans fulltonende bekjennelse: «Min Herre og min Gud!» (Joh 20,28), går all fortvilelsens sorg under i troens mektige glede.

Alle Herrens disipler, men også bare de, kjente den bitre sorgen over Herrens død. Derfor fikk alle Herrens disipler, men også bare de, kjenne gleden over den Oppstandnes liv og velsignelsen av gavene hans. De som ikke hadde sørget over Jesu død, ville heller ikke kunne ha gledet seg over hans oppstandelse. Hos dem ville åpenbaringen hans bare ha vakt skrekk og måpende forundring – om han i det hele tatt kunne ha åpenbart seg uten til dom for dem som aldri hadde lidd under å være uten frelsen hans.

Fra begynnelsen av var det altså disiplenes kår å måtte gå inn i en bitter sorg og angst som ingen i hele verden kjente unntatt de. Men det var også deres kår å få en glede og fred så stor at ingen i hele verden eide maken. Og slik er Kristi disiplers kår ennå i dag.

Kan noe hjerte som aldri har kjent angsten for å gå fortapt, ha fått Kristus som sin fred?

De døpte barna eier jo visselig Frelseren med all hans nåde, enda de aldri har grudd seg for den fortapelsen som det bare er frelse fra i Kristus. Men vil ikke selv et barn som er blitt bevart i sin dåps nåde til det er voksent, kjenne noe av denne angsten? Det vil skje når det er modent nok til helt bevisst å gjøre den nåden til sin og ønske å leve i den – den nåden det til nå har eid uten å forstå rikdommen i den.

Heller ikke et slikt barn kan jo erkjenne Kristi velgjerning eller gi seg hen til Frelseren i bevisst tro, med lengsel og tillit, for å leve i fellesskap med ham, uten først å ha blitt klar over sin synd, sin avmakt og sin trang til Kristi frelse. Men det er jo helt det samme som å se seg håpløst fortapt uten ham.

Og likevel skulle en kunne tenke seg at et barn som i sannhet er fromt, men som ennå er helt uerfarent når det går over til voksen alder, tok det som en selvsagt sak at det eide Kristi frelse – uten på noen måte å engste seg over sin barndoms synder, sin svake tro og sin store uverdighet! Nei, så sant den unge inderlig begjærer å bli bevart i sin dåps nåde, vil det også bo en inderlig frykt for å gå fortapt i hjertet hans.

Derfor er det heller ikke sjelden at nettopp de konfirmantene som vi synes skulle kunne bekjenne sin tro aller sannest, sier at de er redde for å gjøre det. Det er ikke fordi de vegrer seg for å høre til Herrens troende menighet, men fordi

de engster seg for at Herren ikke skal ville kjennes ved dem når han ser hvor skrøpelig troslivet deres er.

Men selv det barnet som aldri har kjent hva det er å leve «uten Gud i verden», «fremmed for paktene med deres løfte» (Ef 2,12), når altså bare gjennom større eller mindre angst for å gå fortapt fram til å gjøre Kristi frelse fullt og klart til sin.

Hvor mye mer må det da være slik for hver den som våkner til selverkjennelse og ser at han har levd – kanskje i årevis – uten omvendelse, uten tro, uten bønn, uten noe som helst fellesskap med Frelseren? Er det tenkelig at den som til sist innser at han er i fortapelsens vold, vil kunne si helt rolig, uten at angsten gjennombever hjertet hans: «Ja, dette er jo ille nok, men det har likevel ikke stort å si. For jeg trenger jo bare å skynde meg å tro på Kristus nå, så får jeg frelse med en gang»?

Ja, den som aldri har prøvd det, tenker kanskje at en kan komme til troens fred på den måten. Men den som selv har erfart hva det er å våkne langt borte fra Kristus, bundet i syndens lenker, avmektig til å tro, ukjent med nådens vei, anklaget av Guds lov og sin egen samvittighet – han vil vite at angsten for å gå fortapt har knuget hjertet hans, angsten for at frelse skulle være umulig. Og den måtte knuge det, fordi det var blitt hans livs store sak å frelse sin sjel, mens hans egen samvittighet sa ham at han var helt utenfor fellesskapet med Guds frelse og helt uskikket til å komme inn i det.

Så lenge det bare er løst snakk når et menneske taler om sin fortapte tilstand, og det derfor også bare er snakk når han sier at han vil eie Kristi frelse, kan han nok innbille seg at han har fått Kristi fred uten å ha kjent noen angst for sin sjel.

Men la det bli alvor, la et menneske lære å legge hele sin sjels lengsel inn i den ene bønnen: «Gud, vær meg synder nådig!» (Luk 18,13), og han skal nok få vite det: Han kan like lite bære fram bønnen om nåde for Gud uten angst som en dødsdømt forbryter som vet at han er skyldig, kunne be om benådning uten å frykte at den skulle bli nektet ham.

Så visst som nåden aldri kan tilegnes uten inderlighet, kan den heller aldri begjæres uten inderlighet. Men et begjær etter nåde blir aldri inderlig hvis det ikke er kommet av hjertets angst for å gå fortapt.

Riktignok tar sektene sterkt feil når de vil sette et bestemt mål eller en viss tid for den angsten hver sjel skal ha gått gjennom før den tør trøste seg med at den eier Guds nåde. I så måte er det like ille om en krever år i frykt og beven, eller om en påstår at nåden skal bryte gjennom samme kveld som sjelen lar seg ryste av en botspreken. Herren lager ikke kristne etter en oppskrift. Han driller heller ikke sjelene etter reglementer, slik en gjør med soldater som lærer de samme håndgrepene.

Nei, den angsten et menneske kjenner når det innser at det er fortapt og blir vekket til å bekymre seg for sjelens frelse, kan være svært forskjellig i art og styrke, i varighet og i ytringsformer. Her spiller mange ting inn: om et menneske blir vakt med ett slag eller litt etter litt, om følelseslivet eller forstandslivet er mest utviklet i ham, hvordan hans uomvendte liv var, hans alder, hans omgi-

velser, hans større eller mindre kunnskap i Guds ord, hans evne til å beherske seg selv – kort sagt alt som gjør et menneske til den det er.

Men om angsten kjennes mer eller mindre sterkt – sant og inderlig blir den i hvert fall kjent av hver fortapt sjel som begjærer frelse. Den vakte kan bli rystet slik at alle merker det på ham, og han synes nær ved vanvidd. Eller han kan og vil beherske seg slik at kanskje ingen unntatt hans mest fortrolige venn kjenner tilstanden hans. Men i begge tilfeller vet han selv at han nå kjenner hva det er å «arbeide på sin frelse med frykt og beven» (Fil 2,12).

Denne angsten er like sikkert vilkåret for at kristenlivet skal begynne i et hjerte som til nå har vært uomvendt, som det er et vilkår for at et menneske skal få Kristi fred, at det har blitt hans livs alvor å få del i Kristi frelse fra fortapelsen.

Men denne angsten kjenner heller ingen som mener at han kan klare seg uten Kristus som sin fred. Det er jo nok av angst i verden. Hvert menneske har vel sin. Det uomvendte mennesket vil ikke overlate sin framtid til Gud, og likevel har det vanskelig nok for å skjule for seg selv at Gud neppe vil la alt gå etter dets vilje. Det har til og med en helt annen angst enn Guds barn, som begjærer at Faderens vilje skal skje.

Ja, selv en viss angst for å gå fortapt kan det uomvendte mennesket stundom kjenne. Det skjer når den halvkvalte samvittigheten likevel når inn til hjertet, tross alle tankens hjernespinn og alt det listig vevde selvbedraget som mennesket prøver å dekke over tilstanden sin og døyve samvittigheten med.

Men denne angsten er alltid forbigående. En finner nytt hjernespinn, nytt selvbedrag. En har bare vært litt nervøs, litt overspent. En trenger å reise, å adspre seg, å få nye tanker. Men å omvende seg, å tro, å gjøre alvor av sin kristendom på en annen måte enn en hittil har gjort – nei, den kuren ville være verre enn selve sykdommen.

Det kan vel til og med hende at fortapelsens angst gjennomryster et menneske, og at han likevel greier å nekte for seg selv hva det er som får hjertet til å beve. Han erkjenner at han frykter døden, men ikke for sin egen skyld – bare fordi han skal etterlate hustru og barn uforsørget. Eller han erkjenner at en botspreken grep ham i det øyeblikket han hørte den, men ikke fordi den sa ham sannheten – nei, bare fordi han nettopp da var særlig stemt for andakt, og predikanten talte dyktigere enn vanlig.

Slike mennesker er som de tuberkuløse, som greier å skjule faren for seg selv helt inn i døden. Du vet jo hvordan slike kan sitte andpustne i stolen sin, hostende, avmagret, knapt i stand til å reise seg. Og likevel forsikrer de stadig at de bare lider av en hardnakket forkjølelse, som alt har begynt å gi seg.

Disse syke har nok et eget skarpt, spørrende blikk som vitner om at de ikke selv riktig tror på det de sier. Og de blir misfornøyde hvis den de taler til, ikke bekrefter ordene deres. Men det kan ikke nektes at de midt i dødens vold greier å lukke øynene for den truende faren.

Nettopp slik er det med de uomvendte som kommer nærmest til å kjenne den angsten for fortapelsen som driver den som er vakt av syndesøvnen, til å søke Kristi frelse. De får en anelse om faren sin. De kan trenge å høre andre bekrefte

at det ikke er noen fare. Men de kan likevel alltid uten vanskelighet bortforklare angsten og drive den tilbake, så den aldri får overvelde dem.

Fortapelsens angst i hele dens forferdelige alvor – som noe det må rådes bot på, ellers faller hele livet i fortvilelsens hender – kjenner bare de som i alvor trenger Kristi frelse. De andre har bare en mer eller mindre dunkel anelse om hvor grufull den er. Og nettopp denne anelsen er ofte nok til at de feigt flykter fra den selverkjennelsen som ville dra dem inn i angsten, men også føre dem gjennom den til Kristi fred.

Som folket i Jerusalem på oppstandelsesdagen kan de slippe all angst over at Frelseren for dem er som en død som for lengst er lagt i graven. Men prisen er at de aldri får kjenne disiplenes glede da den Oppstandne sto levende iblant dem og gav hjertene deres sin fred.

Men freden i synden kan bare kjøpes ved at en uavlatelig gir avkall på å kjenne freden i Kristus. Derfor blir den alltid kjøpt altfor dyrt. For det finnes ikke noe på denne jorden så dyrebart som den freden Kristi troende eier i ham.

Her strekker ingen sammenligning og ikke noe bilde til. For ingen trang i sjelen kan i dybde og styrke sammenlignes med dens trang til evig frelse. Derfor kan heller ingen skildring av den tilfredsstillelsen mennesker kan nå på livets forskjellige områder, gi et bilde av den tilfredsheten en sjel har når den har funnet hvile hos Kristus i vissheten om å eie syndenes forlatelse og evig liv.

Vi kunne sammenligne den som blir knuget under sin synd, som om et fjell lå på hjertet hans, med den som puster så tungt at han engster seg for å bli kvalt. Men sammenligningen ville likevel langt fra holde om vi lignet den som Kristus gav troens makt til å senke syndefjellet i nådens hav, med den som ble frisk og igjen kunne puste inn livets luft i fulle drag.

Eller vi kunne finne en likhet mellom den som endelig gjorde en oppdagelse som han i årevis hadde satt inn all sin tankekraft på, og den som fant frelsen i Kristus etter forgjeves å ha brukt opp all sin kraft for å frelse seg selv. Men ulikheten ville likevel være langt større enn likheten.

For ellers får hjertet alltid sin tilfredsstillelse bare på ett område, i én retning. Men den frelsens fred som Kristus gir sine, gjennomtrenger hele livet deres. Den blir grunntonen som klinger gjennom alt og holder seg under all nød og skuffelse – den kraften som i evighet makter å holde fortvilelsen utestengt – den rikdommen som blir værende, selv om alt annet går tapt.

En har jo ofte sett at en Kristi disippel har hatt fred i hjertet selv om åndenøden kvalte ham, og at han har hatt det godt selv om han ikke nådde noe av det han hadde arbeidet for i verden. Den som vet at han eier Kristi frelse, vet at han har vunnet seg selv. Den som ikke eier frelse, kan vinne mye i verden, men evig liv i hjertet har han ikke og kjenner han ikke. Derfor kan ingen tilfredshet som verden byr, sammenlignes med den som Kristi troende har i hans fred.

Riktignok kjennes ikke denne freden alltid like sterkt. Selv om troslivet er sunt og hjertets fellesskap med Frelseren uforstyrret, kan den troende i lange tider måtte nøye seg med å vite at «Kristus er hans fred» (Ef 2,14), og at han, «rettferdiggjort av tro, har fred med Gud» (Rom 5,1), selv om han bare kjenner og smaker lite av at «Guds rike er fred og glede i Den Hellige Ånd».

Og hvis troslivet sykner hen under fristelsers og anfektelsers nød, kan til og med vissheten om å eie Kristus som sin fred vike for tvilen om å være frelst. Da kan angsten for fortapelsen igjen kjennes i hjertet sterkere enn noen gang før, fordi sjelen nå har erfart at ingenting i verden er så salig som den frelsen i Kristus som den frykter å miste.

Men nettopp dette viser best hvor dyrebar denne freden er for alle som kjenner den: Alle kristne er enige om at det ikke finnes noe de frykter så mye som å miste freden i Kristus. Der havet er dypest, sier en jo at selv de hardeste stormene, som reiser tårnhøye bølger på overflaten, ikke makter å forstyrre stillheten i dypet. Slik er det også med Herrens troende, så lenge de bare har visshet om at de eier Kristus som sin fred. Da finnes det dypest i hjertene deres et fredlyst sted, og dit ned makter ingen storm av lidelse eller trengsel som opprører livets overflate, å trenge.

Syndenes forlatelse, den frie adgangen til Guds farshjerte som de bruker hver dag, erfaringen av hjertets fellesskap med den levende Gud – alt dette som Guds troende får i Kristus, gir en fred så stor at hjertet kan finne hvile i sin innerste helligdom. Det gjelder selv om hjertet er trett, såret og lidende, ja, selv om det er tuktet, skamfullt og engstelig over sine synder. Der, i helligdommen, har livet sin rot, «skjult med Kristus i Gud» (Kol 3,3).

Denne freden er det Kristus gir sine. Om den sier han at han gir den «ikke som verden gir» (Joh 14,27). For verden eier ikke og kjenner ikke noen fred som blir værende tross all livets trengsel og all dødens nød. Derfor er det også bare Kristus som kan si til sine: «La ikke deres hjerte forferdes, frykt ikke!» (Joh 14,27). Bare kristenlivet har de salige kår å eie en fred som ingenting kan røve, så lenge hjertet blir i fellesskapet med Frelseren.

Men denne freden er jo ingen doven, sløv hvile i Frelserens favn. Nettopp de som eier Kristi fred, må inn i en strid som varer så lenge livet varer: striden for å bevare freden og for å bringe den til andre fredløse hjerter.

Herrens troende har syndenes forlatelse, men bare så lenge synden som er i dem, er en lidelse og en skam for dem. Begynner de å elske den, eller slutter den bare å smerte dem, får de ikke lenger forlatelse, fordi de da ikke lenger i sannhet begjærer den. De har hvile i fellesskapet med Gud under alle livets trengsler, men bare så lenge de ved troen makter å holde det usynlige for vissere enn det synlige og å bevare «full visshet om det en håper» (Hebr 11,1).

De skal være Kristi fredsbud i verden, men verden er ennå den samme som forkastet Frelseren da han kom for å bringe den fred. Da må vel Herrens troende ha en strid og et arbeid som verden ikke kjenner.

Hvordan skulle verden vite hva det er å «hver dag ta sitt kors opp og følge» Herren, slik hver disippel må? Spør dem som ikke kjenner kristenlivets kår, hva «kors» er, og de vil alle svare at kors betyr livets forskjellige trengsler, som kan trykke og tynge et menneske ned. Men hvordan kunne Herren mene det når han taler om et kors som disiplene hans skal ta opp «hver dag»? Da må han jo tenke på en byrde som er så uløselig knyttet til disiplenes kår at det umulig kan være en dag i livet deres uten at de kjenner den.

Men det kan jo godt tenkes at det er mange dager i den kristnes liv da han slett ikke har noen særlige ytre eller indre byrder å bære. Og det kan vel ikke være Herrens mening at disiplene hans alltid skulle prøve å finne på plager som de kunne legge på seg selv.

Å nei, det trengs sannelig ikke. Er du en kristen, vet du nok at selv den dagen da verden med rette priste lykken din, ville du bære det korset som ikke blir tatt fra deg før i døden. For den kristnes daglige kors er hans egen synd. Den bringer ydmykelse, ja, mange ganger skrekk inn i hjertet hans så lenge han er under Åndens oppdragende tukt. Den vekker hos ham den samme avskyen og skammen som en kjenner når en vet at en lider av en skammelig sykdom. Den kan bare overvinnes i en kamp som hjertet må føre uten opphør, selv om det er aldri så trett og motløst.

Ingen andre enn de kristne kjenner sin synd som en slik plage, som ydmyker, smerter og tretter hver dag. Bare de «har synd» som en sykdom som alltid gnager. Noen kjenner den nærmest som en feber som egger opp de onde begjærene, andre som en lammelse som truer livet i Gud med sløvhet og avmakt, eller som dypt inngrodde feil som volder stor smerte når de under den himmelske legens behandling skal rykkes opp med roten.

Alle andre «gjør synd», enten med kjærlighet eller i hvert fall med likegyldighet. Ta drikken fra drankeren eller æren fra den ærgjerrige, og livet synes dem ikke lenger verdt å leve. Snakk med den som har for vane å misbruke Guds navn, om denne synden hans, og han vil synes at du gjør altfor mye vesen av en helt ubetydelig sak.

Men om en kristen ved en eller annen anledning glemte den ærbødigheten han skylder sin Guds navn, og du minnet ham om det, skulle du nok få se at han ble bedrøvet, ja, mange ganger forferdet over at hans gamle synd igjen hadde brutt ut i ordene hans.

Bare i enkelte tilfeller, når de uomvendte menneskene gjør seg skyldige i synder som de selv ser på som æreløse, kan de føle seg skamfulle og ydmyket. Men at de skulle trenge å kjenne sin synd «hver dag» som byrden og lidelsen i livet sitt, synes dem et så urimelig krav at de uten videre stempler alle som bekjenner at de har det slik, som usanne hyklere eller sykelige svermere. Sannelig, lidelsen under hjertets synd er ukjent for hver den som ikke har erfart kristenlivets kår.

Ikke mindre særegen for kristenlivet er kampen for å holde det usynlige og evige for vissere enn det synlige og forgjengelige. Så lenge et menneske kan klare seg uten vissheten om å eie Guds nåde i Kristus, kan det vel heller ikke bekymre seg stort over at nåden bare kan eies og tilegnes i troen, ikke i det en ser.

Men når hjertet må gå til grunne i fortvilelse hvis det ikke kan hvile i vissheten om å ha «vår Herre Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn» (2 Kor 13,13), da skal det nok få merke at sjelen må spenne all sin kraft for å holde fast på frelsen i troen. For frelsen lar seg så langt fra gripe med hendene eller skue med øynene at alt vi sanser, tvert imot motsier troen vår.

Den kristne tror på syndenes forlatelse, men han lider daglig under sin synd og synes kanskje å se at mange som ikke kjenner Frelseren, har mindre synd

enn han. Den kristne vet av Guds ord at han har barnets adgang til Faderen i himmelen, som har lovet å bøye sitt øre til bønnen hans. Og likevel kan det være tider da han ikke makter å trenge fram til Guds hjerte, mens alt som skjer i livet hans, hånende synes å rope til ham at Herren er døv som en avgud.

Den kristne har all sin visshet grunnet i Guds ord, men dette ordet stemmer ikke med tankene hans. Og rundt ham i verden lyder det røster som motsier ordet, og han vet slett ikke alltid hva han skal svare. Den kristne tror i sin siste stund at han har det evige liv i hjertet, og likevel må han tåle at døden ofte kommer over ham med all sin kval.

Derfor kan det ikke være annerledes enn at livet i troen er et liv under tunge anfektelser, mye frykt og mange farer. Alt dette slipper hver den som ser på troslivet med alt det inneholder, som drøm og innbilning.

Og dette troens liv, så ofte svakt og motløst, truet av så mange indre farer, skal åpenbare seg som «den seier som seirer over verden» (1 Joh 5,4). Herren har betrodd menigheten sin et oppdrag: å vitne om frelsen i Kristus i gjerning og ord så mektig at vitnesbyrdet trenger inn i hjertene til de gjenstridige og får dem til å kjenne at det er sant. Det oppdraget må hans troende utføre, så sant de vil gjøre sin Herres gjerning i verden.

Selv om de lider under sin synd, skal de føre andre til erkjennelse av synden. Selv om de trenger trøst, skal de trøste andre. Selv om de er anfektet, skal de overvinne motsigelsen i andres hjerter. Selv om de «sukker under byrden» av det dødelige legemet (2 Kor 5,4), skal de åpenbare det evige livs kraft. I sannhet, en kan nok forstå at den kristne kjenner at han i seg selv ingenting er og ingenting kan, så erkjennelsen av hans egen avmakt hører med til kristenlivets kår.

Og likevel: Så visst som Herrens troende grundig lærer å forstå dette ordet hans: «uten meg kan dere intet gjøre» (Joh 15,5), så visst får de også erfare at apostelens ord er sant: «Alt makter jeg i ham som gjør meg sterk» (Fil 4,13).

Aldri ser vi dette klarere enn når vi stiller oss i disiplenes krets den kvelden, den første dagen i uken, da den Oppstandne plutselig sto midt iblant dem. Han gir jo ikke bare de engstelige sin fred. Han betror dem også en sendelse som synes å stå i et så urimelig misforhold til kreftene deres at det måtte ha lydt som bitter hån i ørene deres, om noen annen enn han hadde talt et slikt ord til dem. Han sier nemlig: «Likesom Faderen har utsendt meg, sender også jeg dere» (Joh 20,21).

Disse som for et øyeblikk siden satt der og bevet bak de lukkede dørene ved hvert skritt de hørte i gangen, skulle utføre en sendelse som krevde at de glemte hva frykt var, og hver dag var rede til å ofre livet. Disse som ennå knapt selv visste om de trodde eller ikke, får den gjerningen å føre verden til å bøye seg under troens lydighet.

Disse som til nå hadde bestått hver prøve så dårlig, får en sendelse som blir lignet med den Guds Sønn hadde utført i aldri sviktende troskap helt til døden på korset. Ser det ikke ut som om Herren ville hatt vanskelig for å finne budbærere som var mindre skikket enn disse forskremte, feige, tvilende apostlene, som ennå aldri hadde forstått ham riktig?

Og likevel – hvem kan nekte at de har utført den sendelsen han gav dem? Har de ikke siden alltid virket som menn ingen redsel kunne overvinne? Satte de ikke daglig livet sitt i fare? Har de ikke brakt frelsens bud ut over hele verden? Var de ikke så trofaste mot sin Herre at vi slett ikke lenger synes det er underlig at de blir sammenlignet med ham som Faderen hadde utsendt? I sannhet, disse som i seg selv var avmektige, har i Kristus maktet alt. Ved kraften fra den Ånd som han gav dem, ble «deres tro den seier som seiret over verden».

De har kjent kristenlivets svakhet og trengsel like mye som noen av oss, både den indre og den ytre. Derfor må også vi, like vel som de, kunne få kjenne kristenlivets styrke og trøst. De har erkjent at «de hadde denne skatten i leirkar, for at den rike kraften skulle være av Gud og ikke fra dem selv. På alle vis var de trengt, men ikke stengt, rådville, men ikke rådløse, slått ned, men ikke utslått» (2 Kor 4,7–9). De var «som sørgende, men alltid glade», «som de som ingenting har, men likevel eier alt» (2 Kor 6,10).

Som vi har de ropt i anfektelsens nød: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?» (Rom 7,24). Men troen har overvunnet anfektelsen, og de har kunnet bekjenne: «Gud være takk, som gir oss seier ved vår Herre Jesus Kristus!» (1 Kor 15,57). Med ett ord: De skildrer kristenlivets kår helt slik hver troende kjenner dem den dag i dag.

For også nå gir Herren sine disipler sin Hellige Ånds kraft, så de makter den striden som de i seg selv er avmektige til å føre. De lider under sin synd, men de gir seg ikke hen til den i kjærlighet. De får kraft til å hate den. Og under all motløshet og tretthet blir de likevel alltid styrket til å ta opp kampen på ny.

Derfor får en troende aldri fred i å gi opp arbeidet med sin helliggjørelse før den blir fullendt i det evige liv – hvor ofte han enn kan synes at det ikke nytter. Disiplenes tro kan bli anfektet, men selv om den bare er som «en rykende veke» (Matt 12,20), blir den likevel aldri slokket før den går over i herligheten der vi får skue.

Når den kristne ser tilbake på hvordan hans indre liv har vokst, ser han med undrende glede at Frelserens kraft og kjærlighet har bevart troen i ham til denne dag. Det gjør han selv om han, når han minnes tiden som er gått, ser at han ofte har stått helt på kanten av frafallet. Og når han tenker på framtiden, vet han at han, overlatt til seg selv, ikke ville leve i troen dagen ut. Men han vet også at han i fellesskapet med Frelseren skal makte å «være tro inntil døden» (Åp 2,10). Hele erfaringen fra livet hans til nå er ham en borgen for det.

Men derfor er Herrens troende heller ikke motløse når de skal gjøre hans gjerning i verden. De kjenner nok at de makter dårlig å uttrykke i livet og i ordene sine det som rører seg i hjertene deres. De vet nok at gjerningene deres kan bli klandret og talen deres spottet. Men enda bedre kjenner de at Herrens Ånd legger kjærligheten i hjertene deres, sannheten i ordene deres og sin kraft i deres enfoldige vitnesbyrd. Slik kan det likevel trenge igjennom og bli til frelse for sjelene.

Hvilken gjerning er så salig som den å være Herrens redskap til å bringe hans fred og hans liv inn i synderes hjerter? Kjenner du ikke en inderlig glede, du troende sjel, når du vet at det hjemme hos Herren er noen som takket deg mens

han var her, fordi Herren gjennom deg gav ham den hjelpen han trengte for å finne den rette veien hjem?

Du minnes hvordan det rette ordet ble lagt på leppene dine, hvordan du fikk nåde til å være Herrens sendebud og derfor kunne styrke din bror under all hans strid helt til det siste, og hvordan du kunne være til velsignelse for ham ennå etter at han var kommet lenger enn du, så du heller lærte av ham enn han av deg. Hvordan kan du da annet enn prise Herren og lengte etter den stunden da du skal bli tatt imot i «de evige boliger» (Luk 16,9) av den som Herren sendte deg til som bud om sin frelse og sin salighet?

Men hvem andre enn den som selv er en kristen, skulle kunne gjøre en slik gjerning og ha en slik glede i vente? Å være til evig velsignelse for sine brødre, det kan bare de som har evige goder å bringe. Men det har alle kristne, også de mest skrøpelige. Derfor kan de også alle, i større eller mindre grad, være til velsignelse for andre. Og derfor har de, tross all den lidelsen som følger med kristenlivet deres, likevel de beste kår.

Ja, det er bedre å få fred gjennom angst enn aldri å få den. Det er større ære å lide under synden som sin skam enn å leve i den uten ydmykelse. Det er saligere å måtte stride for å bevare troen inntil enden enn å leve uten tro og derfor dø uten håp. Det er større velsignelse å erfare Kristi kraft i sin skrøpelighet enn å være stolt av sin egen styrke. Det finnes ingen andre gode kår for syndere enn kristenlivets kår. Det vitner alle kristne som har prøvd dem. Å, om vi alle måtte være blant dem! Amen i Jesu navn.

Andre søndag etter påske: Den gode hyrde og leiekarene

Bønn. Herre vår Gud, gi oss hjerter som kjenner Jesus som den eneste gode hyrde, fordi han er den eneste som har elsket oss så høyt at han gav sitt liv for oss. Åpne øynene våre, så vi ser at den veien han fører sine på, er den eneste veien hjem til din salighet. Da vil vi villig følge ham uten å la oss villede av den lokkende røsten til noe leiekar.

Ja, la oss, som kjenner vår Frelsers kjærlighet og trofasthet, få bekjenne med hele hans troende menighet: «Herren er vår hyrde, det mangler oss ingen ting. Om vi enn skulle vandre i dødsskyggens dal, frykter vi ikke for ondt. For Herren er med oss, hans kjepp og hans stav, de trøster oss» (Sal 23,1.4). Amen i Jesu navn.

Joh 10,11–16

For den vantro verden er det til stor anstøt at Herren Jesus vitner om seg selv: «Jeg er den gode hyrde» (Joh 10,11). Tenk om han hadde sagt: «Også jeg er en god hyrde. Jeg innrømmer naturligvis at det er mange andre foruten meg som kan verne og nære og lede de forskjellige sjelene etter deres forskjellige behov. Jeg krever bare å bli anerkjent som én blant mange, som én som likevel må regnes blant de gode hyrdene. For også jeg har noen som kan få nettopp den sjelepleien og sjeleføden de trenger etter sin særlige legning, ved min gjerning og mitt ord.» Hadde Herren Jesus talt slik, ville ordene hans neppe ha vakt noen motsigelse.

Verden ville vel ha funnet seg i å la Jesus beholde de enfoldige barnesjelene og de store synderne som sine får – hvis han bare hadde villet innrømme at ikke han, men de store tenkerne er de rette lederne for alle som tørster etter opplysning. Da måtte han overlate de strenge pliktmenneskene til veiledningen fra Moses og alle lovlærere.

Og han måtte finne seg i at den store mengden, som slett ikke er særlig opptatt av religiøse eller moralske krav, faller i hendene på den herskende tidsånden. Tidsånden kan best hjelpe mengden til å få åndelig innhold i livet ved å nære den med de tankene som er lettest å fordøye, de som flyter på overflaten av tidsstrømmen.

Men nå sier Herren Jesus: «Jeg er den gode hyrde» – den eneste gode hyrde. Med dette stempler han alle andre – om de kaller seg tenkere eller lovlærere eller

tidsånden eller hva som helst – som leiekarer, som verken har hjerte eller evne til å gjøre sjelehyrdens gjerning.

Ja, han sier til og med om alle som er kommet ham i forkjøpet – «er kommet før» ham – at de «er tyver og røvere» (Joh 10,8). Og for å gjøre motsetningen mellom seg og dem riktig skarp, sier han: «Tyven kommer bare for å stjele og myrde og ødelegge. Jeg er kommet for at de skal ha liv og ha overflod» (Joh 10,10). Dette kan ikke verden forstå.

Derfor har verden fra gammel tid gått hardt i rette med hans troende, selv om den sjelden våget å slynge bebreidelsen i ansiktet på Herren Kristus selv. Det har den gjort når de i lydighet mot ordet hans har forkynt at ingen religiøsitet, ingen dyd, ingen dyktighet i tenkning, ingen del i tidens framskritt – ingenting som helst som ikke har sin grunn i troens villige overgivelse til Jesu ledelse – kan gi sjelene frelse, liv og salighet.

«Hvor tåpelig,» heter det, «er ikke denne intoleransen, hvor tykk er ikke den uvitenheten som uten videre stempler hver av menneskehetens foregangsmenn som et leiekar, ja, som en morder, hvis han tillater seg å føre sjelene til lys og sannhet på en annen vei enn nettopp den evangeliets bokstav anviser! Om disse kjetterjegerne kjente de mennene de skjeller ut som forførere og sjeleødeleggere – om de visste hvilken adel i hjertet og hvilken renhet i livsførselen det kan finnes hos mange som selv lever uten troen på en overnaturlig åpenbaring og lærer andre å gjøre det samme – da måtte de skamme seg, så sant ikke fordommene har røvet hver rest av dømmekraft fra dem. Hos de såkalte vantro tenkerne finner vi svært ofte like edle grunnsetninger, like dype og fruktbare ord som i noe evangelium. Og alltid finner vi hos dem en helt annen storsinnethet og en langt mer omfattende toleranse enn hos kirkens menn.

For de som blir dømt så hardt, er store nok til å ha medynk med dommerne sine uten å bli forbitret på dem. De tilgir, fordi de forstår at den harde dommen kommer av uvitenhetens trangsyn og av det snevre livssynet som troens forblindelse fører med seg.

Disse tankens menn har for lengst innsett hvor umulig det er å kreve at alle menneskehjerter skal frelses ved å ha den samme troen til punkt og prikke. Hvert hjerte har jo sin livserfaring, sin egenart, sine forutsetninger fra naturen og oppdragelsen, og de lar seg ikke forandre, eller bare delvis.

Derfor vil heller ingen av disse mennene gi seg selv og sin lære så stor betydning at han ville si et ord som dette: Den som ikke tror på meg, er fortapt. En slik intoleranse finnes vel i Det nye testamente, men ikke hos disse ydmyke og kjærlige tenkerne, som troens blinde forsvarere stempler som kjettere og gir leiekarenes navn.»

Og likevel står det fast at det slett ikke bare er Jesu troende, men Herren selv som sier: «Jeg er den gode hyrde» – den eneste. Alle andre er leiekarer. Hvem har da rett?

Bare den som kan gjøre hyrdens gjerning, er jo den rette hyrden. Men hyrdens gjerning er å verne fårene mot ulven, gi dem sunn føde og lede dem så de ikke farer vill i ødemarken. Hvis bare Kristus kan gjøre en slik gjerning for sjelene våre, er også bare han «den gode hyrde». Da hjelper det ikke å snakke om

hvor gode og utmerkede også andre kan være. Hyrder er de i hvert fall ikke, hvis de ikke kan gjøre hyrdens gjerning.

Men det er virkelig slik at bare Kristus verner sjelene slik de må vernes hvis de skal være trygge – så de ikke omkommer i den evige død, ikke sulter av mangel på føde til evig liv og ikke farer vill på veien til himmelen. Det får vi se når vi forstår forskjellen mellom Kristi gjerning og de andres, motsetningen mellom *den gode hyrde og leiekarene*.

Er bare Jesus den gode hyrde, må han ha gjort noe som ingen annen har gjort eller har kunnet gjøre for fårene. Han må ha utført en gjerning som åpenbarer hans kjærlighets makt og hans evne til å frelse sjelene på en måte som ingen andre kan vise maken til – ingen av dem som like mye som han krever å bli anerkjent som menneskenes førere.

Hva denne gjerningen hans er, sier han selv: «Den gode hyrde setter sitt liv til for fårene», og: «Jeg setter mitt liv til for fårene» (Joh 10,11.15). Han bygger altså sin rett til navnet den gode hyrde på at han har kjærlighet og makt nok til å gi sitt liv for å frelse dem han skulle verne mot all fare.

Men at han er alene om det offeret, må nok alle andre innrømme. Og på den måten kan ingen annen begrunne sin rett til navnet sjelehyrde. I sitt hovmod har mennesker riktignok mer enn én gang påstått at de ved sin lære og sitt eksempel like godt som Herren Jesus kunne hjelpe sine brødre. Og de har frekt fornektet at hans frelsergjerning er nødvendig.

Men det er vel likevel uhørt at noen har sagt om seg selv at han kunne eller ville gi seg selv i døden for å frelse sine brødre fra den truende faren for dom og fortapelse. Intet leiekar prøver å vinne makt over menneskenes hjerter ved å innbille dem at han vil kaste seg i helvetes gapende svelg i stedet for dem.

Leiekarene er så langt fra å ville sette sitt liv til for fårene at de ikke engang sier at de vil gjøre det. For de vet svært godt at de ikke kan gjøre det, og at de ikke engang kan innbille menneskene at det ville hjelpe om de prøvde.

De prøver tvert imot som oftest å få makt over sjelene ved å få dem til å glemme at det finnes noen fare for dom – den faren som må avverges av den som skal føre syndere frelst inn i saligheten. Eller hvis de ikke rett ut nekter for at en slik fare finnes, prøver de å overbevise sjelene om at de selv kan overvinne den ved å følge den læren de gir dem.

Men hvordan de enn taler, og hva de enn påberoper seg: Den gode hyrdes kjennemerke – at han setter sitt liv til for fårene – lar de Herren Jesus være alene om. Alle sammen har de bare sin lære å gi oss. Bare han har gitt sitt liv for oss.

Det som gir ham sjelehyrdens rett, er ikke at han har lært oss det ingen annen kunne lære oss, men at han har gjort for oss det ingen annen kunne gjøre eller engang påstår at han kan gjøre. Derfor er denne retten hans like mye større enn alle andres som det er større å gi sitt liv for oss enn å gi oss sin lære.

Å, hvis en synder kommer så langt i selverkjennelse at han forstår at han trenger en virkelig frelser, skal han nok få se at han er stilt overfor dette valget: enten å gi opp håpet om å finne den han søker på den vide jord, eller å tro på Jesus som den eneste gode hyrde.

La ham gå til alle tenkere i fortid og nåtid eller til tidens menn, dens guder, til hvem som helst, og si: «Kan dere frelse meg? Jeg spør ikke om hva dere lærer, men om hva dere kan gjøre eller har gjort, for at jeg kan få forlatelse tross min synd, liv tross døden som venter meg, salighet tross samvittighetens vitnesbyrd om den truende dommen.»

Og de vil alle svare: «Hva er dette for snakk om at vi skulle gjøre noe for deg, og at du vil holde deg til personene våre i stedet for til læren vår? Den skal frelse deg og berolige den engstelige sjelen din, som er skremt opp av all slags overtro. Vi skal lære deg hvordan du kan tilgi deg selv synden eller også klare deg helt uten tilgivelse. Vi skal lære deg hvordan du kan ta døden som en helt naturlig ting og slutte å frykte Guds dom, hvis det da finnes noen slik. Og vi finnes i mange slag, så du kan slutte deg til den av oss som har den læren som passer best til din egenart.

Har du lyst til å nyte livet uten å ta det altfor nøye, finnes det nok av dem her som vil vise deg hvordan det lar seg gjøre uten at den brysomme samvittigheten får lov til å pine deg, i hvert fall ikke nevneverdig.

Eller vil du lære å leve tilfreds med din egen dyd og din strenge moral, finnes det her nok av rettledninger i dyd som du godt kan følge uten å bli urolig av bevisstheten om at Gud krever mer av deg enn du makter.

Ja, i den senere tid er det ikke så få blant oss – og de er temmelig på moten – som vil lære deg at det nok ikke er Gud som har noe å klage over hos oss mennesker, men heller vi som har noe å klage over hos Gud – både fordi han har latt oss bli til uten først å spørre oss om vi ønsket det, og fordi han på mange måter har innrettet livet annerledes enn vi med rimelighet kunne kreve.

Eller vil du søke tilfredsstillelse for sjelen din ved å utforske tilværelsens hemmeligheter? Da finnes det noen blant oss som skal forklare deg alle ting i himmelen og på jorden slik at du godt kunne tro de hadde vært med helt fra verdens skapelse.

Liker du derimot heller en lære som ikke krever særlig umak, kan du også da bli tilfredsstilt. Det finnes nok også noen blant oss, særlig de fra forrige århundre, som har like lett for å forklare alle livets og dødens hemmeligheter som å sette foten i strømpen.

Kort sagt, vi har et stort lager av alle slags lære. Men kom ikke her og snakk om at vi skal gjøre noe mer enn å lære deg. Vi verken vil eller kan være det lammet som bærer verdens synd. Trenger du noe slikt, får du holde deg til ham som blant så mange uforståelige ting også har lært dette: at han ble den gode hyrde nettopp ved å være offerlammet. Vi derimot vil nok være hyrder, men nettopp derfor vil vi ikke være lam som blir ofret for andre.»

Tenk om sjelen nå lyttet til denne talen og sa: «Ja, jeg vil velge til min fører den av dere som har den læren som lettest kan berolige meg og overbevise meg om at samvittighetens angst og trangen til forsoning bare er en sykelig overspenthet, framkalt av barnelærdommens mørke og unaturlige livssyn. Men da må vel denne føreren min også kunne love at han tar ansvaret på seg hvis jeg skulle fare vill ved å følge ham. Han kan og vil vel tre fram for meg, hvis det likevel til sist skulle vise seg at Guds dom rammet meg fordi jeg ikke hadde valgt

Kristus, men ham til min hyrde. Da vil han vel erklære at det ikke er min skyld, men hans, som forførte meg, og at han både kan og vil bære dommen min. Siden han sier at jeg ikke trenger annet vern enn det læren hans gir, og at jeg trygt kan følge ham, må han vel også ta det fulle ansvaret, om det i døden og dommen skulle vise seg at jeg likevel hadde trengt å bli renset i Lammets blod sammen med alle Kristi troende.»

Om noen ville tale slik, ville nok hele koret av leiekarer med én røst gjenta at det ikke er noen fare for sjelen å gi seg inn under deres ledelse.

Men hvem av dem ville våge å gå videre og forsikre at han i verste fall kunne og ville bære den skylden som noen måtte pådra seg ved å følge ham? Hvem av alle de mange andre enn Kristus som har krevd å bli anerkjent som sjelehyrder, har vel på noen måte eller i noen form erklært seg villig til å dekke dem som trodde ham, med sin egen person? Viser de ikke alle sammen nettopp bort fra seg selv – deres person skal slett ikke angå disiplene – og hen til læren sin, som alene skal utrette alt?

De andres lære kan tale om kjærlighet, men den gir ingen kjærlighet, fordi de aldri, verken først eller sist, vil eller kan gi seg selv for sjelens liv. Kristi lære derimot taler ikke bare om kjærlighet, men den er kjærlighet og gir kjærlighet. For han er selv innholdet i den, han som gav seg selv for verdens liv. Derfor kan og vil han også i dommen tre fram for sine troende som «det trofaste vitne» (Åp 3,14) om at han har båret byrden deres, sonet skylden deres og gjort hele deres ansvar til sitt.

Derfor vil ingen som for alvor har kjent sin egen trang til frelse, være i tvil om at bare han er den gode hyrde. Hver slik sjel vil avvise selv den mest forlokkende tale med det spørsmålet som aldri forstummer: «Vil du gjøre for meg det han har gjort? Vil du sone min synd med ditt blod og bære min dom?»

Leiekarene kan spotte Kristi gjerning som overflødig og umulig. Men de våger ikke engang å påstå at de kan eller vil gjøre det han har gjort for å bli fårenes gode hyrde. Derfor fanger de med all sin kløkt likevel ikke dem som har erfart hva det er å trenge en hyrde som kan beskytte fårene sine mot ulven.

Tenk deg en mann som hadde hatt en venn som en gang reddet ham fra flammene ved å ofre sitt eget liv. Ville det senere friste ham om noen prøvde å overbevise ham om at han ikke hadde hatt grunn til å stole på denne vennen, eller at det fantes andre han langt tryggere kunne stole på? Ville han ikke helt enkelt svare på alt som ble sagt: «Ja, men han satte livet til for meg. Hvem annen ville ha gjort det?»

Ja, sannelig: Selv om det ikke fantes noe annet skillemerke mellom Kristus og alle andre som gjør krav på hyrdens navn, enn dette at han satte sitt liv til for fårene, ville det være nok til å vise at bare han er den gode hyrde. Alle andre er leiekarer, som verken kan eller vil gjøre den gjerningen fårene trenger hvis de skal vernes mot all fare. Nettopp i lyset av den rette hyrdens kjærlighet, som ofrer seg selv, viser det seg at de andre helt mangler den rette hyrdekjærligheten.

Men trofast, uforgjengelig kjærlighet, som gjør byrden vår halv og gleden vår dobbel ved å dele den med oss – en hengivenhet så mektig og inderlig at den

aldri lar oss være alene, ikke engang i døden – det er den næringen sjelen vår hungrer etter.

Har du noen gang sett det vi prester stundom får se: en likkiste uten en krans på lokket, båret til graven uten at et eneste menneske fulgte, uten at noen spurte mer etter den avdøde enn etter et dødt dyr som blir skaffet av veien? Da har du sikkert kjent hvordan hjertet snørte seg sammen ved tanken på hvor ulykkelig dette mennesket må ha vært. Det har måttet savne kjærlighet så fullstendig at ikke én på jorden brydde seg om det levde eller døde.

Men har du kommet inn i et hjem – om så i den usleste hytte – og sett en fillete barneflokk leke og le og henge om halsen på faren sin, har du ikke da kjent at denne mannen i sin armod likevel er rik framfor mange som eide gods og gull, fordi han eide kjærlighet? Ja, sannelig: Av alt som hører denne verden til, er det den kjærligheten mennesker kan gi oss, som best stiller sjelens trang.

Og likevel – selv om vi ser bort fra at ikke engang all verdens kjærlighet kunne verne oss i dommens time – trenger ikke sjelen vår å mettes med en kjærlighet som er mer trofast og mer uforgjengelig enn den mennesker har å gi?

Når disse barna er blitt selvhjulpne menn, hvem står da inne for at de har det samme hjertelaget for faren sin som den gang de hang om halsen hans i det fattige hjemmet? Eller om det skulle skje at kjærligheten varte og ble inderligere med årene, så barneflokken og mange venner med dem til sist fulgte farens rikt kransede kiste til graven i dyp sorg – ville ikke den døde likevel ligge like ensom og forlatt i graven sin som den andre mannen, han som ble glemt med en gang, som om navnet hans hadde vært skrevet i vann?

Å, nekt det ikke: Skal hjertet ditt få stilt sin trang til kjærlighet, da må det være en som kan og vil gi deg den slik at du kan være viss på å få erfare den hele livet igjennom – og aller fullest i døden, der all annen kjærlighet må svikte.

Men nå sier alle de som i troen har gitt seg hen til Herren Jesus, at han nærer dem med slik kjærlighet. De sier at han er dem nærmere enn noen jordisk venn, og at han forstår dem bedre enn de forstår seg selv. For han har den ømmeste og mektigste kjærlighet, som nok stundom tukter og stundom trøster, men alltid gir hjertene nettopp det de trenger for at livet i Gud skal næres og vokse i dem.

De sier at denne kjærligheten hans er så sterk at den helt alene holder dem oppe, om de så må stå miskjent og baktalt av hele verden. Men de forsikrer samtidig at denne kjærligheten hans er så nødvendig for dem at de ikke kan være uten den, om de så eide alle menneskers aktelse og hengivenhet.

De vitner at han selv er i sitt ord og sakrament, og at han meddeler seg til dem inderligere, kraftigere og mer varig enn noe menneske kan meddele seg til et annet gjennom ord og handling. Derfor vet de at «de kjenner ham og er kjent av ham» (Joh 10,14) – at det er et fellesskap mellom ham og dem, inderlig som fellesskapet mellom ham og Faderen. Og dette vitnesbyrdet om hvor rik hans kjærlighet er, har tusener avlagt i dødens nød like så vel som i livets kamp.

«Jeg har det godt, jeg har min Jesus. Døden, som skiller meg fra dere alle, kan ikke skille meg fra Kristi kjærlighet. Jeg er ikke alene, Herren er hos meg.» Hvem kan telle hvor mange av Herrens troende som har utåndet med slike

vitnesbyrd om makten og trofastheten i Herrens kjærlighet i døden – der all menneskelig kjærlighet får kjenne hvor avmektig den er?

Det ville sannelig være underlig om alle Herrens troende bedro seg selv i dette. Det kan likevel ikke være helt lett å forklare hvordan innbilningen om å eie Frelserens kjærlighet skal kunne virke mer, trøste bedre og holde lenger ut enn den mest håndgripelige visshet om å eie menneskers kjærlighet. Et menneske som ikke er sinnssykt, har ikke så lett for å være sterkt og trøstet ved en innbilning når det bare har den å holde seg oppe med der hele virkeligheten svikter. Dødens iskalde pust pleier å feie fromme stemninger og talemåter bort som spindelvev.

Men i hvert fall: Kjenner du noen annen hyrde enn Herren Jesus som har våget så mye som å si at han «gir» sine «evig liv» (Joh 10,28), at han metter dem med en kjærlighet så sterk at «verken det som nå er, eller det som komme skal», «verken død eller liv» skal kunne skille dem fra den (Rom 8,38–39)? Også her består jo ikke leiekarenes kunst i at også de kan gjøre og gi det den gode hyrde gjør og gir, men bare i at de prøver å få sjelene til å glemme at de trenger Frelserens gaver.

Spør hvem du vil blant alle dem som lærer deg å klare deg uten Jesus: «Hvis jeg nå kommer til deg, skal jeg da ikke hungre? Og hvis jeg tror på deg, skal jeg da aldri noen gang tørste (Joh 6,35)? For det må vel du kunne love disiplene dine like sikkert som Jesus har lovet sine det. Og de sier endatil alle sammen at han holder sitt ord.»

Ja, spør hvilket leiekar du vil om dette, og hør om han ikke svarer deg: «For et høyst enfoldig spørsmål! Hva mener du egentlig? Jeg gir deg min lære, som vil gjøre deg i stand til å få et klart syn på livet og hjelpe deg til å finne deg i døden. Men tror du at jeg eller noe menneske skulle kunne sette seg inn i alle kårene dine og leve livet ditt sammen med deg, så vi kunne hindre at du mange ganger kjente trang til en kjærlighet og en hjelp som nå en gang ikke finnes i verden? Vi kan ikke gi deg det ingen har. Men vi kan lære deg å finne deg i din skjebne og ikke forlange det urimelige. Og det er likevel alltid bedre å innrette seg etter livet slik det virkelig er, enn å drømme som disse kristne om å leve av en allmektig frelserkjærlighet, som bare finnes i deres egen innbilning.»

Som en fattig mor som prøver å dysse det gråtende barnet sitt i søvn for å få det til å glemme sulten når hun ikke har mat å gi det – slik handler leiekaret med syndere som betror seg til ham. Bare den gode hyrde er ikke redd for å la sjelene kjenne at de sulter. For han eier sin allmektige kjærlighet, og med den kan han mette dem til evig tid.

Kan da et menneske forsvare å vise fra seg den eneste i hele verden som tilbyr seg å stille sjelens dypeste trang, uten engang å ha prøvd ham? Det er nok av dem som bittert klager over at de er blitt skuffet av dem de satte sin lit til – miskjent der de hadde de beste hensikter, misforstått der de hadde rett til å vente den fulleste forståelse. Og likevel vil ikke disse, som klager så hardt over verdens kjærlighetsløshet, se at Herren Jesus har like god grunn til å føre den samme klagen mot dem.

De har smertelig erfart at det ikke er å stole på verdens kjærlighet, og likevel vil de ikke eie Kristi kjærlighet, som har vist at den er trofast inntil døden. De har kjent at det var bittert å bli miskjent der de mente det så godt, og likevel tenker de ikke på at de selv miskjenner den kjærligheten som bare vil deres frelse. De savner sårt den fulle forståelsen hos dem de elsker, og likevel vil de ikke forstå ham som i sin kjærlighet søker dem livet igjennom uten å bli trett.

Et menneske kan være like forlatt i verden som de som blir båret til graven uten en eneste venn i følget, uten en krans på båren. Og likevel kan han forakte den eneste kjærligheten som ville følge ham ikke bare til graven, men gjennom den og inn i Guds paradis, der alle salige blir mettet av hans kjærlighet i dens fylde.

Hvordan er dette mulig? All erfaring viser at menneskers kjærlighet svikter. Ingen våger å si at han har en allmektig kjærlighet å gi sine. Og sjelen kan likevel ikke nekte for sin trang til en slik kjærlighet. Hvorfor vil den da ikke så mye som prøve om den gode hyrde, den eneste som sier at han har makt til å gi sine evig liv, har rett i dette utsagnet sitt?

Fordi alle som lytter til leiekarenes røst, kommer til å mene at den gode hyrde fører fårene sine på en ufremkommelig vei, mens leiekarene leder sine lett og makelig gjennom livet. Derfor vil de heller være uten Jesu kjærlighet enn ta korset opp og følge ham.

Det er virkelig slik at når vi ser hvordan veiene begynner, er alle andre veier lettere enn den veien Herren Jesus fører sine på. Riktignok har intet leiekar lyst til å sverge på at han skal føre dem som overlater seg til ham, fram til salighetens mål. Han vil tvert imot helst unngå å si noe særlig om hvor vandringen til sist fører. Men de forsikrer likevel alle sammen at det lar seg gjøre å komme godt gjennom verden med det gamle, egenkjærlige hjertet som har mistet seg selv i det skapte – også de som krever noe selvovervinnelse og noe forbedringsarbeid av disiplene sine.

Bare Kristus fører sine inn på troens og helliggjørelsesarbeidets vei. Den kan ikke vandres uten at hjertet blir omvendt fra grunnen av og ved Guds gjenfødende nåde blir et helt annet enn det var fra fødselen.

Derfor lar hjertene seg gjerne og ubekymret føre av det leiekaret de har valgt seg etter sitt eget begjær. Under hans ledelse når de jo det de selv vil, bare med den forskjellen at føreren kjenner veien bedre enn de.

Ønsker de å leve et gudløst liv, gir han dem grunner nok til å nekte Gud, så de blir tryggere og tryggere i vantroen sin. Begjærer de derimot å frelse seg selv, fører han dem på en av egenrettferdighetens mange veier: på en tyngre, hvis de kjenner kraft i seg til å gi seg i kast med alvorlige moralske oppgaver, på en lettere, hvis det er nok for dem å ha en skikkelighet som den de fleste nøyer seg med.

Men leiekarene streber alltid etter å få menneskene til å vandre livsveien i rolig selvtilfredshet, uten å støte på hindringer som de verken har kraft eller lyst til å komme over.

Og likevel får hver den som er i leiekarenes vold, mer eller mindre kjenne at han kommer stadig lenger ut i en vill ørken etter hvert som levedagene svinner.

Riktignok kan det her være stor forskjell. Noen har i alderdommen ikke nådd lenger enn til å lide skipbrudd på alt, på all tro, alt håp, all tillit til Gud og mennesker, og som derfor dør med forbannelse over hele sitt forspilte liv.

Men det finnes også noen som når fram til en stille, mild overgivelse. De må riktignok erkjenne at ungdommens forhåpninger er blitt skuffet, og at livet på mange måter ikke har brakt det de ventet. Men likevel har de lært å nøye seg med den erkjennelsen at selv om denne tilværelsen kunne være bedre, kunne den også være verre. Og selv om de ikke er blitt så gode som de burde være, kunne de ha vært verre enn de er.

Men selv disse får kjenne at de blir stadig mer uttært og livstrette. For hvert år blir det mer øde og tomt omkring dem, mindre nytelse og større savn. Det er ingen evig ungdom, ingen kraft fra evighetslivet i hjertene deres. De luter mot graven, men blir ikke dratt oppover mot det himmelske hjem. Fordi de er trette av å leve, innbiller de seg kanskje at de gjerne vil dø. Men evigheten er likevel bare et stort spørsmål for dem, som de ikke kan besvare.

De makter ikke å trosse skjebnen sin, så de bøyer seg under den og prøver å gjøre seg fortrolige med vissheten om at de skal vandre ut i det store øde. De trøster seg så godt det lar seg gjøre med tanken på en allgod Gud – hvis de da ikke underveis i livet har mistet selv tanken på en slik Gud. Denne håpløse overgivelsen til sin skjebne er det beste målet leiekarene fører sine til. Eller har kanskje noen av dem som har fulgt leiekarene, bekjent i alderdommen at han hadde nådd fram til det evige livs glede?

Men det bekjenner de som lar Kristus være sin gode hyrde. Den veien han fører sine inn på, begynner med at en vender seg bort fra verden til Gud. Siden fører den inn i troens kamp og det nye livets arbeid.

Når vi blir oppdratt til å fornekte oss selv, kan det mangen gang kjennes så tungt og vanskelig som om vi måtte gå til grunne. Men jo lenger vi kommer fram, desto rikere blir livet vårt. Vi blir ikke skuffet, men vi får mer enn det vi håpet: en fred som blir værende under trengselen, en kraft som er større enn vår skrøpelighet, en trøst som kjennes rikere jo inderligere fellesskap vi får med den levende Gud.

Derfor er det ungdom i hjertet til den kristne oldingen, og frimodighet og fred, om han så står alene blant en ny slekt. Han har visshet om å eie Guds nåde, selv om han i dødens stund kjenner sin synd like ydmykt som i troslivets første stund. Og derfor kan han i det levende håpets styrke løfte hjertet i inderlig lengsel etter hjemmets salighet og takke hjertelig for det livet han har vandret under den gode hyrdes stav. Hvem andre enn Kristus kan gjøre alderdommen lys som sommernatten, som går over i strålene fra den gryende dagen?

Nei, bare han kan gjøre hyrdens gjerning. Derfor er han den gode hyrde, den eneste. Ingen av de andre kan så mye som si at de vil gjøre hans gjerning, den gjerningen alle hans troende bekjenner at han gjør for dem. Derfor «finnes det ikke noe annet navn under himmelen, gitt blant mennesker, som vi kan bli frelst ved» (Apg 4,12), enn Jesu navn. Så la deg da frelse ved dette navnet! Amen.

Tredje søndag etter påske: Å føle sannheten i Guds ord og å tro den

Bønn. Lær oss, kjære Herre og Frelser, å forstå det ordet som så vanskelig kommer inn i dine troendes hjerter: ordet om den lille stunden da vi ikke skal se deg. Lær oss å tro på deg, så vi takker og velsigner deg, ikke bare når hjertene svulmer av glede ved å føle din fred og smake hvor liflig din nåde er, men også når vi ikke føler noe annet enn vår synd og trengsel og må nøye oss med å vite at du er den samme i dag som i går, selv om du skjuler ditt åsyn for oss.

Ja, gi oss den ydmyke og faste troen som ikke har noe annet krav enn dette ene: at du styrker oss til å henge fast ved ditt ord, i lys og i mørke, visse på at «om en liten stund» skal «ingen ta vår glede fra oss», når vi kommer hjem og får skue deg som du er. Amen i ditt navn.

Joh 16,16–22

Skal Guds ord få makt over et menneske, må det først ha gjort inntrykk på hjertet hans. Det må ha trykt innholdet sitt inn i hjertet, slik signetet setter sitt merke i den myke voksen. Med andre ord: Verken loven eller evangeliet får makt over et hjerte før de har grepet følelseslivet.

Først når forkynnelsen har maktet å vekke følelser som svarer til innholdet i den, vil hjertets motstand være brutt. For veien til det dypeste og sterkeste i sjelen, viljen, går gjennom følelsen. Vil du få noen til å ville det samme som du, så få ham til å føle det samme som du.

Om et menneske har den klareste erkjennelse av hva Guds ord lærer om synd og nåde, vil han likevel verken omvende seg eller tro hvis loven ikke har brakt ham til å føle bedrøvelse, anger og sønderknuselse, og evangeliet ikke har vakt hans lengsel, hans trang til å eie Guds nåde.

Om et menneske vet alt det Guds ord forkynner, kan han likevel spotte uten å være seg bevisst at det er sannheten han spotter. Men har hjertet hans følt sannheten, kan han ikke spotte uten å være seg mer eller mindre bevisst at han tvinger seg til å fornekte det han likevel vet er sannhet – selv om erkjennelsen hans langt fra er klar.

Derfor må vi slett ikke la avskyen for den slappe og vamle følelseskristendommen forlede oss til å ringeakte hva følelseslivet betyr når troen skal fødes og vokse – selv om denne følelseskristendommen hos mange i vår tid ser ut til å gjøre det sunne troslivets alvor om til kjælent og lettsindig føleri. I Skriften

finner vi jo stadig fremhevet de forskjellige følelsene som kan bevege et menneskehjerte. Det gjelder både der det tales om hva som skal til for at noen kan komme til omvendelse og tro, og der det tales om hvordan nåden virker i det troende hjertet.

Skriften lærer oss å kjenne en «bedrøvelse etter Guds sinn» (2 Kor 7,10), en «hjertets sønderknuselse», en «hunger og tørst etter rettferdigheten» (Matt 5,6). Den taler om «fred og glede i Den Hellige Ånd» (Rom 14,17), og om at de som «strever og har tungt å bære», skal finne hvile hos Herren (Matt 11,28). Men alt dette er jo følelser. Skriften knytter dem altså nøye sammen med nådens orden, som enhver må gå gjennom for å bli salig.

Så sant Guds nåde er en makt som vil gjennomtrenge hele hjertelivet, må også hele det store følelseslivet settes i bevegelse på mange vis når en skal ta nåden rett til seg. Den som aldri har følt sorgen over synden like virkelig som enhver annen sorg han har følt, og hungeren etter nåden like sant som legemets hunger, har derfor visselig heller aldri åpnet hjertet sitt og sluppet Guds frelse inn.

Guds ord må altså sette følelsene i bevegelse hvis det skal få makt til å skape troen i hjertet. Men det betyr slett ikke at troen lever fullbåren og hel i hjertet så snart loven har latt det føle syndens nød og evangeliet har latt det smake hvor liflig nåden er.

Den troen som alene gir sjelen kraft til å holde urokkelig fast ved ordet, og derfor ved den Frelser som selv virker gjennom sin Ånds ord, er verken en bitter eller en søt følelse. Den er en fast overbevisning. For slik står det skrevet: «Troen er en fast overbevisning om det som ikke sees, og en bestandighet i det som håpes.» (Hebr 11,1)[1]

Men derfor er følelse og tro så langt fra det samme at det å føle sannheten i en viss forstand må sies å være det motsatte av å tro den. Følelsen er nemlig som et indre syn.

Når noen føler riktig sterkt hvor salig det er å være frelst ved Kristi nåde, vil det for ham være som om han så Frelseren og kunne røre ved ham med hendene sine. Troen hans er da langt snarere en visshet om det han skuer i ånden, grunnet på hans egen følelse, enn en fast overbevisning om det som ikke sees, grunnet på hans tillit til Guds ord.

Og følelsene lar seg aldri holde ved like med samme styrke i lang tid. Alle slags ytre og indre forhold kan føre til at en følelse som den ene dagen behersker hele sjelelivet, kanskje alt neste dag er betydelig svekket. Snart merkes den knapt lenger, ja, den må kanskje til og med vike plassen for en helt motsatt følelse.

Fordi følelsen er så ubestandig, egner den seg slett ikke som grunnvoll for den troen som er «en bestandighet i det som håpes». Troen kan ikke, slik som følelsen, komme den ene dagen og gå den neste og så vende tilbake igjen uten at sjelen er i stand til å hindre det.

Guds ord får visselig ikke makt over hjertet så lenge hjertet ikke har følt inntrykket av det. Men Herren blir ikke stående der. Har han først grepet hjertet

[1] NB: «Men tro er full visshet om det en håper, overbevisning om ting en ikke ser.» Heuch bygger videre på ordene «fast overbevisning» og «bestandighet».

ved å røre det til anger og lengsel etter nådens frelse, oppdrar han det til den fulle og klare overbevisningstroen. Fordi den troen er grunnet på ham og hans ord alene, kan den holde ut og holde fast uten å se og uten å føle. Likevel vil den troende alltid takke inderlig for hver vederkvegelsens stund, når han får smake riktig hvor liflig nåden er.

Under denne oppdragelsen i troslivet lærer Herrens disipler å forstå det ordet som i begynnelsen så ofte er vanskelig for dem å fatte: ordet om «den lille stunden da de ikke skal se Herren». Først når de har lært dette – så de kan finne seg i å føle seg alene uten å miste motet, visse på at Herren er hos dem også når de ikke merker hans kraft og nåde – først da har de fått den troen som ikke bukker under for enhver barnesykdom, men blir stående under anfektelser og styrkes under helliggjørelsens strid.

Men ikke alle kristne er villige til å la seg oppdra slik. Mange forveksler stadig følelse og tro, til stor skade for seg selv. Det gjelder særlig dem som helt fra begynnelsen fikk følelseslivet sitt satt i sterk bevegelse ved en plutselig og voldsom vekkelse.

Og alle Herrens sanne disipler blir ofte fristet til å mene at «den lille stunden da han ikke ser ham», snart blir for lang. For hvordan skulle den som en gang har kjent hvilen i Frelserens favn, ikke alltid lengte etter den – selv om han har lært å vente på Herrens time?

Derfor er det nok nødvendig at vi for alvor søker å se hva den rene følelseskristendommen mangler, for at vi ikke skal hindre hans gjerning ved å holde vår svakhet for styrke. Det gjør vi når vi ser forskjellen mellom å føle sannheten i Guds ord og å tro den.

Tenk deg et ungt menneske som er blitt rystet i sitt innerste ved en plutselig vekkelse. Når vi vil se hva som er særegent for følelseskristendommen, ligger det nemlig nær å tenke på den alderen da følelseslivet generelt rører seg sterkest, og på den formen for vekkelse som særlig får følelsene til å bruse som et bølgende hav. Hvordan står det så til med en slik nyvakt sjel?

Jeg har kjent en ung mann som på én eneste natt gikk over fra fullkommen likegyldighet til den mest alvorlige søken etter frelse. Han satt sent på kvelden på rommet sitt og leste i en roman, og anet minst av alt at den timen var nær som skulle forandre livet hans fra grunnen av. Da ble han plutselig overfalt av en hjertebank så sterk at hele kroppen begynte å skjelve og pusten ble tung. Legen ble hentet i all hast, men sa at han ikke kunne si om det var fare eller ikke så lenge anfallet varte.

Men i den timen fikk den unge mannen kjenne en fare han hittil ikke hadde brydd seg om: faren for å gå fortapt. Det var for ham som om helvete åpnet gapet sitt for å sluke ham. I sin ville angst prøvde han å be, men fant verken tanker eller ord for bønnen sin.

Bare ett sto klart for ham: synden hans, hans forakt for den nåden han hadde hørt forkynt fra barndommen av, og som han likevel nå ikke maktet å gripe i sin nød. Fortvilet vred han seg på leiet sitt, til han falt i en urolig døs. Da han våknet, var han så matt som om all kraft var tatt fra ham, og knuget av følelsen av Guds vrede og av at dommen var nær.

Men Herren sendte ham sin trøst. Evangeliet ble forkynt ham klart og inntrengende, så han lærte å tro at syndene hans var tilgitt for Kristi skyld. Da kjente han angsten vike og freden gjøre det stille og salig i hjertet. Da fornam han Åndens vitnesbyrd om at han var et Guds barn, som om det var hvisket ham i øret at han hadde fått nåde hos Gud.

Da kjente han Herren nær i hans ord, så tårene strømmet og hjertet vidde seg ut av takk og glede under forkynnelsen. Da lærte han å be, så han kjente det som om han kastet all sorg og all nød fra seg i Guds favn. Da ble hele sjelen hans beveget til å elske Frelseren, som hadde elsket ham først, og han kjente slett ikke at det kostet ham noen kamp.

Så syntes han å ha fått en stor styrke. Han skammet seg ikke over å bekjenne sin tro. Tvert imot søkte han «i tide og utide» (2 Tim 4,2) å dra hjertene til Herren, og det var søtt for ham å bli spottet for Herrens skyld. Han ofret villig det han maktet, for å vise troen sin i gjerning.

Han la lett av seg de syndene som hang ham nærmest. Verden og fristelsene dens var som døde for ham, og han hadde vanskelig for å fatte hva troende mennesker mente når de talte om hvor vanskelig kampen er. Han sto bare ved begynnelsen av kristenlivet, men følte seg likevel som om han alt var ferdig og sto ved målet, og bare ventet på at himmelrikets porter skulle lukkes opp for ham.

Det ser jo salig ut å være i en slik tilstand. Har Herren ført en troende slik at han i den første tiden etter vekkelsen kjente det nye livets krefter svulme mektig i hjertet, vil han visselig alltid siden se tilbake på de dagene med et vemod som ligner det vi minnes barndomsdagene med. Det er jo «den lille stunden da vi ser Herren».

Og likevel er ikke denne tilstanden uten stor fare. Sjelen tror nemlig ennå ikke Herren på hans ord alene. Skal den kunne tro, må den samtidig hele tiden føle at ordet er sant. Ja, strengt tatt kan vi si at en slik sjel bare tror på seg selv, på sin egen følelse.

Derfor blir den lett ført til å legge hele kristendommens frelsende makt i den evnen kristendommen har til å la hjertet smake hvor liflig nåden er. Visse sykdommer oppstår ved at ett enkelt organ utvikler seg unaturlig på de andres bekostning. Slik går også her kreftene i det åndelige livet med til å holde ved like og øke inderligheten i følelsene, mens sjelen legger liten vekt på å klarne erkjennelsen sin og styrke viljen sin.

«Å elske sin Jesus», det vil si å kjenne seg henrykt og grepet av hans kjærlighet, det taler en slik sjel om først og sist. Og likevel vet den ennå svært lite om hva det virkelig vil si å *ville* elske Jesus, så hjertet gir seg hen i lydighet mot hans vilje.

Når det så viser seg at selv de lifligste og sterkeste følelsene ikke i lengden kan holdes fast i den første inderlige gløden, begynner hjertet ofte å hisse seg selv opp, krampaktig og overspent, til et føleri som mer og mer mangler sannhet og dybde. Målet for sjelens arbeid blir å kunne beruse seg i fromme stemninger.

De gjerningene som kan hjelpe den til det, gjør den gjerne. Derfor er den ikke redd for å forkynne Herrens navn. Tvert imot ser den aldri ut til å kunne få nok

av gudelig tale. Derfor kan den også arbeide ivrig og offervillig for formål som direkte tar sikte på å fremme Guds rike.

Men disse sjelene forstår seg dårlig på å være i verden som de som ikke er av verden, og å tjene Herren i det jordiske kallet. Det gjelder de mange gjerningene som i seg selv ikke ser ut til å ha noe med Guds rike å gjøre, men som likevel skal gjøres som en rett og sann gudstjeneste fordi de blir utført i den nye lydighetens og kjærlighetens ånd.

Så ofte mener de at de flykter fra verden, når de i virkeligheten bare flykter fra helliggjørelsens alvorlige kamp. De mener at de har lov til å forsømme og forakte oppgavene i verdenslivet, når de i virkeligheten forsømmer den lydigheten som er Gud kjærere enn offeret av andektige stemninger. Mang en gang tror de at de har seiret, når de bare har sluppet å bli såret og å falle fordi de rømte fra striden.

Bare der arbeidet også kan sette fyr på følelseslivet, ser de at Gud gir oss sin Ånds kraft for at vi skal ta fatt på de gjerningene han betror oss. Men i det daglige – på kjøkkenene, i verkstedene, i butikkene og på kontorene, på marken og i fabrikkene, overalt der gjerningen i seg selv ikke har noe av det som kan få oss til å føle hvilen i Frelserens favn – der gjelder det for dem bare å komme fra det med minst mulig interesse og kjærlighet.

Selv mener de at de gjør det for å unngå å bli fanget i verden, men i virkeligheten gjør de det for ikke å bli forstyrret i sin kampsky bløtaktighet. For disse sjelene er kristendommen i langt høyere grad enn de selv vet, en nytelse og ikke en oppgave som Gud har gitt dem, for at de skal fullføre den ved hans kraft.

Her har ikke eldre og mer erfarne kristne så lett for å hjelpe med et vekkende og advarende ord. Slike sjeler, som lever i og av sine følelser, har nemlig vanskelig for å forstå at en tro som ikke hele tiden merkes, virkelig kan være hjertets sak. Derfor er de også svært tilbøyelige til å mistenke enhver som ikke legger særlig stor vekt på følelsene sine.

Si til en som forteller deg om sin rike fred og glede i Herren: «Ja, jeg forstår at du har det godt og har stor grunn til å takke. Men prøv nå også å forberede deg på den tiden da du må tro at syndene dine er tilgitt og at du er Guds barn, selv om du kjenner lite til nådens trøst. For du kan være viss på at hvor dyp følelsen din enn er, kan den dagen likevel komme da den tørker ut i trengselens hete, som bekken i tørken om sommeren.»

Taler du slik til en troende som er sterkt og nylig vakt, har du all grunn til å vente at han vil tenke at du er en av dem som «har forlatt sin første kjærlighet» (Åp 2,4) og «er døde, enda de har navn av at de lever» (Åp 3,1). Og ordene dine vil bare få ham til å anstrenge seg desto mer for å holde følelsene varme og flykte fra det han kaller verden, så han ikke skal falle under den samme dommen som han mener har rammet deg.

Og sier du til ham at den sanne troen makter å holde Jesus fast i hans ord, også der jordens tåke har lagt seg over øyet, så det for en tid ikke lenger ser og føler at han er nær – og at dette om en liten stund vil skje med ham – da vil han visselig svare: «Hva er det du sier: Om en liten stund skal jeg ikke se Jesus? Jeg skjønner ikke hva du taler om.»

Men han vil lære å forstå det. Bare den troen er til å stole på som har sin grunn i evangeliets faste ord, og ikke i noe som helst som hører det svikefulle hjertet til. Så visst som det er sant, vil den samme kjærligheten som drev Frelseren til å ta sitt synlige nærvær bort fra disiplene, like visst tvinge ham til å ta fra disse uerfarne hele den rikdommen av følelser som lot dem kjenne fellesskapet med ham som om de så og rørte ved ham.

Frelseren gjorde det for at disiplene skulle komme til å forstå ordet om hans oppstandelse og om at han er nær i sin Ånd. Da vil hans ord bli oppfylt på dem: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Dere skal gråte og klage … Dere skal ha smerte» (Joh 16,20). For da vil de ikke lenger lykkes i å få følelsene til å svulme i sjelen, selv om de anstrenger seg til det ytterste.

Bønnen løfter ikke lenger hjertet inn i Guds favn. Med stekkede vinger faller den ned uten å trenge gjennom den lukkede himmelen. Tanker og ord har sjelen ennå, men den merker ikke lenger kraften til å hente hjelpen og trøsten ned. Evangeliets ord, som kunne få tårene til å strømme og fylle hjertet med usigelig glede, er nå så tørt at det smaker som tre når sjelen søker næring i det.

Kristus var den så nær som ordet i hjertet. Nå synes den at han er så langt borte i himmelen at den føler seg helt alene og forlatt på jorden. Synden har en tid liksom vært overmannet, så sjelen har merket lite til makten dens. Nå begynner synden å røre seg igjen. Fristelsene vender tilbake, og hjertet kjenner seg som en som skal gå våpenløs i slaget.

Da opplever disse sjelene det samme som disiplene opplevde mens Herren lå i graven. Som disiplene kan de ikke rive hjertene sine løs fra ham, og likevel kan de ikke verge seg mot en snikende tvil om hans makt til å frelse. De søker ham overalt. Men selv i ordet og sakramentet er det for dem som om de bare fant liket hans. Ham selv, den levende, hvis kraft de mente å ha følt så sterkt, finner de ikke lenger.

Da hvisker djevelen dem i øret at alt de mener å ha erfart, bare har vært innbilning. «Det var nok en salig drøm,» sier han, «men likevel bare en drøm. Nå som du er våknet igjen, nytter det ikke å ville drømme mer. Nå får du ta fatt på det gamle livet igjen. Så har du jo i det minste vunnet noe: Nå kan du leve så mye tryggere. Du har jo prøvd for alvor å bli en kristen, og nettopp derfor har du erfart at det ikke lar seg gjøre for den som ikke kan fortsette å bedra seg selv. Gjør deg da ikke selv ulykkelig ved å kjempe for noe som bare kan lykkes når følelsene bruser sterkt, men som ellers er ‹over evne›.»

Å, har vi selv nådd fram til den klare og faste troen som er grunnet på ordet alene, da vil vi visselig verken spotte eller bli vrede på disse sjelene. For litt siden følte de seg så sterke at de gjerne hadde lovet aldri å svike Jesus, selv om alle andre sviktet ham. Og likevel er de nå så svake at de blir fristet til å forlate ham, enda ingenting annet har skjedd med dem enn det de etter hans ord burde ha ventet.

Den som fortviler slik, er likevel langt saligere enn den som aldri tvilte fordi han aldri trodde. Det var likevel saligere den første påskedagen å være blant disippelflokken som «gråt og klaget», selv om bedrøvelsen kom av at den manglet

tillit til Herrens ord, enn å høre til «verden» som «gledet seg» fordi Herren lå i graven (Joh 16,20).

Sjelene deres har i sannhet kjent Jesus som den ene kostelige perlen. For å eie den har de gitt alt, og midt i bedrøvelsen er de fortsatt villige til å gi alt. Feilen deres er bare at de tror de ikke kan holde perlen fast når det legger seg en tåke over øyet som hindrer dem i å se hvor vakker den er.

Synes du en slik sorg over å ha mistet Jesus er overspent, så prøv deg selv: Kan det ikke komme av at du aldri på noen måte har eid Jesus, og at du derfor heller ikke kan forstå disiplenes bedrøvelse da de mente han var tatt fra dem? Herren kaller ikke denne bedrøvelsen overspenthet, men fødselsveer: de smertene som troen blir født gjennom til fullt og bevisst liv – den troen som alt er unnfanget og har vokst i den vaktes hjerte (Joh 16,21).

Dette skjer når sjelen under engstelsen lærer å se at det er først nå – når den blir berøvet enhver følbar virkning av nåden – at den når fram til den fulle fattigdommen i ånden og den ydmykheten som følger av den.

Slike sjeler kan nok med rette si at de helt fra den stunden de ble vakt til å erkjenne sin synd, har hatt ikke bare en dunkel følelse, men en klar bevissthet om at de skyldte sin frelse alene Guds helt ufortjente nåde i Kristus. De har i sannhet ikke stolt på sin omvendelse eller på noe annet av sitt eget, men alene på Kristi gjerning som det som har beveget Gud til å skjenke dem nåde.

Men da de så begynte å leve troens liv, har de likevel – selv om det ikke har vært klart for dem – lagt langt større vekt på det de følte i sitt eget hjerte, enn på det ordet lærte dem om Guds hjertelag. At de kunne be, har betydd mer for dem enn at Gud ville høre. Det inntrykket de fikk av ordet, har vært viktigere for dem enn selve innholdet i ordet. Grunnen for troen deres har langt mer vært at de kunne kjenne Kristi liv røre seg i dem, enn vissheten om det livet han har levd for dem.

Alt dette blir nå tatt fra dem. Ordet med alle sine løfter til fattige syndere står fast. I evangeliet vitner Ånden fortsatt om at de er Guds barn – de som jo må ville ha Kristi frelse, siden de vet at de er fortapt uten den. Alle Guds løfter om å høre hver bønn i Jesu navn står fortsatt ved makt.

Og bønnen om for enhver pris å få den frelsen som han aktet det verdt å kjøpe oss med sitt blod, må jo være en bønn i hans navn. Men følelsen av at hele evangeliets innhold hører dem til, er borte. De fattige hjertene må tro Åndens vitnesbyrd ut fra Guds ord, uten at det som før kan merkes i hjertets dyp.

Skal disse sjelene ikke fortvile, må de bli så fattige at de gir opp enhver rett, også retten til å kreve at Gud skal gi dem stor eller liten følelse av nåden. De må lære å ta til takke med å tro på Guds rene og bare ord.

Gjør de det, skal det ikke vare lenge før de ser hvor mye sikrere og fastere grunn troen får når den bygger på det ordet som står utenfor hjertet og derfor heller ikke er avhengig av hjertets skiftende stemninger, enn når den henter vissheten sin fra følelser som kan være slik i dag og annerledes i morgen. Når sjelen i anfektelsens nød lærer å kjenne hvor upålitelig den selv er, blir den oppdratt til å stole på det ordet som er like sant, enten hjertet føler det i øyeblikket eller ikke.

Da kan en slik sjel avlegge den klare og bevisste troens bekjennelse: «Jeg er inderlig overbevist om at jeg er frelst, ene og alene fordi jeg har Guds ord om frelsen i Kristus å holde meg til. Det skal styre og råde meg, det vil jeg kjempe for å lyde, enten jeg kjenner velsignelsen av det eller ikke. Før var hovedsaken for meg hva jeg hadde følt, hva jeg hadde vunnet, hva jeg hadde opplevd. Heretter vil jeg gi akt på hva Kristus har gjort, hva Kristus har lovet, hva Kristus har å si meg til tukt og trøst. Jeg vil klamre meg fast til evangeliets ord, fordi det står fast og gjelder meg i mine mørke som i mine lyse timer, i min svakhet som i min styrke, i min død som i mitt liv. Lovet være Gud at jeg nå har erfart at Kristi sinn ikke skifter som mitt, men at han er ‹i går og i dag den samme, ja, til evig tid› (Hebr 13,8) – alltid Frelser for dem som vet at de er fortapt uten ham, og som derfor vil leve etter hans ord.»

Men selv om sjelen har lært å tro også der den ikke føler noe, er den likevel alltid glad når Gud gir den å smake hvor liflig nåden er. Den har bare lært å ikke kreve det. Et godt barn kan nok klare seg uten leker og gaver når faren gjemmer dem for det og setter det til å arbeide. Men barnet fryder seg likevel, det er sikkert nok, når den stunden kommer da det riktig kan holde høytid og igjen får glede seg over alle farens gode gaver.

Slik er det også med Herrens troende. De må nok venne seg av med å kreve, som bortskjemte barn, at de hele tiden skal ha det godt og slippe tungt arbeid. Likevel takker de hjertelig for hver vederkvegelsens stund, når de riktig kan kjenne at Herren er god, og får liksom en forsmak av de helliges evige hvile. Sto det til dem, ville de visselig helst alltid ha det slik.

Men nå har de lært å tro Herren så godt at de «uten tvil og uten knurr» (Fil 2,14) kan overlate til ham å avgjøre om de skal føle tomhet eller rikdom – bare han gir dem kraft til alltid å holde fast ved sitt ord, som aldri svikter.

Å holde fast ved ordet på denne måten bringer slett ikke sjelen i fare for å slumre inn i den døde troen som nøyer seg med å vite uten å leve. Det er langt snarere følelseskristendommen som setter hjertets troskap i fare. Den som er vant til å stole på følelsene sine, kommer lett til å bøye ordet etter samvittigheten sin i stedet for å la samvittigheten rette seg etter ordet.

For ham ligger det nær å si: «Jeg føler at jeg er et Guds barn. Når jeg da har fred i å gjøre en ting eller la være å gjøre den – når det blir slik for meg at jeg føler meg drevet til det ene eller det andre – så er jeg rettferdiggjort. Skulle Guds ord da synes å vise en annen vei, kan det ikke gjelde meg. For da måtte jeg kjenne meg tuktet og engstet, men jeg har fred i det jeg gjør.» Og likevel kan en slik fred kanskje bare være beviset for at den vakte samvittigheten har begynt å slumre inn igjen.

Den som bygger troen sin på ordet alene, har derimot i ordet den regelen og rettesnoren som alltid er viss, og som er like sikker å holde seg til enten hjertets følelser stemmer med den eller ikke. Har en slik troende fred med å gjøre det ordet dømmer, skal han snart bli forferdet over seg selv.

For han vet klart at det ordet som gjelder for alle, ikke gjør noe unntak for ham. Derfor er enhver følelse av at det går an å handle mot ordet uten fare, bare

et vitnesbyrd om at hjertet igjen holder på å finne fred i synden og derfor fort må vende om fra den truende faren.

Er det bare alvor for deg at du trenger å tro ordet, og har det virkelig fått makt over viljen din, så hold deg bare trygt til ordet alene, uten å spørre etter følelsene dine. For i ordet har du Åndens vitnesbyrd, og det kan ingen bestride. I ordet alene er du viss på å holde Kristus fast. Derfor vil også hjertets tro på ordet føre deg frelst gjennom alle farer og inn dit der ingen skal ta gleden din fra deg, når det å føle seg salig i sannheten og det å leve i den er blitt ett, hjemme i Guds rike.

Ja, der vil alle som holdt ut i troen, forstå riktig ordet om den lille stunden da det gjelder å tro uten å se og uten å føle. For når en i saligheten erfarer at årtusenene er evighetens sekunder, vil det bli lett å skjønne at ett eneste sekund i saligheten er mer verdt enn all trengselen i jordelivet. Så la oss da tro ordet, så vi kan holde ut den lille stunden, til vi får den forståelsen de salige har. Amen i Jesu navn.

Bededag: Søk Herren!

Bønn. Herre vår Gud, du som vil at vi alle skal søke deg, for at vi kan finne deg som vår salighets Gud, full av kjærlighet og barmhjertighet, full av frelse og kraft: Hjelp oss så vi får hjerte til å søke deg nå, mens du er å finne. Du vet om vi til denne dag har søkt deg. Og du vet at selv den som har søkt deg aller sannest og funnet deg aller inderligst, likevel trenger å komme dypere inn i fellesskapet med deg.

Hjelp derfor oss alle, enten vi ennå er langt borte eller er kommet nær, til å søke deg med hjertets bot og tro, så vi får erfare at den som finner deg som sin kjære Far, forsonet ved Jesus, har makt både til å leve og til å dø som ditt barn, om syndene er aldri så mange, fristelsene aldri så farlige og verden aldri så ond. Ja, omvend du oss, kjære Far i himmelen, så blir vi omvendt. Amen i Jesu navn.

Jes 55,6–7

«Søk Herren!»

Søk Herren! Det er et ord som stadig og alltid blir gjentatt i Herrens menighet, fordi alle syndere uten forskjell alltid på ny trenger å høre det. Det skal sies til samfunnets avskum, som et skikkelig menneske nødig vil bli sett sammen med på gaten. Men det skal også sies til de hederlige, som enhver villig tar hatten av for.

Ja, om vi kunne skille ut Guds egne barn, de som har søkt ham og funnet ham og lever i fellesskap med ham, skulle dette ordet lyde også til dem. Til alle uten forskjell skal det sies: «Søk Herren mens han er å finne! Kall på ham mens han er nær! Omvend dere til Herren!» (Jes 55,6–7)

Eller er det ikke slik? Er det kanskje meningsløst å si til dem som har funnet Herren: «Søk ham!», og til de omvendte: «Omvend dere!»? Vi må jo stadig peke på at det bare er menneskene som regner etter forskjellen mellom store og små syndere, mellom lastefulle og dydige. For Gud er den eneste avgjørende forskjellen om synderen har omvendt seg til ham eller ikke. Skulle da ikke de som i sannhet er omvendt, kunne frabe seg at oppfordringen til omvendelse fortsatt blir rettet til dem?

Jeg må svare med et annet spørsmål: Har du noen gang hørt eller lest at et omvendt menneske har mukket over at noen tillot seg å tale om nødvendigheten av omvendelse også til ham? Det finnes nok dem som mukker og synes det er skammelig at en taler til dem som om de trengte omvendelse. Men det er ikke de som har funnet Herren.

Tvert imot: Å holde seg for god til å høre omvendelsens preken er et sikkert kjennetegn på dem som regner etter den forskjellen mennesker – ikke Gud – gjør mellom syndere. Nettopp ved det viser de at de ikke engang vet hva det vil si å omvende seg til Herren.

Det er disse som krever å slippe å gjøre bot og omvende seg. De mener at oppfordringen til det bare skal rettes til slike som velter seg i lastenes søle. Den skal ikke rettes til dem som går livsveien så forsiktig som det lar seg gjøre, og som ikke får mer av syndens skitt hengende ved seg enn det som er uunngåelig, fordi livsveien nå en gang er skitten og sølete.

De som derimot ikke kjenner noen trøst i at de har litt mindre synd enn de største syndere, men smertelig kjenner at de har mye mer synd enn Guds barn skulle ha, de ydmyker seg gjerne under det ordet som maner dem til å søke Herren i bot og bønn. Det er de som ikke kan nøye seg med at livet utvortes stemmer med Guds lov, men må ha lovens innhold, kjærligheten, i hjertet.

Det er de som ikke spør etter døde gjerninger, men etter levende tro, og de som vil kjenne Gud for å oppleve og erfare at hans ord er sant. Med ett ord: Det er de som allerede har latt Herren vende hjertene deres til seg. De vil si det til seg selv som til alle: La oss søke Herren!

Den som har funnet Gud, er altså langt fra ferdig med å søke ham. Tvert imot: Det eneste sikre vitnesbyrdet om at en har funnet Gud, er at en alltid søker ham.

Tenk deg en riktig gjerrig mann, en som elsket gull med hele sin sjels lidenskap. Han kunne eie så mye gull at han umulig kunne bruke det opp i sin levetid. Men tror du ikke likevel at en slik gjerrig mann ville si seg hjertens enig når du sa til ham: «Søk å vinne gull, stadig mer gull! Det er mye mer gull i verden enn det du har. Gi deg ikke til tåls før du har fått alt gullet!»?

Ja, du vet jo: Er mannen gjerrig av det rette slaget, trenger ingen engang å oppfordre ham til aldri å holde opp med å jage etter gull. Han lever jo ikke for noe annet. Han ofrer sjelen sin for det. Han vil aldri gi seg til tåls før han, om mulig, har hvert gullkorn på jorden i sin eie.

Men slik den gjerrige aldri kan få nok gull, slik lengter den som er omvendt til Herren, stadig etter en større fylde av Guds nåde, som er dyrebarere for sjelen enn all verdens gull. Han får aldri nok. Nettopp mens han lever i Gud, kjenner han at han ennå langt fra lever slik i Gud som hjertet hans begjærer. Derfor kjenner han at ordet er sant: «Søk Herren!» Herren vil han søke, slik den gjerrige vil søke gullet – ikke fordi han mangler det, men fordi det har hele hjertet hans.

Så sier vi da på denne bots- og bededagen til de ugudelige, som vet at de aldri har søkt Herren, og til de egenrettferdige, som innbiller seg at de har søkt ham, og til Guds barn, som både har søkt og funnet ham, ja, til hver den som bærer navnet synder, sier vi:

Søk Herren!

Vi vender oss først til de ugudelige, til dem som åpenlyst og rett ut tråkker Guds bud under føttene uten så mye som å tenke på å angre eller bedre seg. For det er vi skikkelige mennesker jo alle enige om: at slike grove syndere trenger å bli stanset i sitt ville løp mot avgrunnen.

Vi gruer oss for hvordan det skal gå dem som ser ut til å ha kvalt samvittigheten sin. For dem er godt og ondt, Guds navn og Satans navn, frelse og fortapelse, himmel og helvete alt sammen tomme lyder. Derfor vil de heller ha noen kroner, vunnet ved lumpent bedrageri, enn hele nådens rikdom. De vil heller være med på en natts ville utskeielser enn eie himmelens salighet.

Vi som vet hva samvittighet er, føler inderlig med- lidenhet med disse samvittighetsløse, og vi skulle så gjerne kunne rope inn i hjertene deres: «Dere ugudelige, forlat deres vei, dere urettferdige, deres tanker! Søk Herren mens han er å finne! Kall på ham den stund han er nær! I dag er én bønn, ett eneste sukk som tollerens, nok til at Kristi dyre nåde kan bli deres og skjenke dere evig frelse. I morgen vil kanskje ingen gråt og ingen tannskjæring kunne fri dere fra fortapelsens pine.»

Men hvor gjerne vi enn vil at omvendelsens preken skal ramme de ugudeliges hjerter, kan det likevel se unyttig ut å tale til den slags syndere her i denne forsamlingen. Er ikke det som å tale til fraværende? Jeg vender meg jo ikke fra denne prekestolen til en menighet av straffanger. Det er da helt andre folk som går i Slottskapellet, enn de som i dag sitter på benkene i tukthuskirken eller fortjente å sitte der. Det kan da ikke tenkes at gudsbespottere, menedere, kranglefanter, mordere, skjørlevnere, tyver, røvere, løgnere – alle som åpenlyst overtrer budene – skulle ha stevnet hverandre hit?

Kan vi da ikke straks skynde oss forbi alle disse grove synderne, som talen vår likevel ikke kan nå, og nøye oss med den ydmyke erkjennelsen at vi har synder nok, selv om vi ikke, slik som de, rett ut har krenket selve budenes bokstav? Vi kunne jo si det så pent: «Er det her ingen til stede som lever i åpenbare laster, har vi likevel alle synder som burde bevege oss til å søke Guds nåde i anger og bot.» Og så kunne vi straks gå over til å ta disse syndene våre i øyesyn.

Det kan ikke nektes: Det ligger alltid noe beroligende i å vite at en i hvert fall er fri for grove overtredelser – hvor villige vi enn kan være til å innrømme at også de finere og mer skjulte syndene er farlige og skammelige.

Derfor hender det så mang en gang at selv den som kommer til presten for å tale om den synden som trykker hjertet hans, begynner med å forsikre at presten for all del ikke må tro at han er seg noen bestemt misgjerning bevisst. Kunne ikke også vi med god samvittighet unne oss denne beroligelsen og begynne skriftemålet vårt med den bekjennelsen at vi ingen misgjerning har å bekjenne?

Nei, la oss ikke være for raske her. Det er nok sant at selv om noen virkelig har unngått å støte an mot bokstaven i de fleste budene, har han likevel synder nok. Men denne erkjennelsen er ikke tilstrekkelig.

De aller fleste har nemlig ikke engang rett til å frikjenne seg selv for å ha overtrådt mange av budene etter deres likefremme lyd. Svært ofte er den som er ustraffelig for mennesker, ikke bare svært skyldig for Gud. Han burde til og med selv kunne se at han har overtrådt budene etter deres likefremme ordlyd like mye som en som alle kjenner som åpenlyst ugudelig – selv om menneskene ikke dømmer ham.

En hovedgrunn til at en omvendelse som er begynt, så ofte ikke fører til noen virkelig sønderknuselse av hjertet, er nettopp denne: Sjelen lukker øynene for

de syndene som ville fylle den med den dypeste skam og den sanneste anger. Den nøyer seg med å erkjenne de feilene som volder den mindre smerte og uro, nettopp fordi de lar den beholde den beroligelsen at den i alle fall er fri for de groveste syndene, hvor ille den enn har stelt seg.

Derfor trenger vi nok å stanse ved de ugudeliges flokk før vi går videre. Vi må se i budenes speil om vi egentlig er særlig forskjellige fra dem. Kanskje er selv det lille som en enkelt preken kan belyse, nok til at mer enn én burde kunne se hvor god grunn han har til å regne seg blant dem som lever rolig i grove synder. De har aldri tenkt på anger og omvendelse, og derfor har de heller aldri gjort alvor av å søke Herren og hans nådes kraft.

Er du fri for synd mot bokstaven i det andre budet? Det betyr nok ikke stort om du ikke er skyldig her. Det skal ikke mer til enn en liten smule dannelse og en ikke altfor dårlig oppdragelse, så kan et menneske godt la være å gå omkring og banne og sverge.

Men likevel er det kanskje ikke overflødig for mange også blant oss dannede å stanse litt foran budet: «Du skal ikke misbruke Herren din Guds navn» (2 Mos 20,7). Vi trenger ikke engang å dvele ved det mer tankeløse misbruket av Guds navn i alle slags utrop og forsikringer. Nei, vi kan bli stående ved de mest åpenbare overtredelsene av budet: eder som ingen kan uttale uten å vite hva han sier.

Det finnes ord som virker opprørende å høre fra prekestolen – selv om presten bare tar dem i sin munn for at de i andaktsstundens stillhet skal bore seg inn i samvittighetene. Der skal de minne om den skylden folk pådrar seg i dagliglivets larm uten å merke det. Vet dere ikke hva jeg mener? Skal jeg gi eksempler?

En mann som har hørt en forbløffende nyhet, treffer en venn på gaten og forteller ham hva han har hørt. Men vennen synes saken er utrolig. Da sier mannen: «Jo, Gud straffe meg, er det ikke sant hvert ord!» – og likevel har han kanskje slett ikke undersøkt nærmere om det han sverger på, er sant. Eller en mann får en melding som både overrasker og ergrer ham. Forbitret springer han opp og roper ut: «Nå har jeg, Gud fordømme meg, aldri hørt så galt!»

Er disse eksemplene dratt med hårene inn i denne forsamlingen fra helt andre kretser, der de i virkeligheten bare hører hjemme? Eller kunne vi ikke – hvis det ellers var rett å se på andre syndere i Guds hus, slik fariseeren gjorde – finne dem i denne forsamlingen som åpenlyst pleier å synde på denne måten?

Og var det ikke opprørende også for en som selv bruker slike eder på gaten eller på kontoret sitt, å høre dem her i min munn? Men han skulle tenke på at hvis han ikke nå søker Herren i bot og tro, vil han en gang få høre ordene sine gjengitt for Herrens dom.

Å, hvordan vil det ikke bli å måtte stå og skjelve under vekten av skylden for din synd og høre engelen lese opp boken der alle dine ord og gjerninger står – og nevne hver eneste gang du sa: «Gud fordømme meg, Gud straffe meg!» Da får du kjenne at du selv har kalt straffen ned over deg og begjært fordømmelsen. Det som opprører deg når du hører det fra prekestolen, vil knuge deg ned i fortapelsens angst når du hører det nevnt for Guds dom som din utilgitte synd.

Søk derfor Herren, så du kan få syndenes forlatelse. Du har i hvert fall ingen grunn til å begynne skriftemålet ditt med å si: Jeg er meg nok ingen grove overtredelser bevisst. Tenk bare på den dagen da edene dine skal gjenlyde i ørene dine for Guds dom, så mister du motet til å tale slik.

Det tredje budet: «Kom hviledagen i hu, så du holder den hellig» (2 Mos 20,8) – har fått den skjebnen at folk pleier å regne det som en mindre sak å overtre det åpenlyst enn å overtre de andre budene. Og likevel er det vel få ting som tydeligere vitner om at hjertet er vendt bort fra Herren, enn at et menneske ikke engang føler det som synd å holde seg borte fra Guds hus og Guds ord.

Vi tenker ikke her på de forskjellige oppfatningene av sabbat og søndag, eller på spørsmålet om hva det er tillatt å gjøre på søndagen. Nei, vi tenker bare på det som alle likevel må være enige om: at budet krever at vi ikke skal la hviledagen gå uten å bruke den til vår oppbyggelse i Herren.

Finnes det så ikke dem blant oss som slett ikke mener at de er grove syndere, enda de forsømmer Guds ord både søndag og hverdag? Særlig på søndagene lar de som oftest kirkeklokkene kalle forgjeves på dem til Guds hus – eller, om det var for mye forlangt at de skulle bry seg med å gå dit, så i det minste til en andakt i hjemmet.

Og likevel, hva er det alle disse som forakter Guds ord, gjør? Sier de ikke rett ut til Herren: «Du søker oss, men vi nekter å la oss finne av deg. Vi trenger ikke at du taler til oss. Vi trenger verken din formaning eller din trøst. Vi kan godt både gjøre vår gjerning og bære vår lidelse uten din hjelp. Du tok helt feil av hva vi trengte, da du mente at vi trengte en av ukens dager til å samle oss i deg fra adspredelsen i verdenslivet.»

Tenk om en far hadde en sønn på skole i byen og sendte hest etter ham hver lørdag, så han kunne være hjemme om søndagen, og gutten alltid søkte utflukter for å slippe å reise hjem – var ikke dette et sikkert vitnesbyrd om at sønnen ikke hadde hjertelag for sin far og ikke trivdes i hjemmet sitt?

Det kunne nok være at han en gang iblant hadde så mye å gjøre til skolen at han virkelig ikke hadde lett for å komme. Men holdt han av sin far og sitt hjem, ville det være vondt for ham å måtte bli i byen, og han ville aldri bli borte uten at det var nødvendig.

Men kanskje er det i dag tilfeldigvis en her som vet at det slett ikke gjør ham vondt å leve borte fra Gud, søndag som hverdag, og at han med glede griper enhver unnskyldning for å slippe å være der ordet lyder og Guds menighet samles om Herrens nådemidler.

Men bryr du deg ikke om Herrens kall til å hvile ut fra adspredelsen i verdenslivet i hans kirke på jorden, hvordan skulle du da kjenne trang til å være hjemme hos ham i himmelen? Er det ikke kjært for deg å være hjemme hos Herren én dag, hvordan skulle det da være kjært for deg å være hos ham en evighet? Å, skjønn det da: Nekter du uten blygsel å komme hviledagen i hu, er det alene vitnesbyrd nok om at du aldri har søkt Herren – selv om du mente at ikke noe annet bud dømte deg.

Vi vender oss til de unge som ennå har foreldrene i live, og spør: Hvordan ærer dere far og mor? La det være at ingen her mener at «alle mennesker over

20 år er like gamle», og at barnesinnets ærbødighet for foreldrene derfor bare er en gammel fordom som hindrer de unges frie utvikling. Er her da heller ingen som i sin far bare ser en gjenganger fra en tid som har overlevd seg selv, og i sin mor en kvinne som aldri riktig har forstått sitt kjønns oppgave og rett?

Er her ingen sønn eller datter som føler seg langt overlegen foreldrene sine, ikke bare i kunnskap og innsikt, men i erfaring og livsvisdom, og som derfor ser ned på de gamle med en slags godmodig medlidenhet? En slik medlidenhet er svært langt fra den æren som barna etter det fjerde budet skal vise foreldrene sine.

Jo, det finnes mange barn i denne byen som er så vant til å såre foreldrene sine med hensynsløs tale at de ikke lenger selv merker at de gjør det. Mang en sønn går slett ikke av veien for en hissig disputt med sin far. Mang en datter lar sin mor føle at hun skammer seg over at moren mangler ytre dannelse, mens hun burde skamme seg over sin egen ukjærlige framferd.

Men alle slike barn skulle tenke på den stunden da foreldrene blir båret til graven. Kanskje ville de da gjerne grave dem opp igjen med hendene sine, om det var mulig å få bedt dem om tilgivelse for all den synden de nå med lett hjerte gjør mot dem hver dag.

Kanskje vil de da for sent forstå hvor sårt de hadde trengt å søke Herren, så de i fellesskap med ham kunne få kraft til den hjertelige underdanigheten som Guds egen hellige Sønn ikke holdt seg for god til å vise foreldrene sine (Luk 2,51), da han for oss oppfylte loven i alle stykker og derfor også dens fjerde bud.

Vi kommer til det budet som ethvert skikkelig menneske gyser tilbake for å overtre: «Du skal ikke slå i hjel.» «Nei,» vil dere vel alle si, «mener du med mord å forkorte et menneskes levetid med vilje, da kan vi si oss fri for denne synden. La det være at vi har overtrådt også dette budet etter dets dypere mening, så vi ikke tør nekte for at vrede, bitterhet og hat har rørt seg i hjertene våre. Men etter ordlyden har vi likevel holdt budet. Mordere er vi ikke.»

Kan hende dere har rett. Kan hende her ikke er noen som har forkortet sin nestes liv. Men så sikkert er det likevel ikke. Det går langt flere mordere omkring blant oss enn de som loven rammer. Og det er jo alltid mulig at en og annen av dem kan finnes også her i kirken i dag.

Når et barn knuser foreldrenes hjerter ved sine laster, så de kommer i en for tidlig grav – når en dranker svirer bort den inntekten han skulle forsørge sine med, så de forkommer og dør en langsom sultedød – når en skjørlevner avler barn som på grunn av hans synd må lide under skrekkelige sykdommer den tiden de er i verden, og aldri kan nå voksen alder – når en mann sårer sin hustru ved sin kjærlighetsløshet eller sin utroskap, så hun gremmer seg til døde – når en overordnet bruker sin stilling til å ergre og krenke sin underordnede, så livskraften hans fortæres før tiden – er da ikke alle disse like mye mordere som de ville vært om de hadde gitt ofrene sine en langsomt virkende gift? Har de ikke helt bokstavelig gjort morderens gjerning: å forkorte sin nestes liv ved en handlemåte som de er fullt skyldige i?

Tenk deg en mann som like etter bryllupet begynner å vise sin hustru ringeakt. Dag etter dag piner han henne med sin kulde, sine harde ord, sitt spydige smil og sin fullstendige likegyldighet for hvordan hun har det.

Hvis nå dette ødelegger helsen hennes, får henne til å visne i de unge årene og legger henne på båren i trettiårsalderen, mens hun ellers ville blitt en gammel kone – hvilken forskjell hadde det da vært om han på bryllupsdagen hadde begynt å gi henne en langsomt virkende gift? Da hadde hun kanskje ikke dødd tidligere – og under mindre smerter enn den sjelekvalen som mannens grusomhet volder henne.

Men hvem vil nekte for at slikt forekommer blant oss? Sannelig, i denne byen finnes det mennesker som loven ikke engang dømmer til en bot, og som likevel, hvis de noen gang omvender seg og søker Herren, med full grunn vil bekjenne for ham at de trenger tilgivelse for en synd av helt samme art som den som bringer morderen på skafottet.

Når jeg så kommer til det sjette budet, til de tingene som apostelen sier ikke engang skulle trenge å nevnes i Guds hellige menighet (Ef 5,3), er de likefremme overtredelsene så mange at de ikke kan nevnes, allerede fordi tiden ikke strekker til. Jeg vil heller ikke tilsøle talen min ved å ta disse tingene i min munn.

Jeg sier bare: Husk at «intet er skjult som ikke skal bli åpenbart», og at det «som dere hvisket i øret inne i kamrene», skal bli ropt ut for all verden (Luk 12,2–3). Når dere mente dere var alene, var Den Helliges øye over dere. Når dere gikk skjult i mørket, gikk anklagens engel i sporene deres. Når dere har glemt ungdommens synder, vitner de likevel mot dere i Herrens bok.

Å, om bare ingen gikk lettsindig forbi Herrens ord om at «ingen skjørlevner og ingen horkar skal arve Guds rike» (1 Kor 6,9–10)! Sannelig, om det var mulig at alle som åpenlyst har overtrådt det sjette budet, i dag lot seg bevege til å søke Herren i alvorlig bot for å bli renset fra synden sin ved Kristi nåde, da skulle mange iblant oss bli omvendt i dag – selv om ingen andre enn denne slags syndere lot dagen bli en rett botsdag for seg.

Og nå det sjuende budet. Dette budet skammer menneskene seg langt mer over å overtre enn for eksempel det andre og det tredje. Den borgerlige loven setter nemlig vanærens stempel på tyven på en helt annen måte enn på den som sverger og vanhelliger helligdagen. Og er det ikke bare så langt loven rammer, at dette budet virker så særlig avskrekkende? Hvorfor skulle vi ellers ha et ordtak som at enhver er tyv i sin næring? Er det ikke fordi en er så vant til de tyveriene som ikke krenker lovens former, at en ser på dem som forsvarlige?

Og likevel, hvilken forskjell er det på at en mann stjeler noen øres verdi fra sin neste, og at en som har gått konkurs og fått akkord, bruker det til å slippe å betale en gjeld på mange tusen kroner, enda han for lengst er blitt i stand til det? Gjør ikke den siste like stor og like åpenbar urett mot sin neste som den første, så forskjellen bare er at den ene blir brennemerket av menneskenes lov, som ikke rammer den andre?

Og så de som låner enda de slett ikke har til hensikt å betale, og de som skaffer seg kreditt under løgnaktige påskudd, og de som gir ut dårlige varer for gode – kort sagt alle de som godt vet at de ved et eller annet bedrageri tilegner seg

sin nestes penger eller gods: Gjør ikke disse helt det samme som tyven når han stikker hånden i en manns lomme så han ikke merker det?

Det er i sannhet ikke lett å forstå hvorfor den som kommer i besittelse av sin nestes pung ved en løgn, ikke like godt er en tyv som den som tar den med en rask håndbevegelse. Så mye er i hvert fall sikkert: De som vet med seg selv at de er tyver i sin næring, burde også vite at de aldri har søkt den Herre i bot og tro som har sagt at ingen tyv skal arve hans rike.

Når det gjelder det åttende budet, skal vi bare holde oss til én ting: løgnen, den åpenlyse, åpenbare løgnen. Den har skikkelige mennesker jo gjerne lett for å si seg fri for. En liten, halvt ubevisst overdrivelse, ja, en nødløgn når det var altfor ille å komme fram med sannheten, kan vi kanskje ha på samvittigheten. Men en fullt bevisst usannhet har vel likevel ingen av oss gjort seg skyldig i, i hvert fall ikke uten at omstendighetene tvang oss svært sterkt.

Ja, mon det? Her kunne vel likevel være en mann som visste at han helt løgnaktig hadde fortalt en historie bare for å være morsom eller for å gjøre seg viktig. Han regnet altså løgnen – djevelens egen synd – for så lite at den syntes ham vel verdt å begå for å kunne glimre litt i et selskap.

Ja, her kunne være den mor som ved sitt eksempel lærer barna sine og tjenerne sine å lyve. Eller er det uhørt at en frue, når hun går inn til arbeidet sitt, befaler piken å si at hun ikke er hjemme hvis noen spør etter henne?

Eller lar det seg ikke tenke at en mor i kretsen av barna sine kan si, når hun ser en venninne komme inn porten: «Det er da plagsomt at hun skulle komme akkurat nå, når det er så mye å gjøre her. Hun blir jo aldri ferdig når hun først begynner å snakke.» Og så lar likevel denne moren barna sine høre at hun tar imot den som kommer, med de ordene: «Nei, så snilt av deg at du endelig fant på å se innom meg! Slå deg nå riktig til ro, så skal vi ha det hyggelig.»

Jo, løgnere er det nok av iblant oss. Det er i virkeligheten så naturlig for oss å lyve at vi først oppdager hvor lett vi gjør det, når vi har søkt Herren og i omgangen med ham, som har «lyst til sannhet i det innerste av hjertet» (Sal 51,8), har lært å hate løgnen som djevelens gjerning. Jeg sier ikke at enhver som ikke er seg bevisst å ha løyet siden han ble voksen, ikke kjenner seg selv. Men jeg sier at mange som har den bevisstheten, bare har den fordi de aldri i fellesskap med Herren har lært å se seg selv i sannhetens lys.

Vi har nevnt de fleste budene. Stort mer enn å nevne dem har vi ikke hatt tid til. Bare noen få av de groveste overtredelsene har vi kunnet peke på under hvert bud.

Hvis likevel dette lille har vært nok til å ramme noen, så han må bekjenne seg skyldig i åpenbare overtredelser av lovens ord, skulle han da ikke ville la seg stanse i sitt syndeliv, vende om og søke fellesskap med Herren? Er han ikke enig med oss i at det skal ropes til de ugudelige: «Søk Herren!»? Og vil han da ikke, når han finner seg selv blant de ugudeliges flokk, gjøre det han oppfordrer de andre til?

Men jeg ser meget vel at en slik overfladisk og rask oppregning av grove synder langt fra kan ramme hvert uomvendt menneske i denne forsamlingen. Den kunne heller styrke mange i den innbilningen at de ikke trenger omven-

delse. For her er sikkert mer enn én som med sannhet kan si at han er temmelig uskyldig i alt det vi har nevnt. Ja, når vi holder oss til budenes bokstav, slik vi har gjort, kan han si: «Alt dette har jeg holdt fra jeg var ung» (Mark 10,20).

Disse kunne jeg jo minne om at den som holder loven, ikke bare lar være å tråkke den under føttene, men oppfyller den i kjærlighet. Jeg kunne minne om at Herrens navn ikke bare blir misbrukt når den som sverger, misbruker det, men også når det ikke blir brukt til bønn, eller blir brukt uten andakt og sannhet.

Jeg kunne spørre om den som holder søndagen hellig, tar med seg et hjerte som begjærer frelse når han hører ordet, eller om han lar tanken og hjertet sitt bli hjemme i dagligstuen og på kontoret. Jeg kunne peke på at den utvortes lydigheten mot hele Guds ordning ikke trenger å være det samme som den lydigheten Guds barn viser «for samvittighetens skyld» (Rom 13,5). Jeg kunne vise avstanden mellom å avholde seg fra å forårsake et menneskes død og å elske alle, selv sine uvenner, med Kristi inderlige kjærlighet.

Jeg kunne prøve å gjøre det klart at også en ærbar mann kan ha et skittent hjerte. Jeg kunne etter Herrens ord føre den mest rettskafne mammonstrell inn under samme dom som tyven, og la den som uten nødvendighet taler ondt om sin neste, kjenne at han blir rammet av det åttende budet likeså vel som løgneren.

Men jeg trenger ikke å gjøre dette. For i Guds lov finnes det budet som helt likefremt rammer også den mest rettferdige som ikke har søkt Herren med det botferdige og troende hjertets inderlighet. Vi har jo hittil ikke nevnt det budet som har det videste omfanget og trenger dypest inn i hjertet, det budet som loven begynner med: «Du skal ikke ha fremmede guder.»

Sannelig, om et uomvendt menneske var så ustraffelig «i rettferdighet etter loven» (Fil 3,6) som fariseeren Saulus – om jeg i årevis forgjeves hadde passet på ham med en detektivs iver for å gripe ham i en synd – så skulle jeg likevel få ham til å bli forferdet over hjertets tilstand, hvis jeg kunne få samvittigheten hans til å svare på spørsmålet: Hvem er din Gud?

Eller skulle noen ha en samvittighet som vitnet at det falt ham lettere å elske Gud enn seg selv, at det var kjærere for ham å gjøre Guds vilje enn sin egen, at han uten tvil, knurr eller frykt hvilte ved Guds hjerte i en tillit som aldri ble forstyrret, som barnet ved morens bryst?

Skulle virkelig et menneskehjerte, slik det er av naturen, en eneste kveld kunne bekjenne at det en hel dag igjennom hadde vært fylt hver time av ren kjærlighet til Gud, som hadde preget hver handling, hvert ord, hver tanke, ja, det dunkleste begjæret i sjelens skjulte dyp? At dette er umulig, vet enhver så godt av egen erfaring at han ikke ville tro noen som sa det.

Derfor sier menneskene heller ikke dette. Men de sier at kravet om å elske Gud av hele sitt hjerte er urimelig. Vel, enten kravet er rimelig eller urimelig, er det i hvert fall sikkert at Gud stiller det, og det som det første og store budet i loven.

Men er det da virkelig rimeligere å beholde hjertet for oss selv og fylle det med egenkjærlighet, og så betale vår himmelske Far en passende skatt i gjerninger

og følelser? Er det rimeligere enn å gi ham hjertet vårt, så det, fylt av hans kjærlighet, fritt og glad kan elske og tjene ham i alle hans skapninger? Er det da ikke nettopp en slik kjærlighet vi synes det er så rimelig at alle andre viser oss?

Er det ikke nettopp fordi det er så lite av den i verden, at vi hører så mange klager over verdens kulde og ondskap? Er det ikke først når kravet stilles til oss selv, at det synes oss så altfor strengt? Ja, tviler vel noen, når alt kommer til alt, på at det ville bli godt å leve om alle, ham selv medregnet, oppfylte kjærlighetens bud?

«Ja, men vi kan det jo ikke.» Nei, det er en annen sak. Du kan visselig ikke oppfylle det første og store budet i loven. Men når du sier det, erkjenner du jo samtidig at du ikke kan gjøre deg selv rettferdig. Du kan la Gud bli mye for deg, men det eneste han vil være for deg – din kjærlighets Gud – kan han ikke bli. Og du kan gi ham mange gjerninger og mye lydighet, men det som alle gjerningene og all lydigheten din skulle uttrykke, at du elsker ham – det kan du ikke.

Så skulle vel også du, som overtrer det første budet, like godt som de som overtrer de andre budene, kunne kjenne at du trenger å søke Herren med bitter anger over det hovmodet som har fått deg til å innbille deg at du dyrket Gud, mens du hver eneste dag på ny nektet ham det eneste han krevde av deg: hjertets kjærlighet.

Det er slett ikke slik at hvert menneske på jorden må nekte å gi Gud sin kjærlighet. Det finnes dem som uten noen feberaktig opphisselse og fullt klar over at den allvitende ser tvers gjennom dem, rolig og sindig kan bekjenne: «Herre, du vet alt, du vet at jeg har deg kjær» (Joh 21,17).

Nettopp dette er jo bekjennelsen til alle dem som i Kristus har søkt og funnet Guds nåde, som tilgir synd og føder på ny, og som siden har all sin trøst og all sin kraft i troen på sin Frelsers kjærlighet. Det hjertet som Kristi kjærlighet tvinger, gir seg hen – sterkere tvunget enn av noe bud i loven, og likevel fritt, som en som drives av sin egen viljes lyst.

Derfor vet den troende så godt at den som søker fellesskap med Gud, kan finne ham. For han har selv funnet ham, da han trodde evangeliet og ble født på ny til livet i Guds kjærlighet. Budene står nok fortsatt der og anklager og dømmer ham, ja, de ydmyker ham mer enn før og engster ham mang en stund. Det er ingen trøst for ham at han nå i hvert fall er fri for de ugudeliges overtredelser.

For selv om det ikke var slik at alle budene etter deres dypere mening fortsatt rammet også ham, ville likevel dette ene budet: «Du skal ikke begjære», som er innskjerpet to ganger for at vi desto bedre skal huske det, være nok til å vise ham hvor langt han ennå er fra helligheten. Helligheten er først plettfri når den når ned i det skjulte dypet i sjelen der begjærene fødes, før de når fram til bevisstheten i tanker og ønsker.

Men dette hindrer ikke lenger Guds barn i å tro på sin Fars kjærlighet. Til det har troen hans altfor god grunn. Han har evangeliet, som vitner om at Gud ikke tilregner ham hans synd, men tilregner ham Kristi rettferdighet. Han har Guds Ånd i sitt eget hjerte, som både ved sin tukt og sin trøst lar ham kjenne Guds

kjærlighet. Så vet han like sikkert som at han selv lever, at han har funnet Gud. Og likevel søker han ham alltid.

Men dette er jo ikke noe annet enn det som alltid skjer der et menneske elsker. For en synder eier aldri kjærligheten i dens fylde slik sjelen begjærer. Har du bare plikter å oppfylle mot en annen, kan du snart bli ferdig med ham og stille deg selv tilfreds.

Men elsker du et menneske, vil du alltid klage over at kjærligheten din er for liten, og alltid vil du lengte etter at fellesskapet med den du elsker, skal bli sannere, dypere og inderligere. Du ville aldri kunne forstå det om noen sa til deg: «Nå har du jo funnet den hjertet ditt søkte. Så må du vel en gang være ferdig med den saken.» Nei, du ville svare: «Jeg blir aldri ferdig, for kjærligheten faller aldri bort» (1 Kor 13,8).

Alltid å søke Herren er det sikreste vitnesbyrdet om at en har søkt ham. Derfor gi Gud oss, enten vi er langt borte fra ham eller er kommet nær, at vi alle følger den formaningen som lyder i menigheten fra slekt til slekt:

Søk Herren! Amen.

Fjerde søndag etter påske: Vantroens synd

Bønn. La ditt vitnesbyrd trenge inn i våre hjerter, du sterke og kjærlige Hellige Ånd! Overbevis oss om vantroens synd, så vi får styrke fra deg til å tro på Kristus, vår Herre, når vi først har gitt opp å stole på vår egen styrke. Hjelp oss å tilegne oss Kristi rettferdighet i troen, når du har gjort oss villige til å se vår egen urettferdighet. Før oss med alle troende inn i Frelserens fellesskap, så vi ikke blir fordømt med denne verdens fyrste. Ja, forklar Kristus for våre hjerter, så vi kan tro og bli salige. Amen.

Joh 16,5–15

Har du riktig tenkt over at hvis du ikke dømmer vantroen som synd, dømmer du Herren Kristus som en løgner?

Det er nok grunn til å spørre slik. For mange som selv gjør krav på det kristne navnet, mener likevel at et menneskes vantro, hvor beklagelig den enn er, på ingen måte kan stilles på linje med andre åpenbare synder som avslører hjertets fordervelse. Ja, noen mener vel at de nettopp viser kristelig fordragelighet når de taler om vantroen med den aktelse og det hensyn vi skylder nestens meninger når de avviker fra våre – fordi vi erkjenner at vi selv kan ta feil.

Det er som om disse som kaller seg troende, aldri hadde visst at troen er en kraft som forandrer og bestemmer hele hjertelivet fra grunnen av. Det er som om de mener at troen bare er en sum av visne læresetninger. Når de ikke tør dømme vantroen som synd, røper de derfor uvilkårlig at de aldri har erfart den levende troens gjenfødende makt.

Det er jo likevel klart: Den som mener at en mann kan være like god uten å tro på Kristus, kan ikke selv ha erfart at han er blitt bedre, ja et nytt menneske, ved troens kraft.

Men de som viker tilbake for å dømme vantroen som virkelig synd og skyld, og likevel vil fortsette å rose seg av kjærlighetens fordragelighet, burde i alle fall merke seg dette: Når de farer slik fram, feller de den skarpeste dom over Herren Kristus. Ja, på vantroens egen måte setter de sin mening om hva kjærligheten krever, rett mot hans klare ord. For Kristus kaller ikke bare vantroen rett og slett synd og har ikke noe annet navn på den. Han stempler den til og med som den rette og egentlige synden, som den synden som rommer alle andre i seg.

Han sier jo: «Når Talsmannen kommer, skal han overbevise verden om synd, fordi de ikke tror på meg» (Joh 16,8–9). Blant hele den utallige mengden av synder nevner han bare denne ene; det er som om det ikke fantes noen annen synd enn vantroen. Er hjertet brakt til å erkjenne sin vantros synd, vil det også erkjenne alle andre synder. Nekter det å erkjenne den, vil all annen syndserkjennelse være unyttig.

Alt annet Den Hellige Ånd gjør for å vekke samvittigheten, trenger ikke nevnes når det kort skal sies hva han gjør. For alt annet sikter mot dette ene, som må nås for at syndserkjennelsen skal føre til frelse: Overbevist av Ånden må hjertet bekjenne: «Dette er min synd, at jeg ikke har trodd på Kristus.» Først da vet det hva synd er.

Enten denne talen synes oss hard eller ikke, burde vi i alle fall ikke nekte for at slik lyder Kristi ord. Og det ikke bare ved en enkelt anledning, der vi kanskje kunne misforstå ham, men alltid: «Den som ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har trodd på Guds enbårne Sønns navn» (Joh 3,18). «Den som ikke tror, skal bli fordømt» (Mark 16,16).

Om det derfor opprørte oss aldri så sterkt at vantroen blir stemplet som synden til døden, og om det syntes oss aldri så klart at den var en unnskyldelig villfarelse, som en knapt kunne holdes ansvarlig for, sammenlignet med så mange andre skjendige synder – vi ville likevel ikke ha noe annet valg.

Enten må vi tro Herren Kristus på hans ord og altså dømme slik han har dømt, fordi vi ikke lenger spør etter vår egen mening der vi har hans ord. Eller vi må nekte at han har talt sannhet, og regne vår mening som mer pålitelig enn hans ord – og med det erklærer vi samtidig at vi ikke vil tro på ham.

Men ingen kan fortsette å kalle seg troende når han setter sitt nei mot Herrens ja. Det lar seg ikke gjøre at du vil være en disippel og likevel stå over din mester.

Eller vil du ikke være kjærligere, mer fordragelig og mer hensynsfull enn han når du sier: «Nei, jeg kan ikke dømme vantroen som synd og skyld som har sin grunn i viljens ondskap. Villfarelse, ulykke og fortvilelse kan den bringe over sjelen, men fortapelse – nei, det er umulig. Til det er det altfor mye elskelig og godt i fornekternes hjerter» – mens Kristus sier: «Jo, vantroen er synd, og det i en slik grad at den må erkjennes så helt og dypt som bare Den Hellige Ånd kan få hjertet til å erkjenne den. Ellers er sjelen fortapt»?

Sannelig, den som ikke vil legge av seg kristennavnet, gjorde bedre i å tenke Herrens tanker etter i tro enn å prøve det umulige: å motsi Herren og likevel tro på ham.

Nettopp i lyset av Guds frelsestanker og hans kjærlighets råd må vantroen tre fram som den nakne synd. Nettopp ved å lytte til Åndens vitnesbyrd får vi forstå at det ikke er Herrens tale som er hard, men de hjertene som tvinger ham til å bli deres dommer, fordi de ikke vil tro på ham som sin frelser. Derfor vil vi søke å komme til erkjennelse av vantroens synd, uten å sette oss opp mot Herrens ord og mot hans Ånd, som virker i ordet.

Hva ville du si om et barn som du hørte tale slik til faren sin: «Nei, det er helt unødvendig for meg å gjøre det du befaler. Ja, jeg er til og med overbevist om at

det du sier, slett ikke er sant. Skal jeg gå inn på det du sier, må du i det minste være så snill å gi meg grunner som jeg forstår. Ellers anser jeg meg berettiget til å mene at du farer med løst snakk»?

Ville du si at dette var et sjelden våkent barn som var langt fremme for alderen og ga god grunn til å håpe på framtiden? Eller ville du si at selv om et slikt svar tydet på at hodet hadde utviklet seg litt raskere enn hjertet, var det likevel bare en uregelmessighet som ville rette seg med tiden?

Jeg tenker du ville si at bare et riktig fordervet barn kunne svare faren sin slik. Du ville ikke tvile på at en slik mistro til farens ord og et slikt utfordrende hovmod slett ikke skyldes en feil i forstanden, men en hjertefeil, som viser at all kjærlighet og hengivenhet var utryddet av barnets sjel. Et slikt svar ville vise at barnet for sin del hadde brutt alt hjertelig fellesskap med faren. Faren kunne kanskje likevel elske sitt arme, hjerteløse, veslevoksne barn, hvor mye han enn sørget over at det var så vanartet.

Er ikke vantroen nettopp et slikt barns svar på den himmelske Fars tale? Den vantro kan mene at han har mange og gode grunner på sin side. Det kan også et slikt vanartet barn mene, men svaret viser like fullt at barnet har et selvgodt og hovmodig hjerte, som slett ikke har tenkt å la seg lede av faren.

Slik er det også med den som nekter å tro Guds ord. Hvordan han enn mener å kunne forsvare det, sier selve fornektelsen hans at han holder seg for god og for stor til å bøye seg for noe som helst som ikke faller sammen med hans mening. Og den sier at det ikke er tale om at han vil erkjenne at Gud har noen rett til å styre hjertet hans.

Enhver som nekter å tro, setter jo sitt hjerte til dommer over Guds hjerte, slik det har åpenbart seg i hans ord. I stedet for å gi seg tillitsfullt hen slik troen gjør og si: «Tal, Herre, din tjener hører» (1 Sam 3,9), spør vantroen fremdeles, som opprøreren fra begynnelsen: «Har Gud virkelig sagt?» (1 Mos 3,1).

Mennesket er skapt til å ha fellesskap med Gud, inderligere enn noe barn med sin far. Når det river i stykker hvert bånd av tillit og hengivenhet, setter seg på lik linje med Gud og vil være seg selv nok – skulle dette bare være en feil i forstanden, men ingen hjertefeil, ingen synd som var verdt å tale om? Skulle du selv kunne tro på Gud og likevel kjenne en større synd enn denne: rett og slett å trosse Gud og forakte ham som en som verken kan eller vil holde sitt ord?

Du kan ha hjertelig medlidenhet med den vantro. Du kan lett forstå hvordan et menneske kan miste troen, ikke minst i vår tid. Du kan erkjenne at det slett ikke er din fortjeneste at du ikke har falt i de samme snarene. Men å nekte at vantroen er synd, ja, i aller egentligste forstand den synden som avler alle andre fordi den hindrer Gud i å få makt over hjertet – det kan ingen som selv tror, gjøre. For den som tror, har erfart at det ikke er noe godt i ham, unntatt det Guds nåde har kunnet skape fordi hjertet i tro har gitt Guds ord rom.

Selv om vi bare tenker på rent ytre synder, vil vi skjønne at også de har sin grunn i at den som gjør dem, ikke har noen virkelig tro, selv om han kanskje innbiller seg at han tror. Siden Eva spiste av kunnskapens tre, har enhver åpenbar synd sin grunn i at mennesket i vantro glemmer Guds ord. Synderens innerste tanke, ofte svært uklar, er alltid denne: Jeg ser ikke Gud, hører ham

ikke og fornemmer ikke hans dom; hvordan skulle han da se, høre og dømme meg?

Tenk for eksempel på horkarlen. Ville han kunne gjøre sin skjendige gjerning i det øyeblikket troen gjorde ham levende var for den hellige Guds nærvær i samvittigheten? Blir ikke lasten først mulig for ham når han i bevisst eller ubevisst vantro regner Gud for død og borte, og Guds dom bare for en tom trussel om at horkarlen ved sin synd reder seg et leie i helvete?

Eller løgneren: Hvis han var gjennomtrengt av troen på at den allmektige Gud er vitne til hans skjulteste tanker, hvordan kunne han da finne noen hjelp i å narre menneskene? Er det ikke bare vantroens fornektelse av Guds allvitenhet som gjør at løgneren er helt rolig så snart han er sikker på at ikke noe menneske gjennomskuer ham?

Eller den ærgjerrige, som selger sjelen sin for å nå målet sitt: Hvordan skulle han kunne sette saligheten på spill for å vinne et øyeblikks ære, hvis han trodde på en Gud som gir sine barn del i sin herlighet? Er det ikke nettopp vantroen som tenner begjæret i ham etter å vinne alt i dette livet, hva det så skal koste? Den gjør det jo umulig for ham å kjenne fellesskapet med Gud og med det også håpet om det evige liv. Slik er det alltid. Bak enhver åpenbar synd ligger vantroen som fornekter Gud – eller som i alle fall glemmer og forakter ham.

Det finnes jo langt flere vantro mennesker i verden enn de som selv vet at de er det, og sier at de er det. Enhver som rolig fortsetter å leve i sine synder uten å bli engstet i samvittigheten og uten å bekymre seg for å få frelse, kan umulig tro Guds ord om at frelsen er nødvendig, om han enn innbiller seg det. Du kunne like gjerne mene at noen på dommens dag, når alle må se Gud, kunne stå for hans trone og helt rolig spotte ham, som mene at noen som virkelig tror på ham, kan ha ro i sine synder.

Men nettopp derfor er dette det særegne ved vantroens synd, det som gjør den verre enn alle andre synder: Den gjør omvendelse og frelse umulig. Selv om et menneske har gjort de største misgjerninger, må han i samme øyeblikk som han virkelig kommer til troen på Gud, ville omvende seg og ha frelse. Men så lenge vantroen behersker hjertet, kan det ikke omvende seg til den Gud det ikke frykter, eller ville ha den frelsen det ikke tror på.

Et menneske kan vite klart med seg selv at han ikke tror på Gud. Eller han kan tro på noe han selv har tenkt ut og gitt den levende Guds navn. Eller han kan aldri ha gjort det klart for seg at hjertet hans slett ikke tror, selv om munnen hans bekjenner at Guds ord er sant. I alle tilfeller vil han være like utilgjengelig for Guds omvendende og frelsende nåde.

Lever han skikkelig, er hans egen rettferdighet nok for ham. Det er jo slett ikke noe annet enn vantro som gjør at en synder er rede til å tre fram for den Hellige uten skrekk, innhyllet i sin dyds kappe. Trodde han virkelig at ordet om kjærligheten til Gud «av hele ditt hjerte og av hele din sjel» (Matt 22,37) var mer enn et overdrevent, urimelig krav som aldri skal innfris, ville det vel være slutt på hans gode samvittighet og hans rolige selvbehag.

Men selv om et vantro menneske kommer til en ikke ringe erkjennelse av sin egen dårlighet, ja om han til og med blir stemplet som forbryter og kommer til å forakte seg selv, gjør vantroen all virkelig omvendelse like umulig.

En slik ulykkelig kan komme til å føle en anger som Judas'. Han kan fortvile over seg selv og hele verden. Han kan forbanne sin fødsel og ønske at han som Samson i sitt fall kunne knuse alle de løgnerne og forførerne som har gjort ham til det han er. Men aldri vil han komme til å gråte den angrende Peters bitre tårer over sin synd før han «minnes Herrens ord» (Luk 22,61) og tror det, både der det vitner om hjertets synd og om veien til frelse.

Det kan se ut som om menneskene har mange grunner til ikke å omvende seg. Men ser vi nærmere etter, skal vi nok erkjenne at grunnen alltid er den ene og samme: vantroens overbevisning om at Guds ord ikke er sant. Det vantro hjertet lukker seg krampaktig igjen når Guds Ånd rører ved det i ordet. Derfor kan ikke Ånden få det til å erfare nådens frelsende virkning.

Var frelsen noe som kunne eies uten å bli tatt imot i hjertet og bli liv i oss, ville vantroen ikke være farligere enn andre synder. Kristus har skaffet full forsoning for den mest trassige fornekter og den mest hyklerske navnekristne likeså vel som for den mest inderlig troende sjel. Ingen har syndet så lite at han ikke skulle trenge renselsen i Kristi blod, men ingen har heller syndet så mye at ikke én dråpe av Kristi blod er mer verdt enn alle hans synder.

Troen er heller ikke nødvendig fordi den tross alt er det minste Gud kan kreve av et menneske for å gjøre det salig. Så sant frelsen er nåde, kan den ikke betales verken med lite eller mye. «Gud vil at alle mennesker skal bli frelst» (1 Tim 2,4), «han er alle menneskers frelser» (1 Tim 4,10). Nei, den vantros fortapelse er ikke mer straffen for hans vantro enn den troendes frelse er lønnen for hans tro. Kristi gjerning alene og slett ikke noe annet – troen like lite som gjerningene – er frelsens eneste grunn.

Derfor må enhver synder som åpner hjertet sitt for å ta imot Kristi nåde, bli frelst, hvem han enn er. Men troen alene åpner et menneskes hjerte. Derfor må enhver vantro gå fortapt, hvem han enn er: fornekter eller navnekristen, spotter eller hykler, en som kjenner eller en som miskjenner sin egen tilstand.

Slik krampen kan presse munnen sammen så det blir umulig å gi den syke mat, slik lukker vantroen hjertet så fast at Guds nåde ikke kan trenge inn. Og det selv om Gud er like villig til å la den vantro erfare sin nådes kraft som sine troende barn, og selv om Kristus har gjort alt og lidt alt for ham som for dem.

Er vantroens makt først brutt, så hjertet i lengsel og tillit åpner seg for Guds ord for å ta det til seg, da er det råd for all elendighet. For da erfarer sjelen den nådens kraft som er sterkere enn synden. Men er hjertet i vantroens vold, kan det ellers være som det vil: det blir likevel alltid i sine synder. Det er ukjent med forlatelsens fred, med fellesskapet med Gud og livet i hans kjærlighet, utestengt fra nådens oppdragende tukt så vel som fra dens salige trøst. Det stenger seg selv ute fra frelsen.

At dette ikke alltid er så lett å se i det virkelige liv, kommer bare av at det finnes både mange vantro som innbiller seg at de tror, og mange som godt vet at de ikke tror, men likevel gir seg skinn av det. Derfor kan det nok se ut som om

troen var en temmelig likegyldig ting som ikke gjorde menneskene stort verre eller bedre.

Men den vantro skulle bare selv prøve om han kunne synde på samme måte som nå hvis han var gjennomtrengt av troen på Guds nåde, åpenbart i Kristus. Kunne han da leve som sin egen herre, nøye seg med sin egen gode bevissthet og ta evighetsspørsmålene som en tvilsom innsats i et lotteri? Da måtte han vel erkjenne at han ville bli en helt annen mann, med et annet hjerteliv, et annet livsmål, en annen rettesnor og et annet håp.

Så sant det er frelse fra all synd i Kristus, er all synd samlet i denne ene: ikke å tro på ham. For det er å fordømme seg selv, enda Kristus har båret vår dom.

Men når vantroen må bringe fortapelse over sjelen, kunne ikke da Gud, han som «vil at alle mennesker skal bli frelst», ha åpenbart seg på en måte som gjorde det umulig for noen å være vantro?

Troen er jo verken et kunststykke vi må utføre for å bli fritatt fra budenes lov, eller en betaling vi må yte for å bevege Gud til å skjenke oss nåde. Troen har ingen annen betydning enn at den gjør hjertet villig til å la seg frelse. Hvorfor har da ikke Gud gitt seg til kjenne på en måte som gjorde all tro overflødig, fordi enhver var nødt til å se ham og gi opp all motstand mot hans makt?

Om Gud i stedet for å tale gjennom evangeliets ord talte ned fra himmelen til menneskenes barn – om han rev sløret til side og lot alle skue inn i den herligheten Ånden nå vitner om for de troende – hvem ville da kunne nekte å tro? Hvor ringe og verdiløs troen enn er, er det likevel sikkert: Så lenge den trengs for å bli salig, vil mange gå fortapt fordi de mangler den. Hvorfor kan de da ikke slippe å tro, ved at Gud viste seg for dem?

Du kunne like gjerne spørre hvorfor Gud har villet skape mennesker. For å være menneske er å ligne Gud i dette: Hjertet kan bare i frihet gi seg hen til en annen for å ha fellesskap med ham i kjærlighet. Så sant frelsen og saligheten først er fullkommen når Guds hellige kjærlighet helt fyller de saliges hjerter, kan frelsen ikke begynne med noe annet enn hjertets lengsel etter Guds kjærlighet. Men denne lengselen er nettopp troens begynnelse, vitnesbyrdet om at hjertet søker Gud i frihet og ikke under tvang. For hvordan skulle noen lengte etter det han ikke hadde vilje til å finne?

Gud har åpenbart seg slik at vi finner ham hvis vi tror, men ikke hvis vi velger å bli i vår vantro. Med det har han latt det stå åpent for vår vilje å bestemme seg for eller mot ham. Bare slik kan vi bli frelst som mennesker, skapt i bildet til ham som elsker oss – ikke fordi vi tvinger ham til det, men fordi det er hans kjærlighets vilje.

For djevlene er Gud åpen bart slik vantroen krever at han skulle åpenbare seg for oss. Ingen djevel tviler på at Gud er til, eller på at hans ord er sant. De er nødt til å se ham, men de gir seg ikke hen til ham. De trosser ham, enda de «skjelver» (Jak 2,19) under hans makt, som trykker dem ned i avgrunnens dyp.

Slik ville også vantroen gjøre om den ble tvunget mot sin vilje til å finne Gud. Men å «tro og skjelve» av redsel og avmektig raseri er nettopp det motsatte av den undrende gleden som gjennombever det troende hjertet når dets lengsel

blir stilt og det finner Gud. Dette kan bare skje med den som søker den levende Gud, ikke fordi han må, men fordi han vil.

Derfor sier Herren Kristus: Talsmannen skal overbevise verden «om rettferdighet, fordi jeg går til Faderen, og dere ser meg ikke lenger» (Joh 16,10). Kristi sak er rettferdig og hans evangelium sant, og dette skal bli så klart bevitnet ved Den Hellige Ånds makt og gjerninger at ingen som vil la seg overbevise, skal trenge å være i tvil. Hvert menneske i verden skal kunne tro. Men like visst skal ingen få overbevisningen påtvunget.

Kristus er gått til sin Far. Etter oppstandelsen åpenbarte han seg aldri for andre enn dem som av hjertet var villige til å tro på ham. Slik ferdes han heller ikke lenger synlig blant oss som den forherligede. Sto han slik for øynene på menneskene, ville han få enhver, selv den mest trassige fornekter, til å bøye kne. Ikke noe menneske i verden skal bli nødt til å tro.

Ånden overbeviser verden om Kristi rettferdighet. For finnes det virkelig noen som for alvor mener at han var en gudsbespotter og opprører som med rette ble korsfestet på Golgata – han, hvis ord og Ånd siden har grepet menneskenes hjerter med en makt ingen annen noen gang har hatt? Skulle de kunne ha rett som spottet under korset hans og sa: «Andre har han frelst, seg selv kan han ikke frelse!» (Matt 27,42)?

Og skulle alle de utallige ha urett som siden, gjennom alle århundrer og til i dag, bekjenner at han har frelst seg selv, fordi han har frelst dem og gjort dem til nye mennesker ved troen på sitt navn? Skulle de ha rett som hånlig slengte jødekongenavnet i ansiktet hans, og vi urett, vi som vitner det ingen kan motsi: at hans rike siden har bestått gjennom tidene og utvider seg dag for dag til jordens grenser?

Og likevel ville det jo være slik hvis Kristi sak ikke hadde vært rettferdig og sann. Da hadde han vært misgjerningsmannen, gudsbespotteren, som hadde brakt verden større velsignelse, vunnet inderligere kjærlighet og gjort mektigere gjerninger enn noen av menneskehetens velgjørere, noen sannhetens apostel eller noen helgen på jorden. Da ville han selv ha gått til grunne i døden under en rettferdig dom, mens bare innbilningen om hans liv og seier hadde vært nok til å overvinne dødens ve i tusener av hjerter fra slekt til slekt.

Da ville han selv ha vært en ussel folkeopvigler, lik de mange andre som romerne hånet som jødekonger og henrettet som opprørere, og hvis navn knapt kjennes lenger. Og likevel ville ordet om at «det skal ikke være ende på hans kongedømme» (Luk 1,33), med større sannhet kunne brukes om denne bedrageren enn om jordens mektigste hersker.

Sannelig, den som vil se, må kunne se at Kristus gjennom sin Ånds virkning for lengst har overbevist verden om at han var rettferdig da han hang som en dømt forbryter på Golgatas kors. Men var hans sak rettferdig – var han det han bekreftet med ed for retten: Sønn av Gud, den Velsignede – og har han, etter at han gikk til sin Far, fullført frelsens gjerning helt slik han hadde sagt at han ville gjøre, kan det da være umulig å tro på ham?

Du tør ikke være med på å dømme ham som gudsbespotter, enda han bekjente om seg selv at han var Guds Sønn, og likevel vil du ikke gi ham rett over deg.

Du tør ikke nekte at hans frelsende gjerning kan spores gjennom alle tider, og likevel skulle du ikke kunne la deg frelse av ham. Du ser at ingen makt hittil har kunnet ødelegge hans rike, og likevel skulle du være nødt til å si i ditt hjerte at han ikke har noen makt.

Nei, ville du virkelig tro, er det nok som kunne overbevise deg om at du trygt kunne åpne hjertet for ham uten frykt for å bli bedratt, så du kunne erfare hans frelse.

Men like sant er det at ingen, ikke engang Guds egen Ånd, kan tvinge et menneske til troen. Det står enhver fritt å bli i sin vantro. Spotteren kan frekt utfordre Gud; han blir ikke rammet av hans lyn. Hykleren kan daglig bruke tungen sin til løgn uten å bli slått med stumhet. Den alvorlige mannen kan bruke all sin tankes kløkt til å motsi Guds ord uten å miste forstanden, og den sløve navnekristne kan leve i sin innbilte tro uten å bli tvunget til å få en våken samvittighet.

Det kan ikke unngås at Guds Ånd mang en gang trenger seg inn i samvittigheten gjennom livets førelser og ordets påminnelser. Men vil hjertet fortsette sin motstand, har det full makt til å la hver førelse forherde og hvert ord forbitre det. Da blir nettopp det som i seg selv er et kall til omvendelse og tro, et middel som gjør hjertet enda fastere i vantroen, vendt bort fra Gud.

Bare fritt, bare drevet av sin trang til frelse, kan det troende hjertet føres av Ånden til å møte Frelseren. Han er gått til sin Far og blir ikke lenger sett av oss, nettopp for at vi ikke skal bli tvunget til å møte ham mot vår vilje.

Dette vet Guds troende barn så godt. Det er nåde at de er kommet til troen, slett ikke deres gjerning eller fortjeneste. Gud har vakt frelsestrangen i hjertene deres. Hans Ånd har forklart Kristus for dem. Han har lært dem både å søke og å finne Gud. Selv har de ikke gjort noe annet enn å stå imot Guds kall. Og likevel vet de at de ikke kom til Gud før motstanden var brutt.

Og de kom ikke tvunget, men villige; ikke knurrende, men bedende; ikke overveldet av Guds makt, men dratt av hans kjærlighet. Ja, de vet så godt at de ikke lever i hjertefellesskap med Gud mot sin vilje, at de stadig våker over seg selv. De frykter at viljens inngrodde tilbøyelighet til å søke sitt eget igjen skal få overtaket. For vinner uviljen mot den troende hengivelsen makt, «gjør den straks sjelen tom for Guds søte nåde».

Men Gud vil frelse alle og kan likevel ikke frelse noen mot deres vilje. Derfor legger vantroens synd også ansvaret og dommen for den selvforskyldte fortapelsen på sjelen, fordi den får hjertet til å avvise nådens tilbud. Tenk om det var umulig å tro fordi Guds nåde i Kristus ikke var åpenbart slik at menneskene kunne overbevises om at den var sann. Eller tenk om troen var tvang, så de som trodde, ble tvunget til det av Gud, mens de andre ikke kunne tro fordi Gud nektet dem troens gave. Da ville vantroen riktignok være den største ulykke, men ikke den største skyld.

Men nå har Herrens ord om at Den Hellige Ånd skal overbevise verden om at hans sak er rettferdig, vist seg sant: Utallige skarer har latt seg overbevise og har trodd. Og nå har Gud ikke elsket en liten flokk av utvalgte, men verden, altså

hver sjel han har skapt. Derfor er det bare én makt som kan hindre et menneske i å tro, nemlig dets egen vilje.

De som vil unngå å tro, kan nok, så lenge de er i denne verden, få god hjelp av å miste seg selv i det skapte, i lyst eller smerte. Og den sterke «ånd som nå er virksom i vantroens barn» (Ef 2,2), forstår nok å hisse og sløve, forføre og forherde dem, så de blir sanseløse for de ting som hører Guds rike til. Men dette gjelder likevel bare så lenge de selv har vilje til å la seg villede.

For «denne verdens fyrste er dømt» (Joh 16,11). Hans makt er knekt. Han kan ikke hindre noen som ikke selv vil la seg hindre, i å komme til troen og bli frelst. Også om dette overbeviser Den Hellige Ånd verden, men igjen slik at overbevisningen ikke blir påtvunget noen og likevel er sterk nok til at enhver som vil, kan bli overbevist.

Verdensfyrstens avmakt ser vi jo av dette: Syndere som på de mest ulike måter og av de mest mangfoldige lyster har vært bundet i garnet hans, har likevel lært å tro – syndere hvis store last eller store dyd syntes å gjøre det umulig at de skulle kunne vekkes til troens lengsel etter frelsen i Kristi nåde. Hvem kan nekte at djevelens treller er blitt Guds barn, og at de dypest fortapte er blitt hellige mennesker?

Tenker vi på verdens avskum, kan jeg vitne at jeg har sett slike. På grunn av sitt tidligere syndeliv måtte de alltid lide under mengdens mistanke og forakt. Likevel øvde de i årevis kjærlighetens gjerninger og Kristi tålmodighet, helt til de døde med den håpets glede som bare Guds hellige dør med.

Men det finnes en selvgodhetens dyd som hindrer troen like mye som lastens skjensel. Er da Saulus den eneste som var «i rettferdighet etter loven ulastelig» (Fil 3,6), og som har lært å akte «alt for tap, fordi kunnskapen om Kristus Jesus, sin Herre, er så mye mer verd» (Fil 3,8)?

Nei, jeg har kjent slike som tok anstøt av Guds evangelium til fortapte syndere og kalte det en ny og farlig religion, som bare ville hindre oss i å anstrenge oss for å bli dydige. Og likevel har disse lenge før de døde lært å legge hele sitt hjerte, med troens inderlige begjær, inn i tollerens bønn: «Gud, vær meg synder nådig!» (Luk 18,13).

Og så den rolige og selvbevisste vantroen som bygger på klar tenkning, og som mener at den for lenge siden er kommet ut over Guds ords sannhet, slik den voksne kommer ut over eventyrene i barnekammeret. Også slike sterke har Herren gjort til sin kjærlighets bytte. Vet du ikke at det finnes menn med vidkjente navn som ikke har skammet seg over å bekjenne at først da de trodde Gud slik barna tror sin far, kom de til erkjennelse av sannheten?

Ja, tenk deg om, og du skal se: Hvilken slags vantro du enn kommer på, skal du finne eksempler på at de som har vært helt uimottakelige for ordet om tro og omvendelse, likevel er blitt «fornyet i deres ånd og sinn» (Ef 4,23) og har tatt imot nådens frelse med all troens inderlighet. Slike eksempler finner du enten i din egen erfaring eller i det pålitelige vitner har fortalt. Djevelen er så maktesløs til å hindre noen sjel i å tro at ingen på dommens dag skal kunne legge skylden for sin vantro på ham.

Men det sier seg selv: Slik den vantro kan nekte at djevelen er til, kan han også nekte at synderes omvendelse har noe å gjøre med djevelens makt eller avmakt. Det lar seg jo ikke gripe med hendene at djevelen forgjeves søker å hindre den som ikke vil la seg hindre, i å komme til troen. Og den som er vant til å bortforklare all Guds makt og alle Guds under, vil vel også kunne forklare det helt naturlig at troen gjør den lastefulle til et nytt menneske, fariseeren til en toller og den overlegne tenkeren til et enfoldig Guds barn.

Her skulle en jo tro at en måtte skjønne at den troen som kan forvandle hjertene fra grunnen av, må ha sannhetens makt. Men vil du ikke skjønne det, kan du nok la være. For dette står fast: Bare som fri, bare som den som vil, kan du bli frelst. Derfor må du ville tro; derfor kan frelsen bare gripes i tro, ikke i beskuelse.

Frelse oss kan vi ikke; det kan Gud alene. Derfor har han fullført vår frelse ved Kristi gjerning, helt uten at vi har virket med. Derfor skjenker han oss den, helt uten vår fortjeneste, i Den Hellige Ånd, som skaper troen i våre hjerter, så nåden kan få makt i vår sjel.

Fordømme oss vil ikke Gud; det kan bare vi selv gjøre, når vi bruker vår frihet til i vantro å nekte hans frelse og stå imot hans Ånd. Men derfor kan all synd bli forlatt, bare ikke den å bli i vantroens synd. For under dens herredømme nekter hjertet å ta imot syndenes forlatelse og velger sin egen fortapelse. Der den varer ved til det siste, har alt Åndens vitnesbyrd vært forgjeves, og synden mot Den Hellige Ånd er fullbyrdet.

Er det noe vi skulle frykte, er det dette. Er det noe vi skulle være villige til, er det å tro. Mye blir angret bittert allerede i denne verden. Men aldri har noen angret at han lot Guds Ånd overbevise seg om sin vantros synd, så Ånden lærte ham å tro på Kristi rettferdighet og å leve i fellesskap med Herren, fri fra den dommen som alt har rammet fornektelsens fyrste.

Herre, skap troen i våre hjerter og øk den i oss, så vi kan holde ut til enden og ikke falle under vantroens dom. Amen i Jesu navn.

Femte søndag etter påske: Bønnen i Jesu navn

Bønn. Herre, lær oss å be! Lær oss å tale enfoldig med deg i våre hjerter, så vi kan få hva som helst vi ber om i Jesu navn. La oss erfare at ditt øre ikke er døvt for vår begjæring og ditt farshjerte ikke lukket for vår trang, så sant vi søker deg som dine barn – de som bønnens løfte gjelder, fordi de har din Sønns Ånd.

Ja, forén oss med deg i Åndens fellesskap, så vi kommer til deg med all nød og sorg, all angst og tvil, hver gjerning og lidelse, for at din trøst og hjelp, din fred og tillit, din kraft og tålmodighet rikelig kan bli oss til del for Jesu skyld. Amen.

Joh 16,23–27

Hvis det sto skrevet: «Hva som helst et menneske ber om, skal han få», ville det være et forferdelig ord. Da måtte vi advare mot å be, som mot den farligste fristelse. For da ville jo et menneske ved sin bønn kunne oppnå det trassen hans aldri makter: å gjøre seg selv til uinnskrenket herre over førelsene i sitt liv, så egenviljen alltid og ubetinget fikk rå, uten at det ble spørsmål om Guds vilje.

Hadde Gud talt et slikt ord, ville han ikke bare ha fornedret seg selv til slave under den syndige menneskeviljen og måttet lyde befalingene dens. Han ville også i virkeligheten ha fristet oss mer underfundig enn noen djevel – under skinn av å gi oss et grenseløst stort løfte.

Tenk om en far sa til barna sine: «Hva som helst dere ber om, skal dere få. Vil dere være fri for skolens tvang og arbeid, skal dere straks få lov, bare dere sier fra. Vil dere ha godterier og nye leker hver dag, bare forlang det, så skal dere få alt dere peker på. Vil dere at riset skal brennes og all tukt opphøre, trenger dere bare å la meg få vite det, så skal det skje straks.»

Sannelig, ikke engang den mest tyranniske behandling ville gjøre barna mer ulykkelige enn en slik svakhet, som føyde dem i alt, ja oppfordret dem til å sette sin vilje igjennom så mye de bare lystet. Hadde Gud gitt menneskenes barn en slik makt over seg, ville vi ikke ha noen hellig og barmhjertig Far i himmelen som oppdrar oss etter sin gode og nådige vilje, så vi kan bli skikket til å dele hans salighet.

For den makten som var rede til å utføre alt syndere kan ha lyst til å begjære, måtte være vanhellig. Og den Gud som gledet seg over å oppfylle en synders bønn, måtte være ubarmhjertig i sitt vesen – selv om synderen i sin dårskap, uten å vite det, ba om sin egen fordervelse. Det burde vi da kunne skjønne: Den

Hellige og Barmhjertige kan ikke ha sagt noe så grusomt som dette, at hva som helst menneskene ber om, skal de få.

Og likevel er det mange som krever at Gud skal handle med dem som om han hadde sagt et slikt ord. De klager bittert over at han har sveket sitt løfte når han ikke har latt dem få viljen sin, slik de sterkt og hissig har forlangt – helt som uskikkelige barn.

Det finnes jo folk som kanskje i lang tid har glemt å be, men som plutselig vil sette Gud på prøve når de kommer i stor nød: Kan og vil han hjelpe dem? Så begynner de å forlange, med all egenviljens trass og iver, at Gud skal gjøre et under så deres vilje kan skje. Kanskje lover de ham til og med at de skal tro på ham hvis han oppfyller begjæringen deres – rett som om det var en stor ære og lønn for Gud.

De mener at de ber, men det de gjør, er bare å friste Gud. De roper til ham av hjertets dyp, men de merker ikke at det de roper, bare er opprørets skrik: «Skje min vilje i himmelen og på jorden!» De tror at de er villige til å tilbe Gud, mens de i virkeligheten tilber seg selv. De setter jo fram sin villighet til å tro på Gud som en premie det nok var verdt bryet for ham å vinne.

En slik bønn er i seg selv én eneste stor synd, selv om de som ber, ikke har til hensikt å synde. Og når Gud så ikke oppfyller den, sier de fortvilet at nå har de virkelig fått se at Gud ikke hører bønner, og at hans ord ikke er sant. Som om han noen gang hadde lovet å høre den slags bønn!

«Ja, men det står da mange ord i Skriften som lover en ubetinget bønnhørelse. Inneholder ikke nettopp dagens evangelium et løfte som lyder så uinnskrenket som mulig?» Nei, slett ikke.

Verken i teksten vår eller noe annet sted har Gud lovet å stille sin allmakt til fri rådighet for uomvendte syndere så snart de ber ham om det. For Herren Kristus sier jo ikke: «Hva som helst noen ber Faderen om, skal han få.» Men han sier: «Alt det dere ber Faderen om i mitt navn, skal han gi dere» (Joh 16,23).[1] Løftet er altså slett ikke gitt alle mennesker, men bare Kristi disipler.

For bare til dem talte han disse ordene, fordi bare de kan be i hans navn. Og heller ikke Herrens troende har fått rett til å kreve hva som helst ubetinget, men bare hva som helst de ber om i Jesu navn.

Det er sant at det i hvert menneskehjerte finnes en trang til å vende seg til Gud for å få hjelp og trøst. Og likevel er evnen til å be et salig fortrinn som bare tilhører dem som er blitt Guds barn ved troen på Kristus. For bare barna kan tale enfoldig og fortrolig i sitt hjerte med Far i himmelen, og bare de kan be slik at viljen deres i bønnen faller sammen med Guds vilje.

Alle andre ber enten ikke – fordi de mer eller mindre klart føler at det ikke kan hjelpe å bære fram for Gud det den ubrutte, trassige egenviljen begjærer. Eller også ber de, men blir rammet av ordet: «Dere ber og får ikke, fordi dere ber ille» (Jak 4,3). Den ene gangen er bønnen deres uten sannhet, bare en oppramsing av ord som hjertet ikke har noen del i, den andre gangen uten ydmykhet, bare et fortvilt forsøk på å tvinge Guds allmakt til å tjene deres vilje.

[1] NB: «Alt det dere ber Faderen om, skal han gi dere i mitt navn.» Heuch følger den eldre ordlyden, der «i mitt navn» hører til bønnen, og hele prekenen bygger på det.

Derfor er det helt rimelig at mange aldri ber i det daglige, enda de ofte nok føler at de trenger hjelp. Og det er like rimelig at mange som mener at de ber, klager over at bønnene deres ikke hjelper. De vet ikke hva bønn er, og de forstår ikke hvilken hjelp de virkelig trenger.

De tenker seg bønnen som en snor som henger ned fra himmelen: Bare de drar i den, skal himmelen åpne seg og la alt hjertet deres begjærer, regne ned over dem. Skjedde det, ville de nok «be uten opphold» (1 Tess 5,17). Men siden de godt vet at det ikke skjer, ser de i alle løftene som er knyttet til bønnen, bare tomme ord, ja vitnesbyrd om at Skriften ikke er til å stole på.

Og likevel blir disse løftene oppfylt hver dag for dem de er gitt til. Bli en Kristi disippel, så skal du aldri få grunn til å klage over at du ikke får «hva som helst du ber om i hans navn». Gud holder sitt ord. Men tar den fremmede til seg det ordet som Faderen har talt til barna alene, og som bare de forstår, er det vel ikke Faderens skyld. Vil du derfor lære å be slik at bønnens løfte kommer til å gjelde deg, må du lære å be som Guds barn. Men Guds barn kjenner ingen annen bønn enn bønnen i Jesu navn.

Når en rik manns tjener kommer inn i en butikk og ber om å få utlevert forskjellige varer på sin herres vegne, vet jo alle hvorfor han nevner sin herres navn. Han skjønner godt at hans rike herre uten vanskelighet vil få varene på kreditt – like sikkert som han selv, den fattige, vil bli nektet dem når han ikke kan legge pengene på disken.

Å be i en annens navn, på en annens vegne, uttrykker på én gang to ting. Den som ber, erkjenner ydmykt at han selv er uverdig til å få det han begjærer. Og han stoler trygt på at han likevel skal få det, fordi mannen som har gitt ham rett til å påberope seg navnet hans, fullt ut fortjener å få begjæringen oppfylt.

Med andre ord: Den som ber i en annens navn, sier med dette at det egentlig ikke er han som ber, men den andre, som bare bruker ham som sitt bud. Da er det slett ikke noe spørsmål om den som ber, fortjener å få bønnen oppfylt – bare det er sikkert at den han ber på vegne av, fortjener det.

Når Herrens troende derfor ber i Jesu navn, skjuler de seg bak ham. De vil ikke at Far i himmelen skal legge merke til dem, for de vet at han da måtte «se på deres synder og for deres skyld forkaste deres bønn». Men lik tjeneren som ber på sin herres vegne, vil de påberope seg at det er likegyldig hvem de er og hva de har fortjent. For i alle fall har den Herre og Frelser som har gitt dem rett til å be i sitt navn, fortjent at de skal få all den nåden han har vunnet dem med sitt liv og sin død.

All den troendes frimodighet til å tre fram for Guds trone i bønnen beror på at han holder Jesu-navnet som et skjold mellom seg, den vanhellige, og den Hellige, han som har «øyne som ildslue» (Åp 2,18). Den troende vet godt at uten Jesus ville han ikke eie noen av et Guds barns salige rettigheter. Like godt vet han særlig at han bare for Jesu skyld kan tale fortrolig og uten frykt med Far i himmelen.

Bare i Jesu navn kan synderen tale fritt med Gud om all sin nød og trang – i sannhet, som den som ikke vil nekte noe, og i ydmykhet, som den som ikke glemmer at han fortjener straff og ikke bønnhørelse. Han vet at han blir hørt

slik Jesus har rett til å bli hørt, og at han får alt Jesus har rett til å få, siden han som vår bror vant oss frelsens arv og etterlot oss den.

Og dette er sant etter Guds ord og slett ikke bare en innbilning som Herrens troende lager seg for å berolige seg selv. Derfor gjelder alle bønnens løfter bare bønnen i Jesu navn. Enhver bønn som en synder bærer fram på egne vegne, der han påberoper seg noe som bare er hans, er i grunnen formastelig, selv om den som ber, nok mange ganger ikke er klar over det.

Hvilken bønn kan for eksempel synes å være mer ydmyk og sann enn bønnen om syndenes forlatelse? Men hvis en synder begjærer forlatelse, ikke for Jesu skyld, men for sin egen, hva gjør han da? Han forlanger jo at Gud, den Hellige og Rettferdige, for hans skyld skal handle vanhellig, ved å betrakte synden hans som om den var uten betydning, og urettferdig, ved ikke å straffe det som fortjener straff.

Bare i Jesu navn, når han påberoper seg ham som fullt ut har båret den Helliges vrede og den Rettferdiges dom over menneskenes synd, kan synderen be om forlatelse for alle sine synder – med full bevissthet om hva han gjør, og likevel med full frimodighet.

Slik er det alltid. Allerede det at en synder våger å tre fram for den hellige Gud i sitt eget navn, viser at han verken kjenner seg selv eller Gud. Derfor gjentar det seg stadig at et menneske som plutselig blir vakt til å erkjenne sin synd, klager over at han verken tør eller kan be. Han tør ikke, fordi samvittigheten slår ham når han tenker på å søke nåde. Han kan ikke, fordi han ennå ikke har lært i troen å klynge seg til Jesu navn som det som gir synderen rett til bønnhørelse.

Men de som ikke kjenner sin egen skyld og derfor heller ikke frykter Guds hellighet, kan nok be dristig i sitt eget navn. Men da ber de også til en avgud som de selv har skapt seg. Derfor erfarer de i hver nød som virkelig tynger dem, at de ikke får noen annen hjelp enn den de selv kan skaffe seg.

Riktignok er det mange som ønsker å skjule for seg selv hvor liten tillit de har til Guds hjelp. Hjertet blir jo lett engstelig når det uten omsvøp våger å innrømme for seg selv at det er uten Gud i verden og henvist til å bære livets nød ved sin egen kraft alene. Men i mang et uvilkårlig utbrudd røper slike mennesker likevel at tilliten deres til Gud bare er et lett gjennomskuelig selvbedrag. Med det prøver de å blende seg selv for at de er helt hjelpeløse.

«Nå har jeg ingen annen å stole på enn den allmektige Gud», heter det. Hvis du da svarte: «Ja, har du den Allmektige å stole på, så du er viss på at han ikke lar deg være uten hjelp, er du jo godt berget» – da ville et slikt ulykkelig menneske sikkert oppfatte svaret ditt som bitter spott. Og likevel ville dette svaret være det eneste rette, hvis han hadde talt i alvor.

Men i virkeligheten betyr det akkurat det samme om han sier: «Nå har jeg bare den allmektige Gud å stole på», eller: «Nå er jeg som den druknende som griper etter et halmstrå.» For i begge tilfeller mener han at enhver rimelig mulighet for redning er forbi. Men siden han vegrer seg for å se rett i øynene at han er uten redning, griper han tanken om den Allmektiges hjelp, helt slik den druknende griper halmstrået – ikke fordi han venter noen redning, men fordi det er det eneste han kan få tak i.

Nei, så lenge synderen ber i sitt eget navn, søker han ikke den levende, sanne Gud. Derfor tror han heller ikke på Guds hjelp så snart det viser seg at Gud ikke vil rette sin vilje etter hans. Gud krever tvert imot at han skal bøye sin vilje under Guds – og så tro at han likevel skal bli hjulpet, ja nettopp da, når han bøyer seg.

Den som ber i sitt eget navn, ber jo alltid: «Skje min vilje.» Bare den som ber i en annens navn, på en annens vegne, ber: «Skje hans vilje i hvis navn jeg kommer.» Men hvordan skulle et menneske for alvor kunne hvile trygt i vissheten om at Gud alltid vil la viljen hans skje? Hvordan skulle en synder tre fram for Herren i ånd og sannhet og helt unngå å føle det formastelige i kravet sitt om at himmelens allmektige Gud skal gjøre seg til hans lydige tjener?

Men de som ber i Jesu navn, kan be uten noen tvil om å få, for de begjærer ikke sin egen, men Jesu vilje. Det er jo alltid slik at når vi ber om noe i en annens navn, kan vi bare begjære det han har gitt oss lov til å be om. Forlanger vi noe helt annet enn det han vil at vi skal ha – han som har tillatt oss å bruke navnet hans – utsetter vi oss for straff og må gi tilbake det vi har fått.

Så sant det å be i Jesu navn er det samme som å be på hans vegne, kan ikke hans troende med rette bruke navnet hans uten å være visse på at bønnen deres er etter hans vilje. Men er den det, kan de jo umulig tvile på at de må få «hva som helst de ber om». For hvordan skulle Faderen, som selv er ett med Sønnen, nekte den Enbårne å få sin vilje?

Og Jesu vilje er ikke skjult for hans troende, så de trenger ikke å være i tvil om bønnene deres skjer i hans navn. Det som er blitt de troendes egen innerste vilje – deres frelse, og at troslivet deres blir bevart tross all fare til de når fram til beskuelsen – det er også hans vilje. Om det vitner hvert ord han har sagt, hver gjerning han har gjort, og hver lidelse han har båret.

Så visst som Jesus har levd og er død for å frelse hver den som bærer en synders navn, så visst vil han at vi skal få all den nåden som trengs for at frelsen kan bli vår til evig tid. Når bønnen gjelder det som etter Guds ord er nødvendig for vårt liv i fellesskap med Frelseren, kan vi derfor være trygt forvisset om at vi ber etter Jesu vilje – og at vi må få hva som helst vi ber om.

Her trenger vi slett ikke å føye til: «Herre, om du vil.» For vi vet at «han vil at de som Faderen har gitt ham, skal være hos ham der han er, for at de skal se hans herlighet» (Joh 17,24). Her ville det være meningsløst, ja en bespottelse, å si: «Men la ikke min vilje skje, bare din» (Luk 22,42). Det ville jo være som å si at Guds kjærlighets vilje til å frelse syndere kanskje ikke var så sikker som synderens begjæring om å bli frelst.

Å, hvor salig burde det ikke være for alle troende å vite dette: Det de helst vil ha, alt de må si er helt uunnværlig for dem, og alt de trenger for å kunne leve med håp og glede selv om de mistet alt annet – det skal de få bare ved å be om det, så visst som Jesus ikke kan lyve. Ja, i dette løftet, «Alt det dere ber Faderen om i mitt navn, skal han gi dere», har Herrens troende sikkerhet for å unngå fortapelsen i all evighet.

Dette løftet fra Herren gir de skrøpelige Guds styrke, gir dem som fortviler over seg selv Guds visshet, og gir de hardt fristede Guds seier over ondskapens

makt. Så sant vi ikke kan nevne noen mangel eller fare i troslivet som Gud ikke kan overvinne, kan vi heller ikke nevne noen fare som ikke lar seg overvinne av den som ber i Jesu navn.

Hvor svak du enn kan kjenne deg i troen, tror du vel likevel at Gud må være sterk nok til å holde liv i troen din. Så be ham bare om å gjøre det, og det må skje, så sant han ikke kan bryte sitt ord.

Eller kanskje holder du på å segne under byrden av korset ditt. Tviler du da på at det er Jesu vilje at du skal holde ut i hans etterfølgelse, eller på at korset lar seg bære hvis han setter sin sterke skulder under og bærer det med deg? Så be ham om det, og han vil ikke fornekte sitt Jesus-navn.

Eller kanskje står du i fristelser som får kjærligheten til å tørke ut i hjertet ditt og gjør deg bitter og sløv. Å, skynd deg da bare å be! Gjør det igjen og igjen, «uten opphold», fordi faren er stor. Og så visst som «Gud er kjærlighet» (1 Joh 4,8), skal kjærligheten din ikke tørke ut, like lite som den glødende sommerheten tørker ut den lille bekken som har tilløp fra den uuttømmelige innsjøen.

Troen, håpet og kjærligheten, hver kraft troslivet trenger for ikke å dø, er sikret de troende som ved et brev fra Gud, ved dette Herrens ord: at «hva som helst de ber om i Jesu navn, skal bli gitt dem». Selv om det var umulig å be i Jesu navn om annet enn det som er helt nødvendig for å bevare troslivet – fordi vi ellers aldri kunne vite om Jesu vilje var den samme som vår – ville dette løftet likevel romme hele salighetens rikdom.

Men i virkeligheten kan bønnen i Jesu navn favne langt videre. Det finnes ingen ting som kan bevege den troendes hjerte, uten at han tør og skal tale med sin himmelske Far om det i Jesu navn. Den minste vanskelighet en husmor kan ha på kjøkkenet og i barnekammeret, hver glede et barn kan lengte etter, det daglige slitet en mann kan stå i, alle de tusen små tingene som til sammen er store nok til å gi hele vårt daglige liv dets særpreg – alt dette skal være gjenstand for vår daglige bønn i Jesu navn, like mye som det troslivet direkte trenger.

Det er nettopp et utslag av den falske åndelighetens hovmod å mene seg sterk nok til å bære alt det små ved egen kraft. Vi skammer oss så ofte over å gå til Gud med det vi selv synes er en ubetydelighet. Derfor kan vi komme i store fristelser i de små tingene, mens vi seirer der vi selv synes faren er stor – fordi vi der søker Guds hjelp.

Jeg minnes en blind kvinne som også ellers hadde tunge lidelser. Men fordi hun var «vedholdende i bønnen» (Rom 12,12), fikk hun makt til å bære korset med en tålmodighet og glede som i sannhet gjorde henne til et vitne om hva Guds kraft makter i hans troendes skrøpelighet.

Så fikk hun en kvise i ansiktet, så liten at den knapt kunne ses, men selv innbilte hun seg at den vansiret henne. Og for denne lille plagen falt hun, hun som daglig hadde båret de største lidelser uten å knurre. Nå brøt hun ut i bitre klager over Gud, som hun mente hadde gjort ansiktet hennes motbydelig for dem rundt henne.

Jeg sa da til henne: «Har du virkelig bedt om Guds hjelp i denne saken?» «Nei,» svarte hun, «fra først av syntes jeg det var altfor lite å tale med Herren om en kvise i huden, og nå har jeg liksom mistet makten til å be.» Først etter mye

kamp kom sjelen hennes igjen til ro, og siden tenkte hun nok aldri at det gikk an å bære selv den minste ting uten ved Herrens kraft.

Men når bønnen gjelder de jordiske ting, hvordan kan da den som ber, vite om den er etter Jesu vilje? Her har vi jo ikke noe ord som står inne for at det vi ber om – å bli fri fra en plage eller å få en velgjerning – ikke kan være nettopp det som Herrens oppdragende visdom og kjærlighet må nekte oss. Hvordan skal vi da be i Jesu navn, på hans vegne, om ting som han kanskje ikke vil gi oss lov til å begjære?

Skal vi her stole på det vi føler i hjertet, så vi kan være fullt forvisset om at hans vilje faller sammen med vår, bare vi riktig sterkt kan tro at Herren vil gi oss det vi begjærer? Kan da den troende som i sannhet er ydmyk, være helt sikker på at ikke det samme kan skje under bønnen? Han erfarer jo så ofte at hjertet hans vil bedra ham og få ham til å forveksle Guds vilje med sin egen.

Å, vi har nok her grunn til å prøve alvorlig om ikke det vi kaller en sterk tro, som kan fravriste Gud hans gaver, i virkeligheten er et utslag av den sterke egenviljen, som for enhver pris vil ha sitt fram og tvinge Gud til å rette seg etter oss.

Visst står det skrevet at «alt er mulig for den som tror» (Mark 9,23). Men det er bare fordi troen umulig kan ville noe annet enn det den av Ordet vet at utvilsomt stemmer med Guds vilje. Hadde det ordet betydd at den troende ubetinget hadde lov til å ville og makt til å få alt han hadde lyst til å begjære, måtte troen være ufeilbar, så den i hvert tilfelle kunne avgjøre hva som var Guds gode og velbehagelige vilje. Da måtte en vanhellig disippel ha nådd lenger fram enn sin egen mester.

For hvem vil nekte at Herren Jesus hadde en sterk tro da han ba i Getsemane: «Abba, Far! Alt er mulig for deg. Ta dette begeret fra meg!» (Mark 14,36)? Men likevel pukker han ikke på sin tro, som om Faderen for dens skyld måtte oppfylle bønnen hans. Nei, som det hellige mennesket var han også fullkomment ydmyk og fullkomment hengitt til Gud.

Derfor føyer han straks til i bønnen sin: «Men ikke som jeg vil, bare som du vil!» At Faderens vilje måtte skje, var jo også hans egen vilje. Han kunne ikke selv ville at begeret skulle tas fra ham, hvis det ikke lot seg forene med Faderens vilje.

Men slik er det også med alle Herrens troende. De trenger bare å besinne seg og gjøre det helt klart for seg hva de egentlig alltid vil – hva som ligger under og til grunn for alle bønnene deres. Da vil de straks vite hvordan de kan be om både det minste og det største som beveger hjertene deres, etter Jesu vilje og derfor også i hans navn.

Det finnes nemlig en pris som den troende aldri kan ville betale for noen jordisk ting. Han kan ikke ville kjøpe noe med frafall fra Gud, selv ikke det som er ham like kjært som hans eget liv. For fellesskapet med Gud er mer verdt for ham enn dette livet; i Gud har han sin salighet. Derfor forferdes han over seg selv hvis han merker at noe blir ham så kjært at han blir fristet til å ville ha det også mot Guds vilje. Da vil han straks begynne å be nettopp om å få kraft til å bøye sin vilje inn under Guds.

Fordi han er fortrolig med Gud, er det en trang for ham å tale med Herren om alt som rører seg i hjertet hans, og å be ham om alt han savner. Men han ville ikke tørre å be hvis han visste at han ubetinget måtte få sin vilje når han ba, selv om den var stikk imot Guds.

Det er derfor ingen tvang, ingen vilkårlig befaling, som får den troende til å si: «Herre, om du vil», så ofte han i Jesu navn ber om de jordiske ting. Det følger så selvsagt av troslivets natur at bønnen måtte forstumme i den troendes hjerte hvis det var forbudt for ham å si: «Men la ikke min vilje skje, bare din.» Herren Jesus visste at disiplene hans verken kunne eller ville be Faderen om noe i hans navn uten at de, som han, ville bøye sin vilje under Guds. Derfor kunne han gi dem løftet uten innskrenkning: Hva som helst de ber om, skal de få.

Men her vil nok den som selv ikke har erfart bønnens velsignelse, ha lett for å si: «Hvilken hjelp kan det være i en slik bønn, som selv ber om ikke å bli oppfylt hvis den ikke stemmer med Guds vilje? Den er jo både unyttig og overflødig, siden Guds vilje sikkert skjer i hvert tilfelle uten at vi trenger å be ham om det. Og på den måten skrumper det altomfattende løftet, ‹Hva som helst dere ber om, skal dere få›, inn til slett ingenting. For ingen kan se at den troende, slik han selv sier, får det han kaller de åndelige, himmelske ting. Og så snart det blir spørsmål om en merkbar, håndgripelig bønnhørelse, heter det: ‹Jeg tør og vil ikke be uten å underordne meg Guds vilje.› De kristne synes å ligne de gamle gullmakerne. De påsto at de kunne lage gull og lære andre kunsten, mens deres egen fattigdom best beviste at de ikke hadde noen makt over gullet. Slik påstår de kristne at de ved sin bønn kan få hva som helst de ber om, og oppfordrer oss til å lære å be av dem. Men at de selv ikke kan fjerne livets byrder ved bønnen sin, viser klart nok at bønnen deres ikke makter noe. Og nettopp fordi de ikke kan det, må de ty til den utflukten at de bare tør be om det som likevel ville skje uten bønnen deres.»

Ja, det er rimelig nok at den som ikke vet hva bønnen i Jesu navn er, vil tale slik. Han forstår jo ikke den trangen som alltid driver den kristne til å be, og som bønnen i Jesu navn alltid stiller: trangen til å erfare den levende Guds kraft i sitt hjerte. Den som ber i en annens navn, ber ikke bare i tillit til den andres rett og med bevissthet om at han bare tør be etter hans vilje. Han ber også på hans måte, i hans ånd.

Men Herren Jesus ba slik at han la hele sitt hjerte åpent for sin Far i himmelen. Han ba fordi han gjennom bønnen erfarte sitt levende fellesskap med Gud: Guds kraft og trøst strømmet inn i hjertet som ba. Derfor var ikke samtalen hans med Faderen bare en rekke begjæringer, men et uttrykk for alt som fylte hjertet hans – slik en taler med en fortrolig venn som forstår ham best av alle.

Dette ser vi riktig tydelig i hans store yppersteprestlige bønn, den som er bevart for oss i Johannesevangeliets 17. kapittel. Her går samtale med Faderen, bønner og forbønner hånd i hånd, ja de glir helt umerkelig over i hverandre. Vi får her et innblikk i hvordan et fullkomment hellig menneskehjerte ville be. Og vi ser at kjernen i bønnen er at hjertet får tømme seg helt ut i Guds favn med all sin sorg, alt sitt håp og all sin begjæring.

Slik vil alle de be som ber i Jesu navn. Som han søker de alltid å få erfare Guds kraft i alle sine bønner og i all sin tale med Gud, hva den enn gjelder. Men derfor får de også, som han, hva som helst de ber om i hans navn, selv der de synes ikke å få noe som helst. Det de egentlig begjærer, det som ligger til grunn for hver eneste av bønnene deres – at Gud skal handle med dem – det oppnår de.

Tør noen si at Herren Jesu bønn i Getsemane var forgjeves? Det er sant at begeret ikke ble tatt bort. Det måtte han tømme til siste dråpe, helt inn i gudsforlatthetens kval, som om han aldri hadde bedt.

Og likevel står det skrevet om ham at «han ble bønnhørt i sin angst, da han med sterkt skrik og tårer bar fram bønner og nødrop til ham som kunne frelse ham fra døden» (Hebr 5,7).[2] Himmelens engel viste seg jo for ham «og styrket ham» (Luk 22,43), så han fikk kraft til å tømme begeret uten å miste motet. Se Jesu angst under bønnen i hagen, og se så hans guddommelige ro da han øyeblikket etter går vakten og forræderen i møte. Da vil du forstå hva bønnen hans hadde utrettet.

Men du kan se det samme nå i de troendes liv. Tenk deg to mødre som begge sitter i stor hjerteangst ved sengen til sine dødssyke barn. Den ene ber ikke. Hun mener å vite at all bønn er unyttig, og at sykdommen må gå sin gang etter naturens lover. Bare legen, slett ikke Gud, kan kanskje avverge faren. Hun føler dessuten at bønnen hennes bare ville bli et vilt skrik om å få sin vilje og beholde barnet. Hun verken kan eller vil slippe det, selv om det var aldri så mye Guds vilje at barnet skulle dø.

Den andre lar all sjelens kvide strømme ut i inderlig bønn til Gud. Hun tviler ikke på hans makt, heller ikke på hans kjærlighets vilje. Derfor kan hun på én gang si: «Abba, Far! Alt er mulig for deg. La meg få beholde barnet mitt» – og likevel føye til: «Men skje din vilje.» Midt i sin angst er hun nemlig viss på at om bønnen hennes blir nektet, nekter Gud den av kjærlighet til barnet og til henne, fordi hun da vil trenge sorgens oppdragelse.

Så dør begge mødrenes barn. Men den moren som ikke ba, vil da i vill fortvilelse støte seg mot nødvendighetens jernmur, som hun ikke kan velte med alt sitt opprør. Men hun som ga seg hen til Gud i bønnen, vil erfare hans styrke og trøst. Med hans fred i hjertet vil hun kunne sørge og kjenne at det «levende håp» (1 Pet 1,3) aldri har rørt seg sterkere i henne enn nettopp under det bitre savnet av barnet som Herren har tatt inn i sitt rike.

Slik er det alltid. De som ikke kjenner Gud som den som lever i hjertene deres, kan ikke forstå at bønnen kan utrette noe når den ikke rett og slett får menneskets vilje til å skje. For dem er det å be bare å tale ut i det tomme rom. Men de som lever i Gud, vet at de aldri vender seg forgjeves til ham. For han gir dem i sin allmektige kjærlighet kanskje ikke det de har bedt om, men helt sikkert det de ville ha bedt om, hvis de hadde forstått sin egen trang så sant og dypt som han forstår den.

Et Guds barn kan komme til sin Far så trett og motløst, så redd og feigt at det er nær fortvilelsen. Og likevel kan det gå ut fra bønnen i lønnkammeret så sterkt og modig at det ikke frykter for å gå mot hele verden.

[2] NB: «Og han ble bønnhørt for sin gudsfrykt.»

Men det kan også skje at den troende kommer til Gud med glede og takk for det han mener at han har utrettet. Da kan han i bønnens time bli så tuktet, så overbevist om sin skjulte selvgodhet og sitt hovmod, at han går bort med senket hode og bedrøvet sinn, mens menneskenes ros skjærer ham i hjertet som om den var den bitreste spott. Men han vet godt at tukten bønnen nå brakte ham, var en like nødvendig og god gave som trøsten den har gitt ham før.

Hver bønn i Jesu navn blir hørt, og den blir hørt nettopp slik den som ber, vil at den skal bli hørt. For han vil alltid at Guds farsvilje skal fullbyrdes i ham.

Men derfor kan heller ingen be i Jesu navn eller forstå løftet som er knyttet til denne bønnen, uten den som – slik Jesu disipler – vil at Faderens vilje skal skje. Bare i tillit til Jesus, etter hans vilje og på hans måte kan du be i hans navn. Ber du ikke slik, så anklag ikke Gud og nekt ikke at løftet hans er sant, men klag over deg selv og døm deg selv når bønnen din ikke blir hørt.

Det finnes ikke noe menneske som ikke trenger at Gud alltid hører ham i nåde. Selv den mest forherdede kan føle at det ikke er godt å være alene i verden uten Gud. La dere da lokke og dra av bønnens løfte til å lære å be, så det kan skje dere etter ordet: «Alt det dere ber Faderen om i mitt navn, skal han gi dere.» Amen i Jesu navn.

Kristi himmelfartsdag: Troen på den himmelfarne Frelser

Bønn. Herre Jesus, vår frelses høvding, du «som fører de mange barn til herlighet», styrk vår tro, så vi gladelig setter vår lit til deg, du som «er gitt all makt i himmel og på jord». Når vi mister motet over din menighets kår, gjør da den vissheten sterk i oss at din frelsermakt er uendelig som himmelens grenser. Når vi forferdes over vår avmakt og kjenner oss ensomme og forlatt i den onde verden, lær oss da at du selv, vår allmektige Gud og kjærlige bror, er midt iblant oss, så visst som jorden er midt i himmelen.

Når vi arbeider i ditt navn og arbeidet synes oss forgjeves, gi oss da kraft til å holde ut, fordi vi slett ikke tviler på at du arbeider med oss. Det er jo som vår Jesus, som verdens Frelser, at du har makten i himmelen og på jorden. La det da kjennes på jorden at du sitter ved Faderens høyre hånd til vår frelse. Amen i ditt navn.

Mark 16,14–20

Troen på Kristi himmelfart er kanskje det leddet i den kristne tro som vantroen synes er mest barnslig. Når kirken bekjenner sin tro på den himmelfarne Frelser, mener den nemlig – etter det vantroen sier – at Kristus har fart gjennom skyene og satt seg et eller annet sted i det tomme himmelrommet.

Men her, som så ofte når vantroen spotter kirkens tro, fortjener den selv spott, fordi den skyter pilene sine der det ikke er noe å ramme, og hisser seg opp i kampen mot en tåpelighet som bare finnes i dens egen innbilning. For Skriften har aldri lært, og kirken har aldri vitnet som sin tro, at Kristi hjemgang til Faderen gjennom himmelens skyer var det samme som at han gikk inn til en avmektig tilværelse et sted i det øde rommet.

Det står ikke at Kristus satte seg bak skyene, men at «han satte seg ved Guds høyre hånd» (Mark 16,19). Og det heter ikke bare at «han ble tatt opp til himmelen», men også at han «for opp over alle himler for å fylle alt» (Ef 4,10).

Når kirken sier at han for opp og sitter ved Guds høyre hånd, er det dette den bekjenner: at dens Frelser har del i den Guds makt som fyller himlene. Vantroen har ikke mer grunn til å spotte denne troen som barnslig enn den har til å bebreide oss at vi ber til Faderen i himlene, som om vi mente at Gud var en gammel mann som hadde sin plass et sted mellom stjernene.

I begge tilfeller vet vi like godt som vantroen selv at himmelen er det uendelige rommet – bare at det for oss ikke er tomt og kaldt, men fylt av Guds makt og Guds kjærlighet. Derfor betyr Kristi himmelfart for alle hans troende bare dette: at han som vår Jesus, som vår hellige bror, med utbyttet av sitt liv på jorden vendte tilbake til den «herlighet» han «hadde hos» Faderen «før verden ble til» (Joh 17,5).

Men om hver kristen også virkelig er seg bevisst hvilken fylde av trøst det ligger i troen hans på at Kristus for opp til himmelen og sitter hos Faderen, ja, det er en annen sak. For troen vår gir ikke full trøst så lenge vi ikke ser at da skyen skjulte Herren for disiplenes øyne, ble han tatt bort fra jorden bare for at han som den himmelfarne skulle kunne være med sine «alle dager inntil verdens ende» (Matt 28,20).

Om vi i avskjedens stund kunne se den vi elsket, bli tatt opp til himmelen i stedet for å bli skjult i graven, ville vel i første øyeblikk alt savn forsvinne i glede over at vår kjære ikke hadde smakt døden. Men etterpå ville vi jo likevel føle at han nå var som død for oss; vi måtte savne ham helt på samme måte som om han var blitt lagt i graven.

Det ville være en stor trøst for oss å vite at Gud ved et så stort under hadde vedkjent seg ham, og at vi kunne være så visse på hans salighet og bli så mektig styrket i håpet om det evige liv. Men muren som skiller de levende fra de døde, ville være like uoverstigelig da som alltid. Vi kan jo like lite komme i forbindelse med Elia og Enok, som ble tatt opp fra jorden uten å dø, som med noen annen av Herrens hellige, som har gått inn i paradis gjennom døden.

Har så Kristi himmelfart skilt oss fra ham på samme måte? Har den bare vært vinning for ham, men tap for oss, som er blitt igjen på jorden? Ja, det finnes nok mer enn én ærlig sjel som tror på Kristi himmelfart på samme måte som om han trodde at et menneske han hadde kjær, var blitt tatt opp til himmelen. Riktignok vil enhver troende skjønne at Herrens himmelfart har en betydning som ingen menneskes opptakelse kunne ha.

Den troende forstår at den oppstandnes liv på jorden måtte ende med at han for opp til himmelen, ikke med at han steg ned i graven igjen. Han gleder seg over sin Frelsers salige hjemgang og ser i den et bilde på sin egen endelige frelse, når han på oppstandelsens dag skal gå fri av dommen og følge Jesus inn i himmelens herlighet.

Men med tanke på sitt liv i denne verden føler han det kanskje likevel som et smertelig tap at Jesus er gått hjem til Faderen. Det kan nok hende at mang en troende ikke er langt fra å føle seg like atskilt fra Jesus som han ville være fra en venn som var blitt tatt opp til himmelen. Og om han visste at Jesus ennå vandret omkring i Judea, der han alt i dette livet kunne se ham med egne øyne, ville det glede ham langt mer enn å vite at Herren som den himmelfarne sitter ved Faderens høyre hånd.

Men i så fall kjenner ikke den troende selv hvilken fylde hans egen tro inneholder. Troen på den himmelfarne Frelser kan slett ikke få oss til å føle oss forlatt fordi han er i himmelen og vi på jorden. Tvert imot: Denne troen alene

gir oss visshet om at vi aldri skal være uten ham, aldri savne hjelpen fra hans frelsermakt, fellesskapet med hans kjærlighet og trøsten fra hans Ånd.

Fatter vi bare fullt ut hva det vil si at vår Frelser har makten i himmelen og på jorden, vil vi skjønne at vår lodd ikke er ringere enn lodden til dem som så ham i hans kjøds dager. For som den himmelfarne er han mektigere, inderligere og mer uavbrutt med oss enn han kunne være med dem. Når vi bekjenner troen på den himmelfarne Frelser, bekjenner vi at hans makt er uendelig som himmelens grenser, og at hans gjerning i menigheten varer inntil dagenes ende.

I.

Før Herren Jesus vendte tilbake til den herlighet han hadde hos Faderen før verden ble til, sa han til disiplene sine: «Meg er gitt all makt i himmel og på jord!» (Matt 28,18). Hvordan skal vi forstå dette, at makten er gitt ham? Som «den enbårne Sønn, som er i Faderens favn» (Joh 1,18), han som alt «er blitt til ved» (Joh 1,3), eide han jo Guds allmakt fra evighet av.

Når han som den fornedrede Menneskesønnen, omringet av fiendene sine, kunne si: «Jeg og Faderen er ett» (Joh 10,30), måtte han jo likeså vel i sin fornedrelse som i sin herlighet være seg bevisst at Guds makt tilhørte ham, fordi alt som er Faderens, også er hans. Hvordan kan han da før sin himmelfart tale som om den makten han eide fra evighet av, først nå ble gitt ham?

Fordi han nå får herskermakten over himmel og jord, ikke bare som Ordet som var «i begynnelsen» og «var Gud» (Joh 1,1), men som vår Jesus, synderes Frelser. Han har gjort seg fortjent til Guds allmakt som en makt til å gjøre syndere salige; den er gitt ham som lønn for hans lydighet til døden. Han måtte gå korsets vei til tronen før han som verdens Frelser kunne sette seg ved Faderens høyre hånd.

Visste vi ikke noe annet enn at det er den treenige Guds allmakt som styrer verden, ville det ikke være noen trøst for syndere. Da ville jo vår eneste visshet være at vi like lite maktet å unnfly dommen vår som å sette oss selv utenfor verden.

Men nå vet vi at Jesus – så visst han ikke har levd forgjeves på jorden – har tatt utbyttet av sitt liv, verdens forsoning, med seg til himmelen, for at det skulle bli gitt ham å bruke allmakten i frelserkjærlighetens tjeneste. Derfor behøver vi aldri å være uten trøst. Når Guds allmakt ligger i vår Frelsers hender for at han skal føre jorden mot himmelens salighet, kan vi her på jorden aldri komme utenfor grensene for hans frelsermakt.

Som han som er faret opp til himmelen og sitter ved Faderens høyre hånd, fyller Herren Kristus alle himler med sin herlighet. Men hans herlighet er nådens og barmhjertighetens herlighet, og det er den som er gitt makt helt til himmelens grenser. Like lite som du kan nevne et sted der du ikke er under himmelen, kan du nevne et sted dit Kristi makt til å frelse deg ikke når. Om du var kastet i det dypeste fengsel, hvelver himmelen seg likevel også over det og minner deg om at du heller ikke der er utenfor din Frelsers makt.

Da Luther var erklært fredløs, så ingen torde gi ham husly, spurte en av vennene hans bekymret: «Hvor vil du da oppholde deg?» «Under himmelen», svarte Luther ubekymret. Han visste godt at så lenge fiendene hans ikke kunne

støte Frelseren hans ned fra himmelens trone, kunne de heller ikke hindre at han var i Frelserens varetekt.

Ja, når denne troen – at den makten som styrer verden, ligger i Frelserens hender – lever klar og sterk i et hjerte, blir hjertet frimodig i alle farer og rolig i all livets strid. Hver gang vi løfter blikket mot himmelen, blir vi jo minnet om ham som hans troende allerede har seiret i.

Det er vel mange, også blant dem som ikke tror, som har følt den freden en stjerneklar, stille kveld kan senke ned i et urolig menneskehjerte. Det er som om vi kom evigheten og uendeligheten nærmere når vi ser himmelens utallige hær bevege seg stille i sine lysende baner, som taper seg i det fjerneste fjerne, der vi likevel kan ane nye verdeners løp. Langt borte hører vi byens travle larm og uro.

Vi minnes hvordan menneskene, ja, vi selv, forfølger målene våre rastløst, som om det gjaldt å gripe det evige liv. Men nå, mens blikket vårt følger stjernenes gang, blir så mye smått som ellers synes oss stort. Og mang en urolig bekymring og hissig iver blir dempet når uendeligheten åpner seg for oss og fengsler sjelen vår.

Et slikt øyeblikks fred kan vel også den kjenne som har et åpent sinn for himmelens herlighet, selv om han ikke har øre for at himlene forteller Guds ære og Frelserens makt. Men den som i de talløse verdenene og de ordnede banene deres ser et vitnesbyrd om Guds makt, den makten som er lagt i Frelserens hender, blir grepet helt annerledes sterkt og varig.

Han føler at den uendeligheten han skuer inn i, er den allmektige kjærlighetens uendelighet, og at den makten som uforstyrret styrer verden mot dens mål, er kjærlighetens makt. Han tenker på seg selv, det ringe støvfnugget i verdensaltet. Og han kjenner at hans Frelser i uendelig barmhjertighet styrer ham og hans skjebne mot salighetens mål like sikkert og uforstyrret som han styrer gangen i verdens utvikling.

I den stille nattens helligdom, opplyst av stjernenes hær, ser han sin Frelser som den allmektige. Og han kjenner at dette livets travelhet og sorg og strid og uro og angst er det forgjengelige, som snart er gjennomlidt, mens ingen sorg på jorden vil kunne blande sin mislyd inn i de saliges fred. Alt opprør i verden vil være like avmektig til å nå himmelens konge som det frådende havet er avmektig til å sprute skummet sitt mot stjernene.

Den troende som lever i en tid da både Frelserens makt og hans kjærlighet blir fornektet av mange og på mange måter, vil langt fra alltid kunne gjendrive fornekternes veltalende ord og gjennomskue bedraget i de kloke tankene deres. Men så sant han av hjertet tror på sin himmelfarne Frelsers makt, vil menneskets tankelys – selv om det i øyeblikket kan blende ham – likevel bare være som et glitrende fyrverkeri en stjerneklar natt.

Når rakettene farer gjennom sin flammende bane, synes glansen deres å overgå stjernenes, og ildhjulenes strålende regn synes å formørke himmelens lys. Ja, i øyeblikket kunne vel et barn finne på å tro at menneskenes kunst hadde fått stjernenes skinn til å blekne.

Men det ville også bare være barn som kunne mene slikt. De voksne vet jo alle at om noen minutter vil alle disse kunstige lysene være bare mørke, mens stjernene går sin vante strålende gang uten på noen måte å bli forstyrret av at en fyrverker på jorden kanskje våget å ville la lyset sitt overstråle glansen deres et sekund.

All den menneskelige kløkt som løfter seg mot den himmelfarne for å nekte at hans ord er sant og gjøre lyset i det til mørke – i den ser den troende en like vanvittig streben som om en fyrverker med sin kunst ville erstatte himmelens stjerner.

Det frelsens mål som Herren fører verden mot, hans fredstanker med jorden og lyset fra den åpenbaringen som menigheten hans vandrer etter, blir ikke mer rammet av det opprørske mennesket som rekker tunge mot himmelen, enn stjernen blir rammet av raketten, selv om den med flammende hast synes å ville nå stjernen og overstråle dens skinn.

Har det ikke gått slik helt til denne dag at menneskene gang på gang har tenkt ut kunstige hjernespinn, strålende av vidd og lysende av tanker, så mange voksne barn henrykt har klappet i hendene og ment at dette var da noe helt annet enn det himmelske lyset fra Kristi evangelium?

Og likevel har det som oftest ikke vart så lenge som et menneskeliv før disse strålende tankene har mistet lyset sitt og er sunket ned i glemselens mørke. Herrens ord går derimot sin sikre gang fra slekt til slekt og opplyser frelsens vei for hver den som ikke lukker øynene sine.

Derfor kan vi trygt si til dem som roser seg av å ha gjort himmelens konge til en avmektig løgner: «Ja, vis oss at dere makter å få hans ord til å forsvinne i den samme glemselen som har slukt lyset til forgjengerne deres i sitt mørke. La den time komme da det er deres fornektelse, og ikke Kristi evangelium, som går med stjernene til jordens ender. La det bli sagt om læren deres like sant som det er sagt om hans ord, at folkeslagene av de frelste vandrer i dets lys – så skal vi tro dere.»

Ja, venner, vi kan nok si det slik; det er ingen fare. Vi har årtuseners erfaring for at all verdens vantro og opprør og gudløshet like lite kan støte Kristus ned fra tronen og hindre ordet om hans frelse i å lyse over verden, som noen av oss kan bøye stjernene ut av banene deres og slukke lyset deres.

II.

Så sikkert som vi vet at jorden er omgitt av himmelen, vet vi oss overalt i vår himmelfarne Frelsers vold. Men selv om jorden er midt i himmelen, er den likevel ennå slett ikke blitt ett med himmelen. Først når denne Jesus, som er faret opp, blir sett komme igjen «på samme måten» (Apg 1,11) i skyen med kraft og stor herlighet, skal ondskapens makter bli skilt ut fra jorden. Da skal Guds vilje skje der som i himmelen, og Guds bolig være blant menneskene, så himmel og jord blir forent i hans salighet. Inntil da må Frelserens rike kjempe for å overvinne ondskapens makt.

Men i denne kampen ville riket for lenge siden ha gått under om ikke den himmelfarne selv arbeidet i og med sin menighet og ga den kraft til å utføre de frelsens gjerninger som ingen andre makter å gjøre.

Spør noen hvordan det kan ha seg at det ennå rundt om på jorden finnes en sann troende menighet – og det til tross for at vold og indre fordervelse, frekk fornektelse og død rettroenhet, råskap og forfinelse, syndelyst og hykleri, vantro og overtro, all slags fordervelse du kan nevne, i snart 2000 år til forskjellige tider har prøvd å overvelde eller gjennomsyre Kristi kirke, for at den skulle bli et vrengebilde av seg selv og så gå under?

Da kan troens svar ikke bli noe annet enn: Det er bare fordi «Herren virket med og stadfestet Ordet ved de tegnene som fulgte med» (Mark 16,20), at det i dag finnes og alltid har funnes en levende menighet på jorden.

Men er det ikke dristig å peke på disse tegnene? De synes jo å mangle i kirken og å ha manglet i den fra gamle dager. For vi kan ikke nekte for at dette etter Skriften er de tegnene som skal følge dem som tror: «I Jesu navn skal de drive ut onde ånder. De skal tale med nye tungemål. De skal ta slanger i hendene, og om de drikker dødelig gift, skal det ikke skade dem. På syke skal de legge sine hender, og de skal bli helbredet» (Mark 16,17–18). Men hvem av oss vil påstå at han makter å utrette slikt?

Selv om det blant Herrens troende er noen som mener å kjenne en enkelt som har fått nådegave til å helbrede syke eller til å gjøre andre under, vil nok heller ikke de påstå at alle troende har undergjørende krefter. Men om tegnene står det ikke at de unntaksvis skal bli gitt den ene eller andre enkelte troende.

Som en alminnelig regel heter det: «Disse tegnene skal følge dem som tror.» Derfor kunne det vel se ut som om troen var forsvunnet fra jorden når tegnene var borte, og som om menigheten felte sin egen dom hver gang den i sin forsamling forkynner Herrens ord om de troendes kjennetegn, som synes å mangle hos alle dens lemmer.

Det er følelsen av dette som i denne tiden får mer enn én oppriktig sjel til å klage over at kirken i våre dager er falt så fullstendig fra den apostoliske menighetens tro og kjærlighet at Herren ikke lenger kan la sine tegn skje iblant oss.

Men var en slik klage berettiget, ville den ramme en langt større enn den vanartede kirken. Den ville ramme Herren selv, som har sagt at «dødsrikets porter» aldri «skal få makt over» hans menighet (Matt 16,18). For nettopp dette ville jo, trass i Herrens ord, ha skjedd hvis det virkelig var slik at det ikke lenger fantes noen menighet som hadde troens rette kjennetegn: evnen til å øve frelsens gjerninger i verden.

Men er det slik? Kan det ha vært Herrens mening at hans troende skulle gå omkring i verden som mirakelmakere som fikk mengden til å gape av forbauselse ved å drikke gift uten å ta skade, ved å leke med slanger eller ved å tale ukjente tungemål? Tar vi ordene etter bokstaven, er det unektelig mye av det Herren nevner som troens tegn, som ligner like mye på gjøglerens kunststykker som på troens verdensovervinnende makt.

Det blir jo ikke sagt bare under særlige omstendigheter, og heller ikke bare til særlig benådede, at de skal kunne drikke gift, ta slanger i hendene og tale med nye tungemål. Nei, disse tingene blir nevnt blant troens alminnelige kjennetegn, blant «tegnene» som skal «følge dem som tror».

Men verken i apostlenes tid eller noen gang ellers har noen hørt at lemmene i en menighet har måttet godtgjøre troen sin ved å gjøre den slags tegn. Ja, vi kan ikke engang riktig forestille oss en menighet der troslivet bare kom til uttrykk i slike ting. Viser ikke dette klart nok at Herrens ord om troens tegn hører til det som bare kan «bedømmes på åndelig vis» (1 Kor 2,14), siden det gir en umulig mening om det blir oppfattet bokstavelig?

Når vi sier at Herren her bruker ytre ting som bilder på den indre frelsesmakten troen skal øve i verden, og på den legedommen den skal bringe menneskenes sjeler, sier vi det sannelig ikke for å slippe unna det faktum at ingen troende blant oss kan drikke gift eller ta slanger i hendene.

Vi sier det fordi Herrens ord tvinger oss til det, så sant vi skal forstå talen hans i samsvar med alt annet han har sagt og gjort. Alle som ikke vil påstå at verdens Frelser ga seg selv bare for at hans troende skulle få makt til å gjøre oppsiktsvekkende gjerninger, må vel innrømme at den åndelige tolkningen her ikke er en utvei i fortvilelse, men et krav som selve ordene stiller til enhver forstandig leser.

Troen må åpenbare seg som frelsens makt, som makt til å fri verden fra synden og dens jammer, så sant den Kristus som den forbinder de troende sjelene med, virkelig er Frelseren. Hvis det å ta imot Kristi nåde i tro ikke maktet å fri oss ut av det ondes makt og lege hjertets sår annerledes og bedre enn forstandens lærdommer eller innbilningens drømmer, da ville det med dette være bevist at troen selv var en avmektig lære eller en tom drøm – og det uansett om den maktet å gjøre forbausende tegn og under.

Herren vitner jo selv at han på dommens dag ikke vil kjennes ved mange som stolte på de «kraftige gjerninger» de hadde gjort i hans navn (Matt 7,22). Hvordan skulle han da her nevne bare undergjerninger som troens nødvendige tegn – og delvis slike som bare blir nevnt en eneste gang i hele Skriften – hvis det ikke rett og slett hadde vært hans mening at ordene hans skulle «bedømmes på åndelig vis», om troens underfulle evne til å bringe sjelen frelse?

Men selv om vi aldri så klart kunne påvise at selve ordlyden her krever den åndelige tolkningen, ville troens fornektere likevel fortsette å si spottende til oss: «Er dere virkelig så åndløse at dere mener den såkalte åndelige tolkningen deres kan lede oppmerksomheten bort fra det faktum at dere ikke har makt til å gjøre et eneste av de tegnene som skulle følge dem som tror – et faktum som er svært ubehagelig for dere? Ellers pleier dere alltid å innprente oss at vi ikke må bortforklare en tøddel i Skriften, og dere kaller det vantroens synd når vi prøver å legge Jesu ord til rette for en forstandig oppfatning. Men når dere selv kommer i klemme, har dere straks på rede hånd en åndelig tolkning som slett ikke er noe annet enn et sidestykke til det vi pleier å gjøre, selv om vi ikke gir det et så høytidelig navn.

Nei, så lett skal dere ikke slippe. Dere får skaffe fram en besatt, om dere kan finne en slik i vår opplyste tid, og så må dere drive ut djevlene mens vi ser på. Da kan dere ved samme anledning gi oss beviset i hende for at djevelen finnes, noe det jo skal være så maktpåliggende å tro.

Og så må dere begynne å tale språk som dere aldri har hørt, så vi kan skjønne at pinsens Ånd er over dere. Og når vi vil legge hoggormer ved hjertet deres eller gi dere et lite glass blåsyre å drikke, må dere ikke feigt trekke dere unna. For er dere virkelig visse, som dere sier, på at dere har troen, må dere også vite at dere kan ta slangene bort igjen og drikke giften uten skade.

Og til sist må dere helbrede syke ved håndspåleggelse – men ikke bare overspente nervesvake. Nei, sett nye lunger inn i brystet på den tæringssyke, eller et seende øye i stedet for et av glass, så skal vi bøye oss for troens makt i dere. Men den åndelige tolkningen deres ler vi av. Den viser bare at dere selv ikke har noen tro på deres egen tro og på hva den kan utrette.»

Til denne spotten fra fornekterne kan Herrens troende helt rolig svare: «La oss få lov til å stille dere ett eneste spørsmål: Kan dere eller lederne deres utføre de frelsens gjerninger som Herrens ord betegner når de blir forstått om åndelige ting? Det må dere da vel kunne, hvis dere har rett i at tegnene i så fall mister alt underfullt og holder opp med å være tegn på at Frelserens allmakt er virksom i hans troendes skrøpelighet. Er den åndelige tolkningen et tomt påfunn av oss for å få glemt at vi ikke kan gjøre de lovede undrene, må vel også dere kunne avhjelpe menneskelivets jammer like godt som Herrens menighet.

Dere er slett ikke blinde for at det finnes mye smerte og elendighet i verden. Dere vet at det finnes mange som lider på forskjellig vis og trenger deres hjelp; 'vi må alle bli leger', har en av deres egne sagt. Hva vitner så all historie og all erfaring om deres evne til å gjøre sjelelegens gjerning? Er det slik at når gudsfornektelsens og Kristus-hatets ånd blir sterk i et folk, da blir de onde åndene drevet ut: vellysten, nytelsessyken, ubarmhjertigheten, misunnelsen og opprøret?

Blir familienes liv da bygd på kyskhetens, troskapens og kjærlighetens faste grunn? Nøyer da hver mann seg med den delen av livets goder han er tildelt? Tenker de rike da bare på å vise barmhjertighet og slett ikke på å suge ut arbeidernes kraft i egennyttens tjeneste? Holder den bitre misunnelsen og det brennende hatet hos de ringe da opp, og forsvinner all fare for voldsomme og blodige omveltninger i samfunnene? Er det slik?»

Bare det å spørre kjennes jo som spott, så godt vet enhver at familielivets oppløsning, det utøylete begjæret etter livsnytelse, hatet mellom rike og fattige og faren for voldsomme samfunnsomveltninger alltid har fulgt med når gudløsheten har gjort sitt inntog i et folk. Fornektelsen har vist at den ikke kan drive ut noen djevler. Derimot har den mange djevler i følget sitt, og dem gir den makt i folkenes liv.

Og kan den lære disiplene sine «å tale med nye tungemål»? Hvem har hørt en fornekter tale et annet språk enn det alle synderhjerter kan så godt fra fødselen av: den vantro knurringens, den selvbehagelige overvurderingens og den avguderiske verdensdyrkelsens språk? I en fornekters tale finner du aldri noe nytt.

Men du skal sikkert finne at han har maktet å løse den gamle tungen – den du selv har eid fra barndommen av – fra alle de båndene som den vante ærefrykten for Gud bandt den med. I hans munn retter den så uten sky anklagene sine mot

Gud, forherliger det naturlige mennesket og forkynner kjødets evangelium. Alt sammen er ikke annet enn det enhver kan, bare han har mot til det.

Og «å drikke gift uten skade og ta slanger i hendene» – hvem makter det mindre enn fornektelsen? I våre dager frambringer den jo store mengder bøker som til fulle viser at den kjenner virkningen av den syndens gift som ødelegger de store og små samfunnene, og de slangebittene som piner det gudforlatte menneskehjertet. Men hvor finner du mindre håp om befrielse, mindre råd og hjelp, enn i disse skriftene, som skildrer gudløshetens virkninger, men er blinde for selve årsaken?

Les dem og tro dem, og du skal bli bitter og kvalm og hatefull og fortvilet over både Gud og mennesker. Du skal ha det vondt, akkurat som om du hadde smakt gift eller var blitt bitt av slanger. Men roper du så om hjelp, får du ingen. Du får bare hjelpeløshetens svar: Her vil en ikke påta seg mer enn å vise deg livets råttenskap slik den virkelig er, i all sin gru; så får du selv se til å finne legedommen.

Der fornektelsen legger hånden sin på et hjerte, blir ikke sykdommene i det helbredet. Hånden dens er kald som dødens og ubarmhjertig som den nødvendighetens lov som er det eneste den hevder. Den kjenner bare ett smertestillende middel: tilintetgjørelsen i graven, og bare én grundig kur: selvmordet for den som ikke lenger vil bære livets smerter. Ikke ett av tegnene hos Herrens troende kan fornektelsen utføre, selv om vi bare lar tegnene gjelde i åndens verden.

Men det kan Herrens menighet, i vår tid som i de gamle dager. Og den samme fornektelsen som spotter den åndelige tolkningen av tegnene – enda den selv er like avmektig til å utføre dem åndelig som legemlig – må mot sin vilje finne seg i å bli påberopt som vitne om at frelsens gjerninger blir fullbyrdet gjennom menighetens tjeneste. For de som vil nekte for dette, kan bare gjøre det ved å peke på flokken av hyklere.

Når de vil godtgjøre at kirken er avmektig, våger de ikke å bevise at de sanne troendes liv like lite som verdens gudløse liv åpenbarer noe tegn på frelse – vår tids sterke sans for det som lar seg iaktta i den ytre virkeligheten, gjør en slik påstand farlig. Men de stiller fram til skue de mange som «har skinn av gudsfrykt, men fornekter dens kraft» (2 Tim 3,5), nettopp de samme hyklerne som Herren sier at disiplene hans «først og fremst» skal ta seg i vare for, for deres «surdeig» (Luk 12,1).

Altså er det bare fordi vantroen peker på dem som Herren selv helt bestemt utelukker fra sin menighet, at den kan benekte at tegnene på Herrens frelse fremdeles er åpenbare i menigheten. I sannhet: At fornektelsen må sette hyklerne i stedet for de troende for å holde fast på påstanden sin, er vel det største vitnesbyrd om at Herrens frelsende makt i hans troende ikke lar seg nekte.

Enhver som ikke lukker øynene sine, må se den. Eller er det noen som for alvor tviler på at jeg taler sant når jeg sier at Kristi evangelium i dag som i begynnelsen viser sin makt til å hellige hjertene og lege sårene deres?

Selv i en forholdsvis stor forsamling som denne er det neppe mange som ikke kan nevne eksempler blant sine nære eller fjernere bekjente på at «onde ånder» er blitt drevet ut «i Jesu navn». Det finnes mennesker som ødelegger seg i

syndens tjeneste på en så vanvittig måte at selv deres egne kamerater uvilkårlig bryter ut: «Er dere helt besatt, siden dere setter helse, ære, rykte og alt på spill uten noe hensyn?»

Men er det så ikke sant at du til din forbauselse noen ganger har møtt en slik stakkar igjen så forandret at du har måttet spørre deg selv om det virkelig var det samme mennesket? Den syndens makt som før drev ham av sted som en rasende, merker du ikke lenger.

Og du forstår snart at det ikke er her som så ofte, at ungdommens laster bare har veket plassen for den modne alderens. Du ser at han nå er gudfryktig uten å framheve fromheten sin på fariseisk vis, pliktoppfyllende uten å beile til menneskenes gunst, arbeidsom uten gjerrighet, livsglad uten nytelsessyke.

Selv bekjenner han at han skylder Kristi evangeliums gjenfødende makt sin frelse. Og du skjønner godt at han ikke lyver, fordi du vet at alle andre midler til å rive ham ut av syndens trelldom har vist seg forgjeves. Er så ikke djevelen her drevet ut i Kristi navn? Og vet du ikke godt at jeg, om det var sømmelig, kunne nevne adresse og navn på folk som dette er skjedd med?

Kjenner du selv slike, vet du også at de har lært «å tale med nye tungemål». Ja, kanskje er det dette som først har slått deg: at gudsbespottelsens, utuktens og løgnens språk er byttet ut med gudhengivenhetens, renhetens og pålitelighetens tale. Kanskje har dette virket så utrolig på deg at du har tenkt at det måtte være hykleri, inntil du i livets alvorstimer fikk se at her var sannhet og ikke bare talemåter og snakk.

Og hvis noen klaget for deg over at han var fortvilet, som om det var kommet gift i blodet hans, eller som om det lå en slange ved hjertet hans og sugde ut livskraften hans, ville du da råde ham til å søke legedom hos frafallets menn? Ville du virkelig gjøre det hvis det her ikke var tale om tankens tvil, men om hjertets fortvilelse, om livslykkens uopprettelige tap?

Å, jeg tenker at om du selv var uten tro, hadde du ikke noe råd å gi. Men ville du gi et, måtte du, om enn motstrebende, si til ham: «Prøv å bli en troende kristen. For det kan ikke nektes at disse makter å holde ut livets plager og finne legedom for hjertets sår, annerledes enn vi.»

Ja, i sannhet, det lever vitner nok om at Kristus gir den fredløse fred, den fortvilte håp, den dødstrette hvile og kraft. Aldri kan dette ses bedre enn i våre dager. Så mange lover det samme, men alle viser seg maktesløse i nødens stund. Han derimot blir priset av sine som den som har leget sykdommene deres, så de bærer korset med glede og dør med takkens ord på leppene.

Herrens troende har god grunn til å tro at den himmelfarne Frelserens gjerning varer i menigheten, for de har selv erfart det. Derfor kan all vantroens kløkt ikke rive denne troen ut av hjertene deres. Sannelig, det er så visst som at det i denne stund finnes troende i verden. Amen i Jesu navn.

Sjette søndag etter påske: Vitnesbyrdet om Kristus

Bønn. Treng inn i hjertene våre, du sterke og kjærlige Hellige Ånd, og herliggjør Kristus for oss, så vi kan bli dyktige til å vitne om hans salighet for verden. Gi oss å kjenne ham som mennesker som lever av hans nåde, så vi kan vitne som de som selv har opplevd det de forkynner: at i ham alene får syndere fred og kraft og evig frelse. Ja, lær oss det vitnesbyrdet som kommer fra hjertet og derfor kan gå til hjertet, det vitnesbyrdet som har både livets og ordets makt. Amen.

Joh 15,26–16,5

Lar det seg gjøre å være en kristen uten at noe menneske noen gang får vite det?

Det finnes dem som uten betenkning vil svare ja. De mener i fullt alvor ikke bare at den kristne kan, men til og med at han skal skjule hjertets hengivelse til Herren Jesus like omhyggelig og skamfullt som han ville skjule en utillatelig kjærlighet. En kan ikke røre ved sommerfuglens vinger uten å ødelegge skjønnheten deres og hindre flukten mot himmelen.

Slik mener disse at skjønnheten og inderligheten i troen deres ville ta skade om den trådte åpent fram i munnens bekjennelse og slik ble utsatt for menneskenes klossete berøring. Som den blomsten som trekker seg sammen og lukker bladene sine så snart en rører ved den, trekker disse seg inn i seg selv så snart noen vil vite noe om troen deres.

Hvert forsøk på det synes de er en utilbørlig krenkelse av helligdommen i hjertelivet deres. Troen deres er en hemmelighet mellom Gud og dem, og først på dommens dag skal den åpenbares. Å stille troen sin til skue i bekjennelse nå synes de derimot er en krenkelse av den åndelige bluferdigheten, ja, en vanhelligelse, fordi de da ville gi mennesker en fortrolighet som bare hører Gud til.

I vår tid finnes det hos noen av Herrens troende en synd som kan forklare, om enn ikke rettferdiggjøre, denne meningen at en kristen kan unnlate å bekjenne sin tro uten å synde. Jeg mener den åndelige snakkesaligheten som brer seg i mange kristelige kretser.

Vi kan sannelig ikke undre oss altfor mye om mang et ærlig og oppriktig menneske får en sann avsky for å tale om det som er dyrebart og hellig for hjertet, når han ferdes blant kristne som bekjenner troen sin slik at det liksom bare gjelder for dem å få plassert kristelige talemåter og gudelig snakk i tide

og utide. Slik tom og meningsløs tale må ethvert forstandig menneske heller oppleve som bespottelse enn som bekjennelse av Guds navn.

Har du aldri truffet den slags mennesker som ikke kan være sammen med deg noen minutter uten å blande bibelsprog og formaninger inn i samtalen? Og det på en slik måte at du skjønner at det langt mer er en innlært vane, en åndløs oppramsing, enn en trang i hjertet. Som en rekker en fremmed visittkortet sitt, slik presenterer disse seg straks som troende, selv om det ikke er den minste grunn til det. Å tale om hykleri her er kanskje forhastet; som oftest skyldes en slik framferd bare at de misforstår den kristnes plikt til å vitne.

Men det er nok lett å forstå at slik tom og usann snakk kan styrke dem som mangler erfaring i troslivet, i den meningen at det vel lar seg gjøre å være en kristen uten å bekjenne det – særlig når den så ofte gir inntrykk av å skulle framheve den talendes kristelighet i motsetning til tilhørernes antatte mangel på tro.

«Nei, det skal ingen noen gang få innbilt meg», sa en mann som nettopp hadde vært sammen med en slik snakkesalig kristen i en jernbanevogn, «at det er kristendom å stille troen sin ut slik til beskuelse og beundring. Det er bare formvesen og selvgodhet. Da er det sannelig langt riktigere å gjøre som jeg: Jeg lar vår Herre være alene om å kjenne troen min, fordi den er en sak som ikke vedkommer menneskene og bare ville ta skade om jeg ga meg til å snakke om den.»

Og likevel hadde denne mannen urett, slik enhver har det som påstår at noen kan være en kristen uten å bekjenne sin tro.

Det er umulig allerede fordi den som vil være kristen uten å bekjenne det, gjør det ingen kristen kan gjøre: Han ser jo da bort fra Kristi klare og tydelige ord til disiplene sine: «Hver den som bekjenner meg for menneskene, ham skal også jeg kjennes ved for min Far i himmelen. Men den som fornekter meg for menneskene, ham skal også jeg fornekte for min Far i himmelen» (Matt 10,32–33).

Og i evangeliet vårt i dag sier han uttrykkelig: «Også dere skal vitne om meg» (Joh 15,27). Likeledes heter det: «Med hjertet tror en til rettferdighet, og med munnen bekjenner en til frelse» (Rom 10,10). Selv om troen der den lever i et hjerte, altså slett ikke nødvendigvis drev hjertet til å bekjenne – ja, selv om den troende for sin egen del gjerne kunne tie om troen sin – kunne han likevel ikke la være å bekjenne, fordi han ikke kan være ulydig mot Herrens befaling.

Men Herren gir aldri sine troende vilkårlige befalinger som de ikke kan forstå grunnen til. Det han befaler, stemmer alltid med troens natur, så det slett ikke finnes tro uten at noe i hjertet kommer Herrens befaling i møte. Slik er det også her. For hva er Kristus for sine troende? Med ett ord: Han er jo midtpunktet i livet deres, den som hele hjertelivet deres hviler på. Kan du få revet den troende løs fra Kristus, har du røvet mer enn livet fra ham.

For fra fellesskapet med ham henter de troende kraften til sin gjerning, tålmodigheten i sin lidelse, takken i sin glede, motet til sin kamp og livets håp i døden. Alt de trenger for å leve de kristnes liv og dø de kristnes død, beror på at de uavlatelig har Åndens fellesskap med ham.

Men hvordan skulle det da kunne skje at de levde blant menneskene uten at det noen gang ble åpenbart hva det var som preget livet deres? De skulle få alt fra Kristus, og likevel skulle ingen vite at de fikk noe fra ham! Hjertet deres skulle kunne være fullt av hans nåde, og likevel skulle munnen aldri bekjenne hans navn! Det er jo umulig.

Dessuten lever Herrens troende i en verden som mange ganger både miskjenner og spotter deres Frelser. Tenk deg et menneske som var svært innesluttet og hadde overmåte vanskelig for å si det som bodde i hjertet hans. Tenk så at denne stille mannen var i et selskap og hørte folk baktale og miskjenne hans hjertensvenn.

Ville han ikke da stå fram, om det så kostet ham aldri så mye og falt ham aldri så tungt, og si: «Dere kjenner ikke den mannen dere taler så ille om. Men jeg kjenner ham, og jeg kan forklare dere at det forholder seg helt annerledes enn dere sier, for jeg har selv vært vitne til det han har gjort»?

Men ingen troende vil komme gjennom verden uten mange ganger å høre Herren Jesus bli miskjent og misforstått. Skulle den troende da kunne kjenne Jesus som den han har sitt liv i, og likevel aldri føle seg drevet til å stå opp og forsvare ham mot verden som miskjenner ham? Vil du ikke gjøre for Jesus det du helt av deg selv ville gjøre for din hjertensvenn, hvordan skulle han da kunne være mer for deg enn noen venn kan være? Men det er han for alle sine troende.

Men ikke bare troen, også kjærligheten, som blir født av troen, driver Herrens troende til å bekjenne hans navn. Har et menneske virkelig funnet sin frelse i Kristus, må han vel også for alvor arbeide for at andre skal få del i den samme frelsen.

Det er da ikke tenkelig at nåden skulle gjøre hjertet trangt, så det ikke lenger maktet å favne andres nød i kjærlighet. Men verdens største nød er den som verden ikke selv kjenner: at den forakter det den trenger mest, Kristi frelse. Det vet den troende like sikkert som at han selv er blitt frelst og har kjent syndens nød.

Han kjenner både faren og frelsen – hvordan skulle han da kunne tie om begge deler? Skulle han ikke engang gjøre så mye som enhver mann ellers gjør for sin neste: advare ham og vise ham veien til redning når nesten selv verken skjønner sin fare eller den eneste hjelpen som finnes? Eller skulle til og med små barn, som deler med kameratene sine, være mer godhjertede enn Guds barn?

Når en flokk barn er ute og plukker jordbær, og noen av dem kommer i forveien for de andre og finner et sted der hele fjellskrenten er rød av jordbær, løper de da ikke tilbake til kameratene og sier: «Skynd dere! Kom hit! Vi har funnet en plass der det er bær nok til oss alle sammen»?

Men disse barna ville jo gjøre Herrens troende til skamme hvis ikke de troende, når de selv har fått øye for rikdommen i hans nåde, prøvde å få andre til å ta imot den. Det gjør de ved å prise den så godt de makter og si: «Kom, å, kom da til Kristus! Hos ham er det overflod av frelse for oss alle.»

Sannelig, hvis et menneske går gjennom verden uten noen gang å vitne om Herren Kristus, vitner han sterkt nok – ikke om Kristus, men om seg selv: at han ikke tror på ham. Tenk deg livet til et slikt menneske, og du skal skjønne at han

ikke kan ha vært en troende. I ungdommen levde han sammen med vennene sine, arbeidsom, hederlig og skikkelig.

Han talte med dem om mangt og mye, men ingen av dem ante om han hadde den ene eller den andre slags tro. Senere i livet vant han seg en hustru og ga seg hen til henne av hele sitt hjerte. Han delte alt med henne: gledene sine, bekymringene sine, skammen sin og æren sin. Han var sann og oppriktig mot henne, men aldri hørte hun ham si at han trengte Kristus, verken i glede eller sorg.

Han fikk hjem og barn og oppdro barna rettskaffent og ordentlig, men aldri visste barna hans at han hadde gjort noe for å føre dem til Kristus. Han gjorde sin gjerning trofast og dyktig og vant anseelse i verden. Folk talte mye om ham, men aldri talte noen om at han bekjente seg som kristen. Og til sist døde han rolig og fredelig, slik han hadde levd. Han hadde ordnet alt til minste detalj for alle dem han etterlot seg. Men ingen visste noe om at han hadde ordnet sin salighetssak ved å ta sin tilflukt til Kristus.

Hadde ikke den mannen avlagt noe vitnesbyrd? Ville noen for alvor tvile på at han, ved aldri å bekjenne noe som helst, hadde sagt like klart som med rene ord at Kristus ikke var noe for ham? Ville noen for alvor tro at han likevel hadde øst all sin kraft, all sin trøst, all sin hjelp og hele sitt liv av fellesskapet med en Frelser han aldri en gang nevnte ved navn – han som verken vennene, hustruen, barna eller medarbeiderne visste hadde noe med Kristus å gjøre?

Enhver vil føle det: En kunne kanskje si mange gode ting om ham ved graven hans. Men hvis presten priste ham som en kristen, ville nettopp de som hadde stått ham nærmest, føle det som skjærende spott. Uvilkårlig ville de måtte si til seg selv: «Hadde han hatt troen, måtte vi ha visst det. For han talte med oss om alt som lå ham på hjertet, men om dette talte han aldri et ord.»

Selv om de etterlatte ikke selv forstår seg på troslivet, vil de likevel føle at troen ikke kan ha vært i hjertet til ham som har talt med dem om alt, men aldri om den. Så klart er det i virkeligheten at tro og bekjennelse følges ad.

Men, venner, å bekjenne Kristus er likevel noe en må tenke seg godt om før en gjør. Vi kan ikke alle gjøre det. I alle fall bør ikke alle som har lest om ham og kan fortelle om ham, gjøre det. Å bekjenne Kristus slik han vil bli bekjent, kan bare den som kan vitne om ham. Men du vet jo hva et vitnesbyrd er: Det er en forklaring om det du selv har opplevd og selv har erfart.

Derfor sier også Johannes: «Det som vi har hørt, det som vi har sett med våre øyne, det som … våre hender rørte ved, om livets Ord … det forkynner vi for dere» (1 Joh 1,1–3). Bare den som går god for at evangeliet er sant, like sikkert som en går god for det som har hendt i ens eget liv, vitner altså om Kristus.

Om en lærd mann la ut hele Bibelen og gjorde det helt riktig, var det ikke med det sagt at han bekjente seg til Kristus. Han kunne jo gjøre det på samme måte som en annen lærd mann kunne framstille og forklare Muhammeds lære uten at han av den grunn ville bekjenne at islam er sann, eller få andre til å tro den. Heller ikke den som riktignok vil at andre skal være kristne, men selv mangler all erfaring av at Kristus frelser sine, vitner om Kristus.

En prest som lover tilhørerne sine frelse hvis de vil omvende seg og tro evangeliet, enda han selv verken kjenner omvendelse eller tro, kan ikke mene det

han sier. Ellers måtte han jo aller først selv søke å bli omvendt og troende. Selv om hvert ord han talte, var den rene sannhet, vil Herren likevel dømme ham – ikke som et sannhetsvitne, men som en hykler som til sin egen fordervelse har forkynt sannheten, men selv unndratt seg dens frelsende makt.

Nei, bare den som taler fordi han tror, og tror fordi Kristus lever i hjertet hans, kan vitne om Herren. Med dette har vi riktignok ikke sagt at hovedsaken for de rette vitnene er å få bekjent hvordan de har funnet Herren, hvordan de har kjempet og bedt og engstet seg før de fikk troens fred, og hvordan nettopp deres åndelige liv siden arter seg i samlivet med Jesus. Det er jo ikke seg selv og sine følelser, men Kristus de skal vitne om. Og det er ikke våre erfaringer, men han som lot oss gjøre erfaringene, som frelste oss og makter å frelse andre.

Derfor vil de rette vitnene ha så mye å si om Kristus at de verken får tid eller lyst til å si mye om seg selv. Og likevel vil vitnesbyrdet deres om Kristus gjøre det klart at de ikke kunne tale slik de gjør, hvis de ikke gikk god for at ordene deres er sanne, med den vissheten en har om det en selv har opplevd.

Når du skal avlegge vitnesbyrd i retten om noe du har sett, behøver du jo kanskje ikke å dvele så mye ved den delen du selv hadde i det som skjedde. Men du må være sikker på at begivenheten gikk for seg slik du sier.

Slik er det også med vitnesbyrdet om Kristus. Hans vitner behøver ikke å tale så mye om det som har skjedd med dem selv. Tvert imot ville det være farlig for dem om de, mens de syntes å ville vitne om Kristus, kom til å vitne om seg selv. De kan gjerne trekke seg helt tilbake. Likevel vil det komme fram at de er rede til å bekrefte det de sier om Kristus, med den samme urokkelige vissheten som vi bekrefter det vi selv har opplevd med.

Men derfor finnes det bare én skole der vi kan lære å bli rette vitner om Kristus: Den Hellige Ånds skole. For Den Hellige Ånd alene makter å herliggjøre Kristus for hjertene slik at de erfarer Herrens frelsermakt på samme måte som de som «har vært med» ham «fra begynnelsen» (Joh 15,27). Heller ikke disse kunne vitne om Herren før de hadde lært å kjenne fellesskapet med hans Ånd. De vandret med ham, så hver dag gjerningene hans og hørte alle ordene hans.

Men hvordan skulle de ha vitnet om ham, mens til og med ordet om hans lidelse, død og oppstandelse var så dunkelt for dem at det heter: «De forsto ikke noe av dette, og dette ordet var skjult for dem, og de skjønte ikke det han sa» (Luk 18,34)? Eller hvordan skulle de ha kunnet legge fram for verden den frelsens vei som var til anstøt for dem selv? De drømte jo om jordisk høyhet og ære, mens han som de gikk ved siden av, visste at de gikk veien til korset.

Nei, Herren kaller dem ikke til sine vitner før Talsmannen, Den Hellige Ånd, har gitt dem makt til å forstå hans ord og gjerning ved at hjertene deres erfarer hans frelse. Derfor gir Herren dem dette løftet: «Dere skal få kraft idet Den Hellige Ånd kommer over dere.» Og først da sier han: «Dere skal være mine vitner både i Jerusalem og i hele Judea og Samaria og like til jordens ende» (Apg 1,8).

Men hvis apostlene bare kunne lære vitnesbyrdet om Herren av Ånden, enda øynene deres hadde skuet ham og de kunne fortelle om gjerningene hans og gjengi ordene hans – hvordan skulle da noen av oss, som ikke har sett Herren og ikke har vandret med ham i hans kjøds dager, kunne få en slik visshet om

at hans ord og hans frelsergjerning er sanne, at vi torde vitne om det trass i all verdens motsigelse?

Det kunne vi ikke hvis ikke Gud Den Hellige Ånd i dag, som fra begynnelsen, vitnet om sannheten for alle hjerter som åpner seg for hans virke. Stå ikke Guds Ånd imot! Det er den eneste veien til å erkjenne sannheten, og derfor også til å bli et vitne om sannheten.

De som på egen hånd, ved kraften i sin egen tanke eller fromhet, vil søke Kristus i hans ord, skal bare finne tomhet, misforståelse og anstøt. De som vil prøve å tvinge seg til å bli kristne eller å bevege andre til å tro, enda de ikke har noen visshet om sin egen tro, vil selv aldri nå målet sitt, og de blir lett gjennomskuet når de vil vitne om det de likevel ikke vet.

Bare den som tror på Den Hellige Ånd fordi han har kjent Åndens makt til å føre hjertet inn i et troens fellesskap med Kristus som han selv var maktesløs til å nå, vil kunne vitne slik at verden må erkjenne at han talte ut fra sitt hjertes erfaring – enten verden blir forbitret over vitnesbyrdet hans eller gir det rom.

Men ellers er det en farlig sak å ville tre fram som Kristi vitne, selv om du mener det aldri så godt. Jeg skal gi dere et eksempel på hvordan det da kan gå. En ung prest følte det som sin plikt å besøke en gammel, høyt opplyst dame som han visste var farlig syk. Hele livet igjennom hadde den gamle åpent bekjent sin vantro og sin forakt for all Guds åpenbaring.

Presten hadde derfor god grunn til å mene at han ville forsømme sin plikt hvis han ikke nå gjorde det han maktet for å bøye hjertet hennes til bot og vekke trangen hennes til Kristi frelse. Likevel kjente han nok at det som drev ham til sykesengen hennes, ikke var Kristi kjærlighet, men langt heller følelsen av en ubehagelig plikt han ikke torde forsømme.

Ytterst forlegen og plaget av tanken på at han ble sett på som en svært påtrengende person, trådte han inn i sykeværelset. Den gamle tok likevel svært vennlig imot ham, selv om det lå en viss spott i smilet som spilte om leppene hennes.

Da han halvt stammende kom fram med at han ønsket å tale med henne om sjelens tilstand og om nødvendigheten av å tro Kristi evangelium, svarte hun helt rolig: «Hvis De bare kan svare meg på ett eneste spørsmål, pastor, skal De få tale med meg så mye De vil og så fritt De vil. Men først skal De skrifte én eneste ting for meg. Gi meg hånden Deres og se meg inn i øynene. Svar meg så på dette spørsmålet: Tror De selv på det De nå vil få meg til å tro? Tror De det slik at De vil dø på det? Gi meg Deres ord på det.»

Og hun så ham inn i øynene. Men den unge presten klarte ikke riktig å møte det sterke blikket hennes. Han kjente at det nok ikke var så sikkert likevel at han trodde. Han ble ille til mote og prøvde å komme seg unna: «Om jeg tror eller ikke tror, vedkommer da ikke Dem. Det er ikke min tro som skal hjelpe Dem, men det ordet jeg forkynner.»

Men da reiste den gamle seg opp i sengen og sa med utilslørt forakt: «Gå fra meg, og la meg være i fred for alt snakket Deres, som De ikke selv tror på. Men jeg skal gi Dem en lærdom med på veien: Husk at det rommet der en venter døden i all dens alvor, ikke er det rette stedet for komedie. Og en skuespiller er

De, om enn en svært dårlig en – ikke noe annet.» Han ville si noe, men hun pekte på døren, og han gikk, ydmyket som aldri før.

Det denne gamle synderinnen krevde av den som ville vitne for henne, krever den hellige Gud av alle sine vitner, hvis han ikke skal dømme oss som hyklere. Det er sannelig han som krever at vi skal kunne se ham inn i øynene uten å slå blikket ned når han spør om vi tør dø på at det evangeliet vi vitner om, er sant.

Om min forkynnelse var aldri så sann og frelste alle som hørte den, vil den dømme meg, hvis ikke Gud, som ser hjertet mitt, vet at hvert ord jeg sier, er min innerste overbevisning, fordi det er grunnet på min erfaring av at hans ord er sant. Bare når vi taler fordi vi tror, kan vi vente at ordet vårt skal gå menneskene til hjertet. Og – noe som er mye viktigere – bare da kan vi vente at Gud vil kjennes ved oss som sine sanne vitner, om enn aldri så skrøpelige.

Hver den som vil bekjenne Kristi navn, hver den som vil føre andre til troen på ham, må derfor ransake sin egen samvittighet: Kan han se Gud inn i øynene og si: «Jeg tror ditt ord, Herre, min Gud! Du vet at i min siste stund har jeg ikke noe annet å støtte meg til enn det ordet jeg har forkynt, fordi jeg har opplevd og erfart at det er sant»?

Det er ikke bare vi som forkynner Guds ord, som trenger å minnes om dette, selv om vi trenger det aller mest – vi som alltid skal preke for andre og likevel selv kan bli forkastet, vi som på den dagen kan bli forferdet når vi hører at det ordet vi selv har forkynt, dømmer oss.

Men like sikkert som at ingen som tror, kan unnlate å bekjenne, trenger også alle som bekjenner seg til Kristus, å prøve om de gjør dette fordi de, opplyst av Den Hellige Ånd, har troens erfaring av at vitnesbyrdet de avlegger, er sant. For alle troende må bekjenne Kristus, men de er også de eneste som skal gjøre det. Alle andre vil vise seg å ha vært falske vitner, slik vitner i en rettssak måtte avvises hvis de vitnet om noe som nok kunne være sant i seg selv, men som de ikke kjente av egen erfaring.

Men er troens liv i hjertet, kommer også bekjennelsen fram uten noen kunster, like naturlig som vannet springer fram av kilden i jorden og akset spirer opp fra den fruktbare grunnen. Da går du ikke på jakt etter anledning til å få plassert et gudelig ord i hver samtale. Heller ikke behøver du å falle med døren inn i stuen og gi deg til å vitne der verken Gud eller mennesker har bedt om vitnesbyrdet ditt.

All slik dårskap er bare tegn på at du ennå ikke har lært å tro Herren så godt at du kan vente på hans time, og å kjenne deg selv så godt at du vet at Herren ikke trenger deg, men bare av sin nåde vil bruke deg når han selv legger anledningen til rette for deg.

Og det kan du være viss på at han vil gjøre. Det finnes ingen kristen som ikke på de mest mangfoldige måter får anledning til å bekjenne Herrens navn, uten at du selv trenger å jage etter den. Sannelig, kampen mellom Kristus og verden er så skarp i vår tid at du måtte trekke deg helt bort fra menneskene hvis du skulle mangle anledning til å bekjenne.

Nå som alltid vil troen din, hvis den bor i hjertet ditt, bli åpenbar hver dag i livet med dem som står deg nærmest – ektefellen, barna, tjenerne og vennene.

Men ikke bare det: Også ute i verden, i omgangen med mennesker og når du tar del i samfunnets saker, vil du svært ofte både kunne og skulle bekjenne din tro.

Enten du taler om dagens politikk eller om nye diktverk, om bedring i de fattiges kår, om de forskjellige avisene eller om årsakene til de harde tidene – hva du enn taler om av det som pleier å oppta menneskene, vil du, om du er en kristen, nesten uten å merke det selv komme til å uttale deg på en måte som åpenbarer troen din.

De fleste spørsmål som er oppe i tiden, må nemlig bedømmes ulikt alt etter om en har et kristent eller et hedensk syn på livet. Og dag for dag blir det tydeligere at den dype motsetningen vi møter igjen på de mest forskjellige områder av livet, nettopp er motsetningen mellom kristendom og antikristendom.

Det vi mangler, er ikke anledning til å bekjenne, men nok ofte både visdom og mot til å bruke anledningen rett. Vi går for lite og for sløvt i Åndens skole. Derfor forstår vi oss også dårlig på å avlegge det vitnesbyrdet som munnen flyter over av når hjertet først er fullt av troen på Kristus – det vitnesbyrdet som ikke kommer fram ved tvang eller kunster, men ved livets egen kraft og evne.

Et slikt vitnesbyrd trengs alltid, men aldri mer enn i våre dager: et vitnesbyrd som er lært i Åndens skole og strømmer ut av hjertets liv, og som derfor på én gang er enfoldig og klokt, modig og hensynsfullt. I vår tid vil de som vil vitne uten å være opplært av Ånden, svikte. For hvert år denne søndagen vender tilbake med sitt evangelium om vitnesbyrdet og lønnen for det, får vi stadig tydeligere erfare at Herren talte sant om hva hans vitner har å vente av den verden som «ikke kan lide dette vitnesbyrdet».

Vi skal ikke overdrive. Vi skal ikke tale som om vi hver dag ventet å bli fratatt liv eller eiendom for vitnesbyrdet om Kristus. Men det er sannelig ingen overdrivelse å si at Herrens kristne nå, helt annerledes enn for 20–30 år siden, får vite hva det er å bli «utstøtt av synagogene» (Joh 16,2) fordi de bekjenner troen sin.

Før ville alle kalles kristne. Formaningen om ikke å nøye seg med en død navnekristendom begynte alltid med å vise til at alle ønsket å ha skinn av å være gode kristne. Men hvor fremmed og usant ville det ikke klinge om jeg i dag ville si: «Her i denne byen er det jo ingen som vil vedgå at han ikke har den kristne tro»?

Vi vet alle så godt hvordan det er med dem som fører det store ord blant oss, de som i skrift og tale framstiller seg selv som den nye tidens og det store framskrittets menn: Enten vedgår de rett ut at de har lagt av sitt kristne navn, eller – det som er enda verre – de setter seg til dommere over Herrens ord og kaller seg likevel hans disipler. I en slik tid blir det å bli «utstøtt av synagogene» lønnen til de ekte, trofaste, lydige vitnene.

Som dumme og uvitende blir de støtt ut av kretsen til de forstandige og opplyste. Som bakstrevere som vil holde folket nede i svunne tiders dårskap, blir de nektet all anerkjennelse av framskrittets menn. Som hyklere og trangsynte blir de foraktet av den ungdommen som stiller frekkheten sin til skue og har en samvittighet så «frisinnet» at den ikke lenger synes å kjenne forskjell på ondt og godt.

Som bokstavtreller og umyndige blir de sett på med hånlig eller nedlatende overlegenhet av dem som fornekter Guds ord og mener at de skal lage en åndsfrihetens kristendom av sitt eget hjertes tanker, blandet med rester av Kristi evangelium. Sannelig, de kristne i våre dager skal nok på mange måter få erfare at de kretsene der tidsånden rår, støter dem ut fra seg.

Men her ligger det en stor fare for alle kristne som ikke er blitt herdet gjennom lang erfaring i livet. Hvis de ikke er helt unge og uerfarne, vil faren vel neppe være at de med ett skal falle fra og fornekte.

Selv den som bare litt «har smakt at Herren er god» (1 Pet 2,3), vil ikke ha så lett for å si farvel til ham med ett. Nei, faren for frafall vil for mange komme på en helt annen og lumsk måte. Den ligger i fristelsen til å slå av på skarpheten i vitnesbyrdet ved å gjøre innrømmelser til den vantro tidsånden.

Når et folk lenge har bøyd seg for kristendommens makt, og alle i det minste har ønsket å holde fast på det kristne navnet, hender det aldri at en slik tid med rett tro plutselig blir avløst av at fornektelsen hersker åpent og alle forakter alt som heter kristendom. Først kommer det alltid en overgangstid. Da er det bare de mest framskredne som vedgår frafallet sitt.

Den store mengden føler seg riktignok overveldet og grepet av det nye og dristige i vantroens tanker, men samtidig frastøtt og skremt ved tanken på å skulle oppgi den læren som lang hevd har gjort hellig og ærverdig for dem. I en slik tid er det så lett, selv for levende kristne, å gli uvilkårlig med strømmen, mens de innbiller seg at de står imot den.

Valget blir ikke stilt så skarpt og klart for oss som da det i gamle dager lød til martyrene: «Fornekt Kristus eller dø!» Nei, det heter bare: «Vær gjerne en kristen, bare du ikke er utålelig og urettferdig mot dem som ikke vil være det. Forkynn Kristus, men forkynn ham slik at du ikke frastøter, men tiltrekker alle de tvilende, syke sinn som gjerne vil tro, men ikke kan det med mindre evangeliet blir brakt dem på en måte som står i samklang med tidens tanker.»

Og de kristne er selv barn av sin tid. De er nødt til å puste inn tidens luft, slik den som må være i sykeværelset, må puste inn smittestoffet. Så skjer det så lett at de slår av på sannheten for å vinne tiden. De forkynner Kristus sterkt som sant menneske, men svakt som sann Gud. De framstiller vantroens elendighet og ulykke, men våger ikke, slik Guds ord gjør, å kalle den med syndens navn. De er overmåte villige til å innrømme skrøpelighetene i troslivet i våre dager.

Men de er som folk som først må unnskylde seg og bruke vakre ord før de våger å gå tidens menneskeforgudelse og opprørsånd inn på livet. De priser Guds barns salighet, men tier om verdens barns fortapelse. De advarer mot syndens fristelser, men ikke mot djevelens. De mener å være Kristi vitner og ser ikke at de alt på mange måter fornekter hans ord.

Så glir de sakte nedover strømmen, til de havner i flokken av frafalne som ennå påstår å ha rett til Kristi navn, enda de vedgår at de setter sine egne hjerters tanker til dommere over hans ord. Å, om bare alle kristne en gang for alle ville avvise enhver tanke om å vinne menneskene for Kristus ved å svekke vitnesbyrdet om ham – den er en fristelse fra djevelen, som også kan ta på seg skikkelsen til en lysets engel!

Sannelig, vi vinner ingen ved å tie om noen del av Herrens ord. Men selv om vi gjorde det, har da Herren gitt oss rett til å ta skade på vår sjel, om vi så kunne vinne hele verden ved det?

Nei, la denne tiden støte oss ut av synagogene sine, bare Herren ikke støter oss ut av sitt fellesskap. La menneskene dømme oss som de vil, bare Gud ikke finner at vi er falske vitner. Herren har jo forutsagt oss lønnen for vitnesbyrdet, «for at» vi «ikke skal ta anstøt» (Joh 16,1). Hvordan kan det da være til anstøt for oss at det går oss etter hans ord?

Og skulle Herrens trofaste vitner noen gang la seg knuge så hardt at de ikke frimodig kunne løfte hodet når de husker Herrens ord: «Salige er dere når de spotter og forfølger dere og lyver allslags ondt på dere for min skyld» (Matt 5,11)? De rette vitnene har lett for å huske dette ordet, for de har allerede ofte erfart at det er sant, når Herrens trøst styrket den trette sjelen deres.

Hvem kan forklare hva Herrens troende opplever når Herren gir dem ny styrke mens de følte seg trette til døden? Når han på ny lærer dem som var blitt så motløse, ikke å frykte noe menneske som skal dø? Når han lar verden med dens baktalelse og løgn, som har rammet dem så sårt, bli som ingenting for dem, fordi de har mer enn nok i vissheten om at Herren kjenner dem som oppriktige og sannferdige?

Ja, hvem kan si hva det er for Herrens vitner å erfare hvordan han gir hvile til dem som «strever og har tungt å bære» (Matt 11,28), for at de så igjen kan gå ut i verden – igjen frimodige i bekjennelsen, igjen glad og forvisset om at han som er med dem, er større enn han som er med verden?

Sannelig, ingen disippel skal behøve å frykte at vitnesbyrdet hans blir uten lønn. Han skal få en lønn som ikke bare er større enn han har fortjent, men større enn han forsto å be om. La det for all del være sant at verden ikke liker dette vitnesbyrdet – Herren liker det. Og Herren velsigner sine vitner, så den ringeste og svakeste av dem ikke kan takke nok for at det ble ham unt å være med i flokken av Kristi vitner.

Stå derfor ikke imot når Ånden gjennom ordet vitner for deg om Kristus, så du kan få kjenne ham og selv bli hans vitne. Hvor fattig du er hvis du ikke kjenner rikdommen i hans nåde! Hvor tomt det er i hjertet ditt hvis ikke han er skatten i det! Hvor du vil skjelve i dommen!

Hvor godt du vet at du lyver for deg selv når du vil nekte for at alt dette er slik! Vi trenger så sårt at pinsens Ånd blir utøst i hjertene våre. Vi trenger hans vitnesbyrd, det som vekker fra synden, som skaper troen, som gir og bevarer livet i Herren i alle farer.

Og Kristus har lovet at slik en far gir barna sine gode gaver, skal Faderen i himmelen «gi Den Hellige Ånd til dem som ber ham» (Luk 11,13). Da burde vi jo alle ta Herren på ordet, åpne hjertene våre og be om Åndens gave, så vi alle kunne få kjenne Kristi frelse og lære å vitne om den for verden. Det gi Gud for Jesu skyld. Amen.

Pinsedag: Den Hellige Ånds samfunn

Bønn. Utøs din Ånd i våre hjerter, Herre vår Gud, så ditt liv strømmer gjennom oss og din kjærlighet varmer oss. Knytt våre hjerter fast til ditt hjerte i Den Hellige Ånds samfunn, så vi får makt til å gi oss hen til deg i tro og lydighet. Ja, la det skje at vi sammen med hele din troende menighet på jorden i enighet priser deg som nådens og barmhjertighetens Gud, fordi vi ved din Ånd kjenner virkningen av din nåde røre seg kraftig i oss. Amen.

Hvis du tar et gresk sørgespill, et av disse skjønnhetsverkene med dype, edle tanker som den kyndige aldri glemmer, og leser det opp for en mann som ikke har noe annet viktig i verden enn omsorgen for dette livets nødtørft og næring, vil han svært sannsynlig gjespe av kjedsomhet mens du selv blir grepet av begeistring. Og de samme skildringene som stemmer deg til alvor og griper deg dypt i sjelen, vil trolig synes ham latterlige og ute av stand til å gjøre inntrykk på et menneske med sunne sanser.

Blir du så ergerlig over dette, vil du nok si: «Ja, det kommer bare av at dette mennesket er så helt uberørt av den skjønnhetens ånd som preger grekernes verker. Det var tåpelig av meg å glemme at den som mest av alt ønsker seg billige varer og økt inntekt, ikke kan gripes av den ånden som flyr så langt ut over slike ting.»

På lignende måte får vi høre: «Du forstår ikke den tiden du lever i – du har ikke latt deg gripe av tidens ånd», hvis vi blir stående kalde, ja, engstelige og dømmende overfor mangt som nettopp er oppe i våre dager, og som fyller mange med henrykkelse og glad forventning om velsignelse som skal komme.

Enten det gjelder å forstå den gamle eller den nye dannelsen, verdenslivets tanker i gresk eller i norsk form, er alle enige om at det kreves mer enn bare å skjønne de ordene tankene kler seg i, eller å vite hvilke ting det kjempes for, om en skal få en hjertelig og sann forståelse.

Det kreves del i den ånden som har frambrakt tankene, og som vil komme til uttrykk i tingene. Først da åpner hjertene seg, så de inderlig kan tilegne seg alt ordene inneholder. Og først da blir de tvunget til ivrig arbeid for de tingene som bare vekker likegyldighet eller kanskje til og med motstand så lenge hjertet er fremmed for den ånden som åpenbarer seg i dem.

Men når verden selv hver dag erkjenner at ingen kan forstå det som hører verden til, og tilegne seg det levende, uten å ha dens ånd, da burde den heller ikke spotte Herrens menighet når menigheten sier det samme: Ingen kan forstå det som hører menigheten til – Guds ord og gjerning til frelse – uten å ha dens Ånd, Den Hellige Ånd. Riktignok kan hvem som helst skjønne hva evangeliets ordlyd betyr. Men har ikke Den Hellige Ånd fått inngang i hjertet hans, forstår han det på samme måte som mannen som var oppslukt av matstrevet, forsto det greske sørgespillet.

Det som er den troende til oppbyggelse, vil være ham til forargelse. Det ordet den troende aldri blir trett av å høre, fordi det for ham har en uuttømmelig fylde av liv, vil for den som ikke kjenner Den Hellige Ånd, synes tommere og kjedeligere enn en hvilken som helst dårlig fortelling. Guds store frelsesgjerninger, som for den troende har en betydning som ingenting kan sammenlignes med, vil en slik mann synes er så lite viktige at han knapt nok skjenker dem en tanke i en flyktig andaktsstund.

Derfor uttaler den kristne sin dypeste erfaring når han sammen med hele menigheten bekjenner: «Jeg tror at jeg ikke av min egen styrke eller fornuft kan komme til Kristus eller tro på Kristus, min Herre, men det er Den Hellige Ånds gjerning.»

Han vet så vel at Skriften taler sant når den sier: «Ingen kan kalle Kristus Herre uten i Den Hellige Ånd» (1 Kor 12,3).[1] For han har opplevd dette: Først da han ikke lenger var ukjent med Kristi Ånd, Den Hellige Ånd – først da han ikke lenger tvilte på at det fantes en Hellig Ånd, fordi han hadde erfart hans virkning – lærte han å gi seg slik hen til Kristus at han fikk rett til å kalle ham sin Herre. For nå var han grepet av hans kjærlighet i sin innerste sjel, og derfor lengtet han uten svik etter å tjene ham, hvor uverdig han enn følte seg til å ha en slik Herre.

Mange klager dypt bekymret over at de ikke kan tro. Har de også med dyp bekymring søkt Den Hellige Ånds samfunn? Har de også sukket fra hjertets dyp: «Herre, gi meg Den Hellige Ånd!»? Ellers ville de jo nok forstå at hvis de virkelig ønsket å få hjerte for en sak, måtte de la seg gripe av den ånden saken var kommet fra.

Men her, der det gjelder frelsens sak, Guds egen sak, som bare kunne komme fra hans egen Ånd, her mener de at de «av sin egen styrke og fornuft» skal kunne arbeide seg inn i den. Og de klager bittert når arbeidet deres blir forgjeves. Å, vær da ikke så tåpelige! Forstå da at på samme måte som ingenting kan tilegnes uten i den ånden som har frambrakt det, kan kristendommen bare tilegnes i Den Hellige Ånd, som Gud gir alle som ber ham.

Alle vi som kjenner Ånden, ber alltid om å bli ført dypere inn i samfunnet med ham. Om derfor bare de som ikke kjenner ham, ville la seg bevege til å be om Åndens gave, da ville vi alle, «nå da pinsefestens dag er kommet, være samlet i enighet» (Apg 2,1), forent i én og samme bønn fra hjertet.[2] Så la ingen holde hjertet sitt tilbake når han nå tar menighetens gamle festvers på leppene:

[1] NB: «Og ingen kan si: Jesus er Herre! – uten i Den Hellige Ånd.»
[2] NB: «Og da pinsefestens dag var kommet, var de alle samlet på samme sted.»

O lue fra Guds kjærlighet, o visdom fra det høye, som falt på dine vitner ned, opplys vårt troens øye! Om ordets lys vi samles her, vis oss at Kristi løfte er et evig ja og amen. O himmelfarne Frelsere, vi venter din forjettelse, velsign oss alle sammen!

Joh 14,23–31

Det hender ikke så sjelden at en enfoldig kristen svarer slik når du spør ham hva han grunner håpet om å bli salig på: «Jeg er viss på å bli salig fordi jeg elsker Jesus.» Er du som spør, litt støere i læreboken enn denne enfoldige, merker du jo straks at dette er et helt uriktig svar. Han skulle ikke si at han håper å bli salig fordi han elsker Jesus, men fordi han tror på ham. Er du attpåtil litt teolog, kan du med stor letthet forklare den enfoldige alle farene ved å sette kjærligheten i stedet for troen.

Du vil kunne vise at det slett ikke er vår kjærlighet til Jesus, men hans kjærlighet til oss, som troen vår må forlate seg på. Ellers kommer vi nemlig til å blande sammen Jesu fullkomne gjerning for oss og vår svært ufullkomne gjerning for ham. Du vil kunne gjøre klart skillet mellom rettferdiggjørelse og helliggjørelse og skarpt hevde at også om troen gjelder det at den frelser, ikke fordi den har kjærligheten til følge, men alene fordi den griper og tilegner seg Guds nåde.

Og i alt dette vil du ha fullkomment rett. Den som virkelig vil bli frelst ved sin kjærlighet til Jesus og ikke ved sin tro på ham, må ende enten i egenrettferdighet, hvis han innbiller seg at han har kjærlighet nok til å kunne bestå i Guds dom med den, eller i fortvilelse, hvis han ser sannheten: at han ikke er i stand til å elske sin Frelser slik han har fortjent å bli elsket.

Men likevel kan det hende at den enfoldige som sier at han er viss på å bli salig fordi han elsker Jesus, har større erfaring av hva den levende troen er, enn den som forstår å legge fram skillet mellom tro og kjærlighet nøyaktig etter læreboken. Ja, kanskje taler denne enfoldige som han gjør, nettopp fordi han en gang i livet har hatt en tro som verken grep eller tilegnet seg nåden.

Nå vet han derimot at den troen som virkelig gjør troens gjerning – å føre nåden inn i hjertet – også straks fører med seg en inderlig forening mellom sjelen og nådens Gud. Og denne foreningen, vitnesbyrdet om at han eier den levende troen, er det han kaller kjærlighet.

I så fall har han helt rett, bare ordene hans blir forstått slik han mener dem. For han vil på ingen måte si at han vil bli frelst ved sin kjærlighet i stedet for ved sin tro. Han vet kanskje bedre enn den som vil lære ham det, at det ene og alene er Kristi kjærlighet, tilegnet i troen, som er grunnen til hans frelse.

Men det han vil uttrykke, er dette: Hans tro er ikke av den art at den kan nøye seg med å vite hva Kristus har gjort og lidd for ham, mens hjertet hans ikke kjenner noe til virkningen av Kristi nåde. Nei, han kjenner Kristus som sin Herre og venn, som han har samfunn med i kjærlighet. Og det er på denne troen han grunner vissheten om at han skal bli salig – en tro han vet er sann, fordi han daglig erfarer den i livet sitt.

Dette er nettopp forskjellen mellom den innbilte troen et menneske kan skaffe seg selv, og den sanne troen som Den Hellige Ånd skaper i hjertet når det

åpner seg for ham. Du kan vite mye om Kristus, ja, gjerne alt som står om ham i Skriften, og all den visdommen kan du ha skaffet deg selv.

Men du erfarer ingenting om Kristus, ikke den minste virkning av hans nåde på hjertet ditt, hvis ikke Den Hellige Ånd har ført deg inn i samfunnet med ham, så hans liv kan gå over i hjertelivet ditt. Med andre ord: Kan du nøye deg med en tro som lar Kristus bli utenfor deg, et sted langt borte i himmelen, da kan du unnvære Den Hellige Ånd. Men kan du ikke få fred uten at «Kristus bor ved troen i ditt hjerte» (Ef 3,17), da trenger du å kjenne hans Ånds virkning i sjelens innerste.

Er det nok for deg å ha lært om den sonende kraften i Kristi liv og død, så du kan leve desto tryggere i syndene dine og dysse ned den våknende samvittigheten med tanken på at du jo alltid har en Frelser å flykte til? Da står den onde ånd ferdig til å gjøre en slik tro sterk i deg – en tro som gjør Kristus til en tjener for synden – om du ikke skulle makte det selv.

Men skal du bli grepet av Kristi kjærlighet, så du ikke vil spotte ham ved å ta hans frelsergjerning forgjeves, men gi deg hen til ham som lønn for hans smerter, da må du få kraften til det fra hellighetens Ånd. Han alene makter å gi syndere lyst til å være Den Helliges eiendom. Fordi den sanne troen alltid lengter etter samfunn med Frelseren, har den også alltid kjærlighetens art i seg – for så vidt som den ikke kan nøye seg med mindre enn å eie ham som hjertet tror på, som sin del.

Den mannen som sier at han er viss på å høre Jesus til fordi han elsker ham, mens han strengt tatt skulle sagt: fordi han tror på ham, gir likevel i grunnen bare det samme svaret som Herren Jesus selv ga apostelen som spurte ham «hva grunnen var til at han ville åpenbare seg for disiplene, men ikke for verden» (Joh 14,22): «Om noen elsker meg,» svarer Frelseren, «da holder han fast på mitt ord, og min Far skal elske ham, og vi skal komme til ham og ta bolig hos ham» (Joh 14,23).

Så lenge verden lukker hjertet sitt for ham, kan han ikke åpenbare seg for den, så den får erfare hans frelse og med det bli viss på at han er Frelseren. Først når hans kjærlighet har grepet sjelen, så den villig lyder hans ord, kommer Faderen og Sønnen og tar bolig i det hjertet som villig lar Ånden «lære seg alle ting og minne seg om alt det Jesus har sagt» (Joh 14,26). Da er hjertet forent med Gud i Den Hellige Ånds samfunn, og først da erfarer og opplever sjelen all den nåden som den sanne troen har Guds løfte om å få.

At det virkelig finnes et slikt samfunn mellom Gud og den troende sjelen, viser seg i dette: Allerede kort etter at troen er skapt i hjertet hans, er den troende seg klart bevisst at han kjenner Gud bedre enn han noen gang før i livet har kjent ham. Det er som når du blir venn med en mann som i lang tid har vært din uvenn, eller i hvert fall har vært deg helt likegyldig. Du kan ha levd sammen med ham i mange år og likevel aldri ha kjent ham som han virkelig er.

Men få dager etter at dere er blitt venner, kan du kanskje si: «I denne korte tiden har jeg lært ham bedre å kjenne enn i alle de lange årene vi har vært sammen før. Nå innser jeg at jeg aldri ville ha forstått ham hvis jeg ikke tillitsfullt og fortrolig hadde åpnet hjertet mitt for ham, så han endelig kunne få åpne

seg for meg. Det ville han ha gjort for lenge siden hvis ikke jeg hadde misforstått ham og vært likegyldig. Nå undrer jeg meg bare over at jeg ikke har skjønt før hvor godt det var å ha ham til venn, og hvor helt det var min skyld at han ikke var det.»

På lignende måte har det ofte skjedd at et menneske som i årevis forgjeves prøvde å utgrunne Gud og hans ord med mye lærdom og tenkning, har bekjent med undrende glede: Fra den stunden han lærte å åpne hjertet sitt for Den Hellige Ånds virkning og derfor ble grepet av Guds kjærlighet, forstår han Gud og hans ord slik barnet forstår sin far når faren legger ordene sine etter det barnet kan fatte.

Og enda mer håndgripelig ser vi det samme når helt enfoldige mennesker, etter at de er kommet til liv i Gud, kan tale om ham og den frelsen han har åpenbart i ordet, så forstandig og treffende at alle kyndige må undre seg over det. Kanskje hadde de strevd tungt med å lære katekismen og alltid gjengitt innholdet uten forstand, ja, meningsløst.

Da ser en virkelig at «Guds kjærlighet, utøst i de troendes hjerter ved Den Hellige Ånd som er gitt dem» (Rom 5,5), alene makter å lære oss å kjenne ham slik hjertene våre trenger å kjenne ham: som den Gud som har samfunn med oss og gir oss seg selv ved å la sin Ånd virke inn på vår ånd. Det er jo en gammel erfaring som alle anerkjenner: Har vi en venn vi stoler på, da blander vi sinn med ham.

Derfor er det bare de som ikke vet hva det er å ha fått Gud til sin beste og mest fortrolige venn ved troen på Kristi frelse, som kan nekte å åpne hjertet sitt for Guds Ånd. De som har erfart dette, taler til ham i bønnen og hører ham i ordet hans med nettopp den tilliten og fortrøstningen de pleier å ha til sine mest pålitelige venner – bortsett fra at de jo aldri kan hengi seg så trygt og ubetinget til noe menneske som til nådens Gud, som aldri tar feil og aldri gir falske råd.

Guds forbarmende frelserkjærlighet strømmer i hans Ånd inn i sjelen gjennom nådemidlene. Og når den slik blir møtt av troens tillitsfulle gjenkjærlighet, får den troende kjenne at Gud handler med ham som venn med venn. Enten han tukter eller trøster, bøyer ned eller reiser opp, hjelper han ham alltid i nåde, så den troende blir bevart i samfunnet med hans kjærlighet. Derfor er den troende så urokkelig viss på at Gud lever: Han erfarer daglig hvordan Guds liv virker i hjertet hans.

Ingen vil kunne få deg til å tro at vennen din er død, når du omgås ham daglig og uavlatelig merker hvor vidt hans innflytelse griper inn i hele livet ditt. Slik vil heller ikke den enfoldigste troende bli anfektet av den klokeste gudsfornektelse, fordi han har sitt liv i samfunnet med Gud. Det er ikke Guds barns dumhet og stahet, slik vantroen mener, men det kjennskapet til Gud de har vunnet gjennom livets daglige erfaring, som gjør at troen deres kan holde ut så mangt et angrep uten å bli svekket.

Og dette samfunnet den troende har med Gud i hans Ånd, er på ingen måte bare et liv i skiftende stemninger og uklare følelser, slik den som selv mangler erfaring av det, nok kunne tro. Nei, det er jo et samliv med Gud i kjærlighet, og derfor fører det til at viljen frivillig bøyer seg inn under Guds vilje. For hva er

kjærlighet? Den er sannelig ingen brusende følelse som likner den skummende vinen, som bare har kraft i øyeblikket og siden blir doven og vammel.

Nei, kjærlighet er først og fremst viljens sak. Den består jo nettopp i at det blir et menneskes frieste og innerste vilje – og derfor også dets lyst og glede – i alle ting ikke å søke sitt eget gagn, men gagnet til den hjertet elsker. Med andre ord: Den som har kjærlighet, underkaster sin vilje helt frivillig, uten noen ytre eller indre tvang, under den elskedes vilje.

Men Gud uttaler sin vilje i sitt ord. Derfor sier Herren Jesus klart og skarpt at lydighet mot den viljen han har uttalt i ordet, er det eneste gyldige beviset for at et hjerte lever i samfunnet med hans kjærlighet. «Om noen elsker meg, da holder han fast på mitt ord,» sier han, «den som ikke elsker meg, holder ikke fast på mine ord» (Joh 14,23–24).

Altså nytter det ikke om noen med de sterkeste forsikringer, ja, med dyre eder ville bevitne sin kjærlighet til Frelseren. Med det er det ikke bevist at Guds kjærlighet har fått makt over viljen hans. Det hjelper heller ikke om noen i andaktens timer kan føle seg mektig grepet av Kristi kjærlighet og smelte hen i tårer under korset hans. Hjertet kan likevel lukke seg i uvilje når ordet krever et lydighetsoffer som den som hadde sitt liv i hans kjærlighet, ville bringe med glad og god vilje.

Men er det slik at det troende hjertets samfunn med frelsens Gud bare kan åpenbare seg i villig lydighet mot hans ord, viser det seg igjen at dette samfunnet bare finnes der sjelen har åpnet seg for Den Hellige Ånds virkning.

Er det nok for deg å ha en tro som kan føre deg inn i bløte stemninger og søte følelser – en tro som fornøyer deg både når den får deg til å skjelve i følelsen av din uverdighet, og når den fyller deg med fryd over nådens storhet – da kan du sikkert skaffe deg en slik tro selv med en viss anstrengelse.

Men begjærer du en tro som griper Kristi kjærlighet slik at den går deg rett til hjertet og tvinger deg til å gi din innerste vilje hen? Trenger du å leve i samfunnet med Frelseren ikke bare i andaktens feststemning, men ute i verden under hverdagslivets arbeid? Er det din vilje å holde hans ord fordi du elsker ham som elsket deg først?

Da vil du snart få kjenne at den troen kan du ikke skaffe deg selv. Den må du få som en gave av Guds nåde, ved at Den Hellige Ånd skaper den i hjertet ditt når du bedende og uten svik holder det åpent for hans virkning gjennom evangeliets ord. For nettopp viljen til å holde Guds ord i kjærlighet er det som mangler oss alle fra fødselen av.

Står du utenfor samfunnet med Gud i Den Hellige Ånd, kan du lett merke dette, og aller best nettopp når du gjør deg umak med å rette deg etter ordet. Du kan erkjenne at du ville handle rett hvis du aldri vek av fra Herrens bud.

Du kan føle at du ville ha den gode samvittighets fred og dermed en lykke større enn noen annen, hvis du alltid uten tvil og knurr lot ditt hjerteliv og ditt gjerningsliv bli styrt av Guds løfte og formaning. Og du kan tvinge viljen din til iherdig og stadig på ny å ta opp arbeidet med å holde Guds ord. Men kan du tvinge viljen din til å ville gjøre det fritt og glad? Kan du forvandle trelldommens

og egenrettferdighetens tvungne tjeneste til kjærlighetens og selvhengivelsens frivillige offer?

Alle som vi vet virkelig har satt inn all sjelens kraft for å kunne gjøre dette – menn som Paulus, Augustin og Luther – har vitnet at de ikke maktet det. De har måttet tvinge viljen sin til å gjøre det den ikke ville. Og det vi tvinger oss til, er ikke kjærlighet, for frivillighet er kjærlighetens vesen. Men når Den Hellige Ånd skaper i oss den troen som fører Guds kjærlighet inn i hjertene våre og lar oss leve i samfunnet med ham, da får vi makt til å ville det vi ikke kunne tvinge oss til.

Overvunnet og betvunget av Frelserens kjærlighet, som er all vår trøst og vår kraft, gir vi oss fritt hen til ham med hele viljens styrke. Og siden kan vi alltid si til ham: «Herre, du vet alt, du vet at vi har deg kjær og derfor vil holde dine ord» (Joh 21,17). Vil du ikke nekte at enhver som virkelig tror på Kristus, må ha ham kjær, kan du heller ikke nekte at enhver troende må ville holde hans ord. For hva er det å elske Kristus annet enn å ville Kristi vilje?

Riktignok er denne viljen ikke enerådende hos den troende, like lite som kjærligheten til Frelseren er fullkommen eller samfunnet med Gud i Den Hellige Ånd er uforstyrret av syndens innflytelse. Nettopp derfor duger ikke vår kjærlighet, men bare Kristi kjærlighet, som troen omfatter, til å være grunnen for vårt salighetshåp. Men likevel er det like visst at nettopp det som manglet før – villigheten til å holde Herrens ord – alltid er til stede hos de troende.

Den er der i den gleden de kjenner når de vinner makt over egenviljen, men ikke mindre i den sorgen de føler når «de gjør det de ikke vil». Den åpenbarer seg i den kraften de får til å «korsfeste det gamle menneske med lystene og lidenskapene», men også i den svakheten som volder dem skam og smerte når de klager for Herren og bekjenner sin synd.

Den kjennes når de seirer i fristelsen, men likeså vel når de i anfektelse er redde for at djevelen skal få sin vilje med dem. Den preger deres håp om endelig å nå fram til den saligheten at Guds vilje skal fullkommengjøres i dem som i de hellige englene, men også deres frykt for ikke å holde ut inntil enden.

Alt som rører seg i den troendes hjerte og gir livet hans dets egenart, kan føres tilbake til dette: Han kjemper for å holde Herrens ord, fordi han har fått vilje til det, siden hans liv i samfunnet med Guds kjærlighet begynte.

Men derfor er det heller ikke til frykt, men til trøst for den troende å ha Gud som medviter i alle sine tanker og gjerninger. Han har ingen tanke om å skjule noe for Gud, selv om han kunne. For han er seg vel bevisst at like visst som Gud kjenner synden hans, ser Gud også alltid at han i sitt innerste vil kjempe mot den.

Han legger daglig hjertet sitt åpent for Gud i bønnen og lar seg villig tukte av hans ord – eller i hvert fall bekjenner han det straks han begynner å frykte at han skal mangle villigheten til å ta imot tukt og la unnskyldningene fare.

Derfor vet han også at Herren på dommens dag vil vitne med ham at han har hatt vilje til å la seg oppdra ved hans Ånd og ord. Så har han fred i samvittigheten, den freden Herren gir sine. For de er frelst ved hans gjerning, lever i

samfunnet med ham og vet at han kjenner dem som slike som ærlig vil tilhøre ham.

Utenfor Den Hellige Ånds samfunn kan samvittigheten bare få fred på to måter: enten ved å bli sløvet og forherdet, så den mer eller mindre glemmer og nekter at Gud er hjertets medviter, eller ved at mennesket lager seg en gud i sitt eget bilde og så vandrer trygt for denne avgudens åsyn.

Men aldri kan samvittigheten ha fred hvis den er våken nok til å fornemme at den hellige Gud er medviter i hjertets uvilje mot ham, og i den likegyldigheten eller trelldomsfrykten hjertet nærer overfor hans ord. Først når synderen har fått den samme viljen til å la seg frelse som Gud har til å frelse ham, får han fred. For da har han Gud med seg og vil ikke lenger flykte fra den Herren som med sin nåde er hans livs trøst.

Når Den Hellige Ånd lar Guds nåde i Kristus strømme inn i det troende hjertet, får det samfunn med ham. Da erfarer sjelen at den virkelig blir frelst, fordi dens erkjennelse, dens vilje, dens samvittighet – alle dens krefter – blir lutret og helliget. Den kjenner Gud slik barnet kjenner sin far, som oppdrar det med kjærlighetens tukt.

Den tør frimodig se Gud inn i øynene og bekjenne at den har vilje til å holde hans ord, for Gud har selv gitt hjertet denne viljen. Den har fred i samvittigheten under hele helliggjørelsens strid, fordi den strider under Herrens varetekt og er seg klart bevisst at den alltid blir minnet og veiledet av hans Ånd. I Den Hellige Ånds samfunn er atskillelsen fra Gud, den åndelige døden, tilintetgjort, og det evige liv har begynt i synderens hjerte.

Men liv i Gud, evig liv – hvem av oss trenger ikke det? Så la oss da ikke gjøre Den Hellige Ånd sorg ved å stå ham imot, han «som kaller oss ved evangeliet og vil opplyse oss med sine gaver». La oss heller søke ham i bønn og bot, så han kan skape den levende troen i hjertene våre, for at vi kan eie «vår Herre Jesu Kristi nåde og Faderens kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn» (2 Kor 13,13). Amen i Jesu navn.

Andre pinsedag: Guds kjærlighet og verdens skyld

Bønn. Gi oss hjerter som kjenner din kjærlighet, Herre vår Gud, så vi kjenner det som vår rette og store skyld at vi akter din kjærlighet altfor ringe. Når vi blir fristet til å anklage deg, så vend anklagen mot oss selv, fordi vi klager som om noen måtte unnvære din kjærlighet. Når vi føler oss ensomme og forlatt i en ond verden, så hjelp oss å dømme oss selv, fordi vi i motløshetens sløvhet glemmer at ingen er forlatt som hører til den verden du elsket slik at du ga din Sønn for at den skulle bli frelst.

Når synden trykker og samvittigheten dømmer og fortapelsen er nær, så la din Hellige Ånd vitne for oss at all skyld kan bli tilgitt, unntatt den vantro som lukker hjertet for din kjærlighet, åpenbart i Kristus. Ja, Herre, la oss kjenne at din kjærlighet er stor som intet annet, stor nok til å utslette vår og all verdens skyld. Amen.

Joh 3,16–21

På våre besteforeldres tid var det nok av predikanter som med «sin milde lære» om en allgod Gud og et kjærlig forsyn maktet å trøste og berolige tilhørerne sine, i hvert fall så lenge andaktstimen varte. Slik kransene på kisten hjelper oss å glemme dødens gru som de dekker over, slik var det disse talernes kunst å kaste et blomsterteppe av veltalenhet over livets nød, så tilhørerne så langt som mulig skulle glemme hvor skrekkelig nøden kan være.

Om de siden kunne trøste seg med vissheten om Faderens allgodhet og visdommen i hans kjærlige forsyn når trengselen virkelig klemte dem i sine jernarmer, fikk være deres sak. Predikanten hadde gjort sitt når han i den fredlyste helligdommen hadde fornøyd ørene, fått milde tårer til å flyte og stemt hjertene til å takke den Allgode der og da, ham som kjærlig sørger for sine skrøpelige barn.

Hvis en av disse gamle talerne nå kunne vende tilbake og gjenta sine veltalende ord om det kjærlige forsynet som vi så trygt kan overlate oss til, ville han nok til sin forbauselse oppdage at den milde talen hans – som han selv mente var svært trøsterik – ikke ville behage verden mer enn vår. For vi forkynner evangeliet om Kristus og har derfor et ord å si om menneskenes synd like så vel som om Guds kjærlighet.

Den gangen var tiden behersket av en ånd som ønsket å flykte fra synet av virkelighetens alvor og leve i lyse innbilninger så godt det lot seg gjøre. Da var det nok at prekenen holdt borte alt som kunne gjøre tilhørerne urolige: all tale om Guds rettferdighet, hellighet og dom og om menneskenes synd, skyld og fortapthet. Den tidens slekt ville gjerne høre om Guds godhet og kjærlighet, slik den viser seg i hans omsorg for alle sine skapninger uten hensyn til vår synd.

Nå derimot lytter verden like uvillig til ordet om Guds kjærlighet som til ordet om Guds hellighet. Verden spotter den allgode Far og hans kjærlige forsyn like mye som læren om Guds hellighet og menneskenes fordervelse vekker vreden dens.

Skal vi så beklage dette som et framskritt i ugudelighet? Vi kan svare både ja og nei. Tenk på en mann i de dager som ble dypt grepet når han ved midtsommer hørte presten begeistret male Guds godhet – den godheten som smiler mot oss både fra solen på himmelen og fra blomstene på marken, og som blir forkynt oss både i fugleflokkens morgenhymner og i hele naturens sabbatshvile en deilig sommerkveld.

Han hadde nok mer av barnets fromhet enn den som i vår tid ville høre prestens veltalende ord helt uberørt og tenke spottende: «Det er sannelig ingen sak å preke slik ved sankthanstider. Men jeg skulle ha lyst til å ta den gode mannen med meg ut i en rykende storm en novembernatt. Da tror jeg ikke han ville ha så lett for å finne allgodheten igjen i mørket og vindkastene og hele den harde dødskampen som naturen da gir et bilde av – særlig hvis jeg hadde ham om bord i et skip på de frådende bølgene.»

Men er ikke denne spotteren likevel på en viss måte nærmere sannheten enn den som bare kan se Guds godhet i sommerens herlighet, fordi han i øyeblikket glemmer at det snart kommer en vinter? Har ikke vår tids menn rett i dette: Den som våger å se livet i øynene slik det virkelig er, vil finne at alt vi kunne nevne som vitnesbyrd om Guds godhet og kjærlighet, alltid har sitt motstykke. Og dette motstykket synes å vitne, ikke om en allgod Far, men om en grusom, jernhard naturlov som knuser oss.

Er ikke smerten like viss som nytelsen, fattigdommen som rikdommen, fortvilelsen som håpet, sykdommen som helsen, døden som livet? Nevn hva du vil av de gode tingene som hører denne verden til, og du skal straks kunne nevne det onde som svarer til det. Er det da så lett å finne den allgode Far, det kjærlige forsyn, for den som ikke kan nøye seg med å bli beroliget en flyktig time – i en verden der en må vente at hvert gledesrop blir avbrutt av smertens skrik?

Vi som har en helt annen grunn til å være forvisset om Guds kjærlighet, og som ved lyset fra Guds ord har lært å forstå den doble skriften i naturens bok, kan visselig se Faderens kjærlighet i all hans gjerning, i døden like så vel som i livet.

Av Guds ord vet vi at naturen kan lignes med de gamle pergamentrullene som inneholder to helt forskjellige håndskrifter, den ene skrevet over den andre. Rundt oss ser vi vitnesbyrdet om den opprinnelige skriften fra Guds finger: «Han så alt det han hadde gjort, og se, det var overmåte godt» (1 Mos 1,31).

Men vi finner også overalt igjen den dommen han felte over den syndige slekten: «Den dagen du eter av frukten fra kunnskapens tre, skal du visselig dø, og for din skyld skal jorden være forbannet» (1 Mos 2,17; 3,17). Og vi forstår at den himmelske kjærligheten åpenbarer seg gjennom dommens skrift like mye som gjennom velsignelsens skrift. Den kjærligheten ville aldri ha fått gripe oss om vi hadde levd i et paradis på jorden enda vi var syndere.

Men hvordan skulle noen forstå dette hvis han nekter å tro Guds ord og den kjærligheten som er åpenbart der i Kristus? Blant slike mennesker har riktignok den som fortviler over å finne Guds kjærlighet åpenbart i skapningens liv, et alvorligere og skarpere syn på hele tilværelsen enn den som gjør seg umak med å lukke øynene for det forferdelige i livet for å finne ro i en uklar tro på en allgod styrelse så lenge det lar seg gjøre.

I vår tid lyder det stadig høyere og bitrere klager over livets elendighet. Likevel er nettopp dette et tegn på at denne slekten, mer bevisst og klart enn den forrige, ser seg stilt overfor det eneste valget Guds ord stiller menneskene overfor: å fortvile eller å tro evangeliet om hans kjærlighet i Kristus.

Det gjelder selv der klagene former seg som anklager mot Gud eller som rene fornektelser. Vår tids barn har lettere for å forherde seg, men også lettere for å overgi seg til Gud. Det er vanskelig for dem å komme gjennom verden uten å bli klar over at de trenger frelse.

La oss høre hvordan en av de mange i vår tid klager: «Det sies at jeg skal takke Gud for alle hans velgjerninger, som han daglig og rikelig har vist meg fra min første dag. Men hvem skal jeg da takke for at jeg har glemt å be, fordi bønnene mine aldri ble hørt – glemt å håpe, fordi et ertende tilfelle så ofte moret seg med å knuse håpet mitt i samme øyeblikk som det skulle oppfylles – glemt å elske, fordi verden ikke er kjærlighet verd? Den Gud som sies å ha sørget for at jeg har holdt meg i live til nå, må vel være den samme som har ført meg dit at livet snart er blitt meg uutholdelig. Hvorfor skal jeg takke for en tilværelse jeg ikke har begjært – for et liv der smertene har vært langt flere enn gledene? Hvordan elsker Gud den verden som uten vanskelighet kunne sette opp en liste over onde ting som regner ned over den, like lang som fortegnelsen over Guds gode gaver vi lærte da vi i barndommen pugget forklaringen til fjerde bønn?»

Hvordan Gud elsker verden? Lovet være hans navn, vi kan si det klart og bestemt, slik at intet menneske trenger å tvile på at han er elsket av Gud så inderlig som bare den Allmektige kan elske. «For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv» (Joh 3,16). Skulle vi nevne den høyeste kjærligheten, måtte vi vel nevne Faderens kjærlighet til den enbårne, han som er «avbildet av hans vesen» (Hebr 1,3).

Men selv om vi kan nevne denne kjærligheten, hvem kan forstå den eller finne et bilde som maler for øynene våre hva Skriften mener når den kaller Sønnen «den elskede», den eneste som var Faderens kjærlighet verdig? Og likevel har vi i denne Guds kjærlighet til den enbårne målestokken for hans kjærlighet til den fortapte verden.

For du ville jo ikke nøle med å måle et menneskes kjærlighet til deg etter prisen han var villig til å betale for å frelse deg fra fare. Men prisen for verdens frelse var at den enbårne Sønnen ble gitt i døden. Altså vet du at Faderen har elsket verden slik at vi kan sammenligne denne kjærligheten hans med hans kjærlighet til Sønnen, som han ga for verdens liv. Og så skulle det likevel finnes et menneske som i tvil måtte spørre om Gud elsker ham, og hvordan! Han kunne like gjerne spørre om han hører til verden.

Å, du kan være hvem du vil, from eller ugudelig, lykkelig eller ulykkelig, troende eller vantro, bøyd i bot eller frekt spottende – så sant du ikke kan nekte at du hører til den verden Gud har skapt, gjelder ordet deg: Du er med blant dem som Gud har elsket slik at han ga sin Sønn for dem, for at de ikke skulle fortapes, men ha evig liv.

Om et menneske var så forlatt at han ikke kunne nevne en eneste som i kjærlighet bekymret seg for hans skjebne – Gud har likevel bekymret seg for ham med en kjærlighet så stor at Sønnen ble gitt for hans frelse.

Om noen er så fattig på alt som gir livet verdi, at han ønsker at han aldri var født – han trenger likevel bare å ville, så eier han i Guds frelsende kjærlighet en skatt som gir livet hans evig verdi. Da kan han ikke la være å takke av hjertens grunn for at han er skapt til salighet i samfunnet med Gud.

Om noen hang i den tynneste tråd over fortapelsens avgrunn – så lenge han ikke er utenfor den verden Gud elsket slik at han ga sin Sønn for den, har han likevel lov til å tro på denne kjærligheten, selv på avgrunnens rand. Og gjør han det, da gaper helvete forgjeves etter byttet sitt.

Ja, hver gang et menneske i samvittighetsangst tviler fortvilet på at Gud vil elske ham, skal han minnes at ordet om hvordan Gud har elsket verden, også gjelder ham så sant han ennå er i verden – om han så var som Kain eller Judas.

Og hver gang et menneske er forbitret over livets nød og ikke noe sted kan finne et avgjørende bevis for at Gud er kjærlig mot ham og hele vår plagede slekt, skal han vite dette: All bitterhet og tvil ville forsvinne hvis han ville se Guds kjærlighet i dens høyeste åpenbaring, den som omfatter hele verden – den kjærligheten som ga sin enbårne for verdens liv.

Verden er ikke så rik på noe som på Guds kjærlighet. Den kan regne opp hvor mange og store plagene og syndene er, men den vil likevel ikke kunne finne et uttrykk for dem som ikke blir fattig ved siden av det ordet der Gud har sammenfattet sin kjærlighet til verden: at han har elsket den slik at han ga sin Sønn, den enbårne, for at den skulle bli frelst.

Og likevel gjør nettopp denne rikdommen i Guds kjærlighet verdens skyld åpenbar som intet annet. For skyldens størrelse må svare til forsoningens størrelse. Mang en synder mener han kan oppveie skylden sin med smerten i en flyktig anger, og mange samvittigheter kjenner den knapt tyngre enn en fjær. Men etter Guds dom er denne skylden altså så tung at den ikke kan oppveies av noe på jorden, men bare av Sønnens offer.

Eller tenker du at Faderen i himmelen hadde gitt sin Sønn, den enbårne, hvis verden selv på noen måte – om så ved usigelig tunge lidelser – hadde kunnet sone sin skyld? Det kan ikke ha vært mer enn ett middel til verdens frelse, siden

Guds kjærlighet ikke kunne frelse oss uten for den eneste prisen som kan kalles kostbar for ham som har all skapningens herlighet i sine hender – en herlighet som ikke veier noe for ham.

Og når dommeren har slått fast at vår skyld bare kan sones ved at Guds Sønn blir gitt for oss, hva hjelper det da at mange av oss som er tynget av skyld, mener at den visselig kunne sones langt enklere og lettere ved vår egen gjerning?

Spør en da forbryterne om de er enige i hvordan dommeren vurderer skylden deres? Betyr det det aller minste at de mener de både bør og kan slippe med en helt liten straff? Nei, det finnes ikke noe ord som gjør verdens skyld større enn dette: at Gud ga sin Sønn, den enbårne, fordi hans kjærlighet ville frelse verden fra fortapelse.

Hva gjør da den som vil berolige samvittigheten sin med noe av sitt eget: sine forsetter, sin gjerning, sin botskamp, sin omvendelse, sin anger, sin tro, sin kristendom? Sannelig, om han griper til det løseste forsett, som er glemt med det samme alvorsstunden er forbi, eller til sin daglige strid for å være tro i etterfølgelsen av Kristus – han gjør i hvert fall skylden sin mindre og spotter Gud. For hva sier han egentlig med dette, annet enn at Gud gjorde noe helt unødvendig da han ga sin Sønn for verdens frelse?

Har du noe som helst å trøste deg med i tillegg til Kristi offer, er det da ikke som om du sa: «Du har ikke forstått deg på å vurdere min skyld, kjære Herre Gud. Du mente det var nødvendig å gi din Sønn til min frelse, men min skyld kunne i hvert fall vært gjort opp på en langt lettere måte. Se, her har jeg et rettskaffent liv og attpåtil en del ekstra gode gjerninger. Ja, om det trengs, kan jeg – trass i min gode samvittighet – til og med bevise at jeg stundom har angret det som også jeg kan ha latt komme meg til last, fordi jeg har min del i menneskenes skrøpelighet. Dette må da virkelig være nok til å oppveie min skyld. Du kunne godt ha spart din enbårnes offer.»

Jeg vet jo nok at knapt noen er seg bevisst at han har tenkt så bespottelig. Og likevel – er det ingen her som har vanskelig for å tro at skylden hans er så stor at ingenting i himmelen og på jorden kan oppveie den, unntatt at Kristus ble gitt for hans synder? Hvorfor strever da nettopp de så mye som har fått alvor av at de enten må bli visse på at syndene deres er tilgitt, eller fortvile?

Hvorfor leter de slik etter noe hos seg selv – noen anger, tro, kjærlighet eller hva det kan være – som kunne gjøre det litt, om enn bare litt, rimelig at Gud ville benåde dem? Hvorfor trenger Guds Ånd ofte så lang tid for å rive alt deres eget fra dem og få dem til å ha fullt og helt nok i Kristi nåde, som blir rakt dem gjennom evangeliet?

Bare fordi omvendelsens alvor nok har fått dem til å føle at skylden deres er stor og må sones. Men de har ennå ikke følt den så stor som den virkelig er etter Guds dom. Derfor kjenner de heller ikke at den aldri i evighet ville kunne sones det minste, hvis den ikke allerede var sonet ved Kristi offer alene. I sin uomvendte tilstand følte de ikke skylden sin. Da kunne de innbille seg at de trodde på Kristus, enda de i sannhet bare trodde på seg selv: at de ikke trengte noen frelse.

Men da saken ble alvor for dem, kom det for dagen at det slett ikke var lett for dem å erkjenne hvor uendelig skylden deres var. Hadde de gjort det, måtte de straks ha gitt opp strevet med på noen måte eller i noen forstand å gjøre seg verdige til å få del i nåden.

Da hadde de med en gang innsett det de nå kanskje først måtte lære under tunge kamper: Fordi størrelsen på skylden deres svarer til rikdommen i Guds frelserkjærlighet, hadde de bare ett valg – å tro syndenes forlatelse ved Kristi gjerning alene, eller å fortvile om noen gang å få forlatelse.

Men den skylden som nettopp det overmåte store offeret i Guds kjærlighet gjør åpenbar, eier verden på en helt annen måte enn den eier Guds kjærlighet. Skylden har verden, enten den vil kaste skylden på Gud og anklage ham eller anklage seg selv, enten den nekter den eller bekjenner den, enten den unnskylder eller fordømmer seg selv, enten skylden ligger tonntung eller fjærlett på samvittigheten. Det blir aldri noe spørsmål om verden vil eie sin overflod av skyld; det er den nødt til.

Rikdommen i Guds kjærlighet derimot kan ingen i verden eie hvis han ikke vil eie den. For det er jo alltid slik med kjærlighet at den ikke kan tvinges på noen. Du kan gi ditt liv for en annen, men har han en inngrodd motvilje mot deg, tvinger du ham ikke engang med det til å elske deg; du kan høyst tvinge ham til å innse at han burde gjøre det. Om du blir elsket, beror aldri bare på om du vil, men like mye på om den du elsker, vil.

Slik er det også med Guds kjærlighet til verden. Det er i sannhet underlig å tenke på at det ikke er synderen som forgjeves lengter etter å eie den hellige Guds kjærlighet, men Gud som så ofte forgjeves lengter etter at synderen skal ville eie hans kjærlighet. Vi skulle tro at enhver synder hadde hatt grunn til å spørre Gud tvilende: «Er det mulig at du vil elske meg?»

Men her lyder svaret: «Det er ikke bare mulig, men så visst som at jeg ga min enbårne til frelse for den verden som også du hører til.» Derimot må Gud så mang en gang spørre synderen: «Er det mulig at du vil forakte min kjærlighet?» – og få det svaret: «Det er ikke bare mulig, men så visst som at jeg forakter og fornekter din Sønn, din enbårne, han som din kjærlighet til verden og til meg er blitt åpenbart i.»

Her ser vi klart hvorfor troen på Kristus er nødvendig til vår frelse. Er det slik at kjærligheten består i dette, «ikke at vi har elsket Gud, men at han har elsket oss og sendt sin Sønn til soning for våre synder» (1 Joh 4,10), da må den som nekter Sønnen, også nekte Guds kjærlighet. Men ingen kan ville eie det han fornekter.

Derfor er det ingen vilkårlig dom at «den som tror på Sønnen, blir ikke dømt. Den som ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har trodd på Guds enbårne Sønns navn» (Joh 3,18). Det kan ikke være annerledes, så sant et menneske ikke kan bli frelst bare ved at det finnes en kjærlighet stor nok til å frelse ham, men alene ved at han vil hengi seg til denne kjærligheten, så den kan få gjøre sin frelsende gjerning på ham.

Å tro er nettopp ikke noe annet enn å lengte etter å få del i Guds frelsende kjærlighet, fordi hjertet er grepet av den slik den er legemliggjort i Kristus

Jesus. De som ikke har en slik lengsel, nekter at de trenger den kjærligheten syndere trenger, den kjærligheten som er like rik som skylden deres er stor.

Men når de lukker øynene der Guds kjærlighet uten slør kommer vår dypeste trang i møte, er det helt rimelig at de ikke kan finne den der den skjuler seg i dagliglivets mange skiftninger, under den ofte så strenge tukten fra den nåden som kaller til omvendelse. Slik skjer det at Guds kjærlighet hver dag blir budt verden i evangeliet og hver dag blir avvist – mens de som avviser den, klager høyt over at de ikke kan oppdage den noe sted.

Å, hvis de bare ikke lukket øynene for rikdommen av syndeskyld, skulle de snart få øye for rikdommen i Guds kjærlighet. Men disse to tingene må ses samtidig, fordi kjærligheten gjør skylden åpenbar. Du kan ikke komme til å eie kjærligheten ved forstandens erkjennelse eller ved viljens anstrengelse, men bare ved å åpne hjertet ditt for den.

Men tar du Guds kjærlighet i Kristus til hjertet, kaster den et skjærende lys over skylden din, og det lyset volder deg smerte. Det finnes jo mennesker som kalles lyssky, fordi øynene deres ikke gjerne åpner seg for lyset slik andres gjør, men trekker seg sammen for strålene, som er en plage for dem. De gjør seg umak med å unngå lyset.

Slik er det også med dem som fortviler over ikke å kunne finne Guds kjærlighet. De har søkt den overalt, bare ikke der den stråler oss i møte i Kristus i uformørket klarhet. De aner at det ville volde dem smerte om de lot lyset fra den falle inn i sjelen. Noen ganger har de ikke helt kunnet unngå å komme den nær, og da har de kjent at den opplyste hjertekammeret mer enn de kunne tåle.

Så har hjertet lukket seg i samme øyeblikk som det skulle til å åpne seg for kjærligheten. Det kan ikke være annerledes, for ingen motsetning er så sterk som den mellom Guds kjærlighet og menneskehjertets egenkjærlighet. Egenkjærligheten kan aldri vise seg så stygg, så gjennomgripende, så besmittende for alle våre gjerninger og så skyldig som i lyset fra Guds kjærlighet. Derfor heter det at «lyset er kommet til verden, og menneskene elsket mørket fremfor lyset, for deres gjerninger var onde» (Joh 3,19).

Ingen som vil tilegne seg rikdommen i Guds kjærlighet i troens inderlighet, kan unngå denne smerten: å bli seg klart bevisst hvor stor skylden er, og å måtte ta på seg hele rikdommen av sin skyld. Vi husker nok den mannen som senere ble et av de varmeste vitnene om Kristi kjærlighet som kirken har eid.

Første gang han følte seg grepet av denne kjærligheten, var da bildet av den lidende Frelseren festet seg i sjelen hans. «Dette har du gjort for meg, men hva har jeg gjort for deg!» utbrøt han. I det øyeblikket følte han smerten over sin egenkjærlighet i sjelens innerste. Men fra det øyeblikket trodde han også på kjærligheten og tvilte aldri mer.

Slik er det alltid. Har du bare mot til å se sannheten, at skylden din er stor nok til at du trengte en kjærlighet så stor at Guds Sønn ble gitt for din frelse, da skal du sikkert komme til å ville eie denne kjærligheten like visst som du eier din skyld. Men vil du nekte eller forminske skylden, vil du også nekte Guds kjærlighet i Kristus eller ta den forgjeves.

Slik det er alvor i Guds kjærlighet til verden, slik må verden også ta imot denne kjærligheten med alvor. Men det alvoret kommer først når et menneske kjenner at dette er livets rette og egentlige skyld, roten til all gudløsheten: at det alltid har vist denne kjærligheten fra seg. Fra den stunden sjelen har erkjent dette, frykter den ikke lenger for å være sann overfor Gud. For nå kjenner den både Guds kjærlighet og vet at Gud kjenner dens inderlige lengsel etter å få den som sin eiendom.

Da ser den troende hele livet sitt forklart i lyset fra denne kjærligheten. Han har ikke lenger vanskelig for å tro at alt som synes hardt og strengt i Guds førelse, bare er nådens oppdragelse, der Gud vil virke kjærligheten stadig dypere inn i hjertelivet. Den som tror på Kristus, har et urokkelig ståsted som tvilen aldri kan drive ham bort fra.

Hva som enn synes å motsi Guds kjærlighet, svarer han alltid: «Den Gud som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle, hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?» (Rom 8,32). Men denne troen på rikdommen i Guds kjærlighet kommer bare fram i det hjertet som er villig til å se det som slett ikke krever tro, men bare selverkjennelsens smerte: den rikdommen av egenkjærlighet det selv eier, slik lyset fra Guds kjærlighet åpenbarer den.

Til det gi Herren oss alvor og mot, så vi vil eie hans kjærlighet i Kristus, den eneste Frelser fra all vår skyld. Amen i hans navn.

Treenighetssøndag: Å bli født på ny

Bønn. Herre Gud Fader, du som skapte oss til å leve i ditt fellesskaps salighet! Herre Jesus Kristus, du som forløste oss fra fordervelsens makter, så vi ved din fortjeneste, trass i synd og død og djevel, kan bli din Faders barn og himmelrikets arvinger! Herre Gud, Hellige Ånd, du som helliggjør alle syndere som lar seg føde på ny til å leve i Guds kjærlighet!

Herre, treenige Gud, la ditt liv strømme inn i våre hjerter, så vi kan være i deg og du i oss, og så din frelservilje blir fullendt i oss, når vi hjemme hos deg evig takker deg for ditt fellesskaps glede og det evige livs herlighet. Amen.

Joh 3,1–15

«Å bli født på ny.»

Det finnes mange mennesker som ser ut til å ta kristendommen sin alvorlig, og likevel har de bare liten trøst og glede av den. De er ikke navnekristne i den forstand at de nøyer seg med en gang å ha lært sannheten og siden aldri bryr seg om de tror den eller ikke.

Det er virkelig viktig for dem å holde fast ved det de har lært, og å øve troen sin i gjerning. All vantro, alt hykleri og all tom ordbram opprører dem. De vil være kristne, og slett ikke bare hete det. Men skal de være helt oppriktige, må de likevel innrømme at når det virkelig gjelder å erfare nådens og frelsens kraft, får de ikke stort mer hjelp enn de kunne ha skaffet seg uten troen på Kristus også.

Det er selvtukten og æresfølelsen deres langt mer enn troen og kjærligheten som tvinger dem til å holde synden sin i tømme. Det er erkjennelsen av at det er nødvendig å være tålmodig, langt mer enn erfaringen av Guds kraft i deres skrøpelighet, som hjelper dem å holde ut livets mangfoldige nød. De ser at det hos andre kristne er en helt annen Åndens makt enn hos dem selv. Og ikke sjelden føler de at det må være noe i veien med kristendommen deres, uten at de klarer å sette fingeren på hva det er.

Når de for eksempel har stått ved et dødsleie der en kristen er gått inn i det evige liv med stor frimodighet og glede, kjenner de nok at slik ville ikke de kunne dø. Og et slikt menneske kan da spørre seg selv: «Hvordan kan det ha seg at ikke jeg kan si farvel til verden uten frykt og sorg, like godt som han som nå gikk hjem? Jeg tror da også på Gud og Frelseren, men kjenner likevel så godt at jeg ikke ville makte å legge meg så trøstig til hvile i Jesu favn som han gjorde.»

Ja, hvordan kan det ha seg at et menneske i fullt alvor kan mene at det tror, og likevel ikke erfarer de virkningene av troen som andre kristne erfarer? Det

kommer av at det finnes et ord i kristendommen som et slikt menneske aldri har fattet. Det er kristendommens egentlige grunnord, og på det skiller den seg fra all menneskelærdom. Det er dette ordet: «Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike» (Joh 3,3).

De vil nok være kristne, men de vil være det med de gamle hjertene. De vil tro, men gi seg troen selv; øve gjerningene, men ved sin egen kjærlighet; bære korset, men ved sin egen kraft. De venter å få en håndsrekning, ja, en stor og mektig hjelp av den kristendommen de har lært. Men de forstår ikke at hjelpen må bestå i at det blir skapt et helt nytt liv i dem, fordi det i hjertene deres slett ikke finnes noe som duger så mye at det er verdt å hjelpe.

Som Nikodemus er de kommet til Jesus for å lære av ham. Men som Nikodemus må de komme til å forstå at all lære er spilt på dem så lenge de ikke er villige til å la det skje med seg som er både Guds største krav og hans største nådegave: gjenfødelsen til livet i hans kjærlighet. Vil du vite om du ikke bare tilsynelatende, men i sannhet skiller deg fra navnekristne, så spør deg selv om du av erfaring vet hva det er å bli født på ny.

Nikodemus var «en mann blant fariseerne» (Joh 3,1). Derfor trenger vi ikke straks å tro at han var av det slaget fariseere som «eter opp enkers hus, og for syns skyld holder lange bønner» (Luk 20,47). Slike hyklere ville sikkert like lite komme til Jesus om natten som om dagen. Nei, Nikodemus var en fariseer av samme slag som Saulus. Selv om han var svakere og mer fryktsom enn Saulus, arbeidet han likevel som han for å være «ulastelig i rettferdighet etter loven» (Fil 3,6).

Han var en engstelig mann, og han turte bare komme om natten, fordi han nok visste at han satte ryktet sitt på spill ved å oppsøke den foraktede profeten fra Galilea. At han likevel kom til Jesus, viser klart nok at det var hans fulle alvor, ja, at han var villig til å bringe store offer for å lære å bli enda bedre enn han allerede var.

Det kan virke underlig at evangeliene stadig omtaler fariseerne som ett ensartet parti. De legger ikke den minste vekt på at partiet rommet så helt forskjellige mennesker som de skinnhellige hyklerne og menn med uhyklet gudsfrykt som Nikodemus og Saulus. Likevel har dette sin gode grunn. For det som var felles for alle fariseere, for den beste og den verste blant dem, betydde langt mer enn forskjellen mellom dem.

Alle fariseere så nemlig på Gud som om han var en kjøpmann som solgte sin nåde og salighet for menneskenes gode gjerninger. Alle ville de betale for frelsen sin, og alle var de ivrig opptatt av å finne ut hva og hvor mye som skulle betales. Forskjellen var bare at hyklerne prøvde å bedra Gud med skinnhelligheten falske mynt, mens de oppriktige ivrig hopet opp gode gjerninger for å ha klingende mynt å betale med når oppgjørets dag kom i døden.

Men alle fariseere var enige om at det gjaldt å leve slik at de fikk noe til gode hos Gud: Regnskapet deres skulle vise et overskudd av noe godt når livets onde og gode gjerninger ble veid mot hverandre. Noen kunne da mene at tomme former og seremonier, skallet uten kjerne, var nok til å oppveie de mest skammelige handlinger.

Andre, som så dypere, arbeidet derimot av all sin makt for å få fram gjerninger som fullt ut stemte med budenes krav. Men hver eneste en «blant fariseerne» spurte Gud: «Hva koster din nåde? Har jeg allerede nok til å betale den, eller må jeg skaffe meg mer?»

Det var for å få svar på slike spørsmål at også Nikodemus nå kom til Jesus. Han ville lære om han kanskje hittil hadde forsømt noe, eller om det kanskje fantes visse bud i loven som var større enn andre og i særlig grad krevde å bli holdt. Han kom slett ikke som en fallittmann som ikke har noe bo å rå over, og som bare ber om å få det nødtørftige til livets opphold av barmhjertighet. Nei, han kom som en mann som allerede er rik, men ønsker å lære hvordan han skal bli enda rikere.

Han var «en av jødenes rådsherrer» (Joh 3,1). Han visste godt at han kjente loven og holdt den, og at han slett ikke kunne sammenlignes med syndere og tollere. Men han ønsket å bli enda bedre ved å få, om mulig, enda dypere innsikt i loven. For å nå dette synes han ikke engang det er for mye å søke hjelp hos profeten fra Nasaret, som alle Nikodemus' standsfeller foraktet så dypt.

Før han legger fram sitt egentlige ærend, innleder han samtalen med en ærbødig hilsen – en hilsen som ingen annen fariseer rettet til Jesus uten for å spotte eller friste ham. «Rabbi», sier han, «vi vet at du er en lærer kommet fra Gud, for ingen kan gjøre disse tegnene som du gjør, uten at Gud er med ham» (Joh 3,2). Mer får han ikke sagt før Jesus avbryter ham.

Nå ja, det kunne vel ha vært rimelig at den ringe læreren fra Galilea følte seg overveldet av en så smigrende tiltale fra en av folkets ledende menn, og at han derfor høflig gjorde innvendinger mot så stor ros. Men avbrytelsen er av en helt annen art. Den rammer Nikodemus som et slag som skal kaste ham til jorden. «Jesus svarte og sa til ham: Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike» (Joh 3,3).

Det er påfallende at disse ordene fra Herren kalles hans svar på Nikodemus' hilsen. Nikodemus hadde bare uttrykt sin ærbødighet for læreren som Gud hadde sendt, uten ennå å ha fått tid til å si hvilke spørsmål han ønsket svar på. Likevel heter det at «Jesus svarte» ham. Jesus lot ham ikke komme til orde, fordi det bare ville være spilt tid og møye å gå inn på de mange spørsmålene Nikodemus kunne ha ønsket å legge fram for å få større opplysning og bedre kunnskap om Guds vilje.

I stedet svarer han straks på det spørsmålet som nok aldri kunne ha oppstått i den egenrettferdige fariseerens hjerte, men som han ville ha lagt fram hvis han virkelig hadde kjent seg selv. Det spørsmålet måtte besvares før det kunne bli tale om at noen annen opplysning eller kunnskap skulle gagne ham. Det er spørsmålet: Hvordan skal jeg komme inn i Guds rike?

Men svaret er slik at det liksom river bort grunnen under føttene på Nikodemus med én gang. Han må bli født på ny hvis han vil se Guds rike. Altså står han, den dydige, gudfryktige fariseeren, helt utenfor Guds rike. Han har like lite med det å gjøre som barnet som ennå ikke er født!

Det er ikke slik at hans åndelige liv trenger å bli styrket og utviklet. Nei, det er ennå ikke begynt noe åndelig liv i ham. Det kan ikke hjelpe om det ene eller

det andre blir annerledes hos ham, fordi han først selv må bli en annen enn han har vært fra han ble født.

Som denne talen måtte opprøre Nikodemus! Han visste at han i mange år hadde arbeidet for å gjøre Guds vilje. Han hadde samlet så mange gode gjerninger, hadde overvunnet så mange fristelser, hadde så oppriktig og med så mange offer strevd for å gjøre seg verdig til Guds rike. Han følte seg sikker på at han var nær målet – og så skulle han ikke engang være kommet så langt at han hadde begynt vandringen!

Dessuten måtte dette kravet om å bli født på ny synes ham umulig å oppfylle. Han mente: Kan ikke et menneske komme inn i Guds rike med det hjertet han nå en gang har fra fødselen av, så kan mennesker slett ikke komme dit inn. Riktignok kan de forbedre seg på mange måter, men å skape seg selv om, å bli helt andre mennesker, det er like umulig i åndelig som i legemlig forstand.

Ja, hvis det bare lot seg gjøre å bli et lite barn igjen og begynne livet på ny, beriket med alle de erfaringene vi nå har gjort, så kunne det kanskje være tale om en ny fødsel og et nytt liv. Men det er jo like umulig som å krype ut av sitt eget skinn.

Når Nikodemus derfor sier til Herren Jesus: «Hvordan kan et menneske bli født når han er gammel? Kan han vel annen gang komme inn i sin mors liv og bli født?» (Joh 3,4), er han slett ikke så tåpelig at han mener Jesus har talt om den legemlige fødselen.

Han vil bare sterkt understreke at han opplever Herrens krav som umulig og urimelig. Det gjør han ved å sammenligne det med et krav om at vi skulle la oss føde til verden en gang til. Ordene hans vitner nok om at han ikke har forstått Herren, men enda mer om at han føler seg opprørt over talen hans.

Men slik må det gå med hvert menneske som i likhet med Nikodemus er «blant fariseerne». Det vil si: den som mener at Gud nøyer seg med å kreve visse ytelser av oss, om de så er aldri så store, i stedet for at Gud krever oss selv, at vi gir oss hen til ham i kjærlighet. Et slikt menneske må som Nikodemus ta anstøt av talen om gjenfødelsen, fordi han verken kjenner dybden i sin fordervelse eller nådens makt.

Å beholde hjertet for seg selv, men betale Gud en kanskje svært betydelig skatt av gode gjerninger, anstrengte fromhetsøvelser og selvfornektelsens offer – det kalles å ha religiøst alvor, så lenge en ikke er blitt alvorlig nok til å kjenne at en trenger liv i fellesskap med Gud. Derfor er det bare kristendommen, åpenbaringen fra den Gud som kjenner vår trang til bunns, som har uttalt ordet: «Dere må bli født på ny!» (Joh 3,7)

Nettopp her ligger grunnforskjellen mellom kristendommen og all menneskelærdom. Å forbedre oss, å reparere og pynte på egenrettferdighetens gamle bygning der den viser seg å være forfallen – det vil både jøder og hedninger, de gamle og de nye, lære oss. Kristendommen alene påstår at hele den bygningen et menneske har reist ved egen kraft, må rives ned til grunnen for å gi plass for noe helt nytt. Det nye kan bare Gud skape i oss, fordi vi ikke eier så mye som den minste spire som det kunne vokse fram av.

Det er ikke sant, sier kristendommen, at du allerede er rimelig god og bare trenger min hjelp for å bli enda bedre. Kristendommen vil slett ikke være en renere form for den religionen du allerede har, en høyere grad av den godheten du allerede har skaffet deg.

Menneskelærdommens sak er å lokke fram og utvikle det gode som er i naturen din, ved hjelp av opplysning og vise råd. Kristendommen sier derimot rett ut: «I deg, det er i ditt kjød, bor ikke noe godt» (Rom 7,18). All lærdom vil være spilt på deg så lenge du er den du er av naturen.

Menneskelærdommen sier: Du er syk. Kristendommen sier: Du er død. Menneskelærdommen vil kalke gravene, kristendommen vil blåse liv i dødningebeina, så de kan reise seg og gå. Kristendommen sier:

Synden din består ikke bare i at du tenker disse tankene, taler disse ordene og gjør disse gjerningene. Den består først og fremst i at du som tenker tankene, sier ordene og gjør gjerningene, er den du er. Om det var mulig for deg å tvinge deg til å tenke andre tanker, tale andre ord og gjøre andre gjerninger, ville likevel alle dine tanker, ord og gjerninger være én eneste stor synd så lenge du forblir den du er. For her spørres det ikke om hva du gjør, men om hvem du er som gjør det.

Også verden snakker noen ganger om nye mennesker, men mener da slike som gjør nye gjerninger med de gamle hjertene. En dranker som blir avholdsmann, er jo for eksempel ikke til å kjenne igjen. All den lasten og stygheten og elendigheten som fulgte med drikkingen, er forsvunnet sammen med den. Så heter det straks om denne mannen: Siden han sluttet å drikke, er han blitt et nytt menneske.

Men hvis edrueligheten ikke kommer av at livet i Guds kjærlighet er blitt skapt i ham, har det likevel ikke skjedd noe annet med ham enn at han har byttet sin gamle, stygge skjødesynd mot andre som ser bedre ut. Ofte har han på den måten fått en overdreven tillit til sin egen moralske kraft og et hovmodig sinnelag, fordi han har maktet å rive seg ut av lastens favn.

Men selv om mennesker ikke kan påvise at nye synder bryter ut der de gamle var, skulle Herren av den grunn dømme at drankeren la av seg egenkjærligheten da han la av lasten sin? Det er jo den egenkjærligheten som fra fødselen av har kvalt hjertets kjærlighet til Gud. Vil ikke han som kjenner hjertene, vite at det likevel alltid er hensynet til drankeren selv og hans egen lykke som har gitt utslaget, hva det enn er som har beveget ham så sterkt at han har fått makt til å slite seg løs?

Han drakk fordi drikken tilfredsstilte lysten hans. Han sluttet fordi han ble forferdet da han så at denne lysten ødela ham. Men begge deler gjorde han for sin egen skyld, uten at kjærligheten til Gud hadde noen del i det – og det gjelder selv om frykten for å bli rammet av Guds straff skulle ha vært den nærmeste grunnen til at han ble avholdende.

Dette er kristendommens grunnlære: Det må en helt ny begynnelse til for at et menneske skal komme inn i Guds rike. Og så sant det er slik, kan ikke kristendommen hjelpe noen av dem som nok vil ha hjelp på ett eller annet område, men bare på betingelse av at de får beholde sine gamle hjerter.

Derfor klager mange over at de under store sorger forgjeves har søkt trøst i evangeliet. Sorgen som fylte sjelen deres, var så virkelig for dem, så nær med all sin pine. Nåden, som ikke hadde fått noen makt over hjertet, var så uvirkelig for dem, så fjern med sin trøst, hvor mye de enn kjempet for å tro den.

Derfor har evangeliet ingen hjelp for de mange lettsindige som altfor gjerne vil berolige seg med troen på Kristi forsoning, mens de lukker hjertene sine for virkningen av hans Ånd. De får ingen virkelig fred, men beholder sin onde samvittighet, hvor ofte de enn hører det forkynt at frelsen er av nåde og ikke av gjerninger.

Derfor finner de egenrettferdige, som søker en ny og bedre lov, slett ikke noe nytt i kristendommen. Det er helt sant at den opplysningen de ønsker, kan de få like godt hos Moses som hos Kristus. Kristus har bare gjentatt og oppfylt det store budet som allerede var uttalt i loven og profetene: budet om å elske Gud av hele sitt hjerte.

Fariseeren må først ha kjent hvordan dette budet dømmer ham, før han søker den hjelpen han trenger, og som bare kristendommen gir: hjelpen til å få et nytt hjerte, som ikke blir dømt av budet. Hver den som søker frelse, men ikke vil bli frelst fra sitt eget onde hjerte, søker forgjeves.

Men har nå kristendommen virkelig rett når den så bestemt påstår at det må en ny fødsel, en helt ny begynnelse til, fordi hele vår natur er fordervet fra fødselen av? Kristus oppgir jo som grunnen til at ingen kan bli frelst uten gjenfødelse, at «det som er født av kjødet, er kjød» (Joh 3,6). Med dette stempler han hele menneskets naturlige tilværelse som fremmed for Guds Ånd og bundet til forgjengelighetens verden. Ville vi ikke ha kalt noe slikt en anstøtelig overdrivelse hvis noen annen enn Kristus hadde sagt det?

Hele dette vakre, rike menneskelivet har åpenbart åndens makt på alle områder. Det har tvunget naturen til å avsløre sine hemmeligheter, ordnet de store og små samfunnene med lov og rett og frambrakt kunstens og vitenskapens storverk. Skulle alt dette helt igjennom kunne kalles «kjød», som om det ikke var mer ånd i det enn i dyrenes liv?

Selv om vi bare tenker på menneskenes moralske liv, må det vel likevel innrømmes at også ikke-kristne, ja, vantro mennesker, har gjort gjerninger der det i sannhet har vært offervilje og kjærlighet. En kan nok kalle morskjærligheten, som ofrer seg for barnet, en kjødelig drift, fordi kvinnen har den felles med tigeren. En kan nok mistenkeliggjøre mannens arbeid for folket og fedrelandet som om det sprang ut av forfengelig ærgjerrighet. Likevel vil en ha vanskelig for å nekte at det finnes mennesker som uten bram, uten selvros eller lønnsjag har sin glede i å gjøre godt.

Og de utretter så mye at mang en som bekjenner seg som en gjenfødt kristen, ville bli til skamme hvis hans gjerninger skulle sammenlignes med deres. Likevel påstår de slett ikke at de har noen annen eller høyere kraft enn den kjærligheten og medlidenheten som en god natur og oppdragelse har utviklet i dem.

Og likevel er det sant at menneskets hjerteliv, slik det er og utvikler seg fra fødselen av, er så fremmed for Guds Ånd som om det bare var «kjød». Det er ute

av stand til å leve i Gud og erfare hans virkning på sjelen. Et menneskes ånd kan utrette mangt og mye, men å få hjertet sitt hos Gud, å leve for ham og ikke for seg selv, det makter ingen.

Vi kan gi egenkjærligheten vår mange og svært forskjellige mål, men til å bytte den ut med kjærligheten til Gud har vi slett ingen makt. Hvis ikke Gud kom til oss i sin Ånd og sitt ord, ville vi aldri komme til ham.

På dette punktet er de beste like maktesløse som kjødssyndenes treller. Du vet hvordan drankeren kan sitte med tårer på kinnet over sin elendighet. Men rekker en ham glasset, tømmer han det kanskje likevel før tåren er tørket bort. Om en slik ulykkelig vet du at kjødet hans hersker over ham.

Men la oss så gå et skritt videre. Der har vi en hederlig borger som sitter lunt innenfor sine vegger, aktet av alle og uten sorg for annet enn de dårlige tidene. Om det nå gikk an at du sa til ham: «Hvordan står det til med deg og Gud?» – så ville han nok bli forbauset og si: «Gud? Jo, jeg takker ham for at han har velsignet meg til denne dag, og håper at han også heretter vil stå meg bi i mitt redelige strev.»

Men om du så sa: «Nei, det er ikke det jeg mener. Men har du hjertet ditt hos Gud? Er du fortrolig med ham som med din hustru og dine barn? Er du midt i den travle gjerningen din opptatt av å gjøre hans vilje, fordi han betyr mer for deg enn forretningen din?» – da ville den gode mannen nok se på deg som om du ikke var ved dine fulle fem, så underlige ville spørsmålene dine virke på ham.

For at et menneske skulle kunne kjenne Gud slik han kjenner sin neste, og i hverdagen i fullt alvor være like opptatt av ham som av forretningene sine – at en på kontoret skulle ha mer med Gud å gjøre enn å huske det sjuende bud – det har sannelig aldri falt ham inn. På søndagen i kirken er det en annen sak. Da får en se til å være andektig for å sikre seg en pensjon i himmelen når en endelig blir nødt til å si farvel til verden.

Men nå i det travle hverdagslivet å ha et annet fellesskap med Gud enn at en stadig husker at han sitter oppe i himmelen og passer på at vi ikke gjør noe skammelig – det er et ubegripelig og urimelig krav. Har så denne skikkelige mannen mer av Guds Ånd enn kjødets trell?

Men vi går videre, helt til det elskelige, oppofrende mennesket som har flere gode gjerninger å vise til enn mang en kristen. Vi skal ikke legge dårlige motiver under gjerningene hans. La det være hans egne lidelser som har lært ham å være medlidende med andre, eller la det til og med være følelsen av Guds ufortjente godhet som driver ham til å øve barmhjertighet. Hvem er det da han kaller Gud? Er det den eneste sanne Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, han som ville eie våre hjerter, enda de kostet ham hans enbårne Sønns blod?

Er det denne Guds kjærlighet som har grepet en sjel som er overbevist om at den i sin egen natur har kraft nok til å være kjærlig og god? Kan en slik sjel ønske å ha fellesskap med den Gud som han aldri kan komme nær uten å bli minnet om sin synd, fordi Kristus åpenbarer like mye vår skyld som Guds kjærlighet? Det er jo umulig.

Like lite som den skikkelige borgeren eller drankeren kan denne elskelige mannen ha hjerte til å leve i fellesskap med Gud. For alle har de sine avguder i

verden – bare at avgudene ser så forskjellige ut som drankerens flaske og velgjørerens milde gaver. I og med at de alle mangler Guds Ånd og det livet som bare han skaper i hjertet, gjelder ordet like mye for dem alle: Som født av kjød er de kjød, ikke noe annet.

Hvis det derimot var mulig for menneskene, slik de er av naturen, å komme til Gud og livet i ham, måtte de vel ha funnet veien til ham. Men nettopp i våre dager, da menneskeånden har brutt seg vei på så mange områder, viser kontrasten tydelig hvor uskikket den er til å trenge fram til Gud ved egen kraft.

For i sannhet vet menneskene av seg selv like lite nå som før om Gud og det hans ord inneholder. De har lært å fornekte og trosse ham, men ikke å finne ham og gi seg hen til ham. De kan si at de ikke trenger fellesskapet med ham, men ikke at de har funnet det.

Eller har noen hørt et menneske så mye som påstå – helt bortsett fra om påstanden var riktig – at han kjenner livet i fellesskap med den treenige Gud, samtidig som han nekter for at dette livet manglet ham fra fødselen av? En slik påstand er nok uhørt, fordi hver kristen har erfart at livet hans i Gud bare skyldes Guds gjenfødende nåde.

For det ordet som uttaler Guds største krav til synderen: «Du skal bli født på ny», inneholder samtidig hans dyreste løfte. Ja, Gud kunne ikke kreve noe av oss som er like umulig som å bli født til verden en gang til, hvis han ikke selv var villig til å føde oss på ny ved et under, like stort som når barnet blir formet i mors liv. Vi kan si at all den treenige Guds nåde, slik den er åpenbart i Kristus, samler seg som i et brennpunkt i dette: at synderen blir født til liv i Gud.

For at synden ikke skulle hindre ham i å ha fellesskap med oss i kjærlighet, sendte Faderen sin Sønn til soning for verdens synd. For at alt skal ligge til rette for at Guds liv kan nå inn i synderes hjerter, har Kristus ved sin gjerning og lidelse vunnet oss tilgivelse for alle våre synder og en evig rettferdighet. For at våre hjerter kan bli villige til å la Guds liv strømme inn i seg, virker Den Hellige Ånd troen i oss ved sin kallende og omvendende nåde.

Og etter at det nye livet er skapt i de troendes hjerter, har hele hans helliggjørende gjerning – all hans veiledning og tukt og trøst gjennom ord og sakrament – ikke noe annet mål enn å bevare og fremme det livet som ble skapt i gjenfødelsens stund. Hele den treenige Guds frelsergjerning har skjedd og skjer bare for at syndere skal ha liv i ham. For bare da er de frelst.

Men liv i Gud – hva er det? Det er evnen til å elske Gud slik han virkelig er etter sin åpenbaring, og villigheten som følger av det, til å la ham virke i hjertet. Nettopp dette kan ikke noe menneske av naturen, fordi den onde samvittigheten får synderen til å frykte den Hellige og Rettferdige.

Å fornekte Gud eller trelle for Gud, å skape seg avguder, gi dem Guds navn og elske dem, eller å fortvile om å finne Gud, å spotte ham eller hykle for ham, å bedra seg selv med et falskt håp eller se sin egen elendighet, å gjøre opprør og anklage Gud eller anklage seg selv – alt dette kan en synder.

Men å elske den sanne Gud, som er åpenbart i ordet, og som synderen aldri godvillig ville stille seg fram for til dom – det har aldri noen ugjenfødt synder

gjort. Like gjerne kunne du forestille deg at forbryteren i overstrømmende kjærlighet kastet seg i favnen på den dommeren som overga ham til døden.

Men det vi ikke kan, det kan Gud. Ved Kristus har han ryddet av veien alt som hindret ham i å skjenke syndere sin kjærlighet uten å krenke helligheten i sitt vesen. Han overvinner også den onde samvittighetens motvilje og redsel i alle hjerter som ikke står hans Hellige Ånd imot. Det gjør han ved å lære sjelen å se Kristus og lengte etter å få del i hans nåde.

Når så bønnen om syndenes forlatelse stiger opp fra sjelens dyp i tillit til evangeliets ord, åpner hjertet seg for Gud. Da får hjertet, som nådens frieste gave, den evnen til å elske som verken mengder av gjerninger eller det tyngste arbeid kunne ha vunnet. Men der Guds kjærlighet er kommet inn i et hjerte, er ikke bare livsytringene, men selve livsgrunnen blitt ny.

Derfor er det sannhet i den gjenfødtes gjerninger. For de gjerningene han tjener Gud med, stemmer med hans innerste vilje. Her er nettopp synden, egenkjærligheten, blitt det fremmede og usanne. Så har han lov til å si det ordet som må virke som utålelig hovmod og vekke anstøt hos hvert menneske som ikke har erfart at viljen blir fornyet: «Det onde jeg gjør, er det ikke lenger jeg som gjør, men synden som bor i mitt kjød» (Rom 7,17–20). Altså: Først hjerter som lever i Gud – så kan det bli tale om gjerninger som er gjort i Gud.

Men merk deg vel: Selv om ingen av oss kan føde seg selv på ny, er det likevel bare vårt eget ansvar hvis vi ikke blir født på ny. For Gud er villig til å føde oss på ny nå, slik han var det i vår dåps stund. Å, det skulle jo ikke finnes noen som det nye livet var ukjent for! For vi er alle blitt «født på ny av vann og Ånd» (Joh 3,5) da Gud gjorde oss til sine barn i dåpen. Det livet vi fikk den gang, har ingen av oss trengt å miste.

Men rører det seg ikke lenger i deg – vet du i din samvittighet at du nå er skilt fra fellesskapet med Guds kjærlighet, slik den bortkomne sønnen var skilt fra farshuset – så vend om, vend tilbake! Den samme gode Hellige Ånd spurte bare etter din trang og slett ikke etter din verdighet da du ble senket ned i gjenfødelsens bad uten å kunne gjøre motstand mot ham.

Heller ikke nå spør han etter annet enn om motstanden din er brutt, så du vil la ham handle med deg og igjen være i hans hånd som et viljeløst barn. Ja, alt er rede. Det er villighet og nåde og kjærlighet nok hos Gud. Se bare på Menneskesønnen, som er «opphøyet» på korset, så vet du at «hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv» (Joh 3,14–16).

Herre, gi oss alle dette livet i fellesskap med din kjærlighet, ved at du overvinner hjertenes mangfoldige motstand. La oss alle erfare hva det er å være født på ny, så vi kan se ditt rike. Amen i Jesu navn.

Om J. C. Heuch

1838–1904

Johan Christian Heuch (1838–1904) ble født 23. mars 1838 i Kragerø. Han ble cand.theol. i 1861 og var fra 1865 til 1873 personellkapellan hos Jørgen Moe, først på Bragernes og så i Vestre Aker. I 1875 ble han hovedlærer ved Det praktisk-teologiske seminar i Kristiania, og fra 1880 var han sogneprest i Uranienborg. Han var med og redigerte «Luthersk Kirketidende» og senere «Luthersk Ugeskrift». Fra 1889 til han døde 13. februar 1904, var han biskop i Kristiansand.

Heuch sto for en streng, bekjennelsestro luthersk teologi. Han var en av sin tids fremste forkynnere og apologeter, og han tok til motmæle mot Bjørnstjerne Bjørnson og Georg Brandes. I sine siste år kjempet han mot den nye, liberale teologien, som han mente bare var et overgangsstadium på vei mot rasjonalismen.

Forkynnelsen hans fikk betydning for mange. Johannes Brandtzæg, som senere grunnla Kinamisjonsforbundet, var en ung student som hadde lest Bibelen uten å få fred med Gud. Høsten 1882 hørte han Heuch tale over Luk 18,18: «Hva skal jeg gjøre for å arve evig liv?» Det fortelles at Heuch begynte med å peke på hvor merkelig spørsmålet er: Skal en gjøre noe for å arve? Så talte han om det Kristus har gjort. En arv får en ikke ved å gjøre noe, men ved å ta imot det andre har sørget for. Under den talen kom Brandtzæg til tro. Han forlot kirken glad og fri, og begynte å lese teologi.

«Sjelesorgen hos de syke» (2. utgave 1889) er Heuchs klassiske bok om sjelesorg ved sykesengen. Den ble oversatt til svensk, finsk og engelsk. Heuch skrev den for prester, men den viser alle som besøker syke og døende hvordan Guds ord kan bringes til både den uomvendte, den nyomvendte, den troen er svak hos, og den prøvde kristne.